

มหานิปาตวณฺณนา

ภฺรึทคฺคชาตกั

ยงฺกึญฺจึ รตนมคฺคึตึ อึทึ สคฺคึถา สาวคฺคึยึ อุปนึสฺสาย
เชตวนฺ เวหฺรณฺโถ อุโปสถึเก อุปาสเก อารพฺภ กเถสิ ฯ
เต กึร อุโปสถึทิวเส ปาโถว อุโปสถึ อธิฏฺฐาย ทานึ
ทคฺควา ปจฺจมาทคฺคึทึ คณฺฐมาลาทึทคฺคึถา เชตวนึ คณฺฐวา
ฐมฺมสฺสวณฺเวลาย เอกมณฺฐึ นึสิทึสิ ฯ ตทา ปน(๑) สคฺคึถา
ฐมฺมสภึ อาคณฺฐวา อลงฺกตพฺพุทฺธาสนฺ นึสิทึทฺวา กึกขุสงฺฆึ
โอโลเกทฺวา(๒) กึกขุอาทึสิ ปนฺ เย อารพฺภ ฐมฺมกถา สมฺภูจาทึ
เตหึ สทฺฐึ ตถาคตา สลฺลปนฺตี ตสฺมา อชฺช อุปาสเก อารพฺภ
ปฺพุพฺพริยปฺภูตึยฺยคฺคึถา ฐมฺมกถา สมฺภูจหึสฺสตีตึ ญคฺควา อุปาสเกหึ
สทฺฐึ สลฺลปนฺโถ อุโปสถึกคฺคึถ อุปาสกาทึ(๓) ปุจฺฉิตฺวา อาม
ภนฺเตตึ วุคฺคเต สารุ อุปาสกา กลฺยาณึ โว กตฺ[๔] อนฺจฺฉริยึ
โฆ ปนฺตึ ยึ ตุมฺเห มาทึสิ พุทฺธึ โอวาททายกึ [๕] ลภฺนฺตา
อุโปสถึ กเรยฺยถา โปราณกปฺภุทึตา อนาจรียกาปี มหนฺตึ
ยสึ ปหาย อุโปสถึ กรึสุยฺเววาทึ วคฺควา คฺคฺคึหึ อโหสิ เตหึ
ยาจึโถ อตึตึ อารหึ

๑. ม. อัย ปาโจ นคฺคึทึ ฯ ๒. สึ. โอโลเกสิ ฯ

๓. ม. อุปาสเกตึ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร อปิจสทฺโถ อคฺคึทึ ฯ

๕. ม. เอตฺถนฺตเร อจรียนฺตึ ทึสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 2

อดีเต ภิกขเว พาราณสียํ พุรหุมตฺโต นาม ราชา รชฺชํ
การณฺโต ปุตฺตสฺส อุปฺรชฺชํ ทตฺวา ตสฺส มหนฺตํ ยลํ ทิสฺวา
รชฺชมุปี เม คณฺเหยยาติ อุปฺปนฺนาสฺสโก ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา น
สฺสกา ตาต อีธ วสิตฺตํ ตวํ อีโต นิกฺขมิตฺวา ยตฺถ เต
รจฺจติ ตตฺถ วสิตฺวา มมจฺจเยน กุลสนฺตํกํ รชฺชํ คณฺหาหิตี
อาห ๑ โส สาธฺวติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ปีตริ วนฺทิตฺวา นครา
นิกฺขมิตฺวา อนฺุพฺพเพนเยว ยมนํ คนฺตฺวา ยมนาย จ สมฺมทฺตสฺส
จ ปพฺพตฺสฺส จ อนฺุตเร ปณฺณสาถํ มาเปตฺวา วนฺมุลผลาหาโร
ตตฺถ ปฏฺิวสตี ๑ ตทา สมฺมทฺตฺทฺจิกา(๑) นากภวเน เอกา มตฺปติกา
นาคมาณฺวิกา อณฺุณาสํ สปฺตีกานํ ยลํ โอลเกตฺวา กิเลลํ
นิสฺสาย อุกฺกณฺจिता นากภวนา นิกฺขมิตฺวา สมฺมทฺตีเร วิจฺรณฺตี
ราชปุตฺตสฺส ปทวลณฺชํ ทิสฺวา ปทานุสาเรน คนฺตฺวา ตํ
ปณฺณสาถํ อทฺทส ๑ ตทา ราชปุตฺโต ผลตฺถาย(๒) อรณฺณํ คโต
โหตี ๑ सा ปณฺณสาถํ ปวิสิตฺวา กฏฺจตฺถรคณฺจ เสสฺปริชาเร
จ ทิสฺวา จินฺเตสิ อิทํ เอกสฺส ปพฺพชิตฺสฺส วสนฺภูจानํ ภวิสฺสตี
วิมฺลิสฺสामी นํ สทฺธาปพฺพชิตฺโต นุ โข โน วา สเจ หิ
สทฺธาปพฺพชิตฺโต ภวิสฺสตี เนกฺขมฺมาธมฺมตฺโต น เม อลงฺกตฺสยนํ
สาทิยฺสฺสตี สเจ กามาภิรโต ภวิสฺสตี น สทฺธาปพฺพชิตฺโต
มม สชฺชิตฺสยนฺสมิเยว นิปชฺชิตฺสฺสตี อถ นํ คเหตุวา อตฺตโน
๑. ม. สมฺมทฺตสฺส เหนฺจิม ๑ ๒. ม. ผลาผลตฺถาย ๑

*เล่มที่ 37 ฎริทตฺตชาตกั หน้า 3

สํามิกั กตฺวา อีเชว วสิสฺสํมิตฺติ ฯ สํ นาคภวนั ฅนฺตฺวา
ทิจฺพปฺปฺพฺผานี เจว ทิจฺพคฺนฺเช จ อหริตฺวา ปฺปฺผสยํ
สชฺเชตฺวา ปณฺณสาลั ยํ ปฺปฺผุปรหริ กตฺวา ฅนฺชจฺจณฺณานี
วิกิริตฺวา ปณฺณสาลั อลงฺกริตฺวา นาคภวนเมว คตฺวา ฯ

ราชปฺปฺโต สยณฺหสมยั อฅนฺตฺวา ปณฺณสาลั ปวิญฺโจ
ตํ ปวตฺตึ(๑) ทิสฺวา เกน นฺุโช อิมั สยํ สชฺชิตฺนฺติ ผลาผลั
ปริกฺขชิตฺวา อโห สฺกนฺชานี ปฺปฺผานี อโห สฺกนฺชานี
ปฺปฺผานี มนํปปี วต เม กตฺวา สยํ ปณฺณตฺตฺนฺติ น
สทฺธาปพฺพชิตฺภาเวน โสมนสฺสชฺาโต ปฺปฺผสยเน ปรีวเตตฺวา
นินฺนโน นินฺนํ อโคมิตฺวา ปฺน ทิวเส สฺริยฺกคฺมเน อญฺจาย
ปณฺณสาลั อสมมชฺชิตฺวา วนฺมุลผลาผลตฺถาย อคฺมาสิ ฯ ตสฺมึ
ขณฺเน นาคมาณฺวิกา [๒] อฅนฺตฺวา มิลาตานิ ปฺปฺผานี ทิสฺวา
กามาธิมฺตฺโต เอส น สทฺธาย ปพฺพชิตฺ สกฺกา นั ฅนฺหิตฺนฺติ
ตฺวา ปฺปราณปฺปฺผานี(๓) นีหริตฺวา อณฺณานี ปฺปฺผานี อหริตฺวา
ตเถว ปฺปฺผสยํ(๔) สชฺเชตฺวา ปณฺณสาลั อลงฺกริตฺวา จงฺกเม
จ ปฺปฺผานี วิกิริตฺวา นาคภวนเมว คตฺวา ฯ โส ตํ ทิวสมฺปิ
ปฺปฺผสยเน สยิตฺวา ปฺน ทิวเส จินฺเตสิ โโก นฺุ โช
อิมั ปณฺณสาลั อลงฺกโรตฺตีติ ฯ โส ผลาผลตฺถาย อฅนฺตฺวา
๑. สึ. ยฺ. กิริยั ฯ ม. ปวตฺตึ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตสฺมึ ขณฺเต
ทิสฺสนฺติ ฯ ๓. ม. ปฺปราณปฺปฺผานี ฯ ๔. ม. นวปฺปฺผสยํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 4

ปณณสาธาโต(๑) อวิทุเร ปฏิจฺจนฺเน จาเน อฏฺฐาสิ ฯ อิตราปิ
พหู คนฺเช เจว ปฺุพฺพานิ จ อาทาย อสุสมปฺทํ อากจฺจติ ฯ
ราชปฺตุโต อุตฺตมรฺูปรฺฐํ นาคมาณวิกํ ทิสฺวาว ปฏฺิพฺพุทฺจิตฺโต
อตุตฺตานํ อทสุเสตฺวา ตสุสา ปณณสาถํ ปวิสิตฺวา ปฺุพฺผสยฺนํ(๒)
สชฺชนกาเล ปวิสิตฺวา กาสี ตวนฺติ ปฺุจฺฉิ ฯ สา(๑) นาคมาณวิกา
นาม สามีติ ฯ สสุสามิกา อสุสามิกาสิติ ปฺุจฺฉิ ฯ สามิ อหํ
ปฺุพฺเพ สสุสามิกา อิทานิ อสุสามิกา วิชฺวา ชาตา ตวมฺปน
กตุถ วาสีโกสิติ ฯ อหํ พาราณสิरणฺโวย ปฺตุโต พฺรหฺมทตฺตฺกฺมาโร
นาม ตวมฺปน นาคภวนํ ปหาย กสุมา อิช วิจรสิติ ฯ สามิ
อหํ ตตุถ สสุสามิกานํ นาคมาณวิกานํ ยถํ โอลเกตฺวา
กิลลํ นิสฺสาย อุกฺกณฺจिता ตโต นิกฺขมิตฺวา สามิกํ ปฺริเยสนฺติ
วิจรามิติ ฯ เตนํ หิ ภทฺเท(๔) อหฺมฺปิ น สทฺธาปฺพุทฺชิตฺโต ปิตฺรา
[๕] นีหริตฺตฺตา อิทาคนฺตฺวา วิหฺรามิ (๖) ตวํ มา จินฺตฺยิ อหฺนฺเต
สามิโก ภวิสฺสามิ อฺุโกปิ อิช สมคฺคสฺวาสํ(๗) วสิสฺสามาติ ฯ
สา สาธฺุติ สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ ตโต ปฏฺุจาย เต อฺุโกปิ ตตุเถว
สมคฺคสฺวาสํ วสิสฺสุ ฯ สา อตุตฺโน อานฺุภาเวน มหารหํ เคหํ
มาเปตฺวา มหารหํ ปลฺลงฺกํ อหฺริตฺวา สยฺนํ ปณฺุณาเปสิ ฯ

- # ๑. ม. ปณณสาธาโต ฯ ๒. ม. สยฺนํ ฯ ๓. ม. อหํ ฯ
- # ๔. ม. สาธฺุ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตฺเร ปน เมติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๖. ม. อิช วสามิ ฯ ๗. ม. สมคฺควาสํ ฯ
- # เอวมฺปฺริปิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หนา 5

โส ตโต ปฏฺจาย มลผลาผลั อชาติตฺวา(๑) ทิพฺพนฺนปานเมว
ภฺยชิตฺวา ชีวิทํ กปฺเปสิ ฯ

อปรภาเค นาคมาณวิกา คพฺภํ ปฏฺฐิตภิตฺวา ปุตฺตํ
วิชาเย ฯ ตสฺส สาคเรตีเร ชาติตฺตา[๒] สาคเรพฺรหฺมทตฺโตติ
นามํ กรีสุ ฯ ตสฺส ปทสา คมนกาเถ นาคมาณวิกา ชีตรี
วิชาเย ฯ ตสฺสา สมฺมทตีเร ชาติตฺตา สมฺมทชาติ นามํ
กรีสุ ฯ คเต จ ปน กาลนฺตเร อเถโก พาราณสีวาสิ
วนจรโก ตํ จานํ ปตฺโต (๓) กตปฏฺฐิสนฺดาโร ราชปุตฺตํ สณฺชานิตฺวา
กติปาหํ ตตฺถ วสิตฺวา เทว อหํ คุมฺหากํ อิธ วสนภาวํ
ราชกุลสฺส อาโรเจสฺสามิติ วตฺวา ตํ วนฺทิตฺวา ตโต นิกฺขมิตฺวา
นครํ อคมาสิ ฯ ตทา ราชา กาลมกาสิ ฯ อมจฺจา ตสฺส
สรีริกจฺจํ กตฺวา สตฺตเม ทิวเส สนฺนิปตฺติตฺวา อราชิกํ รชฺชํ นาม
น สณฺชชาติ ราชปุตฺตสฺส วสนภูจฺจานํ วา อคฺติภาวํ วา นคฺติภาวํ(๔)
วา น ชานาม ผุสฺสรถํ วิสชฺเชตฺวา ราชานํ คหิสฺสามาติ
มนฺตยีสฺสุ ฯ ตสฺมี ขณฺเณ วนจรโก นครํ ปวิสิตฺวา(๕) เตสํ ตํ กถํ
สุตฺวา อมจฺจานํ สนฺติกํ คนฺตฺวา อหํ ราชปุตฺตสฺส สนฺติเก
ตโย จตฺตาโร ทิวเส วสิตฺวา อากโตมฺหิติ ตํ ปวฺตฺตี(๖)
อจิกฺขิ ฯ อถ ตํ สุตฺวา อมจฺจา ตสฺส สกฺกาโร กตฺวา เตน
๑. ม. น ขาทิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตสฺสาติ ฯ
ทิสฺสติ ฯ ๓. ม. ปตฺวา ฯ ๔. ม. อัย ปาโจ นคฺติ ฯ
๕. ม. ปตฺวา ฯ ๖. ม. อิม ปาจา นคฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 6

มคฺคนายเคน ตตฺถ [๑] คนฺตุวา กตปฺภิสฺนุถารว รณฺโณ
กาลกตภาวํ อารโจะตฺวา เทว รชฺชํ ปฺภิปชฺชาหิตี อหํสุ ฯ
โส นาคมานวิกาย จิตฺตํ ชานิสฺสสามิตี ตํ อุปสงฺกมิตฺวา
ภทฺเท ปิตา เม กาลกโต อมจฺจา มยฺหํ ฉตฺตํ อุตฺสาเปตฺตุ อิช
อาคตา คจฺฉาม ภทฺเท อุโภปี ทฺวาทสโยชนิกาย พาราณสียํ
รชฺชํ การเสฺตฺสาม ตฺวํ โสพสนฺนํ อิตฺถิสฺสทฺสฺสานํ เชฏฺจกา ภวิสฺสตีตี
อาห ฯ สามิ น สกฺกา มยา ตยา สทฺธิ คนฺตฺนฺติ ฯ กิ
การณฺาตี ฯ มยํ โฆรวิสฺวา จิปรโปฺกธา อปรปมตฺตเคนปี กุชฺฉาม
สปรตฺติวาโส(๒) จ นาม ภาริโย สจฺจํ กิลฺลิจิ ทิสฺวา วา สุตฺวา
วา กุทฺธา กิลฺลิจิ โอลเณสฺสามิ ภสฺสมมฺภุจิจิ วีย วิปรปฺกิริสฺสตี
อิมินา การณฺน น สกฺกา มยา ตยา สทฺธิ คนฺตฺนฺติ ฯ
ราชปฺตุโต ปฺน ทิวเสปี ตํ ยาจเตว ฯ อถ นํ สา เอวมาห
อหํ ตาว เณจि ปฺริยาเยน น คมิสฺสามิ อิเม ปน เม
ปฺตุตฺตา นาคกุมารา(๓) ตว สมภเวน ชาติตฺตฺตา มนุสฺสชาติกา สเจ
เต มยิ สิเนโห อตฺถิ อิเมสุ อปรปมตฺโต ภว อิเม โข
ปน อุทกวิชกา(๔) สฺขุมาลา มคฺคํ คจฺฉนฺตา วาตาตเปน กิลมิตฺวา
มเรยฺยฺ[๕] เอกนฺนาวํ ขนาเปตฺวา อุทกสฺส ปฺเรตฺวา ตาย
เต อุทกกีฬํ กีฬาเปตฺวา เนตฺวา นคเรปี เตสํ อนฺโต
๑. ม. เอตฺถนฺตเร สทฺธินฺติ ทิสฺสตี ฯ
๒. สී. ก. สปรตฺติวาโส ฯ ๓. ย. น นาคกุมารา ฯ
๔. ม. อุทกพิชกา ฯ ๕. ม.เอตฺถนฺตเร ตสฺมาตี ทิสฺสตี ฯ
๖. ม. ปฺุราเปตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตตชาติกั หน้า 7

วตถุสมีเยว โปกุขรณิ กอารैयाสิ เอวิ เต น กิลมิสฺสนฺตีติ ฯ

สา เอวณจ ปน วตฺวา ราชปุตฺตํ วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณฺ
กตฺวา ปุตฺเต อาลิ่งกิตฺวา ถนนฺตเร นิปชฺชาเปตฺวา สีเส
จุมฺพิตฺวา ราชปุตฺตสฺส นียฺยา เทตฺวา โรทิตฺวา กนฺทิตฺวา ตตฺถเว
อนฺตรหิตา นากถวนเมว อคมาสิ ฯ ราชปุตฺโตปิ โทมนสฺสปุตฺโต
อสฺสุปฺณฺณเหิ เนตฺเตหิ นิเวสนา นิกฺขมิตฺวา อกฺขิณิ(๑) ปฺญฺญิตฺวา
อมฺจเจ อฺปสงฺกมิ ฯ เต ตํ ตตฺถเว อภิสสิญฺจิตฺวา เทว อมฺมหากั
นคฺริ กจฺจมาติ วทิสฺสุ ฯ เตน หิ สีฆํ นาวํ ขนิตฺวา สกฺกั
อาโรเปตฺวา อุกทสฺส ปฺุเรตฺวา อุกทปฺปิฏฺเจ วนฺณกนฺธสมฺปนฺนานิ
นानาปฺปฺผานิ วิกิรธ มม ปุตฺตา อุกทวิชกา เต ตตฺถ กิพฺนฺดา
สฺขํ คมิสฺสนฺตีติ ฯ อมฺจจา ตถา กรีสฺสุ ฯ ราชา พาราณสี
ปุตฺวา อลงฺกตนคฺริ ปวิสิตฺวา โสฬสสทฺสสาหิ นานฺุกิตฺถิหิ
อมฺจาทิหิ จ ปริวฺโต มหาตเล นิสิตฺวา สตฺตาทํ มหาปानํ
ปวิตฺวา ปุตฺตานํ อตฺถาย โปกุขรณิ กอารีติ ฯ เต ตตฺถ นีวทฺธ
กีพีสิ ฯ

อถกทิวสํ โปกุขรณิยํ อุกเท ปเวสียมาเน เอโก กจฺจโป
ปวิสิตฺวา นิกฺขมณฺญฺจานํ อปฺสฺสนฺโต โปกุขรณิตเล นิมฺชฺชิตฺวา
ทารกานํ กิพฺนกาเล อุกทโต อฺญฺจาย สีสํ นีหริตฺวา เต
โอโลเกตฺวา ปฺน อุกเท นิมฺชฺชิตฺวา เต ตํ ทิสฺวา ภูตตฺติตา(๒) ปิตฺ
๑. สี. ย. อกฺขิหิ อสฺสูนิ ฯ ๒. ม. ภูตฺตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 8

สนุติกั คนตุวา ตาต โปกุขรณีย เอโก ยกุโข อมเห ตาเสตีติ
 วทีสุ(๑)๙ ราชา กจณถ นั คณหถาติ ราชปุรีเส(๒) อาณาเปลี ฯ
 เต ชาลั จิปีตุวา กจณปี่ อาทาย รณโย ทสเสสุ ฯ กุมารา
 ตั ทิสฺวา เอส ตาต ปิสฺวาโจ เอส ตาต ปิสฺวาโจติ วิรวีสุ ฯ
 ราชา ปุตุตตีเนเหน กจณปฺสฺส กุชฌิตฺวา กจณถสฺส กมฺมกรณั(๓)
 กโรธาติ อาณาเปลี ฯ ตตฺเถโก(๔) อัย ราชเวรีโก เอตี อุทกุขเล
 ปกฺกจิตฺวา มุสเลหิ โกฏญฺเฐตุวา จณณั(๕) กาคู วฏฺฏตีติ อาห(๖) ฯ
 เอกจเจ อคฺคิมฺหิ ตีหิ ปาเกหิ ปจิตฺวา ขาทิตู วฏฺฏตีติ
 อาหฺสุ ฯ เอกจเจ องคาเรสุ อุตฺตานัน กตุวา ตาเปตุ(๗) วฏฺฏตีติ
 อาหฺสุ ฯ เอกจเจ อนฺโตกฏาเหเยว นั ปจิตู วฏฺฏตีติ อาหฺสุ ฯ
 เอโก ปน อุทกกริรุโก อมจฺโจ อิมิ กจณปี่ ยมฺนาย อาวฏฺฏญฺเ
 ปกฺกจิตู(๘) วฏฺฏตี[๙] ตตฺถ มหาวินาสั ปาปฺณิสฺสตี เอวรฺฐปา หิสฺส
 กมฺมกรณา(๑๐) นตฺถีติ อาห ฯ กจณโป ตสฺส กถิ สุตฺวา สีสั
 นิหริตุวา เอวมาห อมฺโภ กิณฺเต มยา อปราโธ กโต โย
 มึ เอวรฺฐปี่ กมฺมกรณั วิจาเรสิ มยา หิ สกฺกา อิตเร(๑๑) กมฺมกรณ
 สหิตู อยมฺปน อติกกฺขโล มา เอวรฺฐปี่(๑๒) อวจาติ ฯ ตั สุตฺวา
 ราชา อิมิ ทุกฺขิ เอตเทว กಾರೆตุ วฏฺฏตีติ ยมฺนาย อาวฏฺฏญฺเ
 # ๑. ม. อาหฺสุ ฯ ๒. ม. ปุรีเส ฯ ๓. ม. กมฺมการณั ฯ
 # ๔. ม. ตตฺถ เอกจเจ ฯ ๕. ม. จณณั วิจณณั ฯ
 # ๖. ม. อาหฺสุ ฯ ๗. ม. อุตุตาเปตุ ฯ ๘. ม. จิปีตุ ฯ
 # ๙. ม. เอตุถนฺตเร โสตี ทิสฺสตี ฯ ๑๐. ม. กมฺมการณา ฯ
 # เอวมฺปริปี ฯ ๑๑. ม. อิตรา ฯ ๑๒. ม. เอว ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตตชาติกั หน้า 9

จีปาเปลี ฯ โส [๑] เอกั นาคภวานคามี อุทกวางหิ ปตวา

นาคภวานั อคมาลี ฯ

อด นั ตสุมิ อุทกวางเห กิพนตา ฐตฤกษสฺส นาคภวโล
ปุตตา นาคภวานวกา ทิสฺวา คณฺหถ นั ทาสนฺติ อาหิสุ ฯ
โส จินฺเตสิ อหิ พาราณสีภวโล หตฺถา มุญฺจิตฺวา อิทานิ
เอวรูปานั ภรฺसानั นาคานั หตฺถิ ปตฺโต เกน นฺโฆ อุปาเยน
มุญฺเจยฺยนฺติ ฯ โส อตฺเตโก(๒) อุปาโย อหิ มุสวาทํ กตฺวา
มุญฺเจยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา ตุมฺเห ฐตฤกษสฺส นาคภวโล สนฺติกา(๓)
หุตฺวา กสฺมา มั เอวั วเทถ อหิ จิตฺตฺจูโป(๔) นาม กจฺจโป
พาราณสีภวโล พุโต ฐตฤกษสฺส สนฺติกั อากโต อมฺหากั ราชา
ฐตฤกษสฺส ฐีตฺริ ทาทูกาโม มั ปหิณฺนิ ตสฺส มั ทสฺเสถาติ
อาห ฯ เต สทฺทหิตฺวา โสมนสฺสชาติตา ตั อาทาย ภวโล
สนฺติกั คนฺตฺวา ตมตฺถิ อาโรเจสิ ฯ ราชา อานถ นนฺติ
ตั ปกฺโกสาเปตฺวา ตั ทิสฺวาว อนตฺตมโน หุตฺวา เอวรูปโป
ตามกสฺรีโร พุตฺกมฺมึ กาคฺคึ น สกฺโกตฺติติ อาห ฯ ตั สุตฺวา
กจฺจโป กิมฺปน มหาราช พุเตหิ นาม ตาลปฺปมาณฺหิ
ภวิตพฺพิ สฺริริ หิ ขุทฺทกั วา มหนฺตึ วา อปฺปมาณั
คตฺคตฺฐจฺาน กมฺมนิปฺพาทนเมว ปมาณั อิติ มหาราช
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปุริโส ตถา อคมาลีติ ทิสฺสนฺติ ฯ
๒. ม. อตฺเตโส ฯ ๓. ม. สนฺตกา ฯ ๔. ส. ย. จิตฺตฺจูโป ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 10

อมุหํ รัยโฬ พหุ พุตา ฤเต กมมํ มนุสฺสา กโรนฺติ อากาเส
ปกฺขิโน กโรนฺติ อุกเก อหํ จิตฺตจฺวุโพ นาม [๑] จานนุตรปฺปตฺโต
ราชวุลโล กามปริโภโค มา มํ ปรีกฺวถาติ อตฺตโน คุณฺ
วณฺเณสี ฯ อถ นํ ฆตฺตจฺวุจํ ปุจฺฉิ เกน ปนตฺถเนน รัยณา
เปสิโตสิตี ฯ มหาราช อมุหํ ราชา มํ เอวมาน มยา
สกลชมฺพุทฺธิเป (๒) ราชฺหิ สทฺธิ มิตฺตชมฺโม กโต อิทานิ ฆตฺตจฺวุเจน
นาคฺราเชน สทฺธิ มิตฺตชมฺมํ กาคฺคํ วญฺญตฺตีติ มม ธีตฺริ สมฺพุทฺธํ
ฆตฺตจฺวุสฺส ทมฺมิตฺติ วตฺวา มํ ปหิณฺนิ ตุมฺเห ปปฺลจํ อกตฺวา
มยา สทฺธิเชว ปุริเส เปเสตฺวา ทิวสํ วญฺญจเปตฺวา ทาริกํ
กณฺหถาติ ฯ โส คุสิตฺวา ตสฺส สกฺกาโร การเตตฺวา (๓) เตน สทฺธิ
จตฺตาโร นาคมาณฺวเก เปเสสิ กจฺจถ ตุมฺเห รัยโฬ วจฺนํ สุตฺวา
ทิวสํ วญฺญจเปตฺวา เอถาติ ฯ เต สาธฺฐติ วตฺวา กจฺจปํ คเหตฺวา
นาคภวฺนา นิภฺขมฺมิสฺสุ ฯ

กจฺจโป ยมฺนายน จ พาราณฺสียา จ อนฺตเร เอกมฺปทุมฺสรํ
ทิสฺวา เอเกนฺอุปายเนน ปลาโยคฺกาโม เอวมาน โภ นาคมาณฺวกา
อมุหํ ราชา จ ปุตฺตทารา จสฺส มํ อุกเก จรฺนฺตํ (๔)
ราชนิเวสนํ คตํ ทิสฺวา ปทุมฺมานิ โน เทหิ ธีสมฺมูลานิ เทหิตฺติ
ยาจฺนฺติ อหํ เตสํ อตฺถาย ตานิ กณฺหิสฺสามิ ตุมฺเห เอตฺถ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร กจฺจโปติ ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. สกฺลชมฺพุทฺธิเป ฯ ๓. ม. กตฺวา ฯ ๔. ม. โคจรตฺตา ฯ

*เล่มที 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 11

มํ วิสขฺเขตฺวา มํ อปฺสฺสนฺดาปี ปุเรตรํ รมฺโย สนฺตีกํ กจฺจถ
อหํ โว ตตฺถเวว ปฺสฺสิสฺสามิตี ฯ เต ตสฺส กถํ สทฺทหิตฺวา ตํ
วิสขฺเขสิ ฯ โส ตตฺถ เอกมฺนฺเต นิลิยิ ฯ อิตเรปี นํ อทิสฺวา
รมฺโย สนฺตีกํ กโธ ภวิสฺสตีตี สลฺยาย มาณวกฺวณฺเณน
ราชานํ อุปฺสงฺกมึสิ ฯ

กจฺจปฺกณฺท์ ฯ

ราชา ปฏิสฺนถาริ กตฺวา กุโธ อากตฺตถาตี ปุจฺฉิ ฯ
ชฺตฺรภฺภูจฺสฺ สนฺตีกา มหาราชาตี ฯ กิ การณา อิชากตาตี ฯ
มหาราช มยํ ตสฺส ทูตา ชฺตฺรภฺภูโจ โว อาโรคยํ ปุจฺฉติ
ยณฺจ(๑) อิจฺจถ ตํ โว(๒) เทติ(๓) ตุมฺหากํ กิร ชีตฺริ สมฺมทฺชํ
อมฺหากํ รมฺโย ปาทปริจาริกํ กตฺวา เทถาตี อิมมตฺถํ
ปกาเสนฺดา ปจฺมํ คาถมาหํสิ

[๖๘๗]ยํ กิลฺยจิ รตนมตฺถิ(๔) ชฺตฺรภฺภูจฺนิเวสเน

สพฺพานิ เต อุปฺยนฺตุ ชีตฺริ เทหิ ราชิโนตี ฯ

ตตฺถ สพฺพานิ เต อุปฺยนฺตฺตติ ตสฺส นิเวสเน สพฺพานิ

รตนานิ ตว นิเวสนํ อุปฺยนฺตุ อุปฺกจฺจนฺตฺตติ อตฺถโธ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา ทฺติยิ คาถมาห

[๖๘๘]น โน วิวาโห นาเคหิ กตฺปฺพุโป กุทาจนํ

ตํ วิวาทํ อสฺยตฺตํ กถํ อมฺเห กโรมเสตี

๑. ม. สเจ ฯ ๒. ม. โน ฯ ๓. ม. วเทถ ฯ ๔. ม. รตนํ อตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 12

ตตฺถ อสฺยตฺตฺนติ อฺยตฺตํ ติริจฺจนาเนหิ สทฺธิ (สํสคฺคํ)
อนนฺจฺจวิกั ๑ อมฺเหติ อมฺเห มนฺุสฺสชาติกา สมานา กถํ
ติริจฺจนาเนหิ สมฺพนฺุชฺ(๑) กโรม(๒) ๑

ตํ สฺตุวา นาคมาณฺวกา สเจ เต ฐตฺรญฺเจเน สทฺธิ
สมฺพนฺุชฺ โอนนฺจฺจวิโก อถ กสฺมา อตฺตโน อฺปนฺุจฺจกํ จิตฺตจฺจุพํ
นาม กจฺจปํ สมฺพุทฺทชฺ นาม เต ฐิตฺริ ทมฺมิตฺติ อมฺหากํ รณฺโณ
ทฺตุ เปเสสิ เอวํ สาสนํ เปเสตฺวา อิทานิ เต อมฺหากํ ราชานํ
ปริภวํ กโรนฺุตฺตฺส(๓) กตฺตพฺพยฺตฺตํ มยฺ ชาณิสฺสาม มยฺ หิ
นาคมาณฺวกาติ วตฺวา ราชานํ ตชฺเชนฺตาเทว กถา อภาสีสุ

[๖๘๕]ชีวิตํ นฺน เต จตฺตํ รญฺจํ วา มนฺุชาทิป
น หิ นาคฺเห(๔) กฺุปฺปีตา(๕) จิริ ชีวิตํ ตาทิสา
โย ตฺวํ เทว มนฺุสฺโสสิ อิทฺธิมนฺุตํ อนิทฺธิมา
วรฺณสฺส นยฺ ปฺตฺตํ ยามฺนํ อติมณฺุยสีติ ๑

ตตฺถ รญฺจํ วาติ เอกํเสน ตยา ชีวิตํ วา รญฺจํ
วา จตฺตํ ๑ ตาทิสาติ ตฺมฺุหาทิสา ราชาโน เอวํ
มฺหานฺุภาเวหิ(๖) นาคฺเห(๗) กฺุปฺปีตา(๘) จิริ ชีวิตํ น สกฺโกนฺุติ
อนฺุตราว อนฺุตรชานฺุติ ๑ โย ตฺวํ เทวาติ เทวาติ(๙) โย ตฺวํ

๑. ม. ติริจฺจนาเนหิสมฺพนฺุชฺ ๑ ๒. ม. กโรมาติ ๑

๓. ก. อมฺหากํ ปริภาสนฺุตฺตฺส ๑ ๔. ส. ม. นาค ๑

๕. ส. ม. กฺุปฺปีตมฺุหิ ๑ ๖. ม. มฺหานฺุภาเว ๑

๗. ม. นาค ๑ ๘. ม. กฺุปฺปีเต ๑ ๙. ม. มนฺุสฺโสสิติ ๑

*เล่มที่ 37 ฐริทตตชาติกั หน้า 13

มนุสฺโส สมนนปี ฯ วรณฺสฺสาติ วรณฺนาคราชฺสฺส ฯ นีย
ปฺตฺตฺนฺติ อชฺมตฺตฺกั ปฺตฺตฺ ฯ ยามฺนฺนฺติ ยมฺนฺนํ นทียา เหนฺฐา
ชาติ ฯ

ตโต ราชาทฺเว คธา อภาสิ

[๖๕๐]นาติมณฺณามิ ราชานํ ฐตฺรภุจํ ยสฺสฺสินํ
ฐตฺรภุจํ หิ นาคานํ พหฺนฺมปี(๑) อิตฺสโร
อหิ มหานุภาโวปี น เม ฐิตฺรมารโห
ขตฺติโย จ วิเทหานํ อภิชาติตา สมฺทุทชาติ ฯ

ตตฺถ พหฺนฺมปีติ ปฺลฺยจโยชนสฺตฺกสฺส นาคภวณฺสฺส
อิตฺสฺรภาวํ สนฺธาเยวาท ฯ น เม ฐิตฺรมารโหติ เอว
มหานุภาโวปี สมนนํ ปเนโส อหิชาติกตฺตา มม ฐิตฺร
อรโห น โหติ ฯ ขตฺติโย จ วิเทหานนฺติ อิทํ มาตฺสปกฺขณตฺกั(๑)
ทสฺเสนฺโต อาท ฯ สมฺทุทชาติ โส(๔) ขตฺติโย จ วิเทหราชปฺตฺโต
มม ฐิตา จ สมฺทุทชาติ เต อูโภปี อภิชาติตา อณฺณมณฺณํ
สํวาลิ อรหฺนฺติ น เหาสา มณฺญุกภกฺขสฺส สปฺปสฺส
อนฺจฺจวิภาติ อาท ฯ

ตํ สฺตฺวา(๕) นาคมาณฺวกา ตํ ตตฺถเวว นาสวาเตน
มาเรตฺกามา หุตฺวาปี อมฺหากํปี ทิวสิ ววฺฐาปนฺตฺถาย
๑. ส. ม. พหฺนฺมปี ฯ ๒. ม. สนฺธาเยวมาท ฯ
๓. ม. มาติปกฺขณตฺเก ฯ ๔. ส. ย. โย ฯ
๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 14

รณฺหา เปตีตานิ อิมํ มาเรตฺวา คนฺตุํ น ยุตฺตํ คนฺตุวา รณฺโฆ
อาจิกฺขิตฺวา ซานิสฺสามาติ เต ตโต อฏฺฐาย ราชนิเวสนา
นิกฺขมิตฺวา ปจฺวิยํ นิมุขฺชิตฺวา ตตฺถ(๑) คนฺตุวา ก็ ตาตา ลทฺธา
โว ราชชิตาติ รณฺหา ปุจฺฉิตา รณฺโฆ กุชฺฉิตฺวา ก็ เทว อมฺเห
อการณา ยตฺถ วา ตตฺถ วา เปเสสิ สเจ มาเรตฺกาโมสิ อีเชว
โน มาเรหิ โส ตุมฺเห อุกโกสฺติ ปริภาสฺติ อตฺตโน ชีตริ
ชาติมแทน(๒) อุกฺขิปตีติ เตน วุตฺตลฺลจ อวุตฺตลฺลจ วตฺวา รณฺโฆ โกธํ
อุปาทยีสฺสุ ฯ โส อตฺตโน ปริสํ สนนฺิปาตาเปตฺตุ(๓) อาณาเปนฺโต อาห

[๖๕๑]กมฺพลสฺสตรา อฏฺฐเจนฺตุ สพฺเพ นาคเ นิเวทถ

พาราณสี ปวชฺชนฺตุ มา จ กิณฺจิ วิเหจฺยุนฺติ ฯ

ตตฺถ กมฺพลสฺสตราติ(๔) กมฺพลสฺสตรา นาม นาคา ตสฺส

มม มาตุ ปกฺขิกา ลินฺรฺupaเท วสนกา นาคา(๕) เต จ
อฏฺฐหนฺตุ อณฺเณ จ จตฺตฺส ทิสาสฺ จตฺตฺส อนุทิสาสฺ ยตฺตกา
จ มยฺหํ วจนฺกรา เต สพฺเพ นาคเ นิเวทถ คนฺตุวา ซานาเปถ
จิปฺปํ กิร สนนฺิปาเตถาติ อาณาเปนฺโต เอวมฺหา ฯ ตโต
สพฺเพเหว ลีฬํ สนนฺิปาเตหิ ก็ กโรม เทวาทิ วุตฺเต โส
สพฺเพปิ เม นาคา จิปฺปํ พาราณสี ปวชฺชนฺตุติ อาห ฯ

๑. ม. ตตฺถเอว อนฺตรหิตา ฯ ๒. ม.ชาติมานน ฯ

๓. ม. สนนฺิปาเตตฺตุ ฯ ๔. ม. กมฺพลสฺสตรา อฏฺฐเจนฺตุติ ฯ

๕. ม.วสนนาคา ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หนา 15

ตตฺถ คนฺตฺวา กิ(๑) กาทพฺพิ เทว กิ นาสวาทปฺปหารณ ภสฺมํ
กโรมาติ จ วุตฺเต โส(๒) ราชธีตริ ปฏฺิพทฺฐจิตฺตตฺตาย ตสฺสา
วินาสํ อนิจฺจนฺโต มา จ กิลฺยจิ วิหฺเจยฺยนฺติ(๓) อาห ๑ ตฺมฺเหสุ
เกจิ (๔) กิลฺยจิ มา วิหฺเจยฺยนฺติ อตฺโถ ๑ อยเมว วา ปาโจ ๑

อถ นํ นาคา มหาราช(๕) สเจ โกจิ มนฺตุโส น
วิหฺเจตพฺโพ(๖) ตตฺถ คนฺตฺวา กิ กริสฺสามาติ อาหํสุ ๑ อถ
เน อิทฺถจิทฺถจ กโรธ อหฺมปิ อิทํ นาม กริสฺสามิตี
อาจิกฺขนฺโต คาทาทฺวยมาห

[๖๕๒]นิเวสเนสุ โสพฺเภสุ รติยา จจฺจเรสุ จ
รฺกขกฺเคสุ จ ลมฺพนฺตุ วิตตา ไตรณฺเสุ จ
อหฺมปิ สพฺพเสเตน มหตา สุมหํ ปฺริ
ปริกฺขิปิสิลํ โภเคหิ กาสินํ ชนฺยํ ภยฺยนฺติ ๑

ตตฺถ โสพฺเภสุติ โปกฺขรณฺิสฺ ๑ รติยาติ รติกาย ๑
ลมฺพนฺตุติ โอลมฺพนฺตุ(๗) ๑ วิตตาติ วิตตสฺริรา มหาสฺริรา หุตฺวา
เอเตสุ เจว นิเวสนาทีสุ ทฺวารไตรณฺเสุ จ โอลมฺพนฺตุ เอตฺตกั
นาคา กโรนฺตุ กโรนฺตา จ ปน นิเวสเนสุ ตาว มลฺยปิจัน
เหฏฺฐา จ อุปริ จ อนฺโตคพฺภหิกพฺภาทิสฺ จ โปกฺขรณฺิย
๑. ม. กั ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๓. ม. วิหฺเจยฺยติ ๑
๔. ม. โกจิ ๑ ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๖. ม. วิหฺเจตพฺโพ ๑
๗. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 16

อุทกปิฏฺเจ รติกาทีนํ ปสฺเสสฺสุ เจว ธเลสฺ จ เคहेสฺ จ มหนฺตานิ
 สรีรานิ มาเปตฺวา มหนฺเตสฺส จ กตฺวา กมฺมารคฺคฺรี
 วิย ฌมฺมานา สฺสูตีสทฺทํ กโรนฺตฺวา โอลมฺพถ เจว นิปฺชชถ
 จ อตฺตฺวานมฺปนฺน ตฺรณฺทการกานํ ชฺราชิณฺณานํ คพฺภิตฺถีนํ(๑)
 สมฺมุตฺตชาย จาติ อิมํสํ จตฺตุนํ ชฺนํ มาทสฺสยิตฺถ
 อหฺมปิ สพฺพเสเตน มหนฺเตน สรีเรณ คนฺตฺวา สุมหนฺตํ
 กาสิกปฺริ สตฺตกขตฺตํ โภเกหิ ปริกฺขิปีสฺสํ มหนฺเตน สเนน
 [๒] ฉาเทตฺวา เอกนฺธการํ กตฺวา กาสีนํ ภยํ ชนยนฺโต
 สฺสูตีสทฺทํ มุญฺจิตฺตฺวามิตี ฯ [๓] นาคา ตถา กรีสฺสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๖๕๑]ตสฺส ตํ วจันํ สฺตฺวา อฺรคานนกวณฺณนิโน
 พาราณสี ปวชฺชีสฺส เนว(๔) กณฺจ วิเหจฺยํ
 นิเวสเนสฺส โสพฺภสฺส รติยา จจฺจเรสฺส จ
 รุกฺขคฺเคสฺส จ ลมฺพีสฺส วิตฺตา ตฺรณฺเสสฺส จ
 เอเต(๕) ทิสฺวาน ลมฺพนฺเต ปฺนฺน กนฺทีสฺส นาริโย
 นาคเ โสณฺฑิกเต ทิสฺวา ปสฺสสนฺเต มหฺ(๖) มหฺ(๖)
 พาราณสี ปพฺยธิตา อาตุรา สมปฺชชถ
 พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ ชีตฺริ เทหิ ราชิโนติ ฯ

ตตฺถ อเนกวนฺณนิโนติ นีลาทิวเสน อเนกวนฺณนา เอวรฺูปานิ

- # ๑. ม. คพฺภิตฺถีนํ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร นนฺติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร อถ สพฺเพติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. น จ ฯ
- # ๕. ม. เตสฺสุ ฯ ลี. เต ฯ ๖. ม. มหฺ มหฺ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 17

หิ เต รุปานิ มาปยีสฺส ๑ ปวชฺชิสฺสูติ เต อ๓ฏมรตฺติกสมเย(๑)
ปวิสีสฺส ๑ ลมพีสฺสูติ ๓ตฺรภูเจน วุตฺตนิยามเนว สพฺเพ นาคา
เตสุ เตสุ จานเสสุ มนุสฺसानันฺ สยจาร์ ปจฺฉินฺนิตฺตวา โอลมพีสฺส ๑
ทฺฐตา หุตฺตวา อากตา ปน จตฺตารโ นาคมาณวกา รยโธ
สยนสฺส จตฺตารโ ปาทะ ปริกฺขิปิตฺตวา อูปริสีสฺส มหนฺเต ๓ณ
กตฺตวา มุจฺจณฺเทหิ(๒) สีสฺส ปหฺรนฺตวา วิย ทาจานิ(๓) วิวริตฺตวา
ปสฺสสนฺตวา อฏฺฐิสฺส ๑ ๓ตฺรภูโจปี อตฺตนา วุตฺตนิยามเนว นกร
ปฏฺิจฺฉาเทสิ ๑ ปพฺพชฺฉมาณา ปุริสา ยโต ยโต หตฺถิ วา ปาท
วา ปสาเรนฺติ ตตฺถ ตตฺถ สปปี สฺสูติววา (๔) สปโป สปโปติ
วิรวนฺติ ๑ ปุณฺณ กนฺทีสูติ เยสุ เยสุ เกहेสุ ทีปา ชลนฺติ
เตสุ เตสุ อิตฺถิโย ปพฺพชฺชา ทวารโตรณโกปานสิโย โอลเกนฺตวา
โอลมพฺพเนเต นาคะ ทิสฺสวา พหุ เอกปฺปหารเนว กนฺทีสู ๑
เอว สกฺลนกรฺ อเอกโกลาหลมโหสิ(๕) ๑ โสณฺชิกเตติ กตฺตณ ๑
ปุกฺกนฺทฺนฺติ วิภาตาย รตฺติยา นาคานันฺ อสฺสาสวาเตน
สกฺลนกร ๑ ราชนิเวสเน ๑ อูปฺปาฏฺิยมาเน(๖) วิย ภูตวา
มนุสฺสา นาคราชาโน กิสฺส โน วิเหธธติ วตฺตวา ตุมฺหากัน
ราชา มม ธีตฺร เต ทสฺสามิติ ๓ตฺรภูจสฺส ทฺฐตฺ เปเสตฺตวา
ปฺน ตสฺส ทฺฐเทหิ อากนฺตฺตวา เทหิติ วุตฺเต(๗) อมฺหากัน ราชนัน
๑. ม. อ๓ฏมรตฺตสมเย ๑ ๒. ม. ตฺจณฺเทหิ ๑ ๓. ม. ทาจานิ ๑
๔. จุปีตฺตวาติปี ปาโจ ๑ ๕. ส. ย. เอกราว ๑
๖. ม. อูปฺปาตฺติยมาเน ๑ ก. อูปฺปาตฺติยมาณา ๑
๗. ม. วุตฺโต ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 18

อกุโกสติ ปริภาสติ สเจ อมหากัม รมฺโย ชีตริ น ทสฺสติ
สกลนาครานํ (๑) ชีวิตํ นตฺถิติ วุคฺเต เตน หิ โน สามิโน โอกาสํ
เทถ มยฺ คนฺตุวา ราชานํ ยาจิสุสามาติ ยาจนฺตา โอกาสํ ลภิตฺวา
ราชทวารํ คนฺตุวา มหนฺเตน รเวณ ปกุกนฺทีสุ ฯ ภริยาปิตฺส
อตุตโน อตุตโน กพฺเภสุ นิปนฺนกาเว เทว ชีตริ ฆตฺรภูจฺสฺส(๒)
รมฺโย เทหิติ เอกปฺปหารเเนว กนฺทีสุ ฯ

เตปิ จตฺตาริ นาคมาณฺวกา เทหิ เทหิติ คฺคฺกฺเขหิ
สีสิ ปหรนฺตา วิย [๓] อฏฺฐํสุ ฯ โส นิปนฺนโกว
นคฺรวาสิกานญฺเจว อตุตโน ภริยานญฺจ ปฺริเทวนสทฺทํ สุตฺวา
จตุหิ จ นาคมาณฺวเกหิ ตชฺชิตตฺตา มรณภยภิตฺโต มม ชีตริ
สมุทฺทชฺ ฆตฺรภูจฺสฺส ทมฺมิ ทมฺมิติ ติกฺขคฺคํ อวจ ฯ ตํ
สุตฺวา สพฺเพปิ นาคราชาโน คาวุตมตฺตํ(๔) จานํ ปฏิกฺกมิตฺวา
เทวนคฺริ วิย เอกํ นคฺริ มาเปตฺวา ตตฺถ จิตา ชีตริ กิร
เปเสตฺตติ ปณฺณาการิ ปหิณฺสีสุ ฯ ราชา เตหิ อากฺกํ
ปณฺณาการิ คเหตุวา ตุมฺเห คจฺจถ อหิ ชีตริ มม อมฺจฺจานํ
หคฺเถ ปหิณฺสีสามิติ เต อญฺโยเชตฺวา ชีตริ ปกุกโกสาเปตฺวา
อุปฺริปาสาทํ อาริเปตฺวา สีหปญฺชริ วิวราเปตฺวา(๕) อมฺม
ปสฺเสตฺตํ อลงฺกตฺนคฺริ ตฺวํ เอตฺถ เอตฺสฺส รมฺโย อคฺคฺมเหสี
๑. ม. สกลนคฺรสุตฺ ฯ ๒. ม. ฆตฺรภูจฺรรมฺโย ฯ
๓. ม. เอตฺถนตฺเร ทาจา วิวริตฺวา ปสฺสฺนตฺตาติ ทิสฺสฺนตฺติ ฯ
๔. ม. ติกาวุตมตฺตํ ฯ ๕. ม. วิวริตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หนา 19

ภวิสฺสตี น ทูเร อีโต ตั นคฺริ (๑) อุกฺกณฺจิตกาเลเยว อีช
อาคนตุํ สกฺกา เอตฺถ เต คนฺตพฺพนฺติ สลฺยาเปตฺวา สีสั
นหาเปตฺวา สพฺพาลงฺกาเรหิ อลงฺกริตฺวา ปฏฺิจฺจนฺนโยเค
นีสีทาเปตฺวา อตฺตโน อมจฺจันํ หตฺเถ ทตฺวา ปาเหสิ ฯ
นาคราชาโน ตสฺสา ปจฺจคฺคมนั กตฺวา มหาสกฺกาโร กรีสฺสุ ฯ
อมจฺจา นคฺริ ปวิสิตฺวา ตั ตสฺส ทตฺวา พฺหุ ชนั อาทาย
นิวตฺตีสุ ฯ ราชธา ชีตฺริ(๒) ปาสาทำ อารोเปตฺวา อลงฺกตทิพฺพสยเน
นิปฺชชาเปสิ ฯ ตั ขณฺณเยว (๓) นาคมาณฺวิกา ขุขฺชวามนกาทีเวสั(๔)
คเหตฺวา มนฺุสฺสปริจาริกาโย วิย นั ปรีวารยีสฺสุ ฯ สาทิพฺพสยเน
นิปฺนมนตฺตาว ทิพฺพสมฺมสฺสั สฺสิตฺวา นิทฺทำ โอกฺกมิ ฯ

ชฺตฺรภูโจ ตั คเหตฺวา สทฺธิ นาคปรีสาย ตตฺถ
อนฺตรหิโต นาคภวเนเยว ปาตฺรโหสิ ฯ ราชชิตฺตา ปพฺุชฺฉิตฺวา
อลงฺกตทิพฺพสยนั อณฺเญจ สุวณฺณมณฺิมยปาสาทาทโย(๕) อุกฺกยาน-
โปกฺขรณฺนิโย จ อลงฺกตเทวนคฺริ วิย นาคภวานั ทิสฺวา
ขุขฺชชาติปรีจาริกาโย ปุจฺฉิ อิทํ นคฺริ อติวิย อลงฺกตํ น
อมฺหากั นคฺริ วิย กสฺเสตฺตฺนฺติ ฯ สามิกสฺส เต สนฺตกั เทวิ
น อปฺปปฺุณฺณา เอวรูปี สมฺปตฺตี ลภฺนฺติ มหาปฺุณฺณวตฺตาย
เต อัย ลทฺธาติ ฯ ชฺตฺรภูโจปี ปญฺจโยชนสฺติเก นาคภวเน
๑. ก. น ทูเร อมฺหากั นคฺริโต ฯ ๒. ม. เต ราชชิตฺริ ฯ
๓. ม. ตงฺขณฺณเยว นั ฯ ๔. ม. ขุขฺชชาติเวสั ฯ
๕. ม. สุวณฺณปาสาทมณฺิปาสาทาทโย ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 20

เถรี จาราเปสิ โย โย สมุทฺทชาย สປฺปวณฺณํ ทสฺเสติ ตสฺส
ตสฺส ราชทณฺฑ(๑) ภวิสฺสตีติ ฯ ตสฺมา เอโกปี ตสฺสา สປฺปวณฺณํ
ทสฺเสตุํ สมตฺโถ นาม นาโหสิ ฯ सा मनुस्सलोकसण्णाय เอव
ตตฺเถว เตน สทฺธี สมฺโอมทานา ปियสํวาสํ วสิ ฯ

นกรกณฺฑ(๒) นิฏฺฐิตํ

สา อปรภาเค ฐตรญฺจํ ปฏิจฺจ กมฺภํ ปฏฺฐิตฺวา ปุตฺตํ
วิชาเย ฯ ตสฺส ปียทสฺสนตฺตา สฺทสฺสโนติ นามํ กรีสฺสุ ฯ ตสฺส
ปทสา กมนกาเถ ปฺน อปริ (๑) ปุตฺตํ วิชาเย ฯ ตสฺส ทตฺโตติ
นามํ กรีสฺสุ ฯ โส ปน โโพธิสตฺโต ฯ ปฺเนกํ ปุตฺตํ วิชาเย ฯ
ตสฺส สฺโกโกติ(๔) นามํ กรีสฺสุ ฯ อปริปี ปุตฺตํ วิชาเย ฯ ตสฺส
อริญฺโฆติ นามํ กรีสฺสุ ฯ อิติ सा जट्टाโร ปุตฺเต วิชาเยตุวาปี
นาคภวณฺภาवं น ชานาติ ฯ อเถกทิวสํ ตฺรณฺนาคา อริญฺจสฺส
อาจิกฺขิสฺสุ ตว มาตา มนฺุสฺสี (๕) น นาคีติ(๖) ฯ อริญฺโฆ วิมฺสิสฺสามิ
นนฺติ อเถกทิวสํ ถนํ ปิวนฺโตว สປฺปสฺริริ มาเปตฺวา นงฺคุญฺเจน
มาตุปาทปิฏฺฐิ ฆณฺเฏสิ ฯ सा तसस सປसससि रिสุवा गित्तसिता
มหารวํ ราวิตฺวา ตํ ญฺมियํ ฆิปี ฯ นเขนสฺส อกฺขิ ฆินฺทิ ฯ
ตโต โลหิตํ ปกฺขมฺรติ ฯ ราชสา ตสฺสา สทฺทํ สฺตุวา กิสฺเสสา
วิรวีติ ปุจฺฉิตฺวา อริญฺเจน กตฺกิริยํ สฺตุวา กจฺจนฺถ นํ กเหตุวา
๑. สี. ยฺ. ราชานา ฯ ม. ราชทณฺฑโท ฯ ๒. ม. นกรกณฺฑ ฯ
๓. ม. ปฺนาปริ ฯ ๔. สี. ยฺ. สฺโกโกติ ฯ ๕. ม. มนฺุสฺสตีติ ฯ
๖. ม. นาคินี ฯ

*เล่มที 37 ฐรืทตฺตชาตกั หน้า 21

ชีวิทกขัย ปาเปถาติ ตชฺเชนฺโต อากณฺณิ ฯ ราษธีตา ตสฺส
กุกุทภาวํ ฅตฺวา ปุตฺตตีเนเหน อาห เทว ปุตฺตสฺส เม อุกฺขิ
ภินฺนํ ขมถ เม ตสฺสาติ (๑) ฯ ราษาเอตาย เอวํ วนฺตียา
มยา ที สกุกา กาคฺคฺนติ ขมิ ฯ ตํ ทิวสํ สวา อิทํ
นาคภวณฺนติ อณฺณาสี ฯ ตโต ปญฺจาย อริฏฺโจะ กานฺนาริฏฺโจะ
นาม ชาโต ฯ จตฺตารโปี ปุตฺตา วิณฺญตํ ปาปฺณีสฺสุ ฯ

อถ เนสํ ปีตา โยชนสติกํ โยชนสติกํ กตฺวา รชฺชํ
อทาสี ฯ มหนฺโต ยโส อโหสิ ฯ โสฬส โสฬส
นาคกณฺณาสทฺสทานิ ปรีวารยีสฺสุ ฯ ปีตุ เอกโยชนสติกเมว รชฺชํ
อโหสิ ฯ ตโย ปุตฺตา มาเส มาเส มาดาปีตโร ปสฺสตีตุ
อากจฺฉนฺติ ฯ โโพธิสตุโต ปน อจฺฉตฺตมาสํ อากจฺฉนฺติ ฯ
นาคภวเน สมฺภูจิตํ ปณฺหํ โโพธิสตุโตว กเถสิ ฯ ปีตฺรา สทฺธี
วิฐุปกฺขมหาราชสฺสาปี อฺปปญฺจานํ กจฺฉนฺติ ฯ ตสฺส สนฺติเก
สมฺภูจิตํ ปณฺหมปี โสว กเถสิ ฯ อเถกทิวสํ วิฐุปกฺเข
นาคปรีสาย สทฺธี ติทสปฺรี คนฺตฺวา สกุกํ ปรีวาเรตฺวา
นินฺนเน เทวานํ อนฺตฺเร ปณฺโห สมฺภูจาสี ฯ ตมปี โกจิ
กเถตุํ นาสกฺขิ ฯ ปลฺลจฺกวรคโต หุตฺวา มหาสตุโตว กเถสิ ฯ
อถ นํ เทวราชา ทิปุพคฺนฺชปฺุเพหิ ปุเชตฺวา ตาต ทตฺต
ตุวํ ปจฺวีสมาย วิปฺลายนฺ ปณฺณายนฺ สมณฺนาคโต อิตโต ปญฺจาย
๑. ม. ขมเถตฺสฺสาปฺราชนฺติ อาห ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 22

ภูริทตฺโต นาม โหหิติ ภูริทตฺโตติสฺส นามํ อกาสิ ฯ
โส ตโต ปฏฺฐาย สกฺกสฺส อุปฏฺฐานํ คจฺจนฺโต อลงฺกต-
เวชยนฺตปาสาทํ เทวจฺจราหิ อากิณฺณํ อติมนฺรํ(๑) สกฺกสฺส
สมฺปตฺตติญฺจ ทิสฺวา เทวโลเก ปีหิ(๒) กตฺวา ก็ เม อิมินา
มณฺฑุกภกฺเขน อตฺตภาเวน นาคภวานํ คนฺตฺวา อุโปสถวาสํ
วสิตฺวา อิมสฺมี เทวโลเก อุปฺปตฺติการณํ กริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
นาคภวานํ ปุณฺนาคนฺตฺวา มาตาปิตโร อาปฺจุมิ อมฺม ตาต อหิ
อุโปสถกมฺมํ กริสฺสามิติ ฯ สาธุ ตาต กโรหิ กโรนฺโต ปน
พหิ อคนฺตฺวา อิมสฺมีเขว นาคภวานเ อกสฺมี สฺสณฺณวิมาน
กโรหิ พหิ คตฺวานมฺปน นาคานํ มหนฺตํ ภยํ อุปฺปชฺชติติ ฯ

โส สาธุติ ปฏฺฐิสฺสนิตฺวา ตตฺถเว สฺสณฺณวิมาน ราชุชฺชยาน
อุโปสถวาสํ วสิ ฯ อถ นํ นานาตุริยหตฺถา นาคกณฺณ
ปริวารนฺติ ฯ โส น มยฺหิ อิช วสฺนตฺสฺส อุโปสถกมฺมํ มตฺถกํ
ปาปฺมุสฺสติ มมุสฺสปลํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
นิวารณฺนเยว มาตาปิตูนํ อนาโรเจตฺวา อตฺตโน ภริยาโย
อามนฺเตตฺวา ภาทเท อหิ มนฺุสฺสโลกํ คนฺตฺวา ยมฺุนาย ตีเร
มหานิโครฺชรุกฺโข(๓) อตฺถิ ตสฺสาวิหฺเร วมฺมิทกมฺตฺถเก โภเค อากฺุชิตฺวา
จตฺรํกสมนฺุณนาคํ อุโปสถํ อธิฏฺฐาย นิปชฺชิตฺวา อุโปสถกมฺมํ
กริสฺสามิ มยา สพฺุพรตฺตี นิปชฺชิตฺวา อุโปสถกมฺเม กเต
๑. ม. อติมนฺรํ ฯ ๒. ม. ปียํ ฯ ๓. ม. นิโครฺชรุกฺโข ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 23

อรุณฺคฺคฺมนเวลายเมว ตุมฺเห ทส ทส อิตฺติโย [๑] วาเรน
 วาเรน ตฺริยหตฺถา มม สนฺตีกั คนฺตุวา(๑) มั คนฺเชหิ จ
 ปฺุปุเฬหิ จ ปฺุเชตฺวา คายิตฺวา นจฺจิตฺวา มั อาทาย นาคภวณเมว
 อากจฺจณฺตติ วตฺวา ตตฺถ คนฺตุวา วมฺมิกมตฺถเก โภเค
 อากฺขิตฺวา โย เม จมฺมํ วา นหารุํ วา อญฺจึ วา รุชฺริ (๓)
 วา อิจฺฉติ โส ตั หรตฺตติ จตฺรํจสมนฺนาคตํ อุโปสถํ
 อธิญฺจาย นงฺกลสึสมฺปมาณํ สวีริ มาเปตฺวา นิปนฺโน
 อุโปสถกมฺมํ อกาสิ ฯ อรุณฺเ อญฺจหนฺเตเยว ตั นาคมาณฺวิกา
 อากนฺตุวา ยถานฺตฺติญฺจํ ปฺฏิปชฺชิตฺวา นาคภวณํ อาเนนฺติ ฯ
 ตสฺส อิมินา นียาเมน อุโปสถกมฺมํ กโรนฺตสฺส ทีโฆ อทฺธา
 วิตฺวตฺโต ฯ

อุโปสถกณฺฑ(๔) นิญฺจิต्तํ

ตทา เอโก พาราณสีทวารคามวาสี เนสาทพฺราหฺมโณ(๕)
 โสมทตฺเตน นาม ปฺุตฺเตน สทฺธิ อรณฺญํ คนฺตุวา สฺถยนฺต-
 ปาสวาคฺฐาทีนึ (๖) โอเขตฺวา มิเค วชิตฺวา มัสสิ กาชนาหริตฺวา
 วิกฺกิณฺนฺโต ชีวิทํ(๗) กปฺเปสิ ฯ โส เอกทิวสํ อนฺตมโส โคธมตฺตมปี(๘)
 อลภิตฺวา ตาต โสมทตฺต สเจ ตฺวจฺจหตฺถา คมิตฺสสาม มาตา
 # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร อาทายาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. อากนฺตุวา ฯ
 # ๓. ม. รุหฺริ ฯ ๔. ม. อุโปสถกณฺฑํ ฯ ๕. ม. พฺราหฺมโณ
 # ๖. ม. สฺถยนฺตปาสวาคฺฐาทีนึ ฯ ๗. ม. ชีวิกํ ฯ
 # ๘. ม. โคธามตฺตมปี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 24

เต กุชฺฌิสฺสตี ยงฺกิลฺลิจิ คเหตุวาว คมิตฺสสามาติ วตฺวา
โพธิสฺสคฺคสฺส นิปนฺนวมฺมิกฺกุจฺจานาภิมฺโข คนฺตฺวา ปานีโย ปาตุ
ยมนํ โอตฺรณฺตานิ มิคานิ ปทวฺรณฺชํ ทิสฺวา ตาต มิคมคฺโค
ปฺลยฺวาติ ตฺวํ ปฏิกฺกมิตฺวา ติจฺจ อหํ ปานียตฺถาย อาคตํ
มิกํ วิชฺฌิสฺสามีติ ฐนฺตุ อาทาย มิกํ โอลฺเลนฺโต เอกสฺมี
รฺกขมฺมฺเเล อฏฺฐาสี ฯ อเถโก มิโค สายณฺหสมเย ปานีโย
ปาตุ อาคโต ฯ โส ตํ วิชฺฌิ ฯ มิโค ตตฺถ อปฺติตฺวา
สฺรเวเคน ตชฺชิตฺโต โลหิตฺเตน ปคฺฆรณฺเตน ปฺลยฺยํ ปิตาปฺตฺตา
จ ตํ อนฺุพฺนฺชิตฺวา ปตฺติคฺกุจฺจานเ มํสํ คเหตุวาว อรณฺญา นิภฺขมฺนฺตา
สุริยคฺคณฺณเวลาย ตํ นิโครฺชํ ปตฺวา อิทานิ อกาโล น สกฺกา
คณฺตุ อีเชว วสฺสิสฺสามาติ มํสํ เอกมฺนฺเต จเปตฺวา รฺกขํ อารุยฺห
วิญฺญปฺนฺตเร นิปฺชฺชิสฺสุ ฯ พุราหฺมโณ ปจฺจฺจสฺสมเย ปพฺพชฺฌิตฺวา
มิกสทฺทสฺวนาย โสตํ โอทฺทิ ฯ

ตสฺมี ขณฺเ นาคมาณฺวิกาโย อาคนฺตฺวา โพธิสฺสคฺคสฺส
ปฺุปฺผาสนํ ปฺลยฺวาเปสิ ฯ โส อหิสฺสรี อนุตฺรธาเปตฺวา
สพฺพาลงฺการปฺฏิมณฺฑิตํ ทิพฺพสฺสรี มาเปตฺวา สกฺกลีลา
ปฺุปฺผาสเน นิสฺสีติ ฯ นาคมาณฺวิกาปิ นํ คณฺฐมาลาทีหิ ปฺุเชตฺวา
ทิพฺพตฺตฺริยานิ วาเทตฺวา นจฺจคฺคิตํ อฺุปฺกุจฺจเปสิ ฯ พุราหฺมโณ ตํ
สทฺทํ สุตฺวา โก นฺุโข เอส ชานิสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา
อมฺโถ ปฺุตฺตาติ (๑) วตฺวา ปฺุตฺตํ ปโปเชตฺตุ อสฺกฺโกนฺโต สยตฺ
๑. ม. ปฺุตฺต ปฺุตฺตาติ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐิติทตฺตชาติกั หน้้า 25

เอส กิลนุโต ภวิสุสตี อหเมว คมิตฺตาสามีตี รุกฺขา โอรุยฺห
ตฺตสฺส สนนฺตีกั อคมาสี ๑ นาคมาณวิกา ตั ทิสฺวา สทฺธิ
ตฺริเยหิ ฐุมิยฺ นิมฺมุชฺชิตฺวา อตฺตโน นาคภวนเมว กตา ๑
โพธิสฺสโต ปน เอกโกว อโหสี ๑ พฺรหฺมโณ ตฺตสฺส สนนฺตีกะ(๑)
จตฺวา(๒) ปุจฺจนฺโต เทว คธา อภาสี(๓)

[๖๕๔]ปฺปฺพฬากิหารสฺส วนฺสฺส มชฺเฌ
โก โลหิตกฺโข วิหตฺนฺตรฺโส(๔)
กา กมฺพุกายูรชฺรา สุวตฺถา
ติฏฺฐนฺติ นาริโย ทส วนฺทมาณา
โก ตฺวํ พฺรหฺมาพหุ วนฺสฺส มชฺเฌ
วิโรจสี ฃณฺฐิตฺโตว อคฺคิ
มhesกฺโข อลฺยตโรสี ยกฺโข
อุทาทุ นาโคสี มหानุภาโวตี ๑

ตตฺถ ปฺปฺพฬากิหารสฺสาคี โพธิสฺสตฺตสฺส ปุชฺชนตฺถาย
อาภเณน ทิพฺพปฺปฺพฬากิหารเณ สมนฺนาคตฺตสฺส ๑ โกตี โก นาม
ตฺวํ ๑ โลหิตกฺโขตี รตฺตกฺโข ๑ วิหรนฺตรฺโสตี(๕) ปุณฺณนฺตรฺโส ๑
กา กมฺพุกายูรชฺราตี สุวณฺณมยาลงฺการชฺรา ๑ พฺรหฺมาพหุตี
มหาภูไซ(๖) ๑ มหาพหุตี อตฺถโธ ๑ วนฺสฺส มชฺเฌตี โก นาม
ตฺวํ มหาภูไซ มหาวนฺสฺส มชฺเฌ มหानุภาโว อูรฺจฺจทสีส-
๑. ม. สนนฺตีกั ๑ ๒. ม. คนฺตฺวา ๑ ๓. ม. คธาทฺวยมาห ๑
๔. ม. วิตตฺนฺตรฺโส ๑ ๕. ม. วิตตฺนฺตรฺโสตี ๑
๖. ม. มหาพหุ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 26

พณฺชนสุภฺขานํ นาคกณฺณานํ มชฺฌเณ โโก นฺตุวํ มหเสฏฺโฆติ ฯ

 ตํ สุตฺวา มหาสตุโต สเจปี สกฺกาทีสุ อณฺฺตโรหฺมสมฺมิ

อิทฺฐิมาติ วกฺขามิ สทฺทหิสฺสเววายํ พุราหุมนฺโณ อชฺช ปน มยา

สจฺจเมว กเถตุํ วณฺฺณตีติ [๑] อตฺตโน นาคราชภาวํ กเถนฺโต อาห

 [๖๕๕]นาโคหฺมสมฺมิ อิทฺฐิมา เตชสี ทุรติกฺกโม

 ทำเสยฺยํ เตชสา กุทฺโธ ฝิตฺติ ชนปํทํ อปี

 สมุทฺทชา หิ เม มาตา ฐตรณฺฺโจ จ เม ปีตา

 สุทฺสสนกนิณฺฺญโฐสมฺมิ ฐริทตฺโตติ มํ วิทฺติ ฯ

 ตตฺถ เตชสีติ วิสเตเชน เตชวา ฯ ทุรติกฺกโมติ

อณฺฺณเณ อติกฺกมิตฺตุํ อสกฺกณฺเญโย ฯ ทำเสยฺยนฺติ สจฺจาหํ กุทฺโธ

ฝิตฺติ ชนปํทํปี ทำเสยฺยํ ปจฺวิยํ มม ฑาชาเย ปติตมตฺตาย สทฺฐี

ปจฺวิยา มม เตเชน [๒] สพุโธ ชนปโท ภูสมฺมิ ภูเวยฺยาติ

วาทิ ฯ สุทฺสสนกนิณฺฺญโฐสมฺมิติ อหํ มม ภาตฺสุ สุทฺสสนสฺส

กนิณฺฺญโฐ อสมฺมิ ฯ วิทฺติ เอวํ มํ สพุเพ ปณฺจโยชนสตีเก

นาคภวเน ชานนฺติ ฯ

 อิทฺถจ ปน ปตฺวา มหาสตุโต จินฺเตสิ อยํ พุราหุมนฺโณ

จณฺฺโท ฝรุโส สเจ อหิตฺตณฺฺทิกสฺส อาโรเจตฺวา อุโปสถกมฺมสฺส

เม อนฺฺตรายมฺปิ กเรยฺย ฆนฺฺนุนาหํ อิมํ นาคภวณฺํ เนตฺวา มหนฺตํ

๑. ม. เอตฺถนฺฺตเร จินฺเตตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. เอตฺถนฺฺตเร โสตี ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. ภูสมฺมา ฯ

สී. ยฺ. ภูสมํ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หน้า 27

ยลั ทตฺวา อุโปสถกมฺมํ อทฺฐนียํ กเรยฺยนฺตึ ฯ อถ นํ เอวมาห(๑)
พฺรามาณ มหนฺตํ เต ยลั ทสฺสามิ รมฺมณียํ นาคภวนํ เอหิ
ตตฺถ คจฺจมาติ ฯ สามิ ปฺตฺโต เม อตฺถิ ตสฺมี อากจฺจนฺเต (๒)
คมิสฺสามีติ(๓) ฯ อถ นํ มหาสฺตฺโต คจฺจ พฺราหฺมณ อานหิ นนฺติ
วตฺวา อตฺตโน อวาสิ อจฺจิกฺขนฺโต อาห

[๖๕๖] ยํ คมฺภีริ สทาวภูฏํ รหํ เกสฺมี อเปกฺขสิ(๔)
เอส ทิพฺโย มมวาโส อนกสฺตโปริโส
มยฺรโกณฺจาภิรุทํ นีโลทํ วนมชฺฉโต
ยมนํ ปวิส มา ภีโต เขมํ วตฺตวตฺติ(๖) สิวฺนฺติ ฯ

ตตฺถ สทาวภูฏนฺติ สทา ปวตฺตํ อวภูฏํ ฯ เกสฺมินฺติ(๗)
ภยานกํ ฯ อเปกฺขสิติ ยํ เอตํ เอวรूपํ รหํ ปสฺสสิ ฯ
มยฺรโกณฺจาภิรุทนฺติ ยมนาย นทียา อุโกสุ ตีเรสุ วณฺณายํ
วสนฺเตหิ มยฺเรหิ จ โกณฺเจหิ จ อภิรุทํ อุปกฺขิตฺติ(๘) ฯ นีโลทนฺติ
นีลสลิทํ ฯ วนมชฺฉโตติ วนมชฺฉเณน สนฺทมานํ ฯ ปวิส มา ภีโตติ
เอวรूपํ ยมนํ อภิโต หุตฺวา ปวิส ฯ วตฺตวตฺนฺติ วตฺตสมฺปนฺนํ
อจารวณฺตํ วสนฺภูมี ปวิส ฯ

เอวณฺจ(๕) ปน วตฺวา มหาสฺตฺโต คจฺจ พฺราหฺมณ ปฺตฺตํ

- # ๑. ม. อาห ฯ ๒. ม. คจฺจนฺเต ฯ ๓. ม. อากมิสฺสามีติ ฯ
- # ๔. ม. เปกฺขสิ ฯ ๕. ส. เอโส ฯ ๖. ส. วตฺตวตฺติ ฯ
- # ๗. ม. เกสฺมนฺติ ฯ ๘. ส. อุ. อุปคิตฺติ ฯ ๙. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 28

อาเนหิตี อาห ๗ พุราหุมนโณ คนฺตุวา ปุตุตฺตสฺส ตมตฺถิ
อาโรเจตฺวา ตํ(๑) อาเนสิ ๗ มหาสตุโต อุโภปิ อาทาย ยมฺนาตีริ
คนฺตุวา ตีเร จิตฺ อาห

[๖๕๙]ตตฺถ ปตฺโต สานฺจโร สห ปุตุเตน พุราหุมน
ปุชฺชิตฺ มยฺหิ กามะหิ สฺขํ พุราหุมน วจฺจสิตี ๗
ตตฺถ ปตฺโตติ ตฺว อมฺหากํ นากภวํ ปตฺโต หุตฺวา ๗
सानฺจโรติ สกริโย ๗ มยฺहनฺติ มม สนฺตเกหิ กามะหิ
ปุชฺชิตฺ ๗ วจฺจสิตี ตตฺถ นากภวเน สฺขํ วสิสฺสสิ ๗

เอณฺจ ปน วตฺวา มหาสตุโต อุโภปิ เต ปิตาปุตุเต อตฺตโน
อานุกาเวเน นากภวํ อาเนสิ ๗ เตสิ ตตฺถ กจฺจนฺตานิ
ทิพฺโพ อตฺตภาโว ปาตุภวิ ๗ อถ เนสิ มหาสตุโต มหนฺติ
ทิพฺพสมฺปตฺตี ทตฺวา จตฺตาริ จตฺตาริ นากกณฺณาสตานิ
อทาสิ ๗ เตปิ ตตฺถ มหาสมฺปตฺตี อนุภวิสฺสุ ๗ โพธิสตุโตปิ
อปฺปมตฺโต หุตฺวา อุโปสถกมฺมํ กโรติ ๗ อนุวฑฺฒมาสิ มาตาปีตฺตุนํ
อุปฺภูจฺจํ คนฺตุวา ฐมฺมกถิ กเถตฺวา ตโต จ พุราหุมนฺสฺส
สนฺติกํ คนฺตุวา อาโรคฺยํ ปุจฺจิตฺวา เยน เต อตฺถโธ ตํ วเทยาสิ
อนุกฺกณฺจมาโน อภิรมาติ วตฺวา โสमतฺตเตน สทฺธิ ปฺภูสฺนถาริ
กตฺวา อตฺตโน นิเวสนํ กจฺจติ ๗ พุราหุมนโณ เอกสํวจฺจริ
นากภวเน วสิตฺวา มนฺทปฺปญฺจตฺตาย อุกฺกณฺจจิตฺ มนฺสฺสโลกํ
๑. ม. ปุตุตฺ ๗

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หน้า 29

คณฺตุกาโม อโหสิ ฯ นาคภวนมฺปนสฺส(๑) โลกนฺตนิรโย(๒) วย ขายติ ฯ
 อลงฺกตปาสาโท พนฺธนาการ์ วย อลงฺกตนาคกณฺญาโย
 ยกฺขินิโย วย อุปฺภุจหีสฺสุ ฯ โส อหิ ตาว อุกฺกณฺจโธ
 โสมทตฺตสฺสาปี จิตฺตํ ชานิสฺสามิติ ตสฺส สนฺตีกํ คณฺตุวา
 อาห ที ตาต อุกฺกณฺจโธสีติ(๓) ฯ กสฺมา อุกฺกณฺจิสฺสามิ
 น อุกฺกณฺจามิ ตวมฺปน อุกฺกณฺจสิ ตาตาติ ฯ อาม
 ตาตาติ ฯ ที การณาติ ฯ ตว มาตุ เจว ภาตุ ภกีนินฺนญ
 อทสฺสเนน อุกฺกณฺจามิ เอหิ ตาต โสมทตฺต กจฺจามาติ ฯ
 โส น กจฺจามิติ วตฺวาปี ปฺนปฺปฺนํ ปิตฺรา ยาจियมาโน
 สาธฺฐติ สมฺปฺภุจฺจนิ ฯ

พฺราหฺมโณ ปฺตตฺตสฺส ตาว เม มโน ลทฺโธ สเจ ปนาหิ
 ฐริทตฺตสฺส อุกฺกณฺจโธมฺหิติ วกฺขามิ โส อติเรกตรํ เม ยลํ
 ทสฺสติ เอวํ เม กมนํ น ภวิสฺสติเอเกน ปน อุปาเยน ตสฺส
 สมฺปตฺตี วณฺณตฺวา ตฺวํ เอวรूपํ สมฺปตฺตี ปหาย ทีการณา
 มนฺุสฺสโลกํ คณฺตุวา อุโปสถกมฺมํ กโรสีติ ปฺจุจิตฺวา สกฺคตฺถายาติ
 วุตเต ตฺวํ ตาว เอวรूपํ สมฺปตฺตี ปหาย สกฺคตฺถาย อุโปสถกมฺมํ
 กโรสี กิมงฺกํ ปน มยฺเยว ปฺรชเนน(๔) ชีวิทํ(๕) กปฺเปม อหฺมปิ
 มนฺุสฺสโลกํ คณฺตุวา ฌาตเก ทิสฺวา ปพฺพชิตฺวา สมณฺชมฺมํ

๑. ม. นาคภวนมสฺส ฯ ๒. ม. โลกนฺตนิรโย ฯ

๓. ม. อุกฺกณฺจสีติ ฯ ๔. สී. ย. ปฺรเวเนน ฯ ๕. ม. ชีวิกํ ฯ

กริสฺสามิตฺติ ตํ สลฺยวาเปสฺสามิ อถ เม โส กมนํ อนุชานิสฺสตีติ
จินฺเตตฺวา เอกทิวสํ เตนาคนฺตฺวา ก็ พุราหุมนฺ อุกฺกณฺจิสฺสีติ
ปฺจฺจฺฉิตฺโต กสฺมา อุกฺกณฺจิสฺสามิ ตุมฺหากํ สนฺตฺติกา อมฺหากํ น
กิลฺยจิ ปริโภกํ ปริหายตีติ กิลฺยจิ कमनปฺปฏิพฺพุทฺธํ อวตฺวารว อาทิตฺโต
ดาว ตสฺส สมฺปตฺตี วณฺเณนฺโต อาห

[๖๕๘]สมา สมฺนตฺปริโต ปหุตฺตคฺรา มหี
อินฺทโคปกสฺลยณฺนา โสภติ หริตฺตตฺมา
รมฺมานิ วนเจตฺยานิ รมฺมา หํสุปฺกฺชิตา
โอปฺปุพฺพทฺมา ติฏฺฐนฺติ โปกฺขรณฺวา สุนิมฺมิตา
อฏฺฐิสฺสา สุกฺตา ฉมฺภา สพฺเพ เวพฺฐิยามยา
สทฺสฺสฉมฺภา ปาสาทา ปุรา กณฺณหา โชตเร
วิมานํ อฺอุปฺนฺโนสิ ทิพฺพํ ปฺญฺเณหิ อตฺตโน
อสมฺพาทํ สิวํ รมฺมํ อจฺจนตฺสุขสฺสหิตฺ(๑)
มณฺเณ สทฺสฺสเนตฺตสฺส วิมานํ นาภิกงฺขสิ
อิทฺธิ หิ ตยาโย วิปฺลลา สกฺกสฺเสว ชฺฐีมโตติ ฯ

ตตฺถ สมา สมฺนตฺปริโตติ ปริสมฺนตฺโต สพฺพทิสภาเกสฺ
อโย ตว นาคภวเน มหี สฺวณฺณรชตมณฺิมุตฺตาวาลูกฺปฺริกฺกณฺนา ฯ
สมาติ(๒) สมตฺลา(๒) มหี ฯ ปหุตฺตคฺรา มหีติ ปหฺเตหิ ตคฺรคฺจฺเณหิ
สมฺนฺนาคตา ฯ อินฺทโคปกสฺลยณฺนาติ สฺวณฺณอินฺทโคปกเกหิ
๑. ม. อจฺจนตฺสุขสฺสหิตฺ ฯ ๒. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตตชาตกั หน้า 31

สณฺณนา ฯ โสภติ หริตฺตตมาติ หริตวณฺณทพฺพติณสณฺณนา
โสภตฺติ อตุโถ ฯ วนเจตฺยานีติ วนฆณฺยานิ (๑) ฯ โอบุปฺผปฺทุมมาติ
มฺลฺลจิตฺวา ปติเตหิ ปทุมเมหิ (๒) สณฺณนา อุทกปฺปฏฺฐา ฯ สุนิมฺมิตาติ
ตว ปุณฺณสมปฺตติยา สฎฺฐุ นิมฺมิตา ฯ อฏฺฐิสฺสาติ ตว
วสนปฺปาสาทฺเส อฏฺฐิสฺสา สุกตา เวพฺพริยามยา ถมฺภา เตหิ
ถมฺเภหิ สหสฺสถมฺภา ตว ปาสาทา นาคกณฺณวาทิ ปุรา
โชตเร (๓) โชตยฺนฺติ (๔) ฯ อุปฺปนฺโนสฺสีติ เอวฺรุเป วิมานเ นินฺพพฺตฺโตสฺสีติ
อตุโถ ฯ สหสฺสเนตฺตสฺส วิมานนฺติ เวชยฺนตฺปาสาทํ ฯ อิทธิ
หิ ตยฺยํ วิปฺลวติ ยสฺมา ตว (๕) วิปฺลว อัยฺ อิทธิ ตสฺมา ตว
เตน อุปฺสถกมฺเมน สกฺกสฺสาปฺ วิมานํ (๖) น ปตฺเถสิ อณฺณ
ตโต อุตฺตรํ มหนฺตํ จานํ ปตฺเถสิติ มณฺณวามิ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสฺสโต มา เหวํ พุราหุณฺณ อวจฺจ (๗) สกฺกสฺส
ยสํ ปฏฺิจจ อมฺหากํ ยโส หิโน นาม สินฺรฺูปพฺพตฺสนฺติเก (๘)
สาสโป วิย ขายติ มยฺ ตสฺส ปรีจาริเกนาปฺปี น อกฺขมาติ
วตฺวา คาถมาห

[๖๕๕]มนสฺวา นาทิปตฺตพฺโพ อานฺุภาโว ชฺฐิมโต
ปรีจาริยมานานํ อินฺุทานํ วสวตฺตินนฺติ ฯ
ตสฺสตฺโต พุราหุณฺณ สกฺกสฺส ยโส นาม เอกํ เทว

- # ๑. ม. วนฆณฺยานิ ฯ ๒. ม. ปทุมปตฺเตหิ ฯ ๓. ม. อัยฺ ปาโจ นตฺติ ฯ
- # ๔. ม. วิชฺโชตฺนฺติ ฯ ๕. ม. ตวายฺ ฯ ๖. ม. วิมานมฺปฺปี ฯ
- # ๗. ม. อวจ ฯ ๘. ม. สินฺรฺูตฺสนฺติเก ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 32

ตโย จตุตาโร วา ทิวเส เอตุตโกว สียาติ มนสาจิตฺเตนปี
นาภิปตฺตพฺโพ เยปี นํ จตุตาโร มหาราชาโน ปริจฺรณฺติ เตสมฺปิ
สกุํ ทเวราชานํ ปริจาริยมานานํ อินฺทํ นายกํ กตฺวา
วิจฺรณฺตานํ วสวตฺตํ จตฺนุนํ โลกपालานํ ยสฺสสาปี อมฺหากํ
ติรจฺฉานคตฺตานํ ยโส โสฬสีกาคํ(๑) กตฺวา(๒) กถํ นาคุฆตฺตีติ ฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา อิํ เต สหสฺสเนตฺตสฺส วิมานนฺติ
วจนํ สุตฺวา อหํ ตํ อนุสฺสรี อหํ หิ(๓) เวชยนฺตํ ปตฺถเนนฺโต
อุโปสถกมฺมํ กโรมีติ ตสฺส อตฺตโน ปตฺถนํ อจิกฺขณฺโต อาห

[๓๐๐]ตํ วิมานํ อภิชฺฌาย อมฺรานํ สุเขสินํ

อุโปสถํ อุปวสนฺโต เสมิ วมฺมิกมฺพุทฺธนฺตีติ ฯ

ตตฺถ อภิชฺฌายาติ ปตฺถเถตฺวา ฯ อมฺรานนฺติ ทีฆายุกานํ
เทวานํ ฯ สุเขสินนฺติ เอสิตฺตฺสุขานํ สุขเข ปตฺถิจฺฉิตานํ

ตํ(๔) สุตฺวา พฺราหฺมโน อิทานิ เม โอกาโส ลทฺุโรติ
โสมนสฺสปฺปตฺโต คนฺตุํ อปฺปจฺฉนฺโต คาถาทฺวยมาห

[๓๐๑]อหฺญจ มิคเมสาโน สปฺปตฺโต ปาวิสี วนํ

เต มํ มตํ วา ชีวํ วา นาภิเวเทนฺติ ฌาตกา

อามนฺตเย ภูริทตฺตํ กาสิปฺปตฺตํ ยสฺสสินํ

ตยา โภ(๕) สมฺนุญฺญาตา อปี ปสฺเสสมฺ ฌาตเกติ ฯ

ตตฺถ นาภิเวเทนฺตีติ น ชานนฺติ กเถนฺโตปี เตสํ(๖) นตฺถิ ฯ

๑. ม. โสฬสี ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. อหฺญหิ ฯ

๔. ม. กํ ฯ ๕. ม. โน ฯ ๖. ม. เนสํ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 33

(๑)มิกเมสํโนติ มิกํ เอสํโน(๑) ฯ อามนฺตยติ อามนฺตยามี ฯ

กาสิปฺตฺตฺตฺตํ กาสิกรราชิํตํ ปฺตฺตํ ฯ

ตโต โปธิสฺตฺตโต คาทาทวยมาห

[๗๐๒]เอสํ โห วิต เม ฉนฺโท ยํ วเสสิ มมนฺติเก

น หิ เอตาทิสํ กามา สฺลภา โหนฺติ มานุเส

สเจ ตฺวํ เนจฺจเส(๒) วญฺจํ(๓) มม กามะหิ ปฺชิตํ

มยา ตฺวํ สมฺนุญฺจํโต โสตฺถิ ปฺสฺสาหิ ฌาตเกติ ฯ

ตโต มหาสฺตฺตโต คาทาทวยํ วตฺวา จินฺเตสิ อํ มํ(๔) นิสฺสาย

สฺขํ ชีวนํโต กสฺสจि นารโจะสฺสติ(๕) เอตสฺส สพฺพกามทํ มณิ

ทสฺสามิติ ฯ อตสฺส ตํ ททฺนํโต อาห

[๗๐๓]ธารยิมํ มณิ ทิพฺยํ ปฺสฺสํ ปฺตฺเต จ วินฺทสิ

อโรโค สฺขิตโต โหหิ คจฺจเวทาทาย พุราหุณาติ ฯ

ตตฺถ ปฺสฺสํ ปฺตฺเต จ วินฺทสิตี อิมํ ธารยมาโน

อิมสฺसानุภาเวน ปฺสฺสญจ ปฺตฺเต จ อญฺญญจ ยํ นิจฺจสิ ตํ

สพฺพํ ลภสิตี ฯ

ตโต พุราหุณโณ คาทมาห

[๗๐๔]กฺสฺลํ ปฺกฺกนฺทามิ ฐริทตฺต วโจ ตว

ปพฺพชิสฺสามิ ชินฺโณสมิ น กามะ อภิปตฺถยติ ฯ

ตสฺสสฺสโต ฐริทตฺต ตว วจันํ กฺสฺลํ อนวชฺชํ ตํ

๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. นิจฺจเส ฯ ๓. ม. วตฺถุํ ฯ

๔. ม. มณิ ฯ ๕. ม. นาจิกฺขิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 34

ปฏินนุทามิ น ปฏิกุชิปามิ อหฺมปฺน ชินฺโณสฺมิ ตสฺมา
ปพฺพชิสฺสํ น กามํ อภิปฺตฺตเยติ น กามํ อภิปฺตฺตยามิ
กี เม มณฺเฑนํติ ฯ

มหาสตุโต(๑) อห

[๗๐๕]พฺรหฺมจฺริยสฺส เจ ฆฺงฺโก โหติ โภเคหิ การิยํ

อวิกปฺปมาโน(๒) เอยฺยาสี พหุํ ทสฺสามิ เต ชนฺฺติ ฯ

ตตฺถ เจ ฆฺงฺโกติ พฺราหฺมณ พฺรหฺมจฺริยวาโส นาม

อติทฺกโร ยทา อนภฺริตสฺส พฺรหฺมจฺริยสฺส ฆฺงฺโก เจ โหติ ตทา

กิริยฺสฺส โภเคหิ การิยํ โหติ เอวฺรุเป กาลํ ตํ นีราสงฺโก

หฺตฺวา มม สนฺติกํ อากฺขณฺยาสี พหุํ เต ชนฺฺ ทสฺสามิติ ฯ

พฺราหฺมโณ อห

[๗๐๖]กฺสํ ปฏินนุทามิ ภูริทตฺต วโจ ตว

ปฺนาปี อากฺมิตฺสํ สเจ อตุโธ ภวิสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ปฺนาปีติ ปฺนาปี ฯ อยเมว วา ปาโง ฯ

อถสฺส ตตฺถ อวสฺติทฺกมตํ ญตฺวา มหาสตุโต นาคมาณฺวเก

อามนฺเตตฺวา(๓) พฺราหฺมณํ มนฺุสฺสโลกํ ปาเปถาติ (๔)เปเสสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อห

[๗๐๗]อิทํ วตฺวา ภูริทตฺโต เปเสสิ จตุโร ชเน

เอถ กจฺจถ อญฺเจถ จิปปี ปาเปถ พฺราหฺมณํ

๑. ม. โปธิสตุโต ฯ ๒. ม. อวิกปฺปมาโน ฯ

๓. ม. อาณาเปตฺวา ฯ ๔. ม. ปาเปสิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หน้า 35

ตสฺส ตั วจันํ สุตฺวา อุฏฺฐาย จตุโร ชนา
เปสิตา ฐริทตฺเตน จิปฺปํ ปาเปสฺสุ(๑) พุราหุมนฺติ ฯ
ตตฺถ ปาเปสฺสนฺติ(๒) ยมฺนาโต อุตฺตริตฺวา(๓) พาราณสีมคฺคํ
ปาปยีสฺสุ ปาปยิตฺวา จ ปน ตุมฺहे กจฺจถาติ วตฺวา นาคภวนเมว
ปจฺจาคมีสฺสุ ฯ

พุราหุมนโณปี ตาต โสमतตฺต อิมสฺมี จาเน มิคิ วิชฺฌิมฺหา
อิมสฺมี สฺวกรนฺติ ปุตฺตสฺส อัจฉิขนฺโต คนฺตฺวา อนฺตรามคฺเค
โปกฺขรณฺนิ ทิสฺวา ตาต โสमतตฺต นหายามาติ วตฺวา สาธุ
ตาตาคิ วุตฺเต อุโกปี ทิพฺพากรณานิ เจว ทิพฺพวตฺถานิ จ
โอมุญฺจิตฺวา ภณฺฑิกิ กตฺวา โปกฺขรณฺตีเร จเปตฺวา โอตริตฺวา
นหายีสฺสุ ฯ ตสฺมี ขณฺเ ตานิ อนฺตรชายิตฺวา นาคภวนเมว
อคมฺสฺสุ ฯ ปจฺมํ นีวตฺถกาสาวปีไลตีกาว เนลฺลํ สรีเร ปฏฺิมุญฺจีสฺสุ ฯ
ชนฺุสฺสรสฺตฺติโยปี ปากตีกาว อเหตุํ ฯ โสमतตฺโตปี นาสิตมฺหิ(๔)
ตยา ตาตาคิ ปริเทวิ ฯ อถ นํ ปีตา มา จินฺตยิ ตาต
มิเกสฺสุ สนฺเตสฺสุ อรณฺเย มิเก วธิตฺวา ชีวิตฺ(๕) กปฺเปสฺสามาติ
อสุสาเสลฺลํ ฯ โสमतตฺตสฺส มาตา เตลฺลํ อากมฺนํ สุตฺวา
ปจฺจกฺคนฺตฺวา ฆริ เนตฺวา อนฺนปानเนน สนฺตปฺเปลฺลํ ฯ
พุราหุมนโณ ภูญฺจิตฺวาว นินฺทํ โอกกมิ ฯ อิตฺรา ปุตฺตํ ปุจฺฉิ
๑. ม. ปาเปสฺสุ ฯ ๒. ม. ปาเปสฺสนฺติ ฯ ๓. ม. อุตฺตารेतฺวา ฯ
๔. ม. นาสิตามฺหา ฯ ๕. ม. ชีวิกิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 36

ตาต โสมหตฺตฺตฺตฺตฺ กาลํ กุหิ คตฺตฺตฺตฺตฺตฺ อมฺม ฐฺรฺทฺตฺตฺตฺตฺ
 นาคฺราเชน(๑) อมฺเห นาคภวํ นีตา ตโต อุกฺกณฺจิตฺวา อิทานิ
 อาคตฺมฺหาติ ฯ กิณฺจิ ปน โว รตนํ อากฺกณฺตฺตฺตฺตฺ นากฺกํ
 อมฺมาติ ฯ กิ ตุมฺหากํ เตน น กิณฺจิ ทินฺนุนฺตฺตฺตฺ อมฺม
 ฐฺรฺทฺตฺตฺตฺตฺตฺ เม ปิตฺตฺโน สพฺพกามทโท มณฺธิ ทินฺนุโน อโหสิ อิมินา
 ปน น คหิโตติ ฯ กิ การณฺตฺตฺตฺตฺตฺ ปพฺพชิสฺสตี กิร (๒) อมฺมาติ ฯ
 สวา เอตฺตฺกํ กาลํ ทารเก มม ภารเ กโรนฺโต นาคภวเน
 วสิตฺวา อิทานิ กิร ปพฺพชิสฺสตีติ กุชฺฉิตฺวา วิหิภฺยชนทพฺพิยา
 ปิณฺจฺจิ โปเถนฺตฺตฺตฺ หเร ทุณฺจ พุราหฺมณ ปพฺพชิสฺสามีติ กิร
 ฐฺรฺทฺตฺตฺตฺตฺตฺ ทินฺนํ มณฺธิรตนํ น กณฺหสิ อถ กสฺมา อปพฺพชิตฺวา
 อิทาคโตสิ นิกฺขม สีนฺม มม ฆฺรธาติ สนฺตฺชเชสิ ฯ อถ นํ ภทฺเท
 มา มํ กุชฺฉิ อรณฺเย มิเกสุ สนฺเตสุ ตํ วชิตฺวา อหนฺตํ
 โปเสสฺสสามีติ วตฺวา ตโต ปฺตฺตฺตฺตฺตฺ สทฺธี อรณฺถํ คนฺตฺวา
 ปุริมนิยามเนเนว ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ

เนสาทกณฺฑํ นิณฺจฺจิตํ ฯ

ตทา ทกฺขิณฺมหาสมฺมทฺทิสายํ [๑] สิมฺพลีวาสิ เอโก ครุโฬ
 ปกฺขวาเตหิ มหาสมฺมทฺเท อุกฺกํ วิยฺยหิตฺวา เอกํ นาคฺราชานํ สีเส
 คณฺหิ ฯ ตทา หิ สุปฺณฺณา นาคํ กเหตฺตํ อชานนฺตา เอว
 # ๑. ม. ฐฺรฺทฺตฺตฺตฺนาคฺราเชน ฯ ๒. ม. กิราติ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตฺเร
 # ทิสภาเกติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ส. ย. อชานนกาโล ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หน้า 37

ปจฺจลา ปณฺฑิตราชตเก ชานีสฺสุฯ โส ปน ตั สีสเส คเหตุวาปี
อุทเก อนนฺตถรณฺเตเยว ตั อุกฺขิปิตฺวา โอลมฺพนฺตํ อาทาย
หิมวณฺตมตฺถเกณ ปายาสีฯ ตทา เจโก กาสีกรฐฺฐวาสี พุราหฺมโณ
อิสิปฺพพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส ปณฺณสาลิํ มาเปตฺวา
ปฏฺวิสตีฯ ตสฺส จงฺกมณโกฏฺธิยํ เอโก มหานิโครฺชรุกฺโข
อตฺถิฯ โส ตสฺส มฺเถ ทิวาวิหาริํ กโรตีฯ สุปณฺโณ
นิโครฺชมตฺถเกณ นาคิํ หรตีฯ นาคิโ ออลมฺพนฺโต โมกฺขตฺถาย
นงฺคุฏฺฐเจณ นิโครฺชวิฐฺปิ เวเจตีฯ สุปณฺโณ ตั อชานนฺโตว
มหพฺพลตฺตาย อากาเสณ ปกฺขนฺทิเยวฯ นิโครฺชรุกฺโข สมฺมโล
อุปฺปาฏิโตฯ สุปณฺโณ นาคิํ สิมฺพลี(๑) เนตฺวา ตฺถมฺเทณ ปหริตฺวา
กฺจฺฉิ ฝาลेतฺวา นาคเมทํ ขาทิตฺวา สรีริํ สมฺมทฺทกฺจฺฉิมฺหิ
นทฺเทตีฯ นิโครฺชรุกฺโข ปตฺนฺโต (๒)มหนฺตํ สทฺทมกาตี (๒)ฯ สุปณฺโณ
กี(๓) สทฺโท เอโสตี อโร โอลเกนฺโต นิโครฺชรุกฺโข ทิสฺวา กฺโต
เอส มยา อุปฺปาฏิโตตี จินฺเตตฺวา ตาปสฺสฺส จงฺกมณโกฏฺธิยํ นิโครฺช
เอโสตี ตตฺตโต ฌตฺวา อัย ตสฺส พหุปกาโร อกฺุสฺสํ นฺโข เม
ปฺสฺตํ อุทาทุ นนฺตี ตเมว ปุจฺฉิตฺวา ชานีสฺสามิตี มาณวกเวเสณ
ตสฺส สนฺตีกิํ อคมาตีฯ ตสฺมี ขณฺเ ตาปโส ตั จานํ สมํ
กโรตีฯ สุปณฺณราชา ตาปสิํ วณฺทิตฺวา เอกมหนฺตํ นิสินฺโน
อชานนฺโต วิย กิสฺส จานํ ฆนฺเต อิทนฺตี ปุจฺฉิฯ อาวุโส เอโก
๑. ม. สิมฺพลินํฯ ๒. ม. มหาสทฺทมกาตีฯ ๓. ม. กิสฺสฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 38

สุปณฺโณ โคจรตถาย นาคํ หรฺนุโต นาคเ โมกฺขตถาย
นิโคธฺวิภูปํ นงฺคุญฺเจน เวเจตฺวา(๑) จิตฺ โส อตฺตโน มหพฺพลตฺยา
ปฺกฺขนฺทิตฺวา คโตว อเถตฺถ รุกฺโข(๒) อุปฺปาฎิโต อิทํ ตสฺส
อุปฺปาฎิตฺถฺจฺจานนฺติ ฯ กิ ปน ฆนฺเต ตสฺส สุปณฺณสฺส อกฺุสฺสํ
โหติ อุทาทุ โนติ ฯ สเจ โส น ชานาติ อเจตฺนตฺตา(๓) อกฺุสฺสํ
น โหตีติ ฯ นาคสฺส ปน ฆนฺเตติ ฯ โส อิมํ นาสตฺู
น คณฺหิ โมกฺขตถาย ปน คณฺหิ ตสฺมา ตสฺสาปี น
โหติเยวาทิ ฯ สุปณฺโณ ตาปสฺส วจฺนํ สุตฺวา ตฺสิตฺวา อหํ
ฆนฺเต โส สุปณฺณราชา ตุมฺหากํปี ปญฺหาพฺยากรณฺน ตฺถุโธ
ตุมฺเห อรณฺเณ วสฺถ อหณฺเจกํ อาตมฺพายนมนฺตํ ชานามิ
อนคฺโข มนฺโต ตมฺหิ ตุมฺหากํ อาริยภากํ กตฺวา ทมฺมิ
ปฏิกฺคณฺหนฺติ นนฺติ ฯ อลํ มยฺหิ มนฺเตน กจฺจถ ตุมฺहेติ ฯ
โส ตํ ปุณฺปุณฺํ ยาจิตฺวา สมฺปฏิจฺจนาเปตฺวา มนฺตํ ทตฺวา
โอสถานิ อจิกฺขิตฺวา ปกฺกามิ ฯ

กรฺพกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ

ตสฺมี กาลเ พาราณสียํ เอโก ทลิตฺทกพฺราหฺมโณ พหุ
อิณํ คเหตฺวา อิณายิเกหิ(๔) โจทฺยมาโน กิ เม อิธ วาเสน
อรณฺธํ ปวิสิตฺวา มตเมว เสยฺโยติ นิกฺขมิตฺวา วนํ ปาวิสิตฺวา
๑. ม. เวจิตายปี ฯ ๒. ม. นิโคธฺรูกฺโข ฯ ๓. ม. อเจตฺนกมฺมํ ฯ
สී. ย. อเจตฺนํ ฯ ๔. ม. อิณสามิเกหิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐิตตตชาตกั หน้า 39

อนุปฺพเพน ตาปสฺส อสฺสมปทํ ปตฺวา ตาปสํ วัตตสมฺปทาย
 อาราเชสิ ฯ ตาปโส อัย พฺราหฺมโณ มยฺหํ อติวีย อุปรการโก
 สฺุปลณฺณราเชน ทินฺนํ ทิพฺพมนฺตํ อสฺส(๑) ทสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
 พฺราหฺมณ อหํ อาลมฺพายนมนฺตํ ชานามิ ตนฺเต ทมฺมิ คณฺหาหิ
 นนฺติ วัตฺวา อลฺก ญฺเต น มยฺหํ มนฺเตนตฺโถติ วัตฺเตปิ ปฺนปฺปฺนํ
 ยาจิตฺวา(๒) สมฺปฏฺิจฺฉาเปตฺวา อทาสิเยว ฯ ตสฺส จ มนฺตสฺส
 อนฺุจฺฉวิกานิ โอสถานิ เจว มนฺตุ ปจารณฺจ สพฺพิ กเถสิ ฯ
 พฺราหฺมโณ ลทฺโธ เม ชีวิตฺวาโยติ กติปาหํ วัตฺตฺวา วัตฺวาพาโร
 เม ญฺเต พาทฺตีติ อปเทสิ กตฺวา ตาปเสน วิสชฺชิตฺ ตํ
 วนฺทิตฺวา ขมาเปตฺวา อรณฺเณ นิกฺขมิตฺวา อนุปฺพเพน
 ยมฺนาตีรี (๓) ปตฺวา ตํ มนฺตํ สชฺฉายนฺโต มหามคฺเคน(๔) กจฺฉติ ฯ

ตสฺมี ขณฺ(๕) สหสฺสมตฺตา ฐิตตตสฺส ปรีจาริกา
 นาคมาณฺวิกา ตํ สพฺพกามททํ มณฺริตฺนํ อาทาย นาคภวนา
 นิกฺขมิตฺวา ยมฺนาตีเร วัลุกราสิมตฺถเก จเปตฺวา ตสฺโสภาเสน
 สพฺพรตฺตี อุกทกิปฺ กิพิตฺวา อรฺณฺคฺคฺมเน สพฺพาลงฺกาเรหิ (๖)
 อลงฺกริตฺวา มณฺริตฺนํ ปรีวารेतฺวา สิริ ปเวสียมาณา(๗) นิสฺสีทิสฺสุ ฯ
 พฺราหฺมโณปิ มนฺตํ สชฺฉายนฺโต ตํ จานํ ปาปฺณิ ฯ ตา ตํ
 มนฺตสทฺทํ สุตฺวา อิมินา สฺุปลณฺเณน ภวิตพฺพนฺติ มรณฺภยตชฺชิตา
 # ๑. ม. ทิพฺพมนฺตมสฺส ฯ ๒. ส. ย. ปฺนปฺปฺนํ นิพฺนฺชิตฺวา ฯ
 # ๓. ม. ยมฺนาย ตีรี ฯ ๔. ม. มหามคฺคํ ฯ
 # ๕. ม. กเถ ฯ ๖. ม. สพฺพาลงฺกาเรณ ฯ ๗. ม. ปเวสียมาณา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 40

มณฺริตฺนํ อคฺคเหตฺวา ปจฺวิยํ นิมุชฺชิตฺวา นาคภวํ อคมฺิสฺสุ ฯ
 พุราหุมนโณ มณฺริตฺนํ ทิสฺวา อิทาเนว เม มนฺุโต สมิทฺุโรติ
 ตฺุฏฺฐมานโส มณฺริตฺนํ อาทาย ปายาสี ฯ ตสฺมิมิ ขณฺเ โส
 เนสาทพุราหุมนโณ โสमतฺตฺเตน สทฺุธี มิควธาย อรณฺณํ
 ปวิสฺนฺุโต ตสฺส หตฺเต ตํ มณฺริตฺนํ ทิสฺวา ปฺุตฺตํ อาห ตาต
 นนฺุ เอโส อมฺุหํ กฺุริทตฺเตน ทินฺุโน มณฺิติ ฯ อาม ตาต
 เอโส โสติ ฯ เตน หิสฺส มณฺริตฺนสฺส อคฺฉํ กเถตฺวา อิมิ
 พุราหุมนํ วญฺเจตฺวา กณฺุหาเมตํ มณฺริตฺนนฺุติ ฯ ตาต ปฺุพฺเพ
 ตฺุว กฺุริทตฺเตน ทิยมานํ น กณฺุหิ อิทานิ ปน พุราหุมนํ
 ตฺุเวว วญฺเจตฺสฺสตี ตฺุณฺุหิ โหหิติ ฯ พุราหุมนโณ โหตุ ตาต
 ปสฺสฺสตี เอตสฺส มม วญฺจนภาวนฺุติ วตฺวา อาลมฺุพายเนน
 สทฺุธี สลฺลปฺนฺุโต อาห

[๓๐๘]มณฺิ ปคฺคยฺห มงฺกลฺยํ สาธุ วิตฺตํ มโนรมิ
 เสถํ พุยฺยชนสมฺุปนฺุณํ โโก อิมิ มณฺิมชฺฉคาคี ฯ
 ตตฺถ มงฺกลฺยณฺุติ มงฺกลสมฺุมตํ สพฺุพฺกามททำ ฯ โโก อิมฺนฺุติ

กฺุหิ อิมิ มณฺริตฺนํ(๑) อธิคฺโตส ฯ
 ตโต อาลมฺุพายโน คาทมาห

[๓๐๙]โลหิตกฺุชิสฺสหาสิ สมนฺุตา ปรีวาริตํ
 อชฺช กาลํ ปทํ กจฺฉํ อชฺฉคากํ มณฺิ อิมฺนฺุติ ฯ

๑. ม. มณฺิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐิติทตฺตชาติกั หน้า 41

ตสฺสตุโถ อหิ อชฺช กาลิ ปาโตว ปท(๑) คจฺฉิ มหามคฺคิ(๒)
คจฺฉนฺโต รตฺตกฺขิหิ(๓) สหสฺสมตฺตาทิ นาคมาณฺวิกาหิ สมฺนฺตา
ปริวาริตฺติ อิมิ มณฺเฑ อชฺฉกคา มํ ทิสฺวา หิ สพฺพาว เอตา
ภยตฺชชิตา อิมิ ปหาย(๔) ปลาตาทิ ฯ

เนสาทพฺราราหุมนฺโถ ตํ วญฺเจตฺตกาโม มณฺริตฺนสฺส อคฺคณิ
ปกาสเนนฺโต อตฺตโน(๕) คณฺหิตฺตกาโม ติสฺโส กาทา อภาสิ

[๑๑๐]สุปฺจินฺนโณ อโย เสโล อจฺฉิตฺโต มหิตฺโต สทา
สุชาริตฺโต สุนิกฺขิตฺโต สพฺพตฺตมภิสฺสาชเย
อุปจารวิปฺนฺนสฺส นิกฺเขเป ชารณาย วา
อโย เสโล วินาสาย ปริจฺฉินฺนโณ อโยนิโส
นโยมฺ อกฺุสโล ทิพฺยํ มณฺเฑ ชารตฺตมารโห
ปฺปฏิปชฺช สติ นิกฺขํ เทหิมิ รตฺนํ มมนฺติ ฯ

ตตฺต สพฺพตฺตนฺติ โย อิมิ เสถิ สฺสุจฺจฺจฺ อุปชาริตฺติ(๖) อจฺฉิตฺติ
อตฺตโน ชีวิตฺติ วิย มมายิตฺติ สฺสุจฺจฺจฺ ชาริตฺติ สฺสุจฺจฺ นิกฺขิปิตฺติ
ชานาติ ตสฺเสว สฺสุปฺจินฺนโณ อจฺฉิตฺโต มหิตฺโต สฺสุชาริตฺโต สฺสุนิกฺขิตฺโต
จ สพฺพํ อตฺถํ สาเชตฺติ อตฺถโถ ฯ อุปจารวิปฺนฺนสฺสาคิ โย ปน
นิกฺเขเป ชารणे วา(๗) อุปจารวิปฺนฺนโน โหติ ตสฺเสว(๘) โส
อนฺุปาเยน ปริจฺฉินฺนโณ วินาสเมว อวาทิตฺติ(๙) วทติ ฯ

๑. ม. ปถิ ฯ ๒. ม. มคฺคิ ฯ ๓. ม. รตฺตกฺขิกาทิ ฯ

๔. ม. ญฺญเทตฺตวา ฯ ๕. ม. อตฺตนา ฯ ๖. ม. อุปจริตฺติ ฯ

๗. ม. วาสทฺโท นตฺติ ฯ ๘. ม. ตสฺเสโส ฯ

๙. ม. วทิตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 42

ชาเรตุมารโหติ ชาเรตุํ น อรโห ๑ ปฏิปชฺช สตํ นิกฺขนฺติ
อมุหํกํ เกเห พหุ มณฺเฑ มยเมตํ กเหตุมํ ชานาม อหํ ตฺยํ
นิกฺขสฺตํ ทสฺสามิ ตํ ปฏิปชฺช เทหิ อิมํ รตนํ มมนฺติ ๑
ตสฺส หิ เกเห เอโกปี สุวณฺณนิกฺโข นตฺถิ โส ปน ตสฺส
มณฺเฑโน สพฺพกามททภาวํ ชานาติ เตนสฺส เอตทโหสิ อหํ
สึสฺส(๑) นหาตฺวา มณฺเฑ อุกฺกเณน ปริบฺโผลิสฺสิตฺวา นิกฺขสฺตํ เม เทหิตฺติ
วทฺขามิ อถ(๒) เม นํ ทสฺสตี ตมํหํ เอตสฺส ทสฺสามิตฺติ ตสฺมา
สุโร หุตฺวาเอวมาห

ตโต อาลมฺพายโน คากมาห

[๗๑๑]เนวมายํ (๓) มณฺเฑ เกยฺโย โคหิ วา รตเนหิ วา
เสโล พุชฺชชนสมฺปนฺโน เนว เกยฺโย มณฺเฑ มมนฺติ(๔) ๑

ตตฺถ เนวมายนฺติ อัยมณฺเฑ มม สนฺตโก เกนจิ วตฺถุณา
วิกุกฺกิตฺตพฺโพ นาม น โหติ ๑ เนว เกยฺโยติ อยฺยจ มม มณฺเฑ
ลกฺขณสมฺปนฺโน ตสฺมา เนว เกยฺโย เกนจิ วตฺถุณา วิกุกฺกิตฺตพฺโพ
นาม น โหติติ ๑

เนสาทพฺุราหุมนโธ อาห

[๗๑๒]โน เจ ตยา มณฺเฑ เกยฺโย โคหิ วา รตเนหิ วา
อถ เกน มณฺเฑ เกยฺโย ตํ เม อุกฺขาหิ ปุจฺฉิตฺติ ๑

อาลมฺพายโน อาห

๑. ม. สึสฺส ๑ ๒. ม.อเถส ๑ ๓. ม. จ มฺยาย ๑

๔. ม. มณฺเฑ มมาติ ๑

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 43

[๗๑๓]โย เม สํเส มหานาคํ เตชสี ฑุรตฺติกุกมํ
 ตสฺส ทชฺชํ อิมํ เสถํ ชลนฺตริว(๑) เตชสาตี ฯ
 ตตฺถ ชลนฺตริว เตชสาตี ปภาย ชลนฺตํ วิวี ฯ
 เนสาทพฺรหฺมโน อหา

[๗๑๔]โก นุ พฺรหฺมณฺณวณฺณน สุปณฺโณ ปตตํ (๒) วโร
 นาคํ ชิกิสมนฺเวตี อนฺเวตี ภกฺขมตฺตโนตี ฯ
 ตตฺถ โก นฺนฺติ อิทํ เนสาทพฺรหฺมโน อตฺตโน ภกฺขํ
 อนฺเวสนฺนฺเตน กรุเพน เตน ภวิตพฺพนฺตึ จินฺเตตฺตวา เอวมหา ฯ
 อาลมพฺพายโน อหา

[๗๑๕]นาหํ ทิชาธิโป โหมิ น ทิฏฺฐโ จ กรุโพ มยา
 อาสีวิเสน จิตฺโตสฺมิ เวชฺโช พฺรหฺมณ มํ วิวุตี ฯ
 ตตฺถ มํ วิวุตี มํ เอส วาสีวิสจิตฺตโก อาลมพฺพายโน นาม
 เวชฺโชติ ชานนฺตี ฯ

เนสาทพฺรหฺมโน อหา

[๗๑๖]เกี นุ ตฺยฺหํ พลํ อตฺถิ เกี สิปปํ วิชฺชเต ตว
 กิสฺมี วา ตวํ ปฺรตฺถทฺโร อฺรคํ นาปจายสีตี ฯ
 ตตฺถ กิสฺมี วา ตวํ ปฺรตฺถทฺโรติ ตวํ กิสฺมี วา อฺปฺรตฺถทฺโร
 หุตฺวา เกี นิสฺสยํ กตฺวา อฺรคํ อาสีวิสํ นาปจายสี เชฏฺฐกํ ออกตฺวา
 อวชานาสีตี ปุจฺฉิ ฯ

๑. ม. ชลนฺตมิว ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ปตฺตตฺตนฺตีปี วิวิโร ปาโ จ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 44

โส อุตฺตโน พลํ ทีเปโนโต อาห

[๗๑๑]อารณฺณิกสฺส อีสึโน จิรํ รตฺตํ ตปสฺสึโน

สุปฺณโณ โกสิยสฺสกฺขา วิสฺวิชฺชมนฺตฺตริ

ตํ ภาวิตตฺตณฺตฺตริ สมฺมมฺนตํ ปพฺพตฺตฺตเร

สกกฺกจฺจนฺตํ(๑) อุปฺภุจาสึ รตฺตินฺนํทิวมตฺตฺตโนโต

โส ตทา ปริจฺฉินฺโณ เม วตฺตวา พุรฺหมจฺริยวา

ทึพฺยํ ปาตฺตฺตริ มนฺตํ กามสา ภควา มมํ

ตฺยหา มนฺเต ปฺรตฺตฺตฺตริ นานํ ภายามิ โภคินฺ

อาจฺริโย วิสฺสมาณฺณํ อาลมฺพายโนตฺติ มํ วิทฺตฺติ ฯ

ตฺตฺตฺต โกสิยสฺสกฺขาติ โกสิยโกตฺตฺตสฺส อีสึโน สุปฺณโณ

อาจิกฺกขิ ฯ เตน อกฺขาตการณํ ปน สพฺพปี วิตฺถาเรตฺตวา

กเถตฺตพฺพํ ฯ ภาวิตตฺตณฺตฺตฺตริ ภาวิตตฺตานํ อีสึนํ อณฺตฺตริ

อนฺนปฺวิภูจํ ฯ สมฺมมฺนตฺตฺตริ วสฺนตํ ฯ กามสาติ อุตฺตโน อิจฺฉาย ฯ

มนฺนตฺติ ตํ มนฺตํ มยฺหํ ปกาเสตฺติ ฯ ตฺยหา มนฺเต ปฺรตฺตฺตฺตริ

อหํ เต มนฺเต อุปฺรตฺตฺตฺตริ(๒) นิสฺสึโต หุตฺตวา(๓) ฯ โภคินฺนตฺติ

นาคานํ ฯ วิสฺสมาณฺณตฺติ วิสฺสมาณฺณเวชฺชานํ อาจฺริโยตฺติ ฯ

ตํ สุตฺตวา เนสาทพุราหฺมโณ จินฺเตสฺสิ อยฺม อาลมฺพายโน

ยวาสฺส นาคํ ทสฺเสตฺติ ตสฺส มณฺริตฺตํ เทตฺติ ภูริทตฺตมสฺส

ทสฺเสตฺตวา มณฺธิ คณฺหิสฺสามีตฺติ ฯ ตโต ปฺตฺเตน สทฺธิ มนฺเตนฺโต

๑. ม. สกกฺกจฺจํ ฯ ๒. ม. อุปฺตฺตฺตฺตริ ฯ

๓. ม. อยฺม ปาโจ นตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 45

คาถมาห

[๗๑๘]คณฺหามุเส มณิ ตาต โสมทตฺต วิชานาหิ
มา ทณฺเฑน สิรี ปตฺตํ กามสา ปชหามุเสติ ฯ
ตตฺถ คณฺหามุเสติ คณฺหาม ฯ กามสาติ อตฺตโน รุจียา
ทณฺเฑน ปหริตฺวา มา ปชหาม ฯ

โสมทตฺโต อาห

[๗๑๙]สํ นิเวสนํ ปตฺตํ โย ตํ พุราหุมนฺ ปุชฺยิ
เอวํ กลฺยาณการิสฺส กิ โมหา ทุพฺภิมิจฺฉสิ
สเจ ตฺวํ ธนกาโมสิ ฐริทตฺโต ปทิสฺสติ
ตเมว คนฺตฺวา ยาจสฺสุ พหุํ ทสฺสติ เต ธนฺฺติ ฯ
ตตฺถ ปุชฺยิตฺติ ทิพฺพกาเมหิ ปุชฺยิตฺถ ฯ ทุพฺภิมิจฺฉสิตฺติ กิ
ตถารุปฺสส มิตฺตสฺส ปทุพฺภิกมฺมํ กาคู อิจฺฉสิ ตาตาติ ฯ

พุราหุมนฺ อาห

[๗๒๐]หตฺถกตํ ปตฺตคคตํ นิฏฺกิณฺณํ ชาทิตฺตํ วริ
มา โน สนฺทิกฺกุจิกโก อตฺถโถ โสมทตฺต อฺปฺจฺจกาติ ฯ
ตตฺถ หตฺถกตฺนฺติ ตาต โสมทตฺต ตฺวํ ทหฺรทารโก
กิลฺยจิ โลกปฺปวตฺตี น ชานาสิ ยํ หิ หตฺถกตํ วา โหติ
ปตฺตคคตํ วา ปฺรโต วา นิฏฺกิณฺณํ จปิตํ ตเทว[๑] ชาทิตฺตํ
วริ น พุเร จิตํ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร เมติ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 46

โสมทตฺโต อห

[๗๒๑]ปจฺจติ นฺริเย โฆเร มหิมสฺส(๑) วินฺทฺริยติ(๒)

มิตฺตทฺพุทฺธิ หิตฺจจาที ชีวเร วาปี สฺสฺสตี

สเจ ตฺวํ ฌนกาโมสฺสิ ญฺริทตฺโต ปทิสฺสตี(๓)

มณฺเณ อตฺตกตฺติ เวรํ น จิรํ เวทยิสฺสตีตี ฯ

ตตฺถ มหิมสฺส วินฺทฺริยตีตี ตาต มิตฺตทฺพุทฺธิโน ชีวณฺตสฺเสว
ปจฺจวี ภิขฺชิตฺวา วิวริ เทติ ฯ หิตฺจจาทีตี อตฺตโน หิตฺปริจฺจาที ฯ
ชีวเร วาปี สฺสฺสตีตี ชีวมาโนว สฺสฺสตี มนฺุสฺสเปโต วิย โหติ ฯ
อตฺตกตฺติ เวรรณตี อตฺตนา กตฺติ ปาปี ฯ น จิรณฺตี น จิรสฺเสว
เวทยิสฺสตีตี มณฺเณวามิ ฯ

พฺราหฺมโณ อห

[๗๒๒]มหาขณฺณํ ยชิตฺวาน เอิวํ สฺซุขณฺณตี พฺราหฺมณา

มหาขณฺณํ ยชิสฺสามิ (๔) เอิวํ โมกฺขาม ปาปกาคี ฯ

ตตฺถ สฺซุขณฺณตีตี ตาต โสมทตฺต ตฺวํ ททโร ภิณฺจิ น ชานาสี
พฺราหฺมณา นาม ยํ ภิณฺจิ ปาปี กตฺวา ขณฺเณน สฺซุขณฺณตีตี
ทสฺเสนฺโต เอิวมาห ฯ

โสมทตฺโต อห

[๗๒๓]หนฺททานิ อปายามิ นานํ อชฺช ตยา สห

ปทเมกํ น คจฺเจยฺยํ เอิวํ ภิพฺพิสฺสการินาคี ฯ

๑. ม. มหิสฺสมปี ฯ ๒. ม. วิวริติ ฯ ๓. ม. ปทิสฺสตี ฯ

๔. ส. ม. ยชิสฺสามิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 47

ตตฺถ อปายามีติ อปคจฺณามิ ปลาายามีติ อตุโถ ฯ เหวณจ
ปน วตฺวา ปณฺทิตฺตมาณโว ปิตฺริ อตฺตโน วจันฺ คาทาเปตฺ
อสกฺโกนฺโต มหฺนฺเตน สทฺเทน เทวตฺาโย อุชฺฌาเปตฺวา เหวรฺูเปน
ปาปการินา สทฺธี น คมิสฺสามิติ ปิตฺุ ปสฺสนฺตสฺเสว ปลายิตฺวา
หิมวณฺต์ ปวิสิตฺวา อีสิปพฺพชฺช์ ปพฺพชิตฺวา อภินฺญา จ
สมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา อปริหีนชฺฌาโน พฺรหฺมโลเก
อุปฺปชฺชิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๗๒๔]อิทํ วตฺวาน ปิตฺริ โสมทตฺโต พหุสฺสุโต

อุชฺฌาเปตฺวาน ภูตานิ ตมฺหา จานา อปคกมิตฺติ ฯ

โสมทตฺตคณฺท์ นิฏฺฐิตํ ฯ

เนสาทพฺรหฺมโณ โสมทตฺโต จเปตฺวา อตฺตโน เกหํ กุหิ
คมิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา(๑) ออลมฺพายนฺ(๒) โถกํ อนตฺตมณฺ์ ทิสฺวา
ออลมฺพายน มา จินฺตฺยิ ทสฺสิสฺสามิ เต ฐริทตฺตฺนฺติ ตํ อาทาย
นาคราชสฺส อุโปสถกรณฺญจันฺ คนฺตฺวา วมฺมิกมตฺถเก โภเค
อาภุชิตฺวา นิปนฺนํ นาคราชานํ ทิสฺวา อวิทฺูเร จิตฺว หตฺถํ
ปสาเรตฺวา เทว คธา อภาสิ

[๗๒๕]คณฺหาเหตํ มหานาคํ อาหเรตํ มณฺี มม

อินฺทโคปกวณฺณาภา ยสฺส โลहितโก สิริ

๑. ม. จินฺเตนฺโต ฯ ๒. ม.อลมฺพายนํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 48

กปฺปาสปิจฺรสุเสว(๑) เอโส กาโย ปทิสฺสติ (๒)
วมฺมิกคฺคคโต เสติ ตํ ตฺวํ คณฺหาหิ พุรามฺณาติ ฯ
ตตฺถ อินฺทโคปกวณฺณาภาติ อินฺทโคปกวณฺณาภา วีย
อาภา ฯ กปฺปาสปิจฺรสุเสวติ สุวิทฺตสฺส กปฺปาสปิจฺโน [๓] วีย ฯ
[๔] มหาสฺสโต อกฺขิณี อุมฺมิเสตฺวา เนสาทํ ทิสฺวา อัย
อุโปสฺสสฺส เม อนฺตรายํ กรเยยฺยาติ อิมํ นาคกวนํ เนตฺวา
มหาสมฺปตฺติยํ (๕) ปตฺติจฺรเปสึ มยา ทิยมาณํ มณฺี คณฺหิตฺตํ น อิจฺฉติ
อิทานิ ปน อหิตฺตฺตํกํ กเหตุวา อากจฺฉติ สจาทํ อิมสฺส
มิตฺตทฺพุทฺธิโน กุชฺฌเยยฺยํ สีสํ เม ขณฺฑํ ภาวิสฺสติ มยา โข ปน
ปจฺมณฺเวยว จตฺรจฺกสมนฺนาคโต อุโปสฺสโต อธิจฺฉิตฺโต โส ยถาจิโตว
โหตุ อาลมฺพายโน มํ ฉินฺทตุ วา ปจตุ วา หนตุ วา สฺวเลน
วา วิชฺฉตุ เนวสฺส กุชฺฉิสฺสสามิตฺติ จินฺเตตฺตวา สจ โข ปนาหํ
อิมํ โภเชน โอลฺลเกสฺสามิ(๖) ภสฺสมจฺฉณฺณํ วีย ภเวยฺย โหตุ โปถเยยฺยปี
มมํ เนว กุชฺฉิสฺสสามิตฺติ อกฺขิณี นิมนฺนิตฺตฺวา อธิจฺฉานปารมี
ปุเรจาริกํ กตฺวา โภคนฺตเร สีสํ ปกฺขิปีตฺวา นิจฺจโลว หุตฺวา
นิปชฺชติ ฯ

สีลคณฺฑํ นิจฺฉิตฺ(๗) ฯ

- # ๑. ม. กปฺปาสปิจฺราสีว ฯ ๒. สී. ย. กายสฺสทํ ทิสฺสติ ฯ
- # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ราสีติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร อถาติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๕. ม. มหาสมฺปตฺติยา ฯ ๖. ม. อิเม ปาจา นตฺถิ ฯ
- # ๗. ม.อิเม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 49

เนสาทพฺรหฺมโณปี โภ อาลมฺพายน อิมํ นาคั คณฺห เทหิ
เม มณฺินฺติ อาห ฯ อาลมฺพายโน นาคั ทิสฺวา ตฺถุโจ มณฺิ
กิลฺยจิ (๑) ตินฺนํ วิย(๒) อคณฺตฺวา คณฺห พฺรหฺมณฺาติ ตสฺส หตฺถ
จิปิ ฯ โส ตสฺส หตฺถโต คลิตฺวา ปจฺวียิ ปตฺติ (๓) ฯ ปตฺติมตฺโตเยว(๔)
ปจฺวียิ ปวิสิตฺวา นาคภวณฺเมว คโต ฯ เนสาทพฺรหฺมโณ(๕)
มณฺิรตนฺโต จ ฐริทตฺเตน สทฺธิ มิตฺตภาวโต จ ปฺตฺตโต จาติ
ตีหิ จานฺเหสิ ปรีหาสิ ฯ โส นิปฺปจฺจโย ชาโตมฺหิ ปฺตฺตสฺส [๖]
วจนฺ น กตฺนฺติ ปรีเทวณฺโต เกหํ อคมาสิ ฯ อาลมฺพายโนปี
ทิพฺโพสเถหิ อตฺตโน สรีริ มกฺเขตฺวา โถกั ชาทิตฺวา อตฺตโน
กาบิ ปรีภาเวตฺวา ทิพฺพมนฺตํ ชปฺปนฺโต โพธิสฺตตํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา
นงฺคฺกุเจ นํ คเหตฺวา อากทฺตฺติตฺวา สีลํ ทพฺหิ คณฺหนฺโต
มุขมสฺส วิวริตฺวา โอสถิ ชาทิตฺวา มฺเข สเขลํ โอสฺถิยจิ ฯ
สฺวจิชาติโก นาคราชา สีลเกทฺถเยน อกฺขมิตฺวา อกฺขินิ น
อุมฺมิเลสิ ฯ อถ นํ โอสถมฺนฺตํ กตฺวา นงฺคฺกุเจ นํ คเหตฺวา
เหฏฺฐาสิลํ กตฺวา สญฺจาเลตฺวา คหิตฺโถจริ ฉทฺทฺทาเปตฺวา
ภุมฺมियิ ทิมฺโต นิปฺชชาเปตฺวา มสฺสรกั มทฺทนฺโต วิย ปาเทหิ
มทฺทิ ฯ อภฺฐินิ จุณฺณิยมาณานิ วิย อเหสิ ฯ ปฺน นงฺคฺกุเจ
นํ คเหตฺวา เหฏฺฐาสิลํ กตฺวา ทสฺสํ โปเถนฺโต วิย โปเถสิ ฯ
๑. ม. กิสฺสมิยจิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ
๓. ม. ปตฺติ ฯ ๔. ม. ปตฺติมตฺโตว ฯ ๕. ม. พฺรหฺมโณ ฯ
๖. ม. เอตฺถนฺตเร เมติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 50

มหาสตุโต เอวรูปํ ทุกฺขํ อนุภวนฺโตปิ เนว กุชฺฌิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุธา อาห

[๗๒๖]อโธสเถหิ ทิพฺเพหิ ชปฺปํ มนฺตปทานิ จ

เอวนฺตํ(๑) สกฺขิ(๒) สณฺจาคูํ กตุวา ปริตฺตมตฺตโนติ ฯ

ตตฺถ สกฺขีติ(๓) อสกฺขิ(๔) ฯ สณฺจาทุนฺติ คณฺหิตูํ ฯ

อิติ โส มหาสตุตํ ทุพฺพํ กตุวา วลฺลึหิ เปฬํ

สชฺเชตฺวา มหาสตุตํ ตตฺถ ปกฺขิปี ฯ สรีริ(๕) ปน มหนฺตํ(๖) ตตฺถ

น ปวิสฺติ ฯ อถ นํ ปณฺหิยา โกฏฺเณนฺโต ปเวสิตฺวา เปฬํ อาทาย

เอกํ กามํ คนฺตฺวา กามมชฺฌเ อิตาเรตฺวา นาคสฺส นจํ

ทฏฺฐกามา เต อาคจฺจนฺตฺติ สทฺทมกาลี ฯ สกฺลคามวาสิโน

สนฺนิปตฺตีสุ ฯ ตสฺมี ขณฺเ อาลมฺพายโน นิกฺขม มหานาคาติ

อาห ฯ มหาสตุโต จินฺเตสิ อชฺช มยา ปริตฺํ โตเสนฺเตน

กิปิตฺู วฏฺฐติ เอวํ อาลมฺพายโน พหุรฺนํ ลภิตฺวา ตฺถุโจ มํ

วิสชฺเชสฺสตี ยํ ยํ เอส มํ กಾರೆติ ตํ ตํ กริสฺสामीติ ฯ

อถ นํ โส เปฬโต นีหริตฺวา มหาอโหสีติ อาห ฯ โส

มหา อโหสี ชุทฺทโก วตฺโต ชิปปีโต (๗) เอกผโณ ทวิผโณ

ติผโณ จตฺผโณ ปญฺจผโณ ฉผโณ สตฺต อฏฺฐ นว ทส

วิสฺติ ตีสฺติ จตฺตาฬีส ปญฺญาสผโณ สฏฺฐี สตฺตติ อสีติ

๑. ม. เอวํ ตํ ฯ ๒. ม. อสกฺขิ ฯ ๓. ม. อสกฺขีติ ฯ

๔. ม. สกฺขิ ฯ ๕. ม. สรีรสฺส ฯ ๖. ม. มหนฺตาย ฯ

๗. ม. วิมฺมิโต ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 51

นวุตฺตโณ สตฺตโณ โหหิ อุจฺจโ นีจโ ทิสฺสमानกาโย
อทิสฺสमानกาโย ทิสฺสमानอุปฺพตฺตกาโย นีโล ปีโต โลหิตโ
โอทาโต มณฺเชฏฺฐโก โหหิ อคฺคิชาลั วิสฺชเชหิ อุกกั วิสฺชเชหิ
ฐมฺมึ วิสฺชเชหิตี ๑ มหาสตุโต อิมิสฺสุปี อากาเรสุ ยั(๑) ยั
เตน วุตฺตํ อตฺตภาวึ(๑) นิมนฺนิตฺวา ตํ ตํ สพฺพํ ทสฺเสตี ๑ ตํ
ทิสฺวา โกจิ อสฺสุนิ สนฺธาเรตุํ นาสกฺขิ ๑ มนฺุสฺสา พหุ(๒)
หิรณฺยสฺวณฺณวตฺตาลงฺการาทีนึ อทฺสุ ๑ อิติ ตสฺมึ คามเม
สทฺสฺสมตฺตํ ลภิ ๑ โส กิณฺจาปี มหาสตุตฺตํ กณฺหนุโต สทฺสฺสํ
ลภิตฺวา ตํ วิสฺชเชสฺสสามีติ อหา ๑ ตํ ปน ฐนํ ลภิตฺวา คามเกปี
ตาว มยา เอตฺตกั ฐนํ ลทฺฐึ นคเร กิร พหุ ฐนํ ลภิสฺสามีติ
ฐนโลเกน ตํ น มุณฺจึ ๑ โส ตสฺมึ คามเม กุณฺุมพํ สณฺจเปตฺวา
รตนมยฺมึ เปพฺพิ การาเปตฺวา ตตฺถ มหาสตุตฺตํ ปกฺขิปิตฺวา สุขยานกั
อภิรฺยุห มหนฺุเตน ปรีวารเณ นิกฺขมิตฺวา ตํ คามนิคฺมาทีสุ
กิปาเปนุโต อนฺุพฺพุเพน พาราณสี ปาปฺุณิ ๑ นาคราชสฺส ปน
มธฺุลาเช น เทติ มณฺุชฺูเก มาเรตฺวา เทติ ๑ โส โคจริ น
คณฺุหิ ๑ อวิสฺชชนภเยน โคจริ อคณฺุหนตฺตปี นํ ปุณฺ จตฺตาโร
ทวารคามเก อาทิ กตฺวา ตตฺถ ตตฺถ มาสมตฺตํ กิปาเปสิ ๑
ปณฺุณเรสีอุโปสถทิวเส ปน อหิ อชฺช ตุมฺหากั กิปาเปสฺสามีติ
รณฺุโล อาโรจาเปสิ ๑ ราชา(๓) เกรณฺุจาราเปตฺวา มหาชนํ
๑. ม. วุตฺตวุตฺเต อตฺตภาเว ๑ ๒. ม.พหุณี ๑
๓. ม. เอตฺถนฺุตเร นคเรติ ทิสฺสตี ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 52

สนฺนิปาตาเปตี ฯ ราชงฺกณฺเณ มณฺจาทิมณฺเเจ(๑) พนฺธิสุ ฯ

อาลมฺพายนกณฺฑ(๒) นิฏฺฐิตํ

อาลมฺพายนเนน ปน โปธิสตุตฺตสฺส คหิตทิวเสเยว มหาสตุตฺตสฺส
มาตา สุปินฺนุตฺเร กาเพน รตฺตกฺขินา ปุริเสน อสินา
ทกฺขินพาหุ ฉินฺนิตฺตวา โลหิตฺเตน ปกฺขมฺรณฺเตน นียมานํ
อหฺทสฺ (๓) ฯ สวา ปพฺพชฺฉิตฺตวา กิตฺตลิตฺตา อฏฺฐาย ทกฺขินพาหุ
ปฺรามลิตฺตวา สุปินฺภาวํ ชานาติ (๔) ฯ อถสฺสา เอตทโหสิ มยา
กกฺขโล ปาปสุปฺปิโน ทิฏฺฐโจ จตฺตุนํ วา เม ปฺตฺตทานํ ฆตฺรภูจฺสฺส
รณฺโณ วา มม วา ปฺริปฺนฺเถน กวิตพฺพนฺติ ฯ อปิจ โข ปน
มหาสตุตฺตเมว อารพฺภ อธิกตฺรํ จินฺเตสิ ฯ กิ การณา ฯ เสสา
อตุตฺตโน นากภวเน วสนฺติ ฯ อิตโร ปน ลีลชฺฌมาสยตาย
มนฺุสฺสโลภํ คนฺตฺตวา อุโปสถกมฺมํ กโรติ ตสฺมา กจฺจि นฺุ โข
เม ปฺตฺตํ อหิตฺตฺตฺตํโก วา สุปฺณฺโณ วา คณฺเหยฺยาติ ตสฺเสว
อธิกตฺรํ (๕) จินฺเตสิ ตโต อจฺจตฺตมาเส อติกฺกนฺเต มม ปฺตฺตโต
อจฺจตฺตมาลํ อติกฺกมฺม มํ วินา วตฺติตฺตํ น สกฺโกติ อทฺธาสุส
กิลฺยจि ภยํ อุปฺปนฺนํ ภวิสฺสตีติ โทมนสฺสปฺตฺตตา อโหสิ ฯ
มาสาติกฺกเม (๖) ปนฺสฺสา โสเกน อสฺสูนํ อปฺกฺขมฺรณฺเวลา (๗) นาโหสิ

๑. ม. มณฺจาทิมณฺจํ ฯ ๒. ม. กิพนฺชณฺฑํ ฯ

๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. ชานิ ฯ ๕. ม. อติเรกตฺรํ ฯ

๖. ม. มาสาติกฺกเมน ฯ ๗. ม. อปฺกฺขมฺรณฺกาโล นาม ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หนา 53

หทยั สุตฺตสิ อุกฺขินิ อุปฺกุกิตานิ (๑)ฯ สวา อิทานิ อากฺมิสฺสตี
อิทานิ อากฺมิสฺสตีตี ตสฺสาคมนนํคฺคเมว โอลิเกนฺตี นิสฺสีทิ ฯ
อดสฺสา เขฏฺฐปฺตุโต สุตฺสโน นาม มาสจฺเจน มหิตฺยา
ปริสฺสาย [๒] มาตาปิตฺตุนํ ทสฺสนตฺถาย อากโต ปริสฺสํ พหิ
จเปตฺวา ปาสาทํ อารุญฺห มาตริ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
อฏฺฐจาสิ ฯ สวา ฐริทตฺตํ อนฺุโสจฺนตี เตน สทฺธิ น กิณฺจ
สฺลลปฺตี(๓) ฯ โส จินฺเตสิ มยฺหํ มาตา มยิ ปุพฺเพ อากเต
ทิสฺวา(๔) ตฺสตี ปฏฺฐิสฺนถาริ กโรติ อชฺช ปน โทมนสฺสปฺตฺตา
กี นุ โข การณฺนตี ฯ อด นํ ปุจฺจนฺโต อาห

[๗๒๗]มมํ ทิสฺวาน อายนฺตํ สพฺพกามสมิทฺธินํ
อินฺทฺริยานิ อหฏฺฐจานิ สาวํ (๑) ชาตํ มุขํ ตว
ปทุมํ ยถา หตฺถกตํ ปาณินา ปริมทฺทิตํ
สาวํ ชาตํ มุขํ ตฺยฺหํ มมํ ทิสฺวาน เอทิสฺนตี ฯ

ตตฺถ อหฏฺฐจานีตี น วิปฺปสนฺนนานิ ฯ สวานฺตี กาณฺจนา-
ทาสวณฺณํ วิย(๕) เต มุขํปิ อชฺช กาพกํ ชาตํ ฯ หตฺถกตฺนตี
หตฺถเณ จินฺนํ (๖) ฯ เอทิสฺนตี เอวรूपํ มหนฺเตน สิริโสภกฺเคน
ตฺมหากํ ทสฺสนตฺถาย อากตฺปี มํ ทิสฺวา ฯ

สวา เอวํ วุตฺเตปิ เนว กเถสิ ฯ สุตฺสโน จินฺเตสิ

- # ๑. ม. อุปฺจจิสฺสุ ฯ ๒. เอตฺถนฺตเร สทฺธิสฺสทฺโท อตฺถิ ฯ
- # ๓. ม. สฺลลปฺตี ฯ ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ
- # ๕. ม. วิยสฺสทฺโท นตฺถิ ฯ ๖. ม. จินฺนํทิตํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 54

กิณฺนุโข เกนจิ กุฑธา วา ปริปนฺธา วา ภเวยฺยาติ ฯ อถ

นํ ปุจฺจนฺโต อิตฺริ คาทมาห

[๗๒๘] กจฺจิ นฺ เต นาภิสฺสตี กจฺจิ เต อตฺถิ เวทนา

เยน สาวํ มุขํ ตฺยหํ มมํ ทิสฺวาน อากตฺตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ กจฺจิ นฺ เต นาภิสฺสตีติ กจฺจิ นฺ ตํ โภจฺจิ น

อภิเสฺสตี อกฺโกเสน วา ปริภาสาย วา วิหีสตีติ ปุจฺจติ ฯ

ตฺยหนฺติ ตว ปุพฺเพ มมํ ทิสฺวาน อากตฺ อเอทิสํ มุขํ น

โหติ ฯ เยนาติ(๑) เยน [๒] การณฺน อชฺช [๓] สาวํ ชาตํ

ตํ เม อภฺขาทีติ(๔) ปุจฺจติ ฯ

อถสฺส สฺวา อจฺจิกฺขนฺตี อหา

[๗๒๙] สฺสปินฺ คาค อทุทฺทกฺขี อิตฺโต มาสํ อโรคตํ

ทกฺขินฺ วิย เม พาหุ เจตฺวา รุชฺริรมกฺขิตํ

ปุริโส อาทาย ปกฺกามิ มม โรทฺนฺติยา สตี

ยโต [๕] สฺสปินฺมทุทฺทกฺขี สฺทสฺสน วิชานาหิ

ตโต ทิวา วา รตฺตี วา สฺขํ เม นฺนฺพลฺลพฺกตีติ

ตตฺถ อิตฺโต มาสํ อโรคตฺตฺนฺติ อิตฺโต เหฏฺฐา มาสาตฺถิกฺกนฺตํ

อชฺช เม ทิฏฺฐสฺสปินฺสฺส มาโส โหตีติ ทสฺเสติ ฯ ปุริโสติ

เอโก กิร กาโผ รตฺตกฺขี ปุริโส ฯ โรทฺนฺติยา สตีติ โรทฺมานาย

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท อตฺถิ ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตว มุขนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. อจฺจิกฺขาติ ฯ

๕. ม. เอตฺถนฺตเร หนฺติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตฺตชาตกั หนา 55

สตฺยทา ๗ สฺขั เม นฺุปลพฺภตฺตีตฺติ มม สฺขั นาม น วิชฺชตฺติ ๗

เอวณฺจ ปน วตฺวา ตาต ปิยปฺุตต(๑) ตว กณฺิฏฺโจ น
ทิสฺสตฺติ ภเยน ตสฺส(๒) อฺุปลนฺุเนน ภวิตพฺพนฺุติ ปฺริเทวนฺุติ อาห

[๗๓๐]ยั ปฺุพฺเพ ปฺริจฺริสฺสุ(๓) กณฺณมา รุจฺริวิคฺคหา

เหมชาลปฺฏิจฺจนฺุณา ฎริทตฺโต น ทิสฺสตฺติ

ยั ปฺุพฺเพ ปฺริจฺริสฺสุ(๓) เนตฺตีสฺวารชาโร

กณฺิการาว สมฺมุลา ฎริทตฺโต น ทิสฺสตฺติ

หนฺุททานิ คมิสฺสาม ฎริทตฺตนิเวสนั

ชมฺมุฏฺจึ สีสฺสมปฺนุณั ปสฺสาม ตว ภาตฺรณฺุติ ๗

ตตฺถ สมฺมุลาติ สฺวณฺณาลงฺการชาโรตฺต(๔) สมฺมุลา
กณฺิการา วิย ๗ หนฺุทาติ อฺุปลคฺคตฺถ (๕) นิปาโต ๗ เอหิ ตาต
ฎริทตฺตสฺส นิเวสนั กจฺจมาติ วทติ ๗

เอวณฺจ ปน วตฺวา ตสฺส เจว อตฺตโน จ ปฺริสาย สทฺธี
ตตฺถ อคฺมาสิ ๗ ฎริทตฺตสฺส ภริยาโย ปน ตั วมฺมิกรมตฺถเก
อทิสฺวา มาตฺถุ นิเวสเน ภวิสฺสตีตฺติ(๖) อพฺยาวตา อหฺสิ ๗ ตา สสฺสุ
กิริ อตฺตโน(๗) ปฺุตตํ อปสฺสนฺุติ อากจฺจตีตฺติ สฺตุวา ปจฺจกฺคมนั
กตฺวา อยฺเย ปฺุตตสฺส เต อทิสฺสนฺุตสฺส อชฺช มาโส อตฺติกณฺุโตติ(๘)

๑. ม. ปิยปฺุตตโก เม ๗ ๒. ม. ภเยนสฺส ๗ ๓. ปฺริวารีสฺสุ ๗

๔. ม. สฺวณฺณวตฺถาลงฺการชาโรตฺต ๗ ๕. ม. ววสฺสคฺคตฺถ ๗

๖. ม. วทิสฺสตีตฺติ ๗ ๗. ม. โน ๗ ๘. ม. อตฺติโตติ ๗

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 56

มหาปริเทวํ ปริเทวมานา ตสฺสา ปาทุมฺเล นิปตฺติสุ(๑) ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๗๓๑]ตณฺจ ทิสฺวาน อายนฺตํ ฃุริทตฺตสฺส มาตริ

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ ฃุริทตฺตสฺส ภริยาโย(๒)

ปฺตฺตณฺเตยฺเย น ชานาม อิตฺโต มาตํ อโชคตํ

มตํ วายทึ วา ชิวํ ฃุริทตฺตํ ยสฺสสินฺนติ ฯ

ตตฺถ ปฺตฺตณฺเตยฺเยติ ปฺตฺตํ เต อยฺเย ฯ

อຍ် ตาํ ปริเทวนกาธา(๓) ฯ

ฃุริทตฺตมาตา สฺนฺหาหิ สทฺธิ อนุตฺรวีถิยํ ปริเทวิทฺวา ตา

อาทาย ตสฺส ปาสาทํ อารุຍฺห ปฺตฺตสฺส สยฺนณฺจ อาสนณฺจ

โอยฺโลเกตฺวา ปริเทวมานา วิลาปกาธา อาห

[๗๓๒]สฺกฺณิ หตฺตปฺตฺตาว สฺกฺณิ ทิสฺวา กฺลาวกํ

จิริ ทฺกฺเขน ฃายิสฺสํ ฃุริทตฺตํ อปฺสฺสตี

กฺรริว หตฺตจฺฉาปา(๔) สฺกฺณิ ทิสฺวา กฺลาวกํ

จิริ ทฺกฺเขน ฃายิสฺสํ ฃุริทตฺตํ อปฺสฺสตี

สา นฺนุ จากฺวากิว(๕) ปฺลลสฺมี อนุทเก(๖)

จิริ ทฺกฺเขน ฃายิสฺสํ ฃุริทตฺตํ อปฺสฺสตี

กมฺมารานํ ยถา อุกฺกา อนุโต ฃายติ โน พหิ

เอวํ ฃายามิ โสเกน ฃุริทตฺตํ อปฺสฺสตีติ ฯ

๑. ม. ปตฺติสุ ฯ ๒. ม. นาริโย ฯ ๓. ม. ปริเทวนกาธา ฯ

๔. หตฺตจฺฉาปา ฯ ๕. ม. จกฺกฺวากิว ฯ ๖. ม. อโนทเก ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตฺตชาตกั หนา 57

ตตฺถ อปฺสฺสตีตี อปฺสฺสนฺตี ฯ หตฺตจฺญาปาตี(๑) หตฺโปตฺกา(๒) ฯ

เอวํ ฎริทตฺตมาตฺริ วิลปฺมานาย ฎริทตฺตนิเวสนํ

อณฺณวกฺกฺขณิยํ (๓) วิย เอกสทฺทํ อโหสิ ฯ เอโกปี สกฺภาเวน

สณฺจาทํ นาสกฺขิ ฯ สกฺกนิเวสนํ ยุกฺนตฺวาตปฺหตํ (๔) สาลวณํ

วิย อโหสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๓๓๓]สาลาว สมฺปมทฺทิตา มาลฺเตน ปมทฺทิตา

เสนฺติ ปฺตฺตา จ ทารา จ ฎริทตฺตนิเวสเนติ ฯ

ตทา อริฎฺโฆ จ สฺโกโก จ เทว(๕) ภาตโร มาตาปีตฺนํ

อุปฺฎฺจฺจณํ กจฺจณฺตา ตํ สทฺทํ สฺตฺวา ฎริทตฺตนิเวสนํ ปวิสิตฺวา

มาตฺริ อสฺสาสยีสฺสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๓๓๔]อิทํ สฺตฺวาน นิกฺโขลฺลํ ฎริทตฺตนิเวสเน

อริฎฺโฆ จ สฺโกโก จ อุปฺฐาวิสฺสุ(๖) อนฺตฺรา

อมฺม อสฺสาสมาโสจิ เอวํ ฐมฺมา หิ ปาณิโน

จวณฺติ อุปฺปชฺชนฺติ เอสาสฺส ปริณามตาติ ฯ

ตตฺถ เอสาสฺส ปริณามตาติ เอสา จฺจฺอุปฺตฺติ อสฺส

โลกฺสฺส ปริณามตา เอวํ หิ โส โลโก ปริณามติ เอเตหิ ทฺวิหิ

อนฺเตหิ(๗) โกจิ มฺตฺโต นาม นตฺถิติ วทณฺติ ฯ สมฺมทฺทชา อาห

๑. ม. หตฺตจฺญาปาตี ฯ ๒. ม. หตฺโปตฺกาว ฯ

๓. ม. อณฺณวกฺกฺขณิ ฯ ๔. ม. ยุกฺนตฺรวาตปฺหตฺตํ วิย ฯ

๕. ม. อุโกปี ฯ ๗. ม. อจฺเจหิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณา หน้า 58

[๗๓๕] อหิปี ตาด ชานามิ เอวัธมฺมา หิ ปาณินโน
โสตเคน จ ปเรตสุมี ภูริทตฺตํ อปฺสฺสตี
อชฺช เจ เม อิมํ รตฺตี สฺสทฺสฺสน วิชานาหิ
ภูริทตฺตํ อปฺสฺสตี มณฺเฑ เหตุสํมิตฺติ(๑) ชีวิตฺตฺติ ๑

ตตฺถ อชฺช เจ เมติ ตาด สฺสทฺสฺสน สเจ อชฺช อิมํ
รตฺตี ภูริทตฺโต มม ทสฺสนํ นาคมิตฺตฺติ อถาหนตฺตํ อปฺสฺสตี(๒)
มม ชีวิตฺตํ ชเหตุสํมิตฺติ(๑) มณฺเฑวามิ ๑

ปฺคฺคตา อหํสุ

[๗๓๖] อมฺม อสฺสาส มา โสจิ อานยิตฺตํ ภาตฺริ
ทิสฺทิสํ คมิตฺตํ ภาตฺตฺตฺติเยสํ จริ
ปพฺพเต คิริทฺตฺตฺติเยสํ คามสฺส นิคเมสฺส จ
โอรเน สดฺตฺตรตฺตฺตฺติ ภาตฺริ ปสฺส อากตฺตฺติ ๑

ตตฺถ จรฺนตฺติ อมฺม [๔] ตโย [๕] ชนา ภาตฺตฺตฺติเยสํ
จรฺนตฺตา ทิสฺทิสํ คมิตฺตํ มาติ ตํ อสฺสาเสสฺสํ ๑

ตโต สฺสทฺสฺสนโน จินฺเตสิ สเจ ตโยปี เอกโต คมิตฺตํ
ปฺปญฺโจ ภวิสฺสตี [๗] ตีณิ จานานิ กนฺตํ วญฺญุตฺติ เอเคน
เทวโลกํ เอเคน หิมวณฺตํ เอเคน มนฺุสฺสโลกํ สเจ โข ปน

- # ๑. ม. หิสฺสํมิตฺติ ๑ ๒. ม. อปฺสฺสตี ๑ ๓. ม. ชหิสฺสํมิตฺติ ๑
- # ๔. ม. เหตุณฺตฺตฺติเยสํ มยฺนตฺติ ทิสฺสตี ๑ ๕. ม. เหตุณฺตฺตฺติเยสํ ปิสฺสทฺตฺติเยสํ อตฺถิ ๑
- # ๖. ม. เอกํ ทิสฺสํ ๑ ๗. ม. เหตุณฺตฺตฺติเยสํ ตีหิตฺติ ทิสฺสตี ๑

*เล่มที่ 37 ฎริทตฺตชาตกํ หน้้า 59

กาณาริฎฺโฐ มนุสฺสโลกํ คมิสฺสติ ยตฺถ(๑) ฎริทตฺตํ ปสฺสติ ตํ
คามํ วา นิคมํ วา ฆาเปตฺวา เอสฺสติ เอส อติกกฺขโล
ผรุสฺสน สกฺกาเอตํ ตตฺถ เปสฺตุนฺติ จินฺเตตฺวา [๒] ตาต
อริฎฺฐํ ตํ ทเวโลกํ กจฺจ สเจ ทเวตาหิ ฐมฺมํ โสตุกามาหิ
ฎริทตฺโต ทเวโลกํ นีโต ตโต ตํ อาเนหิตี อริฎฺฐํ ทเวโลกํ
ปหิณฺนํ ๑ สฺวโลกํ ปน ตาต ตํ หิมวณฺตํ คนฺตฺวา ปญฺจสุ
มหานทีสุ ฎริทตฺตํ อุปฺชาเรตฺวา เอหิตี หิมวณฺตํ ปหิณฺนํ ๑
สยํ ปน มนุสฺสโลกํ คนฺตฺกาโม จินฺเตสิ สจําหํ มาณวกฺวณฺณเนน
คมิสฺสามี มนุสฺสา อปฺปิยนฺติ(๓) มยา ตาปสเวเสน คนฺตํ วฎฺฎติ
มนุสฺसानํ หิ ปพฺพชิตา ปิยา มนาปาทิ ๑ โส ตาปสเวสํ
กเหตุวา มาตริ วณฺทิตฺวา ปกฺกามิ(๔) ๑ โโพธิสตฺตสฺส ปน
อจฺจิมฺขี(๕) นาม เวมาติกา กนิฎฺฐภิกิณี(๖) อตฺถิ ๑ ตสฺสา
โพธิสตฺเต อธิมตฺโต สิเนโห ๑ สา สฺวทสฺสนํ กจฺจนฺตํ ทิสฺวา
อาห ภาติกิ อติวिय กิลมามี อหํปิ ตยา สทฺธิ คมิสฺสามีติ ๑
อมม น สกฺกา ตยา มยา สทฺธี คนฺตํ อหํ ปพฺพชิตเวเสน
คมิสฺสามีติ ๑ อหํ ขุทฺทกมณฺจฺจุกิ หุตฺวา ตว ชฎฺณตฺเร
นิปฺชชิตฺวา คมิสฺสามีติ อาห ๑ เตน หิ เอหิตี ๑ สา
มณฺจฺจุกิโปตฺติกา หุตฺวา ตสฺส ชฎฺณตฺเร นิปฺชชิต ๑ สฺวทสฺสโน มฺลโต
๑. ม. ยตฺถเอว ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตฺเร จ ปนสทฺทา อตฺถิ ๑
๓. ม. เนว เม ปิยาธิสฺสนฺติ ๑ ๔. ม. นิกฺขมิ ๑ ๕. ม. อจฺจิมฺขี ๑
๖. ม. เวมาติภิกิณี ๑

ปฏฺจาย วิจฺฉินฺนุโต คมฺมิตฺตํ วิชิตฺตํ ภริยาโย ตสฺส
 อุโปสถกรณญฺจํ ปุจฺฉิตฺวา ปจฺฉํ ตตฺถ คนฺตฺวา อาลมฺพายนเนน
 มหาสत्ตสฺส คหิตฺตญฺจเนน โลหิตญฺจ วลฺลิตฺถิ กตฺตเปพฺพญฺจเนน
 ทิสฺวา ฐรฺทิตฺโต อหิตฺตญฺจเนน คหิตฺตํ ญตฺวา สมฺบุปฺปนฺนโสโก
 อสฺสปุณฺณเนหิ เนตฺเตหิ อาลมฺพายนสฺส คตฺตมคฺคเนน ปจฺฉํ
 กิพฺพาปิตคามํ คนฺตฺวา มนุสฺเส ปุจฺฉิ เอวฺรุโป นาม นาโค
 เกนจิ อหิตฺตญฺจเนน กิพฺวาปิตฺตํ ๑ อาลมฺพายนเนน (๑) อิตฺโต มาสมตฺถเก
 กิพฺวาปิตฺตํ ๑ กิณฺจ [๒] เตน ลทฺฐนฺติ ๑ อาม อิวฺว สหสฺสสมตฺตํ
 ลทฺฐนฺติ ๑ อิทานิ กุหิ คโตติ ๑ อสฺสกคามํ นามาทิ ๑ โส
 ตโต ปฏฺจาย ปุจฺฉนฺนุโต อนฺนุพฺพเพน ราชทฺวารํ อคฺมาสิ ๑

วิลาปกณฺท์ นิฏฺฐิตํ

ตสฺมี ขณฺ อาลมฺพายนโน สีสฺนหาโต สุวิลิตฺโต มญฺจสาฎกํ
 นิวาเสตฺวา รตนเปพฺพิ คาทาเปตฺวา ราชทฺวารเมว คโต ๑
 มหาชนโน สนนฺิปติโต(๓) ๑ รณฺโณ อาสนํ ปณฺยตฺตํ ๑ โส
 อนฺนุโตนิเวสเน จิตฺว อหิ คจฺฉามิ นาคราชานํ กิพฺวาเปตฺติ
 เปเสสิ ๑ อาลมฺพายนโน รตนเปพฺพิ จิตฺตตฺถเรเก จเปตฺวา รตนเปพฺพิ
 วิวริตฺวา เอหิ มหานากาติ สณฺณมทาสิ ๑ ตมฺมี สมเย สุตฺตสฺสโน(๔)
 ปริสฺปริยฺนเต จิตฺว อโหสิ ๑ [๕] มหาสत्ตโต สีสํ นีหริตฺวา

- # ๑. ม. อาม อลฺมพายนเนน ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺนฺตเร ฐนฺนฺติ ทิสฺสตี ๑
- # ๓. ม. สนนฺิปติ ๑ ๔. ม. สุตฺตสฺสโนปิ ๑ ๕. ม. เอตฺถนฺนฺตเร อถสทฺโท
- # อตฺถิ ๑

*เล่มที่ 37 ฎริทตตชาตกั หนา 61

สพพนฺตํ ปริสํ โอลเกสิ ฯ นาคา ทวีหิ อากาเรหิ ปริสํ
โอลเกนฺติ สุปณฺณปริปนฺเถ(๑) วา ฅาตเก วา ทสฺสนตฺถาย ฯ เต
สุปณฺณํ ทิสฺวา ภูตํ น นจฺจนฺติ ฅาตเก ทิสฺวา ลชฺชมานา
น นจฺจนฺติ ฯ มหาสตุโต ปน โอลเกนฺโต ปริสนฺตเร ภาตักฺ(๒)
อทุทส ฯ โส อกฺขิปุรานิ อสฺสูนิ คเหตฺวา เปพฺโต นิกฺขมฺม
ตทภิมฺโข(๓) ปายาสี ฯ มหาชโน ตํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา ภูโต
ปฏิกฺกมิ ฯ เอโกว สุตฺสฺสโน(๔) อฏฺจาสิ ฯ โส กนฺตฺวา ตสฺส
ปาทปฏิกฺกขิยํ สีสํ จเปตฺวา ปโรทฺ(๕) ฯ สุตฺสฺสโนปิ ปโรทฺ(๖) ฯ
มหาสตุโต โรทิตฺวา นีวตฺติตฺวา เปพฺเมว ปาวีสิ ฯ อาลมฺพายโน(๗)
อิมินา นาคเณ ตาปโส ฏฏฺโจ ภวิสฺสติ อสฺสาเสสฺสามิ นนฺติ
ตํ อุปสํกมิตฺวา อาห

[๗๓๗]หตฺถา ปมฺตฺโต อูโรโก ปาเท เต นิปติ ภูตํ
กจฺจि นุ ฑํสิโต(๘) ตาต มา ภายิ สฺขิตฺโต ภวาติ ฯ
ตตฺถ มา ภายิตฺติ ตาต ตาปส อหํ อาลมฺพายโน นาม
มา ภายิ ตว ปฏฺิขกฺคณํ นาม มม ภาโรติ ฯ
สุทฺสฺสโน เตน สทฺธิ กเถตฺถกามตฺถาย อาห(๙)

[๗๓๘]เนว มยฺหํ อัย นาคโ อลํ ทุกฺขาย ภายจิ
ยว อตฺถิ(๑๐) อหิกฺคาโห มยา ภियโย น วิชฺชตฺติติ ฯ

- # ๑. ม. สุปณฺณปริปนฺถํ ฯ ๒. ม. ภาตริ ฯ ๓. ม. ภาตฺราภิมฺโข ฯ
- # ๔. ม. สุตฺสฺสโนว ฯ ๕. ม. โรทฺิ ฯ ๖. ม. ปรีเทวิ ฯ
- # ๗. ม. อลมฺพายโนปิ ฯ ๘. ตํ ฑํสิ ฯ ๙. ม. คาถมาห ฯ
- # ๑๐. ม. ยวตตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 62

ตตฺถ กายจิติ กสฺสจิจิ อปฺปมตฺตกสฺสาปี ทฺกฺขสฺส
อุปฺปาทเน อยฺม มม สมตฺโต(๑) นตฺถิ มยา หิ สทฺธิโส
อหิตฺตฺตฺทิกโก นาม นตฺถิตฺติ ฯ อาลมฺพายโน โก(๒) นามโสติ
อชานนฺโตว กุชฺฌิตฺวา อาห

[๗๓๕]โก นุ พุราหฺมณฺวณฺเณน ทตฺโต ปริสฺมาคโต

อวาทฺตฺตฺ สฺยทฺเชน สฺสณฺตฺตฺ ปริสฺตา มนฺนติ ฯ

ตตฺถ ทตฺโตติ(๓) ทปฺปีโต(๓) ทฺกฺกฺโจ ลามโก อนฺธพาลโก(๔) ฯ
อวาทฺตฺตฺติ อวาทฺนฺโต ฯ อยเมว วา ปาโจ ฯ อิํ ภูตฺตํ โหติ
อยฺม โก พาลโ อมฺมตฺตโก มํ สฺยทฺเชน อวาทฺนฺโต อตฺตนา
สทฺธิ สมํ กโรนฺโต ปริสฺมาคโต ฯ ปริสฺตา มนฺนติ ปริสฺตา
มม วจฺนํ สฺสณฺตฺตฺ มยฺหํ โทโส นตฺถิ มา โข เม ตฺมฺเห
กุชฺฌิตฺถาติ ฯ

อถ นํ สฺยทฺสฺสโน กาทาย อชฺฌณฺภาสิ

[๗๔๐]ตฺวํ มํ นาเคน อาลมฺพ อหํ มณฺฑุกจฺจาปิยา

โหตฺถฺ โน อพฺภุตฺตํ ตตฺถ อ สหสฺเสหิ ปฺลยฺจฺหิตฺติ ฯ

ตตฺถ นาคณาติ ตฺวํ นาคเนน มยา สทฺธิ ฺยฺชฺฌ
อหํ มณฺฑุกจฺจาปิยา ตยา สทฺธิ ฺยฺชฺฌิสฺสามิ ฯ อ สหสฺเสหิ
ปฺลยฺจฺหิตฺติ ตสฺมิ โน ฺยฺชฺเช ยาว ปฺลยฺจฺหิ สหสฺเสหิ อพฺภุตฺตํ
๑. ม. อสมตฺโต ฯ ๒. ม. อสุโก ฯ ๓. ม. ทิตฺโต ฯ
๔. ม. อนฺธวาโณ ฯ ๕. ม. อวาทฺนฺตฺตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตฺตชาตกั หนา 63

ปณฺตีตักั โหตฺตติ ๑ อาลฺมพฺยาโน อาห

[๗๔๑]อหฺมฺหิ วสุมา อ๓ุโธ ๓วํ ทลฺทุโทสิ มาณว

โก นุ เต ปาฎิโกคตฺติ อ๓ชฺชตฺตจ กิ๓ิสฺ(๑)

อ๓ชฺชตฺตจ เม อตฺติ ปาฎิโกโค จ ตา๓ิส

โหตุ โน อ๓ุฏตํ ตตฺถ อา สหสฺเสหิ ปณฺจหิ๓ติ ๑

ตตฺถ โก นุ เต๓ิ ๓ว ป๓พ๓ชิตสฺส โก นุ ปาฎิโกโค

อตฺติ ๑ อ๓ชฺชตฺตจ๓ติ อิมสฺมี วา ชฺชเต อ๓นิก๓เขป๓ฏตํ กิ

นาม ๓ว ๓นํ สฺยา ทสฺเสหิ เม๓ิ วท๓ติ ๑ อ๓ชฺชตฺตจ เม๓ิ

มยฺหํ ปน ท๓ต๓พ๓ อ๓นิก๓เขป๓๓นํ วา จเป๓ต๓พ๓ ปาฎิโกโค(๒)

วา ตา๓ิส อตฺติ ตสฺมา โน ตตฺถ ยาว ปณฺจหิ สหสฺเสหิ

อ๓ุฏตํ โหตฺตติ ๑

ส๓ทสฺสโน ตสฺส วจฺนํ ส๓ตุวา ปณฺจหิ โน สหสฺเสหิ อ๓ุฏตํ

โหตฺตติ อ๓ิ๓โต ราช๓นิเว๓นํ อ๓ร๓ยฺห มา๓ุ๓ล๓ร๓โย ส๓น๓ติเก จิ๓โต

ค๓ถมาห

[๗๔๒]สุ๓โณหิ เม มหา๓ราช วจฺนํ ๓ท๓ท๓ม๓ตฺถ เต

ปณฺจจฺนํ เม สหสฺसानํ ปาฎิโกโค หิ กิ๓ติ๓มา๓ติ ๑

ตตฺถ กิ๓ติ๓มา๓ติ กิ๓ติ๓ค๓ณ๓สม๓ป๓โน(๓) ๑

ราช๓ อ๓ยฺ ตา๓ป๓โส มํ อ๓ติ๓พ๓๓๓นํ ย๓จ๓ติ กิ๓นุ๓๓ิ๓ติ

จิ๓นุ๓เต๓ตุวา ค๓ถมาห

๑. ส. ม. กิ สฺยา ๑ ๒. ม. จเป๓ต๓พ๓ปาฎิโกโค ๑

๓. ม. ค๓ณ๓กิ๓ติ๓สม๓ป๓นุ๓น วิ๓ิ๓ค๓ณ๓จ๓จ๓กิ๓ติ๓สม๓ป๓นุ๓น ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 64

[๗๔๓]เปตฺติกั วา อธิณฺ โหติ ยั วา โหติ สยํ กตฺติ

กั ตฺวํ เอวํ พหุํ มยฺหิ ฌนฺ ยาจสิ ตาปฺสาติ ฯ

ตตฺถ เปตฺติกั วาติ ปิตฺรา วา คเหตฺวา ขาทิตฺ อตฺตนา

วา กตฺติ อธิณฺ นาม โหติ กั มม ปิตฺรา ตว หตฺถโต คหิตฺ

อตฺถิ อุทาทุ มยา ตวํ กั การณํ มํ เอวํ พหุํ ฌนฺ ยาจสิตี ฯ

เอวํ วุตฺเต สฺทสฺสโน เทว คาลา อภาสิ

[๗๔๔]อาลมฺพายโน หิ นาเคน มมํ อภิชิสีสตี

อหํ มณฺฑกฺจฺฉาปิยา ฌสฺยิสฺสามิ พุราหฺมณฺ

ตํ ตวํ ทฏฺจจ มหาราช อชฺช รฏฺจาภิวฑฺฒน

ขคฺคสฺงมฺปริพฺพุพฺโห(๑) นียาหิ อภิทสฺสนนฺตี(๒) ฯ

ตตฺถ อภิชิสีสตีติ ยฺยฺเช ฌินิตฺุ อิจฺฉตี ตตฺถ ยฺยฺเช สเจ

โส มํ ฌินิสฺสตี อหฺมสฺส ปญฺจสหฺสฺसानิ ทสฺสามิ สจําหิ

ฌินิสฺสามิ มยฺหเมว ทสฺสตี ตสฺมา ตํ พหุํ ฌนฺ ยาจามิ ฯ ตนฺตี

ตสฺมา ตวํ มหาราช อชฺช อภิทสฺสนํ ทฏฺจจ นียาหิตี ฯ

ราชา เตน หิ คจฺฉามาติ ตาปฺเสน สทฺธิเยว

นิกฺขมิ ฯ ตํ ทิสฺวา อาลมฺพายโน อัยฺ ตาปฺโส คนฺตุวา

ราชานํ คเหตฺวา อาคโต ราชกฺลฺปโก ภวิสฺสตีติ ภิตฺ หุตฺวา(๓)

ตํ อนฺวตฺตฺนโต คากฺมาห

๑. ม. ขตฺตสฺงมฺปริพฺพุพฺโห ฯ ๒. ส. ม. อหิทสฺสนนฺตี ฯ

๓. ม. อัยฺ ปาโโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หน้า 65

[๗๔๕]เนา ตั อติมณฺณามิ สิปฺปวาเทน มาณว
อติมตฺโตติ สิปฺเปน อูรคํ นาปจายสีติ ฯ
ตตฺถ สิปฺปวาเทนาคิ มาณว อหํ อตฺตโน สิปฺเปน ตั
นาติมณฺณามิ ตฺวํ ปน อตฺตโน(๑) สิปฺเปน อติมตฺโต อิมํ อูรคํ
น ปุเชติ นาสฺส อปจิติ กโรสีติ ฯ

ตโต สฺทสฺสโน เทว คาคา อภาสิ

[๗๔๖]มยฺ (๒) นาติมณฺณาม(๓) สิปฺปวาเทน พุราหุมน

อวิเสน จ นาคเนน ภูตํ วณฺญยเส ชนํ
เอวณฺเจตฺ(๔) ชโน ชณฺญา ยถา ชานามิ ตํ อหํ
น ตฺวํ ภทฺติ อาลมฺพ ฤสมฺภูจึ ฤโต ธนฺฺติ ฯ

อถสฺส อาลมฺพายโน กุชฺฉิตฺวา อาห

[๗๔๗]ขราชิโน ชฎี รัมฺมี(๕) ทตฺโต ปริสฺมาคโต

โย ตฺวํ เอวํ คตํ นาคํ อวิโส อติมณฺณสิ

อาสชฺช โข ตํ(๖) ชณฺณาสิ ปุณฺณํ อุกฺกสฺส เตชสา

มณฺเณ ตํ ภสมฺรราสีว จิปฺปเมโส(๗) กริสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ รัมฺมีติ อนนฺยชิตอมณฺฑิโต ฯ อวิโส อติมณฺณสิตี
นิพฺพิโสติ อวชานาสิ ฯ อาสชฺชชาติ อูปกนฺตฺวา ฯ ชณฺณาสีติ
ชานนฺยยาสีติ ฯ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อหฺมปิ ฯ ๓. ม. นาติมณฺณามิ ฯ

๔. ม. เอวํ เจตํ ฯ ๕. ม. ทุมฺมี ฯ ๖. ม. นํ ฯ

๗. ม. จิปฺปเมส ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 66

อถ โส(๑) เตน สทุธิ เกพี กโรนุโต สุตฺสโน คาคมมาห

[๗๔๘] สียา วิสํ สิตฺตฺตฺสส ทฺทฺทฺทฺทฺส สิลากฺโน

เนว โลหิตสีสฺสส วิสํ นาคสฺส วิชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ สิตฺตฺตฺสสชาติ ฆรสปฺปสฺส ฯ ทฺทฺทฺทฺทฺสชาติ

อุทกสปฺปสฺส ฯ สิลากฺโนติ นิลวณฺณสปฺปสฺส ฯ

อิติ นิพฺพิเส สปฺเป ทสฺเสตฺวา เอเตถํ วิสํ สียา เนว

ตว(๒) โลหิตสีสฺสส สปฺปสฺสชาติ อห ฯ

อถ นํ อาลมฺพายโน ทฺวีหิ คากาหิ อชฺฌภาสิ

[๗๔๙] สฺตฺเมตํ อรหํ สลฺลตฺตานํ ตปฺสฺสินํ

อิช ทานานิ ทตฺวาน สคฺคํ คจฺจนฺติ ทายกา

ชีวนฺโต เทหิ ทานานิ ยทิ เต อตฺถิ ทาทเว

อัย นาโก มหิตฺธิโก เตชสี ทฺรติกุกโม

เตน ตํ ทํสยิสฺสสามิ โส ตํ ภสฺมํ กริสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ทาทเวติ ยทิ เต กิณฺจิ ทาทพฺพิ อตฺถิ เทหิ(๓) ฯ

(๔) ตโต สุตฺสโน อห(๔)

[๗๕๐] มยาเปตํ สฺตํ สมฺม สลฺลตฺตานํ ตปฺสฺสินํ

อิช ทานานิ ทตฺวาน สคฺคํ คจฺจนฺติ ทายกา

ตวเมว เทหิ ชีวนฺโต ยทิ เต อตฺถิ ทาทเว

อัย อจฺจิมฺขิ นาม ปุณฺณา อุกฺคสฺส เตชสา

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๓. ม. ตํ เทหิติ ฯ ๔. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หนา 67

ตาย ตั ํสยิสฺสามิ สตา ตั ํสุมั ํกริสฺสติ
ยา ธิตา ฐตฺรฐฺสส เวมาตา ํภินี ํมม
สตา ํสตุ อจฺจิมฺขี(๑) ปุณฺณา อุกฺกสฺส เตชฺสาติ(๒) ํ

ตตฺต อุกฺกสฺส เตชฺสาติ อุกฺเคน วิเสน ปุณฺณา ํ

เอวญจ ปน วตฺวา อมฺม อจฺจิมฺขิ ฐญฺนตฺโรโต ํเม

นิกฺขมิตฺวา ํมม ปาณิมฺหิ ปติญฺจาหิตี ํมหาชนมฺชฺเณเยว ํภินี
ปฏโกสิตฺวา หตฺถํ ปสาเรตี ํ สตา ตสฺส สทฺทํ สุตฺวา ฐญฺนตฺเร
นิปนฺนาว ติกฺขตฺตํ ํมณฺฑุกวสฺสํ ํวสฺสิตฺวา ฐญฺนตฺโรโต
นิกฺขมิตฺวา องฺสญฺเญ นิสิตฺวา ตโต อูปติตฺวา ตสฺส หตฺถตฺเล
จตฺวา ตีณิ วิสฺวินฺทฺนิ ปาเตตฺวา ปุณฺ ตสฺส ฐญฺนตฺรเมว
ปาวีตี ํ สฺทสฺสโน วิสํ กเหตฺวา จิตฺ นสฺสิสฺสตี ํวคายํ
ชนปโทติ(๓) ติกฺขตฺตํ ํมหาสทฺทํ อกาตี ํ ตสฺส สทฺโท
ทฺวาทสโยชนิกํ พาราณสี ํฉาเทตฺวา อญฺจาตี ํ อถ นํ ํราชา
กิมตฺถํ ชนปโท นสฺสิสฺสตีตี ปุจฺฉิ ํ ํมหาราช ํอิมสฺส วิสฺสส
นินฺสิญจนญฺจानํ น ปสฺสามิตี ํ ตาต ํมหนฺตาย ปจฺวิยํ
นินฺสิญจาหิตี ํ อถ นํ นสฺสกา ํมหาราชชาติ ปฏิกฺขิปนฺโต
คาถมาห

[๗๕๑] ํนมาขญเจ นินฺสิญจิสฺสํ พุรฺหุमतฺต วิชานาหิ

ตีณฺลตานิ ํไอสฺถโย อุตฺสฺสเสยฺยํ อัสสยฺนตี ํ

- # ๑. สี่. ย. สตา ํทิสฺสตุ อจฺจิมฺขี ํ ม. สตา ตั ํสตุวา ํชฺมขี ํ
- # ๒. ํ. เตชฺโสตี ํ ๓. ํ. จิตฺว นสฺสิสฺสตายํ ชนปโท นสฺสิสฺสตายํ
- # ชนปโทตี ํ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 68

ตตฺถ ตินฺลตานิตี ปจฺวินิสฺสิตานิ ตินฺมานิ จ ตตฺตานิ จ
สพฺโพสฺสธิโย จ สฺสเสยฺยํ ตสฺมา น สกฺกา ปจฺวิย วิสํ
นินฺสิญฺจิตฺตุนฺติ ฯ

เตน หิ ตาต อุทฺธํ อากาเส จิปาหิตี(๑) ฯ ตตฺถาปิ น
สกฺกาตฺหิ ทสฺเสนฺโต กถมาห

[๑๕๒]อุทฺธเจ ปาตยิสฺสามิ พุรฺหมทตฺต วิชานาหิ
สฺสตฺตวสฺसानิ ยํ เทโว น วสฺเส น หิมํ ปเตติ ฯ
ตตฺถ น หิมํ ปเตติ สฺสตฺตวสฺसानิ หิมพินฺนุทฺตํปปี น
ปติสฺสตีตี(๒) ฯ

เตน หิ ตาต อุทฺเท นินฺสิญฺจาหิตี ฯ ตตฺถาปิ น สกฺกาตี
ทสฺเสนฺโต(๑) กถมาห

[๑๕๒]อุทฺเท เจ นินฺสิญฺจิสฺสํ พุรฺหมทตฺต วิชานาหิ
ยวานฺโตทกฺขา ปาณา มเรยฺยํ มจฺจกฺจฺจปาตี ฯ

อถ นํ ราชา อาห ตาต มยํ น กิณฺจิ ชานาม ยถา
อมฺหากํ รมฺมจํ น นสฺสตี ตํ อุปาโย คฺวเมว ชานาหิตี ฯ
เตน หิ มหาราช อิมสฺมี จาเน ปฏฺธิปาฏฺธิยา ตโย อาวาญฺเ
ขนาเปถาตี ฯ ราชา ขนาเปสิ ฯ สฺสทสฺสโน ปจฺมํ อาวาญฺ
นนานาเสชฺชชานํ ปุราเปสิ ฯ ทฺตยิ โคมยสฺส ฯ ตตฺตยิ
ทิวฺโพสฺถานญฺเจว ฯ ตโต ปจฺเม อาวาญฺ วิสวินฺนุณี ปาเตสิ ฯ

๑. ม. อากาสํ จิปาตี ฯ ๒. ม. น ปติสฺสตี ฯ

๓. ม. ทสฺเสตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตตชาติกั หนา 69

ตังณณเวว ฐมยิตวา ซาธา อุกฺกหิ ๑ สทา คนุตวา โคมยอวาภู
คณฺหิ ๑ ตโตปิ ซาธา อุกฺกชย อิตริ ทิพฺโพสถปฺปณฺณ(๑) คเหตุวา
โอสถานิ ณาเปตวา นิพฺพายิ ๑ อาลมฺพายโน ตสฺส อวาทสฺส(๒)
อวิทฺเฐ อุกฺกาสิ ๑ อถ นํ วิสฐุมอฺสุมา ปหริตฺวา(๓) สริรจฺฉวี
อฺปฺปาณฺเฑตฺวา คตา ๑ เสตกฺกฺจฺฉิ อโหสิ ๑ โส ภัยตชฺชิต
นาคราชิ วิสชฺเชมิตฺติ ติกฺขตฺตํ วาจิ นิจฺฉาเรสิ ๑ ตํ สุตฺวา
โพธิสฺสโต รตนเปพา นิกฺขมิตฺวา สพฺพาลงฺการปฺปฺมณฺณํ
อตฺตภาวิ มาเปตฺวา เทวราชตีลา ย จิตฺ ๑ สุตฺสโนปิ
อจฺฉิมฺปิ ตเถว อุกฺกิสฺ ๑ ตโต สุตฺสโน ราชานํ อาห ซานาสี
โน มหาราช กสฺเสเต ปฺปฺตฺตาติ ๑ ตาต น ซานามิตฺติ ๑ อมฺเห
ตาว น ซานาสี กาสิกฺกรณฺโณ ปน ธีตฺยา สมฺมุตฺทชาย
ชฺตฺรภูทฺสส ทินฺนภาวิ ซานาสีติ ๑ อาม ซานามิ มยฺหํ สทา
กนิฏฺฐภคินิตฺติ ๑ มหาราช มยฺหํ ตสฺสา ปฺปฺตฺตา ตว โน
มาตุโลติ ๑ ตํ สุตฺวา ราชานํ [๔] เต อาลึงฺกิตฺวา สีเส จุมฺพิตฺวา
โรทิตฺวา ปาสาทิ อาโรเปตฺวา มหนฺตํ สกฺกการิ กตฺวา ฐริทตฺเตน
สทฺธิ ปฺปฺปฺสนฺถาริ กโรนฺโต ปฺปฺจฺฉิ ตาต ตํ เอว (๕) อุกฺกคฺเตชฺ
กถิ อาลมฺพายโน คณฺหิตฺติ ๑ โส สพฺพํ ปวฺตตี วิตฺถาเรน
กเถตฺวา ราชานํ โอวทฺนฺโต มหาราช รณฺณา นาม อิมินา
๑. ม. ทิพฺโพสทฺสส ปฺปณฺณ ๑ ๒. ม. อวาทสฺส ๑
๓. ม. วิสอฺสุมา ปหริ ๑ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร กมฺปมาโนติ ทิสฺสติ ๑
๕. ม. เอวรูปิ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 70

นียาเมน รัชชั กาวเรตุ วฏฺฐิตีติ มาตุลสฺส ราชธมฺม(๑) เทเสสิ ฯ
 อถ นั สฺวทสฺสโน อาห มาตุล มม มาตา ภูริตตฺตํ อปฺสฺสนฺติ
 กิลมฺติ น สกฺกา อมฺเหหิ ปฺปญฺจ กาคฺคฺนฺติ ฯ สาธุ ตาต(๒)
 ตุมฺเห ตาว คจฺจถ อหิ ปน มม ภคินี ทฏฺฐกาโม
 กถิ ตํ ปสฺสิสามีติ ฯ มาตุล กุหิ ปน โน อยฺยโก
 กาสิกราชาติ ฯ ตาต มม ภคินียา วินา วสิตุํ อสฺสโกนฺโต
 รัชชั ปหาย ปพฺพชฺชิตฺโต อสฺสกวณฺสณฺเฑ นาม วสตีติ ฯ มาตุล
 มม มาตา ตุมฺเห จ อยฺยกณฺจ เม ทฏฺฐกาโม ตุมฺเห อสฺสทิวเส
 มม อยฺยกสฺส สนฺติกํ คจฺจถ มยิ มาตริ อาทาย อยฺยกสฺส
 อสฺสมปฺพิ อากจฺฉิสฺสาม ตตฺถเว นํ ตุมฺเหปิ ปสฺสิสฺสธาติ ฯ
 อิติ เต มาตุลสฺส ทิวสิ ววฏฺฐเปตฺวา ราชนิเวสนา โอตริสฺสุ ฯ
 ราชา ภาคินฺเอยฺเย อยฺโยเชตฺวา โรทิตฺวา นีวตฺติ ฯ เต(๓) ปจฺฉิยิ
 นิมุชฺชิตฺวา นาคภวนํ คตา ฯ

นาคเวสนกณฺฑ(๔) นิฏฺฐิตํ ฯ

มหาสตุเต นาคภวนํ สมฺปตฺเต สกฺลนาคภวนํ
 เอกปริเทวนสทฺพิ อโหสิ ฯ โสปี มาสมตฺตํ เปพาย วสิตตฺตา
 กิลมฺนฺโต คิลานเสยฺยํ สยิ ฯ ตสฺส สนฺติกํ อากจฺฉนฺตานิ
 นาคานิ ปมาณํ นตฺถิ ฯ โส เตหิ สทฺธิ กถนฺโต
 กิลมฺติ ฯ กานาริฏฺฐโจ เทวโลกํ กนฺตฺวา มหาสตุตํ อทิสฺวา

๑. ม. ธมฺมํ ฯ ๒. ม. ตาตา ฯ ๓. ม. เตปิ ฯ

๔. นครปเวสนกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หนา 71

ปจฺมเมว อาคโต ๑ อถ นั เอส จณฺโทพรุโส สกฺขิสฺสติ
นาคปรีสิ นัวารตฺตุนฺติ(๑) มหาสตฺตสฺส นัปนฺนญฺจําเน โทวาริกั
กรีสฺ ๑ สุโกโคปิ สกถหิมวณฺตํ วิจันตีวา ตโต มหาสมุทฺทญจ
เสสนทึโย จ อุปฺชาเรตฺวา ยมฺนั อุปฺชาเรนฺโต อาคจฺจติ ๑
เนสาทพฺรําหุมนิ อาลมฺพายนั กุญฺจึ ทิสฺวา จินฺเตสิ อัย
ฐริทตฺตํ กิลเมตฺวา กุญฺจิชฺาโต อหึ ปน ตั มยฺหึ ตถา(๒)
พหุปรการั มณฺนิโลเกน อาลมฺพายนสฺส ทสฺเสสิ ตั ปาปี มม
อาคมิสฺสติ ยาว ตั นาคจฺจติ ตาวเทว ยมฺนั คนฺตฺวา
ปฺยาคคิตฺเต ปาปปวําหนั กรีสฺสามิตี ๑ โส ตตฺถ คนฺตฺวา
มยา ฐริทตฺเต มิตฺตทฺพฺภิกมฺมํ กตฺติ ตั ปาปี ปวําเสสฺสามิตี
วตฺวา อุกโกโรหณกมฺมํ กโรตี ๑ ตสฺมี ขณฺเ สุโกโค ตั
จําณั ปตฺโต ตสฺส ตั วจันํ สุตฺวา อิมินา กิร ปาปชฺมเมน(๓)
ตาว มหฺนตฺสฺส ยสฺสฺส ทายโก มม ภาตา มณฺริตฺนสฺส
การณา อาลมฺพายนสฺส ทสฺสิโต นาสฺส ชีวิตฺตํ ทสฺสามิตี
นจฺกฺญฺเจน นั(๔) ปาเทสุ เวเจตฺวา อากทฺตฺติตฺวา อุกเก อีสึทาเปตฺวา
นัรฺุทฺสฺสาสกาล(๕) โถกั สึถิลมกาสึ ๑ โส สึสิ อุกฺขิปิ ๑ อถ
นั ปุณาทฺตฺติตฺวา อีสึทาเปสิ ๑

เอวํ พหุวาระน(๖) เตน กิลมียมาโน เนสาทพฺรําหุมนิ สึสิ

๑. ม. วาเรตฺตุนฺติ ๑ ๒. ม. ตาว ๑ ๓. ม. ปาปเกน ๑

๔. ม. ตสฺส ๑ ๕. ม. นัรฺุทฺสฺสาสกาล ๑ ๖. ม. พหุ วาเร ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 72

อุกฺขิปีตฺวา คาถมาห

[๗๕๔]โลกยํ สชฺชนตํ อุทกํ ปฺยาคสฺมี ปติญฺจิตํ

โก มํ อชฺโฆหริ ภูโต โอคาทุหํ ยมฺนํ นทินฺนติ ฯ

ตตฺถ โลกยฺนฺนติ เอวํ ปาปปวาทนสมตฺถํ โลกสมฺมตํ ฯ

สชฺชนตฺนฺนติ เอวรूपํ อุทกํ อภิสฺสยฺจฺจนตํ ฯ ปฺยาคสฺมินฺนติ

ปฺยาคตฺตฺเต ฯ

อถ นํ สฺโกโก คาทาย อชฺฌภาสิ

[๗๕๕]ยเทส โลกาธิปฺตี ยสฺสตี

พาราณสี ปกฺิริหริ สมฺนตโต

ตสฺสาหํ(๑) ปฺจฺโต อฺรคฺคฺสภสฺส

สฺโกโลกติ มํ พฺราหฺมณ เวทยฺนฺนติติ ฯ

ตตฺถ ยเทสชาติ โย เอโส ฯ ปกฺิริหริ สมฺนตโตติ

ปจฺจตฺถิกานํ ทฺกฺขุขุพฺรณสมตฺถตฺตาย ปฺริสมฺนตโต ปกฺิริหริ

สพฺพํ ปฺริกฺขิปีตฺวา อฺปฺริพฺเนน ฉาทเทสิ ฯ

อถ [๒] พฺราหฺมโณ อํ ภูริทตฺตสฺส ภาตา น เม ชีวิตํ

ทสฺสตี ยนฺนุนาหํ เอตสฺส เจว มาตาปิตฺูนญฺจสฺส วณฺณกิตฺติ-

ภณฺเนน(๓) มฺหุจฺจิตํ กตฺวา อตฺตโน ชีวิตํ ยาเจยฺยฺนฺนติ จินฺเตตฺวา

คาถมาห

[๗๕๖]สเจสิ ปฺจฺโต อฺรคฺคฺสภสฺส

กาสิสฺส รณฺโณ อมฺราธิปฺสฺส

๑. ม. ตสฺสาห ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร นนฺติ ทิสฺสตี ฯ

๓. ม. วณฺณกิตฺตเนน ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตตชาตกั หน้า 73

มhesกุโข อณฺตโร ปิตา เต
มจฺเจสุ มาตา ปน เต อตุลฺยา
น ตาทีโส อรหติ พุราหฺมณฺสฺส
ทาส์ปี โอิหาริตุํ มหानุภาโวติ ฯ

ตตฺถ กาสีสุสาติ อปเรน นามน เอวํนามกฺสฺส กาสีก-
รณฺโณติ(๑) วทฺนฺติเยว ฯ กาสีกรราชรีตาย คหิตตฺตา กาสีกรชฺชปี(๒)
ตฺสฺเสว สนฺตกั กตฺวา วณฺณฺเต ฯ อมราชิปฺสฺสาติ ทีฆายุกตฺาย
อมรลัฆาตานัน นาคานัน อธิปฺติสฺส ฯ มhesกุโขติ [๓] มhesกุขานัน
อณฺตโร ฯ ทาส์ปีติ ตาทีโส หิ มหानุภาโว อานุกาवरหิตํ
พุราหฺมณฺสฺส ทาส์ปี อุกเก โอิหาริตุํ นารหติ ปฺเคว มหानุภาวํ
พุราหฺมณฺนฺติ วทติ ฯ

อถ นํ สุโกโก อเร ทฺฏฺจ พุราหฺมณฺ ควํ มํ
วณฺเจตฺวา มฺลฺลจิสฺสามีติ มณฺยสิ น เต ชีวิทํ ทสฺสามีติ
เตน กตฺกมฺมํ ปกาเสนฺโต อาห

[๓๕๗]รฺกฺขํ นิสฺสาย วิชฺฉิตฺโต เอณฺเอยฺยํ ปาตุมาคตํ
โส วิทฺโธ ทฺรมาจริ สรเวเคนฺ เสกฺขวา(๔)
ตํ ควํ ปตฺติมทฺทกฺขิ อรณฺยสุมี พุรหฺวาเน
ส มํสกาชฺ อาทาย สายํ นิโคฺรทฺมฺปาคมิ
สุวสาถิยสงฺฆฺมฺญฺจํ(๕) ปิงฺคิยฺ(๖) สณฺจตฺายุตํ

๑. สี่. กาสีสุส รณฺโณติปี ฯ ม. กาสีกรณฺโณติปี ฯ

๒. ม. กาสีรชฺชชฺมฺปี ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร มหานุภาโว ฯ

อณฺตโรติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๔. ม. สี่ฆวา ฯ

๕. ม. สุกสาพิทฺสงฺฆฺมฺญฺจํ ฯ ๖. ม. ปิงฺคิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 74

โกกิลากิรฺทํ รมมํ ฐฺวํ หริตสทฺทลํ
 ตตฺถ เต โส ปาตุรหุ อิทฺธิยา ยสฺสา ชลํ
 มหानุภาโว ภاتا เม กณฺญาหิ ปริวาริโต
 โส เตน ปริจिณฺโณ ตฺวํ สพฺพกามาหิ ตปปีโต
 อทฺฐสฺส ตฺวํ ทฺพภิ ตนฺเต เวรํ อีธาคตํ
 จิปปี กิํว ปสาเรหิ น เต ทสฺสามิ ชีวิทํ
 ภาตฺถ ปริสฺสริ เวรํ เจทยิสฺสามิ เต สิรินฺตฺติ ฯ

ตตฺถ สಾಯํ นิโคฺรชฺมุปากมิตฺติ วิกาเล นิโคฺรชฺ อุลฺกโตติ(๑) ฯ
 ปิงฺกियนฺติ(๒) ปตฺตานํ วณฺณเนน ปิงฺกियํ(๓) ฯ สณฺจตฺตายตฺตฺนฺติ
 ปาโรหปฺริกิณฺณํ ฯ กอกิลากิรฺทนฺติ กอกิลากิ อภิรฺทํ ฯ ฐฺวํ
 หริตสทฺทลนฺติ อุทกณฺมิมิ ชาติตฺตฺตา นิจฺจํ หริตสทฺทลํ
 ภูมิกากํ ฯ ปาตุรหุติ ตสฺมี เต นิโคฺรเช จิตฺสฺส โส มม
 ภاتا ปากโณ อโหสิ ปญฺญาปิ ฯ อิทฺธิยาติ ปุณฺณเตเชน ฯ
 โส เตนาติ โส ตฺวํ เตน อตฺตโน ภวนํ(๔) เนตฺวา
 ปริจิณฺโณ ฯ ปริสฺสริ นฺติ ตยา มม ภาตฺถ กตํ เวรํ ปาปกมฺมํ
 ปริสฺสริ นฺโต อนุสฺสริ นฺโต ฯ เจทยิสฺสามิตฺติ จินฺทิสฺสามิ ฯ

อถ พุราหุมนฺโณ น เม เอส(๕) ชีวิทํ ทสฺสติ ยงฺกิญฺจิ
 ปน วตฺวา โมกฺขตฺถาย วายมิตฺตุํ วญฺญตฺติ จินฺเตตฺวา คาถมาห
 # ๑. ม. อุลฺกโต อสิ ฯ ๒. ม. ปิงฺกนฺติ ฯ
 # ๓. ม. ปิงฺกํ ฯ ๔. ม. นาคภวนํ ฯ ๕. ม. เมส ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาตกั หน้า 75

[๗๕๘]อชฺฌายิก(๑) ยาจโยคี อหุตฺตคฺคิ จ พุราหฺมโณ

เอเตหิ ตีหิ จาเนหิ อวชฺโณ ภวติ(๒) พุราหฺมโณติ ฯ

ตตฺถ เอเตหิตฺติ เอเตหิ อชฺฌายิกาทิหิ ตีหิ การเณหิ

พุราหฺมโณ อวชฺโณ น ลพฺภา พุราหฺมณั วธิตฺถุ [๗] โย หิ

พุราหฺมณั วเชติ โส นิริเย นิพฺพตฺตตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา สุภโก สัสยํ ปกฺขนฺโต(๔) หุตฺวา อิมํ นาคภวณั

เนตฺวา ภาตโร ปฏฺฐิจฺฉิตฺวา ชานิสฺสามีติ จินฺนเตตฺวา เทว

กาธา อภาสิ

[๗๕๙]ยํ ปุริ ฐตฺรฐฺจสฺส โอคาพหุํ ยมนํ นที

โชตเต สพฺพโสวณฺณํ คิริมาหจฺจ ยามุนั

ตตฺถ (เต) ปฺริสพฺยคฺจมา โสทรียา มม ภาตโร

ยถา เต ตตฺถ วกฺขณฺติ ตถา เหสฺสตี พุราหฺมณาติ ฯ

ตตฺถ ยํ ปุรฺนฺติ(๕) ยํ นครํ ฯ โอคาพฺหฺนฺติ อนุปฺวิฏฺฐิํ ฯ

คิริมาหจฺจ ยามุนนฺติ ยมฺนาโต อวิพฺุเร จิตฺํ หิมวณฺติ

อาหจฺจ ฯ โชตเตติ โชตติ ฯ ตตฺถ เตติ ตสฺมี นครเ เต

มม ภาตโร วสนฺติ ฯ ตตฺถ นีเต ตยิ ยถา เต วกฺขณฺติ

ตถา ภวิสฺสตี สเจ หิ สจฺจํ กเถสิ ชีวิตํ เต อตฺถิ โน

เจ ตตฺถเภา สีสํ เต จินฺนทิสฺสามีติ ฯ

๑. ม. อชฺฌายิก ฯ ๒. ม. โหติ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ก็ ตฺว่า วเทสิติ

ทิสฺสนฺติ ฯ ๔. ม. สัสยปฺกฺขนฺโต ฯ ๕. ม. นาคปุริ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 76

อิติ นํ วตฺวา สุโกโถ กิวยํ กเหตุวา จิปนฺโต
อกุโกสนฺโต ปริภาสฺนฺโต มหาสตุตฺสฺส ปาสาททวาริ อคฺมาสิ ฯ

สุโกถกณฺท์(๑) นิฏฺฐิตํ ฯ

อถ นํ โทวาริโก หุตฺวา นิสินฺโน กถาริฏฺฐโ จ ตถา
กิลเมตฺวา อาเนยฺมานํ พุราหุมนํ ทิสฺวา ปฏฺฐิมคฺคํ คนฺตฺวา สุโกถ
มา นํ วิหะยิ โลกสฺมี หิ พุราหุมนฺนา นาม มหาพุรหฺมุโน
ปฺตุตฺตา สจ มหาพุรหฺมุมา ชานิสฺสฺติ อิเม มม ปฺตุตฺเตปิ วิหะเนตฺติ
กุชฺฉิตฺวา อมฺหากํ สกฺลนาคภวํ วินาเสสฺสฺติ โลกสฺมี หิ
พุราหุมนฺนา นาม เสฏฺฐา มหानุภาวา ตฺวํ เตสํ มหानุภาวํ (๒)
น ชานาสิ อหํ ชานามิตี อาห ฯ กถาริฏฺฐโ จิร อตีตानนฺตเร(๓)
ภเว ขณฺณการพุราหุมนฺโ อโหสิ ตสฺมาเอวมาห วตฺวา จ ปน
อนฺนุฏฺตปฺพุพฺวเสน ขชนสีโล หุตฺวา สุโกถกณฺจ นาคปริสฺสฺจ
อามนฺเตตฺวา เอถ โภ ขณฺณการกานํ พุราหุมนฺนํ(๔) โว กุณฺ
วณฺณยิสฺสามิตี วตฺวา ขณฺณวณฺณนํ อารภฺนฺโต อาห

[๗๖๐]อนิตฺตฺรา อิตฺรสมฺปยุตฺตา

ขณฺณา จ เวทา จ สุโกถ โลเก

ตทกฺครยํ หิ วินินฺทมาโน

ชหาตี วิตุตฺตฺจ สตฺยจ ชมฺมมฺนฺติ ฯ

ตตฺถ อนิตฺตฺราตี สุโกถ อิมสฺมี โลเก ขณฺณา เวทา

๑. ม. มหาสตุตฺสฺส ปรีเยสนขณฺท์ ฯ ๒. ม. อานุภาวํ ฯ

๓. ม. อตีตานนฺตฺรภาเว ฯ ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตฺตชาตกั หน้า 77

จ อนิตฺตรา น ลามกา มหानุภาวา ฯ เต อิตเรหิ
พฺราหฺมณฺเหสิ สมฺปยุตฺตา ตสฺมา พฺราหฺมณฺปิ อนิตฺตราว
ชาตา ฯ ตทกฺขรยฺหฺนฺติ ตสฺมา อการยฺหิ พฺราหฺมณฺ วิณฺินุทฺมาโน
ชนฺยจ สตฺยจ(๑) ปณฺฑิตานํ ฆมฺมณฺยจ ชหาติ ฯ

อิทํ กิร โส อิมินา ฎริทตฺเต มิตฺตทฺพฺภิกกมฺมํ กตฺนฺติ
วตฺตํ นาคปริสา มา ลพฺภนฺตฺติ อโวจ ฯ อถ นํ กาณฺริฎฺโง
สุโกถ ชานาสิ ปน อัย โลโก เกน นิมฺมิโตติ วตฺวา น
ชานามิติ วตฺเต พฺราหฺมณานํ ปิตามฺเหน มหาพฺราหฺมฺนาติ(๒)
ทสฺเสตฺถ อิตฺริ กาคมาห

[๗๖๑]อชฺฌณฺมรียา ปจฺวี ชนินฺทา

เวสฺสา กสิ ปาจิรียณฺยจ สุทฺทา

อุปาถุ ปจฺเจกํ ยถาปเทสํ

กตาหฺ เอเต วสินาติ อาหฺติ ฯ

ตตฺถ อุปาถุติ อุปาถตา ฯ พฺรหฺมา กิร พฺราหฺมณาทโย
จตฺตาโร วณฺณฺ นิมฺมินิตฺวา อริเย ตาว พฺราหฺมณฺ อาหฺ ตุมฺเห
อชฺฌณฺเมว อุปจฺจถ มา อณฺถํ กิณฺจิ กริตฺถาติ ฯ ชนินฺเท
อาหฺ ตุมฺเห ปจฺวิณฺยเว ชนิตฺถ(๓) มา(๔) อณฺถํ กิณฺจิ กริตฺถาติ(๔) ฯ
เวสฺเส อาหฺ ตุมฺเห กสิเยว อุปจฺจถาติ(๕) ฯ สุทฺเท อาหฺ ตุมฺเห
ติณฺถํ วณฺณานํ ปาจิรียเว อุเปถาติ ฯ ตโต ปฏฺจาย อริยา
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. มหาพฺรหฺมฺนา นิมฺมิโตติ ฯ
๓. ม. ปจฺวีเยว วิชินฺถ ฯ ๔. ม. อิมฺ ปาจา นตฺถิ ฯ
๕. ม. อุเปถ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 78

อชฺฌณฺ์ ชนินฺทา ปจวี เวสุธา กสิ์ สุทฺทา ปาริจริยิ์ อุปคตาติ
วทฺนฺติ ฯ ปจฺเจกั ยถาปเทสนฺติ อุปคจฺจนฺตา จ ปาฎิเยกุกั อตฺตโน
กุลปฺปเทสานุรูปเณ พุรหฺมฺนา วุตฺตนิยามเณว อุปคตา ฯ กตาหุ
เอเต วสิณาติ อาหุติ เอวิ์ กิร เต วสิณา มหาพุรหฺมฺนา กตา
อหฺเสนฺติ กเถนฺติ ฯ

เอวิ์ มหาคฺคฺคา เอเต พุราหฺมณฺนา นาม โย หิ เอเตสุ
จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ทานํ เทติ ตสฺส อณฺณตฺถ ปฏิสนฺธิ นตฺถิ
เทวโลกเมว คจฺจตีติ วตฺวา อาห

[๗๖๒]ธธาตา วิธธาตา วรุโณ กุเวโร

โสโม ยโม จนฺทิมมา วายุ สุริโย
เอเตปี ยณฺณํ ปุณฺโโล(๑) ยชิตฺวา
อชฺฌายิกานํ(๒) อถ(๓) สพุพกาเม
วิกาสิตา จาปสตานิ ปญจ
โย อชฺชุนฺโน พลวา กิริมเสโน
สทสฺสพาหุ อสโม ปจฺพยา
โสปิตทา อาทหิ ธธาตเวทฺนฺติ ฯ

ตตฺถ เอเตปีติ เอเต ธธาตาทโย เทวราชาโน ฯ ปุณฺโโลติ(๔)
อเนกปฺปการิ์ ยณฺณํ ยชิตฺวา ฯ อถ สพุพกาเมติ อถ
อชฺฌายิกานํ พุราหฺมณานํ สพุพกาเม ทตฺวา เอตานิ จานานิ
ปตฺตทาติ ทสฺเสติ ฯ วิกาสิตาติ อากทฺตฺมิตา ฯ จาปสตานิ
๑. ม. ปุณฺโโส ฯ ๒. ม. อชฺฌายิกานํ ฯ ๓. ม. อโถ ฯ
๔. ม. ปุณฺโโสติ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หนา 79

ปญฺจาติ น ปญฺจ จาปสตานิ ปญฺจ จาปสตปฺปมาณั ปน
มหาธนุํ สยั เหว อากทฺตติ ๑ ภิมเสโนติ ภิยานกเสโน ๑
สทสฺสพาหุติ น ตสฺส พาหุณั สทสฺสั ปญฺจนุณั ปน
ธนุคฺคหสตานั พาหุสทสฺสเสน อากทฺตติตสฺส มหาธนุโน อากทฺตติ
เตเนว วุตตํ ๑ อาทหิ ชาติเวทนุติ โสปี ราชา ตสฺมี
กาเล พุราหฺมณเ สพุพกาเมหิ สนตฺตปฺเปตฺวา อคฺคิ อาทหิ
ปติฏฺฐาเปตฺวา ปริจริ เตเนว การณเณ เทวโลกे นิพฺพตฺโต
ตสฺมา พุราหฺมณา นาม อิมสฺมี โลกे เชฏฺฐกาติ อาห ๑

โส อุตฺตริปี(๑) พุราหฺมณเเยว(๑) วณฺณนุโต คาถมาห

[๗๖๗]โย พุราหฺมณเ โภชยิ ทิฆรตฺตํ

อนุเนน ปาเนน ยถานุภาวํ

ปสนฺนจิตฺโต อนุโมทมาโน

สุโลก เทวณฺตโร อโหสิติ ๑

ตตฺถ โยติ อนิยมนิทฺเทสวณฺ(๒) โย โส โปราณโก

พาราณสีราชาติ ทสฺเสติ ๑ ยถานุภาวณฺติ ยถาพลั ยทสฺส

อตุติ ตํ สพุพํ ปริจฺจชิตฺวา โภเชสิ ๑ เทวณฺตโรติ สโลก (๓)

โส อณฺตโร มหเสกฺขเทวราชา อโหสิ เอวํ พุราหฺมณา

นาม อคฺคทกฺขิณเยยติ [๔] ๑

๑. ม. อุตฺตริปี พุราหฺมณเ ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺติ ๑

๓. ม. อัย ปาโจ นตฺติ ๑ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร ทสฺเสติติ ทิสฺสติ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 80

อดสฺส กามาริฏฺโฐ อปริปิ การณิ อหริตฺวา ทสฺเสนฺโต

คามมาห

[๗๖๔]มหาสนิ เทวมโนมวณฺณิ

โย สปิณา อสกุชิ เขตฺมกุคิ(๑)

โส ยลฺลตตฺตติ วรโต ยชิตฺวา

ทิพฺพิ คติ มุขตินิกฺขมฺมจฺจนิติ(๒) ฯ

ตตฺถ มหาสนนฺติ มหาภกฺขิ ฯ เขตฺนฺติ สนนฺตฺปิตุํ ฯ

ยลฺลตตฺตฺนฺติ ยลฺลตฺตฺนฺติ ฯ วรโตติ วรนนฺตฺตฺส(๓) อคฺคิเทวสฺส

ยชิตฺวา ฯ มุขตินิกฺขมฺมจฺจนิติ มุขตินิกฺโข อธิคโต(๔) ฯ

เอโก กิร ปุพฺเพ พาราณสียิ มุขตินิกฺโข(๕) นาม ราชา

พฺราหฺมณฺเ ปกฺโกสาเปตฺวา สกฺกมฺกฺคิ ปุจฺจนิ ฯ อด นํ เต

พฺราหฺมณฺมา พฺราหฺมณฺมานญฺจ พฺราหฺมณฺเทวตฺตานญฺจ(๖) สกฺกการิ

กโรหิติ วตฺวา กา พฺราหฺมณฺเทวตฺตาติ วุตฺเต อคฺคิ เทโวติ

ติ นวฺนิตฺสปิณา สนนฺตฺปฺปฺหิติ อหํสฺ ฯ โส ตถา อกาสิ ฯ

โส ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต อิมิ คามมาห

[๗]

[๗๖๕]มหานุภาโว วสฺสสฺสสฺสชิวิ

โย ปพฺพชิ ทสฺสนิโย อุพาโร

๑. ม. โภเขตฺมกุคิ ฯ ๒. ม. มุขตินิกฺขมฺมจฺจนิติ ฯ

๓. ม. วรตฺส ฯ ๔. ม. อธิคโตติ ฯ ๕. ม. มุขตินิกฺโข ฯ

๖. ม. พฺราหฺมณฺเทวตฺตาย ฯ ๗. ม. เขตฺถนฺตฺเร อปรมฺปิ การณิ

ทสฺเสนฺโต คามมาหาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หน้า 81

หิตฺวา อปริยนฺตํ รฎฺจํ สเสนํ

ราชา ทูทิโปปชฺฌคามิ(๑) สกฺคนฺติ ฯ

ตตฺถ ปพฺพชฺชิตฺติ ปณฺจ วสฺสสฺตานิ รชฺชํ การณฺโต

พฺรหฺมณํ สกฺกัรํ กตฺวา อปริยนฺตํ รฎฺจํ สเสนํ ชหิตฺวา(๒)

ปพฺพชฺชิตฺติ ปณฺจ (๓)วสฺสสฺตานิ สมณฺชมฺมํ กโรนฺโต ทสฺสนิโย

อคฺคทกฺขิณฺเยโย(๓) ฯ ทูทิโปปิตฺติ โส ทูทิโป นาม ราชา พฺรหฺมณ

ปฺเชตฺตวาว สกฺกํ คโตติ วทติ ฯ ทูทิโปติปิ ปาโจ ฯ

อปฺรานิปิสฺส อุตฺทาหรณานิ ทสฺเสนฺโต อาห

[๗๖๖]โย สากโร สากฺรณฺตํ วิชิตฺวา

ยฺปิ สฺกํ โสวณฺณมฺยํ อฺพารํ

อฺสุเสสิ เวสฺसानรมาทหาโน

สฺโภก เทวณฺณตโร อโหสิ

ยสฺसानฺภาเวน สฺโภก กงฺกา

ปวตฺตติ ทริสฺสนฺนิสินฺนํ สมฺมทํ

โส โลมปาโท ปริจฺริยมคฺคิ

องฺโค สหสฺสสฺกฺขปฺรมชฺฌกฺขนิติ ฯ

ตตฺถ สากฺรณฺตฺตํ สากฺรปริยนฺตํ ปจฺวี ฯ อฺสุเสสิติ

พฺรหฺมณํ สกฺกมคฺคํ ปุจฺจิตฺวา สฺวณฺณยฺปิ อฺสุสาเปหิติ วุตฺเต(๔)

ปสฺสฺมาตฺนตฺถาย อฺสุสาเปสิ ฯ เวสฺसानรมาทหาโนติ เวสฺसानร

๑. ม. ทูทิโปปิ ชคาม ฯ ๒. ม. หิตฺวา ฯ ๓. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

๔. ม. วุตฺโต ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 82

อคุคี อาทหนุโต ๗ เวสุสานรินฺติ วา ปาโจ ๗ เทวณฺตโรติ
สุภอก โส หิ ราชา อคุคี ปุเชตฺวา(๑) อณฺตโร มหเสทฺทเทโว
อโหสีติ วทติ ๗ ยสุสานุภาเวนาติ [๒] สุภอก กงฺคา จ สมฺมุตฺโท(๓)
จ เกน กโต(๔) ก็ ชานาสีติ ๗ น ชานามีติ ๗ ก็ ตฺวํ ชานาสี
พฺราหฺมณฺเยว โปเถตฺถุ ชานาสีติ ๗ อตีตสฺมี หิ องฺโค นาม
โลมปาโท พาราณสีราชา พฺราหฺมณฺ สกฺคมกฺคํ ปุจฺฉิตฺวา
เตหิ หิมวณฺตํ ปวีตฺติว พฺราหฺมณฺนํ สกฺการิ กตฺวา อคุคี
ปริจฺจราหีติ วุตฺเต อปริมาณา คาวิโย จ มหีสิโย(๕) จ อาทาย
หิมวณฺตํ ปวีตฺติว ตถา อกาสิ ๗ พฺราหฺมณฺเหหิ ภูตฺตา ติริตฺตํ
จิริทธี(๖) ก็ กาดพฺพนฺติ[๗] วุตฺเต นทฺเทธาติ อาหํสุ(๘) ๗ ตตฺถ
ตตฺถ(๙) โถกสฺส จิริสฺส นทฺทิตฺถุจฺจเน กุณฺนทโย อหฺลํ ๗
พหุ กสฺส นทฺทิตฺถุจฺจเน กงฺคา ปวตฺติตฺถ ๗ ตํ ปน จิริ
ยตฺถ ทธี หุตฺวา สนฺนินฺนํ จิตฺตํ ตํ สมฺมทํ นาม ชาตํ ๗
อิตฺติ โส เอวรูปํ สกฺการิ กตฺวา พฺราหฺมณฺเหหิ วุตฺตวิชานเนน
อคุคี ปริจฺจริยสทฺสทฺทปฺริ อชฺฉกฺจฺฉิ ๗

อิตฺติ ตสฺส อิทํ อตีตํ อahrtฺวา อิมํ กาดมาห

[๗๖๗]มหิทฺธิโก เทวโร ยสฺสสี

เสนาปติ ติทิเว วาสวสฺส

๑. ม. ชุหิตฺวา ๗ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร โภติ ทิสฺสตี ๗

๓. ม. มหาสมฺมุตฺโท ๗ ๔. ม. กโตติ ๗

๕. ม. มหีสิโย ๗ ๖. ม. จิริทธี ๗ ๗. ม. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท

อตฺถิ ๗ ๘. ม. อาห ๗ ๙. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ๗

*เล่มที่ 37 ฎริทตตชาตกั หน้า 83

โส โสมยาเคน มลั วิหนตุวา

สุโภค เทวณฺตโร อโหสีตี ฯ

ตตฺถ โส โสมยาเคน มลั วิหนตุวาตี โภ สุโภค

โย อิทานี สกฺกสฺส เสนาปตี มหายโส เทวปฺตุโต โสปี

ปฺพุเพ พาราณสีราชา พุราหฺมณฺเ สกฺคมคฺคั ปุจฺฉิตฺวา เตหิ

โสมยาเคน อตฺตโน มลั ปวาเหตุวา เทวโลกั คจฺฉสีตี (๑) วุตฺเต

พุราหฺมณฺณั มหนฺตั สกฺกาโร กตฺวา เตหิ วุตฺตวิธานน

โสมยาคั กตฺวา เตน อตฺตโน มลั วิหนตุวา เทวณฺตโร

ชาโตตี อิมมตฺถั ปกาเสนฺโต เอวมาห ฯ

อปฺรานิปิสุส อฺทาหรณฺนํ ทสฺเสนฺโต อาห

[๗๖๘]อการยิ โลกมิมํ ปรณฺจ

ภาติริถิ (๒) หิมวณฺตณฺจ วิษฺณั

โย อิทฺธิมา เทวโร ยสฺสสี

โสปี ตทา อาทหิ ชาตเวทั

มาลาคิริ(๓) หิมวา โย จ วิษฺณา(๔)

สุทสฺสโน นิสฺสโร กากเวรุ(๕)

เอเต จ อณฺเณ จ นคา มหนฺตา

จิตฺยา กตา ยณฺณกเรภิ มาหฺวตี ฯ

ตตฺถ โสปี ตทา อาทหิ ชาตเวทณฺตี ภาติก สุโภค

๑. ม. คจฺฉนาหิตี ฯ ๒. สี. ย. ภาคิรสี ฯ

๓. ม. มาลาคิริ ฯ ๔. ม. คิซฺโฆ ฯ ๕. ม. กุเวรุ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 84

เยน มหาพฺรหฺมณา อยฺยจ โลกโ ปโร จ โลกโ ภาคีรธีกุงคา(๑)
จ (๒)หิมวณฺตปพฺพตา วิชฺฌา ปพฺพตา จ กากเวรฺร จ กตา(๒)
โสปิ ยทา พฺรหฺมบุปฺตติโต ปุพฺเพ มาณวโก อโหสิ ตทา
อคฺคิเมว อาทหิ อคฺคิ ชฺหิตฺวา มหาพฺรหฺมา หุตฺวา อิํ
สพฺพมกาสิ เอวํ มหิทฺธิกา พฺรหฺมณฺณติ ทสฺเสติ ฯ จิตฺยา
กตาติ ปุพฺเพ กิรฺร เอโก พาราณสีราชา พฺรหฺมณฺเ สคฺคมคฺคํ
ปฺจฺจิตฺวา พฺรหฺมณฺณํ สกฺกการิํ กโรหิตี วุตฺเต เตสํ มหาทานํ
ทตฺวา มยํ ทานเ กิ นตฺถิติ ปฺจฺจิตฺวา สพฺพํ เทว อตฺถิ
พฺรหฺมณฺณํ ปน อาสนานิ นปฺปโหนฺตติ วุตฺเต อิฏฺฐิจานิ
จินาเปตฺวา อาสนานิ การเสติ ฯ เอตา จิตฺยา กตา สยนปิจกา
พฺรหฺมณฺณํ อานุกาเวน วทฺถิตฺวา มาลาสิริอาทโย ปพฺพตา
ชาตา เอวเมเต ปพฺพตา(๑) ยลฺลยกาเรหิ พฺรหฺมณฺเห กตาติ
กเถนฺตติ ฯ

อถ นํ ปฺน อาห ภาคิก ชานาสิ ปนายํ สมฺมุตฺโท เกน
การณฺน อเปยฺโย โลโณทโก ชาโตติ ฯ น ชานามิ
อริฏฺฐาติ ฯ อถ นํ ตฺวํ พฺรหฺมณฺเยว วิหิสิตฺถุ ชานาสิ
กิ อลฺลยํ ชานิสฺสสฺส(๔) สฺโณหิตี วตฺวา คาทมาห
๑. สฺ. ย. ภาคีรธีกุงคา ฯ ม. ภาคีรธีกุงคา ฯ
๒. ม. หิมวณฺตปพฺพโต จ คิชฺฌปพฺพโต จ กโต ฯ
๓. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หนา 85

[๗๖๕] อชฺฌายิกั มนฺตคฺคณฺูปนฺนั

ตปฺสฺสินั ยาจโยคีตฺติธาหุ(๑)

ตีเร สมฺมทฺทสฺสุกั สชฺชนตฺ

ตํ สาคโรชฺโฌหริ(๒) เตนเปยฺโยติ(๓) ฯ

ตตฺถ ยาจโยคี ตฺติธาหุติ ตํ พฺราหฺมณั ยาจโยคีติ อิช โลก
อาหุ ฯ อุกั สชฺชนตฺนฺติ โส กิเรกทิวสั ปาปปฺวาหนกมฺม
กโรนฺโต ตีเร จตฺวา สมฺมทฺทโต อุกั กเหตุวา อตฺตโน อฺปริ
สชฺชนฺโต(๔) อพฺภูกิรี (๕) ฯ อถ นั เอวํ กโรนฺตํ วทฺตฺติตฺวา
สาคโร อชฺโฌหริ ตํ การณั มหาพฺรหฺมา สุตฺวา อิมินา กิร
เม ปฺตฺโต หตฺติ กุชฺฌิตฺวา สมฺมทฺโท อเปยฺโย โลโฌทโก
ภวตฺติ อภิสปี ฯ เตนเว การณน สมฺมทฺโท อเปยฺโย โลโฌทโก
ชาโต ฯ เอวรฺูปา มหาคฺคณาเอเต พฺราหฺมณานามาติ (๖) ฯ

ปฺนปี อาห

[๗๗๐] อายาควตฺถุณี ปฺณฺ ปจฺพฺยา

สัวิชฺชนฺติ พฺราหฺมณา วาสวสฺส

ปฺริมํ ทิสํ ปจฺฉิมํ ทกฺขิณฺตฺตรั

สัวิชฺชมานา ชนยนฺติ เวทฺนฺติ ฯ

ตตฺถ วาสวสฺสชาติ ปุพฺเพ พฺราหฺมณานั ทานั ทตฺวา

๑. ม. ยาจโยคีติ ฐาห ฯ ๒. ม. สาคโรชฺโฌหริ ฯ

๓. ม. เตนเปยฺโย ฯ ๔. ม. สีสฺเส สชฺชนตฺ ฯ ก. สชตฺ ฯ

๕. ม. อพฺภูกิรีติ ฯ ๖. ม. มหานุภาวาติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 86

วาสวตฺตํ ปตฺตตฺส วาสวตฺส สกฺกตฺส ฯ อายากวตฺตุนีติ ปุพฺเพ
ปฺนุญญกฺเขตฺตภูตา อคฺคทกฺขิณฺยยา ปจฺพฺยา ปจฺวิยา(๑) ปฺนุ
พฺราหฺมณา สํวิชฺชนฺติ ฯ ปฺริมํ ทิสฺนฺติ เต อิทานิปี อิมาสฺ
จตฺตฺส ทิสฺสํ สํวิชฺชํมานา ตตฺส วาสวตฺส มหนฺตํ เวทํ
ชนฺยฺนฺติ ปีติโสมนสฺสํ อวหนฺติ ฯ

เอวํ อริฏฺโจะ จุฑฺทสฺสํ ทิ กถาหิ พฺราหฺมณฺเ จ ยลฺลเเว จ
เวเท จ วณฺณเณสิ

ยลฺลวาทวณฺณนา(๒) นิฏฺจิตฺตา ฯ

ตตฺส ตํ กถํ สุตฺวา มหาสตฺตตฺสํ ทิลานภูจํ
อาคตา พฺหุ นาคา อัยํ ภูตเมว กเถตีติ มิจฺฉากาหํ
กณฺหนาการปฺปตฺตา ชาตา ฯ มหาสตฺโต ทิลานเสยฺยาย
นิปฺนโนว ตํ สพฺพํ อสฺโสสิ ฯ นาคาปิสฺส อารโจะสิ ฯ ตโต
[๑]จินฺเตสิ อริฏฺโจะ มิจฺฉามกฺกํ วณฺณเณสิ (๔) หนฺทาหํ วาทฺปิสฺส
ภินฺนิตฺวา ปริสํ สมฺมาทิฏฺจิกํ กริสฺสํมีติ ฯ โส อฏฺฐาย
นหาตฺวา สพฺพาลงฺการปฺฏิมนฺทิตโต ชฺมฺมาสเน นิสฺสิตฺวา สพฺพํ
นาคปริสํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อริฏฺจํ ปกฺโกสาเปตฺวา อริฏฺจ
ตฺวํ อภูตํ วตฺวา เวเท จ ยลฺลเเว จ พฺราหฺมณฺเ จ
วณฺณเณสิ พฺราหฺมณานํ หิ เวทวิชานเนน ยลฺลยชฺฉนํ นาม

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ส. ม. มิจฺฉากถา ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร มหาสตฺโตติ ทิสฺสํติ ฯ ๔. ม. วณฺณเณติ วาทมสฺส ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตฺตชาติกั หนา 87

อนริยสมมตํ น สกฺคตคฺคาวหิ (๑) ตว วาเท อฏฺฐํ ปสฺสามาติ(๒)

วตฺวา ยลฺลภทวาทิ นาม อารภฺนุโต อาห

[๗๗๑]กถึหิ(๓) ชีรานิ กตํ มคานํ

ภวานฺติ เวทชฺฌคตา อริภุจ

มริจิชฺมมํ อสเมกฺขิตตฺตา

มายาकुณา นาติวหนฺติ ปญฺณํ

เวทา น ตาณาย ภวานฺติรสฺส(๔)

มิตฺตทฺทฺโน ภูนฺहुโน นรสฺส

น ตายเต ปริจิจฺฉ โฉว อคฺคิ

โทสนฺตรํ มจฺจมนริยกมฺมํ

สพฺพญจ มจฺจา สธนา สโกกา(๕)

อาทิปีตํ ทารุ ติณฺเนน มิสฺสํ

ทหิ น ตปฺเป อสมตฺถเตโช

โก ตํ สุกฺกิขํ ทิรสญฺญ(๖) กิริยา(๗)

ยถาปี จิรั วิปริณามธมฺมํ

ทริภิวฺตวา นวณิตฺตฺจ(๘) โหติ

เอวปี อคฺคิ วิปริณามธมฺโม

๑. ม. สกฺคาวหิ ฯ ๒. ม. ปสฺสาคีติ ฯ ๓. ม. กถึ หิ ฯ

๔. ม. ภวานฺติ ทสฺส ฯ ๕. ม. สธนํ สโกกํ ฯ

๖. ม. ทฺวิรสญฺญ ฯ ๗. ส. ม. กยิรา ฯ

๘. ม. นวณิตฺตฺจ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 88

เตโช สมารุหติ(๑) โยคยตุโต
น ทิสฺสติ อคฺคิมนุปรวิภูโจ
สฺกฺเขสฺส กฺกุเจสฺส นเวสฺส จาปี
นามตฺถมาโน อรณฺนิเรน
นากมฺมุนา ชายติ ชาตเวโท
สเจ หิ อคฺคิ อนฺตรโต วเสยย
สฺกฺเขสฺส กฺกุเจสฺส นเวสฺส จาปี
สพฺพานิ สฺสเสยฺยํ วณฺานิ โลเก
สฺกฺขานิ กฺกุจฺจานิ จ ปชฺชเสยฺยํ
กโรติ เจ ทารุติณฺน ปุณฺณํ
โกชํ นโร ชุมฺลิจิ ปตาปวํ
องฺคาริกา โลณฺกรา จ สุทา
สริรทาหาปี กเรยฺยํ ปุณฺณํ
อถ เจ หิ เอเตปิ(๒) กโรนฺติ ปุณฺณํ
อชฺเฌนมคฺคิ อธิ ตปฺปยิตฺวา
น โกจิ โลกสฺมี กโรติ ปุณฺณํ
โกชํ นโร ชุมฺลิจิ ปตาปวํ
กถํ หิ โลกापจितฺโต สฺมาโน
อมฺนุญฺญคฺคฺนุธิ พหฺนํ อกฺนฺตํ

๑. ม. สโมโรหติ ฯ ๒. ม. เอเต น ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตตชาตกั หน้า 89

ยเทว มจฺจา ปรีวชฺชยฺนฺติ
ตทปฺปสฏฺฐัํ ทิริสณฺณ ภูณฺเช
สิจฺฉิยฺหิ(๑) เทเวสุ วทฺนฺติ เอเก(๒)
อาปํ มิถกฺขุ ปน เทวมาหุ
สพฺเพว เอเต วิตถิ ภูณฺนฺติ
อคฺคิ น เทวณฺณตโร น อาโป
อนินฺนทฺริยํ สนฺตมสณฺณกายิ(๓)
เวสุสฺสานริ กมฺมกริ ปชานํ
ปรีจริยมคฺคิ สุกฺคิ กถิ วชฺเช
ปาปานิ กมฺมานิ จ กุพฺพมาโน(๔)
สพฺพาภิภูตาทุชฺช ชีวิกตฺถา
อคฺคิสฺส พุรฺหุมา ปรีจาริโกติ
สพฺพานุภาวี จ วสิ กิमतถิ
อนิมฺมิโต นิมฺมิตํ วนฺทิตสฺส
หาลิ(๕) อนิชฺฌานกฺขมํ อตจฺฉิ
สทฺถการเหตุ ปรีกริสุ ปุพฺเพ
เต ลากสทฺถการเอ อปาตุณฺเต(๖)
สนฺธาภิตา(๗) ชนฺตุภิ สนฺติชฺชมํ

๑. ม. สิฉิมฺปิ ฯ ๒. ม. เหเก ฯ ๓. ม. อนินฺนทฺริยพฺพทสมณฺณกายิ ฯ

๔. ม. ปกุพฺพมาโน ฯ ๕. ม. หสฺสิ ฯ ๖. ม. อปาตุโณนฺเต ฯ

๗. ม. ส นฺธาปิตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 90

อชฺฌณนมรียา ปจวี ชนินฺทา
เวสฺสา กสิ ปาจิจริยญจ สุตฺทา
อุปาคุ(๑) ปจฺเจกํ ยถา ปเทสํ
กตาหุ เอเต วตฺตินาติ อาหุ
เอตญจ สจฺจํ วจันํ ภเวยฺย
ยถา อิทํ ภาสิตํ พุราหุมนเนหิ
นาชคฺคฺติโย ชาตุ ลเภถ รชฺชํ
นาพุราหุมนโณ มนฺตปทานิ ลิกฺเข
นาณฺณตฺร เวสฺสา หิ(๒) กสิ กเรยฺย(๓)
สุทฺโท น มุญฺเจ(๔) ปฺรเปสฺนาย
ยสฺมา จ เอตํ วจันํ อภฺภูตํ
มุสฺวาวิเม โอทริยา ภณฺนติ
ตทปฺปปฺลญฺญา อภิสทฺทหนฺติ
ปฺสฺสนฺติ ตํ ปญฺชิตา อตฺตนาเว
ชตฺยา หิ เวสฺसानํ พลี หนฺติ
อาทาย สตฺถานิ หนฺนติ พุราหุมนฺนา
ตํ ตาทิสํ สํชฺฐิตํ วิภินฺนํ(๕)
กสฺมา พุราหุมา น อูชฺุ(๖) กโรติ โลกํ

๑. ม. อุปาคุ ฯ ๒. ม. เวสฺเสหิ ฯ ๓. ม. กเรยฺย ฯ

๔. ม. มุญฺเจ ฯ ๕. ม. ปภินฺนํ ฯ ๖. ม. นุชฺชุ ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตฺตชาตกั หนา 91

สเจ หิ โส อิสฺสโร สพฺพโลก

พฺรหฺมาปหฺ ฎตฺปตี ปชานั

กั สพฺพโลกั วิทหิ อลฺกขี

กั สพฺพโลกั น สุขั อกาสิ

สเจ หิ โส อิสฺสโร สพฺพโลก

พฺรหฺมาปหฺ ฎตฺปตี ปชานั

มายา มุสาวชฺชมเทน จาปี

โลกั อชฺมเมณ กิมตฺถการี(๑)

สเจ หิ โส อิสฺสโร สพฺพโลก

พฺรหฺมาปหฺ ฎตฺปตี ปชานั

อชฺมมิโก ฎตฺปตี อริฎฺฐ

ชฺมเม สตี(๒) โย วิทหิ อชฺมมั

กัฎฺฐา ปฎฺฐกา อฺรคา จ เกฏฺกา(๓)

हनฺตฺวา กิมิ(๔) สุชฺชติ มกฺขิกา จ

เอเต(๕) หิ(๖) ชฺมมา อนริยรฺูปา

กมฺโปชกานั วิตถา พหฺนฺนฺติ ฯ

ตตฺถ เวทชฺฉคตาริฎฺฐาติ อริฎฺฐ อิทานิ เวทาธิกมานิ(๗)

นาม ธีรานั ปราชยสัขาโต กลิกฺคาโห มคานั พาลานั

๑. ม. กิมตฺถมาการิ ฯ ๒. ม. สตี ฯ ๓. ม. เกกา ฯ

๔. ส. กิมิ ฯ ม. กิมิ ฯ ๕. ม. เอเตปี ฯ ๖. ม. หิสฺสฺสโท นตฺถิ ฯ

๗. ม. เวทาธิกมนานิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 92

ชยลัขาโต กตคฺคาโห ฯ มรีจิมฺมุนฺติ อิทํ หิ เวทตฺตยํ
มรีจิมฺมํ ฯ ตยิทํ อสเมกฺขิตตฺตา ยุตฺตายุตฺตํ อชานนฺตา
พาลา อุทกสฺสณฺณาย มิกา(๑) มรีจี้ วีย ภูตสฺสณฺณาย
อนวชฺชสฺสณฺณาย อตฺตโน วินาสํ อุปคฺจจฺจนฺติ ฯ นาทิวหนฺติ
ปฺลยฺจนฺติ เอวรฺฐปา ปน มายา โภจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ปฺริสํ นาทิวหนฺติ น วณฺเจนฺติ ฯ ภาวนฺติรสฺสาติ รกาโร(๒)
พฺยณฺชนสนฺธิ(๓) อสฺส ฯ ภูนฺหุโนติ วุฑฺฒิมาตกสฺส มิตฺตทฺพฺภิกฺโก
นรฺสฺส เวทา ตาณตฺถาย น ภาวนฺติ ฯ ปติฏฺฐา โหตุํ
น สกฺโกนฺตีติ อตฺถโธ ฯ ปริจฺฉินฺนํ อคฺคิตี อคฺคิ วา
ปฺริจฺฉินฺนํ ฯ โทสนฺตรนฺติ ติวิเชน ทฺวจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ปาปกมฺมํ ปฺริสํ น ตายติ น รกฺขติ ฯ

สพฺพพฺยจ มจฺจาติ สเจปี หิ มจฺจา ยตฺตํ โลเก ทารุ
อตฺถิ สพฺพํ ตํ สธฺนา สโภคา(๔) อตฺตโน ฐเนน จ โภเคน(๕) จ
สทฺธิ ติณฺเนน มิสฺสํ กตฺวา อาทิเปยฺยํ ฯ เอวํ สพฺพปี ตํ เตหิ
อาทิปีตํ ทหนฺโต อยํ อสมตฺถเตโธ อสทิสเตโธ ตว อคฺคิ น
ตปฺเปยฺย เอวํ อตปฺปนีย ภาติก ฯ ทิสฺสณฺณติ ทฺวิหิ ชิวฺหาหิ
รฺสชานนสมตฺถ โภ ตํ สปฺปิอาทึหิ สฺภิกฺขํ วา สฺหิตํ วา(๖) ฯ

๑. ม. มคา ฯ ๒. สී. ย. รสฺสาติ รกาโร ฯ

ม. ภาวนฺติ ทสฺสาติ ทกาโร ฯ ๓. ม. พฺยณฺชนสนฺธิมตฺตํ ฯ

๔. ม. สธฺนํ สโภคํ ฯ ๕. ม. โภเคนหิ ฯ ๖. ม. วาสทฺโท ฯ

*เล่มที่ 37 ฐิตตตชาตกั หน้า 93

กิริยาติ(๑) กเรยฺย(๒) โโก สกุกฺเขยฺย กาคูํ ฯ เอวํ อติตฺตํ ปน
เอตํ (๓) มหคฺคฆสํ สนฺตปฺเปตฺวา โโก นาม เทวโลกํ คมิสฺสติ
ปฺสฺส ยาวญฺเจตํ ทุกกฺกิตฺตํ ฯ โยคยฺตุโถติ อรณฺนิมถนโยเคน
ยฺตุโถ หุตฺวา ตํ ปจฺจยํ ลภิตฺวา ว สมารโหติ นิพฺพตฺตติ ฯ
เอวํ ปรวายาเมน อฺปฺปชฺชมานํ อเจตณํ ตํ ตฺวํ เทโวติ
วทสี ฯ อิทํปี อญฺตเมว กเถสีติ ฯ

อคฺคิมนุปรวิภูโจติ อคฺคิ อฺนุปรวิภูโจ ฯ นามตฺถมาโนติ
นาปี อรณฺนิหตฺถน นเรน อมตฺถิยมาโน นิพฺพตฺติ ฯ นากมฺมฺนา
ชายติ ชาตเวโทติ น ชาตเวทตฺถิกสฺส ปฺริสฺส(๔)กิริยํ วนา อตฺตโน
ธมฺมตายเขว ชายติ ฯ สฺสเสยฺยฺนฺติ อนุโต อคฺคินา โสสิยมานานิ
วนานิ สฺสเสยฺยํ อลฺลาเนว สฺสเสยฺยํ (๕) ฯ โภชนฺติ โภเชนฺโต ฯ
ฐมฺสิจิ ปตาปวนฺติ ฐมฺสิชาย ยฺตุตํ ปตาปวนฺตํ ฯ องฺการิกาติ
องฺการการกา ฯ โลณฺกราทิ โลณฺทกํ ปจิตฺวา โลณฺการกา ฯ
สูทาทิ ภูตฺตการกา ฯ สรฺริทาหาติ มตฺสรฺริชฺชฎาปกา ฯ
ปฺญฺณนฺติ เอเตปี สพฺเพ ปฺญฺณเมว กเรยฺยํ ฯ

อชฺเฌนฺมคฺคินฺติ อชฺเฌนํ อคฺคิ มนฺตชฺชฎายกา พฺราหฺมณฺนาปี
โหนตฺตุ ฯ โกจิ นโร ฐมฺสิจิ ปตาปวนฺตํ อคฺคิ โภเชนฺโต
ตปฺปยิตฺวาปี ปฺญฺณํ น กโรติ นาม ฯ โลกาปฺจิตฺ สมานนฺติ

๑. ม. กิริยา ฯ ๒. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. ปเนตํ ฯ

๔. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๕. ม. น สฺยิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 94

ตว เทโว โลกุตฺต อปฺจิตฺต ปุชฺชิตฺต สฺมาโน ๑ ยเทวาทิยํ
 อหิกฺขณปาที ปฏิกุลํ เชคฺคจฺฉํ มจฺจา ทูรโตปฺริวชฺชยฺนฺตฺติ ๑
 ตทปฺปสฺสญฺจฺจํ ตํ อปฺปสฺสญฺจํ สฺมมํ ทิรฺสณฺณํ กถํ เกน การณฺณ
 ปรีกฺขณฺเชยฺย ๑ เทเวสฺสฺสฺติ เอเก มนุสฺสฺสา สฺชี เทเวสฺส อณฺณตฺรํ เทวํ
 วทฺนฺตฺติ ๑ มิตฺกฺขุ ปนาติ อณฺณณนา ปน มิตฺกฺขุ อุกกํ เทโวติ
 ลวทฺนฺตฺติ ๑ อสฺสณฺณกายนฺตฺติ อนินฺนํทฺริยพฺพทฺธิ อจฺจิตฺตกายํ(๑) สฺमानํ เอตํ
 อเจตนํ ปชานํ ปจนาทิกมฺมกฺรํ เวสฺสณฺณํ อคฺคิ ปรีจริตฺวา
 ปาปาณิ กมฺมานิ กโรนฺนฺโต โลโก กถํ สฺสคฺคิ คมฺมสฺสคฺคิ ๑ อิทํ
 เต อตีวียํ ทฺกฺกถิตํ ๑

สพฺพปาภิกฺขตาหุชฺช ชีวีกคฺคธาติ อิมํ พุราหุมนฺนา อคฺคตโน
 ชีวีกคฺคถํ มหาพุรหุมา สพฺพปาภิกฺขติ อาหํสฺสุ ๑ สพฺพโป โลโก
 เตเนว นิมฺมิโตติ วทฺนฺตฺติ ๑ ปฺน อคฺคิสฺส พุรหุมา ปรีจาริโกติ
 วทฺนฺตฺติ ๑ โสปี กิร อคฺคิ ชฺหเตว ๑ สพฺพพานุภาวี จ วสฺสีติ โส
 ปน ยทิ สพฺพพานุภาวี จ วสฺสี จ อถ กิมคฺคถํ สยํ อนิมฺมิโต
 หุคฺควา อคฺคตนาว นิมฺมิตํ ๑ วนฺทิตฺตสฺสาติ วนฺทิตฺโต ภเวยฺย อิทํปี
 เต ทฺกฺกถิตเมว ๑ หาสฺนฺตฺติ อริญฺจ พุราหุมนฺนํ วจฺฉนํ นาม
 หสฺสิตพฺพยฺยคฺคถํ ปณฺทิตานํ นิชฺฌณฺณํ น ขมตฺติ(๒) ๑ ปรีกฺริสฺสฺสฺติ อิมํ
 พุราหุมนฺนา เอวรूपํ มุสฺสาวาทํ อคฺคตโน สกฺกการเหตุ ปุพฺเพ
 ปตฺถกฺริสฺส ๑ สนฺธธาภิตา ชนฺตฺตฺติ สนฺตฺติชฺชมฺมณฺตฺติ เอเต(๓) เอเตตฺเต(๔)
 ลาภสฺกการํ อปาตฺตฺตฺเต ชนฺตฺตฺติ สทฺธิ โยเชตฺวา ปาณวชฺชปฏฺธิสฺยคฺคถํ
 # ๑. ม. อจฺจิตฺตกายนฺจ ๑ ๒. ม. น นิชฺฌณฺณกฺขมํ ๑
 # ๓. ม. เต ๑ ๔. ม. เอเตตฺตฺน ๑

*เล่มที่ 37 ฐิติทตฺตชาติกั หน้าที่ 95

อตุตโน ลทฐิธมฺมปัสสาทั สนนฺติธมฺมํ สนนฺธาภิธา ยณฺณสุตฺตํ
นาม คณฺณยีสฺสูติ อตุโถ ๑

เอตณฺเจ สจฺจนฺติ ยเทตํ ตยา อชฺฌณนมริยาติ อาทิ
วุตฺตํ เอตํ (๑) เจ สจฺจํ ภเวยฺย ๑ นาทตฺติโยติ เอวํ สนนฺเต
อชฺตติโย รชฺชํ นาม น ลเกยฺย อพฺรหฺมโณปิ มนฺตปทานิ
น สิกฺเขยฺย ๑ มุสาวิมฺเมติ มุสาว อิมํ ๑ โอทริยาติ
อูทรนฺิสฺสิตชีวิกา อูทรปฺรูณเหตุ วา ๑ ตทปฺปปลฺยณาติ ตํ เตสํ
วจนํ อปฺปปลฺยณา ๑ อตุตนา วาติ ปณฺฑิตา ปน เตสํ วจนํ
สโทสนฺติ อตุตนาว ปสฺสนฺติ น สทฺทหนฺติ ๑ ตํ ตาทิสฺสนฺติ ตํ
ตถารูปี ๑ สํชุกิตฺนฺติ สํชุกิตฺวา พฺรหฺมณา จปิตมริยาทํ
ภินฺนิตฺวา จิตํ สํชุกิตํ วิภินฺนํ โลกํ โส ตว พฺรหฺมา กสฺมา
อูหฺมํ น กโรติ ๑ อลภฺจินฺติ ก็ การณา สพฺพโลเก ทุกฺขํ
วิทฺหิ ๑ สุขฺนฺติ ก็ น เอกนฺตสุขเมว สพฺพโลกมกาสิ (๒) โลกวินาสโก
โจโร มลฺลเว ตว พฺรหฺมาติ ๑ มายาติ มายาย ๑ อชฺมเมน
กิมตฺถการีติ อิมินา มายาทินา อชฺมเมน ก็ การณา สพฺพโลกํ
อนตฺถการี นฺิรตฺถสํโยชยฺตีติ (๓) อตุโถ ๑ อริฏฺฐาติ อริฏฺฐ ตว ภูตปติ
อชฺมมิโก โย ทสฺวิเช กุสฺลชฺมเม สติ ชฺมมเมว อวิทฺหิตฺวา
อชฺมมํ วิทฺหิ ๑ ก็ฎาติ อาทิสฺ (๔) อฺปโยคตฺเถ ปตฺจจตุตฺตวจนํ (๕) ๑ เอเต
ก็ฎาทโย ปาณํ หนฺตฺวา มจฺโจ สุขฺมฺติ (๖) สคฺคํ อฺเปติ เอเต हि

- # ๑. ม. เอตณฺจ ๑ ๒. ม. สพฺพโลกํ น อกาสิ ๑
- # ๓. ม. อนตฺถกิริยาอํ สํโยเชยฺตีติ ๑ ๔. ม. อาทิ ๑
- # ๕. ม. อาทิ ๑ ๕. ม. ปจฺจจตุตฺตํ ๑ ๖. ม. สุขฺมฺตีติ เอเตปิ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 96

กมุโพชกรภูวาสินี พหุณี อนริยานํ ฐมาฯ เต ปน วิตถา
อฐมา ฐมาติ วุตตาฯ เตหิ(๑) ตว พุรหุมนา นิมฺมิเตหิ
ภวิตพฺพนฺติ ฯ

อิทานิ เตสํ วิตถภาวํ ทสฺเสนฺโต อาห

[๗๗๒]สเจ หิ โส สฺซุจฺฉติ โย หนาติ

หโตปี โส สกฺกมุเปติ จานํ

โกวาทิ โกวาทินมารเยยฺยํ (๒)

เย วาปี(๓) เตสํ อภิสทฺทเหยฺยํ

เนว มิกาน ปสฺุโนปี คาโว

อายาจนฺติ อตฺตวราย เกจิ

วิปฺพนุทมานา อิธ ชีวิกฺคฺคา

ยณฺเณสุ ปาณฺเณ ปสฺุमारภนฺติ

ยฺุปฺสฺุส เน (๔) ปสฺุพฺนฺเช จ พาลา

จิตฺเรหิ(๕) วณฺเณหิ มุขํ นยฺนฺติ

อยนฺเต ยฺุโป กามทฺุโห ปฺรคฺคฺถ

ภวิสฺสฺติ สฺสฺุสโต สมฺปฺราเย

สเจ จ ยฺุเป มณฺิํขมฺคฺคฺติ

ธณฺิํ ฐนํ รัชฺติ ชาติรฺูปํ

สฺุกฺเขสฺุ กฺกุเจสฺุ นเวสฺุ จาปี

๑. ม. เตปี ฯ ๒. ม. โกวาทิน มารเยยฺยํ ฯ

๓. ม. จาปี ฯ ๔. ม. ยฺุปฺสฺุสเน ฯ ๕. ม. จิตฺเตหิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตตชาตกั หน้า 97

สเจ ทุเห ติทิเว สพุพกาเม
เตวิชชสงฆาว ปุณฺณ ยเชยฺยํ
น(๑) พุราหุมนฺนา(๒) กิณฺณจิ น ยาชเยยฺยํ
กุโธ จ ยฺยูเป มณฺนิสํขมุคฺคํ
ธณฺณํ ธนํ รัชํ ชาตฺรูปํ
สุกฺเขสุ กฏฺเจสุ นเวสุ จาปี
กุโธ ทุเห ติทิเว สพุพกาเม
สจฺจา จ ลุทฺทา จ ปฺลุทฺทพาลา
จิเตฺรหิ วณฺณเณหิ มุขํ นยฺนติ
อาทาย อกฺคิ มม เทหิ วิคฺคํ
ตโต สฺสูหิ โหหิสิ สพุพกาเม
ตมกฺคิหุคฺคํ สรณํ ปวิคฺคํ
จิเตฺรหิ(๓) วณฺณเณหิ มุขํ นยฺนติ
โอโรปยิตฺวา เกสมสฺสู(๔) นขณฺจ
เวเทหิ วิคฺคํ อติคฺคาพฺหยฺนติ
กากา อฺลฺลํว รโห ลภิตฺวา
เอกํ สมนํ พหุกา สเมจฺจ
อนฺนานิ โภคฺวา(๕) กุหฺกา กุหิตฺวา
มฺณํหํ กริตฺวา ยณฺณปฺโตสชฺชนฺติ

๑. ม. นสทฺโท นคฺคิ ฯ ๒. ม. อพุราหุมนํ ฯ

๓. ม. จิตฺเตหิ ฯ ๔. ม. เกสมสฺสู ฯ ๕. ม. ภูคฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 98

เอวํ หิ โส วณฺจิตํ พุราหุมนเณหิ
เอกํ สมานํ พหุกา สเมจ
เต โยคโยเคน วิลุมฺปมานา
ทิฏฺฐํ อทิฏฺฐเณ ฐนํ ทรนฺตํ
อกาสิยา ราฐหิ วานุสิฏฺฐา
ตทสฺส อาทาย ฐนํ ทรนฺตํ
เต ตาทิสา โจรสมา อสนฺตา
วชฺฌา น หลฺลนฺตํ อริฏฺฐํ โลเก
อินฺทสฺส พาทารสิ ทกฺขินฺดาติ
ยลฺลเยสุ ฉินฺทนฺตํ ปลาสยญฺจํ
ตลฺลเจปี สจฺจํ มชฺวา ฉินฺนพาทุ
เกนสฺส อินฺโท อสุเร ชินฺดาติ
ตลฺลเจว ตุจฺจํ มชฺวา สมจฺจํ
हनฺตฺวา อวชฺโณ ปรมो สุตฺเทโว
มนฺตา อิมํ พุราหุมนฺตา ตุจฺจรูปา
สนฺทิฏฺฐจิกา วณฺจนา เอสา โลเก
มาลาคิริ หิมวา โย จ วิชฺฌา
สุทฺทสฺส โน นิสฺสโก กากเวรฺ(๑)
เอเต จ อลฺลเณ จ นาคา มहनฺตา

๑. ม. กุเวรฺ ๗

*เล่มที่ 37 ฎริทตฺตชาตกั หน้า 99

จิตฺตยา กตฺตา ยลฺลภกเรหิมาหุ
ยถาปการานิ หิ อฎฺฐกานิ
จิตฺตยา กตฺตา ยลฺลภกเรหิมาหุ(๑)
น ปพฺพตฺตา โหนฺตฺติ ตถาปการา
อณฺณาทิสฺสา อจฺลา ทิฎฺฐเสลา
น อฎฺฐกา โหนฺตฺติ สิลฺลา จิเรน
น ตตฺถ สลฺลชายติ อโย น โลหิ
ยลฺลภจฺจ เอตํ ปรีวณฺณยนฺตฺตา
จิตฺตยา กตฺตา ยลฺลภกเรหิมาหุ
อชฺฌายิกิ(๒) มนฺตคฺคณฺุปฺปนํ
ตปฺสฺสินํ ยาจโยคิ ติธาหุ(๓)
ตีเร สมฺมทฺตสฺสทกั สชฺชนฺตํ
ตํ สาคฺรชฺโฆหริ เตนเปยฺโย
ปโรสฺหสฺสํปี สมฺนตเวเท
มนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
น เตน พุยาปฺนฺนรฺสฺสทกานิ(๔)
กสฺมา สมฺมทฺโต อตฺตฺโต อเปยฺโย
เย เกจิ ฎฺฐปา อิทฺท ชีวโลเก

๑. ม. ยลฺลภกเรหิมาหุ ฯ ๒. ม. อชฺฌายิกิ ฯ

๓. ม. ยาจโยคิติธาหุ ฯ ๔. ม. พุยาปฺนฺนรฺสฺสทกาน ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 100

โณฏทกา กุปขเนหิ ขาตา
น พุราหุมนชฺโณหฺรณน เตสุ
อาโป อเปยฺโย ทิรสณฺณราหุ(๑)
ปุเร ปุรภูจฺจา กา กสฺส ภริยา
มโน มนุสฺสํ อชเนสิ ปุพฺเพ
เตนาปี รมฺเมน น โกจิ หิโน
เอวมปิ โวสฺสคฺคฺวิงฺคฺมาหุ
จณฺฑาลปฺตุโตปี อธิจฺจ เวเท
ภาเสยฺย มนฺเต กุสโล มติมา
น ตสฺส มุฑฺธา(๒) วิปฺผลเยยฺย(๓) สตฺตธา
มนฺตา อิเม อตฺตวธาย กตา
วจา(๔) กตา กิฑฺธิ กตา กหิตา
ทุมฺโมจยา กาพฺยาปถานุปนฺนา
พาลาน จิตฺตํ วิสเม นิวิฏฺฐํ
ตทปฺปปณฺณา อภิสทฺทหนฺติ
สีหสฺส พฺยคฺขมสฺส จ ทีปโน จ
น วิชฺชติ โปริสยพเลน(๕)
มนุสฺสกาโว จ ควฺว เปกฺโข

๑. ม. ทิวริสณฺณ มาหุ ฯ ๒. ม. มุฑฺธาปี ฯ ๓. ม.ผลเยยฺย ฯ

๔. ม. วาจา ฯ ๕. ม. โปริสย พเลน ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตตชาติกั หน้า 101

ชาติ หิ เตลลั อสมมา สمانั(๑)
สเจ จ ราชา ปจวี วิชิตฺวา
สชีววา อสฺสวา ปาริสชฺโซ
สยเมว โส สตฺตฺตฺสงฺฆั วิเชยฺย
ตฺสส ปชา นิจฺจ สฺสึภี ภเวยฺย
ขตฺตฺยมนฺตา จ ตโย จ เวทา
อตฺเถน เอเต สมกา ภวนฺติ
เตสญฺจ อตฺถั อวินิจฺฉินฺติวา
น พุชฺฌติ(๒) โอมปถัว ฌนฺนั
ขตฺตฺยมนฺตา จ ตโย จ เวทา
อตฺเถน เอเต สมกา ภวนฺติ
ลาโภ อลาโภ อยโส ยโส จ
สพฺเพว เตลลั จตฺตฺนฺนญฺจ ฐมฺมา
ยถาปี อิปฺภา ฐนฐญฺญเหตุ
กมฺมานิ กาเรณฺติ ปุณฺณ ปจฺพยา
เตวิชชสงฺฆาปี(๓) ตเถว ลุฑฺทา
กมฺมานิ กาเรณฺติ ปุณฺณ ปจฺพยา
อิปฺเภหิ เอเต(๔) สมกา ภวนฺติ

๑. ม. สมานา ฯ ๒. ม. พุชฺฌติ ฯ ๓. ม. เตวิชชสงฺฆา ฯ

๔. ม. เอ เต ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 102

นิจฺจุสฺสุกา กามคฺเณสฺสุ ยุตฺตา

กมฺมานิ การฺเณติ(๑) ปฺญฺ ปจฺพฺยา

ตทปฺปปฺยณา ทิรฺสณฺณรา เติติ ฯ

ตตฺถ โภวาทีติ พฺราหฺมณา ฯ โภวาทินมารเกยฺยุนฺติ

พฺราหฺมณเมว มาเรยฺยฺ ฯ เยวาปีติ เย(๒) วาปี(๓) พฺราหฺมณานํ ตํ

วจนํ สทฺทเหยฺยฺ ฯ เต อตฺตโน อฺปฺญฺจาเกเยว(๔) พฺราหฺมณา

มาเรยฺยฺ พฺราหฺมณา ปน พฺราหฺมเณ จ อฺปฺญฺจาเก จ

อมาเรตฺวานานปฺปการฺส ทิรฺจฺจฺฉานเยว มาเรณฺติ อิติ เนลฺ(๕)

วจนํ มิจฺฉา ฯ เกจิติ ยณฺเณสฺสุ โน มาเรถ มยฺ สกฺคํ

กมิสฺสามาติ อายาจนฺตา เกจิ นตฺถิ ฯ ปาเณ ปสฺมารภนฺตีติ

มิคาทโย ปาเณ จ ปสฺสุจ (๖) วิปฺสนฺทมานเ ชีวิกตฺถาย

มาเรณฺติ ฯ มุขํ นยฺนตฺตีติ เอเตสฺсу ยฺยฺปฺสฺสาปเนสฺ(๗) ปสฺสนฺเชสฺ

อิมสฺมี เต ยฺยฺเป สทฺพํ สนฺตํ มณฺสิขมฺมุตฺตํ ฌนฺชณฺณรชตฺชาตฺรฺูป(๘)

สนฺนิหิตํ อยฺนฺเต(๙) ปฺรตฺถ(๑๐) กามทฺโห ภวิสฺสติ สสฺสตฺถาวํ

อาวทิสฺสตีติ จิเฏรฺหิ การฺเณหิ มุขํ ปสาเรณฺติ (๑๑) ตํ ตํ วตฺวา

มิจฺฉาคาหํ คาหยฺนตฺตีติ อตฺถโถ ฯ

๑. ม. กโรนฺติ ฯ ๒. ม. เย จาปีติ เยปี ฯ ๓. ม. วาปีสทฺโห นตฺถิ ฯ

๔. ม. เอตฺถนฺตเร จสทฺโห อตฺถิ ฯ ๕. ม. เตลฺ ฯ ๖. ม. ปสฺสุ จ ฯ

๗. ม. ยฺยฺปฺสฺสเนสฺ ฯ ๘. ม. ฌณฺณํ ฌนํ รชตํ ชาตฺรฺูป ฯ

๙. ม. เอตฺถนฺตเร ยฺยฺโปติ ทิสฺสตีติ ฯ ๑๐. ม. เอตฺถนฺตเร ปฺรโลเกติ

ทิสฺสตีติ ฯ ๑๑. ม. ปสาเทณฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐิตตตชาตัก หน้า 103

สเจ จาติ สเจ ยูเป วา เสตกฏเจสุ วา เอตัม มณิอาทิกัม
ลเภยติ ติทธิเว วา สพพกามทุโห อสฺส เตวิชชสงฺฆมา ปุณฺณ หุตฺวา
ยณฺณิ ยเชยฺยํ พหุทฺธนตาย เจว สกฺคกามตาย จ อณฺณิ
อพฺราหฺมณํ น ยาเชยฺยํ ยสฺมา ปน อตฺตโน ฐนํ ปจฺจาสิสฺสนฺตา
อณฺณิปี ยาเชนฺติ ตสฺมา อฏฺฐวาทีโนติ เวทิตฺตพฺพาฯ กุโธ จาติ
เอตสฺมี ยูเป วา เสตกฏเจสุ วา กุโธ เอตัม มณิอาทิกัม
อวิชฺชมานเมว กุโธ ติทธิเว สพพกาม ทุหิสฺสตีฯ สพพถาปี
อฏฺฐตเมว เตสํ วจฺนํฯ สจฺจา จ ลุทฺทา จ ปฺลทฺทพาลาติ
อริฏฺฐ อิมะ พฺราหฺมณา นาม เกรวฺกิกา เจว นิกฺกัรฺณา
จฯ เต พาลา โลกํ ปโลเกตฺวา อฺปฺลาเปตฺวา วิจิเตฺรหิ
การณฺเห น มุขํ ปสาเรนฺติ(๑)ฯ สพพกามเต อคฺคิ อาทาย
ตวณฺจ ชุห อมฺหากณฺจ วิตฺตํ เทหิฯ ตโต สฺวึตฺติ สพพกาม
ลภิตฺวา สฺวึโต โหหิตฺติ(๒)ฯ

ตมกฺคิหุตฺตํ สรณํ ปวิสฺสาตี ตํ ราชานํ ราชมหามตฺตํ
วา อาทาย อคฺคิชูหนฺนุจฺจา นเคหํ ปวิสิตฺวาฯ โอโรปยิตฺวาติ
วิจิตฺรานิ การณฺานิ วทฺนฺตา เกสมสฺสฺสฺยจฺ นเข จ
โอโรปยิตฺวาฯ อติคาพฺพหฺยนฺตีติ วุตฺตตาย ตโย เวเท นิสฺสาย
อิทํ ทาทพฺพิ อิทํ กาทพฺพนฺติ วทฺนฺตา เวเทหิ ตสฺส สนฺตํ
วิตฺตํ อติคาพฺพหฺยนฺติ วินาเสนฺติ วิทฺธฺเสนฺติฯ
๑. ม. ปสาเทนฺติฯ ๒. ม. โหหิตฺติฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 104

อนุนานิ โภคฺวา กุหกา กุหิตฺวาติ เต กุหกา
นानปฺปการิ กุหกกมฺมิ กตฺวา สเมจฺจ สมากนฺตฺวา ยลฺลํ
วณฺเณตฺวา ทายกํ วณฺเจตฺวา ตสฺส สนฺตํกํ นานคฺุครสโกชนํ
ภุคฺชิตฺวา อถ นํ มุณฺฑํ(๑) กตฺวา ยลฺลปฺเถ โอสชฺชนฺติ [๒]๑
คเหตฺวา พหิ ยลฺลวาวาภูํ คจฺจนฺตฺิติ อตฺถโธ ๑ โยคโยเคนาติ
เต พฺราหฺมณฺนา ตํเอกํ พหุกา สเมจฺจ เตน เตน โยเคน
ตาย ตาย ยุตฺติยา วิลฺลุมปฺมานา ทิฏฺฐํ ปจฺจกํขํ ตสฺส ฐนํ
อทิฏฺฐเณ เทวโลเกน อทิฏฺฐํ เทวโลกํ วณฺเณตฺวา อมรภฺภูจฺานํ(๓)
กตฺวา หรณฺติ ๑ อกาสิยา ราชฺูหิ วานฺุสิฏฺฐาติ อิทฺถจ อิทฺถจ
มม พลี คณฺุหธาติ ราชฺูหิ วา ราชมหามตฺเตหิ วา
อนฺุสิฏฺฐา อกาสิยสํขาตา ราชฺูปฺริสา วิย ๑ ตทสฺสาติ ตํ
อสฺส ฐนํ อาทาย หรณฺติ ๑ โจรสฺมาติ อภฺุคฺพลิกุคฺคาหกา
สนฺุริจฺเจทกโจรสฺทิสฺสา(๔) ๑ วชฺฐาติ วชฺธาหา เอวฺรุปา ปาปชฺมฺมา(๕)
อิเม โลเก น หลฺลณฺติ ๑

พาหารสฺติติ พาหา อสิ ๑ อิํ ุคฺตํ โหติ อิํปี
อริฏฺฐ พฺราหฺมณฺนํ มุสาวาํทํ ปสฺส เต กิร ยลฺลเณสุ มหตี
ปฺลาสยภฺุจฺิ อินฺุทสฺส พาหาสิ(๖) ทกฺขิณาติ วตฺวา ฉินฺุทนฺติ
๑. ม.มุณฺฑกํ ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสตี ๑
๓. ม. อาหฺรณฺภูจฺานํ ๑ ๔. ม. สนฺุริจฺเจทกโจรสฺทิสฺสา อสฺปฺริสา ๑
๕. ม. ปาปชฺมฺมา อิทานิ ๑ ๖. ม. พาหา อสิ ๑

*เล่มที่ 37 ฎริทตตชาตกั หน้า 105

ตณเจ เตลั วจัน สจจัน อถ ฉินนพาหุ สมานโน เกนสสุ
พาหุพลน อินุโท อสุเร ชินาติ ๑ สมงคีติ พาหุสมงคี
อจฉินนพาหุ อโรโคเยว ๑ หนตฺวาติ อสุรานัน หนตฺวา ๑
ปรโมติ อุตฺโตโม ปุณฺณิทธิยา สมนนาคโต อณฺเณลั อวชฺโณ ๑
พฺราหฺมณชาติ พฺราหฺมณานัน มนฺตา ๑ ตฺจจฺรฐปาติ ตฺจจฺรฐภาวา
นินฺปุผลา ๑ วณฺจนาติ เย จ เตลั (๑) พฺราหฺมณานัน มนฺตา นาม
เอสา โลเก สนนุฏิกกา วณฺจนา ๑

ยถาปการานีติ ยาทิสานี อิกฺกุจกานี กเหตุวา ยณฺณกเรหิ
จิตฺตยา กตาทิ วหนฺติ ๑ ทิกฺกุจเสลาติ ปพฺพตฺตา หิ อจลา ทิกฺกุจฺจา (๒)
อนฺุปจิตฺตา (๒) เอกฆนา สิลามยา จ น อณฺณาทิสา อิกฺกุจกานี
จลานี น เอกฆนานิ น สิลามยานิ ๑ ปรีวณฺณยฺนตฺตาติ เอตฺ
ยณฺณัน วณฺณตฺวา พฺราหฺมณา ๑

สมนฺตเวเทติ ปรีปฺณณเวเท พฺราหฺมณเ ๑ วหนฺตีติ
โสเตสฺสุปี อวณฺณเฐสฺสุปี ปตีเต นทโย วหนฺติ นิมฺชฺชาเปตฺวา
ชีวิทกฺขยฺ ปาเปนฺติ ๑ น เตน พฺยาปฺนฺนรฺสฺสทกานีติ เอตฺถ
เอโก นกาโร สํปฺจฺจนฺตฺเถ (๓) นินฺปาโต โหติ ๑ นนฺ เตน
พฺยาปฺนฺนรฺสฺสทกา นทโยติ หิ ตํ ปฺจฺจฺจฺนฺโต เอวมาห ๑ กสฺมาติ
เกน การณฺน ตาต (๔) มหาสมฺพุทฺโธว อเปยฺโย กโต ก็
มหาพฺราหฺมา ยมฺ นาทิสฺสู นทิสฺสูทกั อเปยฺยํ กาคฺุ น สกฺโกติ
#๑. ม. เต ๑ ๒. ม. ติกฺกุจฺจา น อฺุปจิตฺตา ๑ ๓. ม. ปฺจฺจฺจนฺตฺเถ ๑
๔. ม. ตาว ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 106

มหาสมุทเทเยว สกโกตีติ ฯ ทิรสณฺณราหุติ (๑) ทิรสณฺณ(๑) อหุ
ชาโตติ อตุโถ ฯ

ปุเร ปุรตุถาติ อิตฺ ปุเร สพุพปุรตุถา(๒) ปจฺมกปฺปกาล(๓) ฯ
กา กสฺส ภริยาติ กา กสฺส ภริยา นาม ฯ ตทา หิ
ปฺริสฺตฺถิลิงฺกเมว(๔) นตฺถิ ปจฺฉา เมถุนธมฺมวเสน มาตาปิตโร
นาม ชาตา ฯ มโน มนุสฺสนฺติ ตทา หิ มโนเยว มนุสฺสํ
อชเนลิ(๕) ฯ มโนมยาว สตุตา นิพฺพุตฺตีสุติ อตุโถ ฯ เตนานิ
ธมฺเมนาติ เตนานิ การณฺน เตน สภาเวน โกจิ ชาติยา
หิโน นาม นตฺถิ น หิ ตทา ขตฺติยาทิเกโท อตฺถิ ตสฺมา
ยํ พุราหุมนฺนา วทนฺติ พุราหุมนฺนา ชาติยา เสฏฺฐา อิตเร
หิเนาติ ตํ มิจฺฉา ฯ เอวํปีติ เอวํ วตฺตมานเ โลเก
ไปราณกวตฺตํ ชหิตฺวา ปจฺฉา อตฺตนา ปฺริจฺฉินฺนิตฺตฺวา กตानน
วเสน ขตฺติยาทโย จตฺตาโร โกฏฺฐาสา ชาตา ฯ เอวํปี
โวสฺสกุภวิภงฺกมาหุติ อตฺตนา กเตหิ กมฺมโวสฺสกุเคหิ เตสํ
สตุตฺตานํ เอกจฺเจ ขตฺติยา ชาตา เอกจฺเจ พุราหุมนฺนาทโยติ อิมํ
วิภาคํ กเถนฺติ ตสฺมา พุราหุมนฺนา เสฏฺฐาติ วจัน มิจฺฉาว ฯ

สตุตฺธาติ ยทิ มหาพุรหุมนฺนา พุราหุมนฺนาณญเเวว ตโย
เวทา ทินฺนา น อญฺเฐสํ จณฺฑาลสฺส มนฺเต ภาสนฺตสฺส

๑. ม. ทิวีสณฺณ มาหุติ ทิวีสณฺณ ฯ

๒. ม. ปุพฺเพ ปุรตุถา ฯ ๓. ม. ปจฺมกปฺปกาล ฯ

๔. ม. อิตฺถิลิงฺกเมว ฯ ๕. ม. ชเนลิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐริทตตชาติกั หน้า 107

มุตธา สตุตธา ผลยข น จ ผลติ ตสุมา อิเมหิ
พฺราหฺมณหิ อตุตวธาย มนฺตา กตา อตุตโนยว เนลฺลํ มุสา
วาทิตํ ปกาเสนฺตา कुณวธํ กโรนฺติ ฯ วาจา กตาทิ เอเต
มนฺตา นาม มุสวาเทน จินฺเตตฺวา กตา ฯ กิฑฺธิ กตา
คหิตาทิ ลากิฑฺธิกตาย พฺรหฺมณหิ คหิตา ฯ ทุมฺโถมจยาติ
มจฺเจน คิลิตพลิสสา วिय ทุมฺโถมจยา ฯ กาพฺยาปถานุปนฺนาติ
กาพฺยการกพฺราหฺมณานํ ตํ วจนปถํ อนุปนฺนา อนุกตา ฯ
เตหิ ยถา อิจฺฉนฺติ ตถา มุสวาทํ (๑) วตฺวา พนฺธา (๒) ฯ
पालานนฺติ เตลฺลํ หิ พาลานํ จิตฺตํ วิสเม นีวิญฺจํ ฯ ตํ อญฺเญ
อปปปญฺญา สทฺทหนฺติ (๓) ฯ

โปริสยพลนาติ (๔) โปริสยสงฺขาเตน (๕) พเลน ฯ อิทํ วุตฺตํ
โหติ ยํ เอเตลฺลํ สีหาทินํ ปุริสถามสงฺขาคํ โปริสยพลํ (๖) เตน
พเลน สมฺนฺนาคโต พฺราหฺมโณ นาม นคฺธิ สพฺเพ อิเมหิ
ติรจฺฉานหิปี หีนายว (๗) ฯ มนฺสุสฺสาโว จ ควํ เปกฺโขติ
อปี จ โย เอเตลฺลํ มนฺสุสฺสาโว โส कुณฺนํ วिय เปกฺขิตพฺโพ ฯ
กั การณาทิ ฯ ชาติ หิ เตลฺลํ อสฺมา สมานนฺติ (๘) เตลฺลํ (๙)
พฺราหฺมณานํ ทุปฺปญฺญตาย เตหิ (๑๐) สทฺธี สมานํ ชาติยว

๑. ม. มุสา ฯ ๒. ม. พนฺชนฺติ ฯ ๓. ม. อปปปญฺญาว อภิสทฺทหนฺติ ฯ

๔. ม. โปริสย พเลนติ ฯ ๕. ม. โปริสยสงฺขาเตน ฯ ๖. ม. โปริสยพลํ ฯ

๗. ม. หีนายวติ ฯ ๘. ม. สมานา ฯ ๙. ม. เตสญฺหิ ฯ

๑๐. ม. โคหิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 108

อสมมา อณฺณเมว หิ कुन्निं सन्धानं अण्णिं ऐतेस्सन्दि ऐते(๑)
पुरาहुमणे दिरुज्जानेस्सु สีहाทีस्सु สเมปี อกคฺวา โครูปสเมว
กโรตี ฯ

สเจ จ ราชาคิ อริฏฺฐ ยที มหาपुरาहुมนุา ทินฺนภาเวน
ขตุติโยว ปจวี วิชิตฺวา ฯ สชีวาคิ สห ชีวีหิ อมฺจเจหิ
สมนฺนาคโต ฯ อสฺสวา ปาริสชฺไซติ อคฺตโน โอวาท-
การกปริสวโจ(๒) สिया อคฺสส ปรีสาย ยฺชฺฉิตฺวา รชฺชํ ทาทพฺพิ
นาม น ภเวยฺย สยเมว โส เอกโกว สคฺคฺสจฺจํ วิเชยฺย ฯ
เอวํ สติ ยฺพุเช ทฺกฺขภาเวน คสฺส ปชา นิจฺจํ สฺซี (๓) ภเวยฺย
เอตฺถจฺจ สจฺจํ นคฺคิ คสฺมาปี เตสํ วจฺนํ มิจฺจนา ฯ

ขตุติยมนฺตาคิ ราชสคฺคฺถจฺจ ตโย จ เวทา อคฺตโน
อาณาย รุจฺยิยา อิทเมว กคฺคฺตพฺพนฺติ ปวคฺคฺตฺตฺตา(๔) อคฺคฺเถน ऐเต
สมกา ภวฺนฺติ ฯ อวินิจฺฉินฺติวาคิ เตสํ ขตุติยมนฺตानํ ขตุติโยปี
เวทานํ พุราहुมนโณปี อคฺคฺถิ อวินิจฺฉินฺติวาทิ อาณาวเสเนว
คณฺหนฺโต(๕) ตํ อคฺคฺถิ อุกโกเมน (๖)จฺจมนํ มคฺคฺ(๖) วิย น
พฺชฺฉนฺติ ฯ อคฺคฺเถน ऐเตติ วญฺจนคฺคฺเถน ऐเต สมกา
ภวฺนฺติ ฯ กิ การณา ฯ พุราहुมณา หิ พุราहुมณาว เสฏฺฐา
อณฺเณ วณฺณา หินฺนาคิ วทฺนฺติ ये ज ते तागातीयो लोकम्ममा
๑. ม. ऐतेन ฯ ๒. ม. โอวาทกรปริสวโจรว ฯ
๓. ม. นิจฺจํสฺซี ฯ ๔. ม. ปวคฺคฺตฺตฺตา ฯ
๕. ม. อุกคณฺหนฺโต ฯ ๖. ม. จฺจมนมคฺคฺ ฯ

*เล่มที่ 37 ฐิตตตชาตัก หน้า 109

สพเพ เต สพเพสปี จตุนัน วณณานัน ชมมา เอกสตุโตปี
หิ เอเตหิ มุตตโก นาม นตฺถิ ฯ อิติ พุราหุมนา โลกชมเมหิ
อปริมุตตาว สมานา เสฏฺฐา มยฺหุตติ มุสาวาทำ(๑) กเถนฺตฺติ ฯ

อิพฺภาติ คหปตฺติกา ฯ เตวิชชสงฺฆมาปีติ พุราหุมนาปี ตเถว
ปฺจฺจุนิ กสิโครกฺษาทีนินิ กมฺมานินิ กโรนฺตฺติ ฯ นิจฺจฺสุสฺสกาติ นิจฺจ
อุสฺสฺสกฺกชาตา ฉนฺทชาตา ฯ ตทปฺปฺปณฺณา ทิรสฺสณฺณราเตติ
ตสฺมา ภาตฺติก ทิรสฺสณฺณ นปฺปณฺณา พุราหุมนา อารกา เต
ชมฺมโต ปฺปฺราณกา หิ พุราหุมนชฺมมา เอตฺรหิ สุนเขสุ
สนฺทิสฺสนฺตฺติติ ฯ

เอว มหาสตุโต เตสฺ(๒) วาทำ ภินฺทิตฺวา อตฺตโน วาทำ
ปตฺติจฺจาเปสฺสิ ฯ ตสฺส ชมฺมกถิ สุตฺวา สพเพ(๓) เต นาคปฺริสา
โสมนสฺสชาตา อหฺลฺสุ ฯ มหาสตุโตปี เนสาทพุราหุมนัน
นาคภวนา นีหฺราเปตฺวา(๔) ปฺริภาสนมตฺตฺปี (๕) ปนสฺส นากาสฺสิ ฯ

ยณฺณภทกณฺฑทำ นิฏฺฐิตฺติ ฯ

สาครพุรหุमतฺตฺปี จปิตทิวสฺส อนตฺติกมิตฺวา จตฺรจฺจฺนินิยา
เสนาย ปฺริวฺโต ปิตฺต วสนฺนฺจฺจฺจัน อคมาสฺสิ ฯ มหาสตุโตปี
มาตฺตลณฺจ อยฺยกณฺจ ปสฺสฺสฺสสามาติ เภริณฺจฺจฺราเปตฺวา(๖)
มหนฺเตน สิริโสภกฺเคน ยมฺนาโต อุตฺตริตฺวา ตเมว อสฺสมปฺทำ
๑. ม. มุสา ฯ ๒. ม. ตสฺส ฯ ๓. ม. สพฺพา ฯ ๔. ม. นีหฺราเปสฺสิ ฯ
๕. ม. ปฺริภาสนมตฺตฺปีสฺส ฯ ๖. ม. เภรี จฺราเปตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 110

อารพุก ปายาสี ฯ อวเสสภาทโร(๑) จสฺส มาตاپิตโร จ
ปจฺจโต ปายีสฺ ฯ ตสฺมี ขณฺเ ตากรพฺรหฺมทตฺโต มหาสคฺคํ
มหตฺติยา ปรีสาย อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อสฺสชานิตฺวา ปิตฺรํ
ปจฺจจฺนโต อาห

[๗๗๗]กสฺส เภริ (๒)มฺหฺติงฺกา จ สํขา ปณฺวเทณฺฑทฺติมา(๓)

ปฺรโต ปฏฺิปนฺนานิ หาสยฺนตารเถสภํ

กสฺส กณฺจนปฏฺเณน ปุณฺนา วิชฺชวณฺณินา

ยฺวา กลาปสฺนฺนทฺโธ โโก เอติ สิริยา ชลํ

อุกฺกามุเข ปหฺภูจฺิว(๔) ขทฺิรฺงฺการสฺนฺนิกํ

มฺขํ(๕) จารุริวาทิ(๕) โโก เอติ สิริยา ชลํ

กสฺส ขมฺโพนทํ ฉคฺคํ สสลาภํ มโนรมํ

อาทิจฺจรัสวารณํ โโก เอติ สิริยา ชลํ

กสฺส องฺคปรีคฺคยฺห(๖) วาลวีชนีมุคฺคตฺมํ(๗)

อุกฺโต วรปณฺยสฺส มุทฺธนิ อุปรุปริ

กสฺส เปชฺณหคฺคานิ จิตฺรานิ จ มฺหฺตฺติ จ

สฺวณฺณมณฺธิทณฺฑานิ (๘) จรฺนติ อุกฺโตมฺขํ

ขทฺิรฺงฺการวณฺณาภา อุกฺกามุขปหฺสิตา

๑. ม. อวเสสา ภาทโร ฯ ๒. ส. ม. เภรี ฯ

๓. ม. ปณวทินฺทิมา ฯ ๔. ม. อุกฺกามุขปหฺภูจฺิว ฯ

๕. ม. มุขณฺจ รุจฺริรา ภาทิ ฯ ๖. ม. องฺคํ ปรีคฺคยฺห ฯ

๗. ม. วาลพินฺนิมุคฺคตฺมํ ฯ ๘. ม. กณฺจนขณฺธิทณฺฑานิ ฯ

*เล่มที่ 37 ฎริทตตชาตกั หน้า 111

กสเสเต กุณฺฑลา วคฺค โสภนฺติ อุกฺโข มุขั
กสฺส วาเตน ฎปิตา (๑)สินิฑฺชคฺคา มุฑุ กภาพิกา(๑)
โสภยฺนฺติ นลาตฺนฺตํ นภา วิชฺชวฺริวคฺคตา
กสฺส เอตานิ อกฺขิณี อายตานิ ปุณฺนิ จ
โก โสภติ วิสาลกฺโข กสฺเสตํ อุนฺณชฺชํ มุขั
กสฺเสเต ลปนชาตา สฺพุธา ลัขวฺรูปมา
ภาสมานสฺส โสภนฺติ ทนฺตา กุปฺปิลสาทิสา
กสฺส ลาชา รสสมา หตฺถปาทา สฺุเข จิตา(๒)
โก โส พิมฺโฬฏฺฐสมฺปนฺโน ทิวา (๓)สุริโยว โสภติ(๓)
หิมจฺเจย หิมวโต(๔) พฺรหาสาโลว(๕) ปุปฺพิโต
โก โส โอทาทปาวารุ ชยฺ อินฺโทว โสภติ
สฺวณฺณปิตกาคินฺณํ มณฺนิทฺมฺทวิจิตฺตกั
โก โส ปฺริสโมคฺยห อํเส(๖)น ขคฺคํ ปมฺมุจติ
สฺวณฺณวิกตา จิตฺรา(๗) สฺุกตา จิตฺรสิพฺพิณี(๘)
โก โส โอมฺมุจเต ปาทา มโน กตฺวา มहेสิโนติ ๑
ตตฺถ ปฎิปนฺนानิตี กสฺเสตานิ ฎุริยานิ ปุโรโต

ปฎิปนฺนานิ ๑ หาสยฺนฺตาติ เอตํ ราชานํ โตเสนฺตา(๙) ๑ กสฺส

๑. ม. นิฑฺชนฺตา มุฑุกาพิกา ๑ ๒. ม. สฺุเขจิตา ๑

๓. ม. สุริโยว ภาสติ ๑ ๔. ม. หิมวติ ๑ ๕. ม. มหาสาโลว ๑

๖. ม. อีสั ๑ ๗. ม. จิตฺตา ๑ ๘. ม. จิตฺตสิพฺพนา ๑

๙. ม. หาสยฺนฺตา ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 112

กาณจนปฏุกุณนาติ กสฺส นลาตฺนุเต พนฺเชน อฺณฺหีสปฏุกุณ
วิษฺชยา เมฆมฺขํ วิย วณฺณมฺขํ(๑) ปฺชิตฺนฺติ (๒) ปุจฺจติ ฯ ยฺวา
กลาปสฺนฺนทฺโรติ ตฺรฺโณ สนฺนทฺชฺนฺกฺลาโป (๓) ฯ อุกฺกามฺเข
ปฺหฺจฺจ วาติ กมฺมารุทฺชฺเน ปฺหฺจฺจสฺวณฺณํ วิย ฯ
ขทฺิรฺงฺการสฺนฺนิกฺนฺติ อาทิตฺตขทฺิรฺงฺการสทฺิสฺ (๔) ฯ ชมฺโพนทฺนฺติ
รตฺตสฺวณฺณมฺยํ ฯ องฺคปฺริกฺขฺยหาติ(๕) จามรฺกฺคาหเกน(๖) องฺเคน
ปฺริกฺกฺหิตา หุตฺวา ฯ วาลวีชฺนฺนิติ (๗) มณฺีวาลวีชฺนฺ (๘) ฯ อุตฺตมฺนฺติ
มุตฺตมา ฯ เปกฺขุณฺหตฺถานีติ โมรปฺปฺญฺจหตฺถกา (๙) ฯ จิตฺรานีติ
สตฺตฺรตฺนจิตฺรานี ฯ สฺวณฺณมณฺีทฺถานีติ ตปฺนียสฺวณฺณเณ จ
มณฺีหิ จ ขจิตฺทฺถานี ฯ อุกฺโต มฺขนฺติ มฺขสฺส อุกฺยปฺสฺเสสฺ
จรฺนฺติ ฯ

วาเตน นฺุปีตาติ วาเตน ปฺหตา ฯ สินฺิทฺชฺคฺคาติ
สินฺิทฺชฺอฺกฺคา ฯ นลาตฺนฺตฺนฺติ กสฺเสเต เอวรฺูปา เกสา
นลาตฺนฺตฺ อฺุปฺโสภนฺติ (๑๐) ฯ นภา วิษฺชฺริวฺกฺคฺคาติ นภโต อฺุกฺคต-
วิษฺชฺ วิย ฯ อฺุณฺณชฺนฺติ กาณฺจนาทาโส วิย ปฺริสฺสุทฺธิ (๑๑) ฯ
ลปฺนชาตาติ มฺุขชาตา ฯ กฺุปฺปฺลสาทิสฺาติ มณฺุทาลมฺกฺลสทิสฺา(๑๒) ฯ
๑. ม. มฺุขํ ฯ ๒. ม. ปฺชฺโรติติ ฯ ๓. ม. สนฺนทฺชฺนฺกฺลาโป ฯ
๔. ม. อาทิตฺตขทฺิรฺงฺการสฺนฺนิกฺ ฯ ๕. ม. องฺคํ ปฺริกฺขฺยหาติ ฯ
๖. ม. จามรฺกฺคาหเกน ฯ ๗. ม. วาลวีชฺนฺมุตฺตมฺนฺติ ฯ
๘. ม. อุตฺตมํ วาลวีชฺนฺี ฯ ๙. ม. โมรปฺปฺญฺจหตฺถกา ฯ
๑๐. ม. อฺุปฺโสภนฺติ ฯ ๑๑. ม. ปฺริปฺญฺณํ ฯ ๑๒. ม. มณฺุทาลมฺกฺลสทิสฺา ฯ

*เล่มที่ 37 ฐิตตตชาติกั หน้า 113

สุเข จิตาติ สุขปริญาฯ ชย อินุโทวาติ (๑) ชยปุตโต วย
อินุโท(๑)ฯ สุวณณปิตกากิณณนติ สุวณณปิตกาหิ อากิณณัฯ
มณิทณฺทวิจิตตกนฺติ มณิหิ ฬรุมฺหิ วิจิตตกัฯ สุวณณวิกตาติ
สุวณณขจิตาฯ จิตฺราติ สตฺตรตฺตวิจิตฺรา (๒)ฯ สุกตาติ
สุณฺนิฏฺฐิตาฯ จิตฺรสิพฺพินิตี วิจิตฺรสิพฺพินิโยฯ ปาทาติ โโก เอส
ปาทโต เอวรฺูปา สุวณณปาทุกา โอมุณฺจตีติ ปุจฺจติฯ

เอวํ ปุตฺเตน สาคฺรพฺรหฺมทตฺเตน ปุณฺโง อิทฺธิมา
อภิณฺฒาลาภี ตาปโส ตาต เอเต ฐตฺรภูจฺจส นาคฺรณฺโณ (๓) ปุตฺตา
ตว ภากิเนยฺยา นาคาติ อากิขนฺโต กาลมาห

[๓๗๔]ฐตฺรภูจฺจส(๔) เต นาคา อิทฺธิมนฺโต ยสฺสลิโน

สมฺมทฺทชย อฺุปฺปนฺนา เอเต นาคา(๕) มหิทฺธิกาติฯ

เอวํ เตสํ กเถนฺตฺตานญฺเจว นาคปริสา ปตฺวา ตาปสฺส
ปาเท วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุฯ สมฺมทฺทชยปี ปิตฺรญฺจ(๖)
เชฏฺฐภาตฺรํ ราชานญฺจ วนฺทิตฺวา โรทิตฺวา นาคปริสาย
สทฺธิ นาคภวเนยฺว กตาฯ สาคฺรพฺรหฺมทตฺโตปี ตตฺเถว
กตฺติปาหํ วสิตฺวา ปิตฺรํ วนฺทิตฺวา ขมาเปตฺวา พาราณสีเมว
คโตฯ สมฺมทฺทชย นาคภวเนยฺว กาลมกาสิฯ โปชิสฺสโตปี

๑. ม. ชย ปุตโต อินุโท วยฯ ๒. ม. สตฺตรตฺตวิจิตฺตาฯ

๓. ม. ฐตฺรภูจฺจสฯ ๔. ม. ฐตฺรภูจฺจสฯ ๕. ม. นาคาเอเตฯ

๖. ม. ปิตฺรํฯ

ยาวชีว์ สีสั รกขิตฺวา [๑] อายุหปฺริโยसानเน สหุธิ นาคปฺริสาย
สคฺคปทํ ปุริยิ(๒) ฯ

สคฺคตา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา เอวํ อุปาสกา
โปราณกปณฺฑิตา อนุปฺปนฺเนปี พุทฺเธ เอวรूपํ นาคสมฺปตฺตี(๓)
ปหาย อุโปสคกมฺมํ กรีสฺสูติ (๔) วตฺวา ชาตกํ สโมธานนฺติ ฯ[๕]
ตทา มาตاپิตโร มหาราชกุลานิ อเหตุํ ฯ เนสาทพฺราหฺมโณ
เทวทฺตโต ฯ โสมทฺตโต อานนฺโท ฯ อจฺจิมฺขิ อุปฺปลวณฺณา ฯ
สุทฺตโน สาริปฺตฺโต ฯ สุโกโก โมคฺคถฺลानิ ฯ กานฺนาริฏฺโจะ
สุนกฺขทฺโต ฯ ภูริทฺตโต ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ(๖) ฯ

ภูริทตฺตชาตกํ นฺนิจํ นิฏฺจิตฺ(๗) ฯ

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร อุโปสคกมฺมํ กตฺวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ
- # ๒. ม. ปฺริสาย สคฺคปฺริ ปุเรติ ฯ ๓. ม. เอวรूपํ นาม สมฺปตฺตี ฯ
- # ๔. ม. เอตฺถนฺตเร เทสนาปฺริโยसानเน อุปาสกา โสตาปตฺติผล
- # ปตฺติฏฺจหีสฺสูติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๖. ม. สมฺมาสมฺพุทฺโธ อโหสิณฺติ ฯ
- # ๗. ม. ภูริทตฺตชาตกวณฺณา นิฏฺจิตา ฯ

จนุทกุมารชาตกั

ราชาสิ ลุททกมุโมติ(๑) อิทธิ สตุถา ติชฌณญญ ปพพเต
วิหรนุโต เทวทตต อารพุก กเถสิ ๗ ตสฺส วตฺถ
สงฺฆเมทกุกุขนุชเก อาคตเมว ๗

ตํ ตสฺส ปพพชิตกาลโต ปฏฺจาย ยาว พิมฺพิสารรณฺโณ
มรณา ตตฺถาคตฺนเยเนว เวทิตพฺพิ ๗ ตํ ปน มาราเปตฺวา
เทวทตฺโต อชาตสตุตฺตํ อุปสงฺกमितฺวา อาห มหาราช ตว มโนโร
มตฺถกั ปตฺโต มม มโนโร ปน น ตาว(๒) ปาปฺณาตีติ ๗
ตํ สุตฺวา ราชา โภ ปน โว ฆนฺเต มโนโรติ ๗ มหาราช
นनु ทสพลฺลํ มาเรตฺวา พุทฺโธ ฆวิสุมามิติ ๗ ราชา
อมฺเหเหตุถ กิ กาทพฺพนฺติ ๗ มหาราช ฆนฺคฺคเห สนฺนิปาตาเปตฺ
วณฺณตีติ ๗ สาธุ ฆนฺเตติ ราชา อฆณฺณเวรีนํ ฆนฺคฺคหานํ
ปญฺจ กุสสตานิ สนฺนิปาตาเปตฺวา ตโต เอกตีสซเน อฺจฺฉินฺติวา
ตาทา เถรสฺส วจฺนํ กโรธาติ วตฺวา เทวทตฺตสฺส สนฺติกั
เปเสสิ(๓) ๗ โส เตสํ ฆณฺญกั อามนฺเตตฺวา เอวมอาห อวฺโส สมโณ
โคตโม กิษณฺญญ ปพพเต วิหรติ อสุกฺสมิ นาม ทิวาญฺจาน
จงฺกมติ ตฺวํ ปน ตตฺถ ฆนฺตฺวา ตํ วิสปีเตน สลฺเลน วิชฌิตฺวา
ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา อสุเกน นาม มกฺเคน เอหิตี ๗ โส ตํ
เปเสตฺวา ตสฺมิ มกฺเค เทว ฆนฺคฺคเห จเปสิ ตุมฺหากํ จิตฺมกฺเคน
๑. ม. ลุททกมุโม ๗ ๒. ม. ตาว น ๗ ๓. ม. เถรสฺส สนฺติกั ปาเสสิ ๗

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 116

เอโก ปุริโส อากมิสฺสติ ตุมฺเห ตํ(๑) ชีวิตา โวโรเปตฺวา อสุกฺมกฺเคน(๒)
นาม เถธาติ ฯ ตสฺมี มกฺเค จตฺตาริ ปุริเส จเปติ ตุมฺหากํ
จิตฺมกฺเคน เทว ปุริสา อากมิสฺสฺนฺติ ตุมฺเห เต ชีวิตา
โวโรเปตฺวา อสุกฺมกฺเคน นาม เถธาติ ฯ ตสฺมี มกฺเค อฏฺจ ชเน
จเปติ ตุมฺหากํ จิตฺมกฺเคน จตฺตาริ ปุริสา อากมิสฺสฺนฺติ ตุมฺเห
เต ชีวิตา โวโรเปตฺวา อสุกฺมกฺเคน นาม เถธาติ ฯ ตสฺมี มกฺเค
โสฬส ปุริเส จเปติ ตุมฺหากํ จิตฺมกฺเคน อฏฺจ ปุริสา อากมิสฺสฺนฺติ
ตุมฺเห เต ชีวิตา โวโรเปตฺวา อสุกฺมกฺเคน นาม เถธาติ ฯ

กสฺมา ปเนวมกาสีติ (๓) ฯ (อตฺตโน กมฺมสฺส ปฏิจฺจนาทนตฺถิ ฯ)(๔)

โส กิร อตฺตโน ปาปกมฺมสฺส ปฏิจฺจนาทนตฺถิ เอวมกาสี ฯ
อถ โส เขฏฺฐกชนฺคฺคโห วามโต ขกฺกํ ลกฺเคตฺวา ปฏิจฺจยา
ตฺถนฺทิสฺริ(๕) พนฺธิตฺวา เมณฺทสิงฺกมฺหาชนฺุ คเหตุวา ตถาคตฺสฺส
สนฺติกํ คนฺตฺวา วิชฺฉิสฺสํมิ นนฺติ สลฺยาช ฐนฺุ อโรเปตฺวา
สฺริ สนฺนยฺหิตฺวา อากทฺธิตฺวา วิสฺชเชตฺตุํ นาสกฺขิ ฯ สตถา ฐนฺุ
อากทฺธิตฺตุํ ทตฺวา วิสฺชเชตฺตุํ นาทาสี ฯ โส สฺริ วิสฺชเชตฺตป

โ อโรเปตฺตป(๖) อสฺกโกนฺโต ฬาสฺกกาหิ(๗) กิษฺชมนานาหิ วิย มฺขโต
เขเลน ปคฺขมฺรณฺเตน กิลนฺตฺรุโป อโหสิ ฯ สกฺลสฺริริ ถทฺชชาตํ(๘)

๑. ม. ตํ ตุมฺเห ฯ ๒. ม. อสุกฺเคน นาม มกฺเคน ฯ

๓. ม. ปเนส เอวมกาสีติ ฯ ๔. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

๕. ม. ตฺถนฺทิสฺริ ฯ ๖. ม. อโรเปตฺตป ฯ

๗. ม. ฬาสฺกา กิษฺชนฺติโย ฯ ๘. ม. ถทฺชฺ ชาตํ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 117

ยมนเตน ปีพิตการปุตตัม(๑) วีย อโหสิ ฯ โส มรณภยตชชิตโต
อฏฐาสี ฯ

อถ นั สตุถา ทิสฺวา มรฺรสุสฺสํ นิจฺจเรตฺวา โภ ปุริส
พาลชน มา ภายิ อโธ เอหิตี ตํ อสุสาเสสิ ฯ โส ตสฺมี
ขณ อวฺฐานิ ฉทฺเตตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิริสา นิปตฺติวา
ภควนฺตํ เอตทโวจ อจฺจโย มํ ภนฺเต อจฺจมา ยถาพาลํ
ยถามุพฺพิ ยถากุสลํ ยวาทํ ตุมฺหากํ कुณ อชานนฺโต
อนุชพาลสฺส เทวทตฺตสฺส วจเนน ตุมฺहे ชีวิตา โวโรเปตฺตุ
อากโตมฺหิ ขมถ เม ภนฺเต ขมถ สุกต ขมถ โลกวิภูติ อตฺตโน
โทสํ ขมาเปตฺวา เอกมฺนฺเต นิสีทิ ฯ อถ นั สตุถา [๒] สจฺจานิ
ปกาสเตตฺวา โสตาปตฺติผล เปรตฺติจฺจาเปตฺวา อวฺโส เทวทตฺเตน
อจฺจิตมกฺกํ อปฺปฏิปชฺชิตฺวา อณฺเณน มกฺเคน ยาหิตี ตํ
อฺยโยเชสิ อฺยโยเชตฺวา จ ปน จงฺกมา โอรุยฺห อณฺตรสฺมี
รฺกขมฺเเล นิสีทิ ฯ

อถ ตสฺมี ฐนฺกุกเห อนาคจฺจนฺเต อิตเร เทว [๓] กิณฺนุโข(๔)
จिरายตฺติ ปฏิมกฺกํ (๕) กจฺจนฺตา ทสพลํ ทิสฺวา อฺปสงฺกมิตฺวา
วณฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ สตุถา เตสํ ทฺวินฺนํ (๖) สจฺจานิ
ปกาสเตตฺวา โสตาปตฺติผล เปรตฺติจฺจาเปตฺวา อวฺโส เทวทตฺเตน
๑. มง ปีพิตการปุตตัม ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ฐมฺมํ เทเสนฺโตติ
ทิสฺสนฺติ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ชนาติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. กิณฺนุ โข โส ฯ
๕. ม. ปฏิมกฺเคน ฯ ๖. ม. เตสมฺปิ ฐมฺมํ เทเสตฺวา ฯ

กถิตมคค์ อปฺปฏิปชฺชิตฺวา อิมินา มคฺเคน อจฺจนฺตติ อฺยโยเชติ
อิมินา อฺปาเยน อิตเรปี(๑) อากนฺตฺวา นิสินฺเน(๒) สจฺจํ ปกาเสตฺวา
โสตาปตฺตฺสเถ ปตฺติจฺญาเปตฺวา(๓) อณฺเณน มคฺเคน อฺยโยเชติ ฯ
อถ โส ปจฺมมาคฺโต เชฏฺฐกชนฺคฺโค เทวทตฺตํ อฺปสงฺกมิตฺวา
ภนฺเต เทวทตฺต อหิ สมนฺมาสมฺพุทฺธํ ชีวิตา โวโรเปตฺุ นาสกฺขิ
มหิทฺธิโก โส ภควา มหานุภาโวติ อโรเจติ ฯ เต สพุเพปี
สมฺมาสมฺพุทฺธํ นิสฺสาย อมฺเหหิ ชีวิตํ ลทฺชนฺติ สตฺถุ สนฺติเก
ปฺพุชฺชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ อยํ ปวตฺติ(๔) ภิกฺขุสงฺฆเม
ปากฺกา อโหสิ ฯ ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ กถิ สมฺมจฺญาเปตฺุ อวฺโส
เทวทตฺโต กิร เอกสฺมี ตถาคเต เวรจิตฺเตน(๕) พหุ ชเน ชีวิตา
โวโรเปตฺุ วายามมกาสิ เต สพุเพปี สตฺถาริ นิสฺสาย ชีวิตํ
ลภิสฺสูติ ฯ สตฺถาปี สีหสยนโต วุฏฺฐาย ทิพฺพาย โสตธาตฺยา
เตสํ กถิ สุตฺวา ชมฺมสภายํ อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต
น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพุเพปี เทวทตฺโต มํ เอกํ(๖) นิสฺสาย มยิ
เวรจิตฺเตน(๗) พหุ ชเน ชีวิตา โวโรเปตฺุ วายามมกาสิติ(๘) วตฺวา
ตฺถนฺหิ อโหสิ เตหิ ยาจิตฺโต อตีตํ อหริ

อตีเต ภิกฺขเว อยํ พาราณสี ปุปฺพวตี นาม อโหสิ ฯ

๑. ม. อิตเรสุปี ฯ ๒. ม. นิสินฺเนสุ ฯ ๓. ม. ปตฺติจฺญาเปตฺวา ฯ

๔. . ปวตฺติ ฯ ๕. ม. เวรจิตฺเตน ฯ ๖. ม. เอกํ ฯ

๗. ม. เวรจิตฺเตน ฯ ๘. ม. วายามํ อกาสิเยวติ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 119

ตตถ วสวตฺตริณฺโณ ปุตุโต เอกราชา นาม รชฺชั กอารสิ ฯ
ตสฺส ปุตุโต จนฺตกุมารโ ร นาม อุปรชฺช(๑) กอารสิ ฯ กณฺทหาโล
นาม(๒) พุราหฺมโณ ปโรหิตโ อโหสิ ฯ โส รณฺโณ อตฺถณฺจ
ธมฺมณฺจ อนุสาสติ(๓) ฯ ตํ กิร ราชา ปณฺทิตฺติ สุตฺวา
วินิจฺจนฺเย นิสีทาเปสิ ฯ โส ลณฺจ จิตฺตโก หุตฺวา ลณฺจ
เหตฺวา(๔) อสฺสามิกํ สามิกํ กโรติ สามิกํ อสฺสามิกํ(๕) กโรติ(๕) ฯ
อถกทิวสํ เอโก อฏฺฐปราชิตฺ ปุริโส วินิจฺจนฺญจान(๖)
อุปกฺโกเสนฺโต(๗) นิกฺขมิตฺวา ราชฺฐปญฺจานํ อากจฺจนฺตํ จนฺตกุมาริ
ทิสฺวา[๘] ตสฺส ปาเทสุ นิปตฺติวา ปโรทิ(๙) ฯ โส กิ โภ
ปุริสาทํ(๑๐) อหา ฯ สามิ กณฺทหาโล(๑๑) วินิจฺจนฺเย วิโลปี ขาทติ
อหนฺเตน ลณฺจ กเหตฺวา ปราชยํ ปาปีตฺติ ฯ จนฺตกุมารโ
มา ภายิตฺติ วตฺวา ตํ อสฺสาเสตฺวา วินิจฺจนฺยํ เนตฺวา สามิกเมว
สามิกํ อกาสิ อสฺสามิกเมว อสฺสามิกํ อกาสิ ฯ มหาชน
มหาสทฺเทน สาธฺกการมทาสิ(๑๒) ฯ ราชา ตํ สุตฺวา กิ เอโส
สทฺโทติ ปุจฺฉิ ฯ จนฺตกุมารเณ กิร อฏฺโฏ สุวินิจฺฉิตฺ
เทว ตตฺถเอโส สาธฺกการสทฺโทติ ฯ รณฺโณ ตํ สุตฺวา ปิติ
๑. ม. โอปรชฺชั ฯ ๒. ม. กณฺทหาโล นาม ฯ
๓. ม. อนุสาสิ ฯ ๔. ม. อสามิกเ สามิกเ กโรติ , สามิกเ จ อสามิกเ ฯ
๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๖. ม. วินิจฺจนฺญจานา ฯ
๗. ม. อุปกฺโกเสนฺโต ฯ ๘. ม. เอตฺถนฺตเร ธาวิตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ
๙. ม. โรทิ ฯ ๑๐. ม. โรทิสฺตี ฯ ๑๑. ม. กณฺทหาโล ฯ
๑๒. ม. สาธฺกการมทาสิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 120

อุปฺปชฺช(๑) ฯ จนนฺทกุมาร(๒) อากนฺตฺวา ปิตฺร วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ
นิสีทึ ฯ อถ นํ ราชฺา ตาตฺ เอโก กิรฺ เต อญฺฺญู วจินฺจฺฉิตฺติ
ปฺจฺฉิ ฯ อาม เทวาทิ ฯ เตนฺ หิ ตาตฺ อิตฺ ปญฺจาย ตวเมว
วจินฺจฺฉิ ปญฺจเปหิตฺติ ราชฺา วจินฺจฺฉิ กุมารสฺส อทาสี ฯ
กณฺฑทฺทาลสฺส(๓) อาโย ปจฺฉิขฺชฺชฺ ฯ โส ตโต ปญฺจาย กุมาร
อาฆาตํ พนฺธิตฺวา โอตารฺาเปกฺโข วจิรฺ ฯ โส ปน ราชฺา
มฺนฺทปฺลโย เอกทิวสฺ(๔) ปจฺจสสมเย เอวรूपิ สฺปิณฺ อทฺทส ฯ
อลงฺกตทวารโกฏฺจกํ สตฺตรตฺนมยปการิ สฺฏฺจโยชนิกํ สฺวณฺณ-
วาลุกมยมหาวิทฺติ โยชนสทฺสฺสพฺเพชเวชยนตฺปาสาทปฏฺมณฺฑิตํ
นนฺทวนาทิวรามณฺเยยํ นนฺทปอกฺขราทิปอกฺขรณิรามณฺเยยก-
สมนฺนาคตํ อากิณฺณเทวคณฺฑิ ตาวตีสภวนํ ฯ ตตฺถ เวชยนต-
ปาสาเท พนฺ อจฺฉรา นจฺฉิตฺวาทิตา นิวชฺชิสฺสุ ฯ ราชฺา ตํ
ทิสฺวา ปพฺพชฺฉิตฺวา ตตฺถ กนฺตฺกาโม หุตฺวา จินฺเตสิ เสว
อาจฺริยกณฺฑทฺทาลสฺสาคตเวลาย เทวโลกคามิมคฺคํ ปฺจฺฉิตฺวาเตน
เทสิตฺมกฺเคน เทวโลกํ คมิสฺสามิตฺติ ฯ โส ปาโตว นหาตฺวา
วตฺถํ นีวาเสตฺวา นานคฺครสโกชนํ ปรีกฺขชฺฉิตฺวา คนฺธํ
วิทฺมปิตฺวา นิสีทึ ฯ กณฺฑทฺทาลปี ปาโตว นหาตฺวา วตฺถํ
นีวาเสตฺวา โกชนํ กฺขชฺฉิตฺวา คนฺธํ วิทฺมเปตฺวา ราชฺูปญฺจานํ
๑. ม.ราชฺา ตฺติ ฯ ๒. ม. กุมาร(๑) ฯ ๓. ม. ขณฺฑทฺทาลสฺส ฯ
๔. ม. โส เอกทิวสฺ รตฺติภาเค สฺปิตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 121

คนุตวา ราชนิเวสนั ปวิสิตุวา รัญโย สุขเสยยั ปุจิจิ ฯ

อดสุส ราชา อาสนั ทาเปตวา ปณหั ปุจิจิ ฯ

ตมตถั ปกาเสนโต สตุธา อาห

[๗๗๕]ราชาสิ ลุททกมโม เอกราชา ปุปุผวติยา

ยั โส ปุจิจิ พรหมพนุรุ กณทหาลั ปุโรหิตั

มูพหั สกุกานมคุกมาจิกุข ตวมสิ(๑) พุราหุมน ฐมมวินยกุสโล

ยธา อิตโต วชชนุตติ สุกตี นรา ปุณณานิ กตวานาติ ฯ

ตตุถ ราชาสีติ ราชา อาสิ ฯ ลุททกมโมติ(๒) กกุขล-

พรุสกมโม ฯ สกุกานมคุกนุตติ สกุกานัน มคุกั ฯ ฐมมวินยกุสโลติ

สุจริตฐมเม จ อาจารวินเย จ กุสโล ฯ ยธาติ ยธา ปน นรา

ปุณณานิ กตวา อิตโต สุกตี กจจนุตติ ตั เม สุกติมคุกั

อาจิกุขาหิติ ปุจิจิ ฯ

อิทมปน ปณหั สพพณณพุทุฑั วา ตสุส สาวกั(๓) วา เตสั

อลาเกน โพธิสตุตติ วา ปุจิจิตุ วุญญติ ฯ ราชา ปน ยธา นาม

สตุตทาหั มคุกมูพุโห ปุริโส อณณั อจตุตมาสมตติ(๔) มคุกมูพุหั

ปุริสั(๕) ปุจึเจยเย เอวั กิณจิจิ อชานนุตติ อนฐพาลั กณทหาลั (๖)

ปุจิจิ ฯ โส จินเตสิ อัย เม ปจจาเมตตสุส ปิฎฐี ปสฺสนกาโล(๗)

อิทานิ จันทกุมารั ชีวิตกุกยั ปาเปตวา มม มโนรถั

๑. ม. ตวัสิ ฯ ๒. ม. ลุททกมโมติ ฯ ๓. ม. สาวเก ฯ

๔. ม. มาสมตติ ฯ ๕. ม. มคุกั ฯ ๖. ม. กณทหาลั ฯ

๗. ม. ปิฎฐิตสฺสนกาโล ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 122

ปุเรสุสามิตี ฯ อถ โส ราชานํ อามนเตตฺวา ตติยํ

คาถมาห

[๗๗๖] อติทานํ เทว ทตฺวาน(๑) อวชฺฌมฺ(๒) เทว ฆาเตตฺวา

เอวํ วชฺชนฺติ สุกฺตํ นรา ปุณฺณานิ กตฺวานาติ ฯ

ตสฺสโต มหาราช สกฺกํ คจฺจนฺตา นาม อติทานํ ททฺนฺติ

อวชฺฌมฺ ฆาเตนฺติ สเจ สกฺกํ คนฺตุกาโมสิ ตวมฺปิ ตเถว

กโรหิตี ฯ

อถ นํ ราชฯ ปญฺหสฺสตุถํ ปุจฺฉิ

[๗๗๗] กิํ ปเนตฺ(๓) อติทานํ

โก จ อวชฺโณ(๔) อิมสฺมี

โลกสฺมี เอตถจ โข โน อกฺขาหิ

ยชฺิสฺสามิ ททามิ ทานานิติ ฯ

โสปีสฺส พุยาภาสิ

[๗๗๘] ปุตุเตหิ เทว ยชิตพุพฺ มเหสีหิ เนกเมหิจ

อุสเภหิ อาชานิเยหิ(๕) จตุหิ

สพฺพจตุกฺเกหิ(๖) เทว ยถฺถํ ยชิตพุพฺนฺติ ฯ

โสปีสฺส พุยากรุโนโตว(๗) เตน เทวโลกมคฺคํ ปุญฺโจ นิрымคฺคํ

พุยาภาสิ ฯ

ตตฺถ ปุตุเตหิติ อตฺตโน(๘) ชาเตหิ ปิยปุตุเตหิ เจว ปิยธิตาหิ

๑. ม. ททิตฺวา ฯ ๒. ม. อวชฺฌมฺ ฯ ๓. ม. ปน ตํ ฯ

๔. ม. เก อวชฺฌมา ฯ ๕. ม. อาชานิเยหิ ฯ ๖. ม. สพฺพจตุกฺเกน ฯ

๗. ม. รญฺโฆ ปญฺหํ พุยากรุโนโต จ ฯ ๘. ม. อตฺตนา ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 123

จ ๑ มหะสีหิตี ปิยภริยาหิ ๑ เนคเมหิตี เสฏฐิหิ ๑ อุตภหิตี
สพฺพเสเตหิ อุตภราชูหิ ๑ อาชานีเยหิตี มงฺคลอสฺเสหิ ๑ จตุหิตี
เอเตหิ สพฺพเพหเว อณฺเณหิ จ หตฺถิอาทีหิ จตุหิตี เอว
สพฺพจตุกกฺเกหิ เทว ยณฺณํ ยชิตพฺพํ ๑ เอเตสยจ ราชปฺตุตาทีนํ
ขคฺเคน สีตํ ฉินฺนิตฺตวา สุวณฺณปาตียา คลโลหิตํ คเหตุวา อาวาญฺ
ปฏฺจิปิตฺตวา ยณฺณสฺส ยชนกา ราชานอ สรีเรเนว สห เทวโลกํ
คจฺฉนฺติ มหาราช สมณพฺรหฺมณกปณฺทชฺกวนิพฺพกยาจกานํ
ฆาตจฺฉนาทนาทิตานํ สมปฺทานํ อติทานเมว(๑) น โหติ อิมํ ปน
ปฺตุตฺตชฺชิตาทโย มาเรตฺตวา เตสํ คลโลหิตเนน ยณฺณสฺส ยชนํ อติทานํ
นามาติ ราชานํ สยฺฉาเปสิ ๑

อิตฺติ โส จินฺนเตสิ สเจ จนฺตกุมารํ เอกยณฺเณว คณฺหิสฺสามิ
เวริจิตฺเตน การณํ มณฺณิสฺสนฺตีติ ตสฺมา ตํ มหาชนสฺส อนฺตเร
ปฏฺจิปิ ๑ อิมมฺปน(๒) เตสํ กเถนฺตानํ กถํ สุตฺวา(๓) อนฺเตปฺรชนา
ภิตตฺสิตา หุตฺวา เอกปฺปหารเนว มหาวีรํ วิริวีสู ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห
[๗๗๕] ตํ สุตฺวา อนฺเตปฺเร กุมารามหะสิโย จ หณฺณนฺตุ
เอโก อโหสิ นิคฺโขโส เกสฺมา(๔) อจฺจุคฺคโต สทฺโทติ ๑
ตตฺถ ตนฺติ กุมารจ มหะสิโย จ หณฺณนฺตฺติ ตํ วจฺนํ(๕)
สุตฺวา ๑ เอโกติ สกฺลราชนิเวสเน เอโกว นิคฺโขโส อโหสิ ๑
๑. ม. ทานเมว ๑ ๒. ม. อิมํ ปน ๑ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร
สพฺพเพติ ทิสฺสตี ๑ ๔. ม. ภิสฺมา ๑ ๕. ม. สทฺทํ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 124

เกสุมาติ ภยานโก ๑ อจจุคฺคโตติ อติอุคฺคโต อโหสิ ๑ ตทา
สกลราชกฺลฺลึ ยฺคนฺตวาทาภิตํ วิย สาลวณฺ อโหสิ ๑

พฺราหฺมโณปี ราชานํ [๑] กิ [๒] มหาราช ยลฺลํ ยชิตฺตุ
สกุโกสิ น สกุโกสิติ ปุจฺฉิ ๑ กิ กเถสิ อาจริย ยลฺลํ
ยชิตฺวา เทวโลกํ คมิสฺสามิติ ๑ มหาราช ภีรูกษาศิกา (๑)
ทฺพฺพลชฺฆาตยา ปฺริสา ยลฺลํ ยชิตฺตุ สมตฺถา นาม น โหนฺติ
ตฺมเห อธิ สพฺเพ ปาณ สนนฺิปาเตถ อหํ ยลฺลวาวาญฺเฏ กมฺมํ
กริสฺสามิติ อตฺตโน ปโหนกํ พลฺ(๔) กเหตุวา นครา นิภขมฺม
ยลฺลวาวาญฺเฏ สมตฺลํ การเหตุวา วติยา ปฺริกฺขิปี ๑ กิการณา(๕) ๑
ธมฺมิโก หิ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา อากนฺตฺวา ตํ วาเรยฺยาติ(๖)
ตสฺมา ยลฺลวาวาญฺเฏ (๗) วติยา ปฺริกฺเขปนํ จาริตฺนฺติ กตฺวา
โปราณพฺราหฺมเณหิ จปีตํ ๑ ราชายี ปฺริเส ปกุโกสาเปตฺวา
ตาทา อหํ อตฺตโน ปุตฺตธิโร จ ภริยาโย จ มาเรตฺวา
ยลฺลํ ยชิตฺวา เทวโลกํ คมิสฺสามิ คจฺจถ เนสฺสิ อจฺจิกฺขิตฺวา □
สพฺเพ อธิ อานเถติ ปุตฺตทานํ ตาว อานยฺนตฺถาย อหา

[๗๘๐]คจฺจถ วเทถ กุมารे จนฺทญจ(๘) สฺริยญจ ภาทฺทเสณญจ

สฺรญจ รามโคตฺตญจ(๙) ปสฺ(๑๐) กิร โหถ ยลฺลตฺถายาติ ๑

๑. ม. เอตฺถนฺตเร อหาติ ทิสฺสติ ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท

อตฺถิ ๑ ๓. ม. ภีรูกา ๑ ๔. ม. พลกายิ ๑ ๕. ม. กสฺมา ๑

๖. ม. นิวาเรยฺยาติ ๑ ๗. ม. ยลฺลวาวาญฺเฏ ๑

๘. ม. จนฺทํ ๑ ๙. ม. วามโคตฺตญจ ๑ ๑๐. ม. ปจฺจรา ๑

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 125

ตตถ จนุทญจ สุริยญจาติ(๑) จนุทกุมารโโร จ สุริยกุมารโโร
จ เทว โคตมิเทเวีย อคฺคมहेลียา ปุตฺตา ฯ ภทฺทเสโน จ ปน
สุโร จ รามโคตฺโต จ เตสํ เวมาติกาตโร ฯ ปสุ กิร โหถาติ
เอกสฺมี จาเน ราสี(๒) โหถาติ มา ปกิเรตฺถาติ(๓) อตุโถ ฯ

เต ปจฺมํ จนุทกุมารสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา อหํสุ ตาต
กุมาร (๔)ตุมฺหากํ กิร ปิตา ตุมฺहे มาเรตฺวา(๕) เทวโลกํ คนฺตฺกาโม
ตุมฺหากํ กถณตฺถาย อมฺहे เปเสลีสฺตี ฯ โส กสฺส วจเนน มํ
คณฺหาเปตฺตี(๕) ฯ กณฺฆทาลสฺส(๖) วจเนนาติ ฯ กิ โส มณฺเณเวกํ(๗)
คณฺหาเปติ อูทาหุ อณฺเณปี (๘) คณฺหาเปตฺตี ฯ อณฺเณปี คณฺหาเปติ (๙)
สพฺพจตุกฺกํ กิร ขณฺณํ ยชาเปตฺตฺกาโมติ(๑๐) ฯ โส จินฺเตสิ ตสฺส
อณฺเณหิ สทฺธิ เวริ นตฺถิ วินิจฺจนฺเย วิโลปี กาคฺคฺ อถนฺโต(๑๑)
อถ จ ปน มยิ เอกสฺมี เวรจิจฺตฺเตน(๑๒) พหุ ชเน มาราเปติ
โหตุ ปิตฺร ทฏฺฐจฺจ ลภนฺตสฺส สพฺเพสํ โมจันํ นาม(๑๓) มม
ภาโรติ ฯ อถ เน ราชปฺริเส อาทฺเตน หิ เม ปิตฺว จัน
กโรถาติ ฯ เต ตํ อานตฺวา(๑๔) ราชญฺคณฺเณ เอกมฺนฺเต จเปตฺวา
อิตฺเรปี ตโย อานตฺวา (๑๕) ตสฺเสว สนฺติเก จเปตฺวา(๑๖) รณฺโณ

๑. ม. คจฺจ วเทถ กุมารเตติ ฯ ๒. ม. ราสี ฯ

๓. ม. อัจจิกฺขธาติ ฯ ๔. ม. ตุมฺहे กิร มาเรตฺวา ตุมฺหากํ ปิตา ฯ

๕. ม. คณฺหาเปตฺตี ฯ ๖. ม. ขณฺฆทาลสฺส ฯ

๗. ม. มณฺเณเว ฯ ๘. ม. อณฺเณปีติ ฯ ๙. ม. ราชปุตฺต อณฺเณปี

คณฺหาเปติ ฯ ๑๐. ม. ยชิตฺตฺกาโมติ ฯ ๑๑. ม. น ลภามิตฺติ ฯ

๑๒. ม. เวรจิจฺตฺเตน ฯ ๑๓. ม. เตสํ โมจาปนํ นาม ฯ

๑๔. ม. เนตฺวา ฯ ๑๕. ม. อามนฺเตตฺวา ฯ ๑๖. ม. กตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 126

อาโรจยีสฺ อานีตา เต เทว ปุตฺตาคี ๑ โส เตสํ วจันํ สุตฺวา

ตาทา อิทานิ เม ชีตโร อานตฺวา เตสญฺเฒว ภาคิกานํ

สนฺติเก กโรธาติ จตฺสฺโส ชีตโร อหฺราเปตฺ อิตฺรํ คากฺมาห

[๗๘๑]กุมาริโยปี วเทถ อุปฺเสนญจ(๑) โกกิลญจ

มุกฺทิลญจ นนฺทญจาปี กุมาริกํ(๒)

ปสุ(๓)กิริ โหถ ยญฺลตฺถายาติ ๑

เต เอวํ กริสฺสามาติ ตาสํ สนฺติกํ คนฺตฺวา ตา โรทฺมานา

ปริเทวฺมานา อานตฺวา ภาคิกานญฺเฒว สนฺติเก จปยีสฺ(๔) ๑ ตโต

ราชา อตฺตโน ภรียานํ คคฺคตฺถาย อิตฺรํ คากฺมาห

[๗๘๒]วิษยปี เม(๕) มหฺสี เอราวตี เกสินี สุนนฺทญจ

ลกฺขณฺวรูปปฺนฺนา ปสุ(๖) กิริ โหถ ยญฺลตฺถายาติ ๑

ตตฺถ ลกฺขณฺวรูปปฺนฺนาติ อุตฺตเมหิ จตฺสญฺจียา อิตฺถิลกฺขณฺเหหิ
อุปฺนฺนา เอตาปี วเทถาติ อตฺถโถ ๑

เต ตาปี ปริเทวฺมานา อานตฺวา กุมารานํ สนฺติเก

กรีสฺ ๑ อถ ราชา จตฺตาโร เสฏฺฐิโน อหฺราเปนฺโต(๗) อิตฺรํ

คากฺมาห

[๗๘๓]คหปตโยปี(๘) วเทถ ปุณฺณมุขํ ภทฺทียํ สิงฺคาลญจ

วทฺตญจาปี คหปตี ปสุ(๙)กิริ โหถ ยญฺลตฺถายาติ ๑

๑. ม. อุปฺเสน ๑ ๒. ม. กุมาริ ๑ ๓. ม. ปจฺจรา ๑

๔. ม. กรีสฺ ๑ ๕. ม. มยฺหิ ๑ ๖. ม. ปจฺจรา ๑ ๗. ม. คคฺคตฺถาย

อาณฺาเปนฺโต ๑ ๘. ม. คหปตโย จ ๑ ๙. ม. ปจฺจรา ๑

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 127

ราชปุริสา คนตุวา เต(๑) อานยีสุ ฯ รัญโย ปุตตทาทเร
คยุหมานะ สกถนคร์ น กิณจิจ อโวจ ฯ เสฏฺฐิจิภูถานิ ปน
มหาสมพฺพนุชานี ตสฺมา เตสํ คหิตกาเถ สกถนคร์ สงฺขุภิก(๒) ฯ
รัญโย เสฏฺฐิจิโน มารตฺวา ยถณํ ยชิตุํ น ทสฺสามาติ เต
เสฏฺฐิจิโน ปรีวารตฺวาว เตสํ ฉาติวคฺเคน สทฺธิ ราชกุลํ
อคมฺสฺ(๓) ฯ อถ เต เสฏฺฐิจิโน ฉาติคณปรีวฺตา ราชานํ วนฺทิตฺวา
อตุตโน ชีวิตํ ยาจีสุ ฯ

ตมตถํ ปกาเปนโต สตุถา อาห

[๗๘๔]เต ตตุถ คหปตโย อโวจยีสุ สมากตา ปุตตทาทปริกิณณา

สพฺเพ สิจิโน เทว กโรหิ อถ วา โน ทาเส สาเวหิตี ฯ

ตตุถ สพฺเพ สิจิโนติ สพฺเพ อมฺเห มตุถเก จุฬํ จเปตฺวา(๔)

อตุตโน เจฏฺเฐ กโรหิ มยฺนเต เจฏฺเฐกิจจํ กริสฺสาม ฯ อถ วา

โน ทาเส สาเวหิตี อถ วา โน อสทฺทหนฺโต สพฺพวาเสนโย(๕)

สนฺนิปาเตตฺวา ตาสํ มชฺฌ(๖) อมฺเห ทาเส สาเวหิ มยฺนเต

ทาสวตฺตํ(๗) ปฏิสฺสนิสฺสามาติ ฯ

เต เอวํ ยาจนฺตปิ ชีวิตํ ลทฺฐุํ นาสกฺขีสฺสุ ฯ ราชปุริสา

สพฺเพ ปฏิกฺกมาเปตฺวา เต คเหตุวา กุมารานณฺเฒว สนฺติเก

นีสิตาเปสฺสุ ฯ ตโต[๘] ราชา หตุถีอาทินํ อานยฺนตุถาย

๑. ม. เตปี ฯ ๒. ม. สงฺขุภิกตฺวา ฯ ๓. ม. อคมิ ฯ

๔. ม. .พนฺธิตฺวา ฯ ๕. ม. สพฺพวาเสนโย ฯ ๖. ม. ราสีมชฺฌ ฯ

๗. ม. ทาสตฺตํ ฯ ๘. ม. เอตุถนฺตเร ปนสทฺโท อตุถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 128

อาณาเปนุโต อาห

[๗๘๕]อกยงกรปี เม หตุถิ นาพาคีรี อจจุคคต

 วรุณทนต์(๑) อาเนถ โข เต จิปปปี ยลลตถาย ภวิสสนติY

 อสสรตน์ปี เม เกสี (๒)สุภมูขํ ปุณณมูขํ(๒)

 วินตถลจ อาเนถ โข เต จิปปปี ยลลตถาย ภวิสสนติ

 อุสภปี เม ยุตปตี โมทก(๓) นิสภํ ควปตี เต จิปปปี(๔)

 อาเนถ สมุหํ กโรนตุ สพพิ ยชิสสามิ ททามิ ทานานิ

 สพพิปี ปฎิยาเทถ ยลลํ ปน อุกคตมฺหิ สุริยมฺหิ วเทถทานิ(๕)

 กุมารเ อภิรมนตุ อิมํ รตตี สพพิปี อุปฺภูจเปถ ยลลํ ปน

 อุคคตมฺหิ สุริยมฺหิ วเทถทานิกุมารเ อชช โข ปจฺฉิมารตตี(๖) ฯ

 ตตถล สมุหํ กโรนตุ สพพนฺติ น เกวลํ เอตตถกเมว

 อวเสสปี สพพิ จตฺตปทคณญเจว ปกฺขิกคณญจ สพพิ จตฺตกํ

 กตฺวา ราสี กโรนตุ สพพจตฺตกํ ยลลํ ยชิสสามิ (๗)ยาจกานํ

 สมณพฺรหฺมณานญจ(๘) ทานํ ทสฺสามิติ ฯ สพพิปี ปฎิยาเทถาติ

 เอต(๘) มยา วุตตํ อวเสสํ อุปฺภูจเปถ ฯ อุกคตมฺหิติ อหํ ปน ยลลํ

 อุคคเต สุริเย เสว ปาโตว ยชิสสามิ ฯ สพพิปี อุปฺภูจเปถาติ

 เสสปี สพพิ ยลลญฺปกรณํ(๙) อุปฺภูจเปถาติ อตฺโต ฯ

๑. ม. วรุณทนต์ ฯ ๒. ม. สุรามูขํ ปุณณกํ ฯ ๓. ม. อโนชํ ฯ

๔. ม. ความปตี เตปี มยฺหํ ฯ ๕. ม. อาณาเปถ ฯ

๖. ม. รตตีติ ฯ ๗. ม. ยาจกพฺรหฺมณานญจ ฯ

๘. ม. เอว ฯ ๙. ม.ยลลญฺปกรณํ ฯ ๑๐. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 129

รณฺโณ ปน มาตาปิตโร ธรนฺตฺติเยว ฯ อถสฺส เต(๑) อมจฺจา
คณฺตุวา มาตุยา อาโรเจสิ อยุเย ปฺตุโต โว ปฺตุตทาร์ มาเรตุวา
ยณฺณํ ยชิตฺตุกาโมติ ฯ สทา กิํ กณฺเฏ ตาตาติ หตฺถเนน หทยํ
ปฺหริตุวา โรทมานา ปฺริเทวมานา (๒) อากณฺตุวา สจฺจํ กิร ปฺตุต
เอวรูปโป เต ยณฺโณ ภวิสฺสตีติ ปฺจุณฺธิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อหา

[๗๘๖] ตํ ตํ มาตา อโวจ โรทนต์ติ (๓) อากตา สวิมานโต(๓)

ยณฺโณ กิร เต ปฺตุต ภวิสฺสตี จตุหิ ปฺตุเตหิตี ฯ

ตตฺถ ตํ ตนต์ติ ตํ (๔) เอกราชานํ ฯ สวิมานโตติ อตฺตโน

สวณฺญจานโต ฯ

ราชา อหา

[๗๘๗] สพฺเพปิ มยุหิ ปฺตุตฺตา จตฺตา จนฺทสฺมี หณฺณมานสฺมี

ปฺตุเตหิ ยณฺณํ ยชิตฺวาน สุกฺตี สกฺกํ กมิสฺสามิตี ฯ

ตตฺถ จตฺตาติ จนฺทกุมारे หณฺณมานเนเยว สพฺเพปิ ปฺตุตฺตา(๕)

ยณฺณตฺถาย มยา ปฺริจฺจตฺตาติ(๖) ฯ

อถ นํ มาตา อหา

[๗๘๘] มา ตํ ปฺตุต สทฺทเหสิ สุกฺติ กิร โหติ ปฺตุตฺตยณฺเณน

นิริยานโส มกุโค เนโส มกุโค หิ สกฺกานํ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๓. ม. อากณฺตุวา วิมานโต ฯ ๔. ม. ตํ เอตํ ฯ

๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๖. ม. ปฺริจฺจตฺตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 130

ทานานิ เทหิ โภณฑุณณ อหีสา สพุพภูตภพุยานัน
เอส มกุโค สุกติยา น จ มกุโค ปุตุต ยณเณนาติ ฯ
ตตุถ นิริยานเโสติ นิริสสาทตเถน นิริยานัน จคฺนุนัน
อปายานัน เอโส(๑) มกุโค ฯ โภณฑุณณาติ ราชานัน โคตุเตน
อาลปติ ฯ ภูตภพุยานนุติ ภูตทานญจ ภูตพพตฺตทานญจ ฯ
ยณเณนาติ(๒) เอวรูเปน ปุตุตชิตโร มารेतฺวา ยชนยณเณน
สกุคฺมกุโค นาม นตุถิ ฯ

ราชา อาห

[๗๘๕]อาจารย์ยานัน วจนัน(๑) ฆาติสฺสํ (๔)จฺนุทญจ สุริยญจ
ปฺตุเตหิ [๕]ยชิตฺวา ทุจฺจชฺเชหิ สุกตี สกุคํ คมิสฺสามีติ ฯ
ตตุถ อาจารย์ยานัน วจนนุติ อมฺม เนสา(๖) อตุตโน มติ
อาจารย์กขาปนกสฺส [๗]เม กณฺฆาฬาลาจริยสฺส(๘) เอตํ วจนัน เอสา
อนุสิญฺจิสฺส คสฺมา อหํ เอเต (๕) ฆาตยิสฺสํ ทุจฺจชฺเชหิ (๕) ปฺตุเตหิ ยณณัน
ยชิตฺวา สกุคํ คมิสฺสามีติ ฯ

อถสฺส มาตา อตุตโน วจนัน กหาเปตฺตุ อสกุโกนุติ
อปคตา ฯ อถสฺส ปิตา ตํ ปวตุตี สุตฺวา อากนฺตุวา นัน ปุจฺจติ (๑๐) ฯ
๑. ม. เอส ฯ ๒. ม. ปุตุตยณเณนาติ ฯ ๓. ม. วจนา ฯ
๔. ม. ฆาตีสฺสํ ฯ ๕. ม. เอตุถนุตเร ยณณนุติ ทิสฺสติ ฯ
๖. ม. เอตุถนุตเร มมาติ ทิสฺสติ ฯ ๗. ม. เอตุถนุตเร ปนสทฺโท อตุถิ ฯ
๘. ม. ขณฺฆาฬาลาจริยสฺส ฯ ๘. ม. ฆาตยิสฺสํ ทุจฺจชฺเชหิ ฯ
๑๐. ม. ปิตา ตํ ปวตุตี ปุจฺจติ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 131

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๗๕๐]ตัต ปิตา(๑) อโวจ วสวตติ โอรสั สกั ปุตตัม

ขณฺโณ กิร เต ปุตต ภาวิสสตี จตุหิ ปุตเตหิตี ฯ

ตตถ วสวตตีตี ตสส รณฺโณ นามั ฯ

ราชา อาห

[๗๕๑]สพเพปิ มยหัม ปุตตา จตุตา จันทสมิ หลณมานสมิ

ปุตเตหิ ขณฺณิ ขชิตฺวาน สุกตี สกุกั คมิตฺสามิตี ฯ

อถ นั ปิตา อาห

[๗๕๒]มา ตั ปุตต สททเทส สุกตี กิร โหตี ปุตตขณฺเณน

นिरยานโส มกุโค เนโส มกุโค หิ สกุกานัน

ททานัน เทหิ โกณฺฑณฺณ อหีสสา สพฺพญุตภพฺพานัน

เอส มกุโค สุกตียา น จ มกุโค ปุตตขณฺเณนาตี ฯ

ราชา อาห

[๗๕๓]อาจริยานัน วจัน (๒) ฆาตีสสั(๓) จันทนฺจ สุริยณฺจ

ปุตเตหิ [๔] ขชิตฺวา ทุจฺจชฺเชหิ สุกตี สกุกั คมิตฺสามิตี ฯ

อถ นั ปิตา อาห

[๗๕๔]ททานัน เทหิ โกณฺฑณฺณ อหีสสา สพฺพญุตภพฺพานัน

ปุตตปริวุโต ตุวั รณฺจัน ชนปทณฺจ ปาเลหิตี ฯ

ตตถ ปุตตปริวุโตตี ปุตเตหิ ปริวุโต ฯ รณฺจัน ชนปทณฺจตี

๑. ม. ปิตาปิ ฯ ๒. ม. วจนา ฯ ๓. ม. ฆาตีสั ฯ

๔. ม. เอตฺถนฺตเร ขณฺณนฺติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 132

สกลกาสิกรฎจจจ ตสเสว ตัม ตัง โกฎาสฏฐัง ชนปทญจ (๑)ปาเลตุ
สกุขิสสสิ(๑) ฯ

อถสฺส(๒) โส(๓) ปีตา(๓) อตฺตโน วจัน กหาเปตุ นาสกุขิ ฯ
ตโต จนุทกุมาริ จินฺเตสิ อิมสฺส เอตฺตกสฺส ชนสฺส ทุกฺขัม มํ
เอกํ นิสฺสาย ชาตฺ(๔) มม ปีตรํ ยาจิตฺวา เอตฺตํ ชนํ มรณทุกฺขโต
โมเจตฺสามิติ ฯ โส ปีตรา สทฺธี สลลปนฺโต อาห

[๗๕๕]มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺฑหาฬสฺส(๕)

อปี นิคพฺพนฺธกาปี หตฺถิ อสฺเส จ ปาเลม

มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺฑหาฬสฺส(๕)

อปี นิคพฺพนฺธกาปี หตฺถินกณฺฑานิ อฺขุณฺณม

มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺฑหาฬสฺส(๕)

อปี นิคพฺพนฺธกาปี อสฺสนกณฺฑานิ อฺขุณฺณม

มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺฑหาฬสฺส(๕)

ยสฺส โหนฺติ ตว กามา อปี รัฎฺฐา ปพฺพาชิตา

ภิกฺขาจริยํ จริสฺสามาติ ฯ

ตตฺถ นิคพฺพนฺธกาปีติ อปี นาม มยฺ มหานิคเพหิ พฺนฺธกา

หุตฺวา ฯ ยสฺส โหนฺติ ตว กามาติ สเจปี กณฺฑหาฬสฺส(๕)

ทาตุกาโมสิ ตสฺสปิ (๖) โน ทาเส กตฺวา เทหิ กริสฺสามสฺส

๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโธ นตฺถิ ฯ

๓. ม. โสปี ตัม ฯ ๔. ม. อุปฺปนฺนํ ฯ ๕. ม. ขณฺฑหาฬสฺส ฯ

๖. ม. ตสฺส ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 133

ทาสกมฺมนฺติ วทติ ฯ อปี รฎฺฐาติ สเจ อมฺหากั โกจิ โทโส
อตุถิ รฎฺฐโต(๑) โน ปพฺพาเซหิ อปี นาม รฎฺฐา ปพฺพาชิตา
กปณา วิย กปาลั คเหตุวา ภิกฺขาจริยั จริสฺสาม มา โน
เทว อวธิ เทหิ โน ชีวิตนฺติ วิลปติ(๒) ฯ

ตสฺส ตั นานปฺปการั วิลปี สุตฺวา ราชา(๓) หทยผลานั
ปฺตุโต วิย อสฺสุปฺณเณหิ เนตฺเตหิ [๔] น เม โกจิ ปฺตุเต มาเรตุ
ลจฺฉติ น มมตฺโต เทวโลเกนาติ สพฺเพ เต โมเจตุ อห
[๗๕๖]ทุกขั โข เม ชนยิตฺถ(๕) วิลปนฺตา ชีวิตสฺส กามาหิ
มฺลยจฺทานิ กุมारे อลัปี เม โหตุ ปฺตุตฺตยณฺเณนาติ ฯ
เต(๖) รณฺโณ กถิ สุตฺวา ราชปฺตุเต อาทิ กตุวา สพฺพนตฺ
ปฺกฺขิปฺริโยสนั(๗) ปาณคณั วิสขฺเชสิ ฯ กณฺฑหาโลปี(๘) ยณฺณาวาญ
กมฺมํ สัวิทฺทติ ฯ อถ นั เอโก ปฺริโส อเร ทฎฺฐ กณฺฑหา(๙)
รณฺณา ปฺตุตฺตโร วิสขฺชิตา(๑๐) ตวั อตุตฺโน ปฺตุตฺทาเร(๑๑) มาเรตฺวา
เตสั คลโลหิเตน ยณฺณั ยชิสฺสตีติ(๑๒) อห ฯ โส ก็ นามตฺ รณฺณา
กตฺนฺติ กปฺปฎฺฐจฺานอกฺกิ วิย อวตฺถรณฺโต อฎฺฐาย ตฺริโต ชาวิทฺวา
เวเคนาคนฺตฺวา อห

- # ๑. ม. รฎฺฐาโต ฯ ๒. ม. วิลปี ฯ ๓. ม. หทยผลิตปฺตุโต ฯ
- # ๔. ม. เอตฺถนฺตเร โรทมาโนติ ทิสฺสตี ฯ ๕. ม. ชนยถ ฯ
- # ๖. ม. ตั ฯ ๗. ม. ปฺกฺขิปฺริโยสนั ฯ ๘. ม. ขณฺฑหาโลปี ฯ
- # ๙. ม. ขณฺฑหาท ฯ ๑๐. ม. ปฺตุตา วิสขฺชิตา ฯ
- # ๑๑. ม. ปฺตุเต ฯ ๑๒. ม. ยชิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 134

[๗๕๗] ปุพฺพเพว เมสิ วุตฺโต ทุกฺกริ ทฺรภิสมฺภวํ เจตํ
 อถ โน อุปฺกษตฺส ยถฺยสฺส กโรสิ วิกุเขปํ
 สพฺเพ วชฺชนฺติ(๑) สฺคตํ เยปี(๒) ยชฺชนฺติ เยปี เจว(๓) ยชาเปณฺติ(๔)
 เชาปี อนุโมทฺนฺติ ยชฺชนฺตานํ อีทิสํ(๕) มหายถฺยณฺติ ฯ
 ตตฺถ ปุพฺเพ เมสิ วุตฺโตติ(๖) นนฺ มยา ตํวํ ปุพฺพเพว วุตฺโต
 ตุมฺหาทีเสน ภิรฺกชาติเกน น สกฺกา ยถฺยํ ยชฺชิตฺถํ ยถฺยยชฺชนํ
 นาม เอตํ ทุกฺกริ ทฺรภิสมฺภวณฺติ ฯ อถ โน อิทานิ อุปฺกษตฺส
 ยถฺยสฺส วิกุเขปํ กโรสิ ฯ วิชฺมณฺติปี ปาโจ ฯ ปฏฺิเสชฺชนฺติ
 อตุโธ ฯ มหาราช กสฺมา เอวํ กโรสิ ยตฺตกา หิ ยถฺยํ ยชฺชนฺติ
 วา ยชาเปณฺติ(๗) วา อนุโมทฺนฺติ วา สพฺเพ สฺคตฺเมว วชฺชนฺตีติ
 ทสฺเสสิ ฯ

โส อนุชฺพาโล ราชา ตสฺส โภชฺวสิกสฺส กถํ คเหตุวา
 ชฺมมฺสยฺยํ หุตฺวา ปฺน ปฺตฺเต คณฺหาเปสิ ฯ ตโต จนฺทกฺมาโร
 ปีตฺริ อนุโพธิชฺมาโน อาห

[๗๕๘] อถ กิสฺสว โน(๘) ปุพฺเพ โสตุถานํ พฺราหฺมณฺณ อวาเจสิ
 อถ โน อการณฺสฺมา ยถฺยตฺถาย เทว ฆาเตสิ
 ปุพฺพเพว โน ทฺรกาลเ น หนฺนสิ น ฆาเตสิ วา(๙)
 ทหฺรมา โยพฺพนปฺตฺตา(๑๐) อทฺฐกา ตาต หญฺณาม

- # ๑. ม. วชฺชนฺติ ฯ ๒. ม. ปีตฺทโท นตฺถิ ฯ ๓. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ
- # ๔. ม. ยชฺชนฺติ ฯ ๕. ม. เอทิสํ ฯ ๖. ม. ปุพฺเพ วาติ ฯ
- # ๗. ม. ยชฺชนฺติ ฯ ๘. ม. ชโน ฯ ๙. ม. วาสฺทโท นตฺถิ ฯ
- # ๑๐. ม. โยพฺพนํ ปตฺตา ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 135

หตุถิกเต อสุสคเต	สนุนทุเช ปสฺส โน มหาราช
ยทุเช จ(๑) ยุชฺฌมานเ จ(๑)	นหิ มาทิสา[๒] โหนฺติ ยลฺลตถาย
ปจฺจนฺเต วา(๓) กุปฺปีเต	อภฺวีสุ วา มาทิสเ นโยเชนฺติ
อถ โน อการณฺสฺมา	อภฺมียิ ตาต หลฺลวาม
ยา กาจิ สกฺกณิกาย(๔)	วสนฺติ ตินฺนรานิ กตฺวาน
ตาสฺ หิ ปียา ปฺตฺตา	อถ โน ตฺวํ เทว ฆาเตสิ
มา ตสฺส สทฺทเหสิ	น มํ กณฺทหาโล ฆาเตยฺย
มมฺ หิ โส ฆาเตตฺวา(๕)	อนนฺตรํ ตลฺจ(๖) เทว ฆาเตยฺย
คามวริ นิกมวริ	ททฺนฺติ โภคํปิสฺส มหาราช
อถคฺคปิณฺชิกายิ กุเล	กุเล เกเห เต ภฺยชนฺติ
เตสฺปิ ตาทิสานํ	อิจฺจนฺติ ทฺพฺภิกฺขุ มหาราช
เยภฺยเยน หิ เอเต	อกตฺยลฺลโน พฺรหฺมณา(๗)
มา โน เทว อวริ	ทาสเ โน เทหิ กณฺทहाลสฺส(๘)
อปี นิกพฺพนฺธกายิ	หตุถิ อสุเส จ ปาเลม
มา โน เทว อวริ	ทาสเ โน เทหิ กณฺทहाลสฺส(๘)
อปี นิกพฺพนฺธกายิ	หตุถิจฺจนฺณานิ อฺชฺฌेम
มา โน เทว อวริ	ทาสเ โน เทหิ กณฺทहाลสฺส(๘)
อปี นิกพฺพนฺธกายิ	อสุสจฺจนฺณานิ อฺชฺฌेम

๑. ม. วา ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร สุราติ ทิสฺสติ ๑

๓. ม. วายิ ๑ ๔. ม. ยายิ หิ ตา สกฺกณิกายิ ๑ ๕. ส. ม. ฆาเตตฺวาน ๑

๖. ส. ม. อนนฺตรา ตมฺปิ ๑ ๗. ม. พฺรหฺมณา เทว ๑

๘. ม. ฆณฺทहाลสฺส ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 136

มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺฑหาฬสฺส(๑)
ยสฺส โหนฺติ ตว กามา อปี รฎฺฐา ปพฺพาชิตา
ภิกฺขาจริยิ จริสฺสามาติ

ตตฺถ ปุพฺเพติ ตาต ยถิ อหิ มาเรตฺพุโป อถ กสฺมา
อมฺหากิ ฌาติชฺโน ปุพฺเพ มม ชาตกาเล พุราหฺมณฺเ โสตุถานํ
อวาเจสิ ฯ ตทา กิร กณฺฑหาโล จ มม ลกฺขณานิ อฺปฺชาเรตฺวา
อิมสฺส กุมารสฺส น โกจิ อนฺตราโย ภวิสฺสติ ตุมฺหากิ อจฺจเยน
รชฺชํ การเสตฺตีติ อหา อิจฺจสฺส ปุริเมน ปจฺฉิมํ น สเมติ
มฺสวาที เอส อถ โน เอตฺส วจันํ กเหตุวา อการณฺสฺมา
นิกฺการณาเยว ยถฺยตฺถาย เทว ฌาเตสิ มา อมฺเห ฌาเตสิ
อัยํ หิ มยิ เอกสฺมี เวเรน มหาชนํ มาเรตฺกาโม สาธุกํ
สฺลลฺกฺเขสิ (๒) นรินฺทาติ ฯ ปุพฺเพว โนติ มหาราช สเจ(๓) อมฺเห
มาเรตฺกาโม ปุพฺเพว โน ทหฺรกาเลเยว(๔) กสฺมา สยิ วา น
หเนสิ น อญฺเวยหิ วา ฌาตาเปสิ อิทานิ ปน มยิ ทหฺรา
ตฺรฺฐนา ปจฺมวเย จิตา ปุตฺตชิตาหิ สํวฑฺฒาม(๕) เอวํ ภูตา ตว
อทฺฐสกาเว กิ การณา หญฺญามาติ ฯ

ปสฺส โนติ อมฺเห จตฺตาโรปี ภาตฺเท ปสฺส ฯ ยฺชฺชมฺมานนฺติ
ปจฺจตฺถิกานํ นครํ ปรีวาเรตฺวา จิตกาเล อมฺหาทีเส ปุตฺเต เตหิ
๑. ม. ขณฺฑหาฬสฺส ฯ ๒. ม. สฺลลฺกฺเขสิ ฯ ๓. ม. สเจปี ฯ
๔. ม. อัยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๕. ม. วฑฺฒาม ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 137

สทฐี ยุชฌมานะ ปัสส ๑ อปุตตกา หิ ราชาโน อนาถา นาม
โหนติ ๑ มาทิสาดิ อมหาทิสา ปุตตา สุรา พลปุตตาน
ยลลตถาย มาเรตพพา โหนติ ๑ นิโยชนุตติ(๑) เตลั ปจจามิตตานัน
คณหนตถาย นิโยชนุตติ ๑ อถ โนติ อถ อมเห ๑ อกรรมสมาติ
อการณน ๑ อญมियนติ อโนกาเสเยว กสุมมา ตาต หลลมาติ
อตุโถ ๑ มา ตสส สททหะลิตติ (๒)มหาราช มัม กณทหาโล(๒) น(๓)
ฆาตयेติ มา ตสสปี สททหะยาลิ ๑ โภคัม ปิสสาติ โภคัมปี อสส
พุราหุมนสส ราชาโน เทนติ ๑ อถคคปิณทิกากปีติ อเถเต
อคุโททกัม อคคปิณทัม ลกนตา อคคปิณทิกากปี โหนติ ๑ เตลัปีติ
เยลั กุเล กุลชนติ เตลัปี เอวรูปานัน ปิณททายกานัน ทุพกิต्तัม
อิจจนติ ๑

ราชา กุมารสส วิลลิป สุตวา อาห

[๗๕๕]ทุกขัม โข เม ชนยิตถ(๔) วิลปนุตตา ชีวิตสส กามาหิ
มุลลจทานิ กุมारे อลัมปี เม โหตุ ปุตตยลลเณนาติ ๑
อิมเมว คาลัม วตุวา ปุนปี โมเจสิ ๑
กณทหาโล อากนตุวา ปุนปี อาห

[๘๐๐]ปุปุเพว เมลิต(๕) วุตโต ทุกกรัม ทุรภิสมภวณเจตัม
อถ โน อุปกขตสส ยลลสส [๖] กโรสิ วิกเขปัม

๑. ม. นิคยชนุตติ ๑ ๒. ม. มหาราช น มัม กณทหาโล ๑

๓. ม. นสทโท นตถิ ๑ ๔. ม. ชนยถ ๑ ๕. ม. โขสิ ๑

๖. ม. เอตถนุตเร กสุมมาติ ทิสสติ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 138

สพเพ วชชนุตี สุกตี เย ยชนุตี เยปี เจว ยชาเปนุตี
เย วาปี อนุโมทนุตี ยชนุตานัน อีทิสัน มหายณณุตี ฯ
เอว วตฺวา ปุน เต คณฺหาเปตี ฯ อถสฺส อนฺนยณตถิ

กฺมาโร อาห

[๘๐๑]ยทิ กิร ยชิตฺวา ปุตฺเตหิ เทวโลกิ อิตฺ จุตฺตา ยนฺติ
พฺราหฺมโณ ตาว ยชตุ ปจฺฉาปี (๑)ยชิตฺสตี ราช(๑)
ยทิ กิร ยชิตฺวา ปุตฺเตหิ เทวโลกิ อิตฺ จุตฺตา ยนฺติ
เอเสว (๒)กณฺฑหาโล ยชตุ(๒) สเกหิ ปุตฺเตหิ
เอวฺ ชานัน (๓)เจ กณฺฑหาโล ก็ ปุตฺตเก น ฆาเตสิ
สพฺพยจ ฅาติคณฺ(๔) อตฺตานยจ น ฆาเตยฺย(๔)
สพเพ วชชนุตี นิริยํ เย ยชนุตี เยปี วา ยชาเปนุตี
เย จาปี อนุโมทนุตี ยชนุตานัน เอทิสัน มหายณณุตี(๕) ฯ
ตตฺถ พฺราหฺมโณ [๖] ตาวาติ ปจฺมนตาว กณฺฑหาโล ยชตุ ฯ
สเกหิตี อตฺตโน ปุตฺเตหิ อถ ตสฺมี เอวฺ ยชิตฺวา เทวโลกิ คเต
ปจฺฉา ตฺวํ ยชิตฺสตี เทว สาทฺฐรสโกชนมฺปิ หิ ตฺวํ อณฺเณหิ
วิมฺลิตฺวา(๗) ภูยฺชติ ปุตฺตมรณฺณเวย(๘) กสฺมา อวิมฺลิตฺวา กโรสิตี
๑. ม. ยชตี ตฺวํ ราช ฯ ๒. ม. ขณฺฑหาโล ยชตี ฯ
๓. ม. ชานนฺโต ฯ ๔. ม. ฅาติชนัน ฯ ๕. ม. มหายณณัน ฯ
๖. ม. เอตฺถนฺตเร สเจ หิ โส สฺชณฺตี โย หนาติ หโตปี โส สคฺคมฺเปติ
จานัน โภวาทิ โภวาทิน มารเยยฺยํ เย จาปี เตสํ อภิสทฺทฺทฺเหยฺยณฺตีตี
ทิสฺสนุตี ฯ ๗. ม. วิมฺลิตฺวา ฯ ๘. ม. ปุตฺตทารมารณฺเวย ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้าที่ 139

ทีเปโนโต เอวมาห ฯ เอวํ ชานนุติ(๑) ปุตุตธีตโร มาเรตวา
 เทวโลกํ กจฺจนุตีติ เอวํ ชานนุโต ก็ การณา อตุตโน ปุตุเต
 จ ฌาตี จ อตุตทานญจ น ฌาเตสี ฯ สเจ หิ ปรี มาเรตวา
 เทวโลกํ กจฺจนุติ อตุตทานเมว มาเรตวา พุรหุมโลกโก(๒) คนุตพุโพ
 ภวิสฺสตีติ(๓) เอวํ ยญฺญคฺคณํ ชานนุเตน ปรี อมาเรตวา อตุตวา
 มาเรตพุโพ ลียา อัย ปน ตถา อกตุวา มํ มาราเปตี
 อิมินาปี การณน กณฺฑทฺทาลสฺส กมฺมํ ชานาหิ มหาราช
 ยถา เอส วินิจฺจนเย วิโลปี กาคู อลภนุโต เอวํ กโรตีติ ฯ
 เอทิสนุติ เอวรूपํ ปุตุตฆาตยญฺญํ ฯ

กฺุมาโร เอตุตถํ กเถนุโต(๔) ปีตริ อตุตโน วจัน กาทาเปตุ
 อสกุโกนุโต ราชานํ ปรีวาเรตวา จิตฺติ ราชปรีสํ อารพฺภ อาห

[๘๐๒]กถญจ กิร ปุตุตทามาโย คหปตโย ฆรณฺนิโย จ

นक्रमฺหิ น อุปวทฺทนุติ ราชานํ มา ฆาตยิ โอรสํ ปุตุตฺติ

กถญจ กิร ปุตุตทามาโย คหปตโย ฆรณฺนิโย จ

นक्रमฺหิ น อุปวทฺทนุติ ราชานํ มา ฆาตยิ อตุตริชํ ปุตุตฺติ

รญฺญโธ จมฺหิ อตุตทกาโม หิโต จ สพุพชนปทสฺส

น โกจิ อสฺส ปฏฺธิมํ มยา ชนปโท(๕) น ปเวเทตีติ ฯ

ตตุต ปุตุตทามาโยติ ฆรณฺนิโยว(๖) สนฺธาย วุตุตฺติ ฯ คหปตโย

๑. ม. ชานนุโตติ ฯ ๒. ม. พุรหุมโลกํ ฯ ๓. ม. ภวิสฺสตีติ ฯ

๔. ม. กเถนุโตปี ฯ ๕. ม. ชานปโท ฯ ๖. ม. ฆรณฺนิโย ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 140

จ ปุตุตคามานาม โหนฺติ ฯ น อุปวทนต์ติ น อุปกุโกสนฺติ
น วทนต์ติ ฯ อตุรชนต์ติ อตุตนา(๑) ชาดฺ ฯ เอวํ วุตฺเตปี โกจิ
รณฺญา สทฺฐี กเถตุํ สมฺตฺโต นาม นานโหสิ ฯ น โกจิ อตุส
ปฏิฆํ มยาติ อิมินา โน ลญฺโจ วา กหิตฺโต อิสฺสรियมเทน วา
อิทฺทนาม ทุกฺขํ กตฺตติ โกจิ เอโกปี มยา สทฺฐี ปฏิฆํ กโรนฺโต(๒)
นาม นานโหสิ ฯ ชนปโท น ปเวเทตีติ เอวํ รณฺโณ จ ชนปทสฺส
จ อตุตคามมฺหิ(๓) ก็ มม ปิตฺริ อัย ชนปโท กุณฺสมฺปนฺโน เต
ปุตุโตติ น ปเวเทติ น ชานาเปตีติ อตุโต ฯ

เอวํ วุตฺเตปี น โกจิ กิณฺจิกิ กเถสิ ฯ ตโต กุมาโร อตุตโน
ภริยานํ(๔) สตุตฺสตุํ ยาจนตุถาย อญฺโชนฺโต อาห
[๘๐๓]คจฺฉนฺโต โว ฆรณฺนิโย ตาตลฺลจ วเทถ กณฺฑทฺทาลลฺลจ(๕)
มา ฆาเตถ กุมาเร อทฺทสเก สีหสฺสกาเส
คจฺฉนฺโต โว ฆรณฺนิโย ตาตลฺลจ วเทถ กณฺฑทฺทาลลฺลจ (๕)
มา ฆาเตถ กุมาเร อเปกฺขิตฺโต สพฺพโลกสฺสชาติ ฯ
ตา คนฺตุวา ยาจิสฺสุ ฯ[๖] ราชา น โอลฺลเกสิ ฯ ตโต
กุมาโร อนาโถ หุตฺวา วิลปฺนฺโต คาทมาห

[๘๐๔]ยณฺณนาหิ(๗) ชาเยยฺย
รถการกุเลสุ วา ปุกฺกุสกุเลสุ วา

- # ๑. ม. อตุตโต ฯ ๒. ม. กตุตา ฯ ๓. ม. อตุคามสฺส ฯ
- # ๔. ม. ภริยาโย ตํ ฯ ๕. ม. ขณฺฑทฺทาลลฺลจ ฯ
- # ๖. ม. เอตุถนฺตเร ตาปีตี ทิสฺสตี ฯ ๗. ม. ยํ ญฺณนาหิ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 141

เวสเสสสุ วา ซาเยยยิ

น หชช มั ราชา ยญเณ ฉาเตสฺสตีติ ฯ

อติ วตุวา ปุณ ตา [๑] อูโยเชนุโต อาห

[๘๐๕]สพฺพาปี ตา มนฺตินิกโย(๒) กจฺจถ อยฺยสฺส กณฺฑหาฬสฺส(๓)

ปาเทสฺส นิปตฺตถ(๔) อปฺราธาหิ น ปสฺสามิ

สพฺพาปี ฆรณฺนิโย(๕) กจฺจถ อยฺยสฺส กณฺฑหาฬสฺส

ปาเทสฺส นิปตฺตถ กิณฺเต ฆนฺเต มยฺย ทูสยิมฺหาติ(๖) ฯ

ตตฺถ อปฺราธาหิ น ปสฺสามีติ อหิ อจฺริย กณฺฑหาฬ อตฺตโน

อปฺราหิ น ปสฺสามิ ฯ กิณฺเต ฆนฺเตติ อยฺย กณฺฑหาฬ มยฺย ตฺยหิ

กี ทูสยิมฺหา อถ เจ จนฺทกุมารสฺส โทโส อตฺถิ ตํ ฆมถาติ วทถ ฯ

อถ จนฺทกุมารสฺส กนิฏฺฐภิกินี เสลา กุมาริ นาม सा

โสภิ สณฺจเรตุ อสกุโกนฺตี ปิตุ (๗)ปาทมฺมุเลสฺส นิปตฺตฺวา(๘)

ปริเทวิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนุโต สตฺถา อาห

[๘๐๖]กปณา วิลปติ เสลา ทิสฺวาน ภาตโร(๘) อฺปนฺนิตฺตเต

ยญฺโล กิร เม อุกฺขิปิโต ตาเตน สกุกกาเมนาติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ภริยาโตติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. สีมฺนฺตินิกโย ฯ

๓. ม. ฆณฺฑหาฬสฺส ฯ ๔. ม. นิปตถ ฯ ๕. ม. สีมฺนฺตินิกโย ฯ

๖. ม. อทฺุเสมาติ ฯ ๗. ม. ปาทมฺมุเล ปตฺตฺวา ฯ

๘. ม. ภาตริ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 142

ตตถ อุปนีตตเตติ อุปนีตสกาเว ฯ อุกขิปิโตติ อุกขิตโต
ปวตติโต ฯ สกุกกาเมนาติ มม ภาตโร มาเรตฺวา สกุกํ อิจฺจนฺเตน
ตาเตน ฯ [๑] อิเม มาเรตฺวา ก็ สกุกเนน กริสฺสสีติ วิลปติ ฯ

ราชา ตสฺสาปี กถํ น คณฺหิ ฯ ตโต จนนทกุมารสฺส ปุตฺโต
วสุโล นาม ปิตฺริ ทุกฺขิตฺติ ทิสฺวา อหํ อยฺยํ อุปสงฺกมิตฺวา
ยาจิตฺวา มม ปิตฺุ ชีวิตฺติ ทาเปสฺสามีติ รณฺโณ ปาทมฺเณ นิปตฺติวา
ปริเทวิ ฯ

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตถา อาห
[๘๐๗]อาวตฺติ จ ปรีวตฺติ จ วสุโล สมฺมุขา รณฺโณ
มา โน เทว ปิตฺริ อวธิ ทหรมฺหา อโยพฺพนปฺตฺตาติ(๒) ฯ
ตตถ ทหรมฺหา อโยพฺพนปฺตฺตาติ เทว มยฺยํ ตฺรณฺทารกา
น ตาว โยพฺพนปฺตฺตา อมฺหฺสฺสุปี ตาว อนุกมฺปาย อมฺหากํ
ปิตฺริ มา อวธิ ฯ

ราชา ตสฺส ปรีเทวนสทฺทำ (๓) สุตฺวา ภิษฺชมานททโย วีย
หุตฺวา อสฺสุปฺนฺเนหิ เนตฺเตหิ กุมาริ อาลึงฺกิตฺวา ตาต อสฺสาสิ
ปฏฺฐิภาหิ(๔) วิสฺชเชมิ เต ปิตฺรณฺติ วตฺวา คาถมาห

[๘๐๘]เอโส เต วสุล ปิตา ตวํ สเมหิ ปิตฺรา สห
ทุกฺขํ โข เม ชนยฺสิ วิลปฺนฺโต อนฺเต ปุรฺสฺมี
มฺลฺยจถทานิ กุมारे อลฺปิ(๕) เม โหตุ ปฺตฺตยณฺเณนาติ ฯ
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตาตาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. โยพฺพนํ ปตฺตานิ ฯ
๓. ม. ปรีเทวิตฺติ ฯ ๔. ม. ปฏฺฐิภ ฯ ๕. ม. อตฺมปี ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 143

ตตถ อนนเต ปุรสมินติ ราชนิเวสนสส อนนเต(๑) ปุเร ฯ ปุณ
กณฺฑหาโล อากนฺตวา อาห

[๘๐๕]ปุพฺพเว เม โขสิ(๒) วุฑฺโฒ ทุกฺกัรํ ทุรภิสมฺภวณฺเจตํ

อถ โน อุปกฺขตสฺส ยณฺณสฺส [๓] กโรสิ วิกฺเขปปี
สพฺเพ วชฺชนฺติ สุกฺคิเ ย ยชนฺติ ยेषี เจว ยชาเปนฺติ
เย จาปี อนฺโมทนฺติ ยชนฺตานํ อีทิสํ มหายนฺณฺติ(๔) ฯ
ราชาปี [๕] อนฺธพาโล ปุณ ตสฺส วจเนน ปุฑฺเต

กณฺหาเปสิ ฯ ตโต กณฺฑหาโล จินฺเตสิ อัย ราชา
มฺหุจฺจโต กทาจิ วิสชฺเชสิ กทาจิ กณฺหาเปสิ ปุณ (๖) ทารกานํ
วจเนน ปุฑฺเต วิสชฺเชยฺย ยนฺนุนาหํ ยณฺณวาณฺณเวว ตํ (๗)
เนมิติ ฯ อถสฺส ตตถ คมนตฺถาย กาถมาห

[๘๑๐]สพฺพรตฺนสฺส ยณฺโณ อุปกฺขโต เอกราช ตว ปฏฺยฺจโต

อภินิกฺขมสฺสุ เทว สคฺคํ คโต ตฺวํ ปโมทิสฺสสีติ ฯ
ตสฺสโต มหาราช ตว ยณฺโณ สพฺพรตเนหิ อุปกฺขโต
ปฏฺยฺจโต อิทานิ เต นิกฺขมฺนกาโล ตสฺมา อภินิกฺขม ยณฺณํ ยชิตฺวา
สคฺคํ คโต ตฺวํ (๘) ปโมทิสฺสสีติ ฯ ตโต โพธิสคฺคํ อาทาย
ยณฺณวาณฺณคมนกาเล ตสฺส โอโรธา เอกโต นิกฺขมึสุ ฯ

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สคฺคา อาห

- # ๑. ม. อนนฺตเร ฯ ๒. ม. โขสิ เม ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร กสฺมาติ
- # ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. ยาเชนฺติ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท
- # อตฺถิ ฯ ๖. ม.กาเลน กณฺหาเปติ กาเลน วิสชฺเชติ ปุณปี ฯ
- # ๗. ม. นํ ฯ ๘. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 144

[๘๑๑] ทหฺรา สตุตฺสตา เอตา จนฺทกุมารสฺส ภริยาโย

เกเส วิกีริตฺวาน(๑) โรทฺนฺติโย มคฺคมนฺุยายนฺติ

อปฺรา ปน โสเกน นิกฺขนฺตา นนฺทเน วิย เทวา

เกเส วิกีริตฺวาน โรทฺนฺติโย มคฺคมนฺุยายนฺตีติ(๒) ฯ

ตตุถ นนฺทเน วิย เทวาติ นนฺทวเน (๓) จวนฺธมฺมํ เทวปฺตุตฺตํ(๓)

ปฺริวารेतฺวา เทวตา วิย(๔) ฯ

ตโต ปฺริ ตาสิ วิลาโป โหติ(๕)

[๘๑๒] กาสิกสฺุจิวตฺถรฺรา กุณฺฑลฺิโน อคฺคฺลจฺนฺทนฺวิลิตฺตา

นียนฺติ จนฺทสฺุริยา ยลฺลตฺถาย เอกฺราษสฺส

กาสิกสฺุจิวตฺถรฺรา กุณฺฑลฺิโน อคฺคฺลจฺนฺทนฺวิลิตฺตา

นียนฺติ จนฺทสฺุริยา มาตุ กตฺวา ทหฺยโสํ

กาสิกสฺุจิวตฺถรฺรา กุณฺฑลฺิโน อคฺคฺลจฺนฺทนฺวิลิตฺตา

นียนฺติ จนฺทสฺุริยา ชนสฺส กตฺวา ทหฺยโสํ

มฺิสฺรสโกชนา นหาปฺกสฺุณฺหาตา(๖) กุณฺฑลฺิโน อคฺคฺลจฺนฺทนฺวิลิตฺตา

นียนฺติ จนฺทสฺุริยา ยลฺลตฺถาย เอกฺราษสฺส

มฺิสฺรสโกชนา นหาปฺกสฺุณฺหาตา(๖) กุณฺฑลฺิโน อคฺคฺลจฺนฺทนฺวิลิตฺตา

นียนฺติ จนฺทสฺุริยา มาตุ กตฺวา ทหฺยโสํ

๑. สฺ. ยฺ. ปฺริกีริตฺวาน ฯ ม. ปฺริกีริตฺวาน ฯ ๒. ม. มคฺคมนฺุยายนฺติ ฯ

๓. ม. จวนฺเทวปฺตุตฺตํ ฯ ๔. ม. นิกฺขนฺตเทวตา วิย คตา ฯ

๕. ม. วิลาปกาธา โหนฺติ ฯ ๖. ม. นหาปฺกสฺุณฺหาปิตา ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 145

มัสรสโกชานา นหาปกสุนหาตา กุณฺฑลโน อคฺคฺลจฺนฺทนวิลิตฺตาม

นินฺนฺติ จนฺทสุริยา ชนฺสฺส กตฺวา หทยโสภํ

ยสฺส ปุพฺเพ หตฺถิวนฺทฺรคเต หตฺถิกา(๑) อนฺวชฺชนฺติ

ตฺยชฺช จนฺทสุริยา อุโภว ปตฺติกา ยนฺติ

ยสฺส ปุพฺเพ อสฺสวรนฺทฺรคเต อสฺสกา อนฺวชฺชนฺติ

ตฺยชฺช จนฺทสุริยา อุโภว ปตฺติกา ยนฺติ

ยสฺส ปุพฺเพ รถวรนฺทฺรคเต รตฺธิกา(๒) อนฺวชฺชนฺติ

ตฺยชฺช จนฺทสุริยา อุโภว ปตฺติกา ยนฺติ

เยหิสฺส ปุพฺเพ นียีสฺส(๓) ตปฺนียกปฺปนฺเหหิ ตฺรจฺเณหิ

ตฺยชฺช จนฺทสุริยา อุโภว ปตฺติกา ยนฺตีติ ฯ

ตตฺถ กาสิกสุจิวตฺถรชาติ กาสियานิ สุจิวตฺถานิ

ธาริยมาณา(๔) ฯ จนฺทสุริยาติ จนฺทกุมารโ จ สุริยกุมารโ จ ฯ

นหาปกสุนหาตาติ จนฺทนจฺจนฺณน อุพฺพตฺเตตฺวา นหาปเกหิ

กตฺปริกมฺมกตฺยา สุนหาตา(๕) ฯ ยสฺสฺสฺติ เย อสฺสฺสฺติ นิปาตมคฺคํ ฯ

เย กุมารเตติ อตฺโถ ฯ ปุพฺเพติ อิตฺ ปุพฺเพ ฯ

หตฺถิวนฺทฺรคเตติ หตฺถิวนฺทฺรคเต อลงฺกตฺหตฺถิกฺขนฺท-

วรนฺทฺรคเต ฯ อสฺสวรนฺทฺรคเตติ อสฺสวรนฺทฺรคเต ฯ รถวรนฺทฺรคเตติ

รถวรนฺทฺรคเตติ ฯ นียีสฺสฺติ นิกฺขมียีสฺสฺติ ฯ

๑. ม. หตฺถิ ฯ ๒. ม. รเถหิ ฯ ๓. ม. นียีสฺสฺติ ฯ เอวฺมฺปฺริปี ฯ

๔. ม. ธาริยมาณา ฯ ๕. ม. สุนหาปิตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 146

เอวี่ ตาสู ปริเทวนุตีสูเยว โโพธิสตุตตี นครา นีหรีสุ ฯ ตทา
สกลนคร์ สงฺขุกิ(๑) ฯ นาครา นิกฺขมิตฺตุ อารภีสุ(๑) ฯ มหาชเน
นิกฺขมมนฺเต ทวารานี นปฺปโหนฺติ ฯ พุราหฺมโณ อติพฺหุชนํ ทิสฺวา
โก ชานาติ กิ ภิวิสฺสตีติ นครทวารานี ถกาเปสิ ฯ มหาชโน
นิกฺขมิตฺตุ อลภนฺโต อนฺโตนคฺรทวารสฺส อาสนนฺนฺฏฺจฺจเน อฺยฺยานํ
อตุถิ ตสฺส สนฺตฺติเก มหาวิรวี วิรวี ฯ เตหิ(๒) รเวหิ สกฺกณฺสงฺฆมา(๒)
ลํขุกิตฺวา อากาเส ปกฺขนฺนฺทีสุ (๓) ฯ มหาชโน ตํ ตํ สกฺกณํ
อามนฺเตตฺวา วิลปฺนฺโต อาห

[๘๑๓]ยฺหิ สกฺกณํ มํสมิจฺจลฺลิตํ อฺยฺยสฺส ปุพฺเพน ปุพฺพวตฺติยา
ยชเตตฺถ เอกราชา สมนฺมุพฺโห จตุหิ ปฺตฺเตหิ
ยฺหิ สกฺกณํ มํสมิจฺจลฺลิตํ อฺยฺยสฺส ปุพฺเพน ปุพฺพวตฺติยา
ยชเตตฺถ เอราชา สมนฺมุพฺโห จตุหิ กณฺณหาหิ
ยฺหิ สกฺกณํ มํสมิจฺจลฺลิตํ อฺยฺยสฺส ปุพฺเพน ปุพฺพวตฺติยา
ยชเตตฺถ เอกราชา สมนฺมุพฺโห จตุหิ มหะสีหิ
ยฺหิ สกฺกณํ มํสมิจฺจลฺลิตํ อฺยฺยสฺส ปุพฺเพน ปุพฺพวตฺติยา
ยชเตตฺถ เอกราชา สมนฺมุพฺโห จตุหิ กหปตีหิ
ยฺหิ สกฺกณํ มํสมิจฺจลฺลิตํ อฺยฺยสฺส ปุพฺเพน ปุพฺพวตฺติยา
ยชเตตฺถ เอกราชา สมนฺมุพฺโห จตุหิ หตุถิหิ

๑. ม. สงฺขุกิตฺวา นิกฺขมิตฺตุ อารภี ฯ ๒. ม. เตน รเวณ สกฺกณฺสงฺฆโม ฯ
๓. ม. สงฺขุกิโต อากาสํ ปกฺขนฺนฺที ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้าที่ 147

ยทิ สกฺกณิ มํสมิจฺจลลิตฺติ	อุยฺยสฺสฺสฺ ปุพฺพเพน ปุพฺพวตฺติยา
ยชเตตฺตถ เอกกราชา	สมฺมุพฺโพ โห จตฺตฺติ อสฺเสหิ
ยทิ สกฺกณิ มํสมิจฺจลลิตฺติ	อุยฺยสฺสฺสฺ ปุพฺพเพน ปุพฺพวตฺติยา
ยชเตตฺตถ เอกกราชา	สมฺมุพฺโพ โห จตฺตฺติ อสฺเสหิ
ยทิ สกฺกณิ มํสมิจฺจลลิตฺติ	อุยฺยสฺสฺสฺ ปุพฺพเพน ปุพฺพวตฺติยา
ยชเตตฺตถ เอกกราชา	สมฺมุพฺโพ โห สพฺพจตฺตฺเทหิตฺติ(๑) ฯ

ตตฺตถ มํสมิจฺจลลิตฺติ อมฺโဂ สกฺกณิ สเจ มํสํ อิจฺจลลิตฺติ ฯ อุยฺยสฺสฺสฺ
 ปุพฺพเพน ปุพฺพวตฺติยาติ ปุพฺพวตฺติยา ปุพฺพเพน ปุรฺตฺตฺติมทิสาย(๒)
 ยณฺณวาทฺโฏ อตฺตฺติ ตตฺตถ กจฺจ ฯ ยชเตตฺตถาติ เอตฺตถ
 กณฺฑทฺทาลสฺส วจฺจํ กเหตุวา สยฺ(๑) สมฺมุพฺโพ โห เอกกราชา จตฺตฺติ
 ปุคฺคเตหิ [๔] ยชติ ฯ เสสคาถาสฺสปี เอเสว นโย ชานิตฺตพฺโพ ฯ
 เอวํ มหาชนฺ อตฺตฺติ จานเ ปรีเทวิทฺวา โพรทิสตฺตสฺส
 วสนฺนุจฺจํ คณฺฑวา ปาสาทํ ปทกฺกขิณฺ กโรนฺโต(๕) อนฺเตปฺรณฺจ
 กุณฺฑาคารณฺจ อุยฺยานาทินิ(๕) จ ปสฺสนฺโต คธาหิ ปรีเทวนฺโต(๖) อาห(๗)

[๘๑๔]อุยฺยสฺสฺสฺ ปาสาทโ	อิทํ อนฺเตปฺริ สฺสรฺมมณฺธิยํ
เต ทานิ อุยฺยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺชย นินฺนิตา
อิทมฺสฺส กุณฺฑาคารํ	โสวณฺณํ ปุพฺพมฺลยฺยทิกฺกณฺณํ
เตทานิ อุยฺยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺชย สนฺนิตา

- # ๑. ม. สพฺพจตฺตฺเทนาติ ฯ ๒. ม. ปุรฺตฺตฺติมทิสายํ ฯ
- # ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺติ ฯ ๔. ม. เอตฺตถนฺตเร ยณฺณนฺติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๕. ม. อนฺเตปฺเร กุณฺฑาคารอุยฺยานาทินิ ฯ ๖. ม. ปรีเทวิ ฯ
- # ๗. ม. อัย ปาโจ นตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 148

อิทมสฺส อฺยุยานํ	ปฺปฺพิตฺตํ(๑) สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
เตทานิ อฺยุยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺาย สนฺนิตฺตา
อิทมสฺส อโสกฺวณํ	ปฺปฺพิตฺตํ(๑) สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
เตทานิ อฺยุยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺาย สนฺนิตฺตา
อิทมสฺส กณฺณการวณํ	ปฺปฺพิตฺตํ(๑) สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
เตทานิ อฺยุยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺาย นินฺนิตฺตา
อิทมสฺส ปาฏฺถลิวนํ	ปฺปฺพิตฺตํ(๑) สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
เตทานิ อฺยุยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺาย นินฺนิตฺตา
อิทมสฺส อมฺพวณํ	ปฺปฺพิตฺตํ(๑) สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
เตทานิ อฺยุยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺาย นินฺนิตฺตา
อฺยมสฺส โปกฺขรณฺนิ	สญฺจนฺนา ปทฺมปฺนฺนทฺริเกหิ
นาวา จ โสวณฺณวิกิตา	ปฺปฺพวตฺถลียา จิตฺตา สฺรรมฺมณฺนียา
เตทานิ อฺยุยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺาย นินฺนิตฺตาติ ฯ
ตตฺถ เตทานิตี อิทานิ เต	จนฺทกฺุมารปฺปมฺุขา อมฺหากํ
อฺยุยปฺตฺตา เอวรฺูปี ปาสาทํ	จทฺเทตฺตฺวา วรฺาย นีหฺริยณฺติ(๒) ฯ
โสวณฺณวิกิตาติ สฺวณฺณขจิตา ฯ	
เอตฺตเกสฺส จาเนสฺส	วิลปีตฺวา(๓) ปฺนฺน หตฺถิสาลาทีนํ
อฺปฺสํกมิตฺวา อาหํสฺ	
[๘๑๕]อิทมสฺส หตฺถิรตฺนํ	เอราวโณ คโช วรฺุณทฺนฺตี(๔)
เตทานิ อฺยุยปฺตฺตา	จตฺตาโร วรฺาย นินฺนิตฺตา
# ๑. ม. สฺปฺพิตฺตํ ฯ	๒. ม. นียณฺติ ฯ
	๓. ม. วิลปฺนฺตา ฯ
	# ๔. ส. ม. พลี ทนฺตี ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 149

อิทมสุส อสุสรตน์ เอกขุโร เวควาโต อัย อสุโส
 เตทานิ อัยยุปุตตา จตุตาโร วธาย นินฺนิตา
 อยมสุส อสุสรโถ (๑)สาเลีย วิย นิกุโฆโส(๑)
 สุกโร รตนจจิตโต ยตถสุส อัยยุปุตตา โสภิสฺสู นนุทเน วิย เทวา
 เตทานิ อัยยุปุตตา จตุตาโร วธาย นินฺนิตา
 กถนฺนาม(๓) สามสมฺสนุทเรหิ จนฺทนมรุกคตฺเตหิ(๔)
 ราชา ยชิสฺสเต ขณฺณํ สมฺมุพฺโห จตุหิ ปุตฺเตหิ
 กถนฺนาม(๓) สามสมฺสนุทราหิ จนฺทนมรุกคตฺตาหิ(๕)
 ราชา ยชิสฺสเต ขณฺณํ สมฺมุพฺโห จตุหิ กถณฺนาหิ
 กถนฺนาม(๓) สามสมฺสนุทราหิ จนฺทนมรุกคตฺตาหิ(๕)
 ราชา ยชิสฺสเต ขณฺณํ สมฺมุพฺโห จตุหิ มหเสหิ
 กถนฺนาม(๓) สามสมฺสนุทเรหิ จนฺทนมรุกคตฺเตหิ (๔)
 ราชา ยชิสฺสเต ขณฺณํ สมฺมุพฺโห จตุหิ กหปตีหิ
 ยถา โหนฺติ คามนิกมา สุลฺลว นิมฺมนุสฺสกา(๖) พุรหารณฺณา
 ตถา หเสสฺติ ปุปฺผวติยา ยัญฺเจสฺ จนฺทสุริเยสฺสูติ ฯ
 ตตฺถ เอราวโณติ ตสฺส หตฺถิโน นามิ ฯ เอกขุโรติ

อภินฺนขุโร ฯ (๓)สาเลีย วิย นิกุโฆโสติ (๓) คมนกาเล สาเลียนํ วิย
 มฐฺเรน นิกุโฆเสน สมฺนฺนาคโต ฯ กถนฺนาม สามสมฺสนุทเรหิติ
 # ๑. ม. สาทิยนิกุโฆโส ฯ ๒. ส. ม. รตนวิจิตโต ฯ
 # ๓. ม. กถิ นาม ฯ ๔. ม. จนฺทนมรุกคตฺเตหิ ฯ
 # ๕. ม. จนฺทนมรุกคตฺตาหิ ฯ ๖. ม. อมนุสฺสกา ฯ
 # ๗. ม. สาทิยนิกุโฆโสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 150

สุวรรณสามหิ [๑] อณุมณณิ ชาติยา สหิ [๑] นิทุโทสตาย
สุนุทเรหิตี อตุโถ ๗ จนนมรुकคตเตหิตี โลहितจนนลิตตุงเกหิ ๗
พุรหารณณาติ ยถา เต คามนิกมา สุนณา นิมนนุสสา
พุรหารณณา โหนติ ตถา ปุพฺพวติยาปี รณณา(๒) ยัญญเส
ราชปุตฺเตสุ สุนณา อรณณสทิสสา ภวิสฺสตีติ ๗

เต(๓) มหาชนา(๓) พหิ นิกุมมิตุ อลภนฺตา(๔) อนฺโตนกรเยว
จรรนฺตา ปริเทวีสุ(๖) ๗ โพธิสฺสโตปี ยณฺณวาภา ณีโต ๗ อตฺต
มาตา โคตมี นาม เทวี ปุตฺตานํ เม ชีวิตํ เทหิ เทวาทิ
รณฺโณ ปาพฺมุเล นิปิตฺตวา ปริเทวमानา อาห

[๘๑๖] อุมฺมตฺติกา ภวิสฺสามิ ภูนฺหตา ปัสฺสนาว(๗) ปริกัณฺณา
สเจ จนนุทมาริ(๘) หนฺติ ปาณา เม เทว ภิชฺชนฺติ
อุมฺมตฺติกา ภวิสฺสามิ ภูนฺหตา ปัสฺสนาว(๘) ปริกัณฺณา
สเจ สฺริยกุมาริ(๙) หนฺติ ปาณา เม เทว ภิชฺชนฺตีติ ๗
ตตฺถ ภูนฺหตาติ นินฺตวฺจฺจติกา(๑๐) ๗ ปัสฺสนาว ปริกัณฺณาติ
ปัสฺสนาว ปริกัณฺณสรีรา อุมฺมตฺติกา หุตฺตวา วิจริสฺสามิ ๗

สา เอวํ ปริเทวนฺตี(๑๑) รณฺโณ สนนฺติกา กิณฺจิ กถํ อลภิตฺตวา
สฺนินฺตานํ วตฺตวา มม ปุตฺโต ตุมฺหากํ กุชฺฌิตฺตวา คโต ภวิสฺสตี

๑. ม. เอตฺถนฺตเร จสฺสทโท อตฺถิ ๗ ๒. ม. ยณฺณ ๗

๓. ม. อถ มหาชโน ๗ ๔. ม. อลภนฺโต ๗ ๕. ม. วิจรรนฺโต ๗

๖. ม. ปริเทวี ๗ ๗. ม. ปัสฺสนา จ ๗ ๘. ม. ปัสฺสนา ๗

๙. ม. จนนุทวาริ ๗ ๑๐. ม. หตฺวจฺจติ ๗

๑๑. ม. ปริเทวนฺตีปี ๗

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 151

กิสฺส ตุมเห นั น นีวตเตถาติ กุมารสฺส จตฺสฺโส ภริยาโย
อาลึงฺคิตฺวา ปริเทวนฺตี อาห

[๘๑๑]กิณฺฐมา น รมาเปยฺยํ อณฺณมณฺณํ ปิยฺวทา
(๑)ฆาติกา อฺปรกฺขี จ โคปรกฺขี จ คายิกา(๑)
จนฺทสุริเยสฺสุ นจฺจนฺติโย สฺมา ตาสั น วิชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ กิณฺฐมา น รมาเปยฺยนฺติ เกน การณฺน อีมา
ฆาติกาติ อาทิกา จตฺสฺโส อณฺณมณฺณํ ปิยฺวทา จนฺทสุริยกุมารานํ
สนฺติเก นจฺจนฺติโย กายนฺติโย มม ปฺคฺเต น รมาเปยฺยํ น
อฺกฺกณฺจฺยาเปยฺยํ สกฺลชมฺพุทฺธิปสฺมี หิ นจฺเจ วา กิเต วา สฺมา
อณฺณา กาจิ ตาสั น วิชฺชตีติ อตฺโถ ฯ

อิติ สา สฺนฺหาหิ สทฺธิ ปริเทวิตฺวา อณฺณํ กเหตุพฺพลหณฺ
อปสฺสนฺตี กณฺฑหาถํ อฺกฺโกสมานา อฏฺฐ คาธา อภาสิ

[๘๑๒]อิมํ มยฺหํ หทยสฺโก ปฏฺิณฺญจตุ กณฺฑหาถ(๒) ตว มาตา
โย มยฺหํ หทยสฺโก จนฺทสฺมี(๓) วธาย นินฺนํเต
อิมํ มยฺหํ หทยสฺโก ปฏฺิณฺญจตุ กณฺฑหาถ(๒) ตว มาตา
โย มยฺหํ หทยสฺโก สฺริยสฺมี(๔) วธาย นินฺนํเต
อิมํ มยฺหํ หทยสฺโก ปฏฺิณฺญจตุ กณฺฑหาถ(๒) ตว ซาธา
โย มยฺหํ หทยสฺโก จนฺทสฺมี(๓) วธาย นินฺนํเต

- # ๑. สี่. ฆฏฺฐิยา อฺปรกฺขี จ โปกฺขรกฺขี จ นายิกา ฯ
- # ม. ฆฏฺฐิกา โปกฺขรณิ จ ภาริกา ฯ ๒. ม. ขณฺฑหาถ ฯ
- # ๓. ม. จนฺทมฺหิ ฯ ๔. ม. จนฺทมฺหิ ฯ ๕. ม. สฺริยมฺหิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 152

อิมํ มยฺหํ หทยโสํกํ ปฏิมุญฺจตุ กณฺฑหาล ตว ชายา
 โย มยฺหํ หทยโสโก สุริยสุมี วธาย นินฺนิตะ
 มา [๑]ปฺตุเต มา จ ปตี อทุทกฺขิ กณฺฑหาล ตว มาตา
 โย ฆาเตสิ กุมาระ อทุสเก สีหํกาเส
 มา ปฺตุเต มา จ ปตี อทุทกฺขิ กณฺฑหาล ตว มาตา
 โย ฆาเตสิ กุมาระ อเปกฺขิตะ สพฺพโลกสุส
 มา ปฺตุเต มา จ ปตี อทุทกฺขิ กณฺฑหาล ตว ชายา
 โย ฆาเตสิ กุมาระ อทุสเก สีหํกาเส
 มา [๑]ปฺตุเต มา จ ปตี อทุทกฺขิ กณฺฑหาล ตว ชายา
 โย ฆาเตสิ กุมาระ อเปกฺขิตะ สพฺพโลกสุสาตี ฯ

ตตฺถ อิมํ มยฺहनฺตติ อิมํ มยฺหํ หทยโสํกํ ทุกฺขํ ฯ

ปฏิมุญฺจตุติ ปวิสตุ ปาปฺณาตุ ฯ โย ฆาเตสิตี โย ตฺवं
 หเนสิ ฯ อเปกฺขิตะติ สพฺพโลกเณ โอ โลกิตะ ทิสฺสมานะ มาเรสิตี
 อตุโถ ฯ

โพธิสตุโต ยณฺณาวาญฺเญ ปิตฺริ ยาจฺนฺโต อาห

[๘๑๕]มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺฑหาลสุส
 อปี นิคพฺพนฺธกาปี หตฺถิ อสุเส จ ปาเลม
 มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺฑหาลสุส
 อปี นิคพฺพนฺธกาปี หตฺถิจฺจนฺณานิ อฺชฺเชม

๑. ม. เอตฺถนฺตเร จสทุโท นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 153

มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺทหาลสุส

อปี นิคพฺพนุชกาปี อสุสจฺจนฺณานิ อฺชฺเชม

มา โน เทว อวธิ ทาเส โน เทหิ กณฺทหาลสุส

ยสุส โหนฺติ ตว กามา อปี รญฺจา ปพฺพาชิตา

ภิกฺขาจริยํ จริสฺสาม

ทิพฺยํ เทว อฺปฺยาจฺนฺติ ปฺตฺตตฺติกา ทลิตฺทาปี

ปฏฺฐิภานานิปี หิตฺวา ปฺตฺเต น หิ ลภฺนฺติ เอกจฺจา

อสุสสาสกานิ(๑) กโรนฺติ ปฺตฺตาปี โน ชายฺนฺตุ

ตโต จ ปฺตฺตา(๒) ชายฺนฺตุ อถ โน อการณฺสฺมา

ยณฺณตฺถาย เทว ฆมาเตสิ

อฺปฺยาจิตฺเคน ปฺตฺตํ ลภฺนฺติ มา ตาต โน อฆมาเตสิ

มา กิจฺจลทฺฐเกหิ(๓) ปฺตฺเตหิ ยชิตฺโต อิมํ ยณฺณํ

อฺปฺยาจิตฺเคน ปฺตฺตํ ลภฺนฺติ มา ตาต โน อฆมาเตสิ

มา กปณฺลทฺฐเกหิ ปฺตฺเตหิ อมฺมาย โน วิปฺปวาเสหิตี ฯ

ตตฺถ ทิพฺพนฺติ(๔) เทว อปฺตฺติกา ทลิตฺทาปี นาริโย

ปฺตฺตตฺติกา หุตฺวา พหฺพณฺณาการํ หริตฺวา(๕) ปฺตฺตํ วา ธีตฺรํ

วา ลภิสฺสา(๖)มาติ ทิพฺยํ อฺปฺยาจฺนฺติ ฯ ปฏฺฐิภานานิปี หิตฺวาติ

โทหพานิ ฉทฺเตตฺวาปี อลภิตฺวาปีติ อตฺถโธ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ

๑. ม. อาสีสิกานิ ฯ ๒. ม. ปปฺตฺตา ฯ ๓. ม. กิจฺจลทฺฐเกหิ ฯ

๔. ม. ทิพฺพนฺติ ฯ ๕. ม. กริตฺวา ฯ ๖. ม. ลภามาติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 154

มหาราช นารีนํ หิ อุปฺปนํ โทหํ อลฺกนฺตํ (๑) คพฺโก
สุสฺสิตฺวา นสุสฺสิตํ ตตฺถ เอกจฺจา ยาจฺนฺติ (๒) ปฺตฺเต อลฺกมาณา
กาจํ ลทฺฐํ (๓) โทหํ ปหาย อปริภฺยชิตฺวา น ลกฺนฺติ กาจํ
โทหํ อลฺกมาณา น ลกฺนฺติ มยฺหํ ปน มาตา [๔] โทหํ
ลภิตฺวา ปริภฺยชิตฺวา อุปฺปนํคพฺกํ อวินาเสตฺวา ปฺตฺเต
ปฏฺิลกฺติ เอวํ ปฏฺิลทฺเช มาโน อวชฺชิตํ ยาจฺติ ฯ อสฺสาสกานฺติ (๕)
มหาราช อิมํ สตฺตา อาสา กโรนฺติ กิณฺติ ปฺตฺตา โน
ชายนฺตฺติ ฯ ตโต จ ปฺตฺตาทิ (๖) ปฺตฺตานิปี โน ปฺตฺตา
ชายนฺตฺติ ฯ อถ โน อการณฺสมฺมาติ อถ ตฺวํ อมฺเห อการณฺน
ยณฺนตฺถาย ฆาเตสิ ฯ อุปฺยาจิตฺเกนาติ เทวตานิ อายาจเนน ฯ
กปณฺลทฺฐเกหิ กปณฺาย หุตฺวา ลทฺฐเกหิ ปฺตฺเตหิ อมฺเหหิ
สทฺฐี อมฺหากํ อมฺมาย มา วิปฺปวาเสหิ มา โน มาตรา
สทฺฐี วิปฺปวาสํ กริสฺสฺสฺสฺติ (๗) วทฺติ ฯ

โส เอวํ วทฺนฺโตปี ปีตุ สนฺติกา กิณฺจํ วจฺนํ (๘) อลภิตฺวา
มาตุ ปาทมฺลํ นิปตฺติตฺวา ปรีเทวมาโน อาห

[๘๒๐]พหุทฺกขโปสิยาจฺนํ อมฺมํ ตฺวํ ชีเยเส ปฺตฺตํ

วณฺทามิ โข เต ปาเท ลภตํ ตาโต ปฺรโลกํ

๑. ม. อลภิตฺวา ฯ ๒. ม. ยาจฺนฺตานิ ฯ ๓. ม. ลทฺฐมฺปิ ฯ

๔. ม. เอตฺถนฺตเร อุปฺปนํนฺติ ทิสฺสฺสฺติ ฯ

๕. ม. อาสิสฺสฺสฺกานฺติ ฯ ๖. ม. ปฺตฺตาทิ ฯ

๗. ม. กริตฺติ ฯ ๘. ม. กถํ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้าที่ 155

हनृत ज म् उपकुयह पाते ते मम वनृतिकुं तेहि
कजुणामितानि पवासिं यणुणकुणाय ऐकराससुस
हनृत ज म् उपकुयह पाते ते मम वनृतिकुं तेहि
कजुणामितानि पवासिं माकु कुतुवा हतयसुसु
हनृत ज म् उपकुयह पाते ते मम वनृतिकुं तेहि
कजुणामितानि पवासिं सनसुस कुतुवा हतयसुसकुणुति ५
तकुठ पनुकुणुपुसुसुयाति पनुहि कुणुखेहि पुसुसुया(१) ५

जनृनृति म् जनृकुमारु ऐवु पुसुसुतुवा इतानि मम कुवु
सुसुसु पुकुठ ५ लकुठु ताकुठु पुसुसुलुकुणुति पिता मे कुकुसुमपनुनं
पुसुसुलुकु लकुठु ५ उपकुयुहाति आलुङुकुतुवा पुलुससुसुतुवा ५
पुवासनुति पुन अनकुमनय अकुजनुकुतुवुपुवासु(॒) ५

अकुसुसु माता पुसुसुतेवनृति कुकुसुसु कुकुआकु(॒) अकुआसु

[सु॒॒॒॒]हनृत ज पुसुसुपकुतुतानं मुकुलि पनुसुसु कुकुकुठुमुपकुठु
कुमुपकुठुलमुसुसुआकु ऐसा ते पुसुसुआकुणु कुकुकुठु
हनृत ज वुलुपनुनते पुकुकुठुमुकु कुनुठु वुलुमुपकुठु
येहि कु सुवुलुकुठु कुकुकुठु रासुपुसुसु(॒)
हनृत ज मुकुठुगानु वकुठुगानु पुकुकुठुमु कुकुकुठु कुनुवकुसु
येहि कु सुनुवकुठु कुकुकुठु रासुपुसुसु(॒)

१. सु. पुसुसुता ५ म. पुसुसु ५ ॒. म. अनकुजनुकुतु वुपुवासु कुकुणु ५

॓. म. कुकुआ ५ ॒. सु. म. रासुपुसुसु ५

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 156

หนฺท(๑) จ(๑) มุตตามณิกนกวินฺทิตานิ คณฺหสฺสุ หตฺถาภรณานิ
เยหิ จ หตฺถาภรณเหหิ โสภสิ ราชปริสยาติ(๒) ฯ

ตตฺถ ปทุมปตฺตตานนฺติ ปทุมปตฺตเวจฺจนนฺนาเมกํ (๓) ปสาธนํ ฯ
ตํ สนฺธาเยวหา ฯ ตว วิปฺปกิณฺณํ โมลฺลํ อุกฺขิปิตฺวา
ปทุมปตฺตเวจฺเจเนน โยเชตฺวา พนฺธสฺสุติ(๔) อตฺถโถ ฯ โคตมิปฺตฺตาทิ
จหนฺทกุมาริ อาลปฺติ ฯ จมฺปกทลมิสฺสาโยติ อพฺภนฺตริเมหิ
จมฺปกทเลหิ มิสฺสกา วณฺณคณฺธสมฺปนฺนา นานาปฺปมฺมาลา
ปิลนฺทสฺสุ ฯ เอสา เตติ เอสา ตว โปราณิกา ปกฺติ
ตเมว ภขสฺสุ ปตฺตาทิ ปริเทวติ ฯ เยหิ จาติ เยหิ จ (๕)
โลหิตจหนฺทวิเลปนเหหิ วิลิตฺโต ราชปริสยา โสภสิ ตานิ วิลิมฺปสฺสุติ
อตฺถโถ ฯ กาสิกนฺติ สตสฺสทสฺสคฺขณิกํ กาสิกวตฺถํ ฯ คณฺหสฺสุติ
ปิลนฺทสฺสุ ฯ

อิทานิสฺส จหนฺทานาม อคฺคฺมเหสิ รมฺโฆ ปาทมฺมุเล
นิปฺติตฺวา ปริเทวมาณา อาห
[๘๒๒]น หิ ญฺญาญํ รมฺภูจปาโล ญฺมิปฺติ ชนปทสฺส ทายาโท
โลกิสฺสโร มหนฺโต ปตฺตเต สินฺนํ ชนยตีติ ฯ
ตํ สุตฺวา ราชา คาคมาห

[๘๒๓]มยฺหิ (๖)ปียา ปตฺตตา อตฺตา จ ปิโย ตุมฺเห จ ภริยาโย
สคฺคณฺจ ปตฺถยาโน(๗) เตนาหํ ฆาตยิสฺสามิตีติ ฯ

- # ๑. ส. ม. หนฺทสทฺโท นตฺถิ ฯ จสทฺโท นตฺถิ ฯ
- # ๒. ม. ราชปริสยานฺติ ฯ ๓. ม. ปทุมปตฺตเวจฺจนํ
- # นามกํ ฯ ๔. ม. พนฺธาติ ฯ ๕. ม. จสทฺโท นตฺถิ ฯ
- # ๖. ม. มยฺหิปี ฯ ๗. ม. ปตฺถยาโน ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 157

ตสฺสตุโถ ก็ การณา ปุตุตสิน्हัน น ชเนมิ น เกวลั
โคตมียา เอว อถ โข มยฺหํ ปียา ปุตุตา จ ตถา อตุตา จ
ปิโย ตุมฺเห จ สฺนุหาโย ภริยาโย จ เม ปียาเยว ๆ เอว
สนฺเตปิ สกฺคณฺจ ปตุถยมาโนติ(๑) อหํ ตํ สกฺกํ ปตุถมิ(๒) เตน
การณน เอเต มาตยิสฺสามิ มา จินฺตยิตฺถ สพฺเพปิ เต(๓) มยา
สทฺธิ เทวโลเก(๔) เอกโต ภวิสฺสนฺตีติ ฯ

จันทาอาห

[๘๒๔]มํ ปจฺมํ มาเตหิ มา เม หทฺยํ ทุกฺขํ อผาเลสิ (๕)
อลงฺกโต สฺนุทฺโร ปุตุโต ตว เทว สฺขุมาโล
หนฺทฺยย มํ หนสฺสุ สโสภา(๖) จนฺทิเยน(๖) เหลสุสามิ
ปุณฺณํ กรสฺสุ วิปฺลํ วจฺราม อุโภ(๗) ปรโลเกติ ฯ

ตตุถ ปจฺมนฺติ เทว มม สามิกโต ปจฺมตรํ มํ

มาเตหิ ฯ ทุกฺขนฺติ ตํ จนฺทสฺส มรณฺทุกฺขํ มม หทฺยํ มา
อผาเลสิ (๘) ฯ อลงฺกโตติ อยํ มม เอโกว อลงฺกตปฏฺยตุโตติ(๙)
เอวํ อลงฺกโต เอวรूपํ นาม ปุตุตํ น มมายสิ มหาราชาติ
ทีเปติ ฯ หนฺทฺยยาติ หนฺท อยฺย ฯ ราชนํ อาลปนฺตี เอวมาห ฯ
สโสภาติ จนฺทิเยน สทฺธิ สโสภา(๑๐) ฯ เหลสุสามิติ ภวิสฺสามิ ฯ

- # ๑. ม. ปตุถยาโน ฯ ๒. สී. ยู. ปตุถยามิ ฯ ม. ปตุถนุโต ฯ
- # ๓. ม. สพฺเพเปเต ฯ ๔. ม. เทวโลกํ ฯ ๕. ม. ผาเลสิ ฯ
- # ๖. ม. ปรโลเก จนฺทเกน ฯ ๗. ม. อุโภปิ ฯ ๘. ม. ผาเลสิ ฯ
- # ๙. ม. อลํ ปริยตุโตติ ฯ ๑๐. ม. ปรโลเก จนฺทเกนาติ จนฺเทน
- # สทฺธิ ปรโลเก ภวิสฺสามิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 158

วิจราม อุโก ปรโลเกติ ตยา เอกโตว ฆาติตา อุโกปี ปรโลเก
สุขัม อนุภวนุตตา วิจราม มา โน สกคนุตรายมกาสิตี ฯ

ราชา อาห

[๘๒๕] มา ตุม จนุเท รุจิ(๑) พหุกา ตว เทวรา วิสาลกฺขิ
เต ตัม รมายิสฺสนติ ยิกฺขุสฺสมิ โคตมิปฺตุเตติ ฯ
ตตฺถ มา ตุม จนุเท รุจิติ มา ตุม อตฺตโน มรณัม
โรเจสิ ฯ มา รุทิติปิ ปาโง ฯ มา โรทิติ อตฺโต ฯ เทวราติ
ปวรา(๒) ปติภาตिका(๓) ฯ

ตโต ปริ สตุถา

[๘๒๖] เอวํ วุตฺเต จนฺทา อตฺตานิ หนฺติ หตฺถตลเกหิติ
อุปฺพตฺตกาถมาห ฯ
ตโต ปริ ตสฺสาเยว วิลาโป โหติ

[๘๒๖] อลฺมตฺโต(๔) ชีวิตฺเตน ปิสฺสามิ วิสฺสํ มริสฺสามิ
น หิ นฺนนิมฺสฺส รณฺโถ ฅาติมิตฺตา(๕) จ วิชฺเช
สุทฺทา เยน วทฺนฺติ ราชนํ มา ฆาตฺยิ โอรเส ปฺตุเต
น หิ นฺนนิมฺสฺส รณฺโถ ฅาติมิตฺตา จ วิชฺเช
สุทฺทา เยน วทฺนฺติ ราชนํ มา ฆาตฺยิ อตฺตรเช ปฺตุเต
อิม เตปี มยฺหํ ปฺตุตา คุณฺนโน กายฺรทฺธาโร

๑. ม. รุจิจิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโง นตฺถิ ฯ ๓. ม. ปติภาตูกา ฯ

๔. ม. อลเมตฺถ ฯ ๕. ม. มิตฺตามจฺจา ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาดก หน้า 159

ราชปุตเตหิ ยชสฺสุ ยณฺณิ	อถ มุญฺจตุ โคตมิปฺตุโต
(๑)วิลสตมฺปิ มํ กตฺวา(๑)	ยชสฺสุ สตฺตธา มหาราช
มา เขฏฺฐปฺตุตฺติ อวธิ	อหฺฐสํ กิํ สึหสิํกาสึ
วิลสตํปิ มํ กตฺวา	ยชสฺสุ สตฺตธา มหาราช
มา เขฏฺฐปฺตุตฺติ อวธิ	อเปกฺขิตํ สพฺพโลกสฺสาติ ฯ

ตตฺถ เวนฺนติ [๒] อนฺธพาเลน เอกฺราเชน วุตฺเต ฯ

หนฺตึติ เทว กิณฺนามตํ กเถสิํติ วตฺวา หตฺถตเลหิ อตฺตานํ
หนฺติ หนฺติ ฯ ปิํสฺสามิํติ ปิวิํสฺสามิ ฯ อิเม เตปีติ อิเมปี วสฺสทุมาริ
อาทึ กตฺวา เสสทารเก หตฺถเถ คเหตุวา รณฺโฆ ปาทมฺเย
จิตฺตา เอวมฺาห ฯ คฺุณฺนินฺติ มาลาคุณฺนารณฺเหหิ (๓) สมฺนฺนาคตา ฯ
กายูรฺธาริโนติ กายูรฺปสาชนฺธรา ฯ วิลสตฺนฺติ มหาราช มํ
จฺมาเตตฺวา โกฏฺฐาสสตี กตฺวา ฯ สตฺตธาติ สตฺตสฺ จาเนสฺ
ยณฺณิ ยชสฺสุ ฯ

อิติ สา รณฺโฆ สนฺติเก อิมฺาหิ คาทาหิ ปรีเทวิทฺวา
อสฺสาสิํ อลภฺมานา โปธิสตฺตสฺเสว สนฺติกํ คนฺตฺวา ปรีเทวมานา
อฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ โส จนฺเท มยา ชีวฺมานนฺ คฺุยฺหํ ตสฺมีํ ตสฺมี
วตฺถุสฺมีํ สฺกณฺนิตฺเต สฺกณฺนิตฺเต อฺุจฺจาวจานิ มฺุตฺตาทีนฺิ (๔) พหฺุณฺนิ
อากรณฺานิ ทินฺนฺานิ อชฺช ปนฺ เต อิทํ ปจฺฉิมํกํ ทานํ(๕)
๑. ม. พิลสตี มํ กตฺวาน ฯ เอวมฺฺปรีปี ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺฺตเร
เอวํสทฺโโท อตฺถิ ฯ ๓. ม. มาลาคุณฺนอากรณฺเหหิ ฯ
๔. ม. มณฺนิมฺุตฺตาทีนฺิ ฯ ๕. ม. ปจฺฉิมทานํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 160

สรีรารุพฺหุนฺเต อารณฺม ทมฺมิ กณฺหาหิ นนฺติ อาห ฯ

ตมตถฺ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๘๒๗]พหุกา ตว ทินฺนา อารณฺนา(๑) อุจฺจาวจา สุภณฺตีมฺหิ

มุตตามณฺนิ เวพฺุริยา อิทนฺเต(๒) ปจฺฉิมกํ ทานนฺติ ฯ

จนฺทา เทวปี ตํ สุตฺวา ตโต อปฺราหิ(๓) นวหิ กาถาหิ

วิลปนฺตี(๔) อาห(๕)

[๘๒๘]เยถํ ปุพฺเพสุ ขนฺเชสุ ผลฺลา มาลาคุพา(๖) วิวตฺตีสุ

เตสซชฺปี สุนฺตีโต เนตฺตีโต วิวตฺตีสุสฺติ ขนฺเชสุ

เยถํ ปุพฺเพสุ ขนฺเชสุ จิตฺรมาลาคุพา(๗) วิวตฺตีสุ

เตสซชฺปี สุนฺตีโต เนตฺตีโต วิวตฺตีสุสฺติ ขนฺเชสุ

อจิรา วต เนตฺตีโต วิวตฺตีสุสฺติ ราชปฺตฺตานํ ขนฺเชสุ

อถ มม หทยํ น ผาเลติ ตาว ทพฺุพฺพนฺชนฺญจ(๘) เม อาสิ

กาสิกฺสูจิวตฺถรธา กุณฺฑลโน อคฺคฺลฺจนฺทนฺวลิตฺตา

นินฺยฺยาถ จนฺทสุริยา ยณฺณตฺถาย เอกราชสฺส

กาสิกฺสูจิวตฺถรธา กุณฺฑลโน อคฺคฺลฺจนฺทนฺวลิตฺตา

นินฺยฺยาถ จนฺทสุริยา มาตุ กตฺวา หทยโสภา

กาสิกฺสูจิวตฺถรธา กุณฺฑลโน อคฺคฺลฺจนฺทนฺวลิตฺตา

นินฺยฺยาถ จนฺทสุริยา ชนฺสฺส กตฺวา หทยโสภา

๑. ม. ทินฺนากรณฺนา ฯ ๒. ส. เอตฺนฺเต ฯ ม. เอตํ เต ฯ

๓. ม. ปฺราหิ ฯ ๔. ม. วิลปี ฯ ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๖. ม. มาลาคุพา ฯ ๗. ม. จิตฺตา มาลาคุพา ฯ

๘. ส. ม. ทพฺุพฺพนฺชนฺญจ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 161

มัสรสโกชณา นหาปกสุนหาตา(๑)กฤษฏทลิโน อคฺคตฺตจฺนุทฺทวิทิตฺตา
นียฺยาถ จนฺทสุริยา ยณฺณตฺถาย เอกราชสฺส

มัสรสโกชณา นหาปกสุนหาตา(๑)กฤษฏทลิโน อคฺคตฺตจฺนุทฺทวิทิตฺตา
นียฺยาถ จนฺทสุริยา มาตุ กตฺวา หทยโสถกั

มัสรสโกชณา นหาปกสุนหาตา(๑)กฤษฏทลิโน อคฺคตฺตจฺนุทฺทวิทิตฺตา
นียฺยาถ จนฺทสุริยา ชนสฺส กตฺวา หทยโสถกนฺติ ฯ

ตตฺถ ผุสฺสลา มาลาติ ปุปฺพทามาณี ฯ เตสชฺชชาติ เตถั
อชฺช ฯ เนตฺติโสติ อสิ ฯ วิวตฺติสฺสตีติ ปติสฺสตีติ ฯ อจิรา วตาคี
อจิเรณ วต ฯ น ผาเลตีติ น ภิชฺชตีติ ฯ ตาว ทพฺพหฺนฺนฺณจ
เม อาสีติ อติวีย ธิรพฺพนฺนํ เม หทยํ ภวิสฺสตีติ อตฺถโธ ฯ
นียฺยาถาคี นิกจฺจณฺ(๒) ฯ

เอวํ ตสฺสา ปรีเทวนฺตฺติยา(๓) ยณฺณาวาญฺเฐ(๔) สพฺพกมฺมํ
นิกฺุจาสี ฯ อมจฺจา ราชปฺตฺตํ เนตฺวา คีวํ โอนาเมตฺวา
นีสีทาเปสฺสุ ฯ กณฺฑหาโล สุวณฺณปาตี อุปฺนาเมตฺวา ขกฺกั
อาทาย ตสฺส คีวํ ฉินฺทิสฺสามีติ อญฺจาสี ฯ ตํ ทิสฺวา
จฺนุทาเทวี อณฺณํ เม ปฏฺิสรณฺํ นตฺถิ อตฺตโน สจฺจพฺเพลน
สามิกสฺส โสตฺถิ กริสฺสามีติ อณฺชลี ปกฺคยฺห ปรีสาย
อนฺตรนฺตเร วิจฺรณฺตี สจฺจกิริยํ อกาสิ ฯ

๑. ม. นหาปกสุนหาปิตา ฯ ๒. ม. กจฺจณฺ ฯ

๓. ม. ปรีเทวนฺตฺติยา ฯ ๔. ม. ยณฺณาวาญฺเฐ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 162

ตมตถึ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๘๒๕]สพฺพสมึ อุปกฺขตสมึ นิสิตฺเต จนฺทสุริยสมึ(๑) ยถฺยตฺถาย

ปญฺจาลราชธิตา ปญฺชติกา สพฺพปฺริสนฺตรมนฺุปรียาสี (๒)

เยน สจฺเจน กณฺฑหาโล ปาปกมฺมํ กโรติ ทุมฺเมโธ

เอเตน สจฺจวฺชเชน สมงฺคินี สามิเกน โหมิ

เยชฺตฺถิ(๓) อมนฺุสฺสา ยานิ จ ยกฺขภูตภพฺยานิ

กโรนฺตุ เม เวยฺยาวภูทิกํ สมงฺคินี สามิเกน โหมิ

ยา เทวตา อิทาคตา ยานิ จ สพฺพภูตภพฺยานิ

สรณฺณสินี อนาถํ ตายถ มํ ยาจามิ(๔) โว ปติมาหํ อเชยฺยนฺติ ฯ

ตตฺถ อุปกฺขตสมินฺติ สพฺพสมึ ยถฺยสมฺภาเร สชฺชิตฺเต

ปฏฺิยตฺเต ฯ สมงฺคินีติ สมฺปยุตฺตา เอกสมฺปยุตฺตา เอกสํวาสา

โหมิ ฯ เยชฺตฺถิ(๕) เย อิธ อตฺถิ ฯ ยกฺขภูตภพฺยานิติ เทวสํขาทา

ยกฺขา จ วทฺธิตฺวา จิตฺตตฺตสํขาทา ภูตา จ อิทานิ

วทฺธมนกสฺตตฺตสํขาทานิ จ ภพฺยานิ ฯ เวยฺยาวภูทิกนฺติ มยฺหํ

เวยฺยาวจฺจํ กโรนฺตุ ฯ ตายถ มนฺติ รกฺขถ มํ ฯ ยาจามิ

โวติ อหํ โว ยาจามิ ฯ ปติมาหนฺติ(๖) ปติ อหํ ฯ อเชยฺยนฺติ

ปจฺจตฺถิเกหิ อเชยฺยํ อชิตํ ฯ

อถ สกฺโก เทวราชา ตสฺสา ปฺริเทวนสทฺทํ (๗) สฺตุวา ตํ

๑. ม. จนฺทสมึ ฯ ๒. ม. สพฺพปฺริสาย ฯ ๓. ม. เย อิธตฺถิ ฯ

๔. ม. ยาจามหํ ฯ ๕. ม. เย อิธตฺถิติ ฯ ๖. ม. ปตี อหํ มา

อเชยฺยํ ฯ ๗. ม. ปฺริเทวสทฺทํ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้า 163

ปวตุตี(๑) ฌตฺวา ตาวเทว ปชชติตอยญฺญํ(๒) อาทาย อาคนฺตฺวา
ราชานํ ตาเสตฺวา สพฺเพ วิสชชาเปลิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๘๓๐]ตํ สฺตฺวา อมนฺุสฺโส อโยญฺญํ ปริพฺภมิตฺวา(๓)

ภยมสฺส ชนยนฺโต ราชานํ อิทมโวจ

พฺุชฌสฺสุ โข ราชกฺลิ มา เตหํ(๔) มตฺถกํ นิตาเพสิ

มา เชฏฺฐปฺตฺตํ อวชิ อทฺฐกํ สีหํกํ

โก เต ทิฏฺฐโจ ราชกฺลิ ปฺตฺตกริยาโย หลฺลฺลมาณา (๕)

เสฏฺฐิ จ คหปตโย อทฺฐกา สคฺคกามา หิ

[๘๓๑]ตํ สฺตฺวา กณฺฑหาโล(๖) ราชา จ อพฺุฏฺฐมิตฺทํ ทิสฺวาน

สพฺเพสํ พนฺุชฌานานิ โมเจสิฺย ยถา ตํ อปาปานํ(๗)

สพฺเพสฺสุ วิปฺปมฺุตฺเตสฺสุ เย ตตฺถ สมากตา ตทา อาสิฺย

สพฺเพ เอเกกเลทฺุทฺทกํ(๘) เอส วโธ กณฺฑหาโลสฺสาติ(๙) ฯ

ตตฺถ อมนฺุสฺโสติ สกฺโก เทวราชา ฯ พฺุชฌสฺสุติ ชานสฺสุ

สฺลลฺกขเหหิ ฯ ราชกฺลิติ ราชกาพกณฺุณฺนิ ราชลามก ฯ มา

เตหนฺุติ ปาปราช พฺุชฌ มา เต อหํ มตฺถกํ นิตาเพสิ

ปหริ ฯ โก เต ทิฏฺฐโจติ กุหิ ตยา ทิฏฺฐปฺุโพ ฯ สคฺคกามา

๑. ม. ปวตุตี ฯ ๒. ม. ชลิตํ ออยญฺญํ ฯ ๓. ม. ปริพฺภเมตฺวาน ฯ

๔. ม. ตาหํ ฯ ๕. ม. หลฺลฺลมาณาโย ฯ ๖. ม. ขณฺุฑหาโล ฯ

๗. ส. ม. อนฺุปฺมาตํ ฯ ๘. ม. เอเกกเลทฺุทฺทกมํทฺุ ฯ

๙. ม. ขณฺุฑหาโลสฺสาติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 164

หีติ เอตุล หีติ นิปาตมตต์ ฯ สกุกกามา สกุกค์ ปตุถยมานาติ
อตุโถ ฯ ตั สุตฺวาติ ภิกฺขเว สกุกฺกสฺส วจัน สุตฺวา
กณฺฑหาโล(๑) ฯ อพฺภูตฺมิทฺนฺติ ราชา จ อิทํ สกุกฺกสฺส ทสฺสํ
ปฺพุเพ อพฺภูตฺปฺพุ(๒) ทิสฺวา ฯ ยถา ตฺนฺติ ยถา อปาปานํ(๓)
โมเจฺนฺติ เอวเมว โมเจฺสฺ ฯ เอเกกเลทฺทุมกํสฺสูติ ภิกฺขเว ยตฺตกา
ตสฺมี ยณฺณาวาญฺเญ สมากตา สพฺเพ เอกโกลาหฺลํ กตฺวา
กณฺฑหาโล(๑) เอเกกํ เลทฺทฺทฺปฺพหริ(๔) อทฺสฺ ฯ เอส วโรติ
เอโส (๕) กณฺฑหาโล(๑) วโร อโหสิ ฯ ตตฺถเว น ชีวิตฺกฺขยํ
ปาปยีสฺสูติ อตุโถ ฯ

ตํ ปน มาเรตฺวา มหาชนฺ ราชนํ มาเรตฺ อารภิ ฯ
โพธิสตุโต ปิตฺรํ ปลิสฺชชิตฺวา มาเรตฺ น อทาสิ ฯ มหาชนฺ
ชีวิตํ ตาวสฺส(๖) ปาปรณฺโณ เทม จตฺตํ ปนสฺส น ทสฺสาม
นคเร นีวาสนฺจ(๗) น ทสฺสาม จณฺฑาลํ กตฺวา พหิณฺนเร
วสาเปสฺสามาติ วตฺวา ราชนเวสฺสิ หราเปตฺวา(๘) กาสาวํ
นีวาสาเปตฺวา หลิฑฺฑปิโถติกาเย สีสฺสิ เวเจตฺวา จณฺฑาลํ
กตฺวา จณฺฑาลวสนฺนฺฐานํ ปหิณฺนิ ฯ เย ปน(๙) เต ตํ
ปฺพุสมาตฺยณฺณํ ยชีสฺสฺ เจว ยชาเปสฺสนฺจ อนุโมทิสฺสฺ จ สพฺเพ
เต นีรยฺปฺรายนาว(๑๐) อเหตุํ ฯ

๑. ม. ขณฺฑหาโล สุตฺวา ฯ ๒. ม. อภูตฺ ฯ

๓. ม. อนุปฺพมาตฺ ปาณํ ฯ ๔. ม. ขณฺฑหาโล

วาสํ ฯ ๕. ม. มาเรตฺวา ฯ ๖. ม. ปเนตฺ ฯ

๑๐. ม. นีรยฺปฺรายนาว ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกั หน้า 165

ตมตถั ปกาเสนุโต สตถา อาห

[๘๓๒]สพเพ ปตฺนติ(๑) นิริยั ยถา ตั ปาปกมมัม(๒) กตฺวา(๓)

น หิ ปาปกมมัม กตฺวา สพฺภา สุกฺติ(๔) อิตฺโต คณฺตฺนติ ฯ

เตปิ(๕) โข มหาชนา(๖) เทว กาทกณฺณโย หาเรตฺวา ตตฺถ

อภิเสกสมฺภารเ อาหริตฺวา จนฺตฺกุมาริ อภิสฺสิจฺสิ(๗) ฯ

ตมตถั ปกาเสนุโต สตถา อาห

[๘๓๓]สพฺเพสุ วิปฺปมฺตฺเตสุ เย ตตฺถ สมากฺตา ตทา

อาลึ จนฺทํ อภิสฺสิจฺสิ สมากฺตา ราชปฺริสา จ

สพฺเพสุ วิปฺปมฺตฺเตสุ ยา(๘) ตตฺถ สมากฺตา ตทา

อาลึ จนฺทํ อภิสฺสิจฺสิ สมากฺตา ราชกณฺณโย(๙)

สพฺเพสุ วิปฺปมฺตฺเตสุ เย ตตฺถ สมากฺตา ตทา

อาลึ จนฺทํ อภิสฺสิจฺสิ สมากฺตา เทวปฺริสา จ

สพฺเพสุ วิปฺปมฺตฺเตสุ ยา ตตฺถ สมากฺตา ตทา

อาลึ จนฺทํ อภิสฺสิจฺสิ สมากฺตา เทวกณฺณโย

สพฺเพสุ วิปฺปมฺตฺเตสุ เย ตตฺถ สมากฺตา ตทา

อาลึ เจลกฺเขปมกรึ สมากฺตา ราชปฺริสา จ

สพฺเพสุ วิปฺปมฺตฺเตสุ ยา ตตฺถ สมากฺตา ตทา

อาลึ เจลกฺเขปมกรึ สมากฺตา ราชกณฺณโย

๑. สี่. ปตีสุ ฯ ยู. ปติตฺวา ฯ ส. ม. ปวิฏฺฐา ฯ

๒. ม. ปาปกั ฯ ๓. ส. ม. กริตฺวาน ฯ ๔. ม. สุกฺตี ฯ

๕. ม. โสปี ฯ ๖. ม. มหาชโน ฯ ๗. ฌ. อภิสฺสิจฺจิ ฯ

๘. ม. เย ฯ เอมฺปฺริปี ฯ ๙. ม. ราชกณฺณโย จ ฯ เอมฺปฺริปี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 166

สพฺเพสุ วิปฺปมุตฺเตสุ ยา ตตฺถ สมากตา ตทา
อาสุ เจลกฺเขปมกรฺรु สมากตา เทวกณฺณายो
สพฺเพสุ วิปฺปมุตฺเตสุ พหู (๑) อานนฺทินอ อหฺว ทิสฺสุ
นฺนทึปฺปเวสนครฺ(๒) พนฺธโมกฺโข อโฆสเถตฺติ ฯ

ตตฺถ ราชปฺริสา จาติ ราชปฺริสาปฺ ติหิ สํเขหิ นํ
อภิสฺสิจิสฺสุ ฯ ราชกณฺณายอติ ขตฺติยชิตโรปฺ นํ อภิสฺสิจิสฺสุ ฯ
เทวปฺริสา จาติ สกฺโก เทวราชา วิชยฺตฺตรสํขํ คเหตุวา
เทวปฺริสาย สทฺธิ อภิสฺสิจฺจฺจฺ (๓) เทวกณฺณายอติ สฺฐาตาปฺ
เทวชิตฺตา เทวกณฺณายอติ (๓) สทฺธิ อภิสฺสิจฺจฺจฺ เจลกฺเขปมกรฺรณฺติ
นानาวณฺณเหหิ วตฺถเหหิ ชเช อุตฺสาเปตฺวา อุตฺตริสากฺกานิ
อากาเส ขิปนฺตา เจลกฺเขปํ กรีสฺสุ ฯ ราชปฺริสา จาติ ราชปฺริสา จ
อิตฺเร จ ตโย โกฎฺจาสา (๔) อภิสฺเสกการกา จตฺตาโรปฺ โกฎฺจาสา
กรีสฺสุเยว ฯ อานนฺทินอ อหฺว ทิสฺสุติ (๕) อโฆสเถตฺติ ปโมทิตา
อเหตุสุ ฯ นนฺทึปฺปเวสนครฺ (๖) จนฺทกฺกมารสฺส จตฺตํ อุตฺสาเปตฺวา
นครฺ ปวิฏฺฐกาเล นครเ อานนฺทเกรฺรึ จริสฺสุ (๗) ฯ กิมตฺถาย (๘) ฯ
ยถา อมฺหากํ จนฺทกฺกมาโร พนฺธนา มุตฺโต เอวเมว สพฺเพ
พนฺธนานิ มฺลยจฺนตฺติ ฯ เตน วตฺตํ พนฺธโมกฺโข อโฆสเถตฺติ (๙) ฯ
๑. ม. อานนฺทิตา อหฺว ฯ ๒. ม. นนฺทึ ปเวสิ นครฺ พนฺธนา
โมกฺโข อโฆสเถตฺติ ฯ ๓. ม. เทวกณฺณายอติ จาติ สฺฐาปฺ เทวชิตฺตราหิ ฯ
๔. ม. โกฎฺจาสา จาติ ฯ ๕. ม. อานนฺทิตา อหฺนฺติ ฯ
๖. ม. นนฺทึ ปเวสิ นครฺนฺติ ฯ ๗. ม. อานนฺทเกรฺรึ จริ ฯ
๘. ม. กิ วตฺวาติ ฯ ๙. ม. พนฺธนา โมกฺโข อโฆสเถตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 จันทกุมารชาตกัม หน้าที่ 167

อด โข โพธิสตโต ปิตุวตตัม ปฏฐเปสิ ฯ อนุนโตนครี
ปวิสิตฺตํ น ลภติ ฯ ปริพพยสฺส จีณกาเล โพธิสตโต
อุยฺยานกิพาทีนํ อตฺถาย กจฺจนฺโต ตํ อุปสงฺกมิตฺวา ปีตริ(๑) น
วณฺหติ ฯ เอกราชา อณฺชลี ปน กตฺวา จิรํ ชีวตฺ(๒) สามิติ
วทติ ฯ เกนตฺโถติ วุตฺเต โส อารโจะติ ฯ อตฺสฺส โส ปริพพย
ทาเปสิ ฯ โส ชมฺเมน รชฺชํ การตฺวา อายุหฺปรีโยสานเ
เทวโลกํ ปุรยมาโน อคมาสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ เทวทตฺโต มํปิ เอกํ นิสฺสาย
พหู ชเน มาเรตฺตํ วายามมกาสิตี วตฺวา ชาตกํ สโมทาเนสิ ฯ
ตทา กณฺฑหาโล(๓) เทวทตฺโต อโหสิ โคตมิ เทวิ มหามาया
อโหสิ จนฺทาเทวิ ราหุลมาตา วสุโล ราหุโล เสลา กุมาริ
อุปลวณฺณา สุโร อานนฺโท รามโคตฺโต(๔) กสฺสโป ภทฺทเสโน
โมคฺคฺลาโน สุริยกุมารโ สารีปฺตฺโต (๕)สกุโก อนฺรุทฺโธ ฯ ตทา
ปรีสา พุทฺธปรีสา อहेสิ(๕) ฯ จนฺทกุมารโ (๖)ปน อหเมว
สมฺมาสมฺพุทฺโธติ(๗) ฯ

จันทกุมารชาตกัม สตฺตมํ นิฏฺฐิตํ(๘) ฯ

- # ๑. ส. ปิตามหิติ ก. ปิตโรมฺหิติ ม. ปติมฺหิติ ฯ
- # ๒. ม. ชีว ฯ ๓. ม. ขณฺฑหาโล ฯ ๔. ม. วามโคตฺโต ฯ
- # ๕. ม. อิเม ปาจา นตฺถิ ฯ ๖. ม. จนฺทรราชา ฯ
- # ๗. ม. ส มฺมาสมฺพุทฺโธ อโหสิ นติ ฯ
- # ๘. ม. จนฺทกุมารชาตกวณฺณา สตฺตมา ฯ

พฺรหฺมณารทชาตกั

อหุ ราชา วิเทหानนฺติ อิํ สตุถา ลฺกฺขจิวฺนุຍานเ
วิหรนฺโต อูรูเวลกสฺสปสฺส ทมนํ อารพฺก กเถสิ ฯ

ยทา หิ สตุถา ปวตฺติตปวรชฺมจฺโก อูรูเวลกสฺสปาทย
ตโย ชฺชฺชิลเ ทเมตฺวา มคฺชราชสฺส ปฏิสฺสวํ วิชชฺชาเปตฺ(๑)
ปฺราณชฺชฺชิลสฺส ปฺริวฺโต ลฺกฺขจิวฺนุຍานํ อคฺมาสิ ฯ ตทา
ทฺวาทสนฺหุตฺยา ยปฺริสฺยา สทฺธิ อากนฺตฺวา ทสพลํ วนฺทิตฺวา
นินฺนํสฺส มคฺชรณฺโถ ยปฺริสพฺกนฺตเร(๒) พฺรหฺมณคฺคหปฺตีกานํ
ปฺริวิทกฺโก อฺทปาที กิณฺนุ โข อูรูเวลกสฺสโป มหาสมเ
พฺรหฺมจฺริยํ จรฺติ อฺททาหุ มหาสมโณ อูรูเวลกสฺสเป(๓) พฺรหฺมจฺริยํ
จรฺตีติ ฯ ๑. อถ [๔] ภควา เตสํ [๕] เจตฺสา เจโตปฺริวิทกฺกมณฺญา
กสฺสปสฺส มม สนฺตีกเ ปพฺพชิตฺทาวํ ชานาเปสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
อิํ คาทมาห

กิเมว ทิสฺวา อูรูเวลวาสิ
ปฺหาสิ อคฺคิ กิสโกวทาโน
ปฺจฺจฺจามิ ตํ กสฺสป เอตมตฺถํ
กถํ ปหิณฺ ตว อคฺคิหุตฺตฺนฺติ ฯ

เถโรปี ภควโต อธิปฺปายํ วิทิตฺวา นินฺทานํ กเถตฺกาโม อาห
๑. ม. โมเจตฺ ฯ ๒. ม. ยปฺริสฺนฺตเร ฯ ๓. ม. อูรูเวลกสฺสเปติ ฯ
๔. ม. เอตฺถนฺตเร โขสทฺโท อตฺถิ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร
ทฺวาทสนฺหุตฺยานนฺติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 169

รูปเป จ สทเท จ อโธ รเส จ
กามิตุโย จาภิวทนต์ิ ขณณา
เอตัง มลนตติ อุปธิสู ลตฺวา
ตสฺมา น ยิฏฺเจ น หุเต อรณฺชิ
ทิสฺวา ปทัง สนตฺมณฺูปธิกั
อกิลฺจันัง กามภเว อสตตัง
อนณณเนยฺยํ อนณณภาวี
ตสฺมา น ยิฏฺเจ น หุเต อรณฺชินฺตติ ฯ

(๑)อิมมา กถา(๑) วตฺวา อตฺตโน สวากภาวํ ปกาสนตฺถัง

ตถาคตสฺส ปาทปิฏฺเจ สีสํ จเปตฺวา สตฺถา เม ภนฺเต
ภควา สวโกหมสฺมีตติ วตฺวา เอกตาลัง ทฺวิตาลัง ติตาลนตติ
ยาว สตฺตตตาลปฺปมาณัง สตฺตตภขตฺตํ เวหาสิ อพฺภุกฺกนตฺวา
โอรุยฺห ตถาคตัง วนฺทิตฺวา เอกมนตัง นิสิติ ฯ ตัง ปาฏิหาริยํ
ทิสฺวา มหาชนโน อโห มหานุภาโว พุทฺโธ เอวํ ถามคตทิกฺกุจิกโก
นาม อตฺตานัง อรหตติ มณฺณมาโน อรุเวลกสฺสโปปิ
ทิกฺกุจิชาลัง ภินฺทิตฺวา ตถาคเตน ทมิโตตติ สตฺถุ กุณฺณกถณฺเวย
กเถสิ ฯ

ตัง สุตฺวา ภควา(๒) อนจฺฉริยํ อุปาสกา(๓) อิทานิ

สพฺพณฺณตฺตวณฺณปฺปตฺเตน มยา อิมสฺส ทมนัง สุวาทัง ปุพฺเพ
๑. ม. อิมํ กถัง ฯ ๒. ม. สตฺถา ฯ ๓. ม. อัย ปาโโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 170

สราคสโทสสโมหกาลเปปี(๑) นารโท นาม พุรหุมา หุตวา อิมสฺส
ทิกฺกุชชาลํ ภินฺนิตฺตวา อิมํ นิพฺพิเสวณํ อกาสิณฺติ(๒) วตฺตวา ตฺตฺตฺตํ
อโหสิ ตาย ปริสํสาย ยาจิตฺ อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต วิเทหฺรภูเจ มิถิลายํ อํงคฺติ นาม ราชา รชฺชํ
การสิ โส ฌมฺมิโก ฌมฺมราชา ฯ ตสฺส รุจา นาม ธีตา อโหสิ
อภिरุปา ทสฺสนียา ปาสาทิกกา กปฺปสฺตสฺสทสฺสปฺตติตฺตปฺตตฺตนา(๓)
มหาปฺปญฺจวา ตสฺส อคฺคมฺเหสิยา กุจฺฉิมฺหิ(๔) นิพฺพตฺตวา ฯ เสสา
ปนสฺส โส พสฺสทสฺสา อิตฺติโย วณฺณา อหฺลฺลํ ฯ ตสฺส ส
ธีตา ปียา มนาปา อโหสิ(๕) ฯ โส ตสฺสา (๖) นานาปฺปฺปฺปฺเรหิ
ปฺปญฺจวิสฺตติปฺปฺปฺสมฺมุคฺเค(๖) สทฺธิ อณฺคฺฆานิ อติสฺสุขฺมานิ จ วตฺถานิ(๗)
อิมฺหิ อตฺตํ อลฺงฺกโรตฺตติ เทวสิกฺกํ เทวสิกฺกํ ปหิณฺนํ ฯ (๘) ขาทนียสฺส
โกชนียสฺส จ ปมาณํ นตฺติ ฯ อนฺวทฺตฺตมาลํ ทานํ เทตฺตติ
สทฺสฺสํ เปเสสิ ฯ ตสฺส โข ปน วิชโย สฺสุณาโม(๙) อลาโตติ(๑๐)
ตโย อมจฺจา อหฺลฺลํ ฯ โส โกมฺุทฺธิยา จาตฺตมาสิณฺนิยา ปจฺจมนฺ(๑๑)
วตฺตมาเน เทวณฺคร(๑๒) วิย นฺคร จ อนฺเตปฺปฺเร จ อลฺงฺกเต
สฺนหาโต สฺวลิตฺโต สพฺพาลงฺการปฺปฺปฺมณฺฑิตฺโต กุตฺตสฺสายมาโส

๑. ม. สราคกาลเปปี ฯ ๒. ม. นิพพิเสวณมกาสิณฺติ ฯ

๓. ม. กปฺปสฺตสฺสทสฺส ปตฺติตฺตปตฺตนา ฯ ๔. ม. กุจฺฉิมฺหิ ฯ

๕. ม. อโหสิ มนาปา ฯ ๖. ม. นานาปฺปฺปฺปฺเร

ปฺปญฺจวิสฺตติปฺปฺปฺสมฺมุคฺเค ฯ ๗. ม. สฺสุขฺมานิ วตฺถานิ จ ฯ

๘. ม. ขาทนียโกชนียสฺส ปน ฯ ๙. ม. วิชโย จ สฺสุณาโม จ ฯ

๑๐. ม. อลาโต จาติ ฯ ๑๑. ม. จณ ฯ ๑๒. ม. เทวณฺคร ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตัก หน้า 171

วิภูสิหปณฺชเร มหาตเต นิสินฺโน อมจจกณปริวุโต วิสุทฺธิ
คคณตลํ อภิลงฺฆมานํ จนุทมนฺฑลํ ทิสฺวา อโห รมณียา
วต โภ โทสินารตฺติ กาย นุขุวชฺช(๑) รติยา อภिरเมยฺยามาติ
อมจเจ ปุจฺฉิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห
อหุ ราชา(๒) วิเทหानํ องฺคฺติ นาม ขตฺติโย
ปหฺตโยโค ธนินฺมา อนนฺตพลโปริโส
โส จ ปณฺณรเส(๓) รตฺตี ปุริเม ยาม(๔) อนาคเต
จาตุมาสา โกมุทียา อมจเจ สนนฺิปาตยิ
ปณฺจกิตฺเต สุตสมฺปนฺเน มิตฺตปุพฺเพ(๕) วิจกฺขณฺเ
วิชฺชณฺจ สฺนามณฺจ เสนาปตี อลาตกํ
ตมฺนุปุจฺฉิ เวเทโห ปจฺเจกํ พุรฺธ สํรฺจึ
จาตุมาสา โกมุทชฺช ชฺฌนฺหํ พุยฺปหตฺตํ ตมํ
กายชฺช รติยา รตฺตี วิหเรมฺ อิมํ อุตฺตุนฺติ ฯ
ตตฺถ ปหฺตโยโคติ ปหฺตเตน หตฺถิโยคาทินา สมฺนฺนาคโต ฯ

อนนฺตพลโปริโสติ อนนฺตพลกาโย ฯ อนาคเตติ ปรีโยसानํ
อสมฺปตฺเต(๖) อนตฺติกนฺเตติ อตฺถโถ ฯ จาตุมาสาติ จตฺตุนํ วสฺสติก-
มาसानํ ปจฺฉิมทิวสฺสฏฺตาย รตฺติยา ฯ โกมุทียาติ ผลฺลตฺตมฺทาย ฯ
मितฺตปุพฺเพติ ปจฺฉิมํ หสฺสิตํ(๗) กตฺวา ปจฺฉา กถนสฺสึเต ฯ ตมฺนุปุจฺฉิตฺติ
๑. ม. กาย นุ โข อชฺช ฯ ๒. ม. ปหฺตโยคโค ฯ
๓. ม. ปณฺณรสี ฯ ๔. ม. ปุริมายาม ฯ ๕. ม. สึ. ย. มิตฺตปุพฺเพ ฯ
๖. ม. อปฺปตฺเต ฯ ๗. ม. สิตํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 172

ตนฺเตสุ(๑) ตีสุ อมฺจเจสุ เอเกกํ อมฺจจํ อนุปฺจฺจํ ๑ ปฺจเจกํ พฺรุธ
สํรฺจฺจินฺติ สพฺเพปี ตุมฺเห อตฺตโน อตฺตโน อชฺฌาสนานูรูป
กถํ อตฺตโน รุจํ ปฺจเจกํ มยฺหํ กถุํ ๑ โกมฺทชฺชาติ
โกมฺที อชฺช ๑ ชฺฌนฺหฺนฺติ ชฺฌนฺหาย นิสฺสยภฺกฺติ จนฺทมนฺจกฺถ
อพฺภุคฺคตํ ๑ พยฺปหตฺติ ตมนฺติ เตน สพฺพิ อนุชฺการํ วิหตฺติ ๑
อุตฺตฺติ อชฺช รตฺตี อิมํ เอวรूपํ อุตฺถํ กาย รติยา
วิหเรยฺยามาติ ๑

[๒]อด อมฺจเจ ปฺจฺจํ ๑ เต เตน ปฺจฺจิตฺตา อตฺตโน อตฺตโน
อชฺฌาสนานูรูป กถํ กถยีสฺสุ ๑

[๘๑๕]ตมฺคถํ ปกาเสนฺโต สตุธา อาห
ตโต เสนาปติ รณฺโณ อลาโต เอตทพฺรวิ
หภฺจํ โยคํ(๓) พลํ สพฺพิ เสนํ สนนฺนาหยมเส
นियฺยาม เทว ยุตฺทชาย อนนฺตพลโปริสา
เย เต วสํ น आयนฺติ วสํ อุปนियามเส(๔)
เอสา มยฺหํ สกา ทิฏฺฐิ อชิตํ โอชินามเส
รมสฺสุ เทว ยุตฺทชาย เอตํ จิตฺตมตํ มม

[๘๑๖]อลาตฺสฺส วโจ สตุวา สุนาโม เอตทพฺรวิ
สพฺเพ ตฺยฺหํ มหาราช อมิตฺตา วสฺมาคตา

๑. ม. ตํ เตสุ ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อิติ ราชชาติ ทิสฺสตี ๑
๓. ม. โยคํ ๑ ๔. ม. อุปนियามเส ๑

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 173

นิกุขิตตสตุถา ปจจตุตา นิวัตมมวตุตเร
อุตุตโม อุตฺสโว อชช น ยุฑฺธิ มม รุจฺจติ
อนุนปานญจ ขชฺชญจ จิปปี อภิหรนฺตุ เต
รมสฺสุ เทว กามหิ นจฺจกิตฺเตสุ วาหิต
[๘๑๗]สุณามสฺส วโจ สุตฺวา วิชโย เอตทพฺรวิ
สพฺเพ กามา มหาราช นิจฺจํ ตวมฺปฏฺจिता
น เหเต ทฺลลภา เทว ตว กามหิ โมหิตฺตุ
สทา(๑) หิ กามे ลภสิ เนตํ จิตฺตมตํ มม
สมณฺํ พฺราหฺมณฺํ วาปี อุปาเสมฺ พหุสฺสุตํ
โย นชฺช วินเย กงฺขํ อตฺถธมฺมวិฑู อีเส
[๘๑๘]วิชยสฺส วโจ สุตฺวา ราชา องฺกติมพฺรวิ
ยถา วิชโย ภณฺติ มยฺหิ(๒) เจตฺว(๓) รุจฺจติ
สมณฺํ พฺราหฺมณฺํ วาปี อุปาเสมฺ พหุสฺสุตํ
โย นชฺช วินเย กงฺขํ อตฺถธมฺมวิฑู อีเส
สพฺเพว สนฺตา กโรธ มตี กิ(๓) อุปาเสมฺ ปณฺหิตํ
โย นชฺช วินเย กงฺขํ อตฺถธมฺมวิฑู อีเส
[๘๑๙]เวเทหสฺส วโจ สุตฺวา อลาโต เอตทพฺรวิ
อตุถายํ มิคทายสฺมี อเจโล ธีรสฺมมโต

๑. ม. สทาปี ฯ กามา สุตฺภา ฯ ๒. ม. มยฺหฺมเปตฺว ฯ

๓. มยฺหิ เปตฺว ฯ ๓. ส. ม. กิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 174

คุโณ กศสโปโคตตาย	สุโต จิตรกถิ คณิ
ตเทว(๑) ปยรฺปาเสมุ	โส โน กงฺขํ วิเนสฺสติ
[๘๔๐]อลาตสฺส วโจ สุตฺวา	ราชา โจเทสิ สารถิ
มิกทายํ คมิสฺสาม	ยฺตุตํ ยานํ อิทานยาติ ฯ

ตตถ ภูจฺจนฺติ ตฺถุจฺปหฺนุจฺจํ ฯ โອชินามเสติ ยํ โน
 อชิตํ ตํ ชินาม ฯ เอโส มม อชฺฌาสโยติ ฯ ราชา ตสฺส
 กถํ สุตฺวา เนว ปฏิกฺโกสิ นากินฺนุทิจฺจํ เอตทพฺวิติ
 รานํ อลาตสฺส วจฺนํ อนกินฺนุทนต์ํ อปฺปฏิกฺโกสนนต์ํ
 ทิสฺวา นายํ ยฺพุทฺธาชฺฌาสโย อหฺมสฺส จิตฺตํ คณฺหนโต
 กามคฺคณาภริตฺติ วณฺณยิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา เอตํ สพฺเพ คฺยุหนฺติ
 อาทิวจฺนมพฺรวิ(๒) ฯ

วิชโย เอตทพฺรวิติ ราชา สฺนนามสฺสปี วจฺนํ สุตฺวา
 นากินฺนุทิจฺจํ น ปฏิกฺโกสิ ฯ ตโต วิชโย อัย [๗] อิมสฺส
 ทฺวินฺนํ (๔) วจฺนํ สุตฺวา ตฺถุทฺทียะว จิตฺโต ปณฺทิตา นาม
 ฐมฺมสฺสวณฺโสณฺญา โหนฺติ ฐมฺมสฺสวณฺมสฺส วณฺณยิสฺสามิติ
 จินฺเตตฺวา เอตํ สพฺเพ กามาติ อาทิวจฺนมพฺรวิ ฯ ตตถ
 ตวฺมฺปฏฺจิตฺตาติ ตว อฺปฏฺจิตฺตา ฯ โมทิตฺนฺติ ตว กามะหิ โมทิตฺ
 อภิริมิตฺ อิจฺฌาย สติ น หิ เอเต กามา ทฺลลภา ฯ เนตํ
 # ๑. ม. ตํ เทว ฯ ๒. ม. อาทิวจฺนํ อพฺรวิ ฯ
 # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ราชาติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. ทฺวินฺนมฺปิ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 175

จิตตมตัม มมาติ เอตัม ตว กามาหิ อภิรมนัม นาม มม
จิตตมตัม น โหติ น เม เอตถ จิตตัม ปกขนนทติ ฯ โย นชชาติ
โย โน อชช ฯ อตถธมฺมวิทฺติ ปาสีอตถถญฺเจว ปาสีธมฺมญจ
ชานนฺโต ฯ อีสติ อิติ เอสิตคฺุณ(๑) ฯ

องฺคติมพฺรวิทฺติ องฺคติ อพฺรวิ ฯ มยฺหํ เจตฺว รุจฺจตีติ
มยฺหํปี เอตฺยเว รุจฺจติ ฯ สพฺเพว สนนฺตาคี สพฺเพว ตุมฺเห
อิธ วิชฺชมานา มตี กโรถ จินฺตถ ฯ อลาโต เอตทพฺรวิทฺติ
ตัม รณฺโณ กถํ สุตฺวา อยํ มม กุลฺปะโก คฺุณ นาม อาชีวโก
ราชฺยฺยานเว วสตี ตัม ปถํสิตฺวา ราชฺกุลฺปะกั กริสฺสามีติ
จินฺตถฺวา เอตัม อตถถายนฺติ อาทิวจันํ อพฺรวิ ฯ [๒] ธีรสฺมมฺโตติ
ปณฺฑิโตติ สมนฺโต (๓) ฯ กสฺสโปคตฺถายนฺติ กสฺสโปคตฺโต อยํ ฯ
สุโตติ พหุสฺสุโต ฯ คณฺธิติ คณฺสตุถา ฯ โจเทสฺสีติ อาณาเปสฺสี ฯ

[๔]ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๔๔๑]ตสฺส ยานํ อโยเชสฺสุ ทนฺตํ รุปียปฺกขริ
สฺสูกมฺภฺจปฺริวาริ ปณฺฑริ โทสิณา มุขํ
ตฺตราสฺสุ กุมฺมทฺยตฺตทา จตฺตทาโร สินฺธฺวา หยา
อนิฺลุปฺปสมฺปฺปาตา สฺสทฺนฺตา สฺสวณฺณมาลิโน
เสตฺจจฺจตฺตํ เสตฺรโถ เสตฺสฺสา เสตฺวิชนิ

- # ๑. ย. เอสิตคฺุณ ฯ ๒. ม. เอตถนฺตเร ตตุถาคี ทิสฺสตี ฯ
- # ๓. ม. สมนฺโต ฯ ๔. ม. เอตถนฺตเร รณฺโณ ตัม กถํ สุตฺวา
- # สารีถิโน ตถา กรีสฺสูติ ทสิสฺสนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 176

เวเทโห สหมจเจหิ	นีย จนุโทว โสภติ
ตมฺนุยยีสฺ พหโว	อินฺทขกฺคฺชรา พลี
อสุสปีฏฺจิกฺคา วีรา	นรา นรฺวราธิปี
โส มุหฺตฺตว ยายิตฺวา	ยานา โอรุยฺห ขตฺติโย
เวเทโห สหมจเจหิ	ปตฺติ(๑) कुณฺมุปาकมิ
เยปี ตตฺถ ตทา อาลु	พฺราหฺมณฺพิภา สมากตา
น เต อปฺนยิ(๒) ราชา	อกตฺ ภูมิมากเตติ ฯ

ตตฺถ ตสฺส ยานนฺติ ตสฺส รณฺโณ รถํ โยชยีสฺ ฯ ทนฺตฺนฺติ
ทนฺตมฺยํ ฯ ฐปฺยปฺกฺขรฺนฺติ รชตปฺกฺขริ ฯ สุกกมฺภูจฺปฺริวารนฺติ
ปฺริสุทฺธ(๓) มฺภูจฺ อพฺรุสฺ รถปฺริวาร(๓) ฯ โทสิณา มุขนฺติ วิคตฺโทสาย
รตฺติยา มุขํ วิย ปุณฺณจฺนฺทสฺทิสนฺติ อตฺโถ ฯ ตตฺตราสฺนฺติ
ตตฺร รเถ อहेลฺลํ ฯ กุมฺพาทิ กุมฺพทวณฺณสฺทิสฺสา(๔) ฯ สินฺชวาทิ
สินฺชวาทิกฺกา สินฺชวา ฯ อนฺีลฺุปฺสฺมฺปฺปาตาทิ วาตเวกสฺทิสฺเวคา
อสุสา ฯ เสตจฺจตฺตฺนฺติ ตสฺมี รเถ สมฺสฺสาปิตํ จตฺตฺปี เสตํ
อโหสิ ฯ เสตฺรโถติ โสปี รโถ เสโตเยว ฯ เสตฺสฺสาติ
อสุสาปี เสตา ฯ เสตฺวิชนฺติ วิชนฺปี(๕) เสตา ฯ นียนฺติ โส
เตน รชตฺเรณ กจฺจนฺโต(๖) อมจฺจกณฺปฺริวโต วิเทหฺราชา(๗) จนุโท
วีย โสภติ ฯ นรา นรฺวราธิปฺนฺติ นรฺวานํ อธิปฺตี ราชานํ
๑. ม. ปตฺติ ฯ ๒. ม. อปฺนยิ ฯ ๓. ม. ปฺริสุทฺธาพฺรุสฺปฺริวาริ ฯ
๔. ม. กุมฺพทวณฺณา ฯ ๕. ม. เสตฺพิชนฺติ พิชฺนฺปี ฯ
๖. ม. รเถน นิคฺคจฺจนฺโต ฯ ๗. ม. เวเทหฺราชา ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตัก หน้า 177

ราชาธิราช(๑) ฯ โส มหุตตว ยายิตวาติ โส ราชา มหุตเตเนว
อุยยานัน คนตุวา ฯ ปตติ คุณมุปากมีติ ปตติโกว คุณ อาชิวัก
อุปากมี ฯ ยะปี ตตถ ตทา อาสุนุติ ยะปี ตสุมิ อุยยาน
ตทา ปุเรตริ คนตุวา ต อาชิวัก ปิยรูปาสมานาย นิสินนา
อเหตุ ฯ น เต อปนยิตติ อมหากเมว โทโสเยว มย(๒) ปจญา
อากิมิมหา(๓) ตุมเห มา จลิตถาติ (๔) เต พุราหมณ จ อิปุเก
จ รณโณเยว อตถาย ออกต ออกโตกาสิ ฯ ภูมิมาคเตติ ภูมี
อากเต น อุตสารณ กเรตวา อปนยิ (๕) ฯ

โส คาย โอมิสสกปริสาย ปริวโตว เอกมนต นิสิติตวา
ปฐิสนุถารมกาสิ ฯ

ตมตถ ปกาเสนโต สตุถา อาห

[๘๔๒]ตโต โส มุกกา ภิสยา มุกจิตตคกสณจเต

มุกุปัจจตุตเต ราชา เอกมนต อุปาวิสิ

นิสชช ราชา สมโมทิ กถิ สาราณีย(๖) ตโต

กจจิ ยานนีย ฆนเต วาดานมวียตตคา

กจจิ ออกสิรา วุตติ ลภสิ ปินุทียานัน

อปปาพาโธ จสิ กจจิ จกขุ น ปรีหายติ

- # ๑. ม. ราชาธิราชานัน ฯ ๒. ม. โทโสเย มย ฯ
- # ๓. ม. อคิมิมหา ฯ ๔. ม. จินุตยิตถาติ ฯ
- # ๕. ม. อปนยิตติ ฯ ๖. ม. สาราณีย ฯ ๗. ม. ยานนีย ฯ
- # ๘. ม. วาดานมวียคตคา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 178

[๘๔๓] ตั คฺโณ ปฏิสมฺโมติ เวเทหฺ วินเย รตฺ

อาปณฺิย มหาราช สพฺพเมตฺ ตทฺภยฺ

กจฺจิ ตฺยหฺปิ เวเทห ปจฺจนฺตนา น พลฺลียเร

กจฺจิ อโรคฺ โยคนฺเต(๑) กจฺจิ วหฺติ วาหฺนํ

กจฺจิ เต พฺยาธิโย นตฺถิ สรฺริรสฺสุปฺตาปฺยา

[๘๔๔] ปฏิสมฺโมติโต ราชา ตโต ปุจฺฉิ อนนฺตรา

อตฺถิ ฌมฺมณฺจ ฉายณฺจ ฌมฺมกาโม รเถสฺโก

กถิ ฌมฺมณฺจเร(๒) มจฺจโจ มาตาปิตฺตฺสฺ กสฺสป

กถณฺจเร(๓) อจฺริเย ปฺตฺตทาเร กถณฺจเร

กถณฺจเรยฺย(๔) วุฑฺฒเสฺสฺ กถิ สมนฺพฺราหฺมณฺ

กถณฺจเร(๓) พลกายสฺมี กถิ ฌนปฺเท จเร

กถิ ฌมฺมณฺจริตฺวาน(๕) ปจฺเจ(๖) กจฺฉนฺติ สฺสคฺตี

กถณฺจเก อฌมฺมณฺจฺจา ปตฺนฺติ นิริยํ อโรติ ฯ

ตตฺถ มุทฺทกา ภิสฺสียาติ มุทฺทกาย สฺขสมฺพฺสฺสาย ภิสฺสียา ฯ

มุทฺจิตฺตกสณฺจเตติ สฺขสมฺพฺสฺสเส จิตฺตตฺถรณฺเ ฯ มุทฺทปจฺจตฺถเตติ

มุทฺทนา ปจฺจตฺถรณฺน ปจฺจตฺถเต ฯ สมฺโมทิตฺติ อาชีวเกน สทฺธี

สมฺโมทณฺิย กถิ อกาสิ (๗) ฯ ตโตติ ตโต นิสฺชชฺนโต อนนฺตราเมว

สाराณฺิย กถิ กเถสิติ อตฺถโถ ฯ [๘] กจฺจิ ยานฺิยนฺติ กจฺจิ โว(๘)

๑. ม. โยคฺคิ เต ฯ ๒. ม. ฌมฺมํ จเร ฯ ๓. ม. กถิ จเร ฯ

๔. ม. กถิ จเรยฺย จ ฯ ๕. ม. ฌมฺมํ จริตฺวาน ฯ

๖. ส. เปจฺจ ฯ ม. มจฺจา ฯ ๗. ม. กเถสิ ฯ ๘. ม. เอตฺถนฺตรา

ตตฺถาติ ทิสฺสติ ฯ ๙. ม. ยานฺิยนฺติ กจฺจิ เต ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 179

ภนุเต สริริ ปณิตปจฺเจหิ ยาเปตุ สกกาฯ วาตานมวียตฺตตาติ(๑)
กจฺจि โว(๒) สรيره วายุชาตุโย(๓) สมปฺปวตฺตา วาตานํ วียตฺตตา(๔)
นตฺถิฯ ตตฺถ ตตฺถ วคฺควคฺคา หุตฺวา วาตา น พารฺชนฺตีติ(๕)
อตฺถิฯ

อกสิราติ นินฺททุกฺขาฯ วุตฺตีติ ชีวิตฺวตฺติฯ อปฺปาปาโรติ
อิริยาปถภณฺชนเกน อาพาเชน(๖) วิรหิตฺตํฯ จกฺขุติ กจฺจิ โว
จกฺขุอาทีนินิ อินฺทฺริยานินิ น ปริหายนฺตีติ ปุจฺฉิฯ ปฏิสมฺโมทีติ
สมฺโมทนียกถาย ปฏิกเถสิฯ ตตฺถ สพฺพเมตฺตนฺติ ยํ ตยา วุตฺติ
วาตานมวียตฺตตาติ อาทิ สพฺพนฺตํ(๗) ตเถวฯ ตทฺถกฺขณฺติ ยํ(๘) ตยา
อปฺปาปาโรวสิ กจฺจิ จกฺขุ น ปริหายตีติ วุตฺติ ตํปี อุกฺขํ
ตเถวฯ

น พลฺลยเรติ นาทิกวณฺติ น กุปฺปนฺติฯ อนนฺตรราติ
ปฏิสนฺถารโต อนนฺตรรา ปญฺหํ ปุจฺฉิฯ ตตฺถ อตฺถิ ฌมฺมณฺจ
ณายณฺจจาติ ปาลีอตฺถณฺจ ปาลีฌมฺมณฺจ การณฺยตฺตณฺจฯ โส
หิ ถถ ฌมฺมณฺจเรติ(๙) ปุจฺฉนฺโต มาตาปีตฺถอาทีสุ ปฏิปตฺติทีปํ
ปาลีอตฺถณฺจ ปาลีฌมฺมณฺจ การณฺยตฺตณฺจ เม กเถถาติ อิมํ
๑. สี่. ยู. วาตานมวีสวคตาติฯ ม. วากานมวียคฺคตาติฯ
๒. ม. เตฯ ๓. ม. ชาติโยฯ ๔. สี่. ยู. วิสวคตาฯ
ม. พยคฺคตาฯ ๕. ม. พารฺชนฺตีติฯ ๖. ม. อิริยาปถ-
ภณฺชเกนาพาเชนฯ ๗. ม. วาตานมวียคฺคตาที ตํ สพฺพํฯ
๘. ม. ยมฺปิฯ ๙. ม. ฌมฺมํ จเรติฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 180

อตถณจ ชมมณจ ฉายณจ ปุจฺฉิ (๑)๑ ตตถ กถณเจเก
อชฺมมฏฺฐาติ เอกจฺเจ อชฺเม จิตา กถํ นิรยณฺเจว อโรสีรา(๒)
อุทฺธปาทา อปาเย จ(๒) ปตฺนุตีติ ฯ

ตํ ปน ปณฺหิ สพฺพณฺณพฺพชฺชเจกพฺพชฺชชวากมมหา-
โพธิสฺสเตสฺส ปุริมสฺส ปุริมสฺส อลาเภน ปจฺฉิมํ ปจฺฉิมํ
ปุจฺฉิตพฺพชฺชตํ (๓) มหเสกฺขปณฺหิ ราชา กิณฺจิ ปณฺหิ อชานนฺตฺว
นคฺคโลกํ นิสฺสิริกํ อนฺชพาลํ อาชีวกํ ปุจฺฉิ ฯ

โส(๔) เอวํ ปุจฺฉิตฺโต ปุจฺฉานฺนรूपิ พฺยากรณํ อทิสฺวา จรณฺตํ
โคณํ ทณฺฑน ปหรณฺโต วิย ภตฺตวทฺฐิกาย(๕) กจวริ จิปนฺโต
วिय ฯ สฺสุม มหาราชฺชาติ โอคาสํ การตฺวา อตฺตโน มิจฺฉาวาทํ
ปญฺจเปสี ฯ

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห ฯ

[๘๔๕]เวทฺหสฺส วโจ สุตฺวา กสฺสโป เอตทพฺรวิ
สุโณหิ เม มหาราช สจฺจํ อวิตถํ ปทํ
นตฺถิ ชมฺมสฺส จริตฺสฺส ผลํ กถฺยาณปาปกํ
นตฺถิ เทว ปโรโลก(๖) โก ตโต หิ อิทฺทคโต
นตฺถิ เทว ปิตโร วา กุโต มาตา กุโต ปิตา
นตฺถิ อจฺริโย นาม อทฺนตํ โก ทเมสฺสตี

- # ๑. ม. ปุจฺฉิตฺติ ฯ ๒. ม. อโร สีรา อปาเย จ ฯ
- # ๓. ม. ปุจฺฉิตพฺพชฺชตํ ฯ ๔. ม. โสปี ฯ ๕. ส. ภตฺตวทฺฐิกาย ฯ
- # ม. ภตฺตปาตฺถิ ฯ ก. ภตฺตวทฺฐิกาย ฯ ๖. ม. ปโร โลโก ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 181

สมคฺลฺยานิ ภูตานิ	นตฺถิ เชฏฺฐาปจายิกา
นตฺถิ พลั วัริยิ วา	กฺุโต อฏฺฐจฺานปฺริโส(๑)
นียตานิ หิ ภูตานิ	ยถา โหถ วัโย(๒) ตถา
ลทฺเชยฺยํ ลภเต มจฺโจ	นตฺถิ ทานํ ผลํ กฺุโต
นตฺถิ ทานผลํ เทว	อวโส เทว วัริโย
พาลเอหิ ทานํ ปญฺจตฺตํ	ปญฺจเทหิ ปฏฺิจฺฉิตฺตํ
อวสา(๓) เทนฺติ ธีรานํ	พาลา ปญฺจิตฺตมานิโนติ ฯ

ตตฺถ อิชาคโตติ ตโต ปฺรโลกโต อิชาคโต นาม นตฺถิ ฯ

ปิตโร วาติ เทว อยฺยกอຍ္ຍิกาทโยว(๔) นตฺถิ ฯ เตสุ อสนฺเตสุ
กฺุโต มาตา กฺุโต ปิตา ฯ ยถา โหถ วัโย(๕) ตถาติ โหถ วัโย(๕)
วฺจฺจติ นาวาย ปจฺฉิมพฺนฺธา นาวา ฯ ยถา ชฺุทฺทกนาวา
มหานาวาย ปจฺฉิมพฺนฺธา(๖) มหานาวเมว (๗) อนฺนจฺฉติ ฯ ตถา
อิเม สคฺคตา จฺุพาสีตฺติกปฺเป นียตเมว อนฺนจฺฉนฺตีติ วทติ ฯ อวโส
เทว วัริโยติ เอวํ ทานผลล อสตี โยโกจฺิ พาลอ ทานํ เทติ
นาม ฯ โส อวโส อวัริโย น อตฺตโน วเสน พเลน ทานํ
เทติ ทานผลํ ปน อตฺถิติ สญฺญาถ อญฺเณสิ อฺนฺธพาลานํ
สทฺทหิตฺวา เทตีติ ทีเปติ ฯ พาลเอหิ ทานํ ปญฺจตฺตนฺติ ทานํ
ทาทพฺพนฺติ อฺนฺธพาลเอหิ ปญฺจตฺตํ อฺนฺธจฺฉิตฺตํ ตํ ทานํ
๑. ม. อฏฺฐจฺานปฺริสํ ฯ ๒. ม. โคฏฺวิโส ฯ ๓. ม. อวสา ฯ
๔. ม. อຍ္ຍกပေຍ္ຍิกาทโย วา ฯ ๕. ม. โคฏฺวิโส ฯ
๖. ม. นาวาย ปจฺฉิมพฺนฺธา ฯ ๗. ม. นาวเมว ฯ

พาลาเยว เทนฺติ ปณฺฑิตา ปฏิกุคฺคณฺหฺนฺตฺติ ฯ

เอวํ ทานสฺส นิปฺผลํ วนฺณตฺวา อิทานิ ปาปสฺส

นิปฺผลภาวํ วนฺณตฺตุ อหา

[๘๔๖]สฺตฺติเม สฺสฺสตา กายา อจฺเจชฺชา อวิโกปิโน

เตโฆ ปจฺวี อาโป จ วาโย สุขทฺทฺขณฺจิเม(๑)

ชีโว จ สฺตฺติเม กายา เยสํ เณตฺตานิ วิชฺชติ

นคฺติ หนฺตา จ เณตฺตานิ วา หนฺตฺเร วาปี โกจฺฉิ

อนฺตฺเรเยว(๒) กายานํ สฺตฺตานิ วินิวตฺตเร(๓)

โย จายํ สิริมาทาย ปเรสํ นิสิตาสินา

น โส หนฺนฺตฺติ เต กายเ นคฺติ ปาปํ ผลํ(๔) กุโธ

จฺุพาสีตฺติมหาภฺุเป สพฺเพ สุขฺฆณฺตฺติ สํสริ

อนาคเต ตมฺหิ กาลเ สลฺยโตปี น สุขฺฆณฺตฺติ

จริตฺวาปี พหุํ ภาทริ เนาว สุขฺฆณฺตฺติ นาคเต

ปาปญฺเจหิ(๕) พหุํ กตฺวา ตํ ฆณฺํ นาคิวตฺตเร

อนฺุพฺุเพน โน สุขฺุธิ กปฺุปานํ จฺุพาสีตฺติยา

นียตฺ (๖)นาคิวตฺตตาม เวลนฺตฺมิว สาคโรตฺติ ฯ

ตตฺถ กายาติ สมฺหา ฯ อวิโกปิโนติ วิโกเปตฺตุ น สกฺกา

ชีโว จาติ ชีโว จ ฯ ชีโว จาติปี ปาโธ อยเมว อตฺโถ ฯ สฺตฺติเม

๑. ม. สุขํ ทฺทฺขณฺจิเม ฯ ๒. ม. อนฺตฺเรเนว ฯ

๓. ม. วิตฺตฺตเร ฯ ๔. ม. ตตฺถ ปาปผลํ ฯ

๕. ม. ปาปญฺเจปี ฯ ๖. ส. ม. นียตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 183

กายาติ อิเม สตุตถายาฯ หนุณเร วาปี(๑) โภจินนุติ โย
หนุณเยย โสปี โภจัน นตุเถวฯ สตุถานิ วินิวตุตเรติ อิเมสั
สตุตถนุัน กายานัน อนุตเรเยว สตุถานิ จรณุตานิ(๒) ฉินุทิตุ น
สกุโกนุติฯ สิริมาทายาติ ปเรสั สีสั คเหตุวาฯ นิสิตาสินาติ
นิสิตน อสินา ฉินุทิตี(๓) วุจจติฯ โสปี เต กายน ฉินุทติ
ปจวี ปจวิเมว อุเปติ อาปาทโย อาปาทิกะ สุขทุกุชชีวา
อากาลั ปกขนุทนุติติ ทสเสติฯ

สัสรนุติ มหาราช อิเม สตุตา อิมั ปจวี เอกมัสขลั
กตุวาปี เอตุตเท กปเป สัสรนุตาปี น สุขุณนุติ อณุณตุร หิ
สัสารา สตุเต โสเรตุ สมนุโถ นาม นตุถิ สพเพ สัสารเนว
สุขุณนุติฯ อนาคตะ ตมุหิ กาละติ ยถาวตุเต ปน เอกสมิ
กาละ อนาคตะ อปเปตุเต อนุตรา สุตถนุโตปี ปริสุทฐิสัโลปี
น สุขุณนุติฯ ตั ขณนุติ ตั วตุตปเปการิ กาลัฯ อนุปุพเพน
โน สุทฐิติ อมุหากั วาเท อนุปุพเพน สุทฐิฯ สพเพสัปี
อมุหากั อนุปุพเพน สุทฐิติปี อตุโถ ตั เวลนุติ ตั วตุตปเปการิ
กาลัฯ

อิติ โส อุจเจทวาโท อตุตโน ถาเมน สกวาทั
นิปุผาเทนุโต นิปุเปเทสโต กเถสิ(๔)ฯ

[๘๔๗]กสสปสส วโจ สตุวา อลาโต เอตทพุริวิ
ยถา ภททนุโต ภณติ มยุหิปี ตัว(๕) วุจจติ

๑. ม. หนุณเย เยวาปีฯ ๒. ม. จรณุติฯ

๓. ม. ฉินุทติฯ ๔. ม. กเถสิติฯ ๕. ม. มยุหมเปตวฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 184

อหंपิ ปุริมํ ชาตี สเร สัสริตตฺตโน
 ปิงฺกโล นามหํ อาสี ลุฑฺโท โคฆาตโก ปุเร
 พาราณสียํ ผิตายํ พหุํ ปาปํ กตํ มยา(๑)
 พหุ มยา หตา ปาณา มหีสา(๒) สฺกุรา อชา
 ตโต จุตาหํ(๓) อิชฺ ชาโต อิทฺเช เสนาปติฺกุเล
 นตฺถิ นฺน ผลํ ปาเป(๔) โยหํ น นิริยํ คโตติ ฯ

ตตฺถ อลาโต เอตทพรวิตี โส กิร ปุพฺเพ กสฺสพทสฺพลสฺส
 กाले เจตีเย อโนชปุพฺพทาเมน ปุชฺชํ กตฺวา มรณสมเย
 อณฺเณน กมฺเมเนน ขณานฺภาวํ ชิตฺโต สัสเร สัสรนฺโต เอกสฺส
 ปาปกมฺมสฺส นิสฺสนฺเทน โคฆาตกฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา พหุํ ปาปํ
 อกาสิ ฯ อถสฺส มรณกาลे ภสฺสมปฺปฏิจฺฉนฺโน วิย อคฺคิ เอตฺตกํ
 กาลํ จิตฺตํ ตํ ปุณฺณกมฺมํ โอภาสมกาสิ ฯ โส ตสฺसानฺภาเว
 อิชฺ นิพฺพตฺติตฺวา ตํ วิภูตี ปตฺโต ชาตี สรนฺโต ปน
 อตีตานนฺตรโต ปรี สริตฺตุํ อสฺกุโกนฺโต โคฆาตกมฺมํ กตฺวา
 อิชฺ นิพฺพตฺโตสฺมิตฺติ สลฺยาช ตสฺส วาหํ อุปตฺถมฺเภนฺโต อิทํ
 ยถา ภทฺทนฺโตติ อาทิวจฺนมพฺรวิ ฯ ตตฺถ สเร สัสริตตฺตโนติ
 อตฺตโน สัสริตํ สรามิ ฯ เสนาปติฺกุเลติ เสนาปติฺกุลมฺหิ ชาโต ฯ

[๘๔๔]อถตฺถ วิชโก(๕) นาม ทาโส อาสิ ปญฺจจฺริ(๖)

อุโปสถํ อุปวสนฺโต คุณสนฺติกมฺปากมิ

๑. ม. มยา กตํ ฯ ๒. ส. ม. มหีสา ฯ ๓. ม. จุโต ฯ

๔. ม. ปาปํ ฯ ๕. ม. พิชโก ฯ ๖. ม. ปญฺจจฺริ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาติกั หน้า 185

กสฺสปสฺส วโจ สุตฺวา อลาตสฺส จ ภาสิตํ
อสฺสสนฺโต มหุํ(๑) อุณฺหํ รุทํ อสฺสูนิ วตฺตยิตฺติ ฯ
ตตฺถ อเถตฺถาติ อถ เอติสฺส(๒) มิถิลาຍံ ฯ ปฏฺจจฺริตฺติ(๓) ทลิตฺุโท
กปฺโณ (๔) ฯ คุณฺสนฺตฺกมฺปาคมิตฺติ คุณฺสฺส สฺนฺตฺกํ อุปาคมิ ฯ
กิลฺยจิทฺเว การณํ โสสฺสามิตฺติ อุปคฺโตติ เวทิตฺุโพ ฯ

[๔๔๕]ตมฺนฺปุจฺฉิ เวเทโห กิมตฺถํ สมฺม โรทลฺสิ
กิณฺเต(๕) สฺตํ วา ทิฏฺฐํ วา กิ มํ เวเทสิ เวทฺนฺนฺติ ฯ
ตตฺถ กิ มํ เวเทสิ เวทฺนฺนฺติ กิณฺนาม(๖) ตฺวํ กายิกํ วา
เจตลฺกํ วา เวทณํ ปตฺโต ยํ เอวํ โรทฺนฺโต มํ เวเทสิ ชานาเปสิ
อุตฺตฺตานเมว นํ กตฺวา มยฺหํ อจฺจิกฺขาหิตฺติ ฯ

[๔๕๐]เวเทหสฺส วโจ สุตฺวา วิชโก(๗) เอตทพฺุริ
นตฺถิ เม เวทฺนา ทุกฺขา มหาราช สฺุณฺหิ เม
อหฺปี(๘) ปฺุริมํ ชาตี สฺรามิ สฺุขมตฺตโน
สาเกตาหํ ปฺุเร อาสี ภาวเสฏฺฐิ คุณฺเระโต
สมฺมโต พฺุราหฺมณฺิพฺุณฺานํ สํวิภาครโต สฺุจฺจิ
น จาหํ(๙) ปาปํ กมฺมํ สฺรามิ กตมตฺตโน
ตโต จุตฺาหํ เวเทห อิทฺ ชาโต ทฺุริตฺติยา
กพฺุภฺมิ กุมฺภทาสฺยา ยโต ชาโต สฺุทฺุคฺโต

๑. ม. มุหุํ ฯ ๒. ม. เอตฺถ ฯ ๓. ม. ปฏฺจจฺริตฺติ ฯ
๔. ม. กปฺโณ อโหสิ ฯ ๕. ม. กิ เต ฯ ๖. ม. กิ นาม ฯ
๗. ม. อหฺมปี ฯ ๘. ม. จาปี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 186

เอวมปิ ทุคฺคโต สนฺโต	สมจริยมชฺชิจฺจโต(๑)
อุปฺพตฺตภาคํ ภตฺตสฺส	ททามิ ยสฺส อิจฺฉโต (๒)
จาทุทฺทสึ ปญฺจทสึ	สทา อุปฺวสามิหิ (๓)
น จาปิ ญฺเต หีสามิ	เถยฺยญฺจาปิ วิวชฺชยึ
สพฺพเมว หิ นฺนเนตํ	สุจฺฉณํ ภวติ นิปฺพลํ
นिरตฺถํ มณฺณิหิ สึลํ	อลาโต ภาสตี ยถา
กลิมฺเว นฺน คณฺหามิ	อสิปฺโป ชฺตฺตโก ยถา
กตํ อลาโต คณฺหาติ	กิตฺโว สิกฺขิจฺจโต ยถา
ทวาริ นปฺปฏิปสฺสามิ	เยน คจฺฉามิ สุกฺคิ
ตสฺมา ราช ปโรทามิ	สุตฺวา กสฺสปภาสิตนฺติ ฯ

ตตฺถ ภาวเสฏฺฐิจฺฉิ เอวํ นามโก อสึตฺติโกฏฺฐิวิโกโว เสฏฺฐิจฺฉิ ฯ
 กุณฺเธรโตติ กุณฺมฺหิ รโต ฯ สมฺมโตติ สมฺภาวิโต(๔) ฯ สุจฺฉิ
 สุจฺฉิมฺโม ฯ อิธ ชาโต ทฺริตฺถิตฺยาติ อิมสฺมึ มิตฺถนคเร ทฺริตฺถิตฺยา
 ทลิตฺททาย(๕) กปณฺาย กุมฺภทาสิตฺยา กุจฺฉิมฺหิ ชาโตสฺมึ ฯ โส กิร
 ปุพฺเพ กสฺสปทฺทกาเล อรณฺเณ นญฺจํ พลิตฺททํ คเวสมานโน
 เอเกน มคฺคกฺมฺพฺเหน ภิกฺขุณา มคฺคํ ปุญฺโง ตฺถนฺหิ หุตฺวา ปุณ
 เตน ปุจฺฉิจฺจโต กุจฺฉิตฺวา สมณทาสา นามเต(๖) มฺขรา โหนฺติ
 ทาเสน ตยา ภวิตฺทพฺพนฺติ อติมฺขราสึตฺติ อาห ฯ ตํ กมฺมํ ตทา
 # ๑. ม. สมจริยํ อชฺชิจฺจโต ฯ ๒. ม. โย เม อิจฺฉติ ฯ
 # ๓. ม. อุปฺวสามิหิ ฯ ๔. ม. สมภาวิโต สํวณฺณิโต ฯ
 # ๕. ม. ทลิตฺททิตฺยา ฯ ๖. ม. นาม ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 187

วิปากั อทตวา ภตุมจุนโน วิย ปาวโก จิตั มรณสมเย
อณณั กมมัม อุปฏฐาสี ๗ โส ยถา กมมัม สัสาเร สัสรนุโต
เอกสสุ กุสลคมมสสุ พลเนน สาเกเต วุคตปกาโร เสฏฐี
หุตวา ทานาทีนิ ปุณณานิ อกาสิ ๗ ตั ปนสสุ กมมัม
ปจวิยั นิหิตนิธิ วิย จิตั โอกาสั ลภิตวา วิปากั ทสเสติ (๑) ๗
ยั ปน เตน มคคัมพหิ (๒) ภิกขุ อุกโกสนุเตน กตัม ปापกมมัม
ตมสสุ ตสมี อตตภาเว วิปากั อทาสี ๗ โส อชานนุโต
อิตรสสุ กุลยาณกมมสสุ พลเนน กุมภทาสียา กุจณิมหิ
นิพพตุโตสมีติ สลณาย เอวมมาห ๗ ยโต ชาโต สุกุคโตติ
สุวาทั ชาตกาลโต ปฏฐาย อติทุกุคโตติ ทีเปติ ๗

สมจริยมธิฏฐิตติ สมจริยายเมว ปติฏฐิติมหิ ๗ นูเนตุนติ
เอกัเสเนตัม ๗ มณณิทั สีนนติ เทว อิทั สีสั นาม นีรตถกั
มณเณ ๗ อลาโตติ ยถา อัย อลาตเสนาปติ มยา ปุริมภเว
พหุ ปาณาติปาตปาปกมมัม กตวา เสนาปติฏฐานัน ลทุชนติ
ภาสติ เตน การณนาหิ นีรตถกั สีนนติ มณณามิ ๗
กลิเมวาติ ยถา อสิปโป อสิกขิโต อกขรุตโต ปราชยคคาหิ
คณหติ ตถา นูน คณหามิ ปุริมภเว อตตโน สापเตยัย
นาเสตวา อิทานิ ทุกขัม อนุภวามิ ๗ กสสปปภาสิตนติ
กสสปปโคตตสสุ อเจลกสสุ ภาสิตัม สุตวาติ วทติ ๗
๑. ม. ทสเสติ ๗ ๒. ม. ตัม ๗

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 188

[๘๕๑]วิชกสฺส(๑) วโจ สุตฺวา ราชากงฺกติมพฺรวิ
นตฺถิ ทฺวารํ สุกฺตียา (๒)นียตํ กงฺข วิชก(๒)
สฺขํ วายทึ วา ทฺกขํ นียตํ(๓) กิร ลพฺภติ
สํสารสฺสทฺธิ สพฺเพสํ มา ตฺริโต อนาคเต
อหฺมปิ ปพฺเพ กลฺยาโณ พฺราหฺมิพฺเภสฺส ปาวโณ
โวหารมนุสฺสาสนฺโต รติหิโน ตทฺนตฺรติ ฯ

ตตฺถ องฺกติมพฺรวิตี ปจฺมเมว อิตเรสํ ทฺวินฺนํ ปจฺจ
วิชกสฺสชาติ(๔) ตินฺณํ วจฺนํ สุตฺวา ทพฺหํ มิจฺจมาทฺธิจฺจึ กเหตุวา
เอตํ นตฺถิ ทฺวารนฺติ อาทิวจฺนมพฺรวิ ฯ นียตํ (๕) กงฺขชาติ สมนํ
วิชก(๖) นียตเมว โอลเกหิ ฯ จุฬาสีติมหากปฺปปฺปมาโณ กาโลเยว
หิ สตฺเต โสเชติ มา ตฺวํ อตฺตฺริโตติ อธิปฺปาเยเนวมาห ฯ
อนาคเตติ ตสฺมี กาลे อปฺปตฺเตว อนฺตฺรา เทวโลกํ กจฺจามิตฺติ
มา ตฺริโต ฯ ปาวโณติ(๗) พฺราหฺมเณสฺส จ คหปฺติเกสฺส จ เตสํ(๘)
กายเวยฺยาวจฺจทานาทิกฺรณฺน(๙) ปาวโณ อโหสิ(๑๐) ฯ โวหารนฺติ
วินิจฺจยญฺจานเ นิสิตฺตฺวา ราชกิจฺจโวหารํ (๑๑)อนุสฺสาสนฺโตว ฯ
รติหิโน ตทฺนตฺรติ เอตฺตํ กาลํ กามคฺุณฺรติยา ปรีหิโนติ ฯ

เอวญจ ปน วตฺวา ฆนฺเต กสฺสป มยฺ เอตฺตํ กาลํ

- # ๑. ม. พิชกสฺส ฯ ๒. ม. นียตํ กงฺข พิชก ฯ
- # ๓. ม. นียตฺยา ฯ ๔. ม. พิชกสฺสชาติ ฯ ๕. ม. นียตฺติ ฯ
- # ๖. ม. พิชก ฯ ๗. ม. พฺยาวโณติ ฯ ๘. ม. เตสํเยว ฯ
- # ๙. ม. กายเวยฺยาวจฺจทานาทิกมฺมกรณฺน ฯ
- # ๑๐. ม. พฺยาวโณ อโหสิ ฯ ๑๑. ม. ราชกิจฺจํ โวหารํ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 189

ปมชฺชิมฺหา อิทานิ ปน อมฺเหหิ อจฺริโย ลทฺโธ อิตฺโต ปญฺจาย
กามคฺคฺรติเมว(๑) อนุภฺวิสุตฺตํ ตุมฺหากํ สนฺตฺติเก อิตฺตปิ อุตฺตฺริ(๒)
ชฺมมฺสฺสวณฺปิ โน ปปฺลฺโย(๓) ตฺถิฏฺจถ ตุมฺเห มยฺ คมฺิสฺสวมาติ
อาปฺจฺจนฺโต อุปฺทฺตคฺคาถมาห(๔)

[๘๕๒]ปฺนปิ ฆนฺเต ทกฺเขมฺ สงฺคฺติ เจ ภฺวิสุตฺตีติ ฯ

ตตฺถ สงฺคฺติ เจติ เอกภฺจฺจเน (๕) โน สมากโม ภฺวิสุตฺติ โน
เจ อสฺติ ปุณฺณผลเก ก็ ตยา ทิฏฺฐเณนาติ ฯ

อิทํ วตฺวาน เวเทโห ปจฺจกา สนฺนิเวสนนฺติ ฯ

ตตฺถ สนฺนิเวสนนฺติ ภิกฺขเว อิทํ วจฺนํ วิเทหราชา
วตฺวา รธํ อภิรฺยฺห อตฺตโน นิเวสนํ จนฺตกปาสาทตลเมว
ปฏฺฐิตฺโต ฯ

ราชา ปจฺมํ กุณฺสฺส สนฺตฺติกํ คนฺตฺวา ตํ วนฺทิตฺวา
ปฺลฺหํ ปุจฺฉิ อากจฺจนฺโต จ ปน อวนฺทิตฺวาว อากฺโต[๖] คุโณ
อคุณฺตาย วนฺทณฺปิ นาลตฺถ ปิณฺฑาทิกํ สกฺกาโร กิเมว
ลจฺจติ ฯ ราชานิ ตํ รตฺตี วิคฺคินาเมตฺวา ปฺน ทิวเส อมจฺเจ
สนฺนิปาเตตฺวา ตุมฺเห กามคฺคฺเมว(๗) อุปฺภฺจฺเปถ อหํ อิตฺโต
ปญฺจาย กามคฺคฺสุขเมว อนุภฺวิสุตฺตํ น เม อลฺยณานิ
กิจฺจานิ อาริเจตฺตพฺพานิ วินิจฺฉยกิจฺจํ อสุโก จ อสุโก จ

๑. ม. กามรติเมว ฯ ๒. ม. อุตฺตฺริ ฯ

๓. ม. ปปฺลฺโย ภฺวิสุตฺติ ฯ ๔. ม. อาปฺจฺจนฺโต อาห ฯ

๕. ม. เอกสฺมี จาเน เจ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร อตฺตโนติ

ทิสฺสตีติ ฯ ๗. ม. กามคฺคฺเมว เม ฯ

กโรตุติ วตุวา กามรติมตุโตว(๑) อโหสิ ฯ

ตมตถึ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๘๕๓]ตโต รตุยา วิวสเน อุปฏฺจานมฺหิ องฺคติ

อมจฺเจ สนนฺิปาเตตฺวา อิทํ วจนมฺพฺรวิ

จนฺทเก เม วิมานสฺมี สทา กามे วิเชนฺตุ เม

มา มฺุปกณฺ์(๒) อตฺเถสุ คฺุยฺหปกาสิเยสุ จ

วิชโย จ สฺณมาโม จ เสนาปติ อลาตโก

เอเต อตฺเถ นิสฺีทนฺตุ โวหารกฺุสลา ตโย

อิทํ วตุวาน เวเทโห กามเว พหุ มณฺณถ

น จาปี พฺุราหฺมณฺิพฺุเกสุ อตฺเถ กิสฺิมณฺิจิ ปาวโฏติ(๓) ฯ

ตตฺถ อุปฏฺจานมฺหิติ อตฺตโน อุปฏฺจานนฺุจฺาเน ฯ จนฺทเก
เมติ มม สนนฺุเก จนฺทกปาสาเท ฯ วิเชนฺตุ เมติ นิจฺัง มยฺหํ
กามे สํวิทนฺตุ อุปฏฺจเปนฺตุ ฯ คฺุยฺหปกาสิเยสุติ คฺุยฺหเสฺุปี
ปกาสิเยสุปี อตฺเถสุ อุปฺปนฺเนสุ มํ เกจิ มา อุปฺกณฺ์ ฯ อตฺเถติ
อตฺถการณวินิจฺจนฺุจฺาเน ฯ นิสฺีทนฺตุติ มยา กตฺตพฺุพกิจฺุจฺุส
กรณตฺถึ เสสามจฺุเจหิ (๔) สทฺุธี นิสฺีทนฺตุ(๕) ฯ

[๘๕๔]ตโต เทวสตุตฺรตฺตสฺส เวเทหฺสตุตฺรชา ปียา

ราชกณฺณา(๖) รุจฺา นาม ชาติมาตฺรเมพฺุรวิ

๑. สฺี. ยฺุ. กามรติปโร ฯ ม. กามรติมตุโต ฯ ๒. ม. มา อุปฺกณฺ์ ฯ

ก. อุปฺกณฺ์ ฯ ๓. ม. พฺุยวโฏติ ฯ ๔. ม. เสสอมจฺุเจหิ ฯ

๕. ม. นิสฺีทนฺตุติ ฯ ๖. ม. ราชธิตา ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาติกั หน้า 191

อลงกโรธ มั จิปปิ	สชโย จ อลงกโรนตุ เม
สุเว ปณณโรโส ทิโพย	คจัน อีสสรสนติเก
ตสุสา มาลย์ อภิหรีสุ	จนุทญจ มหารหิ
มณิสงขมุตตารตน์	นानารตเต จ อมพเร
ตญจ โสวณณมเย ปิเจ	นิสินัน พหุกิตติโย
ปริกิริย(๑) อโสภีสุ	รุจ รุจิวณณินินติ ฯ

ตตุด ตโตติ ตโต รณโธ กามปงเก ลกุกทิวสโต

ปฏุจาย ฯ เทวสตรตตสุสาติ จุททสเม ทิวเส ฯ ชาติมาตร-
 มพรวีติ ปิตุ สนติกั คนตุกามา หุตวา ชาติมาตรโร อาห ฯ
 สา กิร จาคุททเส(๒) นานาวณณานิ จ วตุถานิ นิวาเสตวา
 ปญจกุมาริสตาหิ(๓) ปริวุตา ชาติคณั อาทาย มหนุเตน สิริวิลาเสน
 อตุตโน สตตฎุมิกา รติวฑฒนปาสาทา โอริยุห ปิตุ ทสสนตุถั
 จนุทกปาสาทั คจณติ ฯ อถ นั ปิตา ทิสวา ตฎุจมานโส(๔)
 มหาสกุการั การेतวา อูโยเชนุโต อมม ทานั เทหิตี
 สหสสั ทตวา อูโยเชสิ ฯ สา อตุตโน นิเวสนั คนตุวา(๕) ปุณ
 ทิวเส อูโปสถิกา หุตวา กปณทุทธิกวนิพุกยาจกานั มหาทานั
 เทติ ฯ รณญา กิรสุสา เอโก ชนปโท(๖) ทินโน ฯ ตโต อาเยน
 สพุกิจจจันนิ กโรติ ฯ ตทา ปน รณญา กิร คุณาชีวกั(๗)

- # ๑. ม. ปริกิริย ฯ ๒. ม. จาคุททเส จาคุททเส ฯ
- # ๓. ม. ปญจสตรกุมาริกาหิ ฯ ๔. ม. ตฎุจมานโส หุตวา ฯ
- # ๕. ม. อาคนตุวา ฯ ๖. ม. ชนปโทปิ ฯ ๗. ม. คุณั อาชีวกั ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 192

นิสฺสาย มิฉฺฉาทสฺสนํ คหิตนฺติ สกถนคเร เอกโกลาหลมโหสิ (๑)ฯ
ตํ (๒) รุจาย ชาติโย สุตฺวา ราชธีตาย อาโรจยีสฺ อยุเย ปิตรา
กิริ เต อาชีวกสฺส กถํ สุตฺวา มิฉฺฉาทสฺสนํ คหิตํ โส
กิริ ราชชา จตฺตฺส นคฺรทฺวาเรสุ ทานสาลาโย วิทฺธิสาเปตฺวา
ปรปริคฺคหิตา อิตฺถิโย จ กุมาริกาโย จ ปสฺยหากาเรน
อาณาเปสิ (๒) รชฺชํ น วิจาเรสิ (๔) กามมทฺตฺโตเยว (๕) ชาโตติ ฯ สา
ตาสํ (๖) กถํ สุตฺวา อนตฺตมฺนา หุตฺวา กถํ หิ นาม เม ปิตา (๗)
ตาทิสํ อปคตฺสฺส กชฺมมํ นิลลชฺชํ นคฺคโภกํ คุณฺณํ อุปสงฺกมิตฺวา
ปญฺหํ ปุจฺฉต (๘) นนฺุ ชมฺมิกสมณพฺราหฺมणे (๙) กมฺมวาทิ (๑๐) อุปสงฺกมิตฺวา
ปุจฺฉิตฺตฺวา โส ติยา จเปตฺวา โข ปน มํ อญฺโฆ มยฺหํ ปิตริ
มิฉฺฉาทสฺสนา โมเจตฺวา สมฺมาทสฺสเน ปติฏฺฐเปตฺตุ สมตฺถิโย นาม
นคฺคิ อหฺมฺหิ (๑๑) อตีตา สตฺต อนาคตา สตฺตาคิ จุทฺทสชาติโย
สฺรามิ (๑๒) ตสฺมา ปุพฺเพ อตฺตนา (๑๓) กตํ ปาปกมฺมํ กเถตฺวา
ปาปกมฺมสฺส ผลํ ทสฺเสตฺวา (๑๔) มม ปิตริ โปเชตฺตฺสฺมาสิ สเจ ปน
อชฺเชว คมิสฺสฺมาสิ อถ มม ปิตา มํ อมฺม ตฺวํ ปุพฺเพ
อทฺตมฺมาสิ อากจฺฉสิ อชฺช กสฺมา ลหฺมํ อากตาสีติ วกฺขติ ตตฺร
๑. ม. เอกโกลาหล อโหสิ ฯ ๒. ม. ตํ ปวตฺตี ฯ
๓. ม. ปสฺยหากาเรน คณฺหิตฺตุ อาณาเปติ ฯ ๔. ม. วิจาเรติ ฯ
๕. ม. กามมทฺตฺโตเยว กิริ ฯ ๖. ม. ตํ ฯ ๗. ม. เม ตาโต ฯ
๘. ม. ปุจฺฉิตฺตฺวา ฯ ๙. ม. ชมฺมิกสมณพฺราหฺมणे ฯ
๑๐. ม. กมฺมวาทิโน ฯ ๑๑. ม. อหฺมฺหิ ฯ ๑๒. ม. อนุสฺสฺรามิ ฯ
๑๓. ม. ยา ฯ ๑๔. ม. ทสฺเสตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 193

เจ อหิ คุมุเหหิ กิร มิจฺจนาทสฺสนั คหิตนฺตติ สุตฺวา อากตฺมเหตี
วกฺขามิ น เม วจันํ ครุํ(๑) กตฺวา คณฺหิสฺสตี ตสฺมา อชฺช
อคนฺตฺวา อิตฺโต จุทฺทสเม ทิวเส กภาพกฺเข จาตุทฺทเสเยว กิณฺจ
อชานนฺตี วิย ปุพฺเพ คมนากาเรเนว คนฺตฺวา อากมนกาเล
ทานวตฺตตฺถาย สหสฺสั ยาจิสฺสามิ ตทา เม ปิตา ทิฏฺฐิยา
คหิตถาวํ กเถสฺสตี อถ นํ อหิ อตฺตโน พเลน มิจฺจาทิฏฺฐี
จทฺททาเปสฺสามีติ จินฺตเตสิ ฯ ตสฺมา จุทฺทสเม ทิวเส ปิตุ สนฺตีกั
คนฺตฺกามา หุตฺวา เอวมาห ฯ

ตตฺถ สขิโย จาติ สหายิกาโยปิ เม ปณฺจสตา กุมาริกาโย
เอกาเยกั อสทิสั กตฺวา สพฺพา นานาลงฺกาเรหิ นานาวณฺเณหิ
ปุปฺผคนฺธวิเลปนฺเห อลงฺกโรนฺตฺติ (๒) ฯ ทิพฺโยติ ทิพฺพทิวโส ฯ
เทวตาสนฺนิปาตปฏฺิณฺจติโตติปิ ทิพฺโพ ฯ กจฺจนฺตติ มม ทานวตฺต
อาหาราเปตฺตุ วิเทหราชสฺส ปิตุ สนฺตีกั คมิสฺสามิ (๓) ฯ อภิหริสฺสูติ
โสฬสทฺหิ คนฺโธทกมฺเณหิ นหาเปตฺวา มณฺเฑตฺวา กุมาริกานํ
มณฺเฑนตฺถาย กิร อภิหริสฺสุ ฯ ปรีกิริยาติ(๔) ปรีวาเรตฺวา ฯ
อโสภีสูติ จันฺ (๕) ปรีวาเรตฺวา ราชชิตฺรํ เทวกณฺญา วิย ตํ
ทิวสั อติวีย โสภีสู(๖) ฯ

[๘๕๕]สา จ สขิมชฺชมคตา สพฺพาภรณฺภูสิตา

สเตริตา(๗) อพฺภมิว จนฺทกั ปาวีสึ รุจา

๑. ม. ครุํ ฯ ๒. ม. อลงฺกโรนฺตฺติ ฯ ๓. ม. คมิสฺสามีติ ฯ

๔. ม. ปรีกิริยาติ ฯ ๕. ม. สฺซั ฯ ๖. ม. อโสภีสูติ ฯ

๗. ม. สเตริตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 194

อุปสงฺกมิตฺวา เวเทหิ วนฺทิตฺวา วินเย รตา(๑)

สฺวณฺณขจิตฺเต ปิเส เอกมฺนฺตํ อุปาวีสิตฺติ ฯ

ตตฺถ สฺเตริตฺตาติ วิชฺชุตฺตา วิย ฯ อพฺภมฺมิวาทิ เมฆอพฺภนฺตรโต
นิสฺสิตฺตา ฯ ปาวีสิตฺติ (๒) ปิตฺถ วสนฺภูจฺฉานํ จนฺทกปฺสทํ ปาวีสิตฺติ ฯ
สฺวณฺณขจิตฺเตติ สฺตฺตรตฺตนิวจิตฺเต(๑) สฺวณฺณมเย ปิเส ฯ

[๘๕๖]ตถฺย ทิสฺวาน เวเทโห อจฺฉรณํว สงฺกมํ

รฺจํ สขิมชฺฉคคฺคํ อิทํ วจฺนมพฺุริ

กจฺจิ รมฺสิ ปาสาทฺเต อนฺโต โปกฺขรณฺนิ ปติ

กจฺจิ พหุวิธํ ขชฺชํ สทา อภิหรณฺติ เต

กจฺจิ พหุวิธํ มาลฺยํ โยจฺฉินฺตฺวา กุมาริกาโย(๔)

ฆรเก กโรธ ปจฺเจกํ จิตฺตฺวา รติรตา พหุ

เกน วา วิกัลลํ ตฺยหํ ก็ จิปปํ อภิหรณฺติ เต

มณฺ(๕) กรสฺสุ กุณฺมุชฺชิ อปี จนฺทสมฺมํ หิ เตติ(๖) ฯ

ตตฺถ อจฺฉรณํว สงฺกมฺนฺติ อจฺฉรณํ สงฺกมํ วิย ตํ
สมาคมํ ทิสฺวา ฯ ปาสาทฺเตติ อมฺม มยา ตฺยหํ เวชฺชนฺตสฺสทิสฺโส
รติวทฺธนฺปาสาทฺโต การิตฺโต กจฺจิ ตตฺถ รมฺสิ ฯ อนฺโต
โปกฺขรณฺนิ ปติติ อนฺโต วตฺถุสฺสมิเยว เต มยา นนฺทโปกฺขรณฺนิ-
ปติภาคา โปกฺขรณฺนิ การิตฺตา กจฺจิตํ โปกฺขรณฺนิ ปฏฺิจจ
อฺทกฺกิทํ ก็พฺนฺตี รมฺสิ ฯ มาลฺยนฺติ อมฺม(๗) ตฺยหํ เทวสิกํ
๑. ส. ม. รติ ฯ ๒. ม. ตตฺถ อุปาวีสิตฺติ ฯ ๓. ม. สฺตฺตรตฺตนิวจิตฺเต ฯ
๔. ส. ม. ก. กุมาริกาโย ฯ ๕. ม. มโน ฯ ๖. ม. จนฺทสมฺมํหิปปิตฺติ ฯ
๗. ม. อมฺม อหํ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 195

เทวสิกั ปณจวิสติปุปผสมุคเค ปหิณามิ กจจิ ตุมเห สพุพาปี
กุมาริกาโย ตั มาลยั โอจินิตฺวา คนฺถิตฺวา อภินฺหิ จิตฺุทา
รตฺริตา หุตฺวา กจจิ ปจฺเจกั ฆรเก กโรธ อหิ(๑) สุนฺหริ อหิ
สุนฺทรตฺรนฺติ เอว ปาฎิเยกั สारมฺเณน วิย ปุปผฆรกาณิ
ปุปผคพุเก จ ปุปผาสนปุปผสยนาณิ จ กจจิ กโรธาคิ
ปฺจฺจติ ฯ

วิกฺลนฺติ เวกฺลลั ฯ มนั (๒) กรสฺสูติ จิตฺตึ อุปฺปาเทหิ ฯ
กุกฺกมุขิติ สาสปฺกุกฺเณน ปสาทิตฺมุขตาย ตั เอวมหา ฯ อิตฺถิโย
หิ มฺขวณฺณิ ปสาเทนฺติโย ทฺุจฺจโลหิตฺมุขทฺุสิตฺปิพกาหฺรณฺตถั
ปจฺมึ สาสปฺกุกฺเณน(๑) มฺขั วิลิมฺปนฺติ ฯ ตโต โลหิตฺสฺส
สมกรณฺตถั มตฺติกกุกฺเณน(๔) ฯ ตโต ฉวีปสาทนฺตถั ติลกุกฺเณน(๕) ฯ
จนฺทสมั หิ เตติ จนฺทโต ทฺุลลภตโร นาม นตฺถิ ตาทิเสปี
รฺจึ กตฺวา มม อจิกฺข สมฺปาเทสฺสามิ เตติ ฯ

[๘๕๑]เวเทหฺสฺส วโจ สุตฺวา รฺจา ปิตฺรมพฺรวิ
สพุพเมตฺตึ มหาราช ลพฺภติสฺสรสนฺติเก
สุเว ปณฺณโรโส ทิโปย สหฺสสั อภิหฺรนฺตุ เม
ยถาทินฺนญจ ทสฺสามิ ทานั สพุพวนิสฺวหฺนฺติ ฯ
ตตฺถ สพุพวนิสฺวหฺนฺติ สพุพวนิพฺพเกสุ อหิ ทสฺสามิ ฯ

๑. ม. อิทั ฯ ๒. ม. มโน ฯ ๓. ม. สาสปกุกเณน ฯ

๔. ม. มตฺตีกากุกเณน ฯ ๕. ม. ติลกุกเณน ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 196

[๘๕๘] รุจาย วจัน สุตวา ราชา องคติมพรวี
พหุ วินาสิตวิตต์(๑) นีรตุถิ อผลิตยา
อุโปสเถว ยิ(๒) นิจจ อนุนปานัน น ภุณษสิ
นียเตตติ อภุตตพพิ นตุถิ ปุณณัน อภุณษโตติ ฯ

ตตุถ องคติมพรวีติ ภิกุข เว โส องคติ ราชา ปุพเพ
อยาจิโตปี อมม ทานัน เทหิติ สหสสิ ทตุวา ตั ทิวถั ยาจิโตปี
มิจุนาทสสนสส คหิตตุตา อทตุวา อิทั พหุ วินาสิตนตุ
อาทิวจนมพรวี ฯ นียเตตติ อภุตตพพุนติ เอตติ นียตวเสน ตยา
อภุณษิตพพิ ภวิสสติ ภุณษนตานิปี อภุณษนตานิปี นตุถิ ปุณณัน
สพเพหิ จุพาสิติมหากปเป อนติกกमितวาว สุขุณนิตพพุนติ(๓) ฯ

วิชโกปี หิ สุตวาน ตทา กสฺสปภาสิตติ
อสฺสสนโต มหุ (๔) อุณ्ह รุทฺ อสฺสูนิ วตฺตยิ
ยาว รุเจ ชีวสิ(๕) โน มา ภตฺตมฺพนาสยิ
นตุถิ ภทฺเท ปโร โลโก ก็ นีรตุถิ วิหณฺณสิตติ ฯ

ตตุถ วิชโกปีติ วิชโกปี ปุพเพ กลฺยาณกมฺม กตุวา ตสฺส
นิสฺสนแทน ทาสิกุจฺจยิ นิพพตฺโตติ วิชกวตฺถถปิสฺสา อุทาหรณฺ
อาหริ ฯ นตุถิ ภทฺเทติ ภทฺเท कुณาจริโย เอวมาห นตุถิ
อัย โลโก นตุถิ ปโรโลโก นตุถิ มาตา นตุถิ ปิตา นตุถิ

๑. ม. วินาสิตั วิตฺตติ ฯ ๒. ส. ม. วสิ ฯ ๓. ม. สุขุณฺนติ ฯ

๔. ม. มุหุ ฯ ๕. ส. ม. ชีวมานา ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาติกั หน้า 197

สตตทา อุปปาติกา นตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมกฺครตา(๑)
สมฺมาปฏิปนฺนาติ ปฺรโลเก หิ สติ อิชฺโลโก(๒) นาม ภเวยฺย
โสเยว นตฺถิ มาตาปิตฺตฺส จ สนฺเตสฺส ปุตฺตธิตโร นาม ภเวยฺย
เตเยว นตฺถิ ฆมฺเม สติ ฆมฺมิกสมณพฺรหฺมณา ภเวยฺย เตเยว
นตฺถิ กิ ทานํ เทสิ(๓) กิ สิตํ รกฺขสิ(๔) นิสฺตํ กิ วิหฺลฺยสิตี ฯ

[๘๕๕]เวเทหฺสฺส วโจ สุตฺวา รุจา รุจิรวณฺณินิ

ชานํ ปุพฺพปาปริ ฆมฺมํ ปิตฺรํ เอตทพฺรวิ
สุตฺเมว ปฺเรอาสิ ปจฺจกฺขํ (๕)ทิกฺุจฺมิทํ มยา□
พาลูปลเสวี โย โหติ พาโลว สมปชฺชถ
มุพฺโห หิ มุพฺพหฺมาคมฺมํ ภิกฺุโย โมหํ นิกจฺจติ
ปฏฺิรूपิ อลาเตน วิชฺเคน จ มุพฺพิตฺตฺนติ ฯ

ตตฺถ ปุพฺพปาปริ ฆมฺมนฺติ ภิกฺุเว ปิตุ วจันํ สุตฺวา
รุจา ราชธิตา อตีเต สตฺตชาตฺิวเสน ปุพฺพฆมฺมํ อนาคเต
สตฺตชาตฺิวเสน อนาคตฆมฺมณฺจ ชานนฺติ ปิตฺรํ มิจฺจนาทิกฺุจฺโต
โมเจตฺถกามา เอตํ สุตฺเมวาติ อาทิมานํ ฯ ตตฺถ สมปชฺชถาติ
โย ปุคฺคโล พาลูปลเสวี โหติ โส พาโลว สมปชฺชตีติ เอตํ
มยา ปุพฺเพ สุตฺเมว อชฺช ปน ปจฺจกฺขโต ทิกฺุจฺนติ(๖) ฯ
มุพฺโห หิติ(๗) มกฺคมุพฺพหฺมาคมฺม(๘) มกฺคมุพฺโห(๙) วิย ทิกฺุจฺมิพฺโหปิ
๑. ม. สมมกฺคตา ฯ ๒. ม. อิชฺโลโกปิ ฯ ๓. ม. เทนฺตี ฯ
๔. ม. รกฺขนฺตี ฯ ๕. ม. สกฺขิ ฯ ๖. ม. ทิกฺุจฺ ฯ
๗. ม. มุพฺโหติ ฯ ๘. ม. มกฺคมุพฺพหิ อากมฺม ฯ
๙. ม. มกฺคมุพฺโห ฯ

ทัญญิมุพหุมาคมม อุตตรีปี มุพหุ(๑) นิคจจติ มุพหุโร โหติ ฯ
อลาเตนาติ เทว ตุมเหหิ (๒)ชาติโคตตกุลปฺปเทสอิสฺสรียปฺลณฺวา-
สมฺปนฺเนหิ ปรีหิเนน(๒) อลาตเสนาปดินา อจฺจนฺตหิเนน
นิปฺปฺลณฺเนน(๓) วิชกทาเสน จ คามทารกสทิสฺ อหิริกํ พาลํ
คฺุณฺาชีวกํ อากมฺม มุพฺหิตฺ (๔) ปฏฺฐิรूपํ อนุจฺจวิกํ (๕) กิณฺเตน
มุพฺหิตฺสฺสตีติ(๕) ฯ

เอวํ เต อุโภปี ครหิตฺวา ทัญญิจิตฺ โมเจตฺตคามตาย ปีตรํ
วณฺเณนตี อาห

[๘๖๐]ตฺวณฺจ เทวาสิ สปฺปฺลโย ธีโร อตฺตสฺส โกวิโท

กถํ พาลเอหิ สทิสฺ หิเนทัญญิมุพฺปากมิ

สเจ(๖) หิ สํสารปฺเถน สฺซุชฺฉนฺตี

นिरตฺถิยา ปพฺพชฺชา คฺุณฺสฺส

กีโฏว อคฺุคิ ชลิตํ อปาปตํ

อาปชฺชติ(๗) โมหฺมุพฺเห(๘) นคฺุคภาวํ

สํสารสฺซุชฺฉิตฺ ปุเร นิวิญฺจา

กมฺมํ วิทฺุเสนฺตี พหุ อชานํ

๑. ม. ทัญญิมุพหุ อากมม ทัญญิมุพหุโหปี อุตตรี โมหํ ฯ

๒. ม. ชาติโคตตกุลปฺปเทสอิสฺสรียปฺลณฺวาหิเนน ฯ

๓. ม. ทฺุปฺปฺลณฺเนน ฯ ๔. ม. คฺุณฺ อชีวกํ อากมม มุพฺหิตฺ ฯ

๕. ม. กิณฺเตน มุพฺหิตฺสฺสตีติ ฯ ๖. ม. สเจปี ฯ

๗. ม. อุปปชฺชติ ฯ ๘. ม. โมหฺมุพฺโห ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 199

ปุพเพ กถิ ทุคคหิตาวนตถา(๑)

ทุมุโมจยา พลิสา อมฺพุโชวาติ ฯ

ตตถ สปฺปลโยติ ตฺวํ หิ ยสวยฺปลฺลยธิตโยนิโสมนสิการ-
ธมฺมสากจฺวเสน ลทฺธาย ปลฺลยาย สปลฺโย เตเนว การณน
ธีโร ธีรตาย อตฺถานตฺตสฺส การณา การณสฺส โกวิทฺท ฯ
พาเลหิ สทฺธิสฺส(๒) ยถา เต พาธา อุปคตา กถิ ตถา ตฺวํ
หีนทิกฺขี อุปคโต ฯ อปาปตฺนฺติ อปี อาปตฺติ ฯ ปตฺนฺโตติ
อตฺโต ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ตาต สํสาเรณ สุทฺธิยา สติ ยถา
ปฏฺงคฺกัฏฺเฐรตฺติภาเก ชลิตํ อคฺคิ ทิสฺวา ตปฺปจฺจยํ ทุกฺขํ
อชานิตฺวา โมเหณ ตตถ ปตฺนฺโต มหาทุกฺขํ อาปชฺชติ ตถา
คุโณปี ปลฺลยคามคฺเชน ปหาย โมหฺมฺพุเห(๓) นิสฺสิริกํ นิลฺลชฺชํ
นिरสฺสาทํ นคฺคภาวํ อาปชฺชตีติ (๔) ฯ

ปุเร นิวิฏฺฐาติ ตาต สํสาเรณ สุทฺธิติ (๕) กสฺสปวจฺนํ
สุตฺวา(๕) ปจฺมเมว นิวิฏฺฐา นตฺถิ สุกตทูกฺกฏฺณํ กมฺมานํ ผลนฺติ
คหิตตฺตา พหุ ชนา อชานนฺตา มิจฺฉาทสฺสเนน อนตฺถิ คเหตฺวา
กมฺมํ วิทฺธุเสนฺติ ฯ ตํ วิทฺธุเสนฺตา กมฺมผลํ(๖) วิทฺธุเสนฺติเยว เอวํ เตสํ
ปุพเพ คหิตฺโต กลิปฺราชยคฺคาโห ทุคคหิตฺโตว โหตีติ อตฺโต ฯ
๑. สี. ย. ก. ทุคคหิตฺโตว อตฺถา ฯ ม. ทุคคหิตฺโตว นตฺถา ฯ
๒. ม. สทฺธิสฺส นตฺติ ฯ ๓. ม. โมหฺมฺพุโห ฯ ๔. ม. อุปชฺชติ ฯ
๕. ม. กสฺสจฺจ วจฺนํ อสุตฺวา ฯ ๖. ม. กมฺมผลมฺปี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 200

ทุมุโมจยา พลิสา อมพูโซ วาติ เต ปน เอว อชานนตา
มิจญาทสเสนน อนตุถิ คเหตุวา จิตา พาลา ยถา นาม
พลิสั คิลิตวา จิโต มจฺโฆ พลิสา ทุมุโมจโย โหติ เอวฺ ตมฺหา
อนตุถา ทุมุโมจยา โหนติ ฯ

(๑) เอวฺ วตฺวา สว อุตฺตริ ราชานํ อนุสาสนฺตี อีมา

กาถา อภาสี(๑)

[๘๖๑]อุปมนฺเต(๒) กริสฺสามิ	มหาราช	ตวตฺถิยา
อุปมายปิเชกฺจเจ	อตุถิ	ชานนฺติ ปณฺทิตา
วาณิชาณํ ยถา นาวา	อปปฺมาณภารา(๓)	กรู
อติภาริ สฺมาทาย	อณฺณเว	อวสีทติ
เอวมฺเว นโร ปาปี	โลกิ	โลกิปี อจฺฉิ
อติภาริ สฺมาทาย	นิริเย	อวสีทติ
น ตาว ภวโร ปริปุโร	อลาตฺสฺส	มหิปติ
อจฺฉินาติ จ ตํ ปาปี	เยน	คจฺฉติ ทฺกฺกตี
ปุพฺพเวสฺส กตํ ปุณฺณํ	อลาตฺสฺส	มหิปติ
ตฺสฺสายิ เทว นิสฺสนฺโท	ยญฺเจ	โส ลภเต สฺขํ
จฺฉิยเตวสฺส(๔) ตํ ปุณฺณํ	ตถา	หิ อคฺคฺเช รโต
อุชฺหมกฺกํ อวหาเย	กฺมฺมกฺกํ	อนฺุชาวติ

๑. ม. อุตฺตริปี อุทาหรณํ อหารนฺตี อห ฯ

๒. ม. อุปมํ เต ฯ ๓. ม. อปปฺมาณภารา ฯ

๔. ส. ม. จฺฉิยเต อสฺส ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 201

ตุลา ยถา ปคฺคหิตา โอิหิเต ตฺลมนฺฑล
อุณฺณเมตฺติ(๑) ตฺลลสึสึ ภารโ อโรปิตะ สติ
เอวมะว นโร ปุณฺณํ โลกํ โลกมฺปิ อจันฺ
สคฺคาคิมาโน ทาโส ว วิชโก สาทเว รโตติ ฯ

ตตฺถ นิริยติ อฏฺฐวิเช มหานิริย โสฬสวิเช อุตฺตุนิริย
โลกนฺตุนิริย จ ฯ ภารโติ ตาต น ตาวสฺส อฏฺฐลภาร
ปฺรติ ฯ ตสฺสาคิ ตสฺส ปุพฺเพ กตสฺส ปุณฺณสฺส(๒) เอส นิสฺสนุโท
ยํ โส อลาตเสนาปติ ตปฺปจฺจยํ(๓) สฺขํ ลภติ ฯ น หิ ตาต
เอตํ โภฆาตกมฺมสฺส ผลํ ปาปสฺส(๔) หิ นาม วิปาโก อฏฺฐโ
กนฺโต ภวิสฺสตีติ อฏฺฐจันเมตฺติ ฯ อคฺเณ รโตติ ตถา เหส
อิทานิ อฏฺฐลภมฺเม รโต ฯ อชฺชมคฺคนฺติ ทส กุสฺลกมฺมปถมคฺคํ(๕)
ปหาย ฯ กุมฺมคฺคนฺติ นิริยคามิ ทส อฏฺฐลภมฺมปถมคฺคํ(๖)
อนฺุชวติ ฯ

โอหิเต ตฺลมนฺฑลติ ฆณฺฑสम्ปฏฺิจฺจนตฺถาย ตฺลลามณฺฑล
ลคฺเคตฺวา จปีเต ฯ อุณฺณเมตฺติติ อุกฺขํ อุกฺขิปติ ฯ อจันฺนฺติ
โลกํ โลกํ ปุณฺณํ อจันฺนฺโต ปาปภาริ โอตารेतฺวา นโร
กฺลฺยาณกมฺมสึสึ(๗) อุกฺขิปิตฺวา เทวโลกํ คจฺจติ ฯ สคฺคาคิมาโนติ
ปาโ จ ฯ สคฺคํ อธิการิ กตฺวา จิตฺจิตฺโตติ อตฺถโถ ฯ สาทเว รโตติ

- # ๑. ม. อุณฺณเมตฺติ ฯ ๒. ม. ปุณฺณสฺสเสว ฯ ๓. ม. อชฺช ฯ
- # ๔. ม. ปาปภมฺมสฺส ฯ ๕. ม. ทสกุสฺลกมฺมปถมคฺคํ ฯ
- # ๖. ม. นิริยคามิอฏฺฐลภคฺคํ ฯ ๗. ม. กฺลฺยาณกมฺมสฺส สึสึ ฯ

เอส วิชกทาโส(๑) สาทเว มชฺฐวิปาเก กุสลกมฺเมเยว(๒) รโต โส
อิมสฺส ปาปกมฺมสฺส จินกาเถ กุลยาณกมฺมสฺส ผลเน เทวโลเก
นิพฺพตฺติสฺสตี ฯ ยํ ปเนส(๓) อิทานิ ทาสตฺตํ อุปคโต เนว ตํ
กุลยาณกมฺมสฺส ผลเน ตถตฺตสํวตฺตนิกํ หิสฺส(๔) ปุพฺเพ กตํ ปาปํ
ภวิสฺสตีติ นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพนฺติ ฯ

สา อิมมตฺถํ ปกาเสนฺตี อาท

ยถจชฺช วิชโก(๕) ทาโส ทุกํ ปสฺสตี อตฺตนิ
ปุพฺเพวสฺส กตํ ปาปํ ตเมโส ปฏฺิเสวตี
จียเตวสฺส(๖) ตํ ปาปํ ตถา หิ วินเย รโต
กสฺสปญฺจ สฺมาปชฺช มา เหวปฺปถมาคมาติ ฯ

ตฺถถ มา เหวปฺปถมาคมาติ ตาท ตฺวํ ปน อิมํ นคฺคํ
กสฺสปาชีวกํ อุปคนฺตฺวา มา เหว นิริยคามิ อุปถํ อากม(๗) มา
ปาปมกาสิตี ปิตริ โอวทิ ฯ

สา อิทานิสฺส ปาปฺปเสวนาย โทสํ กุลยาณมิตฺตฺตฺปเสวนาย
จ คฺคณํ ทสฺเสนฺตี อาท

[๘๖๒]ยํ ยํ หิ ราช ภชตี สนฺตํ วายทิ วา อสํ
สีลวณฺตํ วิสีลํ วา วสํ ตสฺเสว คจฺจติ

๑. ม. พิชกทาโส ฯ ๒. ม. กุสลกมฺเมเยว ฯ ๓. ม. ยถจชฺช ฯ

๔. ม. ทาสตฺตํสํวตฺตนิกญฺหิสฺส ฯ ๕. ม. ยมชฺช พิชโก ฯ

๖. ม. จียเต จสฺส ฯ ๗. ม. อุปฺปถํ อคมา ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 203

ยาทิสั กुरुเต มิตต์	ยาทิสณจูปเสวติ(๑)
โสปิ ตาทิสโก โหติ	สหาโส หิ ตาทิโส
เสวมาโน เสวมานั	สัมมุจโจ สัมมุสิ ปริ
สโร ทุฏโจ(๒) กลาปัว	อลิตตมุปลิมปติ
อุปเลภยา ธีโร	เนว ปาปสขา สिया
ปุตติมจันิ กุสกุเคน	โย นโร อุปนยหติ
กุสาปี ปูตี(๓) วายนุติ	เอวั พาลูปเสวนา
ตครณจ ปลาเสน	โย นโร อุปนยหติ
ปตตปปี สุรกี(๔) วายนุติ	เอวั ธีรูปเสวนา
ตสุมมา ปตตปฏุเสว	ลตวา สมปากมตตโน
อสนเต นุปเสเวยย	สนเต เสเวยย ปณฺหิโต
อสนโต นริยั เนนุติ	สนโต ปาเปนุติ สุกตินุติ ฯ

ตตถ สนตั วาติ สปปริสั วา ฯ ยทิ วา อสนติ อสปปริสั
 วา ฯ สโร ทุฏโจ กลาปัวติ มหาราช ยถา นาม
 หลาหลวิสลิตฺโต สโร สรกลาเป ปกฺขิตฺโต(๕) สพฺพนฺตํ(๖) วิเสน
 อลิตตมปิ สรกลาป ลิมปติ วิสทุฏฺจเมว(๗) กโรติ เอวเมว ปาปมิตฺโต
 ปริ(๘) เสวมาโนว ตั เสวมานั ปริ เตน จ สมมุจโจ ตั สมมุสฺสนโต
 อลิตตํ ปาเปน ปุริสั อตฺตโน เอกชฌาสยั กโรนฺโต อุปลิมปติ
 ปาปเมว กโรติ ฯ วายนุติ(๙) ตสฺส เต กุสาปี ทุกฺคนฺธา
 # ๑. ม. ยาทิสั จูปเสวติ ฯ ๒. ม. ทิทุโร ฯ ๓. ม. ปูตี ฯ
 # ๔. ม. สุรกี ฯ ๕. ม. ขิตฺโต ฯ ๖. ม. สพฺพํ ตํ ฯ
 # ๗. ม. วิสทิตฺตเมว ฯ ๘. ม. ปาปํ ฯ ๙. ม. ปูตี วายนุติ ฯ

วายนฺติ ฯ ตครณฺจติ ตครณฺจ อณฺณณฺจ กนฺธสมฺปนฺนํ
คนฺธชาตํ ปฺลิเวจฺนานิ ปณฺณานิ สุกนฺธานิ โหณฺติ ฯ เอวนฺติ เอวเมว(๑)
ธีรฺูปเสวนา ฯ ธีโร หิ อตฺตํ อเสวามํ ธีรเมว กโรติ ฯ

ตสฺมา ปตฺตปฺปฏฺฐเสวติ ยสฺมา ตคราธิปฺลิเวจฺตานิ(๒)
ปณฺณานิ สุกนฺธานิ โหณฺติ ตสฺมา ปลาสปตฺตปฺปฏฺฐเสว
ปณฺฑิตฺูปเสวเนน อหํปิ ปณฺฑิตฺโ ต ภาวิสฺสามิตี เอวํ ญตฺวา ฯ
สมฺปากมตฺตโนติ อตฺตโน ปรีปากํ ปริณามํ ปณฺฑิตภาวํ
ญตฺวา อสนฺเต ปหาย ปณฺฑิตฺเต สนฺเต อฺุปเสเวยฺย(๓) ฯ นิริยํ
เนนฺตีติ เอตฺถ เทวตฺตฺตาทีหิ นิริยํ สารีปฺตฺตฺตฺเถราทีหิ จ
สุคฺคินฺติ นีทานวเสน อูทาหรณฺานิ อahrิตพฺพานีติ (๔) ฯ

เอวํ ราชชิตา นหิ กาถาหิ ปิตุ ฆมฺมํ กเถตฺวา อิทานิ
อตีเต อตฺตนา อณฺุฏฺตํ ทุกฺขํ ทสฺเสนฺตี อหา

[๘๖๓]อหฺมปิ ชาติโย สตฺต สเร สํสริตตฺตโน
อนาคเตปิ สตฺตเวว ยา คมิสฺสุ อีโต จฺตฺตา
ยา เม สา สตฺตมึ ชาติ อหุ ปุพฺเพ ชานาธิป
กมฺมารปฺตฺโต มคฺเชสฺ อหุ(๕) ราชคเห ปุเร
ปาปี สหายํ อากมฺม(๖) พหุ(๗) ปาปี กตํ มยา
ปรทารสฺส เหเจนฺตา จริมหา อมรา วิย

- # ๑. ม. เอวรูปา ฯ ๒. ม. ตคราธิปฺลิเวจฺมานานิ ฯ
- # ๓. ม. เสเวยฺย ฯ ๔. ม. เอตฺถ สารีปฺตฺตฺตฺเถราทีหิ สุคฺคิ นีทานํ
- # ๕. ม. อหุ ฯ
- # ๖. ส. ม. สหายํ อากมฺม ฯ ๗. ม. พหุ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 205

ตัม กมมัม นิหิตัม อฏฺฐา	ภสฺสมจฺจนฺโนว ปาวโก
อถ อถฺเณหิ กมฺเมหิ	อชาเย วีสฏฺฐิมิย
โกสฺสมุพิยฺย เสฏฺฐจิกฺกุลเ	อิทฺฐเณ สิตเณ มหทฺฐเน
เอกปฺตุโต มหาราช	นิจฺจํ สกฺกตปฺฐิโต
ตตฺถ มิตฺตํ อเสวิสฺสํ	สหายํ สาทเว รตฺติ
ปณฺฑิตํ สุตสฺมปฺนํ	โส มํ อตฺถเณ นิเวสยิ
จาทฺตุทฺทสี ปณฺจทฺทสี	พหุ รตฺติมุปาวิสี(๑)
ตัม กมมัม นิหิตัม อฏฺฐา	นิชฺิว อุกฺกนฺติกเ
อถ ปาปานิ กมฺมานิ	ยเมตฺติ มกฺเช กตฺติ
ผลํ ปริยาคตฺติ(๒) ปจฺจนา	ภุตฺวา ทฺฐจฺวิสฺสํ ยถา
ตโต จุตฺทาหิ เวเทห	โรรฺุเว นิรเย จิริ
สกมฺมุนา อปฺจิสฺสํ	ตํ สริ น สฺขํ ลเก
พหฺวสฺส กณฺเณ ตตฺถ	เขปฺยิตฺวา พหุ ทฺกขํ
ภินฺณากเต อหุ ราช	นฺกโล อุกฺกตปฺผลโลติ ฯ

ตตฺถ สตฺตาคติ มหาราช อิธ โลกปรโลโก นาม

สูกตทฺกฏฺฐานญจ ผลํ(๑) อตฺถิ น(๔) สํสาโร สตฺเต โสเชตฺตุ
 สกฺโกติ ฯ กมฺมุนา(๕) เอว หิ (๖) สตฺตา สุขณฺนติ อลาตเสนาปติ
 จ วิชกทาโส(๗) จ เอกเมว ชาตี อนุสฺสรนฺติ น เกวลํ เอเตว
 ชาตีสฺสราน อหฺมปิ อตีเต สตฺต ชาตโย อตฺตโน สํสริตํ สรามิ
 # ๑. ม. รตฺติ อฺปาวิสี ฯ ๒. ม. ปริยาค มํ ฯ
 # ๓. ม. ผลํ นาม ฯ ๔. ม. น หิ ฯ ๕. ม. สกมฺมุนา ฯ
 # ๖. ม. หิสทฺโท นตฺถิ ฯ ๗. ม. วิชกทาโส ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 206

อนาคเตปี อีโต คนฺตพฺพา สตุเตว ชานามิ ฯ ยา เม สาคี
ยา สา มม อตีเต สตุตฺตมิ ชาตี อาสี ฯ กมฺมารปฺตุโตตี
ตาย ชาตียา อหิ มคเชสุ ราชกหนฺนเร สุวณฺณการปฺตุโต
อโหสี ฯ

ปรทารสฺส เหเจนนฺตาคี ปรทาริ วิเหเจนนฺตา ปเรตี
รกฺขิตโคปีตณฺเฑ(๑) อปรชฺฉนฺตาคี (๒) ฯ อฏฺฐาตี ตํ ตทา มยา
กตํ ปาปกมฺมํ โอกาสํ อลภิตฺวา โอกาเส สตี วิปากทายกํ
หุตฺวา ภสฺสมจฺจนฺโน อคฺคิ วิย นิหิตํ อฏฺฐาตี ฯ วัสสฺสมิยฺนฺติ
วัสสรฏฺฐเฑ ฯ เอกปฺตุโตตี อตีติโกฏฺฐิวิภเว เสฏฺฐจิกฺกุลเ อหิ เอกปฺตุโตว(๓)
อโหสี ฯ สาคเว รตนฺติ กุลฺยาณกมฺเม อภิริตํ ฯ โส มนฺติ
โส สหายโก มํ อตฺเถ กุสลกมฺเม ปตฺติฏฺฐเปตี ฯ

ตํ กมฺมมนฺติ ตํปี เม [๔] กุลฺยาณกมฺมํ ตทา โอกาสํ
อลภิตฺวา โอกาเส สตี วิปากทายกํ หุตฺวา ฯ อุกทณฺติเกตี
อุทเก นิหิตํ อฏฺฐาตี ฯ ยเมตฺตณฺติ อถ มม เอตฺตเกสุ ปาปกมฺเมสุ
ยํ เอตํ มยา มคเช (๕) ปรทารกมฺมํ กตํ ตสฺส ผลํ ปจฺจนา มํ
ปรียาคตํ (๖) อูปคตฺตณฺติ อตฺถโถ ฯ ยถา ที ฯ ภูตฺวา ทุฏฺฐวิสํ
ยถาคี ยถา สวิสํ โภชนํ ภูตฺวา จิตฺตสฺส ตํ ทุฏฺฐํ กกฺขลํ
หลาหลํ วิสํ กุปฺปติ ตถา มํ ปรียาคตฺตณฺติ อตฺถโถ ฯ ตโตตี

๑. ม. รกฺขิตโคปีเต วรณฺเฑ ฯ ๒. สี. อปรชฺฉนฺตาคี ฯ

๓. ม. เอกปฺตุตฺโกว ฯ ๔. ม. เอตฺตณฺตเร กตฺตณฺติ ทิสฺสตี ฯ

๕. ม. มคเชสุ ฯ ๖. ม. ปรียาค ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 207

ตโต โกสมพิยั เสฏฺฐิจฺกุลโต ฯ ตั สรณฺติ ตั ตสฺมี นฺริเย
อนฺนุญฺตึ ทุกฺขั สรณฺตี จิตฺตสฺสขณฺนาม(๑) น ลภามิ ภยเมว เม
อุปฺปชฺชติ ฯ ภินฺนาคเตติ ภินฺนาคกรฺรฺรเจ(๒) ภินฺนาคเต นาม
นกรเ วา ฯ อุทฺตปฺพลโลติ อุทฺตพิไซ ฯ

โส ปน นกฺลโก พลสมฺปนฺโน อโหสิ ฯ ปิฏฺฐิจิยั
อภิรฺรฺรทฺวาปี นั วาหิยฺสฺส ฯ ตั ยานเกปิ โยชยฺสฺส ฯ
สา ตมตฺถึ (๑)ปกาเสนฺตี อาห
[๘๖๔]สาตปฺุตตา มยา วุพฺพา ปิฏฺฐิจิยา จ รเถน จ
ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสนฺโท ปรรทารกมฺนสฺส เมติ ฯ
ตตฺถ สาตปฺุตตาติ อมจฺจปฺุตตา ฯ ตสฺส กมฺมสฺสชาติ
เทว โรรฺรวมหานฺริเย (๔) ปจฺจนญฺจ(๕) นกฺลกาเล(๖) อณฺฑวิชฺฐปฺาตฺนญฺจ(๗)
ปิฏฺฐิจิวนานกโยชนานิ จ สพฺโพเปส ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสนฺโท
ปรรทารกมฺนสฺส เมติ ฯ

ตโต ปน จวิตฺวา อรณฺเณ กปิโยนิยั ปฏฺิสนฺธิ กณฺหิ
อถ เต มั(๘) ชาตทิวเส ยฺธปฺติโน ทสฺเสสิ สโ อาเนถ เม
ปฺุตตฺนติ ทพฺหิ คเหตุวา ตสฺส วิรวนฺตสฺเสว ทนฺเตหิ ผลานิ
อุปฺปาณฺเฐสิ ฯ

- # ๑. ม. จิตฺตสฺสขั นาม ฯ ๒. ม. ภินฺนาคเตติ นาม รฺรเจ ฯ
- # ๓. ม. อิมมตฺถึ ฯ ๔. ม. โรรฺเว มหานฺริเย ฯ
- # ๕. ม. ปจฺจนญฺจ ฯ ๖. ม. นกฺลกาเล ฯ
- # ๗. ม. วิชฺฐปฺาณฺญจ ฯ ๘. ม. อถ นั ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 208

อิมมตฺถํ ปกาเสนฺตี อาห

ตโต จุตาคํ เวเทห กปี อาสี พุรหาวเน

นิลฺลจฺฉิตฺตผลโยเยว ยฺยูปเนน ปคพฺภินา

ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสํนฺโท ปรรทารกมฺนสฺส เมตี ฯ

ตตฺถ นิลฺลจฺฉิตฺตผลโยเยวาตี ตตฺตราหํ ปคพฺภเณน ยฺยูปปติเนน

ลฺลจฺฉิตฺตวา อฺปปาภฺยิตฺตผลโยเยว อโหสิเนตี อตฺถโถ ฯ

อถ อปฺราปี ชาตีโย ทสฺเสนฺตี อาห

ตโต จุตาคํ เวเทห ทสฺนเนนฺสุ ปสฺ(๑) อหุํ

นิลฺลจฺฉิตฺต ชโว ภโฑร โยคํ(๒) วุพฺหํ จิริ มยา

ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสํนฺโท ปรรทารกมฺนสฺส เม

ตโต จุตาคํ เวเทห วชฺชิสฺสุ กุลมากโต(๓)

เนเวตีถิ น ปฺมา อาสี มนฺุสฺสตฺเต สฺทุลฺลเก

ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสํนฺโท ปรรทารกมฺนสฺส เม

ตโต จุตาคํ เวเทห อชายี นนฺทเนน วเน

ภวเน ตาวตีสาหํ อจฺจฺจรา กามวณฺณินี

วิจิตฺตวคฺคตาภรณา อามุตฺตมณฺิกุณฺฑทลา

กุสลา นจฺฉิตฺตสฺส สกฺกสฺส ปรีจาริกา

ตตฺถ จิตาคํ เวเทห สรามี ชาตีโย อีมา

อนาคเตปี(๔) สตฺเตว ยา คมฺิสฺสํ อิตฺโต จุตาค

๑. ม. ทสฺสเนนฺสุ ปสฺ ฯ ๒. ม. โยคํ ฯ ๓. ม. กุลมากมา ฯ

๔. ม. อนาคตาปี ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาติกั หน้า 209

ปรียากตนต์(๑) กุสล์ ยี่ เม โกสมพิย กต
 เทเว เจว มนุสเส จ สนุชาวิสุส อโต จุตา
 สตุต ชจุจา มหาราช นิจจ สกุกตปุชิตา
 อิตถิภาวา(๒) น มุณจิสสั ฉญจาว คติโย อีมา
 สตุตมี จ คติ เจว(๓) เทวปุตโต มหิทธิโก
 ปุมา เทโว ภาวิสุสามิ เทวกายสมิมุตโตโม
 อชชปิ สนุตานมยี่ มาลั คนเถนติ นนุทเน
 เทวปุตโต ชโว นาม โส(๔) เม มาลั ปฏิจจติ
 มุหุตโต วิย โส ทิพโย มนุสเส อธิ [๕] โสพส
 รตติณทิว จ โส ทิพโย มานุสสิ สรโทสตี
 อิติ กมmani อนเวนติ อัสเซยยาปี ชาติโย
 กลุยาณั ยทิวา ปาปี น หิ กมมึ วินสสุตีติ ฯ

ตตุถ ทสนนเรสูติ ทสนนเรญ(๖) ฯ ปสูติ โคโณ ฯ
 อหุนติ อโหสิ ฯ นิลุจติโตติ วจจกกาเลเยว มั เอัว มนาโป ภาวิสุสตีติ
 นิพพิชมกัสุ ฯ โสหึ นิลุจติโต อุตฺตตีโว(๗) ชโว ภาโอร อโหสิ ฯ
 วชชีสุ กุลมากโตติ(๘) โคโยนิโต จวิตวา วชชีเรญเอ เอกสมึ
 มหาโกกกุเล นิพพตฺตมฺหิติ ทสุเสตี(๙) ฯ เนวิตถิ น ปุมาติ นปฺสกตตี
 # ๑. ม. ปรียากตตี ตั ฯ ๒. ม. ถิภาวาปี ฯ ๓. ม. เทว ฯ
 # ๔. ม. โย ฯ ๕. ม. เอตฺถนุตเร วสุตานีติ ทิสฺสตี ฯ
 # ๖. ม. ทสฺสนเรญสุ ฯ ๗. ม. อุตฺตตีโว ฯ
 # ๘. ม. กุลมากมาติ ฯ ๙. ม. นิพพตฺตินฺติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 210

สนุชายาห ๑ ภูวเน ตาวตีสาหนุติ ตาวตีสภวเน อหิ ๑

ตตถ จิตาหิ เวเทห สรามิ ชาติโย อิมาคิ सा

กิริ ตสุมิ เทวโลเก จิตา อหิ เอวรूपิ เทวโลกิ อากจुन्नुति

कुतो नु १ ओकताति ओलोเกनुति वषुशिग्नुजे महागोककुले

नप्रसगतगतवातो जिवुवा ตตถ นิพพตตภาวิ ปสฺสิ ๑ ตโต

गेन नु १ กมนเน เอวรूपे รมนิเยจानะ(๑) นิพพตตมฺหิติ

โอโลเกनुติ โกสมพิยิ เสฏฺฐิจิเกเล นิพพตตติววา กตทานาทินิ

กุสลานิ(๒) ทิสฺวา เอตสฺส เพลเน นิพพตตมฺหิติ ญตฺวา

อนนตฺราตีเต นปรสगतตภาเว นิพพตตมานา कुतो อากตมฺหิติ

โอโลเกनुติ ทสนนฺรภูเจสฺส โคโยนินิ มหาทุกขสฺส อณุฏตภาวิ

อณฺณาสิ ๑ ตโต อนนตฺริ ชาตี อนุสฺสรมานา วานฺรโยนินิ

อุทฺทผลภาวิ อทฺทส ๑ ตโต อนนตฺริ อณุสฺสรนฺติ

ภินฺนาคกรภูเจ ฉลลโยนินิ(๓) อุทฺทตีชภาวิ อณุสฺสริ ๑ ตโต

อนนตฺริ (๔) อณุสฺสรมานา โรรุเว นิพพตตภาวิ อณุสฺสริ ๑

อถสฺสา นิรเย ปจฺนภาวญจ ติริจฺจานโยนินิ(๕) อณุฏฺติ

ทุกฺขญจ อณุสฺสรนฺติยา ภยิ อูปฺปชฺชิ ๑ ตโต เกน นุ ๧

กมนเน เอวรूपิ ทุกฺขิ อณุฏฺติ มยาติ ฉฏฺฐิ ชาตี โอโลเกनुติ

ตยา ชาติยา โกสมพินคเร กตกลฺยาณกมฺมิ(๖) ทิสฺวา สตฺตมฺมิ

๑. ม. รมนิเย จานะ ๑ ๒. ม. กตฺ ทานาทิกุสลํ ๑

๓. ม. ภินฺนาคเต ฉลลโยนินิ ๑ ๔. ม. ปรี ๑

๕. ม. ติริจฺจานโยนินิ จ ๑ ๖. ม. กตฺ กลฺยาณกมฺมิ ๑

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาติกั หน้า 211

โโอลเกนุติ มคชรภูเจ ปาปสหาย นิสฺสาย กตปรทารกมฺม
ทิสฺวา เอตฺสฺส ฝเลน ตั เม มหาทุกฺขั อนุภูตฺนุติ อยฺฉาสิ ฯ
อถาหิ อิตฺ จิวฺตฺวา อนาคต กุหิ นิพฺพตฺติสฺสามิติ
โโอลเกนุติ ยาวตายุกั จตฺวา ปฺน สกฺกสฺเสว ปริจาริกา
หุตฺวา นิพฺพตฺติสฺสามิติ อยฺฉาสิ ฯ เอวํ ปฺนปฺปฺนํ
โโอลกียมาณา(๑) ตติเยปี อตฺตภาเว สกฺกสฺเสว ปริจาริกา
หุตฺวา นิพฺพตฺติสฺสามิติ(๒) ฯ ตถา จตฺตฺเถ ปญฺจเม ปน ตสฺมีเยว
เทวโลเก ชวนเทวปฺตฺตฺสฺส อคฺคมเหสี หุตฺวา นิพฺพตฺติสฺสามิติ
ฉตฺวา ตโต อนนฺตรํ โโอลเกนุติ ฆฏฺฐเจ อตฺตภาเว อิตฺ
ตาวตีสฺภวโนโต จิวฺตฺวา อํกตฺริณฺโอบ อคฺคมเหสียา กุจฺฉิมฺมี(๓)
นิพฺพตฺติสฺสามิ รุจฺฉาติ เม นามํ ภวิสฺสตีติ ฉตฺวา ตโต
อนนฺตรํ(๔) กุหิ นิพฺพตฺติสฺสามิติ โโอลเกนุติ สตฺตมาย ชาติยา ตโต
จิวฺตฺวา ตาวตีสฺภวเน มหิทฺธิโก เทวปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติสฺสามิ
อิตฺถิภาวโต มุญฺจิสฺสามิติ อยฺฉาสิ ฯ ตสฺมา อาห

ตตฺถ จิตาหิ เวเทห สรามิ สตฺต ชาติโย อนาคตปี(๕)
สตฺตเวว ยา คมิสฺสํ อิตฺ จุตฺตติ ฯ [๖] ปรียาคตฺนุติ ปรียาเยน
อตฺตโน วาเรน อากตฺ ฯ สตฺต ชจฺฉาติ(๗) วชฺชีรฺภูเจ นปฺปสฺกชาติยา
๑. ม. โโอลกยมาณา ฯ ๒. ม. นิพฺพตฺติสฺสามิ ฯ
๓. ม. กุจฺฉิมฺหิ ฯ ๔. ม. อนนฺตรา ฯ ๕. ม. อนาคตาปี ฯ
๖. ม. เอตฺถนฺตเร ตตฺถาติ ทิสฺสตี ฯ ๗. ม. ชจฺโจติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 212

สทฐี เทวโลเก ปญจ อยญจ ฉฏฐาติ สตุต ชาติโย
วุจฺจนฺติ ฯ เอตา สตุต ชาติโย นิจฺจํ สกุกตปุชิตา อโหสิณฺติ
ทสฺเสติ ฯ ฉฏฐาว คติโยติ เทวโลเก ปญจ(๑) อยญจ เอกาติ
อิมา ฉ คติโย อิตฺถิภาวา น มุญฺจิสฺสนฺติ วทติ ฯ สตุตฺมี
จาติ ตโต(๒) จิวฺตฺวา อนนฺตรํ ฯ สนนฺตานิ มยฺนฺติ เอกโต
วณฺณิกาทิวเสน(๓) กตสนฺตานิ คนฺถนฺติ ยถา สนนฺตานิ มยา
โหนฺติ ฯ เอวํ อชฺชปิ มม ปริจาริกาโย(๔) นนฺทนฺน เม
จฺติภาวํ อชานนฺตา มมตฺถาย มาถิ คนฺถนฺติเยว ฯ โส(๕) เม
มาถิ ปฏฺิจฺฉิตฺติ มหาราช อนนฺตรชาติยา(๖) มม สามิโก ชโว
นาม เทวปฺตฺโต โย รุกฺขโต ปาติตฺ(๗) มาถิ ปฏฺิจฺฉิตฺติ ฯ

โสฬสชาติ มหาราช มม ชาติยา อิทานิ(๘) โสฬสวสุตฺตานิ
เอตฺตโก ปน กาโล เทวานํ เอโก มุหฺตฺโต วีย ฯ เตน ตา
ปน มม จฺติภาวํ(๙) อชานนฺตา มมตฺถาย มาถิ คนฺถนฺติเยว ฯ
มานุสิณฺติ มนุสฺसानํ วสุตฺถนํ อากมฺม ฯ สรโทสตนฺติ(๑๐) วสุตฺตํ
โหติ ฯ เอวํ ทิฆายุกา เทวา อิมินา [๑๑] การณฺน ปรโลกสฺส
จ กลฺยาณปาปกานญฺจ กมฺมานํ อตฺถิตํ ชานาหิ เทวาติ ฯ

๑. ม. ฉฏฐานิ คติโยติ เทวโลเก ปน ปญจ ฯ

๒. ม. อิตฺโต ฯ ๓. ม. เอกโต วณฺณิกาทิวเสน ฯ

๔. ม. อชฺชปิ มม ปริจาริกา ฯ ๕. ม. โย ฯ

๖. ม. อนนฺตรชาติยํ ฯ ๗. ม. ปตฺติตฺติ ฯ

๘. ม. อิมานิ ฯ ๙. ม. จุตภาวมฺปิ ฯ ๑๐. ม. เอส สรโทสตํ ฯ

๑๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโธ อตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตัก หน้า 213

อนนเวตตีติ ยถา มํ อนนพนฐีสู เอวํ อนนพนฐนฺติ ฯ
 น หิ กมมํ วินสฺสตีติ ทิฏฐธมฺมเวทนียํ ตสฺมีเยว อตฺตภาเว
 อูปปชฺชเวทนียํ อนนฺตรตฺตภาเว วิปากํ เทติ อปฺราปรเวทนียํ (๑)
 ปน วิปากํ อทตฺวา น นสฺสตีติ ฯ ตํ สนฺธาย น หิ กมมํ
 วินสฺสตีติ วตฺวา เทว อหํ ปฺรทารกมฺมสฺส (๒) นิสฺสนฺเทน นฺริเย
 ปจฺจิตฺวา ตฺริจฺจมานโยนฺนิยญจ มหนฺตํ ทุกฺขํ อนฺนุภวี สเจ (๓)
 ตมฺมเหปี อิทานิ คฺคณฺสฺส กถํ คเหตฺวา เอวํ กริสฺสถ มยา
 อนฺนุภุตฺสทิสเมว ทุกฺขํ อนฺนุภวิสฺสถ ตสฺมา มา เอวํ อกริตฺถาติ
 อาห ฯ

อถสฺส อุตฺตรี ฐมมํ เทเสนฺตี อาห
 [๘๖๕] โย อิจฺเณ ปฺริโส โหตุ ชาติ ชาติ ปฺนปฺปฺนํ
 ปฺรทาริ วิวชฺเชยฺย ไรตปาโทว กทฺทมํ
 ยา อิจฺเณ ปฺริโส โหตุ ชาติ ชาติ ปฺนปฺปฺนํ
 สามิกํ อปฺจาเยยฺย อินฺทว ปฺริจาริกา
 โย อิจฺเณ ทิพฺพ โภคณฺจ ทิพฺพมายฺย ยสํ สฺขํ
 ปาปานิ ปฺริวชฺเชยฺย (๔) ติวริ ฐมฺมมาจเร
 กาเยน วาจา มนฺสา ปฺปมตฺโต วิจกฺขโณณฺ
 อตฺตโน โหติ อตฺถาย อิตฺถิ วา ยทิ วา ปฺมา

๑. ม. อปฺราปรเวทนียํ ฯ ๒. ม. ปฺรทาริกกมฺมสฺส ฯ
 # ๓. ม. สเจ ปน ฯ ๔. ม. ปฺริวชฺเชตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 214

เยเกจิม มนุชา ชีวโลก
ยสฺสสิน โสพพสมนฺตโกกา
อัสสยนฺเตหิ (๑) ปุเร สฺวจินฺณํ
กมฺมสฺสกา เส ปุถุ สพฺพสตุตา
อิงฺฆานุจฺฉินฺเตสิ สยมฺปิ เทว
กุโตนินฺทานา อีมา เต ชนินฺท
ยา เต อีมา อจฺจรรสนฺนิกาสา
อลงฺกตา กาณฺจณชาลณฺณนาติ ฯ

ตตฺถ โหตุณฺติ ภวิตฺติ ฯ สพฺพสมนฺตโกกาติ ปริปฺปณฺณ-
สพฺพโกกา ฯ สฺวจินฺณนฺติ สฺวจฺจ อัจฉินฺณ(๒) กลฺยาณกมฺมํ
กตฺติ ฯ กมฺมสฺสกา เสติ กมฺมสฺสกา อตฺตนา กตฺตกมฺมสฺเสว
วิปากปฏฺฐิสฺสเวทินฺโน น หิ มาตาปิตฺตฺหิ กตฺติ กมฺมํ ปุตุตฺตริตฺตานํ
นาปิ เตหิ กตฺติ มาตาปิตฺตฺนํ วิปากํ เทติ เสเสหิ กตฺติ
เสสํ กิเมว ทสฺสตี ฯ อิงฺฆาติ โจทฺนตฺถ นิปาโต ฯ
อนุจฺฉินฺเตสิตี ปุณฺปุณฺนํ จินฺนเตยฺยาสี ฯ ยา เต อีมาตี ยา
อีมา โสพฺพสทฺสสา อิตฺถิโย ตํ อจฺจฺจหนฺติ(๓) อีมา เต
กุโตนินฺทานา ก็ ปน นิปชฺชิตฺวา นินฺททายนฺเตน ลทฺธา อุทาหุ
ปนฺนทฺทหนฺนสนฺนิจฺเจทาทีนํ(๔) ปาปานิ กตฺวา อาหุ กลฺยาณกมฺมํ
๑. ม. อัสสย เตหิ ฯ ๒. ม. จินฺณ ฯ ๓. ม. อจฺจฺจหนฺติ ฯ
๔. ม. ปนฺนทฺทหนฺนสนฺนิจฺเจทาทีนํ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาติกั หน้า 215

นิสฺสาย ลทฺธาติ อิทฺตดาวจินฺเตยฺยาสิ อุตฺตนาปี เทวาทิ(๑) ฯ

ตมตฺถึ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

อิจฺเจวํ ปิตฺรํ กณฺณา รุจา โตเสติ(๒) องฺคตี

มฺพฺหสฺส มคฺคมาจิกฺขิ ชมฺมมกฺขาสี สฺพฺพตฺตาติ ฯ

ตตฺถ อิจฺเจวณฺติ ภิกฺขเว อิติ อิมฺหิ เอวรฺูเปหิ มชฺฐวจนฺหิ(๓)

สา ราชกณฺณา ปิตฺรํ โตเสติ(๔) ฯ มฺพฺหสฺส มคฺคํ วิย ตสฺส

สฺกตฺติมคฺคํ อาจิกฺขิ ฯ นานานเยหิ สฺจริตฺตมฺมํ อกฺขาสี ชมฺมํ

กเถนฺตี เยว จสฺส(๕) ฯ สฺพฺพตฺตาติ สฺนฺทรวตฺตา ฯ

สา อตฺตโน อตฺติชชาติโยปฺสฺส กเถสิ ฯ เอวํ ปุพฺพณฺโหโต

ปญฺจาย สพฺพรตฺตี ปิตุ ชมฺมํ เทเสตฺวา เทว มา นคฺคสฺส

มิจฺฉาทิฏฺฐจิกฺสฺส วจนฺํ กณฺหิ อตฺถิ อัยํ โลโก อตฺถิ ปรโลโก

อตฺถิ สมณฺพฺราหฺมณา อตฺถิ สฺกตฺตทฺกฺกณฺณํ กมฺมานํ(๖) ผลนฺติ

วทนฺตสฺส มาทิสฺสสฺส กฺลฺยาณมิตฺตสฺส วจนฺํ กณฺห มา อตฺติตฺเถ(๗)

ปกฺขนฺทาทิ อาห ฯ เอวํ สนฺเตปี ปิตฺรํ มิจฺฉาทสฺสนา โมเจตฺถุ

นาสกฺขิ ฯ โส หิ เกวลํ ตสฺสา มชฺฐวจนฺํ สุตฺวา ตฺถิ ฯ

มาตาปิตโร หิ ปิยปฺตฺตานํ วจนฺํ ปิยายนฺติ ฯ น ปน ตํ

มิจฺฉาทสฺสนํ วิสฺซเชติ(๘) ฯ นคเรปี รุจา กิร ราชธิตา ปิตุ ชมฺมํ

๑. ม. อิทธิ ดาว อุตตนาปี จินฺเตยฺยาสิ เทวาทิ ฯ

๒. ส. ม. โตเสติ ฯ ๓. ม. มชฺฐเรหิ วจนฺหิ ฯ

๔. ม. รุจา กณฺณา ปิตฺรํ โตเสติ ฯ ๕. ม. อัยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

๖. ม. เอตฺถนฺตเร สาทิ ทิสฺสติ ฯ ๗. ม. สฺกทฺทฺกฺกณฺณกมฺมานํ ฯ

๘. ม. อตฺติเถน ฯ ๙. ม. วิสฺซชฺเชติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 216

เทเสตฺวา มิจฺฉาทสฺสนํ วิสขฺษาเปตฺตี(๑) เอกโกลาหลมโหสิ(๒) ฯ
ปณฺฑิตา ราชธิตา อชฺช ปิตฺรํ มิจฺฉาทสฺสนา โมเจสฺตฺวา
นกรวาสินํ โสตุถิภาวํ กริสฺสตีติ มหาชโน ตฺสึ ฯ สา
ปิตฺรํ โพเชตฺตํ อสฺกโกนฺตี วิริยํ อวิสขฺเซตฺตฺวา เยน เยนจิ
อุปาเยน ปิตุ โสตุถิภาวํ กริสฺสามีติ สิริสิ อญฺชสี
ปติญฺจเปตฺวา ทส ทิสสา นมสฺสิตฺวา อิมสฺมี โลเก โลกสนฺธารกา
ธมฺมิกสมณพฺรหฺมณา นาม โลกปาตา เทวตา นาม
มหาพฺรหฺมาโน นาม อตฺถิ เต อากนฺตฺวา อตฺตโน พเลน
มม ปิตฺรํ มิจฺฉาทสฺสนํ วิสขฺษาเปตฺตํ เอตสฺส ปิตุโน กุณฺเ
อสฺตี(๓) มม กุณฺเณน มม พเลน(๔) มม สจฺเจน อากนฺตฺวา อิมํ
มิจฺฉาทสฺสนํ วิสขฺษาเปตฺวา สกฺลโลกสฺส โสตุถิภาวํ(๕) กโรนฺตฺสูติ
อธิญฺจหิตฺวา นมสฺสึ ฯ

ตทา โพธิสฺสฺสโต นารโท นาม มหาพฺรหฺมา อโหสิ ฯ
โพธิสฺสฺสโต จ นาม อตฺตโน เมตฺตภาวนาย อนุทฺทาย
มหนฺตภาเวน สุปฺปฏิปนฺนทฺบุปฺปฏิปนฺเน สตฺเต ทสฺสนตฺถิ
กาลานุกาลํ โลกํ โอโลเกนฺโต(๖) วิจรตฺติ ฯ โส ตํ ทิวสํ
โลกํ โอโลเกนฺโตเยว(๗) ตํ ราชธิตฺรํ ปิตุ มิจฺฉาทิญฺจวิโมจฺนตฺถิ
โลกสนฺธารกเทวตาโย นมสฺสमानํ ทิสฺวา จเปตฺวา มํ อญฺโณ
๑. ม. วิสขฺษาเปตฺตี ฯ ๒. ม. เอกโกลาหลํ อโหสิ ฯ
๓. ม. สิเลน ฯ ๔. ม. โสตุถิ ฯ ๕. ม. โอโลเกนฺติ ฯ
๖. ม. โอโลเกนฺโต ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 217

เอตั ราชานั มิจุฉาทสุสนั วิสชชาเปตุั สมตฺโถ นาม นตฺถิ
 อชฺช มยา ราชชิตฺตุ สงฺคหึ รมฺโถ โจ สปริชนสฺส โสตฺถิภาวึ
 กตฺวา อากนฺตุั วฏฺฏติ เถน นุโช เวเสน คมิสฺสามิติ
 จินฺเตตฺวา มนุสฺसानั ปพฺพชิตา ปิยา เจว ครุกา(๑) จ
 อาเทยวจนา จ ตสฺมา ปพฺพชิตเวเสน คมิสฺสามิติ สนนฺนิฏฺจานั
 กตฺวา ปาสาทิกึ สุวณฺณวณฺณึ มนุสฺสตตฺภาวึ มาเปตฺวา
 มนุสฺสึ ชฎามณฺฑลึ พนฺธิตฺวา ชฎนฺตเร กาลจฺนสูจึ
 โอทหิตฺวา อนฺโต รตฺตปฏฺฐึ อูปรึ รตฺตวากจิริ นิวาเสตฺวา[๒]
 สุวณฺณตารชจิติ รชตมยึ อชินจมมึ เอกึสึ กตฺวา มุตฺตาสิกฺกาย
 ปกฺขิตฺตึ สุวณฺณมยึ ภิกฺขวาทานึ [๓] ตึสฺสุ จาเนสฺสุ วงฺกึ(๔)
 สุวณฺณกาชึ ขนฺเช กตฺวา มุตฺตาสิกฺกาย เอกึ ปวาพมยึ
 กมณฺฑลึ(๕) อาทาย อิมินา อิติเวเสน คคณฺตเล จนฺโท วีย
 วิโรจมาโน อากาเสนากนฺตฺวา (๖) อลงฺกตจฺนฺตทปาสาทมฺหาคฺลึ
 ปวิสิตฺวา[๗] รมฺโถ ปุโรโต อฏฺฐาสิ ฯ

ตมตฺถึ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๘๖๖]อถาคมา พุทธมโลกา นารโท มานุสิ ปถึ(๘)

ชมฺพุทึปี อเปกฺขนฺโต อทฺทส(๘) ราชานมฺงคฺตี

- # ๑. ม. ครุโน ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ปารุปีตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร อาทายาติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. โอนตึ ฯ
- # ๕. ม. ปวาพกมณฺฑลึ ฯ ๖. ม. อากาเสน อากนฺตฺวา ฯ
- # ๗. ม. เอตฺถนฺตเร อากาเสติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๘. ม. ปชึ ฯ ๙. ม. อทฺททา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 218

ตโต ปติภุจ ปาสาเท เวเทหฺสฺส ปุรกฺขโต

ตถจ ทิสฺวา อนุปฺตตํ(๑) รุจา อิติมนุทถาติ ฯ

ตตถ อทฺทสาติ พุรฺหมโลเก จิตฺว ชมฺพุทฺธิปี อเปกฺขนฺโต
คฺุณาชิวกฺสฺส สนฺติเก คหิตฺมิจฺฉาทฺสฺสนํ ราชานํ อํกฺตี
อทฺทสฺ ฯ ตสฺมา อาคโตติ อตฺโถ ฯ ตโต ปติภุจฺจาทิ ตโต โส
พุรฺพฺมา ตสฺส รณฺโณ อมจฺจคณฺปริวฺตสฺส นิสินฺนสฺส ปุรฺโต
ตสฺมี ปาสาเท อปฺเท ปทํ ทสฺเสนฺโต อากาเส ปติภุจฺหิ ฯ
อนุปฺตตฺตฺนฺติ ปตฺตํ อากตฺ ฯ อิตินฺติ อิติเวเสนาคตฺตฺตา
สฺตถา อิตินฺติ อาห ฯ อวฺนุทถาติ สฺวา มฺมานุคฺคฺเคน มม
ปีตฺริ การุณฺณํ กตฺวา เอโส (๒) เทวราชา อาคโต ภวิสฺสตีติ
ตฺถุจฺปหฺภูจฺา(๓) วาตาทิหฺตา สุวณฺณกทฺทลฺลี วิย โอนมิตฺวาน นารทํ
มหาพุรฺพฺมานํ วนฺทิ(๔) ฯ

ราชาปี ตํ ทิสฺวาว พุรฺพฺมเตเชน ตชฺชิตฺว อตฺตโน
อาสเน สมนฺจาทู อสฺกโกนฺโต อาสนา โอรุยฺห ภูมฺมฺย จตฺวา
อาคตฺถุจฺจานณฺจ นามโคคตฺถุจ ปุจฺฉิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สฺตถา อาห

[๘๖๗]อถาสนฺมฺหา โอรุยฺห ราชา พุยมฺหิตฺมานโส(๕)

นารทํ ปริปุจฺฉนฺโต อิทํ วจนฺมพุรฺวิ

๑. ม. ทิสฺวานานุปฺตตํ ฯ ๒. ม. เอโก ฯ ๓. ม. ภูจฺปหฺภูจฺา ฯ

๔. ม. นารทพุรฺพฺมานํ อวฺนฺทิ ฯ ๕. ม. พุยฺถิตฺมานโส ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 219

กูโต นุ อากจณสิ เทวณณิ (๑)

โอภาสยั สัวรี (๒) จนุทิมาว

อกุขahi เม ปุจณิโต นาม โคตุตติ

กณนุ(๓) ชานนุติ มนุสสุโลเกติ ฯ

ตตุถ พุยมุหิตมานโสติ กิตจติโต ฯ กูโต นุติ กจจิ
นุ โข วิชชาชโร ภเวยยาติ มลลมาโน อวนุทิตุวาว เอวั
ปุจณิ ฯ

อด โส อัย ราชา ปรโลโก นตถิติ มลลติ ปรโลกเมว
ดาวสุส(๔) อากิจิสุสามิติ จินเตตวา คากมาห

[๘๖๘]อหมีปี(๕) เทวาโต อิทานิ เอมิ

โอภาสยั สัวรี(๖) จนุทิมาว

อกุขามิ เต ปุจณิโต นาม โคตุตติ

ชานนุติ มั นารโท กสุสโป จาติ ฯ

ตตุถ เทวาโตติ เทวโลกโต ฯ นารโท กสุสโป จาติ มั
นามเนน นารโท โคตุเตน กสุสโปติ ชานนุติ ฯ

อด ราชา อิมั ปจณปิ ปรโลกั ปุจณิสุสามิ อิทุธิยา
ลทุชการณนดาว(๗) ปุจณิสุสามิติ จินเตตวา คากมาห

๑. ม. เทวณณิ ฯ ๒. ม. สพุพทิสา ฯ ๓. ม. กถั ตั ฯ

๔. ม. ปรโลกเมวสุส ดาว ฯ ๕. ม. อหิ หิ ฯ

๖. ม. สพุพทิสา ฯ ๗. ม. ลทุชการณั ดาว ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 220

[๘๖๘] อจฺจนฺริยรูป(๑) ตว ยาทิสฺสจ

เวหายสํ คจฺจนฺตี ติฏฺฐสฺสี(๒) จ

ปฺจุณฺนามิ ตํ นารท เอตมคฺคํ

อถ เคน วณฺณน ตวายมิทฺฐีติ ฯ

ตตฺถ ยาทิสฺสจจาติ ยาทิสฺสจ ตว สณฺจันนํ ยลฺลจ ตฺวํ

อากาเสน(๓) คจฺจนฺตี จ ติฏฺฐสฺสี จ อิทํ อจฺจนฺริย ชาติ(๔) ฯ

อถ นํ นารโท อาห

[๘๗๐] สจฺจยจ ฐมฺโม จ ทโม จ จาโค

คฺุณฺนา มเมเต ปกตา ปุราณา

เตเหว ฐมฺเมหิ สฺเสวิตฺเทหิ

มโนชโว เยน กามํ คโตสฺสมิติ ฯ

ตตฺถ สจฺจนฺติ วจีสจฺจํ ฯ ฐมฺโม จาติ ติวิธสฺจจริตฐมฺโม

เจว กสิณฺปริกมฺมุขฺฆานฐมฺโม จ ฯ ทโมติ อินฺทฺริยทมนํ ฯ

จาโคติ กิเลสฺปริจจาโค จ เทยฺยฐมฺมุปริจจาโค จ ฯ [๕] ปกตา

ปุราณาติ มยา ปุริมภเว กตาติ ทสฺเสติ ฯ เตเหว ฐมฺเมหิ

สฺเสวิตฺเทหิ(๖) สพฺพคฺุณฺเนหิ สฺเสวิตฺเทหิ ปริจาริตฺเทหิ(๖) ฯ

มโนชโวติ มโนชวสทฺชโว(๗) ฯ เยน กามํ คโตสฺสมิติ เยน

๑. ม. อจฺจนฺริยรูป ฯ ๒. ม. ติฏฺฐสฺสี ฯ ๓. ม. อากาเส ฯ

๔. ม. อจฺจนฺริยชาติ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร มเมเต คฺุณาติ

มม เอเต คฺุณฺสมฺมุขฺคฺุตา คฺุณฺสทคฺุตาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๖. ม. เต สพฺเพ สฺเสวิตฺเต ปริจาริตฺเต ทสฺเสติ ฯ

๗. ม. อิทฺธิยา การณฺน ปฏฺฐิตทฺุโร ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 221

เทวภูจนาเน จ มนุสสุภูจนาเน จ คนตุ์ อิจจัน เตน คโตสุมิติ
อตุโถ ๗

ราชา ตสุมิ เอว กเถนเตปี มิจนาทสุสนสุส สุกहितตตตา(๑)
ปรโลกั อสททหนุโต อตุถิ นุ โข ปุณณานั วิปาโกติ(๒) วตวา
กาถมาห

[๘๗๑]อจจณจริยมาจิกุขตี(๓) ปุณณสิทฐิ

สเจ หิ เอว(๔) ยถา ตวั วเทสิ

ปุจจนามิ ตั นารท เอตมตุถิ

ปุจจโจ จ เม สาธุ วิยากรโหหิติ ๗

ตตุถ ปุณณสิทฐินุติ ปุณณานั สิทฐิ ผลทายกตุถิ

อจิกุขนุโต อจจณริยิ อจิกุขสิตี(๕) ๗

นารโท อหา

[๘๗๒]ปุจจณสสุ มั ราช ตเวส อตุโถ

ยิ สัสยิ กุรุเต ภูมิपाल

อหนตุ(๖) นิสุสัสยต คเมมิ

นเยหิ ญาเยหิ จ เหตุฎิ(๗) จาติ

ตตุถ ตเวส อตุโถติ ปุจจณิตพุโพ นาม ตว เอส

อตุโถ ๗ สัสยนุติ ยิ กิสุมิณจเทว อตุเถ สัสยิ กโรสิ ตั มั

ปุจจณ ๗ นิสุสัสยตनुติ อหิ ตั นิสุสัสยภาวั คเมมิ ๗ นเยหิติ

๑. ม. กहितตตตา ๗ ๒. ม. ปุณณวิปาโกติ ๗

๓. ม. อจจณจริยมาจิกุขตี ๗ ๔. ม. เอเตหิ ๗ ๕. ม. อจิกุขตี ๗

๖. ม. อหิ ตั ๗ ๗. ม. เหตุฎิ ๗

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 222

การณจเนหิ ฯ ฌาเยหิติ ฌาณหิ ฯ เหตุภิตติ ปจฺจเยหิ ฯ
ปฏฺฐิตฺถามตฺเตเนว อวตฺวา ฌาณน ปฺริจฺฉินฺนฺทิตฺวา การณจเนน
จ เตสํ ฌมฺมานํ สมฺภูจฺจาปกปจฺจเยหิ จ ตํ นิสํสยํ กริสฺสามิติ
อตฺโต ฯ

ราชา อาห

[๘๗๓]ปฺจุฉามิ ตํ นารท เอตมตฺถิ

ปฺภูโจ จ เม นารท มา มฺสา ภณิ

อตฺติ นฺ ทเวา ปิตโร นฺ อตฺติ

โลโก ปโร อตฺติ ชโน ยมาหติ ฯ

ตตฺถ ชโน ยมาหติ (๑) ยํ ชโน เอวมาห ฯ อตฺติ ทเวา
อตฺติ ปิตโร อตฺติ ปโร โลโกติ (๒) ตํ สพฺพํ อตฺติ นฺ โขติ ปฺจุฉติ ฯ
นารโท อาห

[๘๗๔]อตฺถเวว ทเวา ปิตโร จ อตฺติ

โลโก ปโร อตฺติ ชโน ยมาห (๓)

กาเมสุ คิทฺธา จ นรา ปมฺพฺหา

โลกํ ปฺริ น วิหฺว โมหฺยตฺตาติ ฯ

ตตฺถ อตฺถเววติ (๔) มหาราช ทเวา จ ปิตโร จ
อตฺติ ฯ ยํปี ชโน ปโร โลกมาห โสปี อตฺถเวว ฯ น วิหฺวติ
๑. ม. ยมาหฺวติ ฯ ๒. ม. ปโร โลโกติ ฯ ๓. ม. ยมาหฺ ฯ
๔. ม. อตฺถเวว ทเววติ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 223

(๑)กามเสถุ กิฑฐา จ โมหมพุหชนา(๑) ปรโลกั น วิฑู(๒) น
ชานนุติ ๑

ตั สุตฺวา ราชา ปรึหาสิ กโรนุโต อาห(๓)

[๘๙๕]อตฺถิติ เจ นารท สทฺทหาสิ

นิเวสนั ปรโลกเ มตานั

อิเชว เม ปรุจสตานิ เทหิ

ทสฺสามิ เต ปรโลกเ สหสฺสนุติ ๑

ตตฺถ นิเวสนนุติ นิเวสนนฺจฺจานั ๑ ปรุจสตานินิติ ปรุจ-
กหาปณฺสตานิ ๑

อถ นั มหาสตุโต ปรึสมชฺเณเยว ครหนุโต อาห

[๘๙๖]ทชฺเชมุ โข ปรุจสตานิ โภโต

ชญฺญาม(๔) เจ สีลวนุตั วทญฺญณ

ลฺลทฺทนุตั(๕) โภนุตั นึรเย วสนุตั

โก โจทเย ปรโลกเ สหสฺสั

อิเชว โข โหติ อชฺมุสสิโล

ปาปาจาโร อลโส ลฺลทฺทกมุโม

น ปรุจทิตา ตสฺมี อธิณั ททนุติ

น หิ อากโม โหติ ตถาวิชฺมุหา

๑. ม. กามกิฑฐา ปน โมหมพุหา ชนา ๑

๒. ม. วิฑนุติ ๑ ๓. ม. เอวมอาห ๑ ๔. ม. ชญญามุ ๑

๕. ม. ลฺลทฺทั ตั ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 224

ทกขณจ ไปสั มนุชา วิทิตวา

อุฏจันกั สีถวนุตั วทณณณ

สยเมว โภเคหิ นิมนุตยนติ

กมมึ กริตวา ปุณมาหเรสีติ ฯ

ตตถ ชลณาม เจติ ยทิ มยั ภวนุตั สีถวา เอส

วทณณณ ชมมิกสมณพราหมณานั อิมสมึ กาลเ อมินา อตุโถติ(๑)

ชานิตวา ตสส ตสส กิจจสส การโก วทณณณติ ชานะยยาม

อถ เต วฑุฒยา ปณจสตานิ ทเทยยาม ฯ ตวั ปน ลุฑโท

สาหสิโก มิจฉาทสสนั กเหตุวา ทานสาถั วิฑุฑเสตวา

ปรทาเรสุ อปรชชสิ อิตโต จุโต นิรเย อุปปชชิสสุ ฯ เอวั

ลุฑทนต์(๒) โภณุตั นิรเย วสนุตั ตตถ กนุตวา โภ สหสสั

เม เทหิติ โจทิสสติ ฯ ตถาวิชมมหาติ ตาทิสา ปุริสา กุสิตา

ทินนสส อิมสส ปุณ อากโม นาม น โหติ ฯ ทกขณติ

ชนุปปาทกถสถั ฯ ปุณมาหเรสีติ อตตโน กมมึ กริตวา

ชนั อุปปาเทตวา ปุณ อมุหากั สนตกั อหเรยยาสิ ฯ

นิมนุตยนติ(๓) สยเมว โภเคหิ นิมนุตยนติ(๔) ฯ

อติ ราชา เตน นิคคยหมาโน อุปปฏิภาโณ อโหสิ ฯ

มหาชโน หญจตุฏฐโธ หุตวา มหิทธิโก เทโว(๕) นารโท อิติ

๑. ม. นามตุโถติ ฯ ๒. ม. ลุฑโท ฯ ๓. ม. มา นิกกมโม วสีติ ฯ

๔. ม. นิมนุตยนติ(๓) ฯ ๕. ส. ย. เทวสิ ฯ ม. เทโวปี ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 225

อชช ราชานัน มิจฉนาทสุสนัน วิสชชาเปสุสตีตี สกถนกริ
เอกโกลาหลมกาลิ(๑) ๑ มหาสตุตสุตานูภาเวน ตทา สตุตโยชนิกาย
มิถิลาย นครวาสี ตสุส ฌมมเทสนัน อสุณนุโต นาม นาโหสิ ๑
อด มหาสตุโต อัย ราชา อติวिय ทพหิ กตุวา มิจฉนาทสุสนัน
คณหิ นิรยภเยน นัน สนุตชเชตฺวา มิจฉนาทิกฺกุจฺจิ วิสชชาเปตฺวา
ปฺน เทวโลเกน อสุสาเสสุสามิติ จินฺเตตฺวา มหาราช สเจ ตฺว
มิจฉนาทิกฺกุจฺจิ(๒) น วิสชเชตฺสตี เอว อนนุตทุกุขัน นิรยํ คมิสุสตีตี
วตฺวา นิรยกถัน ปฏฺจเปตี

[๘๗๗]อิโต คโต ทกฺขสิ ตตฺถ ราช

กาโกลฺสุงฆะหิ(๑) วิกสุสมานัน

ตํ ขชฺชมานัน นิรเย วสนุตฺ

กาเกหิ คิชฺฆะหิ จ โสเนหะหิ(๔)

สญฺญนฺนคตฺตํ รุชฺฉิ สวสนุตฺ

โก โจทยะ ปโรโลกะ สหสุสนุตติ ๑

ตตฺถ กาโกลฺสุงฆะหิติ โลหคฺคณฺเฑหิ กาโกลฺสุงฆะหิ(๕) ๑

วิกสุสมานนุตติ อตุคานัน อากทฺตมियมานัน ตตฺถ นิรเย ปสุตีสฺสตี ๑

ตนฺตติ ตํ ภวสนุตฺ ๑

โส ปนสุส กาโกลฺสุงฆนิรยํ(๖) วณฺเณตฺวา สเจ เอตฺถ น

๑. ม. เอกโกลาหล อกาลิ ๑ ๒. ม. ทิกฺกุจฺจิ ๑

๓. ม. กาโกลฺสุงฆะหิ ๑ ๔. ม. เสนเกหิ ๑ ๕. ม. กากสุงฆะหิ ๑

๖. ม. ตํ ปน กาโกลนิรยํ ๑

นิพพตติสฺสตี โลกนตฺนริเย(๑) นิพพตติสฺสตีตี วตฺวา ตํ นิริยํ
ทสฺเสตฺถ คถมมาห

[๘๓๘]อนุชตมํ ตตฺถ น จนฺทสุริยา
นิริโย สทา ตุมฺโล โฆรรูป
สทา เนว รตฺตี น ทิวา ปญฺญาติ
ตถาวิเช โก วิจเร ชนตฺถิโกตี ฯ

ตตฺถ อนุชตมณฺตี มหาราช ยมฺหิ โลกนตฺนริเย
มิจฺจนาทิกฺกิกา นิพพตฺตนฺตี ตตฺถ จกฺขุวิญญานสฺส อุปฺปตฺตนิวาร์ณํ
อนุชตมํ ฯ สทา ตุมฺโลตี โส นิริโย นิจฺจํ พหฺลนฺชกาโร ฯ
โฆรรูปตี กิสนนกรูป กิสนนชชาติโก(๒) ฯ สทา เนว รตฺตี(๑) น ทิวาตี
สทา อิช รตฺตี วา ทิวโส วา(๔) เนว ตตฺถ ปญฺญาติ ฯ โก
วิจเรตี โก อุฏฺจานวิริยํ(๕) สทาเช(๖)นฺโต วิจริสฺสตี ฯ

ตํ ปิสฺส(๗) โลกนตฺนริยํ วิตฺถาเรน วณฺเณตฺวา มหาราช
สเจ ตฺวํ(๘) มิจฺจนาทิกฺกิจิ อวิสฺสชฺเชนฺโต น เกวลํ เอตเทว อญฺณมฺปิ
ทูกุขํ อนุภวิสฺสตีตี ทสฺเสนฺโต อิมํ คถมมาห

[๘๓๙]สวโล จ สทาโม จ ทเว สุวณฺา
ปวทฺธกยา พลินฺ มหนฺตา

- # ๑. ม. โลกนตฺนริเย ฯ ๒. ม. กิสนนชชาติโก ฯ
- # ๓. ม. รตฺตีตี ฯ ๔. ม. ทิวา จ สทา ฯ ๕. ม. อุทฺธาริ ฯ
- # ๖. ม. โสเชนฺโต ฯ ๗. ม. ตมฺปิสฺส โลกนตฺนริยํ ฯ
- # ๘. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 227

ชาทนต์ ทนเตหิ อโยมเยหิ

อิโต ปณฺณณํ ปโรโลกํ ปตฺตุนฺติ(๑) ฯ

ตตฺถ อิโต ปณฺณณฺติ อิมฺมหา มนุสฺสโลกา จุตํ ฯ
ปโรโต นิรเยสุปี เอเสว นโย ฯ ตสฺมา สพฺพานิ ตานิ
นิริยญฺจานานิ นิริยปาลานํ อุปกฺกเมหิ สทฺธิ์ เหฏฺฐา
วุตฺตเนยฺเนว วิตุถาเรตฺวา ตาสํ ตาสํ คาลานํ อนุตฺตทานานิ
ปทานิ วณฺณตพฺพานิ

ตํ ขชฺชมานํ นิรเย วสฺนตํ

ลฺหุเทหิ พาเลหิ อฆมฺมิเกหิ(๒)

สณฺนิทฺตํ รุหิรํ (๓)สวฺนตํ

โก โจทยเอ ปโรโลกํ สหสฺสสนฺติ ฯ

ตตฺถ ลฺหุเทหิตฺติ ทารุณฺเหหิ ฯ พาเลหิตฺติ ทฺกฺกฺเจหิ ฯ
อฆมฺมิเกหิตฺติ อฆาวเหหิ ทฺกฺกฺขาวเหหิตฺติ(๔) อคฺคฺโถ ฯ

[๘๘๐]อุสุหิ สตฺตฺตีหิ สฺนฺนิสฺสิตาหิ(๕)

หนนฺติ วิชฺฌนฺติ จ ปจฺจามิตฺตา(๖)

กาลูปกาลา(๗) นิริยมฺหิ โฆเร

ปฺพุเพ นริ์ ทฺกฺกฺกฺกมฺมการินฺติ ฯ

- # ๑. ม. ปณฺณณํ ปโรโลกํปตฺตุนฺติ ฯ ๒. ม. วาเพหิ อฆมฺมิเกหิ ฯ
- # ๓. ม. รุหิรํ ฯ ๔. ม. อฆาวเหหิ มิเกหิ ทฺกฺกฺขาวเหหิ สฺนฺนเขหิตฺติ ฯ
- # ๕. ม. สตฺตฺตีหิ จ สฺนฺนิสฺสิตาหิ ฯ ๖. ม. ปจฺจามิตฺตา ฯ
- # ๗. ม. กาลูปกาลา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 228

ตตถ หนนุติ วิชฌนุติ จาติ ชลิตาย อยปรจวียา ปาเตตวา
สกลสรริ ฌิตุทาวณิฑุฑุ กโรนุตา ปหรนุติ เจว วิชฌนุติ
จ ๑ กาลูปกาลาติ เอว นามกา นิริยปาลา ๑ นิริยมุหิติ
นิริเย ตสมิณเณว วสนุตา กาลูปกาลสัฆาตา นิริยปาลา ๑
ทุกุกฏกมมการินุติ มิจฌาทิฏฐิวเสน ทุกุกฎานัน กมมมานัน การกั ๑

ตํ หนนุติ นิริเย วชนุติ
กุกุณิสุมิ ปสสสมิ วิปฬาลิตุฑุฑุ
สณณินนคตตํ รุหิรี(๑) สวณุติ
โก โจทยเย ปรโลเก สหสสนุติ ๑

ตตถ ตนุติ ตํ ฆวณุติ ตตถ นิริเย ตถา หนนุติ ๑
วชนุตตณุติ อิตโต จิตโต จ ฆวณุติ ๑ กุกุณิสุมินุติ กุกุณิยณจ(๒) ปสเส
จ หนนุติ(๓) อตโต ๑

[๘๘๑]สตุติอุสุโตปรภินุฑุฑุ(๔)

วิวิธาวุชวสุตานิ ตตถ เทเห(๕)

ปตตณุติ องการมิวจิมนุโต(๖)

สึลาสนิ วสุสติ ลุฑุฑุฑุฑุฑุ ๑

ตตถ องการมิวจิมนุโตติ ชลิตองการา วิย อจิมนุโต(๗)

๑. ส. ม. รุหิรี ๑ ๒. ม. กุกุณิย ๑ ๓. ม. หนนุติ วิชฌิมานนุติ ๑

๔. ม. สตุติ อุสุ โตมรภินุฑุฑุฑุ ๑ ๕. ม. วิวิธาวุชา วสุสนุติ ตตถ

เทวา ๑ ๖. ม. องการมิวจิมนุโต ๑ ๗. ม. อจิมนุตา ๑

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาติกั หน้า 229

อาวฐวสุสา สีเส ปตฺนติ ฯ สีลาสนีติ ชลิตสีลาสนี วสุสติ ฯ
ลุตฺทกมฺเมติ ยถา นาม เทเว วสุสนฺเต อสนิโย ปตฺนติ(๑) เอวเมว
อากาเส สมฺภูจาย วิจิตายมานา(๒) ชลิตสีลาสนีวสุสา(๓) เตสํ
ลุตฺทกมฺมานํ อุปฺริ ปตฺนติ(๔) ฯ

อฺณโห จ วาโต นิрымฺหิ ทฺสฺสโห

น ตมฺหิ สฺขํ ลภฺสี (๕) อิตฺรปี

ตตฺตํ(๖) ชาวนตฺมเลณฺมาตฺรํ

โก โจอฺทยे ปฺรโลเก สหสฺสนฺติ ฯ

ตตฺถ อิตฺรปีติ ปฺริตตฺกํปี ฯ ชาวนตฺนฺติ วิชานตฺ(๗) ฯ

[๘๘๒]สนฺชาวมานํปี รเถสุ ยุตฺตํ

สญฺโชติภฺตํ(๘) ปจฺวี กมนตฺ

ปโตทลภฺจฺหิ สฺวจอยนตฺ

โก โจอฺทยे ปฺรโลเก สหสฺสนฺติ ฯ

ตตฺถ รเถสุ ยุตฺตนฺติ วาเรน วารี เตสุ เตสุ

ชลิตโลทรเถสุ ยุตฺตํ ฯ กมนตฺนฺติ อกฺกมฺมานํ ฯ สฺวจอยนตฺนฺติ

สฺกฺจฺจ โจอฺทยนตฺ ฯ

[๘๘๓]ตมารุหนตฺ ชุรสญฺจิตํ คีรี

วิกิสนํ ปชฺชลิตํ ภยานกํ

๑. ม. อสนิ ปตติ ฯ ๒. ม. จิจฺจฺญายมานํ ฯ

๓. ม. ชลิตสีลาวัสสุ ฯ ๔. ม. ปตติ ฯ ๕. ม. ลพฺภติ ฯ

๖. ม. ตํ ตํ ฯ ๗. ม. วิชานตฺนฺติ วิวิชา ชาวนตฺ ฯ

๘. ม. สฺโชติภฺตํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 230

สณฺณินฺนคตํ รุหิรี(๑) สวณฺตํ

โก โจอทยะ ปฺรโลเก สหสฺสสนฺติ ฯ

ตตฺถ ตมารุหฺนตฺตํ ตํ ภวณฺตํ ชลิตาวุชฺสปฺหาระ อสฺหิตฺวา
ชลิตชฺเรหิ สณฺณนฺนํ ชลิตโลหปพฺพตํ อารุหฺนตํ ฯ

[๘๘๔]ตมารุหฺนตํ ปพฺพตสนฺนิกาลํ

องฺการราสี ชลิตํ ภยานกํ

สนฺททฺฒคตฺตํ(๒) กปณฺํ รุหฺนตํ

โก โจอทยะ ปฺรโลเก สหสฺสสนฺติ ฯ

ตตฺถ สนฺททฺฒคตฺตณฺติ สฺกุจฺจ ทฺทฺฒสรีริ ฯ

[๘๘๕]อพฺภกฺกุสฺมา อฺจฺจา กณฺฏกาหิ(๓) จิตา ทฺมา

อโยมเยหิ ติกฺเขหิ นรโลหิตปายิภิติ ฯ

ตตฺถ กณฺฏกาหิ จิตาติ ชลิตกณฺฏเกหิ จิตา ฯ อโยมเยหิติ
อิทฺมฺ ยะหิ อโยมเยหิ กณฺฏเกหิ อาจิตา เต ทสฺเสตฺถํ วุตฺตํ ฯ

ตมารุหฺนติ นาริโย นรา จ ปฺรทารฺคุ

โจทิตา สตฺตฺติหตฺถะหิ ยมฺนิทฺเทศการิภิติ ฯ

ตตฺถ ตมารุหฺนตฺติติ ตํ เอวรฺูปํ สิมฺพลิรฺกฺขํ อารุหฺนตฺติ ฯ
ยมฺนิทฺเทศการิภิติ ยมฺสฺส วจนการเกหิ นิริยปาเลหิติ อตฺถโล ฯ

ตมารุหฺนตํ นิริเย(๔) สิมฺพลี รุหิรมกฺขิตํ

วิทฺทฺฐกายํ(๕) วิตจํ อาตฺริ คัพฺพะเวทณฺํ

๑. ม. รุหิรี ฯ ๒. ม. สฺททฺฒคตฺตํ ฯ ๓. ม. กณฺฏกนิจิตา ฯ

๓. ม. กณฺฏกนิจิตา ฯ ๔. ม. นิริยํ ฯ ๕. ม. วิทฺทฺฐกายํ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 231

อสุสสนุตติ มหุ อุน्हหิ ปุพุกมมาปราธิกั

ทุมมกุกั วิกตั ภกุกั (๑) โโก ตั ยาเจยย ตั ธนุติ ฯ

ตตถ วิททททกายนุตติ วิทฐิสิตกัย ฯ วิตจนุตติ จมมมม้าน[๒]

ฉินนตาย โกวิพารปุปผิ วิย กีสุกปุปผิ วิย จ ฯ

[๘๘๖]อพุกฏฐสมา อุจจา อสิปตตจิตตา(๓) ทูมา

อโยมเยหิ ติกุเขหิ นร โลहितปายิภีติ ฯ

ตตถ อสิปตตจิตตาติ อสิมเยหิ ปตเตหิ จิตตา ฯ

ตมานุปตต(๔) อสิปตตปาทปี

อสิหิ ติกุเขหิ จ ฉิชชมานัน

สณฉินนคตต รุหิร(๕) สวานุตติ

โก โจทเย ปรโลเก สหสสนุตติ ฯ

ตตถ ตมานุปตตตตติ ตั ภาวนุตติ นิริยपालานัน อารุชปุพหาร

อสहितวา อนุปตต(๖) ฯ

[๘๘๗]ตโต นิกขนตมกคตติ (๗) อสิปตตนิรยา ภายา(๘)

สมปตติ เวตรณิ โโก ตั ยาเจยย ตั ธนุติ ฯ

ตตถ สมปตติตตติ ปตติ ฯ

[๘๘๘]ขรา ขาโรทกา(๙) อุน्हหา ทุกคา เวตรณิ นที

อโยโปกขรสณฉนนา ติกุชปตเตหิ(๑๐) สนนทิตติ ฯ

๑. ม. ทุมกุกะ วิตจ กตตติ ฯ ๒. ม. เอตถนตเร ฉิททาวฉิททนตติ

ทิสฺสติ ฯ ๓. ม. อสิปตตจิตตา ฯ ๔. ส. ม. ตมารุหนตติ ฯ

๕. ส. ม. รุหิร ฯ ๖. ม. อารุหนตติ ฯ ๗. ม. นิกขนตมคตติ ตติ ฯ

๘. ม. อสิปตตจิตตา ทูมา ฯ ๙. ม. ขาโรทิกา ตตตตา ฯ

๑๐. ม. ติกุชา ปตเตหิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณา หน้า 232

ตตฺถ ขรชาติ ผรุสา กฏฺกา ฯ อโยโปกฺขรสณฺณนาติ อโยมเยหิ
ติจฺฉินฺประยฺนเตหิ โปกฺขรปฺตฺเตหิ สณฺณนา ฯ ปตฺเตหิตี เตหิ
ปตฺเตหิ สานฺนํ ติกฺขา หุตฺวา สนฺนติ ฯ

ตตฺถ สณฺณินฺนคตฺตฺนํ วุยฺหนํ รุจฺฉิมกฺขิตํ
เวตรณฺเณ อนาลมฺเพ โก ตํ ยาเจยฺย ตํ ธนฺฺติ ฯ
ตตฺถ เวตรณฺเณติ เวตรณฺเณอฺทกสํชาเต(๑) เวตรณฺเณอฺทเกติ ฯ
นิริยกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ ฯ

อิมํ ปน มหาสตฺตสฺส นิริยกถํ สุตฺวา ราชา สํวิคฺค-
มานหทย(๒) มหาสตฺตสฺสตามฺนิ กเวสี(๓) หุตฺวา อาห

[๘๘๕]เวชามิ รุกฺโข วิย ฉิขฺชมาโน
ทิสฺส น ชานามิ ปมฺพุหฺสณฺเณ(๔)
ภยฺसानุตฺปปามิ(๕) มหา จ เม ภยา
สุตฺวาน กถา(๖) ตว ภาสิตา อีเส
อาทิตฺเต วาริมชฺฉํว ทิปฺโปเวมฺหริวณฺเณ(๗)
อนฺธกาเรว ปชฺโชโต ตวโนสฺสิ สรณฺ อีเส
อตฺถลฺลจ ฐมมฺลจ(๘) อนฺธาส มํ อีเส
อตีตมทฺธา อปฺราธิตํ มยา

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. สํวิคฺคหทย ฯ

๓. ม. ตาณกเวสี ฯ ๔. ส. ม. ปมฺพุหฺสณฺเณ ฯ ๕. ส. ม. ภยานุตฺปปามิ ฯ

๖. ม. กถา ฯ ๗. ม. ทิปฺโปเวมฺหริวณฺเณ ฯ ๘. ม. ฐมมํ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 233

อาจิกข เม นารท สุทฺธิมคฺคิ

ยถา อหิ โน นิรยํ ปเตยฺยนฺติ ฯ

ตตฺถ ภยสฺสานุตฺตปฺปามีติ อตฺตนา กตฺตสฺส ปาปฺสฺส ภยเณ
อนฺตฺตปฺปามี ฯ มหา จ เม ภยาคิ มหฺนตฺตญจ เม นิรยภยํ
อุปฺปนฺนํ ฯ ทีปํ โวเจตติ ทีปํ วิย โอเข ฯ อิทํ วุคฺคตํ โหติ
อาทิตฺเต กาเย วาริมชฺฌํ วิย ภินฺนนาวานํ โอเข วา
อณฺณเว วา ปตฺติฏฺจํ อลภมานานํ ทีปํ วิย อนฺธกาเร
คตฺตานํ ปชฺชโชโต วิย [๑] ตฺวํ โน อีเส สรณํ ภว ฯ
อตีตมทฺธา อปราริตฺติ มยาคิ เอกํเสน มยา อตีตกมฺมํ
อปราริตฺติ [๒] กุสฺลํ อติกุกมิตฺวา อกุสฺลเมว กตฺนฺติ ฯ

อถสฺส มหาสฺสโต วิสุทฺธิมคฺคิ อาจิกขนฺโต(๑) สมนฺมา ปฏฺธิปนฺเน
โปราณกราชาโน อุทาหรณฺวเสน ทสฺเสนฺโต อาห

[๘๕๐] ยถา อหุ ฐตฺรญฺโจ เวสฺสามิตฺโต จ อญฺจโก

ยมทตฺติ(๔)

อุสิฺนฺนโร(๕) จาปี สีวี จ ราชา

ปริจาริกา(๖) สมนฺ พุทฺทมณฺนํ

เอเต จญฺเญ จ ราชาโน เย สกฺกวิสยํ (๗) คตา

อธมฺมํ ปรีวชฺเชตฺวา ฐมฺมญฺจร มหิปฺติ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร จสฺสทฺโท อตฺถิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร วิราชิตฺนฺติ

ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. อาจิกฺขิตฺตุํ ฯ ๔. ม. ยามตฺถกฺคิ ฯ

๕. ม. อุสิฺนฺนโร ฯ ๖. ม. ปริจาริกา ฯ ๗. ม. สกฺกวิสยํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 234

อนุนหตุถา จ เต พุยมเห โฆสยนตุ ปุเร ตว
 โก ฉาโต โก จ ตลิตโต โก มालิ โก วิลปน
 นานารตุถานัน วตุถานัน โก นคุโก ปรีทหิสฺสตี
 โก ปนฺเถ ฉตุตมาเทตี ปาทุกา จ มุฑู สุภา
 อิติ สายญจ ปาโต จ โฆสยนตุ ปุเร ตว
 ชินฺณํ โปสิ ควสฺสญจ มาสฺสุ ยฺญช ยถา ปุเร
 ปรีหารญจ ทชฺชาลี อธิการกโต พลิตฺติ ฯ

ตตุถ เอเต จาติ ยถา เอเต [๑] ฐตรญฺโจ เวสฺสามิตฺโต
 อฏฺฐโก ยมทตฺติ อุตินฺนโร (๒) สิวีราชาตี ฉ ราชานอ อญฺเญ จ
 ษมฺมํ จริตฺวา สกฺกวิสขิ กตา เอวํ ตฺวํปี อษมฺมํ ปรีวชฺเชตฺวา
 ษมฺมญฺจร ฯ โก ฉาโตตี มหาราช ตว พุยมเห จ ปุเร จ
 ราชนิเวสเน เจว นกระ จ อนุนหตุถา ปุริสา โก ฉาโต โก
 ตลิตฺโตตี เตสํ ทาทูกามตาย โฆสฺเสนตุ ฯ โก มालนฺติ โก
 มालิ อิจฺฉตี โก วิลปนํ อิจฺฉตี นานารตุถานัน วตุถานัน ยิ
 ยิ อิจฺฉตี ตํ ตํ ททนฺตุ โก นคุโก ปรีทหิสฺสตีตี โฆสฺเสนตุ ฯ
 โก ปนฺเถ ฉตุตมาเทตีตี โก ปนฺเถ ฉตุตมาทียตี (๓) ฯ ปาทูกา
 จาติ อูปาหนา จ มุฑู สุภา โก อิจฺฉตี ฯ

ชินฺณํ โปสนฺติ โย เต อูปฏฺฐาโก (๔) อมฺจฺโจ วา อญฺโธ
 วา ปุพฺพกตฺตูปกาโร ชราชินฺณกาเล ยถา โปราณํ (๕) กมฺมํ กาคู
 # ๑. ม. เอตุถนฺตเร จสทฺโท อตฺถิ ฯ ๒. ม. อุตินฺนโร ฯ
 # ๓. ม. ฉตุตฺ ธารยิสฺสตี ฯ ๔. ม. อูปฏฺฐาเกสุ ฯ
 # ๕. ม. โปราณกาเล ฯ

*เล่มที่ 37 พุรหมนารทชาตกั หน้า 235

น สกุกโถติ ฯ เยปี เต ควาสสาทโย(๑) ชินฺณกาเล(๒) กम्मํ กาคู
 น สกุกโณนฺติ ฯ เตสฺส เอกํปี ปุพฺเพ วีย กम्मเมสฺส มา โยชยิ ฯ
 ชินฺณกาลสฺมี หิ เต ตานิกมฺมานิ กาคู น สกุกโณนฺติ ฯ
 ปรีหารญจาติ อีช ปรีหาโร สกุกาโรติ วุตฺโต ฯ อิทํ วุตฺตํ
 โหติ โย จ เต พลี หุตฺวา อธิการกโต ปุพฺเพ กตฺวาปกาโร
 โหติ ตสฺส [๓] ยถาปฺราณํ ปรีหารํ ทเทยฺยาสี ฯ อสฺปฺปรีสา
 หิ อตฺตโน [๔] อุปการํ กาคู สมตฺตกาเลยฺว สมฺมานํ กโรนฺติ
 อสมตฺตกาเล [๕] น ตํ โอลเณนฺติ สปฺปรีสา ปน สมตฺตกาเลปี
 อสมตฺตกาเลปี เตสํ ตเถว สกุการํ กโรนฺติ ตสฺมา ตฺวํปี
 เอวํ กรยฺยาสีติ ฯ

อิตี มหาสตุโต รลฺโย ทานกถญจ สีสกถญจ กเถตฺวา
 อิทานิ ยสฺมา อัย ราชา อตฺตโน อตฺตภาเว รเถน อุปเมตฺวา
 วณฺณนิยมาเน ตฺสตีติ(๖) ตสฺมา(๗) สพฺพกามทฺหฺร โลกปมาย ฐมฺมํ
 เทเสนฺโต อาห

[๘๕๑]กาโย เต รตฺสญฺญาโต มโนสารถิโก ลหุ
 อวิหีสาสาริตกฺโข สํวิภาคปฺปฏิจฺจโท
 ปาทสญฺณมเนมิโย หตฺถสญฺณมปฺกฺขโร
 กุจฺฉิสญฺณมณพฺภนฺโต วาจาสญฺณมกฺุชโน

- # ๑. ม. ควาสสาทโย ฯ ๒. ม. ชินฺณตฺยา ฯ
- # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ชราชินฺณกาเลติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร อุปการกานนฺติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๔. ม. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท อตฺถิ ฯ
- # ๖. ม. ตฺสตีตฺสตี ฯ ๗. ม. ตสฺมาตฺส ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณา หน้า 236

สจฺจวากฺยสมตฺตงฺโก	อเปสฺสณฺณสฺสณฺณโต
คิราสขิลเนลฺงฺโก	मितภาณิสิเลสิโต
สทฺฐาโลกุสฺสํชาโร	นิวาทณฺชลิกุพฺพโร
อถทฺฐตานตีสํโก	สีลสํวรนทฺฐโน
อกุโกชนมนุคฺฆมาฏี	ชมฺมปณฺฑทรจฺจตฺตโก
พาหุสจฺจมฺपालมฺโพ(๑)	จิตฺติจิตฺตมฺปาธิโย
กาลณฺณตฺวจิตฺตสํโร	เวสสารชฺชติทณฺฑโก
นิวาทวฺจฺจติโยตฺตงฺโก(๒)	อนตฺติมานยฺโยโก ลหุ
อลินฺนจิตฺตสนฺถาโร	วฺจฺจตฺติเสวี รโชนโต
สตี ปโตโท ธีรสฺส	ชิตฺติ โยโก จ รสฺสมิโย
มโน ทนฺตํ ปถํ เนติ	สมทฺนเคหิ วาชิภิ
อิจฺฉา โลโก จ กุम्ภมฺกุโค	อุชฺชมฺกุโคว(๓) สณฺณโม
รูเป สทฺเท รเส คนฺธ	วาหนสฺส ปชฺราวโต
ปณฺณวา อาโกณฺณี ราช	ตฺตถ อตฺตาว สารี
สเจ เอเตน ยานเนน	สมจฺริยา ทพฺพา ชิตฺติ
สพฺพกามทฺุโห ราช	น ชาตฺุ นิริยํ วเชติ ฯ

ตฺตถ รตฺตณฺณวาโตติ มหาราช ตว กาโย รโถติ

สณฺณวาโต โหตฺุ ฯ มโนสํารถิโกติ มนสํชาเตน กุสฺลจิตฺเตน
สํารถินา สมนฺนาคโต ฯ ลหุติ วิคตฺถินมิทฺฐตาย สลฺลหุโก ฯ

๑. ม. พาหุสจฺจมฺपालมฺโพ ฯ ๒. ม. นิวาทวฺจฺจติโยตฺตงฺโก ฯ

๓. ส. ม. อุชฺชมฺกุโค จ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตกั หน้า 237

อวิหีสาสาริตกุโชติ อวิหีสามเยน สาริตเณ สุปรินิฏฺฐิตเณ(๑) อกฺเขน
สมนฺนาคโต ฯ สัวิภาคปฏิจฺจนโหติ ทานสัวิภาคมเยน ปฏิจฺจนเณ
สมนฺนาคโต ฯ ปาทสยฺญมเนมิโยติ ปาทสยฺญมมยาย เนมียา
สมนฺนาคโต ฯ หตฺถสยฺญมปภุขโรติ หตฺถสยฺญมมเยน ปภุขเรณ
สมนฺนาคโต ฯ กุจฺฉิสยฺญมมพฺภนุโหติ กุจฺฉิสยฺญมสัขาเตน
मितโกชนมเยน เตเลน อพฺภณฺชนุโต(๒) ฯ วาจาสยฺญมกฺุชโนติ วาจา-
สยฺญมเณ อกฺุชโน ฯ สจฺจวากฺุยสมตฺตงฺโกติ สจฺจวากฺุเยน ปริปฺณฺณ-
องฺโก อขณฺฑทรณฺงฺโก ฯ อเปสฺสยฺญมสฺสยฺญมโตติ อเปสฺสยฺญมเณ สฺสยฺญ-
มสยฺญโต สฺสยฺญโต ฯ คิราสขิลเนลฺงฺโกติ สขิลาย สณฺหวาจา
นิทฺโทสงฺโก มกฺุชรณฺงฺโก ฯ มิตภานิสิเลสิโตติ มิตภานิสัขาเตน
สิเลเสน สฺสยฺญม สัพนฺุโร ฯ สทฺธาโลภสฺสยฺญมโรติ กมฺมผล-
สทฺทหนสัขาเตน สทฺธามเยน จ(๓) อโลภมเยน จ สฺนุทเรณ
อลงฺกาเรณ สมนฺนาคโต ฯ นีวตมฺเยน(๔) เจา อญฺชลิทกมฺมเยน จ กุพฺพเรณ สมนฺนาคโต ฯ
อถทฺชตฺตานิสาโกติ สขิลสมฺมโหมทกภาวสัขาตฺตาย อถทฺชตฺตานิ
อานตฺธิโส โถกานตฺธิโสติ อตฺถโธ ฯ สีสลัวรนทฺชโนติ อขณฺฑปญฺจ-
สีลจกฺุชฺนุทฺธิยาทิสัวรสัขาตฺตาย นทฺชนรชฺชยา สมนฺนาคโต ฯ
อกฺุโชนมฺนุคฺมาภีติ อกฺุโชนภาวสัขาเตน อญฺคฺมาญฺเณ

๑. ม. สฺสยฺญม ปรินิฏฺฐิตเณ ฯ ๒. ม. อพฺภณฺชนุโต ฯ

๓. ม. กมฺมผลสทฺทหนสทฺธามเยน จ ฯ

๔. ม. นีวตมเยน ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 238

สมนุณาคโต ฯ ชมมปณฺฑทรจตุตโกติ ทสกุสลกมมปถมมสํขาเตน(๑)
ปณฺฑทรจตุเตน สมนุณาคโต ฯ พาหุสจฺจมุปาลมฺโพติ
อตุตสนฺนิสฺสิตพหุสฺสุตถาวมเยน อุปาลมฺเพน สมนุณาคโต ฯ
จิตฺติจตุตมุปาทิโยติ โลกชฺมเมหิ อวิกมฺปนภาเวน สฺกุญฺจ จิตฺเตกคฺคตา-
ภาวปฺปตฺตจิตฺตสํขาเตน อุปาทินา อตุตตรตฺตถรเณน วา ราชา-
สเนน วา สมนุณาคโต ฯ

กาลณฺณตฺตาจิตฺตสวโรติ อัย ทานสฺส ทินฺนกาโล อัย
สีลสฺส รกฺขนกาโลติ เอวํ กาลณฺณตฺตาสํขาเตน กาลํ ชานิตฺวา
กเตน จิตฺเตน กุสลจิตฺตสวเรน สมนุณาคโต ฯ อิทํ วุตฺตํ
โหติ ยถา มหาราช รตฺสฺส นาม อาณํ อาทิ กตฺวา
สพฺพํ ทพฺพสมฺภการชาติํ ปริสฺสุทฺธิํ สวรมยญฺจ อิจฺฉิตพฺพํ เอวํ
หิ โส รโถ อทฺธานกฺขโม โหติ ฯ เอวํ ตว กายรโถปี
กาลํ ชานิตฺวา กเตน จิตฺเตน ปริสฺสุทฺเธน ทานาทินา
กุสลสวเรน สมนุณาคโต โหตุ ฯ เวสวราชชฺชติทณฺฑทโกติ ปริสฺสมชฺเณ
กเถนฺตสฺสปี วิสวาทภาวสํขาเตน ติทณฺฑเทน สมนุณาคโต ฯ
นิวาทวุตฺตติโยตฺตงฺโกติ โอวาทเว วตฺตตฺนสํขาเตน มุทฺธนา
ฐุรโยตฺเตน สมนุณาคโต ฯ มุทฺธนา หิ ฐุรโยตฺเตน พทฺธรณฺถํ
สินฺธุวา สฺขํ วหนฺติ เอวํ ตวปี กายรโถ ปณฺฑิตานํ
โอวาทวุตฺตติตฺตาย อาพนฺโธ สฺขํ ยาศิตฺติ (๒) อตุตฺโถ ฯ อนตฺติมานยฺโย
๑. ม. ทสกุสลกมมสํขาเตน ฯ ๒. ม. ยาศิตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาตถ์ หน้า 239

ลหุติ อนติมานลัขาเตน ลหุเกน युเคน สมनุनाคโต
อลีนจิตตสนุณาโรติ ยถา นาม รโถ ทนุตมเยน อุพาเรน
สนุถเรน โสภติ เอวံ ทว กายรโถ ทานาทินา อลีน-
อสงกุฎิตจิตตสนุณาโร โหตุฯ วุฑฒิสเววี รโฆหโตติ ยถา นาม
รโถ วิสเมน รชภูจानมกเคน คจจนุโต รโฆกิญโญ น โสภติ
สเมน วิรเชน มกเคน คจจนุโต โสภติฯ เอวံ ทว กายรโถปี
ปณณาวุฑฒิสเววิตาย สมตลั อุชুমคักั ปฏิปชชิตวา หตรโฆ
โหตุฯ สติ ปโตโท ชีรสุสชาติ ชีรสุส ปณนิตตสุส ทว ตสุมิ
รเถ(๑) สุปฏิภูจิตตติ ปโตโท โหตุฯ ธิติ โยโค จ รสุมิโยติ
อพุโกจณินุนวิริยลัขาตา ธิติ [๒] หิตปฏิปคตติยั ยุชชนภาวลัขาโต
โยโค จ ทว ตสุมิ รเถ สุวคติตา ธิรา รสุมิโย โหนตุฯ
มโน ทนุตั ปถั เนติ สมทनुเตหิ วาชิภิติ ยถา นาม รโถ
วิสทनुเตหิ สินุชเวหิ อุปปถั ภชติ(๑) สมทनुเตหิ สมสิภุจิตเทหิ
ยตุโต อุชุปถเมว อนุเวติ เอวံ ทว มโนปี ทนุตั นิพุพิเสวนั
กุมมคักั ปหาย อุชুমคักั คณหติฯ ตสุมา สุนุตั
อจารสมปุนัน จิตตัม ทว กายรตสุส สินุชวภิจจัม สาเชตุฯ
อิจจา โลโก จาติ ตตถ อปปคเตสุ วตถุสุ อิจจา ปคเตสุ
โลโกติ อัย อิจจา จ โลโก จ กุมมคักุโค นาม กุฎิลो
อนุชুমคักุโค อปายเมว เนติ ทสกุสทกมมปถวเสน ปน
๑. ม. กายรเถฯ ๒. ม. เอตุถนุเตร จสทโท อตุถิฯ
๓. ม. ยาคิฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 240

อฏฺฐจฺกิกมคฺเคน(๑) วา ปวตฺโต สีสถณฺณโม อชฺหมคฺโค นาม ฯ
โส ทว กายรตฺตส มคฺโค โหตุ ฯ รูเปติ เอเตสุ มนาปีเยสุ
รูปาทีสุ กามคฺเชสุ นิมิตฺตํ คเหตุวา ชาวนฺตฺตส ทว
กายรตฺตส อุปฺปํ ปฏิปนฺนสฺส ราชรตฺตส สินฺชเว อาโกญฺเจตฺวา
นิวารณฺปโตทลฺลฺลฺจฺ(๒) วีย ปญฺญา อาโกญฺนี โหตุ ฯ สฺวา หิ นํ
อุปฺปลคฺมนโต นิวารेतฺวา อชฺหํ สุจฺริตมคฺคํ อโรเปสฺสตี ฯ
ตตฺถ อตฺตาวาตี ตสฺมี ปน ทว กายรเถ อญฺโฆ สารถิ
นาม นตฺถิ ทว อตฺตาว สารถิ(๓) ฯ สเจ เอเตน ยานเนนาตี
มหาราช ยสฺเสตํ เอวรูปํ ยานํ สเจ [๔]เอเตน ยานเนน
สมจฺริยา ทพฺพา ฐิตีติ ยสฺส สมจฺริยา จ ฐิติ จ ทพฺพา
โหติ ธิรา โส เอเตน ยานเนน ยสฺมา เอส รโถ
สพฺพกามทฺโห ราช ยถาปตฺถิตฺเต สพฺพกามเตติ ตสฺมา น
ชาตุ นิริยํ วเชติ(๕) เอกํเสน ตํ ชาเรหิ เอวรูปเนน ยานเนน
นิริยํ น คจฺจสิ ฯ อิติ โข มหาราช ยํ มํ อวจ อจฺจิกฺข
เม นารท วิสุทฺธิมคฺคํ(๖) ยถา อหํ โน นิริยํ ปเตยฺยนฺนตี
อยนฺเต โส มยา อนกปริยาเยน อกฺขาโตติ ฯ

เอวมสฺส ฐมมํ เทเสตฺวา มิจฺฉาทิฏฺฐี โโฮหารेतฺวา(๗) สีเล

๑. ม. อฏฺฐจฺกิกมคฺควเสน ฯ ๒. ม. นนิวารณฺปโตทลฺลฺลฺจฺ ฯ

๓. ม. สารถิ โหตุ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร อตฺถิติ ทิสฺสตี ฯ

๕. ม. วเช ฯ ๕. ม. วเช ฯ ๖. ม. วิสุทฺธิมคฺคํ ฯ

๗. ม. ชหาเปตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 พุทธมนารทชาติกั หน้า 241

ปติภูจเปตฺวา อิโต ปฏฺจาย ปาปมิตฺเต ปหาย กลฺยาณมิตฺเต
อุปสงฺกมฺม นิจฺจํ อปฺปมตฺโต โหหิติ ราชานํ โอวาทิตฺวา(๑) ราชชิตฺ
คุณฺ (๒) วณฺณตฺวา ราชปฺริสาย จ ราโชโรชานญจ โอวาทิ ทตฺวา
มหนฺตนาณฺภาเวน เตสํ ปสฺสนฺตนาณฺเยว(๓) พุทฺทมฺโลกิ คโต ฯ

ราชา ตสฺส โอวาท ธิโต มิจฺจาทิภูจิ ปหาย ทานาทินิ
ปฺลฺลณฺวานิ กตฺวา สกฺกปฺรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา น ภิกฺขเว อิทานเว
ปฺพุเพปิ มยา ติภูจิชาลํ ภินฺทิตฺวา อูรฺเวลกสฺสโป ทมิโตเยวาทิ
วตฺวา ชาติกั สโมชานนฺโต โอสานเ อิมา กถา อภาสิ

[๘๕๒]อลาโต เทวทตฺโตสิ สฺนาโม อาสิ ภาทฺทชิ
วิชโย สาริปฺตฺโตสิ โมคฺคผลฺลาโนสิ วิชโก(๔)
สุนกฺขตฺโต ลิจฺฉวิปฺตฺโต คฺุณฺ อาสิ อเจลก
อานนฺโทว รุจา อาสิ ยา ราชานํ ปสฺสยิ(๕)
อูรฺเวลกสฺสโป ราชา ปาปทิภูจิ ตทา อหุ
มหาพุทฺธมา โพธิสฺตฺโต เอวํ ธารเถ ชาติกนฺติ ฯ

มหานารทชาติกั อฏฺฐมฺ(๖) นิภูจิตฺ(๗) ฯ

- # ๑. ม. โอวาทิ ทตฺวา ฯ ๒. ม. คุณิ ฯ ๓. ม. ปสฺสนฺตนาณฺเยว ฯ
- # ๔. ม. พิชโก ฯ ๕. ม. ปสฺสยิ ฯ ๖. ส. มหานารทกสฺสปชาติกั ฯ
- # ม. มหานารทกสฺสปชาติกวณฺณา อฏฺฐมา ฯ
- # ๗. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

วิฐุรชาตกั

ปณฺฑู กัถียาสิ ทุพฺพลาติ อิทํ สตุถา เขตวเน

วิหรนุโต [๑] ปณฺญาปารมี อารพุก กเถสิ ฯ

เอกทิวสมฺหิ(๒) ภิกฺขุ ฌมฺมสภายั กถั สมฺภูจฺจาเปตุ อวฺโส
 อโห วต สตุถา มหาปฺลโย ปุถุปฺลโย [๓] ชวนปฺลโย
 หารสปฺลโย ติกฺขปฺลโย นิพฺเพชฺชกปฺลโย ปรปฺปวาทมทุทโน
 อตุตโน ปณฺณานุกาเวน ขตุตฺติยปณฺฑิตาทีหิ อภิสงฺขเต สุขุมปณฺเห
 ภินฺทิตฺวา เต ทเมตฺวา นิพฺพิเสวเน กตฺวา [๔] สรณฺเส จิว สึเลสุ
 จ ปตฺติฏฺฐเปตฺวา อมตคามิมคฺคั ปฏฺฐิปาเทสิตี ฯ สตุถา อากนฺตฺวา
 กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาตี ปุจฺฉิตฺวา ฆนฺเต
 อิมาย นามาตี วุตฺเต อนจฺจริยั ภิกฺขเว ยั ตถาคโต
 ปรมาภิสมฺโพธิ ปตฺโต(๕) ปรปฺปวาทั ภินฺทิตฺวา ขตุตฺติยาทโย วินยฺย
 ปุริมภวสฺมี หิ อนฺตฺตรั โพธิธานั ปฺริเยสนฺโตปิ ตถาคโต
 ปณฺญา ปรปฺปวาทมทุทโนเยว ตถาหิ อิทํ วิฐุรปณฺฑิตกาเล(๖)
 สฏฺฐิโยชฺนุพฺเพเช กภาพฺทฺริปฺพตมฺพุทฺธนิ (๗) ปุณฺณกั นาม ยกฺข-
 เสนาปตี [๘] ฌาณพเลน(๙) ทเมตฺวา นิพฺพิเสวณั กตฺวา ปณฺจสิเลสุ
 # ๑. ม. เขตฺถนฺตเร อตุตโนตี ทิสฺสตติ ฯ ๒. ม. เอกทิวสมฺหิ ฯ
 # ๓. ม. เขตฺถนฺตเร คมฺภีรปฺลโยตี ทิสฺสตติ ฯ
 # ๔. ม. เขตฺถนฺตเร ตีสฺสูตี ทิสฺสตติ ฯ ๕. ม. ปรมาภิสมฺโพธิปตฺโต ฯ
 # ๖. ม. วิฐุรกาเล ฯ ๗. ม. กภาพฺทฺริปฺพตมฺพุทฺธนิ ฯ
 # ๘. ม. เขตฺถนฺตเร อตุตโนตี ทิสฺสตติ ฯ ๙. ม. ฌาณพเลนาว ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 243

ปติภูกเบนุโต อตฺตโน ชีวิตทานิ(๑) ทาเปสินฺติ วตฺวา ตฺณฺหิ
อโหสิ เตหิ ยาจิโต อตีตฺ อหริ ฯ

อตีเต กุรฺรภฺเจ อินฺทปตฺตนคเร ชนฺณชยโกโรพฺย นาม
ราชา รชฺชํ การเตสิ ฯ วัชรปณฺฑิติโต นาม อมจฺโจ ตสฺส
อตฺถชมนฺนาสาสโก อโหสิ ฯ โส มชฺชรโกโธ มหาชมนฺมกฺกโก
สกลชมนฺพุทฺธิปราชานอ หตฺถิกนตฺวิณาสเรน ปลฺลทฺธา หตฺถิโน(๒) วย
อตฺตโน มชฺชรชมนฺมเทสนาย ปโลเกตฺวา เตสํ สกฺรภฺจฺจานิ(๓) กนฺตุ
อททมานอ พุทฺธลึลลย มหาชนฺสส ชมนฺมํ เทเสนฺโต มหนฺเตน ยเสน
ตสฺมี นคเร ปฏฺิวสตี (๔) ฯ

[๕]พารานฺตสิยฺปิ โข คิหิสหายกา จตฺตาโร พฺราหฺมณ-
มหาสาธา มหฺลลกกกาลे กามेषฺสู อาทินฺนํ ทิสฺวา เลหิ ปหาย
หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา อีสิปฺพุพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญญา จ
สมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา วณฺมุลผลาหารา ตตฺถเวว จิรํ วสิตฺวา
โลณฺมพฺพิลเสวณตฺถาย จาริกญฺจรมานา อญฺครภฺฺเจ กาลจมนฺปากนคฺริ
ปตฺวา ราชฺยูชานเ วสิตฺวา ปุณฺ ทิวเส นคฺริ ภิกฺขุชาย ปวิสฺสู ฯ
ตตฺถ สหายกา จตฺตาโร กุญฺมพฺพิกา(๖) เตสํ อิริยาปเถ ปสฺสิตฺวา
๑. ม. ชีวิตํ ฯ ๒. ม. ปลฺลทฺธหตฺถิโน ฯ ๓. ม. สกฺสกรชฺชานิ ฯ
๔. ม. ปฏฺิวสตี ฯ ๕. ม. เอตฺถนตฺเร ตทา หีตี ทิสฺสตี ฯ
๖. ม. จตฺตาโร สหายกา กุญฺมพฺพิกา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 244

วนฺทิตฺวา ภิกฺขุภาษณํ คเหตุวา เอกํ อตฺตโน อตฺตโน นิเวสนํ(๑)
อาเนตฺวา(๒) ปณฺเฑน อาหารน ปริวิสิตฺวา ปฏฺยณฺํ คเหตุวา(๓)
อุยฺยาน(๔) วสาเปสฺสุ(๕)ฯ [๖] จตฺตาริ ตาปฺสา จตฺนุํ ญฺญุมฺพิกาณํ
เคเหตุ[๗] ญฺจชิตฺวา ทิวาวิหารตฺถาย เอโก[๘] ตาวตีสกฺวณํ
คจฺจติ เอโก นาคกฺวณํ คจฺจติ เอโก สุปฺณณฺกฺวณํ คจฺจติ
เอโก โกรพฺยสฺส รณฺโณ(๕) มิกาชินํ นาม อุยฺยานํ (๑๐) คจฺจติ ฯ
เตสฺ โย เทวโลกํ คนฺตฺวา ทิวาวิหารํ กโรติ ฯ โส สกฺกสฺส
ยลํ โอลิเกตฺวา อตฺตโน อุปฺญฺจากสฺส ตเมว วณฺเณติ ฯ โย
นาคกฺวณํ คนฺตฺวา ทิวาวิหารํ กโรติ ฯ โส นาคราชสฺส
สมฺปตฺตี โอลิเกตฺวา อตฺตโน อุปฺญฺจากสฺส ตเมว วณฺเณติ ฯ
โย สุปฺณณฺกฺวณํ คนฺตฺวา ทิวาวิหารํ กโรติ ฯ โส
สุปฺณณฺราชสฺส วิญฺตี โอลิเกตฺวา อตฺตโน อุปฺญฺจากสฺส ตเมว
วณฺเณติ ฯ โย โกรพฺยสฺส (๑๑) อุยฺยานํ คนฺตฺวา ทิวาวิหารํ
กโรติ ฯ โส ฌณฺชยสฺส(๑๒) สิริโสภคฺคํ โอลิเกตฺวา อตฺตโน
อุปฺญฺจากสฺส ตเมว วณฺเณติ ฯ

๑. ม. อตฺตโน นิเวสเน ฯ ๒. ม. นิสิตาเปตฺวา ฯ

๓. ม. คาหาเปตฺวา ฯ ๔. ม. อุยฺยานเนยว ฯ ๕. ม. วสาเปสฺสุ ฯ

๖. ม. เอตฺถนฺตเร เตติ ทิสฺสติ ฯ ๗. ม. เอตฺถนฺตเร นินฺทฺชนฺติ ทิสฺสติ ฯ

๘. ม. เอตฺถนฺตเร ตาปฺโสติ ทิสฺสติ ฯ ๙. ม. โกรพฺยรณฺโณ ฯ

๑๐. ม. มิกาชินอุยฺยานํ ฯ ๑๑. ม. ฌณฺชยโกรพฺยราชสฺส ฯ

๑๒. ม. ฌณฺชยโกรพฺยรณฺโณ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 245

เต จตุตทาโร [๑] กุฏุมพิกา ตั ตเทว จานั ปตฺเถนฺดา
ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา อายุหปฺริโยसानเ เอโก สกโก
หุตฺวา นิพฺพตฺติ เอโก สปุตฺตทาโร นาคภวเน นาคราชา
หุตฺวา นิพฺพตฺติ เอโก สิมฺพลีรุกฺขวิมาน(๒) สุปฺณณราชา หุตฺวา
นิพฺพตฺติ เอโก ฌนฺนชฺยรณฺโณ อคฺคมเหสียา กุจฺฉิสฺมี
นิพฺพตฺติ ฯ เตปี จตุตทาโร ตาปสา อปฺริหีนชฺฌานา กาลั
กตฺวา พุรหมฺโลกเ นิพฺพตฺตีสุ ฯ เตสุ โกรพฺยกุมารโ วุฑฺฒิมนฺวาย
ปีตุ อจฺเจเนน รชฺเช ปตฺติฏฺจหิตฺวา ฌมฺเมเน สเมเน รชฺชั
การเสตี ฯ โส ปน ชฺชุดจิตฺตโก อโหเสตี ฯ โส วัชรปฺณทิตฺตส
โไอวาทเ จตฺวา ทานั เทตี สีลั รกฺขตี อุโปสถั อุปฺวตี (๓) ฯ

โส เอกทิวสั สมากินฺนุโปสโธ วิเวกมนฺนุพฺรุทิสฺสามิตฺติ
อุยฺยานั คนฺตฺวา มนฺนุญญจฺานเ นิสีทิตฺวา สมนฺนชฺมมั อกาลี ฯ
สกโกปี สมากินฺนุโปสโธ เทวโลกเ ปฺลิวโธ โหตีตี มนฺนุสฺสโลกเ
ตเมว อุยฺยานั คนฺตฺวา [๔] มนฺนุญญจฺานเ นิสีทิตฺวา สมนฺนชฺมมั
อกาลี ฯ วุฑฺฒนาคราชาปี สมากินฺนุโปสโธ นาคภวเน
ปฺลิวโธ โหตีตี ตตฺเถว คนฺตฺวา เอกสฺมี มนฺนุญญจฺานเ
นิสียทิตฺวา สมนฺนชฺมมั อกาลี ฯ สุปฺณณราชาปี สมากินฺนุโปสโธ
สุปฺณณภวเน ปฺลิวโธ โหตีตี ตตฺเถว คนฺตฺวา เอกสฺมี
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ชนาตี ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. สิมฺพลีวิมานเ ฯ
๓. ม. อุปฺวตี ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร เอกสฺมินฺนุตี ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 246

มนุญญจกถาเน นิสีทิตฺวา สมณชมฺมํ อกาสิ ฯ เตปิ จตฺตารโ
ชฺนา สายณฺหสมเย สกสจกฏจกถา(๑) นิกฺขมิตฺวา มงฺคฺลปโกฺขรณฺตีเร
สฺมาคณฺตุวา อณฺณมณฺณํ โอลเกตุวา ปุพฺพสีเนหฺวเสน สมนฺคฺคา
สฺมโหมทฺมานา หุตฺวา อณฺณมณฺณํ เมตฺตจิตฺตํ ปจฺจุปฺกฺจเปตฺวา(๒)
มจฺจฺรปฺภิสฺนฺธาริ กตฺวา (๓) [๔] สกโกปี มงฺคฺลสีลาตฺเต นิสีทิตฺ อิตฺเร(๕)
อตฺตโน อตฺตโน ยุตฺตํ (๖) โอลกาสิ ลตฺวา นิสีทิสฺสุ ฯ อถ เน
สกโก อหา มยฺปี จตฺตารโ ราชาโนว สฺมาทินฺนุโปสธา(๗) อมฺเหสุ
ปน กสฺส ลีลํ มหนฺตฺนฺติ ฯ อถ นํ วรฺุณฺนาคราชา อหา
ตฺมฺหากปี ตินฺณํ ชฺนानํ ลีลโต มยฺหเมว (๘) ลีลํ มหนฺตฺนฺติ ฯ
กิเมตฺถ การณฺนฺติ ฯ อยฺ ตาว สฺปณฺณราชา อมฺหากิ
ชาตानมฺปี อชาตानมฺปี ปจฺจามิตฺโต อหิ เอวฺรูปิ อมฺหากิ
ชีวิทกฺขยกริ ปจฺจามิตฺตํ ทิสฺวาปี ตสฺส (๙) โกปี (๑๐) น กโรมิ อิมินา
การณฺเนน มม ลีลํ มหนฺตฺนฺติ วตฺวา อิทํ ทสฺนินิปาเต(๑๑)
จตุโปสธชาตเก ปจฺมํ กาดมาห

โย โกปนเยเย น กโรติ โกปี
น กุชฺชติ สฺปฺปฺริโส กทาจิ
กุทฺโรปี โส นาวิกโรติ โกปี
ตํ เว นริ สมณมาหุ โลเกติ ฯ

- # ๑. ม. สกฏจกถาเน ฯ ๒. ม. อุปฺกฺจเปตฺวา ฯ ๓. ม. กรีสฺสุ ฯ
- # ๔. ม. เมตฺตจิตฺเต เตสฺสทิตฺ ทิสฺสติ ฯ ๕. ม. อิตเรปิ ฯ
- # ๖. ม. ยุตฺตาสนํ ฯ ๗. ม. อยฺ ปาโ จ นตฺถิ ฯ
- # ๘. ม. มยฺหนฺติ ฯ ๙. ม. ตสฺสชาติ ฯ ๑๐. ม. โกริ ฯ
- # ๑๑. ม. ทสฺนินิปาเต ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 247

ตตุถ โยติ ขตุติยาทีสุ โยโกจิ ๑ โโกปเนยเยติ
 กุชฌิตพพยุตตุเคนน ปุคฺคเถ ขนฺตีวาทิ (๑) วีย โโกปี น กโรติ ๑
 กทาจิติ โย จ กิสิมิณฺจิจิ กเถ น กุชฌติ (๒) ๑ กุฑุโรปีติ สเจ
 ปน โส สปุริโส กุชฌติ อถ กุฑุโรปี ตํ โโกปี นาวิกโรติ
 จูฬโพธิตาปโส วีย ๑ ตํ เว ยุตฺตตริ นรฺนฺติ (๓) มหาราช ตํ สปุริสํ (๓)
 สมิตปาปตาย โลเก ปณฺชิตา สมณฺสิ กเถนฺติ อิม ปน คุณา
 มยิ สนฺติ ตสฺมา มเมว สีลํ มหนฺตฺนฺติ ๑

ตํ สุตฺวา สุปณฺณราชา อยิ นาโค มม อคฺคกฺโข
 ยสฺมา ปนาหิ เอวรूपิ อคฺคกฺโข ทิสฺวาปี ชุทฺติ อธิวาเสตฺวา
 อาหารเหตุ ปาปี น กโรมิ ตสฺมา มม (๔) สีลํ มหนฺตฺนฺติ
 วตฺวา [๕] คถมาห

โอโนทโร (๖) โย สหเต ชิมฺจฺฉิ
 ทนฺโต ตปฺสฺสี มิตปานโกชน
 อาหารเหตุ น กโรติ ปาปี
 ตํ เว นริ สมณฺมาหุ โลเกติ ๑

ตตุถ ทนฺโตติ อินฺทริยทมนน สมนฺนาคโต ๑ ตปฺสฺสีติ
 ตปฺนิสฺสีตโก ๑ อาหารเหตุ (๗) น กโรติ ปาปนฺติ ชิมฺจฺฉาย
 ปีฬิโตปี (๘) โย ลามกมฺมํ น กโรติ ชมฺมเสนาปติ สาริปุตฺตเถโร

- # ๑. ม. ขนฺตีวาทิตาปโส ๑ ๒. ม. กุชฌเตว ๑
- # ๓. ม. มหาราชานอ ตํ เว ปุริสํ ๑ ๔. ม. มเมว ๑
- # ๕. ม. เอตฺถนฺตเร อิมฺนฺติ ทิสฺสติ ๑ ๖. ม. อุนฺทโร ๑
- # ๗. ม. อาหารเหตุติ ๑ ๘. ม. อติชิมฺจฺฉปีฬิโตปี ๑

วีย อหิ ปน อชฺช อาหารเหตุ ปาปํ น กโรมิ ตสฺมา มม(๑)

สีลํ มหนฺตฺนฺติ ฯ

ตโต สกฺโก เทวราชา อหิ นานปฺปการิ สุขปทฺฐจฺานํ
เทวโลเก สมฺปตฺตี ปหาย สีลํ รกฺษณตฺถาย(๒) มนฺุสฺสโลกิ อากโต
ตสฺมา ตุมฺหากํ สีลโต มม สีลํ มหนฺตฺนฺติ วตฺวา อิมํ
กาถมาห

ขิทฺทํ รตี วิปฺปชฺหิตฺวา(๓) สพฺพิ

น จาลิกํ ภาสติ กิณฺจิ โลเก

วิภูสณฺุจฺานา วิรโต เมถุนสฺมา

ตํ เว นริ สมณฺมาหุ โลเกติ ฯ

ตตฺถ ขิทฺทนฺติ กายิกวาจสิกขิทฺทํ ฯ รตฺนินฺติ ทิพฺพกามคุณ-
รตี ฯ กิณฺจิติ อปฺปมตฺตกํปิ ฯ วิภูสณฺุจฺานาติ มํสฺวิภูสา จ
ฉวิวิภูสา จ เทว วิภูสา ตตฺถ อชฺโฆหรณฺิยาหาโร มํสฺวิภูสา
นาม มาลาคนฺุชาทีนํ ฉวิวิภูสา นาม เยน อกฺุสลจิตฺเตน สาทิยตี(๔)
ตนฺตสฺส จานํ ตโต ปฏฺิวิริโต ฯ เมถุนสฺมาติ เมถุนเสวนโต จ
โย ปฏฺิวิริโต ฯ ตํ เว นริ สมณฺมาหุ โลเกติ อหิ ปน อชฺช
เทวจฺุรรา ปหาย อีธาคนฺุตฺวา สมณฺมมํ กโรมิ ตสฺมา มม
สีลํ มหนฺตฺนฺติ ฯ

เอวํ สกฺโกปิ อตฺตโน สีลเมว วณฺเณติ ฯ

๑. ม. มเมว ฯ ๒. ม. สีลรกฺษณตฺถาย ฯ ๓. ม. วิปฺปชฺหิตฺวาน ฯ

๔. ม. ธารียตี ฯ

*เล่มที่ 37 วิชาตัก หน้า 249

ตั้ง สุตฺวา ฌณชยราชา อหิ อชฺช มหนตฺติ ปริกุกฺกหิ
โสปสสทสฺสาหิ นากฺกิตฺถิหิ ปฺริปฺปฺณฺณํ (๑) อนฺเตปฺริ ปฺริจฺจชิตฺวา
อุยฺยานเน สมนฺณมฺมํ กโรมิ ทสฺมา มม สึถํ มหนตฺตฺติ วตฺวา
อิมิ คากฺกมาห

ปฺริคฺคหิ โลกฺกมฺมณฺจ สพฺพิ
เย(๒) เว ปฺริณฺญาเย ปฺริจฺจชฺนฺติ(๓)
ทนฺตฺติ จิตฺตฺติ อมฺมํ นีราถิ
ตั้ง เว นริ สมนฺนมาหุ โลกฺเกติ ฯ

ตตฺถ ปฺริคฺคหฺนฺติ นานปฺปการิ วตฺตฺกามิ ฯ โลกฺกมฺมณฺติ
ตสฺมี อุปฺปชฺชนตฺถหิ ฯ ปฺริณฺญาเยติ ฌาตฺปฺริณฺญา ตีรณฺปฺริณฺญา
ปฺหานปฺริณฺญาติ อิมายิ ตีหิ ปฺริณฺญาหิ ปฺริชานิตฺวา ตตฺถ
ชฺนฺธาทีนํ สภาวชานนํ(๔) ฌาตฺปฺริณฺญา นาม ชฺนฺเชสุ(๕)
อฺคฺคณิ อุปฺชารेतฺวา ตีรณิ ตีรณฺปฺริณฺญา นาม เตสุ โทถิ
ทิสฺวา ฉนฺทฺรากลฺสฺสาปกชฺตฺถนํ ปฺหานปฺริณฺญา นาม เย(๒) อิมายิ
ตีหิ ปฺริณฺญาหิ ปฺริชานิตฺวา วตฺตฺกามกิลลฺสกาเม ปฺริจฺจชฺนฺติ(๖)
ฉชฺชเตตฺวา กจฺจณฺติ (๗) ฯ ทนฺตฺตฺติ นีพฺพิเสวณิ จิตฺตฺตฺตฺติ
มิจฺจวาทฺกฺกภาเวณ จิตฺตฺสภาวิ ฯ อมฺมณฺติ มฺมายนตฺถนฺหาเย
๑. ม. โสปสสทสฺสนากฺกิตฺถิปฺริปฺปฺณฺณํ ฯ
๒. ม. โย ฯ ๓. ม. ปฺริจฺจเชติ ฯ ๔. ม. ทฺกฺกชานิสภาวชานนํ ฯ
๕. ม. เอตฺถนฺตฺเร เตสุติ ทิสฺสติ ฯ ๖. ม. ปฺริจฺจชติ ฯ
๗. ม. กจฺจณฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 250

วิรหิตํ ๑ นิราสนฺติ ปุตุตทาราทีหิ นิราสจิตฺตํ ๑ ตํ เว

นรฺนฺติ ตํ เอวรูปํ ปุคฺคํ สมนฺนฺติ วทฺนฺติ ๑

อิติ เต สพฺเพปี อตฺตโน อตฺตโน สีลเมว มหฺนฺตฺนฺติ

วณฺณตฺวา ชนฺนชฺชํ ปุจฺฉีสุ มหาราช อตฺถิ ปน โกจิ ตุมฺหากํ

สนฺติเก ปณฺชฺติโต โย โน อิมํ กงฺขํ วิโนทฺเยยฺยาติ ๑ อาม

มหาราช มม อตฺถชฺมมานุสาสโก[๑] อสมฺชฺโร วิชฺฐรปณฺชฺติโต

นาม อตฺถิ โส โน กํขํ วิโนทฺเสยฺยตี ตสฺส สนฺติกํ

คจฺฉามมาติ ๑ เต สาชฺฐตี สมนฺปฺจฺฉีสุ ๑ อถ สพฺเพ

เต อฺยฺยานา นิภฺขมิตฺวา ชฺมฺมสภายํ คนฺตฺวา ชฺมฺมาสนํ

อลงฺการาเปตฺวา โพธิสฺสตฺตํ ปลลงฺกาวรมชฺเชน นิสีทาเปตฺวา

ปฏฺฐิสนฺถาริ กตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสินฺนาว ปณฺชฺติต อมฺหากํ

กงฺขา อฺปฺปนฺนา ตํ วิโนทฺเหตี วตฺวา อิมํ คาถมาหฺสู

ปุจฺฉาม กตฺตารมโนมปฺยณํ

กถาสฺส โน วิคฺคโห อตฺถิ ชาโต

ฉินฺนทชฺช กงฺขํ วิจิกฺกฉฺฉิตานิ

ตยชฺช กงฺขํ วิตเรมฺ สุพฺเพติ

ตตฺถ กตฺตารนฺติ กตฺตพฺพยฺตฺตํ กการณการณ(๒)

ชานนสมตฺถํ ตฺวํ ๑ วิคฺคโห อตฺถิ ชาโตติ เอโก สีลวิคฺคโห

๑. ม. เอตฺถนฺตเร มหาปญฺโญติ ทิสฺสตี ๑

๒. ม. กตฺตพฺพยฺตฺตกการณํ ๑

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้าที่ 251

สีลวิวาโท อุปปโน อตฺถิฯ ฉินฺทชฺชาติ อมฺหากัม ตัม กงฺขัม
ตานิ วิจิจฺจิตฺตานิ วชเรน สีเนรุ ปฺหรนฺโต วิย สกฺโก
อชฺช ฉินฺท ๑ วิตเรมฺติ วิตเรยฺยาม ๑

อถ ปณฺชิตฺโต เตสํ วจันํ สุตฺวา มหาราช ตุมฺหากัม สีลัม
นิสฺสาย อุปฺปนฺนา วิวาทกถา กถํ ทุกฺกถิตํ สุกฺกิตํ วา
ชานิสฺสามิตฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

เย ปณฺชิตา อตฺถทสฺสา ภวนฺติ
ภาสฺนฺติ เต โยนิโส ตตฺถ กाले
กถนฺนุ กถานํ อภาสิตานํ
อตฺถํ นเยยฺยํ กุสลา ชนินฺทาทิ ๑

ตตฺถ อตฺถทสฺสาทิ อตฺถทสฺสนสมตฺถาฯ ตตฺถ กालेติ
ตสฺมี วิกฺกเห อาโรจิตฺเต ยุตฺตปตฺตกาเล ปณฺชิตา ตมตฺถํ
อากิขฺนฺตา โยนิโส ภาสฺนฺติฯ อตฺถํ นเยยฺยํ กุสลาติ กุสลา
เลกาปี สมานา อภาสิตานํ กถานํ กถํ นุ อตฺถํ ฅาณน
นเยยฺยํ อุปฺปริกฺเขยฺยํฯ ชนินฺทาทิ ราชาโน อาลปฺติฯ ตสฺมา
อิทฺนฺตาว เม วเทถ ๑

มหาสฺตฺโต อาห

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร จสฺสทฺโท อตฺถิฯ ๒. ม. กถํ ๑
- # ๓. ม. มหาราชานํ ๑ ๔. ม. อุปฺปนฺนํ วิวาทกถํ สุกฺกิตฺตทุกฺกถิตํ ๑
- # ๕. ม. เอตฺถนฺตเร เตติ ทิสฺสตี ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 252

กถิ หเว ภาสติ นาคราชา

กถิ(๑) ปน ครุโพ เวนเตโย(๒)

คนุชพพราชา ปน กิ วเทสิ

กถิ ปน กุรุณิ ราชเสฏฺฐโจิติ ฯ

ตตฺถ คนุชพพราชาติ สกุกิ สนุชทายาห ฯ อถสฺส เต[๑]

คาถมาหิสฺสุ

ขนฺธุหิ หเว ภาสติ นาคราชา

อปฺปาหาริ ครุโพ เวนเตโย

คนุชพพราชา รติวิปฺพานิ

อภิญฺจันิ กุรุณิ ราชเสฏฺฐจฺฉินฺ(๕) ฯ

ตสฺสสฺสโต ปณฺฑิต นาคราชา ตาว โภปนเยเยปิ ปุคฺคเล
อกุโภปนสฺสชาติ(๕) อธิवासนขนฺธุหิ วณฺเณติ ครุโพ อปฺปาหารสฺสชาติ
อาหารเหตุ ปาปสฺส อกรณฺิ วณฺเณติ สกโก ปญฺจกามกฺุณ
รติวิปฺพานิ(๖) วณฺเณติ กุรุราชา นิปฺปติโพชภาวํ วณฺเณตีติ ฯ

[๑]เตสฺสิ กถิ สุตฺวา มหาสฺสโต อิมิ คาถมาห

สพฺพานิ เอตานิ สุภาสิตานิ

น เหตุถ พุพฺพาสิตมตฺถิ กิณฺจ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. ครุโพ ปน เวนเตโย กิมาห ฯ

๓. ม. เอตถนฺตเร อิมนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ม.ราชเสฏฺฐโจิติ ฯ

๕. ม. อกุปฺปนสฺสชาติ ฯ ๖. ม. ปญฺจกามกฺุณรตีนิ วิปฺพานิ ฯ

๗. ม. เอตถนฺตเร อถาติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 253

ยสุมิณจ เอตานิ ปติภูจิตานิ
อาราวนาภยา(๑) สุตโมหิตานิ
จตุหิ(๒) ชมเมหิ สมงฺกิกุตฺ
ตัม เว นรฺ สมณมาหุ โลกเกติ ฯ

ตตฺถ เอตานิตี เอตานิ จตฺตาริปี คุณชาตานิ ยสุมิ
ปุกฺกเล สกฺกนาริยํ สฺกฺกฺจ สโมหิตานิ อารานิ วिय (๓)
สุปติภูจิตานิ จตุหิ เจเตหิ ชมเมหิ สมนฺนาคตัม ตัม ปุกฺกลัม
ปณฺฑิตา สมณํ อามุ โลกเกติ ฯ

เอวํ มหาสตุโต จตฺตุนฺนปี สีลํ เอกสมเมว อกาสิ ฯ

ตัม สุตฺวา จตฺตาริโร ชนา หฺมฺจตุฏฺจา(๔) ฤตี กโรนฺตา
อิมํ คาทมาหฺสุ

ตฺวํ นุ(๕) เสฏฺโฐ ตฺวมนฺตฺตโรสิ
ตฺวํ ชมมฺมฺจ ชมฺมวិหุ สฺเมโธ
ปญฺญา ย ปญฺหิ สมวิคฺคหิตฺวา
อจฺเจจฺจ ธีโร วิจิจฺจิตฺตานิ
อจฺเจจฺจ(๖) กงฺขํ วิจิจฺจิตฺตานิ
จฺนุโท ยถา นาคทนฺตัม ขเรนาติ ฯ

ตตฺถ ตฺวมนฺตฺตโรสีตี ตฺวํ อนฺตฺตโรสิ(๗) นตฺถิ ตยา

๑. ม. อราว นาภยา ฯ ๒. ม. จตุพฺภิ ฯ ๓. ม. อรา วिय ฯ

๔. ม. จตฺตาริปี ราชาโน ตสฺส ตฺมฺจฺจ ฯ

๕. ม. หิ ฯ ๖. ม. อจฺเจจฺจนิ ฯ ๗. ม. อนฺตฺตโร อสิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 254

อุตุตริตโร นาม ฯ ชมมคฺคิตี ชมมสฺส โคปโก เจว ชมมณฺณ
จ ฯ ชมมวิทฺติ ปากฺกชฺมโม ฯ สฺมุเมชฺเชติ สฺนุทฺรปฺลโย ฯ
ปฺลยฺยาติ อตุตโน ปฺลยฺยาช อมฺหากํ ปฺลยฺหิ สฺกฺกฺสุ อติคณฺหิตฺวา
อิทเมตฺถ การณฺนติ ยถาภูตํ ญตฺวา ฯ อจฺเจจฺจนาติ (๑) ตฺวํ ชีโร
อมฺหากํ วิจิกิฉฺฉิตานิ ฉินฺนทฺ เอวํ ฉินฺนทฺโต จ ฉินฺนทฺชช กงฺขํ
วิจิกิฉฺฉิตานินฺติ อิมํ อมฺหากํ อายาจนํ สมฺปาเทนฺโต (๒) ฯ จฺนุโท
ยถา นาคทฺนตํ ขเรนาติ ยถา ทนฺตกาโร สกฺกจฺเจน (๓) หตฺถิทฺนตํ
ฉินฺนทฺเยย เอวํ ฉินฺนทาติ (๔) อตุโธ ฯ

เอวํ เต จตฺตาโรปิ [๕] ตสฺส ปฺลยฺหาพฺยากรณฺน
ตฺกฺกฺจมานสา อเหตุํ ฯ อถ นํ สกฺโก ทิพฺพทฺกฺเลน ปฺุเชติ
กรฺุโพ สฺวณฺณมาลาช ปฺุเชติ วรฺุณนาคราชา (๖) มณฺนินา ปฺุเชติ
ชนฺนชฺชราชา กวสฺสทฺสชาติหิ ปฺุเชติ ฯ เต (๗) เอวมาหฺสุ

นิลฺุปฺปลาภํ วิมลํ อนคฺขํ
วตฺถํ อิทํ ชฺมสมานวณฺณํ
ปฺลยฺสฺส เวยฺยากรณฺน ตฺกฺกฺโจ
ททามิ เต ชมฺมปฺุชาย ชีร
สฺวณฺณมालํ สตปฺตฺตฺตฺตฺลิตํ (๘)
สเกสฺรํ รตนสฺสทฺสมณฺจิตํ

- # ๑. ม. อจฺเจจฺฉินฺติ ฯ ๒. ม. สมฺปาเทนฺโต อจฺเจจฺฉินฺ กงฺขํ
- # วิจิกิฉฺฉิตานิ ฯ ๓. ม. กกเจน ฯ ๔. ม. ฉินฺนทิติ ฯ
- # ๕. ม. เอตฺถนฺตเร ราชาโนติ ทิสฺสติ ฯ ๖. ม. นาคราชา ฯ
- # ๗. ม. เตเนวาท ฯ ๘. ม. สตปฺตฺตฺตฺตฺลิตํ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 255

ปญหสฺส เวยยากรณน ตุฏโโจ
 ททามิ เต ชมฺมปุชาย ชีร
 มณี อนคฺฆํ รุจิริ ปกฺขสฺสรึ
 กณฺจาวสฺนุตฺติ (๑)มณฺโณสฺสิตมฺเม(๒)
 ปญหสฺส เวยยากรณน ตุฏโโจ
 ททามิ เต ชมฺมปุชาย ชีร
 กวิ สหสฺสํ อฺสภณฺจ นาคิ
 อาชณฺณยฺยคฺคเต จ รเถ ทส อิม
 ปญหสฺส เวยยากรณน ตุฏโโจ
 ททามิ เต คามวราณี โสฬสาคิ ฯ

เอวํ สกฺกาทโย มหาสคฺคตํ ปุเชตฺวา สกฺกฺขานเมว
 อคฺมิสุ ฯ

จตุโปสถกณฺขํ นิฏฺฐิตํ ฯ

เตสุ นาคราชสฺส ภริยา วิมลาทวี นาม ฯ ส
 ตสฺส คีวํ ปิณฺณชนมณฺเี อปฺสฺสนฺตึ ปุจฺฉิ เทว กุหิ(๓) ปน
 เต มณฺธิติ ฯ ภทฺเท จนนทพฺรหฺมณฺนปฺตฺตสฺส วัชรปณฺฑิตสฺส
 ชมฺมกถํ สุตฺวา ปสนฺนจิตฺโต อหิ เตน มณฺเีนา ตํ ปุเชตี
 น เกวลณฺจ อหเมว สกฺโกปี น (๔) ทิพฺพทฺกุเลน ปุเชตี
 สุปณฺณราชา สุวณฺณมาลา ย ปุเชตี ชนฺนชยราชา

๑. ม. กณฺจาวสฺนุตฺติ ฯ ๒. ม. มณฺโณสฺสิตํ เม ฯ

๓. ม. กหิ ฯ ๔. ม. ตํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 256

ควสทสชาติหิ (๑) ตํ ปุเชตีติ ฯ วิมลตา ชมมกถิโก โส เทวาทิ
ภทเท กิ วเทสิ สกถชมพูทีปตเล(๒) พุทฐุปาทกาโล วिय
ปวตตติ สกถชมพูทีเป เอกสตราชาโน ตสฺส มชฺฐชมมกถาย
พชฺฉิตฺวา หตฺถิกนตฺตวิณาสเรณ ปฺลุตฺตา มตฺตวรวารณา(๓) วिय
อตฺตโน อตฺตโน รฏฺฐานิ น กจฺจนฺติ (๔) เอวรูปโป โส มชฺฐชมม-
กถิโกติ ตสฺส कुณํ วณฺณเสตี ฯ सा विचुरपण्णितसु कुण्णं
सुत्तुवा तसु चम्मगं सोत्तुगामा हुत्तुवा जिन्तेति सजाहं
वग्गामि तेव ओहं तसु चम्म गं सोत्तुगामा ओचेव नं
आनेहीति न मे तं आनेसुत्तियन्नुनाहं तसु(๕) हथये
โทहपो मे उपपुनोति किलानालं गयेयन्ति ฯ सा तदा
कत्तुवा [६] परिजारीकानं सयुं तत्तुवा तीरिसये निपञ्चि ฯ
नाकराชา उपगुजानवेलाय तं अपसुसुत्तो पुञ्जति गुही(๗)
विमलाति ฯ परिजारिकाहि किलाना तेवาทि वुत्ते सो
उग्गुजायासना तसुसा सनुत्तिकं कन्त्तुवा सयनपसुसे निसीत्तुवा
तसुसा तीरि परिमञ्चन्तो प्रमं काठमाह

[๘๕๓]ปณฺฑุ กิสิยาสิ (๘)พุพพลา

วณฺณรูป(๙) น ตเวทิสํ ปุเร

- # ๑. ม. ควสทสทสชาติหิ ฯ ๒. ม. ชมพูทีปตเล ฯ
- # ๓. ม. ปฺลุตฺตมตฺตวรวารณา ฯ ๔. ม. รชฺชานิ คนฺตุํ น อิจฺจนฺติ ฯ
- # ๕. ม. ตสฺส เม ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร तीริกพฺภํ ปวิสิตฺวา
- # อตฺตโนติ ทิสฺสनुติ ฯ ๗. ม. กหํ ฯ ๘. ส. ม. กิสิยาสิ ฯ
- # ๙. ม. วณฺณรูปํ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 257

วิมเล อุกุขาหิ ปุจฉิตา

กัทิสึ ตุยหึ สรึรเวทนาติ ๑

ตตุถ ปณทุติ ปณทุปลาสวณณา ๑ กัสิยาติ กัสา ๑
ทุพพลาติ อปุปถามา ๑ วณณรูปเป น ตเวทิสึ ปุเรติ ตว
วณณสัฆาตึ รูปึ ปุเร อีทิสึ นาโหสิ นิตุโทถึ อนวชัชั ตึ อิทานิ
ริวตเตตฺวา อมณฺญณภาวึ ฆาตึ ๑ วิมเลติ ตึ อาลปติ ๑

อถสฺส สา อากุขนฺตี ทุติยึ กาดมาห

[๘๕๔]ชฺมโม มนฺเชสุ มาตึนึ

โทหโพ นาม ชนินฺท วุจติ

ชฺมมาหุํ นาคกุณฺชร

วัชรสฺส หทยากิปฺตฺถเยติ ๑

ตตุถ ชฺมโมติ สภาโว ๑ มาตึนฺนติ อิตฺถึนึ ๑

ชนินฺทาติ นาคชนสฺส อินฺท ๑ ชฺมมาหุํ นาคกุณฺชร วัชรสฺส
หทยากิปฺตฺถเยติ นาคเสฏฺฐ อหึ ชฺมเมน สเมน อสาหสิยกฺมเมน
อาหุํ วัชรสฺส หทยึ อภิปฺตฺถยามิ ๑ ตึ เม ลภมานาย
ชีวิทึ อตฺถิ อลภมานาย อีเชว มรณฺนติ ตสฺส ปณฺณึ
สนฺธาเยวมาห ๑

ตึ สุตฺวา นาคราชา ตติยึ กาดมาห

[๘๕๕]จฺนุทึ โข ตฺวึ วิมเล โทหพายสิ

สุริยึ วา อถวาปี มาลุตึ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 258

ทูลลเภ(๑) หิ วิฐุรสุต ทสุตเน(๒)

โก วิฐุริ อธิ(๓) อานยิสฺสตีติ ฯ

ตตถ ทูลลเภหิ วิฐุรสุต ทสุตเนติ อสมฐุรสุต วิฐุรสุต
ทสุตเนเมว ทูลลภํ ฯ ตสุต หิ สกถชมฺพุทึปฺราชาโน ฐมฺมิกิ
รทขาวารณคฺคฺคฺตี ปจฺจุปฺญฺสเปตฺวา วิจรนฺติ ฯ ปสฺสตีตตปิ นํ โกจิ
น ลภตี ตํ อธิ โก อานยิสฺสตีติ ฯ

สา ตสุต วจันํ สุตฺวา อลภมานาย เม อิเชว มรณฺนฺติ
ปฺริวคฺคิตฺวา ตสุต ปิฏฺฐี ทตฺวา สาฏกกณฺเณน มุขํ ปิทฺทิตฺวา
นิปฺชชฺชิ ฯ นาคราชา อคฺคตโน ลีริกพฺภํ คนฺตฺวา สยนปิฏฺฐเ
นินฺนโน วิมลา วิฐุรสุต หทยมฺลํ อหฺราเปตีติ สยฺถิ หุตฺวา
ปณฺฑิตสุต หทยํ อลภนฺติยา วิมลา ยชีวิทํ นคฺคิ กถนฺนุ โข
ตสุต หทยมฺลํ ลภิสฺสามีติ จินฺเตสิ ฯ อถสุต ธีตา อิรนฺทตี
นาม นาคกณฺเณ สพฺพาลงฺการปฺฐมณฺฑิตา มหนฺเตน
สิริวิลาเสน ปิตุ อฺอุปฺญฺจันํ อาคตา(๔) ปีตรํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ
จิตา [๕] ปิตุ อินฺทฺริยวิการิ ทิสฺวา ตาต อติวีย

โทมนสุสฺสปตฺโตสิ กิณฺนุ โข การณฺนฺติ ปุจฺจนฺตี [๖] คากมาห

[๘๘๖]กิณฺนุ ตาต ตฺวํ ปชฺฌายสิ

ปทุมํ หตฺถคคฺตฺว เต มุขํ

๑. ม. ทูลลภํ ฯ ๒. ม. ทสุตํ ฯ ๓. ม. วิฐุรมิว ฯ

๔. ม. อากนฺตฺวา ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร สา ตสุตฺตาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๖. ม. เอตฺถนฺตเร อิมฺนฺติ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาตกั หน้า 259

กั(๑) ทุมมนรุโปสิ อีสสร

มา ตวั โสจิ อมิตตตนาปนาติ ฯ

ตตถ ปชฌายสิติ ปุณปุณั จินุเตสิ ฯ หตถคตनुติ
หตถเณน ปริมทุทิตั ปทุมั วิย เต มุขั ชาตั ฯ อีสสราติ
ปลงจโยชนสติกสส มณทลนากกวนสส สามิ(๒) ฯ

โส ชีตุ วจันุ สุตวา นากราชา ตมตถั อารโจะนุโต
อิมิ กาดมาห

[๘๕๗]มาตา หิ ตว อีรณุทติ

วัชรสส หทยั ธนียุติ

ทูลลเก(๓) หิ วัชรสส ทสเสน

โก วัชรุ อีชมานยีสสตีติ ฯ

ตตถ ธนียุตีติ ปตถเถติ(๔) ฯ อถ นั อมม มม
สนตุเก วัชรุ อานตุ สมตถโถ นตุถิ ตวั มาตุ ชีวิตั เทหิ
วัชรสส หทยั อานตุ สมตถั กตตาริ ปรีเยสาหิตี ตั
อุยโยเชนุโต อุปทตถกาดมาห

[๘๕๘]กตตาริ ปรีเยสนั(๕) จร

โย วัชรุ อีชมานยีสสตีติ ฯ

ตตถ จราติ จราหิ(๖) ฯ

๑. ม. กิณุ ฯ ๒. ม. สามิติ ฯ ๓. ส. ม. ทูลลภั ฯ

๔. ม. ปตถเถติ อิจจติ ฯ ๕. ม. ตสส กตตูปรีเยสนั ฯ

๖. ม. วิจร ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 260

อิติ โส กิเลสภิกขุตภาเวน(๑) ชีตุ อนนุจณวิกัมปี กถิ
กเถสิ ๑ เตน วุตตัม(๒) ๑
ปีตุโน จ ตา สุตวาน วากุຍ
รตฺตี นิกขมม อวสฺสูตี (๓)จรีตี ๑
ตตฺถ อวสฺสูตี จรีตี(๔) ภิกขเว ตา นาคมาณวิกา
ปีตุจัน สุตวา ปีตริ อสฺสาเสตฺวา มาตุ สนฺตีกิ คนฺตฺวา ตัมปี
อสฺสาเสตฺวา อตฺตโน สิริคพฺภิ คนฺตฺวา สพฺพาลงฺกาเรหิ อตฺตานัน
อลงฺกริตฺวา เอกิ กุสุมภวตฺถิ(๕) นีวาเสตฺวา เอกิ เอกิสํ กริตฺวา(๖)
ตเมว รตฺตี อุทกั ทฺวิธา กตฺวา นาคภวนโต นิกขมิตฺวา(๗)
หิมวณฺตปฺปเทเส สมฺมุตฺตีเร จิตฺ สภฺจิชฺโชชนฺนุเพชฺชํ เอกฆนัน
กาพาคิริปฺพุตฺตํ(๘) นาม อณฺชนคิริ คนฺตฺวา อวสฺสูตี กิเลสวสฺสูตี(๙)
ภตฺตาริ ปรีเยสนัน (๑๐) จรีตี อตุโล ๑ ยานี (๑๑) หิมวณฺตปฺปเทเส(๑๒)
วณฺณคณฺธสมฺปนฺนานิ ปุปฺพานิ ตานิ อหริตฺวา สกลปฺพุต-
มฺุทฺธนิ (๑๓) มณฺโณคฺฆิกั วิย อลงฺกริตฺวา อุปฺริ ตเล ปุปฺผสนฺถริ(๑๔) กตฺวา
มโนรเมนากาเรน นจฺจิตฺวา มธฺุรกีตฺ คายนฺตี สตฺตมํ คาถมาห
๑. ม. กิเลสภิกขุตภาเวน ๑ ๒. ม. ตมตฺถิ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาหิ ๑
๓. ม. อวสฺสูตี ๑ ๔. ม. อวสฺสูตฺตินฺติ ๑ ๕. ม. กุสุมภวตฺถิ ๑
๖. ม.เอกิเส กตฺวา ๑ ๗. ม. นิกขมม ๑ ๘. ม.กาพปฺพุตฺตํ ๑
๙. ม. อวสฺสูตี จริ กิเลสอวสฺสูตี ๑ ๑๐. ม. ภตฺตูปรีเยสนัน ๑
๑๑. ม. จรณฺตี จ ยานี ๑ ๑๒. ม.หิมวณฺเต ๑ ๑๓. ม. สกลปฺพุตฺตํ ๑
๑๔. ม. ปุปฺผสนฺถาริ ๑

*เล่มที่ 37 วิรุทธชาตกั หน้า 261

[๘๘๘]เก คนฺธพฺเพ จ รกฺขเส

นาเค เก กัปฺริเส จ มาณุเส

เก ปณฺฑิตฺเต สพฺพกามทเท

ทีฆมฺรตฺตํ ภตฺตา เม ภวิสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ เก คนฺธพฺเพ จ รกฺขเส นาเคติ โโก คนฺธพฺโพ วา
รกฺขโส วา นาโค วา ฯ เก ปณฺฑิตฺเต สพฺพกามทเทติ โโก
เอเตสุ คนฺธพฺพาทิสฺสุ ปณฺฑิตฺโต สพฺพกามํ ทาคู สมตฺโถ โย(๑)
วิรุทธสฺส ทหยมํสํ โทหพนฺนิยา(๒) มม มาตุ มโนรธํ มตฺถกั
ปาเปตฺวา มยฺหํ ทีฆมฺรตฺตํ ภตฺตา ภวิสฺสตีติ ฯ

ตสฺมี ขณฺเ เวสฺสวณฺมหาราชสฺส ภากิเนยฺโย ปุณฺณโก
นาม ยกฺขเสนาปติ ติกาวุตฺตปฺปมาณํ มโนมยสินฺธวํ อภิรุหิตฺวา(๓)
กาพฺพพฺพตมตฺถเก มโนสิลาตเล ยกฺขสมากมํ คจฺจนฺโต ตั
ตสฺสา(๔) คีตสทฺทํ อสฺโสสิ ฯ อนนฺตเร อตฺตภาเว อนฺนุฏตฺตพฺพาย
อิตฺถิยา คีตสทฺโท ฉวาทินิ ฉินฺทิตฺวา อญฺจิมิณฺขํ อาหจฺจ
อญฺจาสิ ฯ โส [๕] ปฏฺิพฺพทฺชจิตฺโต หุตฺวา อสฺสั(๖) ปรีวตฺติตฺวา(๗)
สินฺธวปฺปญฺเจ นิสินฺโนว ภทฺเท อหํ มม ปญฺญาเย ฐมฺเมน
สเมน วิรุทธสฺส ทหยํ อานตฺตุ สมตฺโถ มา จินฺตยฺตีติ ตั
อสฺสาเสนฺโต อญฺจมํ คากฺมาห

๑. ม. โส ฯ ๒. ม. โทหพนฺนิยา ฯ ๓. ม. อภิรุยฺห ฯ

๔. ม. ตาย ฯ ๕. ม. ตาย ฯ ๖. ม.เอตฺถนฺตเร ตายาติ ทิสฺสตีติ ฯ

๖. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๗. ม. นีวตฺติตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 262

[๕๐๐] อสุสาส เหฺสสามิ เต ปติ

ภคฺคา เต เหฺสสามิ อนินฺทโลจเน

ปญฺญาหิ มม(๑) ตถาวิธาหิ

อสุสาส เหฺสสฺสึ ภริยา มมฺนฺติ(๒) ฯ

ตตฺถ อนินฺทโลจเนติ อนินฺทิตฺตพฺพโลจเน ฯ ตถาวิธาหิติ
วิธฺรฺสฺส หทยมฺถํ อหฺรณสมตฺถาหิ (๓) ฯ อสุสาสาติ อสุสาสาหิ
อสุสาํ ปฏฺฐิภาหิ อตฺตมฺนา โหหิ ฯ เหฺสสฺสึติ ภวิสฺสึติ ฯ

เตน วุตฺตํ(๔)

[๕๐๑] อวจาสิ ปุณฺณกํ อิรินฺทติ

ปุพฺพปถานุกเตน เจตฺสา

เอหิ คจฺฉาม ปิตู มมฺนฺติเก

เอเสว เต เอตมตฺถํ ปวฺกฺขตีติ ฯ

ตตฺถ ปุพฺพปถานุกเตน(๕) เจตฺสาติ อนฺนฺตเร(๖) อตฺตภาเว
อนฺนฺตปุพฺพสามิเก ตสฺมี ปุพฺพปถเนว อนฺนฺคเตน เจตฺสา ฯ
เอหิ คจฺฉามาติ ภิกฺขเว โส ยกฺขเสนาปติ เอวํ วตฺวา อิมํ
อสุสฺปิฏฺฐี อารोเปตฺวา เนสฺสามิติ จินฺเตตฺวา ปุพฺพตมตฺถเก
โอตฺริตฺวา ตสฺสา หตฺถํ คหณตฺถํ หตฺถํ ปสาเรสิ ฯ ส

๑. ม. มมี ฯ ๒. ม. มมาติ ฯ ๓. ม. อหฺรณสมตฺถา ฯ

๔. ม. อถ นํ อิรินฺทตี เตน หิ เอหิ คจฺฉาม เม ปิตู สนฺตฺกนฺตฺติ

อานะสิ ฯ ตมตฺถํ ปกาเสนฺ โต สตฺถา อห ฯ

๕. ม. ปุพฺพปถานุกเตนาติ ฯ ๖. ม. อนนฺตเร ฯ

*เล่มที่ 37 วิรุทธชาตกั หน้า 263

อตุตโน หตุถิ คณหิตุ อทตวา เตน ปสริตหตุถิ สย
คเหตุวา สามิ นานิ อนาถา มยหิ ปิตา วรุโณ นาม
นาคราชา มาตา วิมลา นาม เอหิ มม ปิตุ สนตุถิกิ
คจุนาม เอเสว(๑) เต ขถา อมุหากิ มงฺคลกิริยาย ภาวิตพุพิ
เอวิ เอตมตุถิ ปวกุขตีติ อวจาสิ ฯ

[๒]ตมตุถิ ปกาเสนโต สตุถา อาห

[๕๐๒]อลงกตา สุวสนา มาลินี จนฺทนุสสุทา
ยกขิ หตุเถ คเหตุวาน ปิตุสนตุถิกมุปากมิติ(๓) ฯ

ตตุถ ปิตุ สนตุถิกมุปากมิติ ปิตุ (๔) สนตุถิกิ อูปากมิ ฯ
ปฺณณโกปิ ยกโข ปฏฺิหารเหตุวา นาคราชสุส สนตุถิกิ คนตุวา
อิรฺนุทตี ยาจฺนโต อาห

[๕๐๓]นาควร วโจ สุณฺหาหิ(๕) เม

ปฏฺิรูปิ ปฏฺิปชฺช สุงกยิ (๖)

ปฏฺิถมิหิ (๗)อิรฺนุทตี(๘)

ตาย สมงฺคี กโรหิ มํ ตฺวํ

สตํ หตุถิ สตํ อสุสา สตํ อสุสตรึ รัตตา

สตํ พลภยฺโย(๙) ปฺณณนา นานารตนสุส เกวลา

เต นาค ปฏฺิปชฺชสุส ธีตรึ เทหิ อิรฺนุทตินฺติ ฯ

๑. ม. เอโสเอว ฯ ๒. ม.เอตฺถนฺตเร เอวิ วตุวา สา ยกขิ คเหตุวา

ปิตุ สนตุถิกิ อคมาสีติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๓. ม.ปิตุสนตุถิกมุปากมิติ ฯ

๔. ม. อตุตโน ปิตุโน นาคเรนฺโถ ฯ ๕. ม. สุโณหิ ฯ

๖. ม. สุงกยิ ฯ ๗. ม. ปิตุถมิ อหิ ฯ ๘. ม. อิรฺนุทตี ฯ

๙. ม. วลภยฺโย ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 264

ตตถ สุกกยนุติ อตฺตโน กุลปฺปเทศานุรูปํ ธีตุํ สุกกธนํ
ปฏฺฐิพฺชช คณฺหาหิ ฯ ตาย สมงฺคี กโรหิ มํ ตฺวานุติ มํ
ตาย สทฺฐี สมงฺคีภูตํ กโรหิ ฯ พลภฺยโยติ ภณฺทสภฺญาโย ฯ
นानารตฺนสฺส เกวลติ นานารตฺนสฺส สกฺลปฺณณา ฯ

อถ นํ นาคราชา อาห

[๕๐๔]ยาว อามนฺตเย ฅาตี มิตุเตจ สฺหทชฺชเน

อนามนฺตํ กตฺกมฺมํ (๑) ตํ ปจฺจนา อนฺตปฺปตีติ ฯ

ตตถ ยาว อามนฺตเยติ โภ ยกฺขเสนาปติ อหํ ตฺยหํ

ธีตรํ เทมิ โน น เทมิ โถกํ ปน อาคเมหิ ยาว

อามนฺตเย ฅาตีติ ฅาตเกปิ ยาว ชานาเปมิ ฯ ตํ ปจฺจนา

อนฺตปฺปตีติ อิตฺถโย หิ กตฺกคตฺถฺจฺจเน อภิรมนฺตปิ นภิรมนฺตปิ(๒)

อนภิรติกาเล ฅาตกาทโย อมฺเหหิ สทฺฐี อนามนฺตเตตฺวา กตํ

กมฺมํ นาม เอวรูปํ โหตีติ อฺสุสฺสูกํ น กโรนฺติ เอวนตํ

กมฺมํ ปจฺจนา อนฺตปํ อวหตีติ วทติ ฯ

[๕๐๕][๓]ตโต โส วรุโณ นาโค ปวีสิตฺวา นิเวสนํ

ภฺริยํ อามนฺตยิตฺวาน อิทํ วจฺนมพฺุรวิ

อโย โส ปุณฺณโก ยกฺโข ยาจติ มํ อีรฺนทตี

พฺุหนา วิตฺตลาภน ตสฺส เทม ปิยํ มมนฺติ ฯ

๑. ม. อนามนฺต กตํ กมฺมํ ฯ ๒. ม. อนภิรมนฺตปิ ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร เอวํ วตฺวา โส ภฺริยาย วสนภฺจฺจนํ คนฺตฺวา

ตาย สทฺฐี สลฺลปิ ฯ ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาหาติ

ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 265

ตตถ ปวิสิตฺวาติ [๑] ปุณฺณกั ตตฺเถว จเปตฺวา สยั
อุฏฺฐาย ยตฺถสฺส ภริยา นิปนฺนา ตั นีเวสนั ปวิสิตฺวา ฯ
ปิยั มมฺนุติ มม ปิยั ธีตฺรึ ตสฺส พหุวิตฺตลาเภณ(๒) เทมาติ
ปฺจฺจติ ฯ

วิมลา อาห

[๕๐๖]น ชเนน น วิตฺเตน ลพฺภา อมฺหิ อีรนฺทตี

สเจ หิ(๓) โข หทยั ปณฺฑิตฺตสฺส

ชฺมเมณ ลทฺธา อีช มาหเรยฺย

เอเตน วิตฺเตน กุมาริ ลพฺภา

นาณณิ ชนั อุตฺตริ ปตฺถยามาติ ฯ

ตตถ อมฺหิ อีรนฺทตีติ อมฺหากั ธีตา อีรนฺทตี ฯ เอเตน
จิตฺเตนาติ เอเตน ตฺถุจฺจาการเนว(๔)

[๕๐๗][๕]ตโต โส วรุโณ นาโถ นิกฺขมิตฺวา นีเวสนา

ปุณฺณกามนฺตยิตฺวาน อิทํ วจนมพฺรวิ

น ชเนน น วิตฺเตน ลพฺภา อมฺหิ อีรนฺทตี

สเจ ตฺวํ หทยั ปณฺฑิตฺตสฺส

ชฺมเมณ ลทฺธา อีชมาหเรสิ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร วรุโณติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. พหุนา วิตฺตลาเภณ ฯ

๓. ม. สเจ จ ฯ ๔. ม. ตฺถุจฺจาการเนน ฯ ๕. ม.เอตฺถนฺตเร โส ตาย

มนฺเตตฺวา ปุณฺเทว ปุณฺณเกณ สทฺธิ มนฺเตสิ ฯ ตมตฺถึ ปกาเสนฺโต

สตฺถา อาหาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 266

เอเตน วิตุเตน กุมาริ ลพฺภา

นาณณํ ฐนํ อุตฺตริํ ปตฺตยามาติ ฯ

ตตฺถ ปุณฺณกามนฺตยิตฺวานาติ ปุณฺณกํ อามนฺตยิตฺวา ฯ

ปุณฺณโก ออาห

[๕๐๘] ยํ ปณฺฑิตโต เตยฺเก วทนฺติ โลเก

ตเมว พาโลติ ปุณาหุ อณฺเณ

อกฺขาหิ เม วิปฺปวทนฺติ เจตฺถ(๑)

กํ ปณฺฑิตํ นาค ฐวํ วเทสิตี ฯ

ตตฺถ ยํ ปณฺฑิตอติ โส กิร หทยํ ปณฺฑิตสฺสาติ สุตฺวา

จินฺเตสิ ยํ เอเก ปณฺฑิตอติ วทนฺติ ตเมว อณฺเณ พาโลติ กถนฺติ

กิญฺจาปี เม อีรณฺทติยา วิฐุโรติ อกฺขาตํ ตถาปี ตตฺถโต ชานิตฺตุ

ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ ตสฺมา เอวมาห ฯ

นาคราชา ออาห

[๕๐๙] โกรพฺยราชสฺส ฐนณฺชยสฺส(๒)

ยทิ เต สฺสุโต วิฐุโร นาม กตฺตา

อาเนหิ ตํ ปณฺฑิตํ ฐมฺมลทฺธา

อีรณฺทตี ปาทจฺราว(๓) เต โหตุติ ฯ

ตตฺถ ฐมฺมลทฺธาติ ฐมฺเมน ลภิตฺวา ฯ ปาทจฺราวาติ

ปาทปริจฺจริกา หุตฺวา(๔) ฯ

๑. ม. เอตฺถ ฯ ๒. ม. ฐนณฺชยสฺส ฯ

๓. ม. ปทจฺรา ฯ ๔. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 267

[๕๑๐]อิทญจ สุตวา [๑]วรุณสฺส วากุยฺ

อุฏฺฐาย ยกฺโข ปรมปฺปติโต

ตตฺถเว สนฺโต ปฺริสฺสึ อัสสิ

อาเนหิ อาชณฺณมิเชว ยุตฺตุนฺติ ฯ

ตตฺถ อัสสิตี (๒) อตฺตโน อุฏฺฐากํ อาณาเปสิ ฯ

อาชณฺณนฺติ การณาการณชานนํ กิณฺฐวํ (๓) ฯ ยุตฺตุนฺติ

กปฺปิตํ ฯ

ชาติรฺูปมยา กณฺณา กาจมฺหิจมยา ชุรา

ชมฺโพนทสฺส ปากสฺส สุวณฺณสฺส อฺรจฺจโทติ ฯ

ตตฺถ ชาติรฺูปมยาติ ตเมว กิณฺฐวํ วณฺณนฺโต อาห ฯ

ตสฺส หิ มโนมยกิณฺฐวสฺส (๔) ชาติรฺูปมยา กณฺณา ฯ กาจมฺหิจมยา

ชฺรชาติ ตสฺส ชุรา รตฺตมณฺนิมยาติ อตฺถโธ ฯ ชมฺโพนทสฺส

ปากสฺสาติ ชมฺโพรสฺโต (๕) ชาติสฺส ปากสฺส (๖) รตฺตสุวณฺณสฺส มโย

อฺรจฺจโท ฯ

โส ปฺริโส ตาวเทว ตํ กิณฺฐวํ อาเนสิ ฯ ปุณฺณโก

ตํ อภิรฺุยฺห อากาเสน ปกฺขนฺทิตฺวา เวสฺสวณฺณสฺส สนฺติกํ

คณฺตุวา นากภวณฺํ วณฺณตฺวา ตํ ปวตฺตี (๗) อาโรเจสิ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ สุตฺวา ปุณฺณโก โสมนสฺสปฺปตฺโต

กิณฺฐวํ นยนฺตถาย อุฏฺฐากํ อาณาเปสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาหาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๒. ม. ปฺริสฺสึ อัสสิตี ฯ ๓. ม. การณาการณชานนํ กิณฺฐวํ ฯ

๔. ม. มโนมยสฺส กิณฺฐวสฺส ฯ ๕. ม. ชมฺโพนทสฺส ฯ

๖. ม. ปกฺกสฺส ฯ ๗. ม. ปวตฺตี ฯ

ตสฺส อตฺถสฺส(๑) ปกาสนตฺถํ อิทํ วุตฺตํ

[๕๑๑]เทวาวาหํ หานัน อสฺสมารูห ปุณฺณโก

อลงฺกโต กปฺปิตเกสมสฺส

ปกฺกามี เวหายสมนตฺติเก

สปุณฺณโก กามราเคน คิทฺโธ

อิรฺนุทฺตี นาคกณฺณํ ชีคิํ

กนฺตุวาน ตํ ภูตปฺตี ยสฺสตี(๒)

(๓)อิจฺจพฺุริ เวสฺสวณฺกุเวริ(๓)

โกควตี นาม มนฺทิเร

วาสา หิรณฺยวตีติ วุจฺจติ

นคเร นิมนฺมิเต กาณฺจนมเย

มณฺฑลสฺส อฺุรคสฺส นิฏฺจติ

อฏฺฐาลกา โอิฏฺจกีวโย

โลหิตงฺคสฺส มสฺสารคฺคฺลิโน

ปาสาเทตฺถ สิลามยา

โสวณฺณรตเนน(๔) ฉาทิตา

อมฺพาทิตกา จ ชมฺพุโย

สตุตฺตปณฺณา มุจฺจลินฺทเกตฺตา

๑. ม. ตสฺสตฺถสฺส ฯ ๒. ม. ชีคิํ ฯ ๓. ม. อิจฺจพฺุริ

เวสฺสวณฺ กุเวริ ฯ ๔. ม. โสวณฺณรตเนนิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 269

ปิยงคูกา อุททาถกา สหา

อุปริ ภูณทกา สีนุทวาริตา(๑)

จมุเปยยกา นาคมลลิกา

ภคินีมาลา อตุเถตุถ(๒) โกลียา

เอเต ทูมา ปรีนามิตา

โศภยนิติ อุรคสุส มนุทรีเร(๓)

ขชชเรตุถ สิตามยา โสวณณฐวปุปิตา (พหู)

ยตุถ วสโตปปาติโก

นาคราชา วรุโณ มหิทุธิโก

ตสุส โโกมาริกา ภริยา

วิมลา กานจนเวตุลิวีกุคหา

กาพา ตรุณาว อุคคตา

ปิจุมณทตุถนี (๔) จารุทสุสนา

ลาขารสเรตุตสุจุนวี

กณิการาว นีวาตปุปิตา

ติทิวอกุจรราว อจจรรยา

วิชชวพุกมณาว นิสฺสิตา(๕)

สา โทหพินี สุวิมิตา

๑. ม. สีนุทวารกา ฯ ๒. ม. อตุถเมตุถ ฯ

๓. ม. มนุทรี ฯ ๔. ม. ปุจิมนุทนีติปี ปาโจ ฯ

๕. ม. วินิสฺสฎา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 270

วิฐุรสุส หทยํ ฐนียติ

ตํ เนสํ(๑) ททามิ(๒) อิศฺสร

เตน เต เทนฺติ อีรฺนฺทตี มมนฺติ ฯ

ตตฺถ เทววาทฺหฺนฺติ วหิตฺพุโป วาโห เทวสฺสชาติ วาหํ
วหตีติ เทววาทฺหฺ(๑) ฯ ยานฺนฺติ(๔) นยฺนฺติ กฺจฺจฺนฺติ เอเตนาติ
ยานํ ฯ กปฺปีตฺเกสฺมสฺสุติ มณฺฑนฺวเสน สฺสํวิหิตฺเกสฺมสฺสุ ฯ
เทวานํ ปน เกสฺมสฺสุกรณฺมมํ(๕) นาม นตฺถิ วิจิตฺตกฺถิตฺเตน กถฺนฺติ(๖) ฯ
ชฺชีสฺนฺติ ปตฺถยฺนฺโต ฯ เวสฺสวณฺนฺติ วิสฺวานาย ราชฺชานียา
อิสฺสรราชานํ ฯ กุเวรฺนฺติ เอวํ นามกํ ฯ โภกฺวตี นามาคี
สมฺปนฺนํ โภกฺตาย เอวํ ลทฺฐนํ ฯ มนฺทิเรติ มนฺทิรี กฺวานฺติ
อตฺถโธ ฯ วาสา หิรฺลฺยวตีติ นาคราชฺสฺส วสฺนญฺจฺจฺนฺตฺตา
วาสาติ จ กาลฺยจฺนฺวติยา สุวณฺณปាកาเรเนว ปริกฺขิตฺตตฺตา
หิรฺลฺยวตีติ จ วุจฺจติ ฯ นกฺเร นิมนฺมิตฺเตติ นกฺริ นิมนฺมิตํ ฯ
กาลฺยจฺนฺมยฺเตติ สุวณฺณมยํ ฯ มณฺฑลสฺสชาติ โภกฺมณฺฑลเณ
สมฺปนฺนาคตฺสฺส ฯ นิญฺจิตฺนฺติ กรณฺปฺริญฺจิตํ ฯ โอยฺจฺจฺคีวียติ
โอยฺจฺจฺคีวสฺนฺจฺจฺนฺเนน(๗) กตฺตา ฯ โลหิตฺตฺกฺสฺส มสฺสารคฺลฺลฺโนติ
รตฺตมณฺนิมยา มสฺสารคฺลฺลฺมยา(๘) อญฺญาลกา ฯ ปาสาเทตฺถฺถาติ
เอตฺถ นาคภวเน ปาสาทา ฯ สิลามยาติ มณฺนิมยา ฯ
๑. ม. เตสํ ฯ ๒. ม. เทมิ ฯ ๓. ม. เทววาทฺหํ ฯ
๔. ม. ยนฺติ ฯ ๕. ม. เกสฺมสฺสุกรณฺมมํ ฯ
๖. ม. ปน กถิตํ ฯ ๗. ม. โอยฺจฺจฺคีวสฺนฺจฺจฺนฺเนน ฯ
๘. ม. รตฺตมณฺนิมสฺสารคฺลฺลฺมยา ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 271

โศวณณรตเนนาติ(๑) สุวณณลัขาเตน รตเนน(๒) สุวณณิฏฐกาหิ
ฉาทิตาติ อตุโธ ๗ สหาคี สหการา ๗ อุปริ ภณฐกาติ(๓)
ปาริฉตตกทุม่า ๗ อุทฐาทกาติ อุทฐาทกชาติกาเยว รุกษา ๗
จมุเปยยกา นาคมลลิกาติ จมุเปยยกาจ นาคา จ มลลิกา
จ ๗ ภคินีมาลา อตุเถตถ(๔) โกลียาติ ภคินีมาลา เจว อตุถิ(๕)
เอตถ นาคภวเน โกลียา จ นาม รุกษา(๖) ๗ เอเต ทุม่า
ปรีนามิตาติ เอเต ปุ่ปุ่ญุ่ปคา ผลุ่ปคา รุกษา(๗) อณณมณณั
สงฆฏสาธา(๘) ปรีนามิตา อากุลสมากุลา ๗ ขชชเรตถาติ
ขชชรรุกษา เอตถ ๗ ลีลามยาติ อินทนีลมนิมยา ๗ โศวณณ-
ฐวปุ่พิตาติ เต ปน สุวณณปุ่ไพเหหิ นิจจั ปุ่พิตา(๙) ๗ ยตถ
วสโตปปาติโกติ ยตถ นาคภวเน อุปปาติโก(๑๐) นาคราชา
วสตี ๗ กาณจนเวลลิวีกุคหาติ สุวณณราลีสลลีสรีริกสรีรา ๗
กาพา ตรณาว อุคคตาติ วิลาสยุตตตาย มนุทวาเตริตา
กาพวลลิลีปวลา(๑๑) วีย อุคคตา ๗ ปิจุมณฐตถนินิถิ นิมุพผล-
สณฐานถนยुकลา(๑๒) ๗ ตาขารสเรตตสุจจวดี หตถปาทตลจจวดี
สนุทธาย วุตถั ๗ ตีทิวอกจจราติ ตีทิสภวานจจรา ๗ วิชชวพุกฆนาติ
อพุกฆนโต ฆนพลาหกนุตรโต(๑๓) นิสลิตา(๑๔) วิชชุลตา วีย ๗
๑. ม. โศวณณรตเนนหีติ ๗ ๒. ม. สุวณณสงฆาเตหิ รตเนนหิ ๗
๓. ม. อุปริภทฐกาติ ๗ ๔. ม. อถ เมตถ ๗ ๕. ม. อถ ๗
๖. ม. รุกษา จ ๗ ๗. ม. ปุ่ปุ่ญุ่ปคผลุ่ปครุกษา ๗
๘. ม. สงฆฏสาธาตยา ๗ ๙. ม. นิจจปุ่พิตา ๗ ๑๐. ม. โอปปาติโก ๗
๑๑. ม. กาพวลลิลีปุลลว ๗ ๑๒. ม. นิมุพผลสณฐานจจจกา ๗
๑๓. ม. อพุกฆนวลาหกนุตรโต ๗ ๑๔. ม. นิสลิตา ๗

ตัม เนลัม ททามิตี ตัม ตสฺส หทยํ อหํ เตลลํ เทมิ เอวํ

ชานสฺส ๑ อีสฺสราติ มาตุลํ อาลปติ ๑

อิติ โส เวสฺสวณณ อนนฺนุณฺวาโต คนฺตุํ อวิสฺหิตฺวา

ตัม อนฺนุชานาเปตฺตุํ เอตาหิ เอตฺตกาหิ กาธาหิ(๑) กเถลลํ ๑ เวสฺสวโณ

ปนฺน ตสฺส กถํ น สฺสโณติ(๒) ๑ กิ การณาติ(๓) ๑ ทฺวินฺนํ

เทวปฺตฺตานํ วิมานอญฺญํ อฺปฺจฺฉินฺนฺทติ(๔) ๑ ปุณฺณโก อตฺตโน

วจนสฺส อสฺสทาวํ ฅตฺวา ชิตเทวปฺตฺตสฺส สนฺตีกิ(๕) คนฺตฺวา

อญฺจาสิ ๑ เวสฺสวโณ อญฺญํ วิจฺฉินฺตฺวา ปฺราชิตํ อนฺนุชฺชาเปตฺวา

อิตรํ กจฺฉนฺ ตว วิมานเ วสาหิตี อาห ๑ ปุณฺณโก กจฺฉนฺ

ตวณฺติ วุตฺตกฺขณฺเวยว มยฺหํ มาตุเลน มม เปลิตทาวํ ชานเถติ

กตฺปิเย เทวปฺตฺเต(๖) สกฺขี(๗) กตฺวา เหนฺจฺจา วุตฺตนฺเวยเนว สินฺนฺชวํ

อาหฺราเปตฺวา ตัม อภิรฺหิตฺวา(๘) ปกฺกามิ ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๕๑๒] โส ปุณฺณโก ญฺตฺปตี ยสฺสสึ

อามนฺตย เวสฺสวณฺณํ กุเวรํ

ตตฺถเว สนฺโต ปฺริลลํ อลลสิ

อาเนหิ อาชณฺณมิเชว ยุตฺตํ

๑. ม. เอตาเอตฺตกา กาธา ๑ ๒. ม. สฺสณาติ ๑

๓. ม. การณา ๑ ๔. ม. ปฺริจฺฉินฺนฺทติ ๑ ๕. ม. ชินกเทวปฺตฺตสฺส

สนฺตีกิ ๑ ๖. ม. กตฺปิเยเทวปฺตฺเต ๑ ๗. ม. สกฺขี ๑

๘. ม. อภิรฺหิตฺวา ๑

*เล่มที่ 37 วิรุทธชาตกั หน้า 273

ชาตรูปมยา กณณา กาจมุหิจมยา ขุรา
ชมุโพนทสุต ปากสุต สุวณณสุต อรุจจโท
เทววาหหิ ยานั อสุตมารุหุห ปุณณโก

อลงกโต กปปีตเทศมสุต

ปกุกามิ เวหาย สมณุตติกเขตติ ฯ

ตตุด อามนุตยชาติ อามนุตตวา(๑) ฯ

โส โอกาเสน กจจุนโตเยว จินเตสิ วิฐุรปนุฑิโต

มหาปริวาโร น สกกา มยา(๒) ตั คณหิตุ ฌนญชยโกโรโพย ปน

ชุตจิตตโก(๓) ตั ชุตเตน ชินิตวา วิฐุริ คณหิตุสามิ ฌเร ปนสุต

พหุณี รตนานิ อปฺปกุฌเนน ลกฺเขน รตนเนน ชุตติ น กิฬิสฺสตี

โย ราชานั ชินิสฺสตี โส มหคฺฆรตณั หริตฺถุ วฏฺฏติ อณฺณิ รตณั

ราชาน คณหิตุสามิ ราชคหนกรสามนุเต วิปุลปพุตตนุเต(๔)

จกุกวตฺติรยโย ปริโภกั มณฺเฐรตณั(๕) อตฺถิ มหानุภาวึ ตั คเหตุวา

เตน ราชานั ปโลเกตฺวา ราชานั ชินิสฺสามิตี (๖) ฯ โส ตถา

อกาสิ ฯ

ตมตฺถึ ปกาเสนุโต สตถา อาห

[๕๑๓] โส อคมา(๗) ราชคหิ สุรมมึ

องฺคสฺส รยโย นคฺริ ทุราสทึ(๘)

๑. ม. อามนุตยิตวา ฯ ๒. ม. อัย ปาโร นตฺถิ ฯ

๓. ม. ราชคหสฺส สามนุตา เวปุลปพุตตนุเต ฯ

๕. ม. ปริโภกมณฺเฐรตณั ฯ ๖. ม. ชินิสฺสามิตี ฯ

๗. ม. อคฺคมา ฯ ๘. ม. ทุรายุตึ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 274

พหุตภุจํ พหุอนฺนปानํ

มสกุทสารํ วีย วาสวสุส

มยุร โกลฺยจกณฺสงฺฆุจฺจํ

ทิจาภิสงฺฆุจฺจํ ทิจสงฺฆมเสวิตํ

นानาสกฺขณามิรุทํ สุวฺงคณฺ

ปฺปฺผากิกิณฺณํ หิมิวํ ปพฺพตฺ

สปฺณณโก วิปฺลมภิริยุห(๑)

สิลฺลจฺยงฺกีปริสา กิกิณฺณํ

อนฺเวสมาโน มณฺริตณฺ โอุปาริ(๒)

ตมทฺทส(๓) ปพฺพตฺกฺกฺมชฺเชติ ฯ

ตตฺถ องฺคสุส รยฺโยติ ตทา องฺคสุส รยฺโย(๔) มคฺชรชฺชํ
อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ [๕] ฯ ทฺราสทฺนติ ปจฺจตฺติเกหิ ทฺราสทํ (๖) ฯ
มสกุทสารํ วีย วาสวสุสาคิ มสกุทสารสฺขาเต สิเนรฺูปพฺพเต
มาปิตตฺตา มสกุทสารนฺติ ลทฺธนามํ วาสวสุส ภวนํ วีย ฯ
ทิจาภิสงฺฆุจฺจนฺติ(๗) อณฺเณหิ(๘) ปกฺขิหิ อภิสงฺฆุจฺจํ นินฺนาทิตํ ฯ
นानาสกฺขณามิรุทฺนติ มชฺุรสุสเรณ คายนฺเตหิ วีย นานาวิเชหิ
สกุณฺเหิ มิรุทํ มิริคิตฺนติ อตฺถโล ฯ สุวฺงคณฺนติ สุนฺทรองฺคณฺ
๑. ม. โส ปฺณณโก เวปฺลมามิรุหิ ฯ ๒. ม. อุพาริ ฯ
๓. ม. ตมทฺทสา ฯ ๔. ม. รยฺโยว ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร
องฺคสุส รยฺโย นคฺรนฺติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๖. ม. ทฺรายฺตฺนติ ปจฺจตฺติเกหิ
ทฺรายฺตฺตํ ฯ ๗. ม. ทิจาภิสงฺฆุจฺจนฺติ ฯ ๘. ม. อณฺเณหิ ฯ

*เล่มที่ 37 วิชาชาติกั หน้า 275

มนุญตลั ๑ หิมว้ว ปพพตุนุติ หิมวุนตุ้ ปพพตึ วย ๑
วิปุลมกรุยหาคี ภิกขเว โส ปุณณโก เอวรูปั วิปุลปพพตึ
อกริยห(๑) ๑ ปพพตฤกฏมชเณติ ปพพตฤกฏพุนนุตเร(๒) ตั มณี อทุทส ๑

[๕๑๔]ทิสวา มณี ปกสสรุ โชติมนตุ้ (๓)

ชนารหึ (๔) มณิรตณั อุพารุ
ทททลหมานั ยสสา ยสสสิณั
โอภาสตี วิชชुरิวนตลิกเข
ตมคคหึ เวพुरुยั มหคณั
มโนหรนนาม(๕) มหานุภาวึ
อาชณณมารุยห อโนมวณโณ
ปกุกามิ เวหายสมนตลิกเขติ ๑

ตตุถ ชนาหรนตุ้(๔) มนสา อภิปฏิจิตตสส ชนสส
อาหรรณสมตถึ ๑ ทททลหมานนตุ้ ชชชลมานั ๑ ยสสาตี
มหาปริวารมณิกณณ(๖) ๑ โอภาสตีตี ตั มณิรตณั อากาเส
วิชชुरิว โอภาสตี ๑ ตมคคหึตี ตั มณิรตณั อคคหึ(๗) ๑
มโนหรนนามาติ มนสา จินตุตี อหริตุ้ สกโกตีตี เอว
ลทุชนามั ๑ ตั(๘) มณิรตณั กุมภิโร นาม ยกโข
๑. ม. เวปุลลปพพตึ อกริหึ ๑ ๒. ม. ปพพตฤกฏอนุตเร ๑
๓. ม. ชาติมนตุ้ ๑ ๔. ม. มโนหริ ๑ ๕. ม. มโนหริ นาม ๑
๖. ม. ปริวารมณิกณณ ๑ ๗. ม.อคคหึ ๑
๘. ม. เอตถนุตเร ปนสทโท อตุถิ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 276

กมุภณฺทตสทสฺสปริวารโ(๑) รกฺขติ ฯ โส ปน เตน กุชฺฌิตฺวา
โอลอกิตมตฺเตยฺว ภูตตสิโต ปลายิตฺวา จกฺกวาพฺพพฺพตํ ปตฺวา
กมฺปมาโน โอลอกเนฺนโต อฏฺฐาสี ฯ อิติ โส นํ ปลาเปตฺวา
ปฺนุณฺโก มณฺริตนํ อคฺคหิ (๒) ฯ [๓] โส ตํ (๔) คเหตุวา อากาเสน
คจฺจนฺโต ตํ นครํ ปตฺโต ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๕๑๕] โส อคฺมา (๕) นครํ อินฺทปตฺตํ (๖)

โอรุยฺหุปาคณฺธิ (๗) สภํ กุรฺนํ

สมากเต เอกสํ สมากฺเค

อาหุยิตฺถ ยฺกฺโข อวิกมฺปมาโน

โกนฺธิ รณฺถํ วรมาภิเชติ

กมาภิเชยฺยาม วรทฺชเนน

กมนฺตฺตรํ รตนวํรํ ชินาม

โก วาปี โน เชติ วรทฺชเนนาติ ฯ

ตตฺถ โอรุยฺหุปาคณฺธิ สภํ กุรฺนนฺติ ภิกฺขเว โส

ปฺนุณฺโก ยฺกฺโข อสฺสโต (๘) โอรุยฺห อสฺสํ อทิสฺสमानรूपํ

๑. ม. กมุภณฺทตสทสฺสปริวารโ ฯ ๒. ม. อคฺคเหสิ ฯ

๓. ม. เอกตฺถเนเร มโนหริ นามาติ มนสา จินฺติตํ ฐนํ

อาหริตฺถํ สกฺโกตฺติ เอวํ ลทฺชนามนฺติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๔. ม. อิติ โส ตํ ฯ ๕. ม. อคฺคมา ฯ

๖. ม. นครมฺินฺทปตฺตํ ฯ ๗. ม. โอรุยฺหุปาคณฺธิ ฯ

๘. ม. อสฺสปีภฺจิสฺสโต ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 277

จเปตฺวา มาณวกวนณณน กุรุณั สกั อุปกโต ๑ เอกสตนฺติ
เอกสตราชาโน อสมภีโต หุตฺวา โกณิชาติ อาทิณา(๑) วทนฺโต
ชฺูเตน อาหุยิตฺถ ๑ โกณิชาติ โโก นุ อิมสฺมี ราชสมากเม ๑
รณฺณนฺติ ราชนั อนุตเร ๑ วรรณิกิเชตีติ อมหากั สนฺตัก
เสฏฺฐรตนั อภิกิเชติ อหั ชินามิติ วตฺตํ อุตฺสหติ ๑
กมาภิกิเชยยามาติ กั วา มยั ชินเยยาม ๑ วรรณุชเนนาติ
อตุตมชเนน ๑ กมนฺตฺตฺรณฺติ ชินนฺตา จ มยั กตริ ราชานั
อนุตฺตรั รตนั วรรี (๒) ชินาม ๑ โโก วาปี โน เชตีติ อถ
วา โโก(๓) ราชา อมฺเห วรรณเนน ชินาติ(๔) ๑ อิติ โส จตฺสูหิ
ปเทหิ โกรพฺยเมว ฆณฺเฏติ ๑

อถ ราชา มยา อิตฺโต ปุพฺเพ เอวํ สฺสูโร หุตฺวา
กเถนฺโต นาม น ทิฏฺฐปุพฺโพ โโก นุโข เอโสติ จินฺเตตฺวา
ปุจฺจนฺโต คาทมาห

[๕๑๖] กุหิ นุ รณฺเฏ ตว ชาติภูกมิ

น โกรพฺยสฺเสว วโจ ตเวทํ

อภีโตสิ โน วรรณนิกาย สพฺเพ

อกุขาหิ เม นามณฺจ พนฺชเว จาติ

ตตุถ น โกรพฺยสฺเสวาติ กุรุณฺเฏ วาสิกสฺเสว ตว
วจนั น โหติ ๑

๑. ม. อาทิณิ ๑ ๒. ม. รตนวรรี ๑ ๓. ม. โโก นาม ๑

๔. ม. เชติ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 278

ตํ สุตฺวา อิตโร อัย ราชา มม นามํ ปุจฺจติ
ปุณฺณโก นาม (๑) ทาโส โหติ สจําหํ ปุณฺณโกสุมิตฺติ วกุมฺภามิ
เอส เอโก ทาโส กสฺมา มํ ปคพุกตาย เอวํ วทตฺติ (๒)
อวมณฺณิสฺสตี อนนฺตราชิตฺเต อตฺตโน อตฺตภาเว นามมสฺส
กเถสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา คาถมาห

[๕๑๗] กจฺจายโน มาณวโกสุมิ ราช

อนฺนนาโม อิติ มาหุยนฺติ

องฺเกสฺส เม ฅาตกา (๓) พนฺชวา จ

อตฺถเนน เทวสฺมิมิ อิทานุปฺตฺโตตฺติ ฯ

ตตฺถ อนฺนนาโมติ นโอนนาโม (๔) อิมินา อตฺตโน
ปุณฺณนามเมว ปฏิจฺจนฺนํ กตฺวา กเถสิ ฯ อิติ มาหุยนฺตฺติ อิติ
มํ อหุยนฺติ ปกฺโกสนฺติ ฅาตโย ฯ องฺเกสฺสตี องฺกรณฺุเจ
กาลจฺมฺปากนฺนเร วสนฺติ ฯ อตฺถเนน เทวสฺมิมิตฺติ เทว ชุตฺถิพนฺตฺถเนน
อิทานุปฺตฺโตตฺตฺติ (๕) ฯ

อถ นํ ราช มาณว ตฺวํ ชฺชเตน ชิโต กิํ ทสฺสตี

กินฺเต (๖) อตฺถิตฺติ ปุจฺจนฺฺโต คาถมาห

[๕๑๘] กิํ มาณวสฺส รตนานิ อตฺถิ

เย ตํ ชินฺนฺโต หเร อกฺขรฺตฺโต

๑. ม. ปุณฺณโก จ นาม ฯ ๒. ม. วทตฺติ ฯ ๓. ม. ฅาตโย ฯ

๔. ม. น อนฺนนาโม ฯ ๕. ม. อิท อนุปฺตฺโตตฺตฺติ ฯ

๖. ม. กิํ เต ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 279

พหุณี รณณ(๑) รตนานิ อตุถิ

เต ตุวั ทลิตุโท กถมาหุยสีตี ฯ

ตสฺสตุโถ ก็ ตานิ โภโต มาณวสฺส รตนานิ อตุถิ ฯ

เย ตั ชินนุโตติ ยานิ ตั ชินนุโต อกฺขรฺตุโต อหาราติ

วตฺวา หเรยฺย ราชนฺ (๒) ปน นิเวสเน พหุณี รตนานิ อตุถิ

เต ราชาโน เอวั พหุชเน ตุวั ทลิตุโท สมานิ กถึ ชูเตน

อาหุยสีตี ฯ

ตโต ปุณฺณโก อาห

[๕๑๕]มโนหโร นาม มณิ(๓) มมายิ

ชนาหริ (๔)มณิรตนํ อุพาริ

อิทญจ(๕) อาชณฺณํ อมิตฺตตาปนํ(๖)

เอตํ เม ชินิตฺวา หเร อกฺขรฺตุโตติ ฯ

पालิปอตฺถเกสฺส ปน มม มณิ วิชฺชติ โลहितฺงฺโกติ(๗)

ลิกฺขิตํ ฯ โส ปน มณิ เวพฺุริโย ตสฺมา อิทมเวว สเมติ ฯ

ตตฺถ อาชณฺณนฺติ อิมิ อาชานियสฺสญจ(๘) มณิญจาติ เอตํ เม

อุภยิ หเรยฺย อกฺขรฺตุโตติ อสฺสึ ทสฺสนุโต เอวมาห ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา คาถมาห

๑. ม. รณฺโณ ฯ ๒. ม. รณฺโณ ฯ ๓. มณิ ฯ

๔. มโนหริ ฯ ๕. ม. มโนหริ ฯ ๕. ม. อิมญจ ฯ

๖. ม. อาชณฺณมมิตฺตตาปนํ ฯ ๗. ม. โลहितฺงฺโกติ ฯ

๘. ม. อาชานियสฺสญจ ฯ ๙. ม. ทสฺเสตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 280

[๕๒๐]เอโก มณิ(๑) มาณว ก็ กริสฺสติ

อาชานิเย โโก ปน ก็ กริสฺสติ

พหุณี รณฺณิ(๒) รตนานิ(๓) อตฺถิ

อาชานิยา วาตชวา อนุปฺภาติ ฯ

โทหพินิกณฺฑ(๔) นิฏฺฐิตํ ฯ

โส รณฺโณ กถํ สุตฺวา มหาราช ก็ นามตํ วเทถ

เอโก อสุโส อสฺสสทฺสฺสานํ ลกฺขํ โหติ เอโก มณิ

มณิสทฺสฺสานํ ลกฺขํ โหติ น หิ สพฺเพ อสุสา เอกสทิสฺสา

อิมสฺส ตาว ชวํ ปสฺสเถว วตฺวา อสุสิ อภิรุหิตฺวา

ปาการมตฺถเกน เปเสสิ ฯ สตฺตโยชนิกํ นครํ อสุเสหิ ทิวาย

ทิวํ ปหรนฺเตหิ ปริกฺขิตฺตํ วิย อโหสิ ฯ อถานุกฺกเมน อสุโส(๕)

น ปณฺณายิ ฯ ยกฺโขปิ น ปณฺณายิ ฯ อูทเร พทฺธรตฺตปโฏว

เอกปริกฺขิตฺตํ วิย อโหสิ ฯ โส อสฺสโต โอรุยฺห ทิฏฺฐโจ เต

มหาราช อสฺสสฺส เวโคติ วตฺวา อาม ทิฏฺฐโจติ วุตฺเต อิทานิ

ปฺปฺน (๖) มหาราช ปสฺสชาติ(๖) วตฺวา อสุสิ อนฺโตนคฺรุยฺยาน

โปกฺขรณฺธิย (๗) อุกฺกปิฏฺฐเจ เปเสสิ ฯ อสุโส ชุรคฺคานิ อเตเมนฺโตว

ปกฺขนฺธิ ฯ อถ นํ ปทฺมปตฺเตสฺส วิจฺราเปตฺวา ปาณิ ปหริตฺวา

หตฺถํ ปสฺสเรสิ ฯ อสุโส อากนฺตฺวา ปาณิตฺเต ปติฏฺฐาสิ ฯ

๑. ม. มณิ ฯ ๒. ม. รณฺโณ ฯ ๓. ม. มณิรตนานิ ฯ

๔. ม. โทหพินิกณฺฑ ฯ ๕. ม. อสุโสปิ ฯ ๖. ม. ปสฺส มหาราชชาติ ฯ

๗. ม. โปกฺขรณฺธิยา ฯ

*เล่มที่ 37 วิรุทธชาตกั หน้า 281

ตโต วฏฏเตว เอวรูป อสุสรตน์ นรินทาติ วตฺวา วฏฏติ(๑)
มาณวาทิ วุตฺเต(๑) มหาราช อสุสรตน์ ตาว ติฏฺฐตุ
มณฺริตนสฺसानุภาวํ ปสฺสเถติ (๒) วตฺวา ตสฺसानุภาวํ ปกาเสนฺโต
กาถมาห

[๕๒๑]อิทฺยจ เม มณฺริตน์ ปสฺส ตฺวํ ทิปฺทตฺตม(๓)
อิตฺถินํ วิคฺคหา เจตฺถ ปุริสฺสานนฺจ วิคฺคหา
มิกานํ วิคฺคหา เจตฺถ สกฺกมานนฺจ วิคฺคหา
นาคราชา สฺสปณฺเณ จ(๔) มณฺมิหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ ๑

ตตฺถ อิตฺถินนฺติ ตสฺมี มณฺริตเน อลงฺกตปฺปฺยิตฺตา
อนเกา อิตฺถิวิคฺคหา ตถา ปุริสฺวิคฺคหา นานปฺปการา มิกปฺกจิ-
สงฺฆา เสนาคณาทินิ (๕) ปณฺญาณนฺติ ตานิ ทสฺเสนฺโต เอวมาห ๑
นิมฺมิตฺตํ อิํ เอวรูป อจฺเจรํกํ มณฺมิหิ นิมฺมิตฺตํ ปสฺสเถติ

อปรปี ทสฺเสนฺโต กาถมาห(๗)

[๕๒๒]หตฺถานิกํ รถานิกํ อสฺเส ปตฺตี ธฺชานิ(๘) จ
จตฺรงฺคินิมํ เสนํ มณฺมิหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
หตฺถาโรเห อนิกฺกฺเจ รติเก ปตฺติการเก
พลฺลคฺคานิ วิยฺหานิ มณฺมิหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ

ตตฺถ พลฺลคฺคานีติ พลานเว ๑ วิยฺหานีติ พยฺหวเสน จิตานิ ๑

- # ๑. ม. วฏฏตีติ วุตฺเต ๑ ๒. ม. มณฺริตนสฺส มหานุภาวํ ปสฺสเถติ ๑
- # ๓. ม. ทฺวิปฺทตฺตม ๑ ๔. ม. นาคราชา สฺสปณฺเณ จ ๑
- # ๕. ม. เสนนฺกาทีนิ จ ๑ ๖. ม. ปสฺส ๑ ๗. ม. อปรมปี
- # ปสฺสเถติติ วตฺวา กาถา อาห ๑ ๘. ม. ปตฺตี จ วมฺมิเน ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 282

[๕๒๓]ปริ อฏฺฐาลสมฺปนฺนํ (๑) พหุปาการโตรณํ
สีฆาฏเก สุกฺกมฺโฆ มณฺมิหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
เอสิกา จ ปริชาโย ปลีฆํ อคฺคพานิ จ
อฏฺฐาลเก จ ทฺวาเร จ มณฺมิหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ(๒)

ตตฺถ ปฺรณฺติ นคฺร์ ฯ อฏฺฐาลสมฺปนฺนํ ปาการวตฺตฺตนา
สมฺปนฺนํ ฯ พหุปาการโตรณนฺติ อจฺจปาการโตรณทฺวาริ(๓) ฯ
สีฆาฏเกติ จตฺตฺกานิ(๔) ฯ สุกฺกมฺโฆติ นคฺร์ปจारेหิ วิจิตฺตา
รมฺมณฺธิยํ ฐมฺโฆ ฯ เอสิกาติ นคฺร์ทฺวาเรสุ อฺปฏฺฐาปิเต
เอสิกถมฺเก ฯ ปลีฆนฺติ ปลีฆํ อยเมว วา ปาโฆ ฯ อคฺคพานิติ
นคฺร์ทฺวารกวาทานิ ฯ อฏฺฐาลเก จาติ โคปฺรานิ จ ฯ

[๕๒๔]ปสฺส โตรณมคฺเคสุ นานาทิชคณา พหุ
หิสา โภณฺจา มยฺรา จ จกฺกวากา จ กุกฺกฺหา
กฺุณาลกา พหุ จิตฺรา สีขิณฺฑี ชิวิชีวกา
นานาทิชคณาภิณฺณํ มณฺมิหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ ฯ

ตตฺถ โตรณมคฺเคสุติ เอตฺสฺมี นคฺเร โตรณมคฺเคสุ ฯ
กฺุณาลกาติ กภาพโภกิตา ฯ จิตฺราติ จิตฺรปตฺตโภกิตา ฯ

[๕๒๕]ปสฺส นคฺร์ สุปาการิ อพฺภูตํ โลมฺหิสนํ
สมฺมุสฺสิตฺตชฺช รมฺมํ สุวณฺณพาลุกสนฺถตฺตํ

- # ๑. ม. อุตฺธาปสมฺปนฺนํ ฯ ๒. ม. นิมฺมิตฺตนฺติ ฯ
- # ๓. ม. อจฺจปาการโตรณนคฺร์ทฺวาเรณ สมฺปนฺนํ ฯ
- # ๔. ม. วิจิตฺตฺกานิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 283

ปสฺเสตฺถ ปณฺณสาลาโย วิกิตฺตา ภาคโส มิตา
นิเวสเน นิเวเส จ สฺนุธิพฺยุพฺเห จ วิธโย(๑) ฯ
ตตฺถ สฺปาการนฺติ กายจฺนปการปริกฺขิตฺตํ ฯ ปณฺณ-
สาลาโยติ นานาภณฺฑิยปริปฺณฺณ(๒) อาปณฺณ ฯ นิเวสเน นิเวเส
จชาติ เคนานิ เจว เคนวตฺตุนิ จ ฯ สฺนุธิพฺยุพฺเหติ อมรสนฺธิโย
จ อนิพฺพิทฺทฺรจฺฉา จ ฯ วิธโยติ นิพฺพิทฺทฺวิธโย จ ฯ

[๕๒๖]ปานาคารจ โสณฺฑเฑจ สฺตฺตนา โอทนียา อมฺรา
เวสี จ คณฺิกาโย จ มณฺิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
มาลาการจ รชเก คนฺธิเก อถ ทฺสฺสิเก
สฺวณฺณการมณฺิการ มณฺิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
อาพาริเก จ สฺวเท จ นณฺฎนณฺฎกกายเก(๓)
ปาณิสฺสเร กุมฺภณฺนิเก มณฺิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ ฯ

ตตฺถ โสณฺฑเฑ จชาติ อตฺตโน อนฺรุเปหิ กณฺจกณฺณ-
ปิลนฺธเนหิ สมฺนฺนาคเต อาปานณฺมี สขฺขิตฺวา นิสินฺเน
สฺวราโสณฺฑเฑ จ ฯ อาพาริเกติ สฺวปีเก (๔) ฯ สฺวเทติ ภตฺตการเก ฯ
ปาณิสฺสเรติ ปาณิปฺปหารเนน คายนฺเต ฯ กุมฺภณฺนิเกติ
ณฺฎททฺทริวาทเกติ ฯ

[๕๒๗]ปสฺส เภริมฺทิงฺกา จ สํขา ปณฺฑทวเทนฺทิมา
สพฺพยจ ตาลาวจริ มณฺิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ

- # ๑. ม. ปถทฺธิโยติ ฯ ๒. ม. นานาภณฺฑทปฺณณ ฯ
- # ๓. ม. น ฎนณฺฎกกายโน ฯ ๔. ม. ปฺวปาเก ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 284

สมมตตาลยจ วิณฺณยจ นจฺจคีตํ สุวาทิตํ
ตฺริยตาพิตสงฺฆุญฺจ มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตํ
ลงฺฆิกา มุญฺจิกา เจตฺถ มายาการา จ โสภียา
เวตาลีเก จ ชลฺเล จ มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตํ ฯ

ตตฺถ สมมตตาลนฺติ (๑) ขทฺิราทิกตสมมตฺเตจฺว(๒) กํสตาลยจ ฯ
ตฺริยตาพิตสงฺฆุญฺจนฺติ นานาตฺริยานํ ปุถุสมตาทิตยฺเจว
สงฺฆุญฺจยจ ฯ มุญฺจิกาทิ มุญฺจิกมฺลตา ฯ โสภียาติ นครโสภณา
อิตฺถิ (๓) สมปนฺนรูปา ปุริสา จ ฯ เวตาลีเกติ เวตالا อฏฺฐจาปเก ฯ
ชลฺเลติ เกสมสฺสุ (๔) กโรนฺเต นหาปีเต ฯ

[๕๒๘]สมชฺชา เจตฺถ วตฺตนฺติ อากิณฺณา นรนาโรภิ
มฺลจาติมฺลเจ ญฺมิโย มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตํ ฯ
ตตฺถ มฺลจาติมฺลเจติ มหามฺลจानํ อฺปฺริ พทฺธมฺลเจ ฯ
ญฺมิโยติ รมฺมณียา สมชฺชญฺมิโย ฯ
ปสฺส มลฺเล สมชฺชสฺสุมี โปถเนเต ทิกฺขณํ ภูชํ
นีหเต นีหตฺมานเ จ มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตํ ฯ
ตตฺถ สมชฺชสฺสุมีนฺติ มลฺลรํเก ฯ นีหเตติ นีหนิตฺวา
ชินิตฺวา จิตฺ ฯ นีหตฺมานเติ ปราชิตฺ ฯ

[๕๒๙]ปสฺส ปพฺพตปาเทสุ นานามิกคณา พหู
สีหา พยคฺฆมา วราหา จ อจฺจโก กตฺรจฺจโย

- # ๑. ม. สมมตตาลยจาทิ ฯ ๒. ม. ขทฺิราทิสมมตฺเตจฺว ฯ
- # ๓. ม. อิตฺถิ ฯ ๔. ม. มสฺสุนิ ฯ

*เล่มที่ 37 วิชฺฐชาตกั หน้า 285

ปลสตา จ ควชา จ มหิตา โรหิตา รุรุ
(๑)เอณฺดยยา สรภา เจว(๑) คณฺโณ นิกฺกสฺสุกรา
กทฺทลีมิกา พหุ จิตฺรา วิพารา(๒) สสกณฺณกา
นนานามิกคณากิณฺณํ มณฺิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ(๓) ฯ

ตตฺถ ปลสตาติ (๔) ขคฺคฺมิกา ฯ พลสตาติปิ ปาโจ ฯ ควชาติ
ควโย ฯ สรภาติ เอกา มิกชาติกา ตถา คณฺโณ เจว
นิกฺกสฺสุกรา จ ฯ พหุ จิตฺราติ (๕)นนานปฺปการวิจิตฺรา มิกา(๕) ฯ
วิพาราติ(๖) อรณฺณวิพารา ฯ สสกณฺณกาติ สสา จ กณฺณกา จ ฯ

[๕๓๐]นชาโย สฺสปติตฺถาโย โสวณฺณพาลุกสณฺจิตา(๗)
อจฺฉา วสนฺติ อมฺพุโย(๘) มจฺฉคฺคฺมฺพนิเวสิตา
กฺมฺภิลลา มกรา เจตฺถ สสฺสุมารา(๙) จ กจฺฉปา
ปาจฺฉินา พหุสา(๑๐) มจฺฉา พลชา มุณฺชโรหิตา ฯ

ตตฺถ นชาโยติ นทโย ฯ โสวณฺณพาลุกสณฺจิตาติ สฺวณฺณ-
พาลุกาย สณฺจิตตลา(๑๑) ฯ กฺมฺภิลลาติ อิมิ สตฺถา เอวรูปา ชลจฺรา
อนฺโตนทียํ วิจฺรณฺติ เตปิ มณฺิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ(๑๒) ฯ

นนานาทุมคณากิณฺณา นานาทิชคณายฺตา(๑๓)
เวพฺุริยผลกโรทาโย มณฺิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ(๑๔) ฯ

- # ๑. ม. เอณฺดยยา จ วราหา จ ฯ ๒. ม. วิพารา ฯ
- # ๓. ม. นิมฺมิตฺตฺนฺติ ฯ ๔. ม. ปลาสาทาติ ฯ ๕. ม. นานปฺปการา
- # จิตฺรา มิกา ฯ ๖. ม. วิพาราติ ฯ ๗. ม. โสวณฺณพาลุกสณฺจิตา ฯ
- # ๘. ม. สวณฺติ อมฺพุนิ ฯ ๙. ม. สฺสุมารา ฯ ๑๐. ม. ปาฐา ฯ
- # ๑๑. ม. ปาฐา ฯ ๑๒. ม. สณฺจิตตลา ฯ ๑๓. ม. ปสฺสาหิตี ฯ
- # ๑๓. ม. นานาทิชคณากิณฺณา นานาทุมคณายฺตา ฯ

๑๔. ม.นิมิตนุติ ๗

ตตฺถ เวพฺพริยผลกโรทาโยติ เวพฺพริยผลกปาสาณฺสุ ปหริตฺวา
ตสฺส สทฺเทน รุกฺขสกุณาโย สทฺทํ กโรนฺตุโย ฯ

[๕๓๑]ปสฺเสตฺถ ปกฺขรณฺนิโย สุวิกิตฺตา จตฺตทฺทิสฺสา
นํนาทิสฺชคณาภิณฺณา ปุณฺณโลมจฺจนฺเสวิตา(๑)
สมนฺนตฺตทกสมฺปนฺนํ(๒) มหิ สฺสาคฺรกฺกณฺทลํ
อุเปตฺติ วนฺราเชภิ มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ ฯ

ตตฺถ ปุณฺณโลมจฺจนฺเสวิตาติ มหามจฺจนฺนิเวสิตา(๓) ฯ วนฺราเชภิตี
วนฺราเชภิ อยเมว วา ปาโฆ ฯ

[๕๓๒]ปฺรโต วิเทเห ปสฺส โคยานิเย จ ปจฺจโต
กฺรุโย ชมฺพฺพุทฺธิปณฺจ มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
ปสฺส จนฺทลฺลจ สฺสุริยลฺลจ โอบาเสนฺเต จตฺตทฺทิสฺสา
สิเนรุ อนฺุปรียายนฺเต มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
สิเนรุ หิมวณฺตลฺลจ สฺสาคฺรลฺลจ มหิทฺทริยํ(๔)
จตฺตาโร จ มหाराเช มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
อาราเม วนฺคฺคฺมฺเพ จ ปาณฺนิเย จ สฺสิจฺจเย
รณฺเม กิปรุสฺสา กิณฺเณ มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
ปารุสฺสํ(๕) จิตฺตลฺลตํ มิสฺสกํ นนฺทนํ วนํ
เวชยณฺตลฺลจ ปาสาทำ มณฺนิมฺหิ ปสฺส นิมฺมิตฺตํ
สุชฺชมฺมํ ตาวตฺตีลฺลจ ปาริฉฺฉตฺตลฺลจ ปุปฺพิตฺตํ

- # ๑. ม. ปุณฺณโลมนิเวสิตา ฯ ๒. ม. สมนฺนตฺตทกสมฺปนฺนํ ฯ
- # ๓. ม. มหามจฺจนฺนิเวสิตา ฯ ๔. ม. สฺ. ย. มหิทฺทริยํ ฯ
- # ม. มหิตฺตํ ฯ ๕. ม. พารุสฺสํ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 287

เอราวณั นาคราชานั มณิมุหิ ปสุส นิมิมิตั
ปสุเสตถ เทวกณณาโย นภา วิชชริวुकคตา
นนุทเน วิจรณติโย มณิมุหิ ปสุส นิมิมิตั
ปสุเสตถ เทวกณณาโย เทวปุตตปโลภินี
เทวปุตเต รรมมานเน มณิมุหิ ปสุส นิมิมิตั(๑) ฯ

ตตถ วิเทเหติ ปุพพิเทหที่ปี ฯ โคยานิเย จาติ
อมรโคยานที่ปี ฯ กุรุโย ชมพูที่ปณจาติ อุตตรกุรุโย(๒) จ
ชมพูที่ปณจ ฯ อนุปริยายนุเตติ เอเต จนนุทิมสุริเย สิเนรุ
อนุปริยายนุเต ฯ ปาณิเยติ ปตถริตวา จปีเต วิย ปิณฺจ
ปาสาณ ฯ

[๕๓๓]ปโรสหัสสั ปาสาเท (๓) เวพูริยผลกสนนุถเต
ปชชลนุเตน[๔] วณณเนน มณิมุหิ ปสุส นิมิมิตั
ดาวตีเส จ ยามे จ คุสิเต จาปี นิมิมิตे
ปรีนิมิมิตวสวตติโน มณิมุหิ ปสุส นิมิมิตั
ปสุเสตถ โปกุขรณิโย วิปปลนุ โนทกา สุจี
มณฺฑาทเกหิ สลยจณฺนา ปทุมฺปปลเกหิ จ(๕) ฯ
ตตถ ปโรสหัสสนติ ดาวตีสกวเน อติเรกสหัสสปาสาเท ฯ

[๕๓๔]ทเสตถ ราชโย เสตา ทสฺสนิยา(๖) มโนรมา
จ ปิงฺกลา ปณฺณรสา(๗) หลิทุทา จ จตฺทุทส

- # ๑. ม. นิมิมิตนุติ ฯ ๒. ม. อุตตรกุรุ จ ทกฺขินโต ฯ
- # ๓. ม. ปโรสหัสสปาสาเท ฯ ๔. ม.เอตถนุเตเร จสทฺโท อตฺถิ ฯ
- # ๕. ม. จาติ ฯ ๖. ม. ทส นีลา ฯ ๗. ม.ปณฺนรสา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 288

วิสติ ตตฺถ โสวณฺณา	วิสติ รชตามยา
อินฺทโคปกวณฺณาภา	ดาว ทิสฺสนฺติ ตีสฺติ
ทเสตฺถ กาทิโย น จ(๑)	มณฺเชฏฺฐา ปญฺจวิสติ
มิสฺสา พนฺธกปฺปฺเพหิ	นินฺุปฺปลวิจิตฺตกา
เอวํ สพฺพํคสมปฺนํ	อจฺฉิมนฺตํ ปกฺสฺสรํ
โอริสฺสงฺกํ มหาราช	ปฺสฺส ตฺวํ ทิปฺทตฺตมาติ ฯ

ตตฺถ ทเสตฺถ ราชียติ ตสฺมี มณฺิกขนฺุเช ทส เสตา
 ราชีย(๒) ฯ น ปิงฺกลา ปณฺณรสาติ [๓] เอกวิสติ ปิงฺกลราชีย ฯ
 หลิทฺทาทิ หลิทฺททวณฺณา (๔) จตฺตทส ฯ ตีสฺตีติ อินฺทโคปก-
 วณฺณาภา ตีสฺ ราชีย ฯ น จาติ ทส จ น จ โสพส
 กาทราชีย ฯ มณฺเชฏฺฐา ปญฺจวิสติติ ปญฺจวิสติ มณฺเชฏฺฐกวณฺณา
 ปสฺส ฯ มิสฺสา (๕)พนฺธกปฺปฺเพหิติ วิจิตฺตกาพ มณฺเชฏฺฐวณฺณา
 ราชีย เอเตหิ ปฺปฺเพหิ มิสฺสา วิจิตฺตกา(๖) ปสฺส ฯ เอตฺถ หิ
 กาทราชีย พนฺธชิวปฺปฺเพหิ มิสฺสา มณฺเชฏฺฐราชีย นินฺุปฺปลเลหิ
 วิจิตฺตกา ฯ โอริสฺสงฺกนฺติ สฺงกโกฏฺฐาสิ ฯ โย มํ ชฺูเตน(๗) ชินิสฺสติ
 ตสฺสิมํ สฺงกโกฏฺฐาสิ ภาวิสฺสตีติ วทติ ฯ อฏฺฐกถายมฺปน โหตุ
 สฺงกํ มหาราชชาติปี ปาโฐ ฯ ตสฺสตฺถโต ทิปฺทตฺตม(๘) ปสฺส ตฺวํ
 อิมํ เอวรूपํ มณฺี อิทฺมเม(๙) มหาราช สฺงกํ โหตุ โย มํ ชฺูเตน
 # ๑. ม. นจจ ฯ ๒. ม. เสตราชีย ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺุเตร น จ
 # ปณฺณรส จาติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๔. ม. หลิทฺททวณฺณา ฯ
 # ๕. ม.พนฺธกปฺปฺเพหิติ กาทมณฺเชฏฺฐวณฺณราชีย ฯ
 # ๖. ม. วิจิตฺติกา ฯ ๗. ม. ชฺูเต ฯ ๘. ม. ทฺวิปฺทตฺตม ฯ
 # ๙. ม. มณฺิกขนฺุชฺ อิทฺมเว ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 289

ชินิสฺสตี ตสฺสีทํ ภวิสฺสตีติ ฯ

มณิกณฺฑํ นิภูจิตฺติ ฯ

เอวํ วตฺวา ปุณฺณโก มหาราช อหิ ตาว (๑)ชฺูเตน
ชิโต อิมํ มณฺีรตํ ทสฺสามิ ตวํ ปน ก็ ทสฺสีตี อห ฯ
ตาท มม สรีรณฺจ [๒] เสตจฺจนฺตตฺตฺยจ อกฺคมเหสีณฺจ จเปตฺวา
เสถํ มม สนฺตํกํ ตว สฺงกํ โหตฺตฺติ ฯ เตน หิ เทว มา
จिरายิ อหิ ทฺุรอกโต [๓] ชฺูตมณฺฑลํ สชฺุชาเปหีตี อห ฯ
ราชา อมจฺเจ อาณาเปสี ฯ เต จิปรํปี ชฺูตสาลํ (๔) สชฺุเชตฺวา
รณฺโณ วรรณํปฺตถกฺตฺถรณฺ อตฺถริตฺวา(๕) เสสฺราชฺูนณฺจาปี อาสนานิ
ปณฺญาเปตฺวา ปุณฺณกสฺสาปี ปณฺีรूपิ อาสนํ ปณฺญาเปตฺวา
รณฺโณ กาลํ อาริเจสุํ ฯ

ตโต ปุณฺณโก ราชนํ คาถาย อชฺุณฺภาสี

[๕๑๕]อุปกตํ ราช อุเปหิ(๖) ลกฺขํ

เนตาทิสํ มณฺีรตํ ตวตฺถิ

ธมฺเมน ชฺิยฺยาม(๗) อสฺาหเสน

ชิโต จ โน จิปรํมวากโรหีตี ฯ

ตสฺสฺสโต มหาราช ชฺูตสาลาย กมฺมํ อุปกตํ นิภูจิตฺติ

๑. ม. ชฺูเต ปฺราชิโต ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร เทวียนฺจาทิ ทิสฺสตี ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร จิปรํปฺนฺตี ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. ชฺูตมณฺฑลํ ฯ

๕. ม. สนฺตริตฺวา ฯ ๖. ม. มุเปหิ ฯ ๗. ม. ชิสุสาม ฯ

เอตาทิสํ มณฺริตํ ตว นตฺถิ มา ปปฺลจํ กโรหิ ฯ อุเปหิ
ลกฺขณฺติ(๑) อกฺเขหิ กิพฺนญฺจํ ชุตฺตลํ อุปคจฺจ กิพฺนตา จ
มยํ ชฺมเมเน ชินฺเยยาม(๒) ชฺมเมเนว โน อสฺสหาเสน ชโย โหตุ
สเจ ปน ตฺวํ ชิโต ภวิสฺสตี อถ โน จิปฺปมวากโรหิติ
ปปฺลจํ อกฺตฺวา ชิตฺชนํ(๓) ทเพยฺยาสีติ [๔] ฯ

อถ นํ ราชฺา มาณว ตฺวํ มมํ (๕) ราชฺาติ มา ภายิ ชฺมเมเนว
โน อสฺสหาเสน ชยฺปราชโย ภวิสฺสตีติ อหา ฯ

ติ สุตฺวา ปุณฺณโก อมฺหากํ ชฺมเมเนว ชยฺปราชยภาวํ
ชานาถาติ เต ราชฺาโน สกฺขี กโรนฺโต กถมาห

[๕๓๖]ปฺลจาล ปจฺจุกฺคตฺตฺรเสน

มจฺฉา จ มทฺทา สห เกกเกหิ

ปสฺสนฺตุ โน เต อสฺสเถน ยฺยทฺธํ

น โน สภายํ น กโรนฺติ กิณฺจิติ ฯ

ตตฺถ ปจฺจุกฺคตาติ อุกฺคตตฺตฺตา ปญฺญาตตฺตฺตา ปากตตฺตฺตา
ปญฺจาลราชานเมว อาลปฺติ ฯ มจฺฉา จาติ ตวณฺจ สมฺม

มจฺฉรญฺเจ ราช (๖) ฯ มทฺทาติ มทฺทราช ฯ สห เกกเกหิติ

เกกเกหิ นาม ชนปเทหิ(๗) สห วตฺตมานเกกราช ตวณฺจ ฯ

อถ วา สหสทฺทํ เกกเกหิติ ปทสฺส ปจฺจโต จเปตฺวา

๑. ม. ลกฺขํ ฯ ๒. ม. ชิสุสาม ฯ ๓. ม. อกฺตฺวาวิ ชิโต ชนํ ฯ

๔. ม. เอตฺถนฺตเร วุตฺตํ โหตีติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๕. ม. มํ ฯ ๖. ม. มจฺฉราช ฯ ๗. ม. เกกเกหินาเมน

ชนปเทน สห ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 291

ปัจจุคคตสททญจ สุรเสนวิเสสนัน กตฺวา ปญจาล ปัจจุคคต
สุรเสนมจฺจราชา จ มทฺทา จ เกกเกมิ สหเสสราชาโน จาติ
เอวเมตฺถ อตฺถิ เวทิตพฺโพ ฯ ปสฺสนตฺตฺ โน เตติ อมฺหากํ
ทวินันฺ เอเต ราชาโน อสเถน อกฺขยฺทฺธํ ปสฺสนตฺตฺ ฯ น โน
สภายํ น กโรนฺติ กณฺจิติ เอตฺถ โนติ นิปาตมตฺตํ ฯ น
สภายํ กิณฺจิ สกฺขี น กโรนฺติ(๑) ขตฺติยาปี(๒) พฺราหฺมณฺยาปี(๓)
กโรนฺติเยว ตสฺมา สเจ ตฺมฺเห กิณฺจิ อการณฺ อปฺปชฺชติ น
โน สุตํ น โน ทิฏฺฐนฺติ วตฺตํ น ลภิสฺสธ อปฺปมตฺตา
โหถาติ เอวํ ยกฺขเสนาปตี [๔] สกฺขี อกาสิ ฯ

อถ ราชา เอกสตราชปริวฺโต ปุณฺณกํ กเหตุวา ชุตสาถํ
ปาวิสึ ฯ สพฺเพปิ ปฏฺฐิปาสเน(๕) นิสึทิสฺสุ ฯ รัชตผลเก
สุวณฺณปาสเก จปยีสฺสุ ฯ ปุณฺณโกปิ ตฺริตฺตฺริโต มหาราช
ปาสเกสุ อายา นาม (๖)มาลี สาวตี พหฺลึ(๖) สนนฺติภทฺราทโย
จตุวิสตี เตสุ ตฺมฺเห อตฺตโน รุจฺจนกํ อายํ กณฺหถาติ
อาห ฯ ราชา สาธฺวตี พหฺลึ กณฺหิ ปุณฺณโก สาวตี
กณฺหิ ฯ อถ นํ ราชา อาห เตนฺหิ ตาต(๗) มาณว ปาสเก
ปาเตหีติ ฯ มหาราช ปจฺมํ มม วาโร น ปาปุณาติ ตฺมฺเห
ปาสเก ปาเตถาติ ฯ ราชา สาธฺวตี สมฺปฏฺฐิจฺฉิ ฯ ตสฺส ปน
๑. ม. น น กโรนฺติ ฯ ๒. ม. ขตฺติเยปี ฯ
๓. ม. พฺราหฺมณฺยาปี ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร ราชาโนติ
ทิสฺสตีต ฯ ๕. ม. ปตฺธิรูปาสเนสุ ฯ ๖. ม. มาลิกํ สาวฏฺฐํ พหฺลึ ฯ
๗. ม. ตาว ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 292

ตติเย อุตฺตภาเว มาตา ภูตปฺพุพา อารกฺขเทวตา อตฺถิ ตสฺสา
อานุกาเวนฺถ ราชา ชฺฐเตน(๑) ชินาติ ฯ สทา ตสฺส อวิหฺวเร จิตา
อโหสิ ฯ ราชา เทวธีตฺร อนุสฺสริตฺวา ชฺฐตฺถิตฺตํ คายนฺโต
คาถมาห (๒)

[๓]

อด ปสฺสตุ มํ อมฺม วิชยํ เม ปทิสฺสตุ
อนุกมฺปาหิ เม อมฺม มหนตฺตํ ชยเมสฺสตุ

[๔]

ชมฺโพนทมยํ ปาถํ จตฺรสุตฺถิ อฏฺฐจฺจฺกุลิ(๕)
วิภาติ ปริสฺมชฺฆเณ มณฺนิ (๖) โชติรโส ยถา(๖)
เทวเต เม ชยํ เทหิ ปสฺส มํ อปฺปโกคินิ (๗)
มาตฺตฺนุกมฺปิโต(๘) โปโส สทา ภาทฺธานิ ปสฺสติ
อฏฺฐ มาสิ สฺมาขุยาตา (๙) สวาตี ฉกฺกเมว(๑๐)จ
จตฺกํ พหุตฺถํ เณยฺยํ ทฺวริชฺชํ สฺนฺติภทฺรํ(๑๑)
จตฺวิสฺสติ อายา จ มฺนินฺนฺเทน ปกาสิตาติ ฯ

ราชา คีตํ (๑๒) คายิตฺวา ปาสเก หตฺถเณน ปริวตฺติตฺวา(๑๓) อากาเส

- # ๑. ม. ชฺฐเต ฯ ๒. ม. อิมาคาถา อาห ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร สพุพา
- # นที วฺงกคฺติ สพุเพ กฏฺฐมยา วนา ฯ สพุพิตฺถุโย กเร ปาปํ ลภฺมานเ
- # นิวัตเตติ ทิสฺสฺนฺติ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร เทวเต ตฺวชฺช รกฺข เทวิ
- # ปสฺส มา มํ วิภาวเยย ฯ อนุกมฺปกา ปติฏฺฐา จ ปสฺส ภาทฺธานิ
- # รกฺขิตฺตฺนฺติ ทิสฺสฺนฺติ ฯ ๕. ม. จตฺรฺสมฏฺฐจฺจฺกุลิ ฯ
- # ๖. ม. สพุพกาบทโท ภาว ฯ ๗. ม. อปฺปโกคินิ ฯ
- # ๘. ม. มาตฺตฺนุกมฺปิโก ฯ ๙. ม. อฏฺฐกํ มาสิทํ วุตฺตํ ฯ

๑๐. ม. สวรรุญจ นกั มคั ฯ ๑๑. ม. ทวีพินทุ สนุติภทรกั ฯ

๑๒. ม. เอวั ชุตกีคั ฯ ๑๓. ม.ปริวตุเตตุวา ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 293

จิปิ ฯ ปุณณกสุสานุภาเวน ปาสกา ราชานั(๑) ปราชินนุตตา
ภสฺสนุตติ ฯ ราชชา ชุตติปฺปมฺหิสฺสูกุสฺสตาย(๒) ปาสเก อุตฺตโน
ปราชยาย ภสฺสนุตเต ฌตฺวา อากาเสยว ลักขุตฺตมาโน กเหตุวา
ปฺนากาเส จิปิ ฯ ทุตติยฺปิ อุตฺตโน ปราชยาย ภสฺสนุตเต ฌตฺวา
ตเถว อคฺคเหสิ ฯ ตโต ปุณณโก จินฺนเตสิ อัย ราชชา มาทิสฺเสน
ยกฺเขน สทฺธิ ชุตฺติ กิพฺนุโต ภสฺสมานเ ปาสเก ลักขุตฺติตฺวา
คณฺหติ กิณฺนุ โข การณนุตติ ฯ โส ตสฺสา(๓) อารกฺขเทวตฺยา
อานุกาวิ ฌตฺวา อุกฺขินิ อุมฺมิเลตฺวา กุทฺโธ วีย ตั
โอโลเกสิ ฯ สว เตน โอโลกิตมตฺตาว กิตฺตา(๔) ปฺลยิตฺวา
จกฺกวาพฺพพุต มตฺถกั ปตฺวา กมฺปมานา[๕] อฏฺฐาสิ ฯ ราชชา
ตติยฺปิ ปาสเก จิปิตฺวา อุตฺตโน ปราชยาย ภสฺสนุตเต
ฌตฺวาปิ ปุณณกสุสานุภาเวน หตฺถิ ปสาเรตฺวา คณฺหิตฺตุ
นาสกฺขิ ฯ เต รณฺโณ ปราชยาย ปตฺติสฺสุ ฯ อถสฺส ปราชิตภาวิ
ฌตฺวา ปุณณโก คฺกุจฺจมานโส อปฺโฆฏฺเตวา มหฺนฺเตน สทฺเทน
ชิตฺติ เม(๖) ชิตฺติ เมติ ติกฺขตฺตํ มหฺนํทํ นทฺติ ฯ โส สทฺโท
สกลชมฺพทฺธิปฺปํ ฝริ ฯ

ตมตฺถิ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๕๓๗]เต ปาวิสิ อุกฺขมเทน มตฺตา

ราชชา กุรฺนํ ปุณณโก จาปิ ยกฺโข

๑. ม.รณฺโณ ฯ ๒. ม. ชุตติปฺปมฺหิ อติกุสฺสตาย ฯ

๓. ม. โส โอโลเกนฺโต ตสฺส ฯ ๔. ม. กิตตฺติตฺตา ฯ

๕. ม.เอตฺถนฺตเร โอโลเกตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

๖. ม.อิม ปาจา นตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 294

ราชา กถี วิจिनมคฺคเหติ
กฏมคฺคหิ(๑) ปุณฺณโก ปิ ยกฺโข
เต ตตฺถ ชฺชเต อุภโย(๒) สมากเต
รณฺณํ สํกาเส(๓) สจฺฉินนฺจ มชฺฌ
อเชติ ยกฺโข นรวิเรเสฏฺฐํ
ตตฺถปฺปนาโท ตุมฺโโล พงฺวาติ ฯ

ตตฺถ ปวิสุตฺติ ชฺชตฺถสาถายํ(๔) ปวิสีสุ ฯ วิจिनฺนติ ราชา
จตุวิสตฺติยา อาเยสุ วิจिनฺนโต กถี ปราชยกาหํ อคฺคเหติ ฯ
กฏมคฺคหิติ ปุณฺณโก ปน นาม ยกฺโข ชยกาหํ กณฺหิ ฯ เต
ตตฺถ ชฺชเต อุภโย สมากเตติ เต ตตฺถ ชฺชตฺถสาถายํ(๕) ชฺชเต สมากเต(๖)
สมุปากเต อุภ ชฺชติ กิพฺปีสุตฺติ อตฺถโต ฯ รณฺณนฺติ อถ เตสํ
เอกสตราชฺชนํ สํกาเส อวเสसानนฺจ สจฺฉินํ มชฺฌ โส ยกฺโข
นรวิเรเสฏฺฐํ ราชานํ อเชติ ฯ ตตฺถปฺปนาโท ตุมฺโโล พงฺวาติ
ตสฺมี ชฺชตฺถมณฺฑเล รณฺโวย ปราชิตภาวํ ชานาถ ชิตํ เม ชิตํ
เมติ ติกฺขตฺตํ(๗) มหนฺโต สทฺโท อโหสิ ฯ

ราชา ปราชิตอ อนตฺตมโน อโหสิ ฯ อถ นํ สมสฺสาเสนฺโต
ปุณฺณโก คากมาห

[๕๓๘]ชโย มหาราช ปราชโย จ

อายุหติ อณฺณตรสฺส โหติ

๑. ม. กฏํ อคฺคหิ ฯ ๒. ม. อุภเย ฯ ๓. ม. สกาเส ฯ

๔. ม. ชฺชตฺถาถํ ฯ ๕. ม. อโย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๕. ม. สมากตา ฯ

๖. ม. อโย ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 วิชาตัก หน้า 295

ชนินุท ชินโนสิวรนุชเนน(๑)

ชิโต จ เม จิปปมวากโรหิติ ฯ

ตตถ อายุหตฺตติ อมฺหากํ (๒) ทวินฺนํ วายมมานัน(๓)

อณฺตรสเสว โหติ ตสฺมา ปราชิตฺมฺหิติ มา จินฺตฺยิ ฯ ชินโนสิติ
ปรีหิโนสิ วรฺชเนนาติ วรฺชเนน ฯ จิปปมวากโรหิติ จิปปเมว
ชยฺชนํ เทหิติ ฯ

อถ นํ ราชฯ กณฺห ตาตาทิ วทฺนฺโต กถมาห

[๕๓๕]หตฺถิควสฺสา มณฺิกุณฺฑลา จ

ยณฺจาปี มยฺหํ รัตนํ ปจฺพฺยํ

กณฺหาหิ กจฺจายน (๔) วริ ฅนํ

อาทาย เชนิจฺฉลฺลิตฺเตน กจฺจมาติ ฯ

ปฺนุณฺณโก อาห

[๕๔๐]หตฺถิควสฺสา มณฺิกุณฺฑลา จ

ยณฺจาปี คฺคฺยฺหํ รัตนํ ปจฺพฺยํ

เตสํ วโร วิฐฺโร นาม กตฺวา

โส เม ชิโต ตํ เม อวากโรหิติ ฯ

ตตถ โส เม ชิโตติ มยา หิ คฺควํ ชิโต (๕) อุตฺตมรัตนํ(๖)

ชิตํ โส จ สพฺพรตฺนํ วโร ตสฺมา(๗) โส มยา ชิโต นาม

๑. ม. ชินโนสิ วรฺชเนน ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๓. ม. วายมมานัน ฯ ๔. ม. กจฺจาน ฯ

๕. ม. ตว วิชิตฺเต ฯ ๖. ม. อุตฺตมํ รัตนํ ฯ

๗. ม. วโร วิฐฺโร ตสฺมา เทว ฯ

โหติ ตํ เม เทหิตี ฯ

ราชา อَاه

[๕๔๑] อตุตา จ เม โส สรณํ คติ (๑) จ

ทีโป จ เลโณ จ ปรายโน จ

อสนฺตุเลโย มม โส ธเนน

ปาณน เม สทิสฺโส(๒) เอส กตุตาคี ฯ

ตตุถ อตุตา จ เม โสติ โส หิ(๓) มยฺหํ อตุตา มยา จ

อตุตานํ [๔] จเปตฺวา เสถํ ทสฺสามิตี วุตฺติ ตสฺมา ตํ มา

กณฺหิ น เกวลญจ อตุตา [๕] อถ โข เม โส สรณญจ คติ

จ ทีโป จ เลโณ จ ปรายโน จ ฯ อสนฺตุเลโย มม โส

ธเนนาติ น สตุตฺวิธเนน รตนเนน สทฺธิ ตฺเลตพุโท ฯ

ปฺณณโก อَاه

[๕๔๒] จิริ วา(๖) วิวาโท มม ตฺยฺหฺมสฺส(๗)

กามญจ ปฺจฺจาม ตเมว คนฺตฺวา

เอเสว(๘) โน วิวรตุ เอตมตฺถํ

ยํ วกฺขติ(๙) โหตุ กถา อฺภินฺนฺนฺติ ฯ

ตตุถ วิวรตุ เอตมตฺถนฺติ โส ตว อตุตา วาน วาติ

เอตมตฺถํ เอเสว ปกาเสตฺ ฯ โหตุ กถา อฺภินฺนฺนฺติ ยํ โส วกฺขติ

๑. ม. คติ ฯ ๒. ม. สาทิสฺโส ฯ ๓. ม. หิสฺพุโท ฯ

๔. ม. เอตฺถนฺตเร จสฺพุโท อตุติ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร วสฺพุโท อตุติ ฯ

๖. ม. วาสฺพุโท นตุติ ฯ ๗. ม. ตฺยฺหฺมสฺส ฯ ๘. ม. เอโสว ฯ

เอวมฺปริปี ฯ ๙. ม. วกฺขติ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 297

สาเยว โน อุภินัน กถา โหตุ ตั ปมาณ โหตุติ อตุโธ ฯ

ราชา อาห

[๕๔๓] อทุธา หิ สจจัน ภณสิ น จ มาณว สาหสิ

ตเมว คนตุวา ปุจณาม เตน ตุสามุโก(๑) ชนาติ ฯ

ตตุถ น จ มาณว สาหสนติ ปสยห สาหสิกั วจัน น

จ [๒] ภณสิ ฯ

เอวณจ ปน วตุวา ราชา เอกสตราชาโน ปุณณกณจ

คเหตุวา ตุฏจมานโส เวเคน คนตุวา(๓) ฌมมสภายั ปาวิสิ (๔) ฯ

ปณทัโต(๕) อาสนา โอริยห ราชานัน วนุทธิตุวา เอกมนต

อฏจาสิ ฯ อถ ปุณณโก มหาสตุต อามนุเตตุวา ปณทัต ตวั

ฌมเม จิโต ชีวิตเหตุปี มุสาวาทำ น ภณสิติ กิตติสทุโท เต

สกลโลก ปากโก(๖) อหิ ปน เต อชช ฌมเม จิตภาว ฆานิสฺสามิติ

วตุวา คาถมาห

[๕๔๔] สจจัน นุ เทวา วิทหุ กุณัน

ฌมเม จิตั วิชรุนนามจจัน

ทาโสสิ รัญโย อถ วาสิ ฌาติ

วิชรุโรติ สัชยา กตโมสิ โลกติ ฯ

ตตุถ สจจัน นุ เทวา วิทหุ กุณัน ฌมเม จิตั วิชรุนนาม

๑. ม. ตุสุสามุโก ฯ ๒. ม. เอตุถนุเตร มยหนุติ ทิสฺสติ ฯ

๓. ม. อัย ปาโจ นตุติ ฯ ๔. ม. ฌมมสภ อคมาสิ ฯ

๕. ม. ปณทัโตปี ฯ ๖. ม. สุกุโจ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 298

มจจนฺติ กุรุรฎฺเจ วิฐุโร นาม อมจฺโจ ชฺมเม จิโต
ชีวิตเหตุปี มุสวาทํ น ภาสตีติ เอวํ เทวา วิทหุ วิทหนฺติ
[๑]ปกาสเนติ ฯ เอวํ วิทหมานา เต เทวา สจฺจนฺนุ วิทหนฺติ
อุทาทุ อฏฺฐวาทายเว เตติ ฯ วิฐุโรติ สํขยา กตฺโมสิ โลเกติ (๒)
ยา เอสา ตว วิฐุโรติ โลเก สํขยา ปญฺญตฺติ โส ตว
กตฺโมสิ(๓) ปกาเสหิ กิ (๔) รณฺโณ ทาโส นิจฺตฺรชาติโก อุทาทุ
สโม วา อุตฺตฺริตโร วา รณฺโณ ฌาตีติ อิํ ทาว เม
อาจิกฺข ทาโสสิ รณฺโณ อถ วา ฌาตีติ(๕) ฯ

อถ มหาสฺสโต อัย มํ เอวํ ปุจฺฉติ อิํ โข ปเนตํ
रणฺโณ ฌาตีติ(๕) [๖] อุตฺตฺริตโรติปี รณฺโณ น กิณฺจ โหมีติปี
สญฺญาเปตฺตุ สกฺโกมิ [๗] อิมสฺมี โลเก ปน สจฺจสโม อวสฺสโย
นาม นตฺถิ สจฺจเมว กเถตฺตุ วฏฺฏตีติ จินฺนเตตฺวา มาณว เนวาทํ
रणฺโณ ฌาติ น อุตฺตฺริตโร จตฺนุนํ ปน(๘) ทาसानํ อญฺญตโรติ
ทสฺเสตฺตุ คาททวยมาห

[๕๔๕]อามายทาสาปี ภวนฺติ เหเก

ชเนน กิตาปี ภวนฺติ ทาสา

สยฺปี เหเก อุปยฺนฺติ ทาสา

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตฺเร กเถนฺตีติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๒. ม. กตฺมาสิ ฯ ๓. ม. สกฺ กตฺมา อาสิ ตวํ ฯ
- # ๔. ม. กิณฺนุ ฯ ๕. ม. ฌาตีติปี ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตฺเร รณฺโณติ
- # ทิสฺสตี ฯ ๗. ม. เอตฺถนฺตฺเร เอวํ สนฺนเตปีติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๘. ม. ปนสทฺโท นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 299

ภยา ปนุณนาปี ภวนุติ ทาสา
เอเต นรานัน จตุโรปี (๑)ทาสา
อทุธา หิ โยนิโต อหंपิ ทาโส(๒)
ภโว จ ฤษโย อภโว จ ฤษโย
ทาโสหิ เทวสุส ปรีปี คนตุวา
ชมเมน มั มาณว ตุยหิ ทชชาติ ๑

ตตุถ อามายทาสาติ ทาสสุส(๑) ทาสिया กุจุมิหิ
ชาติทาสา ๑ สยंपิ เทเก อุปยनुติ ทาสาติ เย เกจิ
อุปฏฐากชาติกา สพเพ เต สยั ทาสภาวิ อุปคตา ทาสา
นาม ๑ ภยา ปนุณนาติ ราชภเยน วา โจรภเยน วา อตุตโน
วสนภูจันโต ปนุณนา กรรมรา หุตวา ปรวิสยั คตาปี
ทาสาเยว นาม ๑ อตุธา หิ โยนิโต อหंपิ ทาโสติ มาณว
เอกัเสเนว อหंपิ จตุสุ ทาสโยนิสุ เอกโต สยั ทาสโยนิโต
นิพพตุตทาโส ๑ ภโว จ ฤษโย อภโว จาติ ฤษโย
วทุติ วา อวทุติ วา โหตุ น สกกา มยา มุสาวาทำ(๔)
ภาสิดุ ๑ ปรีปีติ (๕) ทุริ คนตุวาปี อหิ เทวสุส ทาโสเยว ๑
ทชชาติ มั ราชา ชยชเนน จชเตตวา(๖)ตุยหิ เทนโต ชมเมน
สกาเวเนว ทเทย(๗) ๑

๑. ม. ปิสทโท นตุติ ๑ ๒. ม. อหุมปี ชาโต ๑

๓. ม. อัย ปาโจ นตุติ ๑ ๔. ม. มุสา ๑

๕. ม. ปรมปีติ ๑ ๖. ม. ขณเตตวา ๑ ๗. ม. สกาเวน

ทเทยยาติ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 300

ตํ สุตวา ปุณณโก ตุกฺกุหฺญโจ(๑) ปุณ อปฺโพฏฺเฏตฺวา คถมาห

[๕๔๖]อัยปี ทุตฺติโย วิชโย มมชช

ปฺกุโจ หิ กตฺตา วิวเรตฺถ ปญฺหํ

อชฺมมฺรฺโป วัต ราชเสฏฺโฐ

สุภาสิตํ นานุชานาสิ มยฺहनฺติ ฯ

ตตฺถ ราชเสฏฺโฐติ อัย ราชเสฏฺโฐ อชฺมมฺรฺโป วัต ฯ

สุภาสิตนฺติ วิชฺรปณฺฑิตฺน สุกถิตํ สุวินิจฺฉิตํ ฯ นานุชานาสิ

มยฺहनฺติ อิทาเนว วิชฺรปณฺฑิตํ มยฺหํ กสฺมา นานุชานาสิ

กิมตฺถํ น เทสิตี วทตี ฯ

ตํ สุตวา ราชา [๒] อัย [๓] ปณฺฑิตฺโต มาทิสํ ยสทายกํ

อโนโลเกตฺวา อิทานิ ทิกฺกุจฺจํ มาณวํ อโนโลเกสิตี มหาสตฺตสฺส

กฺขุฉิตฺวา มาณว สเจ โส ทาโส [๔] ตํ กเหตุวา กจฺฉาติ (๕)

คถมาห

[๕๔๗]เอวญจ (๖) โน โส วิวเรตฺถ ปญฺหํ

ทาโสหฺมสมฺมิ น จ โขสมฺมิ ฌาติ

คณฺหาหิ กจฺจาณ (๗) วรํ ฌนํ

อาทาย เยนิจฺฉสิ เตน กจฺฉาติ ฯ

ตตฺถ เอวญจ โน โส วิวเรตฺถ ปญฺहनฺติ สเจ โส

๑. ม. หุกฺกุหฺญโจ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อนตฺตมโน หุตฺวาติ

ทิสฺสนฺติ ฯ ๓. ม. อัย ปาโ จ นตฺถิ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร เม

ภเวยฺยาติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๕. ม. กจฺฉาติ วตฺวา ฯ

๖. ม. เอวํ เจ ฯ ๗. ม. กจฺจาน ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 301

อมุหากั ปญหั ทาโสหมสุมิ น จ โขสุมิ ฌาตีติ เอวั วิวริ
เอตถ ปรีสมณฺทเล อถ กิ อจฺฉลสิ สกตโลกे ธนान์ วรธน์(๑)
เอตัง คณฺห คเหตุวา เยนิจฺฉลสิ (๒)เตน กจฺฉาติ ฯ

อกุขขณฺฑัง นิฏฺฐิจิตฺ ฯ

เอวณฺจ ปน วตุวา ราชา จินฺเตสิ ปณฺฑิตัง มาณโว
ยถารูจี คเหตุวา คมิสฺสตี ตสฺส คตกาลโต ปญฺจาย มยฺหัง
มจรฺธมฺมกตา ทุลลภา ภวิสฺสตี ยนฺนุณาน์ (๓) อิมิ อตฺตโน จาเน
จเปตฺวา [๔]มฺรราวาสปญฺหัง ปุจฺเจยฺยณฺตี ฯ อถ นั เอวมาห
ปณฺฑิตํ ตุมฺหากั คตกาเล มม มจรฺธมฺมกตา ทุลลภา [๕]
ภวิสฺสตี อลงฺกตฺธมฺมาสเน นิสีทิตฺวา อตฺตโน จาเน จตฺวา
มยฺหัง มฺรราวาสปญฺหัง กเถถาติ ฯ โส สาธฺฐตี สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา
อลงฺกตฺธมฺมาสเน นิสีทิตฺวา รลฺลภา ปญฺหัง ปุฏฺโฐ วิสฺขุเชตี ฯ
ตตฺตรายั ปญฺหคาคา

[๕๔๘]วัชร วสฺมานสฺส กหฺนฺจสฺส สกั มฺริ
เขมา วุคฺฉตี กถิ อสฺส กถนฺนุ อสฺส สงฺคโห
อพฺยาปฺชณฺณํ กถิ อสฺส สจฺจวาที จ มาณโว
อสมฺมา โลกา ปรี โลกั กถิ เปจฺจ น โสจตีติ ฯ

- # ๑. ม. วรี ฯ ๒. ม. คเหตุวา จ ปน เยน อิจฺฉลสิ ฯ
- # ๓. ม. ยันฺนุณาน์ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร อลงฺกตฺธมฺมาสเน
- # นิสีทาเปตฺวาตี ทิสฺสนฺตี ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร ราชาตี ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 302

ตตฺถ เขมา วุตฺติ กถิ อสฺสชาติ กถิ ฆรราวาสิ
วสนฺตสฺส กหฺภูจฺสฺส เขมา นิพฺภยา วุตฺตีติ ชีวิตฺวุตฺติ
ภเวยฺย ๑ กถนฺนุ อสฺส สงฺคโหติ จตฺวิธสงฺคหฺวตฺตฺถสฺสขาโต
สงฺคโห ตสฺส กถิ ภเวยฺย ๑ อพฺยาปชฺฌนฺติ นินฺททฺกฺขตา ๑
สจฺจวาที จาติ กถญฺจ(๑) มาณโว สจฺจวาที นาม ภเวยฺย ๑
เปจฺจจาติ ปรโลกั กนฺตฺวา ๑

[๒]ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๕๔๕]ตํ ตตฺถ คติมา ฐิติมา มติมา อตฺถทสฺสีนา(๓)

ลัษตา สพฺพชฺมมานั	วิธฺโร เอตทพฺรวิ
น สาธารณทวารสฺส	น ภฺยเช สารุเมกโก
น เสเว โลกายติกั	เนตํ ปญฺญา ยวทฺธนั
สีลวา วตฺตสมฺปนฺโน	อปฺปมตฺโต วิจกฺขโณ
นิวาทวุตฺติ อตฺถทฺโธ	สุรโต สขิลो มุทฺ
สงฺคเหตา จ มิตฺตานั	ลัวิภาสี วิชานวา
ตปฺเปยฺย อนฺนปาเนน	สทา สมณพฺรหฺมณ
ชฺมมกาโม สุตธาโร	ภเวยฺย ปรปฺจจ โก
สทฺกจฺจํ ปยิริปาเสยฺย	สีลวเนเต พหุสฺสฺเต
ฆรมาวสฺมานสฺส	กหฺภูจฺสฺส สกั ฆริ

๑. ม. กถิ นุ ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ สุตฺวา ปญฺหิโต รลฺโย

ปญฺหิ กเถสีติ ทิสฺสนฺติ ๑ ๓. ม. อตฺถทสฺสีนา ๑

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 303

เขมา วุคฺติ สียา เอวํ เอวํ นุ อสุส สงฺกโ
อพฺยาปชฺโฆ สียา เอวํ สจฺจวาที จ มาณโว
อสุมา โลกา ปรี โลกํ เอวํ เปจฺจ น โสจตีติ ฯ

ตตฺถ ตํ ตตฺถาติ ภิกฺขเว ตํ ราชานํ ตตฺถ ฐมฺม-
สภายํ ฯ คติมาติ (๑) วรรณญาณคตียา คติมา ฯ ฐิติมาติ
อพฺโภจฺฉินฺนวิริเยน ฐิติสา ฯ มติมาติ(๑) ฐริสมาย วิปฺลายน
ปฺลนฺนายน มติมา ฯ อตฺถทสฺสีนาติ(๑) สณฺหสฺสุมอตฺถทสฺสีนา
ณณน อตฺถทสฺสีนา(๒) ฯ สํชาตาติ(๑) ปรีจฺฉินฺนิตฺตฺวา ชานนณณณ-
สํชาตายน ปฺลนฺนายน สพฺพฐมฺมานํ สํชาตา วัชรปฺนฺนทิตฺโต เอตํ
น สาธารณทวารสฺสาติ อาทิวจฺฉนํ อพฺรวิ ฯ ตตฺถ โย ปเรสํ
ทวารสฺสุ อปฺรชฺฉนฺติ โส สาธารณทวารो นาม ตาทีโส นาสฺส(๑)
น ภเวยฺย ฯ สาธุเมกโกติ สาธุรสํ ปณฺธิตโกชนํ อณฺเณสํ
อทตฺตฺวา เอกโกว น ภูณฺเชยฺย ฯ โลกายตฺติกนฺติ อนตฺถนินฺนสฺสิตํ
สคฺคกมฺคคานํ อทายนํ อนินฺนยนิกํ วิตถฺตฺทสฺสลาปํ โลกายตฺติกวาทํ
น เสเวยฺย ฯ เนตํ ปฺลนฺนายน วทฺถนนฺนติ น หิ เอตํ
โลกายตฺติกํ ปฺลนฺนายน วทฺถนํ ฯ สีสฺวาติ อชฺฉนฺนทฺเทหิ ปฺลนฺนจฺฉีสฺเลหิ(๔)
สมนฺนนาคโต ฯ วตฺถตฺตสมฺปนฺนโนติ ฆรราวาสํ วสนฺนโต ราชวตฺเตน
อูปคโต(๕) ฯ อปฺปมตฺโตติ กุสฺลฐมฺเมสฺสุ อปฺปมตฺโต ฯ นินฺนวาตฺตฺวตฺตีติ
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. อตฺถทสฺสีมา ฯ
๓. ม. น อสุส ฯ ๔. ม. ปฺลนฺนจฺฉิ สฺเลหิ ฯ ๕. ม. ฆรราวาสวตฺเตน
วา ราชวตฺเตน วา สมนฺนนาคโต ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 304

อดิमानํ อกตฺวา นิจฺจุตฺติ โอวาทานุสาสนสมปฺปิจฺจนโก(๑) ฯ
อตุถทฺโฆติ ฤทฺทมจฺจนริยรหิโต ฯ สุรโตติ โสฺรจฺเจน สมฺนุนาคโต ฯ
สขิลोติ เปมฺนียวจโน ฯ มุหฺตฺติ กายวจิจฺจิตฺเตหิ อผฺรุโส ฯ

สงฺคเหตฺวา จ มิตฺตฺตานนฺตฺติ กฺลฺยณมิตฺตฺตานํ สงฺคหฺกโร
ทานาที่สุเขว โย เยน สงฺคหํ คจฺจนฺติ (๒) ตสฺส เตเนว สงฺคาหโก
โหติ ฯ สํวิภาคีติ ฌมฺมิกสมณพฺุราหฺมณาทินฺนญฺเจว กปฺณาทินฺนญฺจ(๓)
สํวิภาคโร ฯ วิชานวาทิ อิมสฺมี กาลे กสิตุํ วัณฺณฺตฺติ อิมสฺมี
กาลे วปฺปีตุํ วัณฺณฺตฺติติ เอวํ สพฺพกิจฺเจสุ วิชานสมฺปฺนฺโน ฯ
ตปฺเปยฺยติ คหิตคหิตานิ ภาชนานิ (๔) ปฺุเรตฺวา ททฺมาโน
ตปฺเปยฺย ฯ ฌมฺมกาโมติ ปเวณิฌมฺมํปี สุจฺริตฌมฺมํปี กามยฺมาโน
ปฺคฺลยฺมาโน สุตฺธาโรติ สุตฺตสฺส อาชารณฺญโต ฯ ปฺริปฺุจฺจนโกติ
ฌมฺมิกสมณพฺุราหฺมณเ อฺปสงฺกมิตฺวา ก็ ฆนฺเต กุสฺลนฺตฺติ อาทิหิ
วเนหิ(๕) ปฺริปฺุจฺจนสิโล ฯ สกฺกจฺจนฺตฺติ คารเวณ ฯ เอวํ นุ
อสุสฺ สงฺคโหติ สงฺคโหปี (๖) เอวํปี กโต นาม ฆเวยฺย ฯ
สจฺจวาทิติ เอวํ ปฺฏิปฺนฺโนเขว สจฺจวาทิ(๗) นาม สฺยิยา ฯ

เอวํ มหาสฺตุโต รมฺโถ ฆรฺวาวสฺปญฺหํ กเถตฺวา ปฺลฺลงฺกา
โอรุยฺห ราชานํ วนฺทิ ฯ ราชापิสฺส มหาสฺกฺกการํ กตฺวา

๑. ม. โอวาทานุสาสนปฺปิจฺจนโก ฯ ๒. ม. อิจฺจนฺติ ฯ

๓. ม. ฌมฺมิกสมณพฺุราหฺมณานฺนญฺเจว กปฺณทฺุธิกฺวณิพฺุพกยจกาที่นฺนญฺจ ฯ

๔. ม. คหิตคหิตภาชนานิ ฯ ๕. ม. อาทิวเนหิ ฯ ๖. ม. สงฺคโหปีสฺส ฯ

๗. ม. สภาววาทิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 305

เอกสตราชปริวุโต(๑) อตุตโน นิเวสนเมว คโต ฯ

ฃรราวาสปญโห นิฏฐิตโต(๒) ฯ

มหาสตุโต ปน นีวุโต(๓) ฯ อถ นั ปุณณโก อาห

[๕๕๐]เอหิ ทานิ คมิสฺสาม ทินฺโน โน อิสฺสเรน เม

มเมวตถั ปฏฺปิชช เอส ฃมฺโม สนนฺตโนติ ฯ

ตตถ ทินฺโน โนติ เอตถ โนติ นีปาตมตถั ฯ ตว

อิสฺสเรน มยหิ ทินฺโนติ อตุโถ ฯ เอส ฃมฺโม สนนฺตโนติ

มมตถั ปฏฺปิชชชฺเตน หิ ตยา อตุตโน สามิกสฺส อตุโถ

ปฏฺปิปนฺโน โหติ ยถเจตฺติ สามิกสฺส อตุถกรณั นาม เอส

ฃมฺโม สนนฺตโน โปราณกปณฺทิตานั สภาโว(๔) ฯ

วัชรปณฺทิตอ อาห

[๕๕๑]ชานามิ มาณว ตยาหมฺสมิ

ตินฺโนหมฺสมิ ตว อีสฺสเรน

ตีหฺลจ(๕) ตั วาสเยมุ อคาเร

เยนทฺฐนา อนฺุสาเสมุ ปุตฺตทาเรติ(๖) ฯ

ตตถ ตยาหมฺสมิติ ตยา ลทฺุโรหมฺสมิติ อหิ ชานามิ ม

ลภนฺเตน จ นาณฺณธา ลทฺุโร ฯ ทินฺโนหมฺสมิ ตว อีสฺสเรนาติ

มม อีสฺสเรน รณฺธา ตว อหิ ทินฺโน ฯ तीหฺลจати มาณว

๑. ม. เอกสตราชฺหิ ปรีวุโต ฯ ๒. ม. ฃรราวาสปญฺหา นิฏฐิตา ฯ

๓. ม. ปฏฺปินิวฺโต ฯ ๔. ม.สภาโวติ ฯ ๕. ม. तीหิ จ ฯ

๖. ม. ปุตฺเตติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 306

อหิ ตว พหุปการโ ราชานํ อโนโลเกตฺวา สจฺจเมว กเถสิ
เตนาหิ ตยา ลทฺโธ ตฺวํ มม มหนุตฺถาวํ ชานาหิ มยํ ตีณิ
ทิวสานิ อุตฺตโน อการเ วเสมฺ ตสฺมา ตฺวํ เยนทฺฐนา
ยตฺตเคน กาลน มยํ ปุตฺตทาเร อนุสาเสมฺ ตํ กาลิ
อธิวาเสหิตี ฯ

ตี สุตฺวา ปุณฺณโก สจฺจํ ปณฺทิตฺโต อาห พหุปการโ
เอส มม สตฺตาหิปี อทฺตมาสมฺปิ นิสีทาเปหิตี วุตฺเต
อธิวาเสตพฺพเมวาตี จินฺตเตตฺวา กาถมาห

[๕๕๒]ตมฺเม(๑) ตถา โหตุ วเสมฺ ตีหิ

กฺรุติ ภาวํ อชฺช(๒) ฆเรสุ กิจฺจํ

อนุสาสตี ปุตฺตทาเร ภาวชฺช

ยถา ตยิ เปจฺจ (๓) สฺวชิ ภาเวยฺยาตี ฯ

ตตฺถ ตมฺเมตี ยํ ตฺวํ วเทสิ สพฺพนฺตํ มม ตถา
โหตุ ฯ ภาวชฺชาตี ภาวํ อชฺชโต(๔) ปญฺจาย ตีหิ อนุสาสตุ ฯ ตยิ
เปจฺจจาตี ยถา ตยิ คเต ปจฺจนา ตว ปุตฺตทาโร สฺวชิ ภาเวยฺย
เอวํ อนุสาสตุ ฯ

เอวํ วตฺวา ปุณฺณโก มหาสตุเตน สทฺธิเยว ตสฺส นิเวสนํ
ปาวิสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

๑. ม. ตํ เม ฯ ๒. ม. ภาวชฺช ฯ ๓. ม. คเตตีปี ปาโห ฯ

๔. ม. อชฺช ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 307

[๕๕๓]สาฐติ วตวาน ปหุตกาโม

ปกุกามิ ยกฺโข วิฐเรน สหุธิ

ตํ กุณฺชราชณฺณหยาณฺณจฺณฺณ

ปาเวกฺขิ อนฺเตปรฺมริยเสณฺโณจฺติ ฯ

ตตฺถ ปหุตกาโมติ มหาโกโค ฯ ตํ (๑) กุณฺชราชณฺณ-
หยาณฺณจฺณฺณติ กุณฺชเรหิ จ อาชณฺณหเยหิ จ อนฺณจฺณฺณ
ปริพฺณฺณ ฯ อริยเสณฺโณจฺติ อจารอริเยสุ อุตฺโตโม ฯ

ปฺณฺณโก ยกฺโข ปณฺทิตฺตฺส อนฺเตปรฺ ปาวิสิ ฯ

มหาสตฺตฺสส ปน ตินฺณฺณ อฺตฺตฺนํ อตฺถาย ตโย ปาสาทา
อเหตุํ ฯ เตสุ เอโก โกณฺโจ นาม เอโก มยฺโร นาม เอโก
ปิยเกโต นาม ฯ เต สนฺชาย อัยฺ คาธา วุตฺตา

[๕๕๔]โกณฺจํ มยฺรณฺจ ปิยณฺจ เกตํ

อฺปาคมิ ตตฺถ สฺรมฺมรฺูปํ

ปหุตฺทกฺขํ พหุอนฺนปानํ

มสฺกฺกสาร์ วิย วาสวสฺสาติ ฯ

ตตฺถ ตตฺถาติ เตสุ ตีสุ ปาสาเทสุ ยตฺถ ตสฺมี

สมเย อตฺตนาวัสติ ตํ สฺรมฺมรฺูปํ ปาสาทํ ปฺณฺณกํ อาทาย
อฺปาคมิ ฯ [๒] อฺปนฺตฺวา จ ปน อลฺงฺกตปาสาทสฺส สตฺตฺมาย
ณฺมียา สยนคพฺกณฺเจว มหาตลํ จ สชฺชาเปตฺวา สิริสยนํ
๑. ม. อัยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตฺเร โสติ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 308

ปณฺญาเปตฺวา สพฺพิ อนฺนปानาทิวิธี อฺปฏฺฐเปตฺวา เทวกณฺญา(๑)

วีย ปณฺจสตา อิตฺติโย อีมา เต ปาทปริจาริกา โหนฺตุ มา

อฺกฺกณฺจฺโต อิธ วสาหีติ ตสฺส นียาเทตฺวา อตฺตโน วสนกฺุจัน

คโต ๑ ตสฺส คตกาเล ตา อิตฺติโย นานาตุริยานิ คเหตุวา

ปฺณณกสฺส ปริจฺริยาย นจฺจาทีนิ อฺปฏฺฐเปตฺุ ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๕๕๕]ตตฺถ นจฺจนฺติ คายนฺติ อวฺหยฺนฺติ วรารวี

อจฺจฺรา วีย เทเวสุ นาริโย สมลฺงกตฺตาติ ๑

ตตฺถ อวฺหยฺนฺตีติ ปกฺโกสนฺติ(๒) ๑ วรารวฺนฺติ วรโต วรี

นจฺจํ (๓) คีตฺถจ กโรนฺติโย สารมฺภํ(๔) กโรนฺติ(๕) ๑

สมงฺกิตฺตฺวา ปมฺุทาหิ(๖) ยกฺขํ

อนฺนเนน ปาเนน จ ฃมฺมปาโล

อฺกฺกตฺถเมวานุวิจฺินฺตยฺนฺโต

ปาเวกฺุขิ ภิริยาย ตทา สกาเสตี ๑

ตตฺถ ปมฺุทาหีติ ปมฺุทาหิ เจว อนฺนปानเนน(๗) จ

สมงฺกิตฺตฺวา ๑ ฃมฺมปาโลติ ฃมฺมปาลโก ฃมฺมโคปโก(๘) ๑

อฺกฺกตฺถเมวาติ อฺกฺกกฺุตฺถเมว อตฺถํ ๑ ปาเวกฺุขิ ภิริยายาติ

๑. ม. เทวกณฺญาโย ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

๓. ม. นจฺจญจ ๑ ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

๕. ม. ปกฺโกสนฺติ ๑ ๖. ม. ปมฺุทาหิ ๑ ๗. ม. อนฺนปानเนหิ ๑

๘. ม. ฃมฺมสฺส ปาลโก โคปโก ๑

*เล่มที่ 37 วิชาตักก หน้า 309

สพพเชฏฐกาย(๑) ภริยาย ปาเวกขิ ปาวิสิ ฯ

ตํ จนุทนคนุทธรานุติตตํ

สุวณณชฌโพนทนิกขสาทิสํ

ภริยํ อวจ(๒) เอหิ สุโณหิ โภติ

ปุตฺตานิ อามนุตย ตมฺพเนตฺเตติ ฯ

ตตฺถ ภริยํ (๓)อวจาติ ภริยํ อโวจ(๓) ฯ อามนุตยาติ

ปกฺโกส ฯ

สุตฺวาน วากุຍํ ปติโน อโนชา(๔)

สุณฺณิสํ อวจ(๕) ตมฺพนฺชํ สฺเนตฺตํ

อามนุตย จมฺมชฺรานิ เจเต

ปุตฺตานิ อินฺทวรูปฺปเสาเมติ ฯ

ตตฺถ อโนชาติ เอวํ นามิกา ฯ สฺณฺณิสํ อวจ ตมฺพนฺชํ

สฺเนตฺตนฺติ สวา วจัน (๖) สุตฺวา อสุสฺมุขิ โรทมานา มยฺหํ สยํ

คนฺตุวา ปุตฺเต ปกฺโกสิตฺตํ อยฺยตฺตํ สฺณฺณิสํ เปเสสฺสามิติ ตสฺสา

นิวาสนุจฺจันํ คนฺตุวา ตมฺพนฺชํ สฺเนตฺตํ สฺณฺณิสํ อวจ ฯ

อามนุตยาติ ปกฺโกส ฯ จมฺมชฺรานีติ จมฺมชฺเร(๗) สุเร สมนฺตเถติ

อตุโถ อากรณภณฺฑาเมว จ(๘) อิทฺ จมฺมมฺนฺติ(๙) อธิปฺเปตฺตํ ตสฺมา

๑. ม. สพพเชฏฐิกาย ฯ ๒. ม. วจา ฯ ๓. ม. วจาติ

เชฏฐภริยํ อวจ ฯ ๔. ม. อานุชฺชา ฯ ๕. ม. วจ ฯ

๖. ม. สวา ตสฺส วจัน ฯ ๗. ม. วมฺมชฺรานีติ วมฺมชฺเร ฯ

๘. ม. วา ฯ ๙. ม. วมฺมมฺนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 310

อภรรณชเรติปี อตุโถ ๗ เจเตติ ตํ นามเนาลปติ ๗ ปุตตานีติ
 มม ปุตเต จ ชีตโร จ ๗ อินทวรปุปฺผสาเมติ ตํ อาลปติ ๗
 สา สาธูติ สมฺปฏฺฐิตฺวา ปาสาทํ อนุวิจริตฺวา(๑) ปีตา
 โว โอวาทํ ทาทูกาโม ปกุโกสติ อิทํ กิร โว ตสฺส
 ปจฺฉิมทสฺสนนฺติ สพฺพเมวสฺส สุหชฺชนนฺจ(๒) ปุตตชีตโร จ
 สนนฺิปาเตสิ ๗ ฌมฺมปาลกฺุมาโร ปน ตํ วจันํ สุตฺวา(๓) โรทฺนุโต
 กนิฏฺฐภาติกปริวฺโต(๔) ปิตุ สนฺติกํ อกมาสิ ๗ ปณฺหิโต ปน เต
 ปุตเต ทิสฺวา สกภาเวน สณฺจารेतฺตุ อสกุโกนฺุโต อสฺสุปฺณฺเณหิ
 เนตฺเตหิ เต อาลีคิตฺวา ลีเส จุมฺพิตฺวา เชฏฺฐปุตฺตํ มุหุตฺตํ
 หทยเ นิปชฺชาเปตฺวา หทยา โอตฺาเรตฺวา สิริกฺพฺภโต นิกฺขมฺม
 มหาคเล ปลลฺงเก นิสีทิตฺวา ปุตตสทสฺสสฺส โอวาทํ อทาสิ ๗

ตมตถํ ปกาเสนฺุโต สตุถา อาห

[๕๕๖]เต อากเต มุทฺธนิ ฌมฺมปาลเ

จุมฺพิตฺวา ปุตเต อวิกมฺปมาโน

อามนฺตยิตฺวาน อโวจ วากฺยํ

ทินฺนํหํ รณฺณา อิท มานวสฺส

ตสฺสชฺชหํ อตฺตสฺสี วิเชฺยโย

อาทาย เยนิจฺฉติ เตน กจฺฉติ

๑. ม. ปาสาทา โอรุยฺห ๗ ๒. . สุหชชนนฺจ ๗

๓. ม. สุตฺวาว ๗ ๔. ม. กนิฏฺฐภาติกกณฺปริวฺโต ๗

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 311

อหฺลจ โว อนุสาสิตุํ อากโตสฺมิ(๑)

กถิ อหิ อปริตฺตาย กจฺเณ

สเจ โว ราชา กุรุเขตฺตวาสิ(๒)

ชนสณฺโ จ ปุจฺเจยฺย ปหฺตกาโม

กิมากิขานาถ ปุเร ปุราณิ

กี โว ปิตา อนุสาสฺ ปุรฺภูจฺา

สมานาสนา โหถ มยา จ(๓) สพฺเพ

โกนิธ รมฺโณ อพฺภุติโก มนุสฺโส

ตมณฺชลิ กรีย วเทถ เหว

มา เหว(๔) เทว น หิ เอส รมฺโ

วียกฺขมราชสฺส นินฺนชฺจโ

สมานาสโน(๕) เทว กถิ ภเวยฺยาติ ฯ

ตตฺถ รมฺมปาโลติ มหาสตุโต ฯ ทินฺนาหนฺติ อหิ ชยธนฺ(๖)

ณฺฑเทตฺวา(๗) รมฺณา ทินฺโน ฯ ตสฺสชฺชหิ อตฺตสฺสึหิ วิเชยฺโยติ

อชฺชโต(๘) ปญฺจาย ตีหมตฺตํ อหิ อิมินา อตฺตโน สฺเชน

อตฺตสฺสึหิ ตโต ปริ ปน ตสฺส มาณวสฺสาหิ วิเชยฺโย [๙] ฯ

โส หิ อิตฺโต จตฺตเถ ทิวเส เอกิเสน มํ อาทาย ยตฺถิจฺจติ

๑. ม. สาสิตุมากโตสุมิ ฯ ๒. ม. กุรุรภูจวาสี ฯ

๓. ม. ว ฯ ๔. ม. เหว ฯ ๕. ม. สมานโน ฯ

๖. ม. ชยธเนน ฯ ๗. ม. ชณฺฑเทตฺวา ฯ ๘. ม. อชฺช ฯ

๙. ม. เอตฺถนฺตเร โหมีติ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 312

ตตฺถ กจฺจติ ฯ อปริตฺตยาติ อหิ คุมฺหากํ ปริตฺตานิ(๑)
อกฺควา กถิ กจฺเจยฺยนฺติ คุมฺเห(๒)อนฺุสาสิตฺติ อากฺโตสฺมิ ฯ
ชนฺสณฺโจิติ มิตฺตพฺนฺชเนน มิตฺตชนฺสฺส สณฺฺจานกโร ฯ
ปุเร ปฺราณนฺติ อิตฺโต ปุพฺเพ คุมฺเห กิ ปฺราณการณํ
อภิขานาถ ฯ อนฺุสาสฺเตติ อนฺุสาสิ เอวํ คุมฺเห รณฺณา
ปฺภูจฺจา อมฺหากํ ปิตา อิมณฺจิจิ มณฺจ โอวาทํ อทาสิตฺติ
กเถยฺยาถ ฯ สมานาสนา โหถาติ สเจ ปน ราชา โว
มยา ทินฺนฺสฺส โอวาทสฺส กถิตกาเล เอถ คุมฺเห อชฺช มยา
สทฺฐิ สมานาสนา(๓) โหถ ฯ โกนิชฺ รณฺโโล อพฺภุติโก
มนฺุสฺโสติ อิช ราชกุเล คุมฺเหหิ อณฺโโล โโก นฺุ รณฺโโล
อพฺภุติโก(๔) มนฺุสฺโสติ อตฺตโน อาสเน นิสิตทาเปยฺย ฯ
ตมณฺชลินฺติ อถ คุมฺเห อณฺชลิ กถฺวา ตํ ราชานํ เอวํ
วทฺเยยฺยาถ เทว เอวํ มา อวจ นหิ อมฺหากํ เอส
ปเวณฺิชมฺโม วิยคฺมราชสฺสาติ เกสรสิหฺสฺส ฯ นินฺนชฺจฺจิจิ
ชรสิงฺคาโล เทว กถิ สมานาสโน ภเวยฺย ฯ ยถาปี สิงฺคาโล
สิหฺสฺส สมานาสโน น โหติ ตเถว มยํ คุมฺหากนฺฺติ ฯ

อิมิ ปนฺสฺส กถิ สฺุควา ปุตฺตชิตโร จ ณาติสฺุหชฺชา(๕)
จ ทาสกมฺมกรปริสฺทา จ เต สพฺเพ สกภาเวน สณฺฺจาเรตุ
๑. ม. ปริตฺตํ ฯ ๒. ม. อยิ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. สมานา ฯ
๔. ม. อพฺภุติโก ฯ ๕. ม. ณาติสฺุหชฺชาทโย ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 313

อสุกโกณฑา มหาวิรวีสุ(๑) ๗[๒] มหาสตุโต เต สลญาเปลิ ๗

ลกขกณท์(๓) นิฏฐิตัม ๗

อถ เน ปณท์โต ปุตตธิตโร จ ฌาตโย จ นัม

อุปคนตุวา ฌณ्हีภูเต ทิสฺวา ตาตา มา จินฺตยิตฺถ มา โสจิตฺถ
มา ปรีเทวิตฺถ สพฺเพ สํขารา อนิจฺจา อชฺฐวา วิปริณาม-
ธมฺมา ยโส นาม วิปตฺติปริโยสานโน อปีจ ฌุมฺหากัม ราชวสตี
นาม ยสปฏิลาภการณัม กเถสุสามิ ตัม เอกกฺขจิตฺตา สุณฺณาถาติ
อาห ๗ โส พุทฺธลึถาย ราชวสตี นาม ปฏฺฐเปลิ ๗

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๕๕๗] โส จ ปุตฺเต จ มิตฺเต จ ฌาตโย สุททชฺชเน

อลินมนสงกปโป วิฐุโร เอตทพฺรวิ
เอถยฺยา ราชวสตี นิสิตฺตวา สุณฺณถ เม
ยถา ราชกุลมฺปตฺโต ยสํ โปโส นิกจฺจตีติ ๗

ตตฺถ สุททชฺชเนติ สุททชฺชเน ๗ เอถยฺยาติ เอถ อยฺยา(๔)

ปิยวจนเนน สมฺมาจาเรน ปุตฺเต อาลปตี ๗ ราชวสตีนฺติ มยา
วฺจฺจมานัน ราชปาริจริยํ สุณฺณถ ๗ ยถาติ เยน การณเนน ๗
ราชกุลมฺปตฺโตติ (๕) ราชกุลัม อุปสงกมฺนฺโต รณฺโถ สนฺติเก จรณฺโต
โปโส ยสํ นิกจฺจตี ลภตี ตัม การณัม สุณฺณาถาติ อตุโถ ๗

๑. ม. มหาวิรวี วิรวีสุ ๗ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร เตสนฺติ ทิสฺสตี ๗

๓. ม. ลกขกณท์ ๗ ๔. ม. อโยโย ๗ ๕. ม. ราชกุลัม ปตฺโต ๗

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 314

[๕๕๔]น หิ ราชกุลั ปตฺโต อณฺณาโต ลภเต ยสั

(๑)นาตีสฺวโร นาทิทุมฺเมโร(๑) นปฺปมตฺโต กุทาจัน

ยทาสฺส สีสั ปณฺณณจ โสเจยฺยณฺจาธิกจฺจติ

อถ วิสฺสาสเต ตมฺหิ กุญฺหณฺจสฺส น รกฺขตีติ ฯ

ตตฺถ อณฺณาโตติ อปากฺกุณฺโณ อวิทิตกมฺมาปทาโน(๒) ฯ

นาตีสฺวโรติ น อตีสฺวโร (๓) ฯ นาทิทุมฺเมโรติ น ภีรูกชาติโก ฯ

ยทาสฺส สีสฺนติ ยทา อสฺส เสวกสฺส ราชฯ สีสฺนจ ปณฺณณจ

โสเจยฺยณฺจ อธิกจฺจติ อจารสมฺปตฺติณฺจ ฌาณพลฺลจ สฺจ

ภาวณฺจ ชานาติ ฯ อถ วิสฺสาสเต ตมฺหีติ อถ ราชฯ

ตสฺมี วิสฺสาสติ วิสฺสาสั กโรติ อตฺตโน กุญฺหิ อสฺส น

รกฺขติ น กุญฺหติ กเถตีติ อตฺโต ฯ

[๕๕๕]ตุลา ยถา ปคฺคหิตา สมทณฺฑา สุธาริตา

อชฺฌณฺโง น วิกรมฺเปยฺย ส ราชวสตี วเส

ตุลา ยถา ปคฺคหิตา สมทณฺฑา สุธาริตา

สพฺพานิ อภิสมฺโภนฺโต ส ราชวสตี วเสติ ฯ

ตตฺถ ตุลา ยถาติ ยถา เอสา วุตฺตปฺปการา ตุลา

น โอนมฺติ น อุนฺนมฺติ เอวเมว ราชเสวโก กิสฺมิณฺจเทว

กมฺเม รณฺณา อิทํ นาม กโรหีติ อชฺฌณฺโง อาณตฺโต

ฉนฺทาทิออกติคฺมนวเสน(๔) น วิกรมฺเปยฺย สพฺพกิจฺเจสุ ปคฺคหิตตุลา

๑. ม. นาสฺวโร นาปี ทุมฺเมโร ฯ ๒. ม. อวิทิตกมฺมาปทาโน ฯ

๓. ม. อสฺวโร ฯ ๔. ม. ฉนฺทาทิออกติวเสน ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 315

วีย สโม ภเวยฺย ๗ ส รา ชวสตี นุตติ โส เอวรูปุ โสวโก
ราชกุเล วาสํ วเสยฺย ราชานํ ปริจเรยฺย เอวมุปริจรฺนุโต จ
ปน ยสํ ลเภยฺย ตติ อตุโล ๗ สพฺพานิ อภิสมฺภินุโตติ สพฺพานิ
ราชกิจฺจานิ กโรนุโต ๗

[๕๖๐] ทิวา วายทิ วา รตฺตี ราชกิจฺเจสุ ปณฺฑิตุ
อชฺฌินฺนุ โน วิกรมเปยฺย ส ราชวสตี วเส
ทิวา วายทิ วา รตฺตี ราชกิจฺเจสุ ปณฺฑิตุ
สพฺพานิ อภิสมฺภินุโต ส ราชวสตี วเส
โย จสฺส สุกโต มคฺโค รณฺโณ สุปฺภียาทิโต
น เตน วุตฺโต คจฺเจยฺย ส ราชวสตี วเสติ ๗

ตตฺถ น วิกรมเปยฺย ตติ อวิกมฺปมาโน ตานิ กิจฺจานิ
กเรยฺย ๗ โย จสฺส ตติ โย จ รณฺโณ คมนมคฺโค สุกโต อสฺส ๗
สุปฺภียาทิโตติ สุมณฺฑิตุ อิมินา มคฺเคน คจฺฉาติ วุตฺโตปิ
เตน น คจฺเจยฺย

[๕๖๑] น รณฺโณ สมกฺ(๑) ภูณฺเช กาม โภเค กุทาจนํ
สพฺพตฺถ ปจฺฉโต คจฺเจ ส ราชวสตี วเส
น รณฺโณ สทิสํ วตฺถํ น มาลํ น วิเลปนํ
อากปฺปํ สรฺกฺตฺติยจ(๒) น รณฺโณ สทิสมาจเร
อณฺณํ กเรยฺย อากปฺปํ ส ราชวสตี วเสติ ๗

๑. ม. สทิสํ ๗ ๒. ม. สรฺกฺตฺติ วา ๗

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 316

ตตฺถ น รณฺโณติ รณฺโณ กามโกเคน สมํ กามโกคํ
น ภูณฺเชยฺย ตาทิสฺสฺส หิ ราชา กุชฺฌติ ฯ สพฺพตฺถาติ สพฺเพสฺส
รูปาทิสฺส กามคฺเชนฺส รณฺโณ ปจฺจโตว คจฺเจยฺย หินฺตรเมว
เสเวยฺยติ อตฺโถ ฯ อณฺณํ กเรยฺยติ รณฺโณ อากปฺปโต [๑]
อณฺณเมว อากปฺปํ กเรยฺย ฯ สราชวสตี วเสติ โส ปุคฺคโล
रणฺโณ อูปคณฺตุวา วาสํ วเสยฺย ฯ

[๕๖๒]กีเพ ราชา อมจฺเจหิ ภริยาหิ ปริวาริโต
นามจฺโจ ราชภริยาสุ ภาวํ กุพฺเพถ ปณฺฑิโต
อนุทฺธโต อจฺปโล นิปโก สํวตฺติทฺริโย
มโนมณฺธิสมฺปนฺโน ส ราชวสตี วเสติ ฯ

ตตฺถ ภวานฺติ วิสฺสาสวเสน อธิปฺปายํ ฯ อจฺปโลติ
อมณฺฑานสีโล ฯ นิปโกติ ปรีปกุณฺวาโณ ฯ สํวตฺติทฺริโยติ
ปิทิตฺถพิณฺฑิโย ฯ รณฺโณ วา องคปจฺจจฺกานิ โอโรเช จสฺส(๒)
น โอโรเกยฺย ฯ มโนมณฺธิสมฺปนฺโนติ อจฺเลน(๓) สฺสจฺจ จปีเตน
จิตฺเตน สมณฺณาคโต ฯ

[๕๖๓]นาสฺส ภริยาหิ กีเพยฺย น มนฺเตยฺย รโหคโต
นาสฺส โกสา ธนํ คณฺเห ส ราชวสตี วเส
น นิทฺทํ พหุ (๔)มณฺเณยฺย น มทาย สฺรมฺปิเว(๕)
นาสฺส ทายเอ มิคเ หลฺเณ ส ราชวสตี วเส

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร สรฺกฺตฺติโต จาติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๒. ม. วาสฺส ฯ ๓. ม. อจฺปเลน ฯ ๔. สී. ยฺ. น นิทฺทนฺนํ
- # พหุ มณฺเณ ฯ ม. น นิทฺทํ พหุ ฯ ๕. ส. ม. สฺริ ปิเว ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 317

นาสส ปิจัง น ปลุตงกั น โกจันัง น นาวัง (๑)รังัง
 สมมโตมหิตี อารุพุเห ส ราชวสตี วเส
 นาติทุเร ภเช รณโณ นาจจาสนเน วิจกขโณ
 สเมกขณจสส(๒) ตัญญเยย สนนทิสสนโต สภตตุนโน
 น เม(๓) ราชสา สขา โหติ น ราชสา โหติ เมถุนโน
 จิปปัง กุชณนติ ราชานโน สุกเนนกขีว ฆญญิตัง
 น ปุชิตโต มณณมาโน เมธาวิ ปณทิตโต นโร
 ผรสุมปฏิมนเดย(๔) ราชานัง ปริงัง คตุนนติ ฯ

ตตถ น มนเดยยาติ ตสส รณโณ ภริยาหิ สทฐี
 เนว กิเพย น รโห มนเดย ฯ โกสา ฐนังติ รณโณ
 โกสา ฐนัง น เณตวา คณเหยย ฯ น มทายาติ ตาตา
 ราชเสวโก นาม มทถถาย สूरัง น ปิเวย ฯ ทายติ(๕)
 ทินุนาภเย มิเค น หลเว น หนนย ฯ โกจันนติ
 ภททปิจัง ฯ สมมโตมหิตี อัง สมมโต หุตวา เอวัง กโรมิติ
 น อาริเหยย ฯ สเมกขณจสส ตัญญเยยยาติ อสส รณโณ
 ปุโรโต ขุททกมหนตถกถาสวณญจเน ตัญญเยย ฯ สนนทิสสนโต
 สภตตุนนติ โส เสวโก (๖) ตสส ภตตุนโน ทสสนญจเน
 ตัญญเยย ฯ สุกเนนาคิ อุกขิมหิ ปติเตน วิหิสุกาทินา ฆญญิตัง
 อุกขิ ปกติภาวัง ชหนนัตติ ยถา กุชณนติ นาม เอวัง กุชณนติ
 # ๑. สี่. ย. นาคัง ฯ ๒. ม. สมมขณจสส ฯ ๓. ม. เว ฯ
 # ๔. ม. ผรสุม ปติมนเดย ฯ ๕. ม. นาสส ทาย มิเคติ อสส
 # รณโณ ฯ ๖. ม. ราชเสวโก ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 318

น เตสุ วิสุสาโส กาทพุโพฯ น ปุชิตो मलयमानोति ओं
ราชपुचितोमहिती न मलयमानोฯ परुसन्ति येन सो गुञ्जति
तदारूपे न मन्येय्येฯ

[๕๖๔] लठुत्तुवारो लघे तुवारि नेव राञ्जुसु विससे
ओकुवि सो तिगुजेय्ये स राञ्जुसु वसे
पुत्तु वा गार्त्तु लो वा समुपकुञ्जहाति चत्तुयो
कामेहि निकमेहि वा रञ्जुजेहि चनपतेहि वा
तुञ्जहि तु ओ तिगुजेय्ये(๑) न गणे जेकपापगन्तिฯ

ตตถ लठुत्तुवारो लघे तुवारन्ति ओं นิปปฏิहारो
ลठุत्तुवारो อปปฏิहारेतฺวา น ปวิเสยฺย ปุณปี तुवारि
ลเกยฺย ปฏิहारेतฺวาว ปวิเสยฺยชาติ อตุโธฯ สโตติ อปปมตุโต
หุตฺวาฯ กार्त्तु ลो วาติ สกกార్त्तु วาฯ समुपकुञ्जहाति
ओसुकคามे वा ओसुकनिकमे वा ओसुकसु(๒) เทมาติ ยथा सेवगेहि
सत्तुहि गेत्ति(๓)ฯ न गणे जेकपापगन्ति तत्ता कुञ्ज वा ओकुञ्ज
वान गणेय्येฯ

[๕๖๕] हत्तारोहे अनिगुजे रतिगे पत्तिकारगे
तेल्लो कममापทานेन राजा वत्तमेत्ति वेत्तन्नि
न तेल्लो अनत्तर(๔) कञ्जे स राञ्जुसु वसे
जापोว ओन्तो तिโร วิโส वापि पगम्पये

๑. ม. อุเปปกุเจยฺยฯ ๒. ม. อสุสฯ ๓. ม. เกตฺติฯ

๔. ม. อนุตฺตราฯ

*เล่มที่ 37 วิรุทธชาตกั หน้า 319

ปฏิโลมัม น มนุเตยย ส ราชวสตี วเส
จาไปวโนทโร(๑) อสุส มจฺฉิวสุส อชิวหตา(๒)
อปฺปาสี นิปโก สฺสูโร ส ราชวสตี วเสติ ฯ

ตตฺถ น เตสํ อนฺตรํ (๓) คจฺเจติ เตสํ ตาภสุส อนฺตรายํ
น คจฺเจยฺย อนฺตรายํ น กรเยยฺย ฯ วัโส วาติ ยถา
วัสคฺคฺมฺพโต อุกคฺตฺวโร วาเตน ปหตฺกาเล กมฺปติ เอวํ รณฺณา
กถิตกาเล กมฺเปยฺย ฯ ๔)จาไปวโนทโรติ ยถา จาปฺธนฺ น
มโหทโร โหติ เอวํ น มโหทฺโร สียา ฯ อชิวฺหตาติ (๕) ยถา
มจฺฉิว อชิวฺหตาย น กเถติ ตถา(๖) มนฺทกถาย อชิวฺหตา(๖)
ภเวยฺย ฯ อปฺปาสีติ โภชนเณ มตฺตตฺถญฺย ฯ

[๕๖๖]น พาพฺพหิ อิตฺถิ คจฺเจยฺย สมฺผลสฺสํ เตชสฺสขฺยํ

กาสิ สาสํ ทริ พาลยํ จิณฺเมโร นิกจฺจติ
นาตีเวลลํ ปภาเสยฺย น ตฺถนฺหิ สพฺพทา สียา
อวิกิณฺณํ มิตฺติ วาจํ ปตฺเต กาลे อฺทิริเย(๗)
อโกธโน อสงฺฆญฺญโ อจฺโจ สณฺโห อเปสุโณ
สมฺผํ คิริ น ภาเสยฺย ส ราชวสตี วเสติ ฯ

ตตฺถ น พาพฺพหนฺติ น ปฺนปฺปฺนํ กิเลเสน(๘) คจฺเจยฺย ฯ

- # ๑. ม. จาไปวโนทโร ฯ ๒. ม. อชิวฺหตา ฯ ๓. ม. อนฺตรา ฯ
- # ๔. ม. จาไปวโนทโรติ ยถา จาไป มโหทโร น โหติ ฯ
- # ๕. ม. อชิวฺหตาติ ฯ ๖. ม. ตถา เสวโก มนฺทกถาย
- # อชิวฺหตา ฯ ๗. ม. อฺทิริเย ฯ ๘. ม. กิเลสวเสน ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 320

เดชสังขณฺติ เอวํ กจฺจนฺโต หิ ปุริโส เดชสังขยํ ปาปุณฺณาติ
ตํ สมฺผลฺสนฺโต(๑) พาพฺหํ น กจฺจยฺยํ ทรนฺติ กายทรณํ ๑
พาลยฺนฺติ ทุพฺพลภาวํ ๑ ชีณเมโธติ ปุณฺปุณฺํ กิเลสรตฺวิเสน
ชีณปฺลโย ปุริโส เอเต กาสาทโย นิคจฺจติ ๑ นาติเวลนฺติ
ตาตา ราชนํ สนฺติเก ปมาณาติกฺกนฺตํ น ภาเสยฺยํ ปตฺเต
กาเลติ อตฺตโน วจนฺกาลे สมฺปตฺเต ๑ อสงฺฆฏฺโฏติ ปรี
อสงฺฆณฺโต ๑ สมฺพนฺติ นีรตฺถกํ ๑ คีรณฺติ วจนํ ๑

[๕๖๗]มาตาเปติภโร อสฺส กุเล เชฏฺฐาปจายีโน
หิริโอดตฺปฺสมฺปนฺโน ส ราชวสตี วเส
วินีโต สิปฺปวา ทนฺโต กตฺตโต นียโต มุฑ
อปฺปมตฺโต สฺวจิทฺกโฆ ส ราชวสตี วเส
นิวาทฺวุตฺติ วุฑฺฒเสสุ สปฺปติสฺโส สคารโว
สุรโต สุขสฺวาโส ส ราชวสตี วเส
อารกา ปรีวชฺเชยฺย สณฺหิตฺุ(๒) ปหิตํ ชนํ
ภคฺตารณฺญเววฺทิกฺเขยฺย น(๓) อญฺญสฺส จ ราชนฺติ(๓) ๑

ตตฺถ วินีโตติ อจารสมฺปนฺโน ๑ สิปฺปวาติ อตฺตโน
กุเล สิกฺขิตฺพฺพิสฺปิเป. สมฺนฺนาคโต ๑ ทนฺโตติ จสุ ทฺวาเรสุ
นิพฺพิเสวโน ๑ กตฺตโตติ สมฺปาทิตฺตโต ๑ นียโตติ ยสาทีนํ (๔)
๑. ม. สมฺปสฺสนฺโต ๑ ๒. ม. สหิตฺุ ๑ ๓. ม. น จ อญฺญสฺส
ราชนฺติโนติ ๑ ๔. ม. ยสาทีนํ ๑

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 321

นิสฺสาย อจลนสภาโว ฯ มุฑฺติ อนติมานิ ฯ อปฺปมตฺโตติ
กตฺตพฺพกิจฺเจสฺส ปมาทวิริหิโต ฯ ทกฺโขติ อฺปฏฺจฺจานภฺจฺจานเ(๑) เณโก ฯ
นิวาทวฺตฺตํ นิจฺจวฺตฺตํ สปฺปติสฺสโตติ ครุสฺสํวาสสํสิโล(๒) ฯ
สณฺหิตฺตํ ปหิตนฺตํ ปรราชูหิ รมฺภโย (๓) สนฺตํ กุญฺหกรฺกขณวเสน
วา ปฏฺิจฺจณฺนปาทกฺกรณวเสน วา เปสฺสิตฺตํ ฯ (๔) ตถารูเปหิ สทฺธิ
กเถนฺโต รมฺภโย สมนฺมุขาทกเถยฺย ฯ กตฺตารมฺภเววทิกฺเขยฺยติ
อตฺตโน สามีกเมว โอลเกยฺย ฯ น อณฺณสฺส จ ราชีโนติ
อณฺณสฺส จ รมฺภโย สนฺตํเก น ภาเสยฺย(๕) ฯ

[๕๖๘]สมณฺเ พฺรหฺมณฺเ จาปี สิลฺลวณฺเต พหุสฺสฺเต
สทฺกจฺจํ ปยฺริปาเสยฺย ส ราชวสตี วเส
สมณฺเ พฺรหฺมณฺเ จาปี สิลฺลวณฺเต พหุสฺสฺเต
สทฺกจฺจํ อนฺนวาเสยฺย ส ราชวสตี วเส
สมณฺเ พฺรหฺมณฺเ จาปี สิลฺลวณฺเต พหุสฺสฺเต
ตปฺเปยฺย อนฺนปानน ส ราชวสตี วเส
สมณฺเ พฺรหฺมณฺเ จาปี สิลฺลวณฺเต พหุสฺสฺเต
อาสขฺช ปณฺณเว เสเวถ อากจฺจํ วุฑฺฒิมตฺตโน(๖) ฯ

ตตฺถ สทฺกจฺจํ ปยฺริปาเสยฺยติ การเวน ปุณฺนปฺปุณฺน
อฺปสฺงกเมยฺย ฯ อนฺนวาเสยฺยติ อฺโปสถวาลํ วสนฺโต อนฺนวตฺเตยฺย ฯ
๑. ม. อฺปฏฺจฺจาน ฯ ๒. ม. ครุสฺสํวาสสิโล ฯ ๓. ม. สกรมฺภโย ฯ
๔. ม. ตถารูเปน หิ สทฺธิ กเถนฺโตปี รมฺภโย สมนฺมุขาท ฯ
๕. ม. ภเวยฺย ฯ ๖. ม. วุฑฺฒิมตฺตโนติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 322

ตปฺเปยฺยาติ ยาวทตฺถิ ทาเนน ตปฺเปยฺย ฯ อาสชฺชาติ
อุปกฺคนฺตฺวา ฯ ปญฺเจติ ปญฺเจติเต ฯ อาสชฺช ปญฺหนฺติ(๑) วา
ปาโจ ฯ ปญฺหนฺติ ปญฺเจติเตหิ ปญฺญา ย กตฺตพฺพิ กุสลา กุสลํ
การณํ ปุจฺเจยฺยาติ อตุโถ ฯ

[๕๖๕]ทินฺนปฺพุพฺพิ น หาเปยฺย ทานํ สมณพฺราหฺมณ
น จ กิณฺจิ นินฺวาเรยฺย ทานกาเล วณฺิพฺพเก
ปญฺญวา พุทฺธิสมฺปนฺโน วิชานวิธิโกวิท
กาลณฺญ สมยณฺญ จ ส ราชวสตี วเส
อุฏฺฏาย(๒) กมฺมเชยฺเยสุ อปฺปมตฺโต วิจกฺขโณ
สุสํวิทกมฺมนฺโต ส ราชวสตี วเส ฯ

ตตฺถ ทินฺนปฺพุพฺพนฺติ ปกฺติปฺปฏิยตฺตํ ทานวตฺตํ ฯ
สมณพฺราหฺมณฺเตติ สมณ วา พฺราหฺมณ วา ฯ วณฺิพฺพเกติ
ทินฺนกาเล วณฺิพฺพเก อากเต ทิสฺวา กิณฺจิ น นินฺวาเรยฺย ฯ
ปญฺญวาติ วิจารณปญฺญา ยตฺโต ฯ พุทฺธิสมฺปนฺโนติ
อเวกฺลลพุทฺธิสมฺปนฺโน ฯ วิชานวิธิโกวิทติ นานปฺปกาเรสุ
ทาสกมฺมกรโปริสาทินํ สํวิทหนโกฏฺฐาเสสุ เจโก ฯ กาลณฺญติ
อัย ทานํ ทาคฺคํ อัย สิลํ รกฺขิตฺตํ อัย อุโปสถกมฺมํ กาคฺคํ
กาโลติ ชานเยยฺย ฯ สมยณฺญติ อัย กสนสมโย อัย วปนสมโย
อัย โวหารสมโย อัย อุปฺภูจฺจานสมโยติ ชานเยยฺย ฯ กมฺมเชยฺเยสุติ
๑. ม. อาสชฺชปญฺเณ ฯ ๒. ม. อุฏฺฐาตา ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 323

อตุตโน กตตพพกมเมสุ ฯ

[๕๓๐]ขลั สาลั ปัสสู เขตต์	คนตุวา ปสสุ อภิกขณั
มิตั ธณั นิธาเปยฺย	มิตั ปจาปเย(๑) ฆเร
ปุตตั วา ภาตริ สั วา	สีเลสุ อสมาหิตั
อนงฺควา หิ เต พาลา	ยถา เปตา ตเถว เต
โจพฺลจ เนสมปิณฺฑทฺลจ	อาสีนानั ปทาปเย(๒)
ทาเส กมฺมกเร โปเส(๓)	สีเลสุ สฺสมาหิต
ทกฺเข อฏฺฐานสมปฺนเน	อาธิปจฺจสฺมี จาปเยติ ฯ

ตตุต ปัสสู เขตฺตุนฺติ โภกฺลณฺจ(๔) สสฺสฏฺฐานณฺจ ฯ
 คนตุวาติ (๕) กมนสิโล ฯ มิตฺนฺติ มินิตฺวา เขตฺตกนฺติ ฌตุวา
 โภกฺลเจสุ นิธาเปยฺย ฯ ฆเรติ ฆเรปิ ปริชนั กณฺตุวา มิตเมว
 ปจาเปยฺย ฯ สีเลสุ อสมาหิตนฺติ เอวรูปั ทุสฺสีลั อนาจารั
 กิสฺมิณฺจ อาธิปจฺจฏฺฐานเนน จเปยฺยาติ อตุโล ฯ อนงฺควา หิ
 เต พาลาติ องฺกเมตฺตึ มนุสฺसानั ภาตาติ โลเก ปวฺจจติ ฯ
 กิณฺจาปี เขฏฺจกนิฏฺจภาตโร (๖)องฺกสมานตุตา องฺกาติ(๖) วุตฺตา
 อิเม ปน ทุสฺสีลา ตสฺมา องฺกสฺมา น โหนฺติ ยถา ปน
 สฺसानเน จจฺจฺจิตา เปตา มตา ตเถว เต ตสฺมา ตาติสา
 อาธิปจฺจฏฺฐานเนน จเปตพฺพา ฯ กุฏฺมพฺ หิ เต วินาเสนฺติ
 # ๑. ม. มิตั ว ปาเจ ฯ ๒. สී. ย. ทาปเย ฯ
 # ๓. ม. เปสฺเส ฯ ๔. ม. โภกฺลณฺเจว ฯ ๕. ม. คนฺตาติ ฯ
 # ๖. ม. องฺกสมานตฺาย องฺกนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 324

วินภูจกภูมพสุส จ ทลิตุทสุส จ ราชวสติ นาม น
สมปชชติ ฯ อาสินานนุติ อาคนตุวา นิสินน่าน ฯ มตานัน (๑)
มตกภคตติ (๒) วีย เทนุโต ฆาสจญาทนมตติ ทาเปยฺย ฯ
อุฏฺฐานสมปนเนติ อุฏฺฐานวริเยน(๓) สมนุนาคเต ฯ

[๕๗๑]สีถวา จ อโลโก(๔) จ อนุวตุโต จสุส ราชิโน
อาวีโร หิโต ตสุส ส ราชวสติ วเส
ฉนุทญญ ราชิโน จสุส จิตตตุโถ จสุส ราชิโน
อัสกุกวตุตติสุส ส ราชวสติ วเส
อุจญาทเน (๕)จ นหาปเน โธเว ปาเท อโรสิริ
อาหโตปี น กุปเปยฺย ส ราชวสติ วสติ ฯ

ตตุถ อโลโกติ(๖) อลุทโร ฯ อนุวตุโต จสุส ราชิโนติ
อสุส ราชิโน มนั อนุวตุโต ฯ จิตตตุโถติ จิตเต จิโต
ราชจิตตวสิโกติ อตุโถ ฯ อัสกุกวตุตติสุสชาติ อปฏิโลมวตุติ
อสุส ฯ อโรสิรินุติ ปาเท โธวโนโตปี สิริ อโร(๗) กตุวา
เหฏฺฐามุโขว โธเวยฺย น รยโธ มุขั โธโลเกยฺยชาติ อตุโถ ฯ

[๕๗๒](๘)กุมภิมุหิ อณชลิ กยิรา(๘) วายสั วาปี ปทกฺขินั
กิเมว สพพกามานั ทาตาริ ธีรมุตตมึ

- # ๑. ม. ปุตุตภาตานัน มตสตุตตานัน ฯ ๒. สี. ย. ชุติภคตติ ฯ
- # ๓. ม. อุฏฺฐานวริเยน ฯ ๔. ม. อโลโก ฯ ๕. ม. อุจญาทเน ฯ
- # ๖. ม. อโลโกติ ฯ ๗. ม. อโร สิริ ฯ ๘. ม. กุมภิมุขลิ กยิรา ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 325

โย เทติ สยน์ วตุถั	ยานั อาวสถั ฆริ
ปชชุนโนริว ภูตานิ	โกเทหิ อภิวัสสุติ
เอเสยยา ราชวสตี(๑)	วตุตมานโน ยถา นโร
อาราธยติ ราชานั	ปฐั ลภติ ภตุตสูติ ฯ

ตตุถ (๒) กุมภิมุหิ อณชลี กยิรา(๒) วายถั วาปี ปทกขินนุติ
 วุฑฐี ปจจาสิสนุโต หิ ปุริโส อุกทกริตั กุมภี (๓) ทิสวา
 ตสสุ อณชลี กเรยย วายถั (๔) วาปี สกณณจ ปทกขินนุ กเรยย
 (เยถั) อณชลี (๕) กตุวา ปทกขินนุ กโรนตสสุ เต กิณจ ทาตุ
 น สกโกนุติ ฯ กิเมวาติ โย ปน สพพกามานั ทาตา
 ธิโร [๖] ตั ราชานั กิ การณา น นมสเสยย ราชายเว
 หิ นมสเสยย ราชายเว หิ นมสสิตพโพจ อาราเชตพโพ
 จาติ ฯ ปชชุนโนริวาติ เมโฆ วย ฯ เอเสยยา ราชวสตีติ
 อยยา ยายอ ยมา กถิตาเอสา ราชวสตี นาม ราชเสวกานั
 อนุสาสนี ฯ ยถาติ ยาย ราชวสตียา วตุตมานโน นโร ราชานั
 อาราเชติ ราชุนณจ สนุติกา ปฐั ลภติ เอสาติ (๗) ฯ เอวั
 อสมฐุโร วิฐุโร (๘) พุฑฐีลิตาย ราชวสตี กเถสิติ ฯ

ราชวสตีกณฐั(๘) นิภูจิตั ฯ

- # ๑. ม. ราชวสตี ฯ ๒. ม. กุมภิมุปณชลี กรียา ฯ
- # ๓. ม. อุกทปุริติ กุมภี ฯ ๔. ม. จาณณจ สกณณ ฯ
- # ๕. ม. อณชลี วา ฯ ๖. ม. เอตุถนุตเร จสทโท อตุถิ ฯ
- # ๗. ม. ลภติ สาเอสาติ ฯ ๘. ม. วิฐุรปณฐัโต ฯ
- # ๙. ม. ราชวสตีกณฐั ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 326

เอวํ ปุตุตถารมิตตสุหขาทโย อนุสาสนตฺตเสว ตสฺส
(๑)ตติโย ทิวโส ชาโต(๑) ฯ โส ทิวสปริปูรี ฌตฺวา ปาโตว
นหาตฺวา นานคฺครสโกชนํ ภูณฺชิตฺวา ราชานํ อปโลเกตฺวา
มาณเวน สทฺธิํ คมิตฺตสํมิตฺติ จินฺเตตฺวา ฌาติคณฺปิรวุโต
ราชนิเวสนํ กนฺตฺวา ราชานํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ จิโต
วตฺตพฺพยุตฺตกวจนํ อโวจ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๕๗๗]เอวํ สมนฺุสาสิตฺวา ฌาติสงฺฆํ วิจกฺขโณ
ปริกิณฺโณ สุหเทหิ ราชานมฺุปสงฺกมิ
วนฺทิตฺวา สิริสา ปาเท กตฺวา จ นํ ปทกฺขิณฺํ
วิธูโร อวจ ราชานํ ปคฺคเหตฺวาน อญฺชลิ
อยมมฺ(๒) มาณโว เนติ กตฺตกาโม ยถามตี
ฌาตฺนตฺถํ ปวกฺขามิ ตํ สุโณหิ อรินฺุทม
ปุตุเต จ เม อุกฺกเขสิ ยญฺจมณฺุณํ ฆเร ชนํ
ยถา เปจฺจ นหาเปยฺย (๓) ฌาติสงฺโฆ มยฺยิ คเต
ยถว ชลติ ภูมฺิยา ภูมฺิยาเยว ปติญฺจตี
เอเวตํ ชลิตํ มยฺหิ เอตํ ปสฺสํมิตฺติ อจฺจยฺนฺติ ฯ

ตตฺถ สุหเทหิตฺติ สุหทเยหิ ฌาติมิตฺตาทิหิ ฯ ยญฺจ-
มณฺุณฺติ ยญฺจ เม อญฺณํ ตยา เจว อญฺเณหิ ราชูหิ จ
๑. ม. ตโย ทิวสา ชาตา ฯ ๒. ม. อยฺมํ ฯ ๓. ม. หาเยถ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 327

ทินัน อมร อปริมาณั ธนั ตั สพพิ์ ตูวเมว โอลเกยยาสิ ฯ
เปจจาติ ปจณา(๑) ฯ ขลลตติ ปกขลติ ฯ เอเวตุนติเอวเ์ เอตั ฯ
หิ ภูมิยั ขลิตาฬ๒) ตตถเวว ปติภูจติปรีโส วิย ตุมเหตุ ขลิตวา
ตุมเหตุเยว ปติภูจหามิ ฯ เอตั ปสสามิติ โย เอส มม กิเนเต(๓)
ราชา โหตติ มาณเวน ปุฏจสส ตุมเห(๔) อนโนโลเกตวา สจจ
ปฏุจเปตวา ทาโส หมสมิติ วทนตสส อจโย เอตั อจยัย
ปสสามิ อลโย ปน เม โทโส นตถิ ตมเม อจยัย ขมถ(๕)
มา เอตั ททเย กตวา ปจณา มม ปุตตทาเร อปรัชฌิตถ(๖) ฯ

 ตั สุตวา ราชา ปณชิต ตว คมนั มยหั น
รจจติ มาณวั อุปาเยเนว ปกโกสิตวา(๗) ฆาเตตวา กิลณเชน
ปฏิจจาทม มยหั ตั(๘) รจจตติ ทีเปนุโต คาทมาห

[๕๗๔]สกกาน คนตุ อิติ มยหั โหติ
 ฆตวา(๙) วริตวา อิช กาคิยานัน
 อิเชว โหหิ(๑๐) อิติ มยหั รจจติ
 มา ตวั อคา อุตตมฏริปณชาติ ฯ

 ตตถ ฆตวาติ อิช ราชเคเหเยว นั(๑๑) โปเถตวา มาเรตวา
ปฏิจจาทม(๑๒) ฯ

- # ๑. ม. ปจณากาลเอ ฯ ๒. ม. ขลิตวา ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตถิ ฯ
- # ๔. ม. ปุฏจสส มม ตุมเห ฯ ๕. ม. ตั เม อจยัย ตุมเห ขมถ ฯ
- # ๖. ม. ปุตตทาเรสุ มา อปรัชฌิตถาติ ฯ ๗. ม. ปกโกสาเปตวา ฯ
- # ๘. ม. ปฏิจจาทม ฯ ๙. ม. ฆตวา ฯ ๑๐. ม. โหหิ ฯ
- # ๑๑. ม. ฆตวาติ อิชเวว ราชเคเห ตั ฯ
- # ๑๒. ม. ปฏิจจาทสสามิติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 328

ตํ สุตฺวา มหาสฺสโต เทว ตุมฺหากํ เอวฺรุโป อชฺฌาสโย
อฺยุตฺโตติ วตฺวา อาห

[๕๗๕]มา เหว ฐมฺเมสุ มนํ ปณฺทิตฺติ

อตุเถ จ ฐมฺเม จ ยุตฺโต ภวสฺส

ฐิตฺตฺถุ กมฺมํ อกฺุสํ อนริยํ

ยํ กตฺวา ปจฺจนา นิริยํ วชฺเชยฺย(๑)

เนเวส ฐมฺโม น ปฺเนติ กิจฺจํ

อฺยโร หิ ทาสฺสฺส ชนินฺนฺท อิสฺสโร

ฆาเตตฺ (๒)ฆาเปตฺ อโถปี หนตฺ

น จ มยฺหํ โกชฺตฺถิ วชฺชามิหนฺติ ฯ

ตตฺถ มา เหว ฐมฺเมสุติ(๑) มา เหว อฐมฺเมสุ อนตุเถสุ
อปฺปญฺญเสสุ ตว จิตฺตํ(๔) ปณฺทิตฺติ อตุโถ ฯ ปจฺจนาติ ยํ กมฺมํ
กตฺวา อชฺรามโร น โหติ อถ โข ปจฺจนา นิริยเมว
อฺปฺปชฺเชยฺย ฯ ฐิตฺตฺถุ กมฺมมนฺติ ตํ กมฺมํ ฐิ กรหิตํ อตุถุ
ภเวยฺย ฯ เนเวสชาติ เนเวส โปราณกปณฺฑิตานํ สภาโว
ฐมฺโม ฯ อฺยโรติ สามิโก ฯ ฆาเตตฺนฺติ เอตานิ ฆาตาทีนํ
กาตฺ อฺยโร นาม ทาสฺสฺส อิสฺสโร สพฺพา เนตานํ
กาตฺ ลภฺติ มยฺหํ มาณเว อปฺปมตฺตโกปี โโกโช นตฺถิ
๑. ม. วชฺเชยฺย ฯ ๒. ม. ฆาเตตฺ ฯ ๓. ม. ฐมฺเมสุ มนํ
ปณฺทิตฺติ ฯ ๔. ม. อฺยุตฺเตสุ ตว จิตฺตํ มา เหว ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 329

ทินนกาลโต ปฏุจาย [๑] จิตต์ สณฺจารเหตุ วัณฺณติ วชฺชามิหิ(๒)
นิรฺนทาติ อห ๕

เอวํ วตฺวา มหาสตุโต ราชานํ วนฺนทิตฺวา ราโชโรเช(๓)
จ ราชปริสณฺจ โอวทิตฺวา เตสุ สกภาเวน อสณฺจทิตฺวา(๔)
มหาวิรวํ วัรวนฺเตสุปี (๕) ราชนิเวสนา นิกฺขมิ ๕ สกนฺครวาสิโน
ปณฺชิตโต กิร (๖) มาณวเกน สทฺธิ คจฺจติ (๗) เอถ ปสฺสิสฺสาม
นฺนติ (๘) ราชงฺกณฺเวย สนนฺิปตฺติวา นํ ปสฺสีสฺสุ ๕ อถ เน
มหาสตุโต [๘] ตุมฺเห มา จินฺตยิตฺถ สพฺเพ สํขารา อนิจฺจา
สรีริ อรุวํ ยโส นาม วิปตฺติปริโยसानอ อปีจ ตุมฺเห
ทานาทิสฺสฺเยว(๙) อปฺปมตฺตา โหถาติ โอวทิตฺวา นีวตฺเตตฺวา(๑๐)
อตุตฺโน เคาทิกมฺโฆ ปายาสี ๕ ตสฺมี ขณฺเ ชมฺมปาลกฺมาโร
ภาตฺกณฺปริวฺโต(๑๑) ปิตฺตุ ปจฺจุกฺกมฺนํ กริสฺสามิตี นิกฺขมฺนฺโต(๑๒)
นิเวสนทฺวารเวยว ปิตฺตุ สมฺมุโข อโหสิ ๕ มหาสตุโต ตํ
ทิสฺสฺวา โสกํ สณฺจารเหตุ(๑๓) อสฺกโกนฺโต ตํ อฺปคฺคฺยทิตฺวา(๑๔) อฺเร
นิปชฺชปาตฺวา นิเวสนมฺปาวิสิ ๕

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตวาติ ทิสฺสฺติ ๕ ๒. ม. วชฺชามิ อหิ ๕

๓. ม. รณฺโถ โอโรเช จ ปุตฺตทาเร จ ๕

๔. ม. อสฺกกฺกณฺทิตฺวา ๕ ๕. ม. วัรวนฺเตสุเยว ๕

๖. ม. มาณวเน สทฺธิ คมฺิสฺสฺติ ๕ ๗. ม. เอตฺถนฺตเร มนฺตยิตฺวาติ

ทิสฺสฺติ ๕ ๘. ม. เอตฺถนฺตเร อสฺสาเสตฺวาติ ทิสฺสฺติ ๕

๙. ม. ทานาทิสฺสฺ ปุณฺเวยสุ ๕ ๑๐. ม. โหถาติ เตสิ โอวาทำ

วตฺวา นีวตฺตาเปตฺวา ๕ ๑๑. ม. ภาตฺกณฺปริวฺโต ๕

๑๒. ม. นิกฺขมฺนฺโต ๕ ๑๓. ม. สกภาเวน สณฺจารเหตุ ๕

๑๔. ม. อุปคฺยฺห ฯ ๑๕. ม. นิเวสนํ ปาวิตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 330

ตมตถํ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๕๗๖]เชฏฺฐปุตฺตํ อุกฺคยห วิเนยฺย หทยเ ทริ

อสุสุปฺนฺณเหิ เนตฺเตหิ ปาวีสี โส มหาฆรณฺติ ฯ

ฆเร ปนฺสฺส สหฺสฺสปุตฺตา สหฺสฺสรีโร สหฺสฺสกรียา(๑)

สตุตวณฺณทาสีสตานี จ [๒] เตหิเจว อวเสสทาสกมฺมกรณฺวาทิ-

มิตฺเตหิ (๓) จ ตสฺส สกฺกนิเวสนํ ยฺกนฺตวาทาภิฆาตปฺตีเตหิ สาลเหิ

สาลวนํ วิย นีรณฺตรํ อโหสี ฯ

ตมตถํ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๕๗๗]สาลาว สมฺปมฺพตีตา(๔) มาลฺูเตน ปมฺพตีตา

เสนฺติ ปุตฺตา จ ทารา จ วิฐฺรสุสฺส นีเวสเน

อิตฺถีสหฺสฺสํ กรียานํ ทาสีสตุตสตานี จ

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ วิฐฺรสุสฺส นีเวสเน

โอโรธา จ กุมารา จ เวสียานา จ พุราหุมนฺนา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ วิฐฺรสุสฺส นีเวสเน

หตุถาโรหา อนิกฺกฺฐา รติกา ปตฺติการกา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ วิฐฺรสุสฺส นีเวสเน

สมาคตา ซานปทา เนคมา จ สมาคตา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ วิฐฺรสุสฺส นีเวสเน

๑. ม. สหฺสฺสกรียาโย จ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร สนฺตีติ ทิสฺสติ ฯ

๓. ม. อวเสสทาสิทาสกมฺมกรณฺวาทิมิตฺตสุหฺชชาติหิ ฯ

๔. ม. สมฺมปตีตา ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 331

อิติสหัสสั ภரியานั ทาสตตตตานิ จ(๑)
พาหา ปคฺคยห ปกฺกนฺทุ กสฺมา โน วิชฺหเสสฺสตี(๒)
โอโรธา จ กุมารา จ เวสฺยานา จ พุราหุมนฺนา
พาหา ปคฺคยห ปกฺกนฺทุ กสฺมา โน วิชฺหเสสฺสตี(๓)
หตุถาโรหา อนิกฺกฺจฺจา รติกา ปตฺติการกา
พาหา ปคฺคยห ปกฺกนฺทุ กสฺมา โน วิชฺหเสสฺสตี
สมาคตา ชานปทา เนคมา จ สมาคตา
พาหา ปคฺคยห ปกฺกนฺทุ กสฺมา โน วิชฺหเสสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ เสนตฺติติ มหาตเล ฉินฺนปาทา วิย ปติตา

อาวฏฺฏนฺตฺตา ปรีวตฺตนฺตฺตา สยนฺติ ฯ ภரியานนฺติ ภரியานเมว

อิติฉินฺ สหสฺสั ฯ กสฺมา โนติ เกน การณฺเนน อมฺเห

วิชฺหเสสฺสตีติ ปรีเทวีสุ ฯ

มหาสตุโต สพุพนฺตํ มหาชนํ อสฺสาเสตฺวา อวเสสฺตานิ

กิจฺจฺจานิ(๔) กตฺวา อนฺโตชนํ(๕) พหิชนนฺจ โอวทิตฺวา อัจจิกฺขิตฺพุพ-

ยฺยตฺตํ สพุพํ ปุตฺตทวารสฺส(๖) อัจจิกฺขิตฺวา ปุณฺณกสฺส สนฺตํ

คฺนตฺวา อตฺตโน นิฏฺฐิตกิจฺจํ ตสฺส อโรเจสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

๑. ม. ทาสิตตตตตานิ จ ฯ ๒. ม. วิชหิตฺสตี ฯ

๓. ม. วิชหิตฺสตีติ ฯ ๔. ม. อสฺสาเสตฺวา ฆเร อวเสสกิจฺจานิ ฯ

๕. ม. อนฺโตชนนฺจ ฯ ๖. ม. อัย ปาโร นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 332

[๕๓๔]กตฺวา ฆเรสุ กิจฺจานิ อนุสาสิตฺวา สกั ชนั
 มิตุตามจฺเจ จ ภจฺเจ จ ปุตุตทาเร จ พนฺชเว
 กมฺมนฺตํ สัวิเชตฺวาน อาจิกฺขิตฺวา ฆเร ชนั
 นิธิณฺจ อิมฺทานณฺจ ปุณฺณกั เอตทฺพฺรวิ
 อวสี ตฺวํ มยฺห ตีหิ (๑)อคาเร
 กาทนิ กิจฺจานิ ฆเรสุ มยฺหิ
 อนุสาสิตา ปุตุตทารา มยา จ
 กโรหิ(๒)กิจฺจานิ ยถามตินฺเตติ ฯ

ตตฺถ กมฺมนฺตํ สัวิเชตฺวานาติ เอวณฺจ เอวณฺจ กาคู
 วณฺณุตฺติ ฆเร กตฺตพฺพกิจฺจ(๓) สัวิทฺหิตฺวา ฯ นิธินฺติ ตตฺถ
 ตตฺถ นิหิตฺชนั ฯ อิมฺทานนฺติ อิมฺวเสน ปโยชิตฺชนั (๔) ฯ
 ยถามตินฺเตติ อิทานิ ตว อชฺฌาสนยานุรูป กโรหิตฺติ(๕) ฯ

อถ นั ปุณฺณโก อาท

[๕๓๕]สเจ หิ กตฺเต อนุสาสิตา เต
 ปุตุตา จ ทารา จ อนุชีวินโน จ
 หนฺเทหิทานิ(๖) ตฺรมาทรูป
 ทีโฆ หิ อทฺธาปี อัย ปุรฺฎฺจา(๗)

อสมฺภีโตว คณฺหาหิ อาชานียสฺส วาสธี
 อิทํ ปจฺฉิมกั ตฺยหิ ชีวโลกสฺส ทสฺสนนฺติ ฯ

- # ๑. ม. ตีหิ ฯ ๒. ม. กโรม ฯ ๓. ม. กตฺตพฺพยุตฺตกั กมฺมိ ฯ
- # ๔. ม. สัโยชิตฺชนั ฯ ๕. ม. กโรมาติ วทติ ฯ
- # ๖. ม. หนฺเทหิ ทานี ฯ ๗. ม. ปุรฺตฺถา ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 333

ตตถ กตเตติ โสมนสฺสปฺตโต ยกุโฆ มหาสตุตฺตํ อาลปติ ฯ
อทุธาปีติ คนฺตพุมตฺโตปี ทีโฆ ฯ อสมฺภีโตวาติ นิพฺภโย ฯ อิํ
โส เหฏฺฐาปาสาํ อโนตริตฺวา ตโตว คนฺตูกาโม อวจ (๑) ฯ

อถ นํ มหาสตุโต อาห

[๕๘๐] โสํ กิสฺसानุภายิสฺสํ (๒) ยสฺส เม นตฺถิ ทุกฺกัฏฺฐิ

กาเยน วาจา มนสา เยน กจฺเจยฺย ทุกฺกตฺตินฺติ ฯ

ตตถ โสํ กิสฺसानุภายิสฺสนฺติ อิํ มหาสตุโต อสมฺภีโตว
คณฺหาหิตี วุตฺโต เอวมาห ฯ

เอว มหาสตุโต สีหนาทํ นทิตฺวา อสมฺภีโต เกสฺรสีโห
วีย นิพฺภโย หุตฺวา อัย เม สากฺโก มม อรุจียา มา มุณฺจตฺตติ
อธิฏฺฐา นปารมี ปุเรจาริกํ กตฺวา ทพฺหิ นีวาเสตฺวา อสฺสสฺส
วาลธี วิยฺหิตฺวา อุโภหิ หตฺเถหิ ทพฺหิ วาลธี คเหตฺวา
ทฺวิหิ ปาเทหิ อสฺสสฺส อูรฺสุ ปลิเวเจตฺวา มาณว คหิโต
เม อสฺสวาลธี (๓) ยถารุจึ ยาหิตี อาห ฯ ตสฺมี ขณฺเ ปุณฺณโก
มโนมยสินฺธุวสฺส สณฺณมทาสี ฯ โส ปณฺฑิตํ อาทาย อากาเส
ปฺกฺขนฺทึ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตถา อาห

[๕๘๑] โส อสฺสราชาวัชรํ วหนฺโต

ปฺกฺกามี เวหาย สมนฺตลิกฺเข

๑. ม. คนฺตูกาโม หุตฺวา อวจ ฯ ๒. ม. กิสฺส นุ ภายิสฺสํ ฯ

๓. ม. วาลธี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 334

สาขาสุ เสเสสุ อสชชมาโน

กาพาครี จิปมฺปากมาสีติ ฯ

ตตฺถ สาขาสุ เสเสสุ อสชชมาโนติ ปุณฺณโก กิร จินฺเตสิ
อหิ ทูริ อากนฺตฺวา อิมิ หิมวณฺตปฺปเทเส รุกฺขปฺพเตสุ (๑)
โปเถนฺโต มาเรตฺวา หทยมฺลํ อาทาย กเพวริ ปฺพตฺนฺตเร
จทฺเทตฺวา นากถวณิ คนฺตฺวา ติ วิมลาย เทเวีย ทตฺวา
อิรณฺทตี คเหตุวา ปจฺจจากมิสฺสามีติ ฯ

โส รุกฺเข จ ปฺพเต จ ปฺหริตฺวา เตลฺลํ มชฺเฌเยว
อสฺลํ เปเสสิ ฯ มหาสत्ตฺสฺสานุภาเวน รุกฺขาปี ปฺพตฺตาปี
ตสฺส สริโรโต อุโภสุ ปสฺเสสุ รตนมตฺตํ ปฏิกฺกมฺนฺติ ฯ โส
มโต วา โน วาติ ปริวตฺเตตฺวา (๒) มหาสत्ตฺสฺส มุขิ โอลเณนฺโต
กาณฺจนาทาสมิว วิปฺปสฺนฺนํ มุขิ ทิสฺวา อยิ เอวํ น
มรฺตฺติติ ปุณฺปี หิมวณฺตปฺปเทเส (๓) รุกฺเข จ ปฺพเต จ ติกฺขตฺตํ
โปเถนฺโตปี (๔) เตลฺลํ มชฺเฌเยว อสฺลํ เปเสสิ ฯ ตเถว รุกฺขาปี
ปฺพตฺตาปี ทูรตฺริ (๕) ปฏิกฺกมฺนฺติเยว ฯ มหาสฺตฺโต ปรมกิลนฺตกาโย
อโหสิ (๖) ฯ โส อิทานิ นํ วาตฺกฺขนฺเช จุณฺณวิจฺจณฺณํ กริสฺสามีติ
จินฺเตตฺวา วาตฺกฺขนฺเช อสฺลํ เปเสสิ ฯ มโต วา โน วาติ
ปริวตฺเตตฺวา วิถิสฺติปฺทุมํ วิย มหาสत्ตฺสฺส มุขิ โอลเณสิ ฯ โส
๑. ม. รุกฺเขสุ ปฺพเตสุ ฯ ๒. ม. ปริวตฺติตฺวา ฯ
๓. ม. สกฺลหิมวณฺตปฺปเทเส ฯ ๔. ม. เอวํ โปเถนฺโตปี ฯ
๕. ม. ตเถว รุกฺขปฺพตฺตา ทูรเมว ฯ ๖. ม. มหาสฺตฺโต
ปน กิลนฺตกาโย อโหสิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 335

โกธากิภูโต สตุตมัม วาตกษนุชั ปกษนุทึฯ โภชิสตุตสุสานุภาเวน
วาตกษนุชั ทูริชา หุตฺวา โภชิสตุตสุส โอกาสั อทาสึ (๑)ฯ
ตโต เวมุภวาเตปี ปหริ (๒)ฯ เวมุภวาโตปี(๑) สตุสหัสส อสนีสทฺโท
วึย ทูริชา หุตฺวา โภชิสตุตสุส โอกาสั อทาสึ (๔)ฯ โสปี
ตสุส อนุตฺรยาภาวํ ปสฺสนุโต ตั อาทาย กภาพาคิริปพุดั(๕)
อกมาสิ ฯ เตน วุตฺตึ ฯ

[๖]

สาขาสุ เสเลสุ อสชฺชมาโน
กภาพาคิริ ชึปฺปมุปากมาสิตี ฯ

ตตุถ อสชฺชมาโนติ อลคฺคมาโน อปฺปฎิหณฺณมาโน
วัชรปณฺฑิตั วหนุโต กภาพพพุดมตฺถกั อุปคโต อโหสิ ฯ

เอวํ ปุณฺณกสุส มหาสตุตฺตึ คเหตุวา คตกาเล ปณฺฑิตสุส
ปฺปุตฺตทาราทโย ปุณฺณกสุส วสนญฺจานันฺ คนฺตฺวา [๗] มหาสตุตฺตึ
อทิสฺวา ฉินฺนปาทา วึย ปตฺติตฺวา อปรารปฺริ ปรีวตฺตฺมานา
มหาสทฺเทน ปรีเทวีสฺสุ ฯ

ตมตฺถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๘๘๒]อิติถิสฺหสุสั ภริยานันฺ ทาสาสตุตฺตฺตานี จ(๘)

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนุทึ ยกฺโข พุราหฺมณฺณวณฺณเณน

๑. ม. อกาสึ ฯ ๒. ม. เวมุภวาเตหิ ปหฺราเปสิ ฯ

๓. ม. เวมุภวาตาปี ฯ ๔. ม. อทิสฺสุ ฯ ๕. ม. กภาพพพุดั ฯ

๖. ม. เอตฺถนฺตฺเร โส อสุสฺรราชา วุชรุ วหนุโต ปกฺกามิ

เวหายสมนฺตฺลิกฺขเขตติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๗. ม. เอตฺถนฺตฺเร ตตุถาติ

ทิสฺสตี ฯ ๘. ม. อิติถิสฺหสุสั ภริยานันฺ ทาสิสตุตฺตฺตานี จ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 336

วิฐุริ อาทาย คจฺฉติ

โอโรธา จ กุมารา จ เวสียานา จ พุราหุมนฺนา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทุํ ยกฺโข พุราหุมนฺนฺวณฺณน

วิฐุริ อาทาย คจฺฉติ

หตุถาโรหา อนิกฺกฺฐา รติกา ปตฺติการกา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทุํ ยกฺโข พุราหุมนฺนฺวณฺณน

วิฐุริ อาทาย คจฺฉติ

สมาคตา ซานปทา เนคมา จ สมาคตา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทุํ ยกฺโข พุราหุมนฺนฺวณฺณน

วิฐุริ อาทาย คจฺฉติ

อิตุถิสหสฺสํ ภริยานํ ทาสีตตฺตฺตานิ จ

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทุํ ปณฺจฺหิตโต โส กุหิ คโต

โอโรธา จ กุมารา จ เวสียานา จ พุราหุมนฺนา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทุํ ปณฺจฺหิตโต โส กุหิ คโต

หตุถาโรหา อนิกฺกฺฐา รติกา ปตฺติการกา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทุํ ปณฺจฺหิตโต โส กุหิ คโต

สมาคตา ซานปทา เนคมา จ สมาคตา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทุํ ปณฺจฺหิตโต โส กุหิ คโตติ ฯ

มหาสตุตฺติ คเหตุวา อากาเสน คจฺฉนฺตุํ ทิสฺวา จ

สตุตฺวา จ เอวมฺปิ กนฺนฺทิตฺวา(๑) เต สพฺเพปิ สกฺลนฺครวาสีหิ

๑. ม. เอวํ ปกฺกนฺทิตฺวา จ ปน ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 337

สทฐี กนุทนต์(๑) ราชทวาริ อคมิสฺสุ ๑ ราชชา มหนุตฺติ
ปริเทวนสทฐิ สุตฺวา สีหปญฺชรวิ ววิริตฺวา[๒] กสฺมา ปริเทวถาติ
ปฺจฺฉิ ๑ อถสฺส เต เทว โส กิร มาณโว น พุราหุมนโณ
ยฺกฺโข พุราหุมนรฺูปน(๓) อากนฺตฺวา ปณฺชิตฺติ อาทาย คโต
เตน วินา อมฺหากํ ชีวิตํ นตฺถิ สเจ(๔) อิตฺถ สตฺตเม ทิวเส
ปณฺชิตฺโต นาคมิสฺสติ มยฺ สกฺกฺสเทหิ สกฺกฺสทสฺเสหิ ทารุณิ(๕)
ตํกทฺฉิตฺวา สพฺเพ อคฺคิ ปวิสิสฺสามาติ อิมมตฺถํ อาโรเจนฺตา
อิมํ คาทมาหฺสู ๑

[๕๘๓]สเจ โส สตฺตตรตฺเตน ปณฺชิตฺโต นาคมิสฺสติ(๖)

สพฺเพ อคฺคิ ปวิสฺสาม(๗) นตฺถตฺถิ ชีวิตน โนติ ๑

สมฺมาสมฺพุทฺธปรินิพฺพานกาลปิ(๘) มยฺ อคฺคิ ปวิสิตฺวา

มริสฺสามาติ วตฺตาโร(๙) นาหสิฺ อโห สฺวสิตํ มหาสตฺเตน
นคฺรมฺหิติ ๑ ราชชา เตสํ กถิ สุตฺวา ตุมฺहे มา จินฺตฺยิตฺถ มา
โสจิตฺถ มา ปริเทวิตฺถ มชฺชรกโถ ปณฺชิตฺโต มาณโว ชมฺมกถาย
ปโถเกตฺวา อตฺตโน ปาเทสฺ ปาเตตฺวา[๑๐] น จิรฺสฺเสว
อมฺหากํ อสฺสุมฺขานิ หาเสนฺโต อากมิสฺสติ มา โสจยิตฺถาติ
วตฺวา คาทมาห

๑. ม. โรทิตฺวา ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตุมฺहेติ ทิสฺสติ ๑

๓. ม. ยฺกฺโข ปน พุราหุมนวณณน ๑

๔. ม. สเจ โส ๑ ๕. ม.สกฺกฺสทสฺเสหิ จ ทารุณิ ๑

๖. ม. นาคจฺฉิตฺสติ ปณฺชิตฺโต ๑ ๗. ม. ปเวกฺขาม ๑

๘. ม. สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปรีนิพฺพุตกาเลปิ ๑

๙. ม. วตฺตาโร นาม ๑ ๑๐. ม. เอตฺถนฺตเร สกฺกนคฺรวาสินฺนติ

វិស័យ ៧

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 338

[๕๘๔]ปณฺหิตโต จ วิยตุโต จ วิภาวี จ วิจฺกฺขโณ

ชิปฺปี โมเจติ(๑) อตุตฺตานํ มา ภายิตฺถาคมิสฺสตีติ ฯ

ตตุถ วิยตุโตติ เวยฺยตุตฺติยา วิจฺจรณฺปณฺณาย สมนฺนาคโต ฯ

วิภาวีติ อตุตฺตานตุถํ การณการณํ วิภาเวตฺวา ทสฺเสตฺวา กเถตุ
สมตฺโถ ฯ วิจฺกฺขโณติ ตํ ขณฺเฆว จานฺุปรฺตฺติการณวิจฺจานนฺปณฺณาย(๒)
ยตุโต ฯ มา ภายิตฺถาติ มา ภายิตฺถ(๑) ชิปฺปี อตุตฺตานํ โมเจตฺวา
อากมิสฺสตีติ อสฺสาเสสิ ฯ

นาคฺราปี ปณฺหิตโต [๔] รณฺณา สทฺธี (๕) กเถตฺวา คโต
ภวิสฺสตีติ อสฺสาสํ ปฏฺิถภิสฺสูติ ฯ

อนฺตรเปยฺยาโล นิฏฺุจฺจิตโต ฯ

ปฺุณฺณโกปี มหาสตุตฺติ กาทฺทาคิริมตฺถเก จเปตฺวา อิมสฺมี
ชีวมาเน มยฺหํ วุฑฺฒิ นาม นตฺถิ อิมํ มาเรตฺวา หทยมฺิสํ
คเหตฺวา นาคภวณฺํ เนตฺวา วิมลา ย ทตฺวา อีรณฺุทฺตี คเหตฺวา
เทวโลกํ คมิสฺสามีติ จินฺุเตสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺุโต สตุถา อาห

[๕๘๕]โส ตตุถ คณฺุควาน วิจฺจินฺุตยณฺุโต

อุจฺจาวจา เจตฺนกา ภวณฺุติ

๑. ม. โมจยิ ฯ ๒. ม. ตํขณเฆว จานฺุปรฺตฺติกาย

การณจินฺุตนปณฺณาย ฯ ๓. ม. มา ภายถ ฯ

๔. ม. เอตฺถนฺุตเร กิร รณฺุโยติ ทิสฺสูติ ฯ

๕. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 339

น อิมสฺส(๑) ชีเวน มมตฺถิ กิณฺจิ

หนตฺวานิมิ หทยิ อานยิสฺสนฺติ(๒) ฯ

ตตฺถ โสติ โส ปุณฺณโก ฯ ตตฺถ คณฺตฺวานาติ

คณฺตฺวา ตตฺถ กภาพิริมตฺถเก จิโต ฯ เจตนาภาติ ขณฺเน ขณฺเน
อุปฺปชฺชมานา เจตฺนา อุจฺจาปี อวฺจาปี อุปฺปชฺชนฺติ จานํ โข
ปเนตํ น วิชฺชติ ยเมตฺสฺส(๓) ชีวิตทานเจตนาปี อุปฺปชฺชเยยฺยาติ
อิมสฺส ปน ชีเวน(๔) ตหิ นากภวเน มม อปฺปมตฺตมฺปิ
กิณฺจิ กิจฺจํ นตฺถิ อีเชวิมิ หนตฺวาน(๕) อสฺส หทยิ อานยิสฺสามิติ
สนฺนิฏฺจานมกาสิติ อตุโถ ฯ

ตโต ปุณฺณโก(๖) จินฺเตสิ ยนฺนุนาหิ อิมิ สหตฺถเณ
อมาเรตฺวา เภรวรูปทสฺสเนน ชีวิตกฺขยิ ปาเปยฺยนฺติ ฯ โส
ภเวยฺยกฺขรฺูปิ นิมนฺนิตฺวา (๗) ตชฺเชนฺโต อากณฺตฺวา ตมฺปาเตตฺวา
ปาเท คเหตฺวา ทนฺตฺนตฺเร(๘) กตฺวา ขาทิตฺถกาโม วिय อโหสิ ฯ
เอวํ สนฺเตปี มหาสตฺตสฺส โลมฺหิสนมตฺตมฺปิ นาโหสิ ฯ ตโต
สิหฺรฺุเปณ จ มตฺตมฺมหาหตฺถิรฺุเปณ จ อากณฺตฺวา ทาธาหิ เจว
ทนฺเตหิ จ โอวิชฺฌิตฺถกาโม วिय หุตฺวา(๙) ตถาปี อภายนฺตฺสฺส

๑. ม. นยิมสฺส ฯ ๒. สී. ย. หทยิ อายิสฺสนฺติ ฯ

ม. หทยมานยิสฺสนฺติ ฯ ๓. ม. ยิ มเมตฺสฺส ฯ

๔. ม. ชีวิตฺเตน ฯ ๕. ม. มาเรตฺวา ฯ ๖. ม. ปุณ ฯ

๗. ม. นิมนฺนิตฺวา มหาสตฺตํ ฯ ๘. ม. ตํ ปาเตตฺวา ทาธาณํ

อนตฺเร ฯ ๙. ม. วิชฺฌิตฺถกาโม วिय อโหสิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 340

เอกโทณิกนาวปฺปมาณํ มหนุตํ สปฺปวณฺณํ นิम्मิตฺวา อสฺสสนฺโต(๑)
อากนฺตฺวา [๒] สกถสรีริ เวเจตฺวา มตฺถเก ผณฺ์ ชาเรตี (๓)ฯ ตสฺส
สารชฺชนมตฺตมฺปิ นาโหตี ฯ อถ นํ ปพฺพตมตฺถเก จเปตฺวา
ปาเตตฺวา จุณฺณวิจฺจณฺ์ กริสฺสามีตี มหาวาตํ สมฺภูจฺาเปตี ฯ
โส ตสฺส เกสคฺคมตฺตมฺปิ น จาเลตี (๔) ฯ อถ นํ ตตฺถเว
ปพฺพตมตฺถเก จเปตฺวา หตฺถิ วิย ขชฺชुरีรฺกฺขํ ปพฺพตํ อปฺราปริ
จาเลตี ฯ ตถापि นํ จิตฺทฺจฺานโต เกสคฺคมตฺตมฺปิ จาเลตฺ
นาสฺกฺขิ ฯ

ตโต สทฺทสนฺตฺวาเสนสฺส หทยผาลนํ กตฺวา มาเรสฺสามีตี
อนฺโตปพฺพตํ ปวิสิตฺวา ปจฺวิญจ นภญจ เอกนินฺนาทํ กโรนฺโต
มหานาทํ นทิ ฯ เอวมฺปิสฺส สารชฺชนมตฺตมฺปิ (๕) นาโหตี ฯ
ชานาตี ทิ มหาสฺสโต ยกฺขสีหหตฺถินาคราชเวเสน(๖) อากโตปิ
วาทฺวฺจฺิปพฺพตจลนํ การโกปิ (๗) อนฺโตปพฺพตํ ปวิสิตฺวา นาทํ
วิสชฺเชนฺโตปิ มาณโวเยว น อญฺโโลตี ฯ ตโต ยกฺโข จินฺเตตี
นาทํ อิมํ พาหิรฺูปกฺกเมหิ มาเรตฺถุ สกฺโกมิ สหตฺถเเนว
นํ มาเรสฺสามีตี ฯ โส มหาสฺสตํ ปพฺพตมฺทฺธนิ จเปตฺวา
๑. ม. อสฺสสนฺโต ปสฺสสนฺโต สฺสูติ สทฺทํ กโรนฺโต ฯ
๒. ม. เอตฺถนฺตเร มหาสฺสตฺตฺสชาติ ทิสฺสูติ ฯ
๓. ม. ผณฺ์ กตฺวา อฏฺฐาตี ฯ ๔. ม. จาเลตฺถุ นาสฺกฺขิ ฯ
๕. ม. สารชฺชนมตฺตมฺปิ ฯ ๖. ม. ยกฺขสีหหตฺถินาคราชเวเสหิ ฯ
๗. ม. มหาวาทฺวฺจฺิ สมฺภูจฺาปโกปิ ปพฺพตจลนํ กโรนฺโตปิ ฯ
๘. ม. ปุณฺณโก ฯ ๙. ม. ตโต ยกฺโข ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 341

ปพพตปาทำ กนตุวา มณิกุขนุเช ปณทุกมพลสุตต์(๑) ปเวเสนุโต
วีย นทนุโต อนุโตปพพเตน อุกุคนตุวา มหาสตุตต์ ทพหิ(๒)
คเหตุวา ปริวตเตตวา อโรสิริ กตุวา อนาลมเพ อากาเส
วิสชเชสิ ฯ

เตน วุตต์

[๕๕๖] โส ตตุถ กนตุวา ปพพตมนตรสุมี(๓)

อนุโต ปริสิตวาน ปทุฏจิจิตโต

อสมมุตสุมี ชคตีปปะเทเส

อโรสิริ ธารยิ กาดิยาโนติ ฯ

ตตุถ [๔] กนตุวาติ [๕] ปพพตมตถกา ปพพตปาทำ
กนตุวา ตตุถ ปพพตคนตเร จเปตวา (๖) ตสฺส อนุโต ปริสิตวา
ปพพตมตถเก จิตสฺส เหฏฐา ปณณายมาโน อสมมุเต
ภูมิปปะเทเส ฯ ธารยิตติ(๗) น อาทิโตว ธารยิ

ตตุถ ปน น จิปีตวา ปจมี ปณณรสโยชานมตต์
ภสฺสกาเล ปพพตมทุชนิจิโตว หตถิ ปสาเรตวา อโรสิริ
ภสฺสनुตติ ปาเทสุ คเหตุวา อโรสิริเมว อุกุจิปีตวา มุขิ
โอโลเกนุโต อัย (๘) น มรตติติ ญตวา ทุตติมปิ จิปีตวา

๑. ม. ปณทุกสุตต์ ฯ ๒. ม. ปาเท ทพหิ ฯ

๓. ม. ปพพตมนตรสุมี ฯ ๔. ม. เอตถนตเร โส ตตุถาติ

ทิสฺสนุติ ฯ ๕. ม. เอตถนตเร โส ปุณณโกติ ทิสฺสนุติ ฯ

๖. ม. จตุวา ฯ ๗. ม. อสมมุเต ภูมิปปะเทเส ธารยิตติ น ฯ

๘. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 342

ตีสโยชนมคตัม ภูสสกาเล ตเถว อุกุขิปิตฺวา มุขํ โอลเเกตุวา(๑)
 ชีวนุตเมว ทิสฺวา จินฺเตสิ สเจ อิทานิ สฏฺฐิโยชนมคตมฺปิ
 ภูสฺสิตฺวา น มริสฺสติ ปาเทสุํ นํ คเหตุวา ปพฺพตมฺพุทฺธิ
 โปเถตุวา มาเรสฺสามิติ ฯ อถ นํ ตติยมฺปิ จิปิตฺวา สฏฺฐิ-
 โยชนภูจฺจานํ(๒) ภูสฺสกาเล หตฺถํ ปสฺสเรตุวา ปาเทสุํ นํ
 คเหตุวา อุกุขิปิ ฯ มหาสตุโตปิ จินฺเตสิ อัย มํ ปจฺมํ
 ปณฺณรสโยชนภูจฺจานํ จิปี ทุตติยมฺปิ ตีสโยชนํ ตติยมฺปิ
 สฏฺฐิโยชนํ อิทานิ น มํ ปุณ(๓) จิปีสฺสติ อุกุขิปนฺโตเยว ปน
 ปพฺพตมฺพุทฺธิ ปหริตุวา มํ มาเรสฺสติ ยาว มํ อุกุขิปิตฺวา
 ปพฺพตมตฺถเกน โปเถติ(๔) ตาว นํ อโรสิโร โอลมพฺนโตว
 มารณการณํ ปุจฺฉิสฺสามิติ ฯ [๕] โส อสมภีโต อสนุตสนฺโต
 ตถา อกาสิ ฯ เตน วุตฺตํ [๖]

[๕๘๗] โส ลมพฺมาโน นรเก ปปาเต

มพฺภเย โลมหํเส วิทฺทุกฺเต(๗)

อสนุตสนฺโต กุณฺนํ กตฺตุเสฏฺฐโจ

อิจฺจพฺริวิ ปุณฺณกํ (๘) นาม ยกฺขํ

- # ๑. ม. โอลเเกนฺโต ฯ ๒. ม. สฏฺฐิโยชนมคตัม ฯ
- # ๓. ม. ปุณ มํ น ฯ ๔. ม. ปพฺพตมฺพุทฺธิ น โปเถติ ฯ
- # ๕. ม. เอตฺถนฺตเร เอวํ จินฺเตตุวา จ ปนาติ ทิสฺสนฺติ ฯ
- # ๖. ม. เอตฺถนฺตเร ธารยิ กาคิยาโนติ ติกฺขตฺตํ
- # จิปิตฺวา ธารยิตฺติ อตฺโถติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๗. ม. วิทฺทุกฺเต ฯ
- # ๘. ม. ปุณฺณกํ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 343

อริยาวกาโส(๑) อนริยรูปโป
อสณฺณโต สณฺณตสนฺนิกาโส
อจุจาทิตํ กมฺมํ กโรตี ลุฑฺฑํ
ภาเว จ เต กุสลํ นตฺถิ กิณฺจ
ยํ มํ ปปาตสฺมี ปปาตุมิจฺฉตี
โก นฺจ ตวตฺโต มรณฺน มยฺหํ
อมานุสฺสเสว เต อชฺช(๒) วณฺโณ
อาจิกฺข เม ตฺวํ กตมาสี เทวตาติ ฯ

ตตฺถ โส ลมฺพมานินฺติ โส กุรฺนํ กตฺตฺเสฏฺโฐ ตติยวาระ
ลมฺพมานิ ฯ อริยาวกาโสติ รูปเณ อริยสทฺโธ เทวณฺณิ (๑)
หฺนฺตฺวา จรตี ฯ อสณฺณโตติ กายาทิหิ อสณฺณโต ทฺสฺสึโล ฯ
อจุจาทิตนฺติ หิตาติกฺกนฺตํ อติอหิตํ วา ฯ ภาเว จ เตติ ตว
จิตฺเต อปฺปมตฺตกมฺปิ กุสลํ นตฺถิ ฯ อมานุสฺสเสว เต อชฺช (๔)
วณฺโณติ อชฺช ตเวทํ (๕) การณํ อมฺนุสฺสเสว ฯ กตมาสี เทวตาติ
ยกฺขานํ อนฺตเร กตฺรยฺกฺโข นาม ตฺวนฺติ (๖) ฯ

อถ นํ (๗)ปฺปณฺณโก อาห
[๕๕๕]ยทิ เต สฺโต ปฺปณฺณโก นาม ยกฺโข
รณฺโณ กุเวรฺสฺส หิ โส สชฺชีโว(๘)

- # ๑. ม. อริยาวกาโสติ ฯ ๒. ม. ตวชฺช ฯ ๓. ม. เทวณฺโณ ฯ
- # ๔. ม. ตวชฺช ฯ ๕. ม. ตว อิทํ ฯ ๖. ม. อติสทฺโท นตฺถิ ฯ
- # ๗. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๘. ม. สชฺชีโว ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 344

ภูมินุชโร วรุโณ นาม นาโค
พฺรหา สฺวจิ วนฺณพลฺลุปฺปนฺโน
ตฺสฺसानุชฺชํ ธีตฺรํ กามยามิ
อิรฺนุทฺตี นาม สานากถฺยญา
ตฺสฺสา สุมชฺฌาย ปิยาย เหตุ
ปตฺตารยิ ตฺยฺหํ วชฺชาย ธีรฺราติ ฯ

ตตฺถ สชฺชีโวติ สชฺชีโว อมฺจฺโจ ฯ พฺรหาติ อารโหปรินาห-
สมฺปนฺโน ฯ สฺวจิ (๑) อุกฺกฺขาปิตกถฺยจฺนรฺูปสทฺธิโส ฯ วนฺณพลฺลุปฺปนฺโนติ
สรีรฺวณฺณน จ กายพลฺน จ อฺปลโต ฯ ตฺสฺसानุชฺชนฺติ ตตฺส
อนุชาตํ ธีตฺรํ ฯ ปตฺตารยิ นฺติ จิตฺตํ ปวตฺเตสึ สนนฺิฏฺจานํ
อกาสิ นฺติ (๒) อตฺโถ ฯ

ตํ สฺตฺวา มหาสฺตฺโต อยํ โลกโถ ทฺกฺกฺหิตฺน นสฺสติ
นาคมาณฺวิกํ ปตฺถฺนตฺสฺส (๓) มม มรณฺน กิ ปโยชนํ ตตฺตโต นํ (๔)
ชานิสฺสามิ ติ จินฺเตตฺวา กถมาห

[๕๕๕] มาเหว เต (๕) ยกฺข อโหสิ โมหิ (๖)

นฏฺจา พฺนุ ทฺกฺกฺหิตฺน โลกา (๗)
กินฺเต (๘) สุมชฺฌาย ปิยาย กิจฺจํ
มรณฺน เม อิงฺฆ สฺโณหิ สพฺพนฺติ ฯ

- # ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. สนนฺิฏฺจานมกาสิ นฺติ ฯ
- # ๓. ม. นาคมาณฺวิกํ ปตฺถฺนตฺสฺส ฯ ๔. ม. ตถโต การณํ ฯ
- # ๕. ม. ตฺวํ ฯ ๖. ม. มุพฺโห ฯ ๗. ม. โลก ฯ
- # ๘. ม. กิ เต ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 345

อถสฺส(๑) ปุณฺณโก อจิกฺขนฺโต อาห

[๕๕๐]มหานุภาวสฺส มโหรรสฺส

ชิตฺกามา ฌาติภโตหมสฺมิ

ตํ ยาจมานํ สสุโร อโวจ

ยถา มมณฺณิสฺส สฺสกาณินิตํ

ทชฺเชมุ โข เต สฺสตนน สฺสเนตฺตํ

สฺสวิมฺหิตํ จนนทิตตฺตคตฺตํ

สเจ ตฺวํ หทยํ ปณฺทิตสฺส

ชมฺเมน ลทฺธา อีช มาหเรสิ

เอเตน จิตฺเตน กุมาริ ลพฺภา

นาณฺณํ ฐนํ อุตฺตริ (๒)ปตฺถยาม

เอวํ น มุพฺโหสฺสุมิ สฺสโณหิ กตฺเต

น จาปี เม ทฺสกฺกहितตฺถิ (๓)กิลฺยจิ

หทยเณ เต ชมฺมลทฺเชน นาคา

อิรนนฺทึ นาคกณฺณํ ททฺนฺติ

ตสฺมา อหนฺตฺยหํ วชฺย ยุตฺโต

เอวมฺมตฺโถ (๔) มรเณน ตฺยหํ

อิเชว ตํ นรเก ปาตฺยิตฺวา

หนฺตฺวาน ตํ หทยํ อานยิสฺสฺสนฺติ (๕) ฯ

๑. ม. ตํ สฺสฺตฺวา ตสฺสา ฯ ๒. ส. ม. นณฺณํ ฐนํ อุตฺตริ ฯ

๓. ส. ม. ทฺสกฺกहितตฺถิ ฯ ๔. ม. เอวํ มมตฺโถ ฯ

๕. ม. หทยมานยิสฺสฺสนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 346

ตตถ ชีตกาโมติ ชีตริ กามมิ ปตถेमมิ ชีต อตถาย

วิจรามิ ฯ ฌาติภโตหสมิติ ตสสา (๑) ฌาติภตโก นาม อหิ (๑) ฯ

ตตถ ตํ นาคกณฺณํ ฯ ยาจมานนฺติ ยาจนฺตํ มํ ฯ ยถา มนฺติ
ยสฺมา มํ ฯ สุกามนีตตถ สุกฺกุ เอกฺเสน (๒) กามเน นีโตติ
สुकามนีตํ (๓) อมณฺณีสฺสุ ชานีสฺสุ ตสฺมา มม สสฺสุโร ทชฺเชมุ
โฆ เตติอาทิมาย (๔) ฯ ตตถ ทชฺเชมุติ ทเทยยาม ฯ สุตตฺถนฺติ
สฺนุทฺทสรีริ ฯ อิธ มาหเรสีติ อิธ อหเรยยาสิ (๕) ฯ

ตสฺส ตํ กถิ สุตฺวา มหาสตุโต จินฺเตสิ วิมลาย มม
หทยเนน กิจจํ นตฺถิ วรฺุณเณ (๖) ฌมฺมกถิ สุตฺวา มณฺเณ มํ
ปฺุชฺเตวา ตตถ กเตน นาคราเชน มม ฌมฺมกถิกภาโว
วณฺณโต ภวิสฺสติ ตโต วิมลาย มม ฌมฺมกถาย โทหโพ
อุปฺปนฺโน ภวิสฺสติ วรฺุณเณ ทฺุคฺคหิตํ กเหตุวา ปฺุณฺณโก
อาณตฺโต ภวิสฺสติ สฺวายํ อตฺตนา ทฺุคฺคหิตเนน มํ มาเรตุํ
เอวรฺูปี ทฺุคฺคํ ปาเปสิ มม ปณฺุชิตภาโว จานฺุปฺตติการณ-
วิญฺุทฺนสมตฺถตา อิมสฺมี มํ มาเรเนเต ก็ ภวิสฺสติ หนฺุทาทํ นํ
มาณวํ สลฺุณฺาเปสฺสามิติ มาณว อหิ สาธฺุณฺรรชฺมมํ นาม
ชานามิ ยาวาหํ น มรามิ ตาว มํ ปพฺุพตฺมทฺุชฺนิ นิสิตาเปตฺวา
สาธฺุณฺรรชฺมมํ สฺุณ (๗) ปจฺุณา ยํ อิจฺุณสิ ตํ กเรยฺยาสิติ วตฺวา

- # ๑. ม. ตสฺมา ตสฺส ฌาติภตโก นาม อหิ อมุหิ ฯ
- # ๒. ม. เอส ฯ ๓. ม. สุกามนีโต ตํ สุกามนีตํ ฯ
- # ๔. ม. อาทิมโวจ ฯ ๕. ม. นาคภวเน ฌมฺเมน ทฺุชฺธา
- # อหเรยยาสิติ ฯ ๖. ม. วรฺุณนาคราเชน มม ฯ
- # ๗. ม.สาธฺุณฺรรชฺมมํ นาม สฺุโณหิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 347

สาธุนรรหมม วนณณโต ชีวิต อหาราเปยุนติ(๑) ฯ โส อโรสิโร
โอมพุนโตว คากมาห

[๕๕๑]ชิปปี้ มม อุทธร กาทิยาน
หทยเณ เม ยทิ เต อตุถิ กิจจ
เยเกจิเม สาธุนรสส ฐมา
สพเพเว เต ปาตุกโรมิ อชชาติ ฯ

ติ สุตวา ปุณณโก อัย กิร ปณณิตน เทวมนุสสานัน
อกถิตปพโพ ฐโม ภวิสสติ หนุทาทิ ชิปปิเมว น อุทธริตวา
สาธุนรรหมม โสสุสามิติ (๒)จินเตตวา มหาสตุติ อุกชิปปิตวา
ปพพตมุตฺธิ นิสิตาเปสิ ฯ

ตมตุถิ ปกาเสนโต สตุถา อาห
[๕๕๒]ส(๑) ปุณณโก กุรูน กตตุเสฏฐิ
นคมุตฺธิ ชิปปี้ ปติฏฐเปตวา
อสสุฏฐมาสิน สเมกขิยาน
ปริปุจฺธิ กตตารม โนมปญฺฉ
สมุฏฐิโต(๔) เมสิ ตฺว ปปาตา
หทยเณ เต อชช มมตุถิ กิจจ
เยเกจิเม สาธุนรสส ฐมา
สพเพเว เม ปาตุกโรหิ อชชาติ ฯ

๑. ม. วนณณตวา อตุตโน ชีวิต อหาราเปนุโต ฯ

๒. ม. สุนิสสามิติ ฯ ๑. ม. โส ฯ

๔. ม. สมุทฺธิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 348

ตตถ อสฺสฏฺจนฺติ ลทฺชสฺสาสิ หุตฺวา [๑]ฯ สเมกฺขิยานาติ
ทิสฺวาฯ สาธุ นรฺสฺส ฐมฺมาติ นรฺสฺส สาธุ ฐมฺมา
สุนทรฐมฺมา(๒) ฯ

[๑]มหาสตุโต อาห

[๕๕๑]สมฺภูจฺโติ(๔) ตฺยสฺมิ อหฺมปฺปาตา

หทฺเยน เม ยที เต อตฺถิ กิจฺจํ

เยเกจฺเม สาธุ นรฺสฺส ฐมฺมา

สพฺเพว เต ปาตุกโรมิ อชฺชาติ ฯ

ตตถ สมฺภูจฺโติ ตฺยสฺสมิตี ตยา สมฺภูจฺโติ อหํ อสฺมิ ฯ

อถ นํ มหาสตุโต กิลฺกฺจฺสรีโรมฺหิ(๕) นหายามิ ตาวาติ

อาห ฯ ยกฺโข(๖) สาธุติ นหาโนทกํ อาหริตฺวา นหานกาเล

มหาสตุตฺสฺส ทิพฺพทฺสฺสทิพฺพคฺนฺฐมาลาทีนํ(๗) ทตฺวา อลงฺกตปฏฺิ-

ยตฺตกาเล ทิพฺพโกชนํ อาทาสี ฯ [๘] มหาสตุโต ภูตฺตโกชน

กาพาศิริมตฺถกํ อลงฺการาเปตฺวา อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา

อลงฺกตาสเน นิสิตฺตฺวา พุทฺธลีลาเย สาธุ นรฺสฺสมํ เทเสนฺโต

คาถมาห

[๕๕๔]ยาดานุยายี จ ภวาทิ มาณว

อลฺลณฺจ ปาณํ ปริวชฺชยสฺสุ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร นิสินฺนุนฺติ ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. สุนทรฐมฺมาติ อตฺถิ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ

ทิสฺสนฺติ ฯ ๔. ม. สมฺพุทฺโฏ ฯ ๕. ม. กิลฺกฺจฺคตฺโตมฺหิ ฯ

๖. ม. ยกฺโขปี ฯ ๗. ม. ทิพฺพทฺสฺสคฺนฺฐมาลาทีนํ ฯ

๘. ม. เอตฺถนฺตเร อถสทฺโท อตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 349

มา จสฺส มิตฺเตสฺส กทาจิ ทุพฺภิ

มา จ วสฺ อสตีนนํ นิกจฺเจติ ฯ

ตตฺถ อลฺลยจ ปาณิํ ปรีวชฺชยสฺสฺสูติ อลฺลํ ตินฺนํ ปาณิํ มา
ทหิ มา ฆาปยิ ฯ

ยฺกฺโข สํจิตฺเตน กถิตฺ(๑) จตฺตาริ สาธุธรรมเม พุชฺฉิตฺตุ
อสกฺโกนฺโต วิตุถาเรณ ปุจฺฉิ(๒)

[๕๕๕]กถํ นุ ยถํ อนุยายี(๓) โหติ

อลฺลยจ ปาณิํ ทหเต กถํ โส

อสตี จ กาทิ ปน มิตฺตทฺพฺโก

อกฺขาหิ เม ปุจฺฉิตฺโต เอตมตฺถนฺติ ฯ

มหาสฺสฺโตปิสฺส กเถสิ

[๕๕๖]อสณฺจตฺตํ โนปิจ(๔) ทิฏฺฐปฺพุพฺพิ

โย อาสเนนาปิ นิมนฺตเยยฺย

ตสฺเสว อตฺถํ ปุริโส กรเยยฺย

ยาดานุยายีติ ตมาหุ ปณฺฑิตา

ยสฺเสกรตฺตมฺปิ(๕) ฆเร วเสยฺย

ยตฺถนฺนปानํ ปุริโส ลภถ

น ตสฺส ปาปํ มนสาปิ เจตเย(๖)

อลฺลยจ ปาณิํ ทหเต มิตฺตทฺพฺโก

๑. ม.ภาสิตฺเต ฯ ๒. ม. ปุจฺฉนฺโต คาถมาห ฯ

๓. ม. อนุยายิ ฯ ๔. ม. อสนฺถตฺตํ โนปิ จ ฯ

๕. ม. ยสฺเสกรตฺตมฺปิ ฯ ๖. ม. จินฺตเย ฯ

ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย นิสึเทยฺย สเยยฺย วา

น ตสฺส สาขํ ภณฺเชยฺย มิตฺตทพฺุโก หิ ปาปโก

ปฺุณฺณมฺปิ เจ มํ ปจฺวี ฐเนน

ทชฺชิตฺติยา ปฺุริโส สมฺมตาย

ลทฺธา ขณฺ อติมณฺเวยฺย ตมฺปิ

ตาทํ วตฺ อสตีนํ น กจฺเณ

เอวํ โข ยถํ อนฺุยาเยํ โหติ

อลฺลยจ ปาณิํ ททเต ปฺุเนวํ

อสตีจ สาสโต ปน มิตฺตทพฺุโก

โส ฐมฺมิโก โหหิ ชหฺสฺสุ อฐมฺมนฺติ ฯ

ตตฺถ อสณฺจตฺตฺติ เอกาหํ ทวิหฺมฺปิ เอกโต อวฺุฏฺจปฺุพฺุพิ ฯ

โย อาสเนนาปีติ โย เอวรूपํ [๑] อาสนมตฺเตนาปี นิมนฺเตยฺย

ปฺุทฺเว อนฺุณปานาทีหิ ฯ ตสฺเสวาติ ตสฺส เอว(๒) ปฺุพฺุพฺุการิสฺส

อตุถํ ปฺุริโส กโรเตว ฯ ยาทานฺุยาเยํติ ปฺุพฺุพฺุการินา(๓) ยาทสฺส

มกฺกสฺส(๔) อนฺุยาเยํ ฯ ปจฺมํ กโรนฺุโต หิ ยาเยํ นาม ปจฺจนา

กโรนฺุโต ปน อนฺุยาเยํ นามาติ เอวํ ปณฺุฑิตา กเถนฺติ อຍံ

เทวราช ปจฺโหม สาธฺุณฺรฐมฺโหม ฯ อลฺลยจ ปาณินฺติ(๕) ทฺุภกํ(๖)

อตุตฺตโน ภฺุณฺชนหตฺถเมว ทหนฺุโต หิ มิตฺตทพฺุภิ นาม โหติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺุตฺเต ปฺุคฺคฺลนฺุติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. เอวสทฺุโท นตฺถิ ฯ

๓. ม. ปฺุพฺุพฺุการิตาย ฯ ๔. ม. ปฺุคฺคฺลสฺส ฯ ๕. ม. อทฺุพฺุภปาณินฺติ ฯ

๖. ม. อทฺุพฺุภกํ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 351

อิติ อลุลหตุตส อชฌาปนั นาม อัย ทุติโย สาธุธรรมโม ฯ
 น ตสฺสชาติ ตสฺส สาขั วา ปตฺตํ วา องฺกูรํ วา น ภินุเทยฺย(๑)
 ก็ การณา มิตุตทพฺโง หิ ปาปโก อิติ ปริภุตฺตจฺฉายสฺส
 อเจตฺนสฺส รุกฺขสฺสาปี ปาปี กโรนุโต มิตุตทพฺภี นาม โหติ
 กิมฺจํ ปน มนุสฺสภุตฺตสฺส (๒) ฯ เอวํ มิตุเตสฺ อทฺตพฺภัน นาม
 อัย ตติโย สาธุธรรมโม ฯ ทชฺชิตฺติยาติ ทเทยฺย อิตฺติยา ฯ
 สมฺมตยาติ อหเมวสฺสาปี โย(๓) น อญฺโณ มมณฺเณว सा अित्ति(๔)
 อิจฺฉตีติ เอวํ สฺกุจฺจ สมฺมตยา ฯ ลทฺธา ขณฺนติ อติจารสฺส
 โอภาสํ ลภิตฺวา ฯ อสตีนนฺติ อสทฺธมฺเมน สมฺนฺนาคทานํ
 อิตฺตินํ ฯ อิติ มาตุคามํ นิสฺสาย ปาปสฺส อกรณํ นาม อัย
 จตฺตโถ สาธุธรรมโม ฯ โส รมฺมิโก โหหิติ โส ตวํ เทวราช
 อิมหิ จตฺตหิ สาธุธรรมเมหิ ยุตฺโต รมฺมิโก(๕) โหหิติ ฯ

เอวํ มหาสตุโต ยกฺขสฺส จตฺตาริ สาธุธรรมเม
 พุทฺธลีลา ย กเถสิ ฯ [๖] เต สฺถนนฺโตเยว ปุณฺณโก สลฺลทฺเทสิ
 จตฺตสฺ (๗) จาเนสฺ ปณฺฑิโต อตฺตโน ชีวิตเมว ยาจติ อัย โข ปน
 มยฺหํ ปุพฺเพ อสณฺจตฺสเสว สกฺการมกาสิ อหฺมสฺส นิเวสเน
 ตีหํ มหนฺตํ ยสํ อนุภวานุโต วสึ อหฺลจ อิมํ(๘) ปาปกมฺม

- # ๑. ม. น ภณฺเชยฺย ฯ ๒. ม. มนุสฺสภุตฺตสฺสชาติ ฯ
- # ๓. ม. อหเมว ตสฺสา ปิโย ฯ ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺติ ฯ
- # ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺติ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร สาธุธรรมมกณฺฑํ
- # นิฏฺจิตฺตุนฺติ ทิสฺสณฺติ ฯ ๗. ม. จตฺตสฺปี ฯ ๘. ม. อหฺลจิมิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 352

กโรนุโต มาตุคามํ นิสฺสาย กโรมิ สพฺพถาปี อหเมว มิตฺตทพฺภิก
สเจ ปณฺฑิตํ อปฺรชฺฉิตฺสํ(๑) น สาธุรชฺชเม วตฺติสฺสามิ
นาม [๒] กิ เม นาคมาณฺวิกาย อินฺทปตฺตวาสิํ(๓) อสฺสุมุขานิ
หสาเปฺนุโต (๔) อิมํ เวเคน[๕] เนตฺวา ชมฺมสฺถายํ โอตฺตเรสฺสามิตี
จินฺเตตฺวา อาห(๖)

[๕๕๗]อวสึ อหํ คฺยุหํ ตีหํ อการ

อนุเนน ปาเนน อฺปญฺจิจิตฺตํ

มฺตุโต มมา สึ วิสชฺชามหํ ตํ(๗)

กามํ ฆริ อุตฺตม ปญฺญ กจฺจ

อปี หายตฺ นาคกฺลสฺส (๘)อตฺโต

อลมฺปิ เม นาคกณฺธาย เหตุ(๙)

โส ตวํ สเกเนว สุภาสิเตน

มฺตุโตสิ เม อชฺชวราช ปญฺญาตี ฯ

ตตฺถ อฺปญฺจิจิตฺตํตี คยา อฺปญฺจิจิตฺ อสฺมิ ฯ วิสชฺชามหํ
ตฺนฺตี วิสชฺชเม อหํ ตํ ฯ กามนฺตี เอกิเสน ฯ วจฺยาตี
วธฺโต ฯ ปญฺญาตี ปญฺญวณฺต ฯ

อถ นํ มหาสฺตุโต มาณว มา ตาว มํ อตฺตโน ฆริ

๑. ม. อปฺรชฺฉามิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตสฺมาตี ทิสฺสตี ฯ

๓. ม. อินฺทปตฺตณฺครวาสิํ ฯ ๔. ม. หาเสนฺโต ฯ

๕. ม. เอตฺถนฺตเร ตตฺถาตี ทิสฺสตี ฯ ๖. ม. กาถมาห ฯ

๗. ม. มิตฺโต มมาสี วิสชฺชามหํ ตํ ฯ ๘. ม. นาคกฺลา ฯ

๙. ม. โหตุ ฯ

*เล่มที่ 37 วิรุทธชาตกั หน้า 353

เปสยิ(๑) นากถวนเมว มั เนหิติ วทนุโต คากมาห

[๕๕๘]หนท ทูว ยกข มมมปิ เนหิ

สสุรนุติเก อตุถั มยิ จรสสุ

อหมุปี นากาธิปตีวิมานั (๒)

ทกขมิ (๓)นากสสุ อธิกฐปุปุพุนติ ฯ

ตตุถ หนทาทิ อุปสกุคตุเถ (๔) นิปาโต ฯ สสุรนุติเก

อตุถั มยิ จรสสุติ ทว สสุรสสุ สนุติกั(๕) อตุถั มยิ จร

มา นาสยิ (๖) ฯ นากาธิปตีวิมานนุติ (๗)นากาธิปติยจ วิมานญจสสุ

อธิกฐปุปุพุ พุ ปสเสยย (๘) ฯ

ปุณโณ(๙) อาห

[๕๕๙]ยั เว นรสสุ อหิตาย อสสุ

น ตั ปญโณ อรหติ ทสสนาย

อถ เกน วณณน อมิตตคามั

ตุวมิจจสิ อุตตม ปญญ กนุคุนติ ฯ

ตตุถอมิตตคามนุติ อมิตตสสุ วสนญจัน อมิตตสมากมนุติ

อตุโถ ฯ

อถ นั มหาสตุโต อาห

๑. ม. ฆริ มา เปเสหิ ฯ ๒. ม. มยิ จ นากาธิปตี วิมานั ฯ

๓. ม. ทกขมุ ฯ ๔. ม. วรสสุคตุเถ ฯ ๕. ม. สนุติกั ฯ

๖. ม. นาสยิ ฯ ๗. ม. นากาธิปตี วิมานนุติ อหมุปี ฯ

๘. ม. ปสเสยยั ฯ ๙. ม. ตั สตุวา ปุณณโก ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 354

[๑๐๐๐] อทฺฐา ปชานามิ อหฺมปิ เอตํ

น ตํ ปญฺโฆ อรหฺติ ทสฺส นาย

ปาปญฺจ เม นตฺถิ กตํ กุหิณฺจิ

ตสฺมา น สงฺเก มรณาคมายาติ

ตตฺถ มรณาคมายาติ มรณสฺส อากมา ยํ อปิจ โข(๑)

เทวราช ตฺวํ มยา(๒) ตาทีโส กกุขฺโล(๓) ชมฺมกถาย ปโลเกตฺวา

มฺหุทโกโต อิทาเนว มํ อลํ เม นาคมาณวิกาย อตฺตโน ฆรํ

ยาหิตี วเทสิ นาคราชสฺส มฺหุทฺถมฺม มม ภาโร เนหิเยว มํ

ตตฺถาติ ฯ

ตํ สุตฺวา(๔) ปุณฺณโก ตสฺส วจนํ(๕) สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา [๖]

อาห

[๑๐๐๑] หนุท จ ฐานํ อตฺถลानุภาวํ

มยา สห ทกุขฺสิ เอหิ กตฺเต

ยตฺถจฺฉตฺติ นจฺจกิตฺเตหิ นาโก

ราชา ยถา เวสฺสวณฺโณ นีฬิณฺณํ (๗)

ตํ นาคกณฺฐา จริตํ คณฺเณ

นิกิพิตํ นิจฺจมโห จ รตฺตี

๑. ม. โขสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒. ม. อิเม ปาจา นตฺถิ ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร มยาติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. ตสฺส ตํ วจนํ

สุตฺวา ฯ ๕. ม. อิเม ปาจา นตฺถิ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร

ตฺถุจฺฉิตฺโตติ ทิสฺสตี ฯ ๗. ม. นีฬิณฺณํ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 355

ปหุตมายุย พหุ ปุปลณนุ
โองาสติ วิชชुरิวนตลิกเข
อนุนเนน ปาเนน อุเปตรูป
นจเจหิ คีเตหิ จ วาเทหิ
ปริปุริ กณณวahi อลงกตahi
อุปโสภติ วตถปิตนุชเนนาติ ฯ

ตตถ หนท จาติ นิปาตมตตเมว ฯ จานนุติ นาคราชส
วสนนุจัน ฯ นิพิณนุติ นิพิณณั นาม ราชธานี ฯ จริต
คณนาติ ตั นาคกณณานั คณน จริต ฯ นิกีพิตนุติ นิจ
อโห จ รตติณจ นาคกณณวahi กิพิตานุกีพิตั ฯ

[๑]ตมตถั ปกาเสนุโต สตถา อาห

[๑๐๐๒]โส ปุณณโก กรุนั กตตุเสฏฐั

นีสิทยิ ปจจโต อาสนสมิ

อาทาย กตตารมโนมปลณณั

อุปากมิ(๒) ภวนั นาคกรณโ

ปตวาน จัน อตถลันนุภาว

อฏฐาสิ กตตปา ปจจโต ปุณณกส

สามคคิเปกขี(๓) ปน นาคราชา

ปุพเพว ซามาตรมชชภาสถาติ ฯ

๑. ม. เอตถนุตเร เอวณจ ปน วตวา ปุณณโก มหาสตต

อสสปีฏฐั อาโรเปตวา ตตถ เนสีติ ทิสสนุติ ฯ

๓. ม. สามคคิเปกขมาโน ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 356

ตตฺถ โส ปุณฺณโกติ ภิกฺขเว โส ปุณฺณโก เอวํ นาคภวนํ
วณฺณตฺวา ปณฺฑิตํ อตฺตโน อาชณฺณํ อโรเปตฺวา นาคภวนํ
เนติ ฯ จานนฺติ นาคราชสฺส วสณฺณจानํ ฯ ปจฺจโต ปุณฺณกสฺสชาติ
ปุณฺณกสฺส จ กิร เอตทโหสิ สเจ นาคราชา ปณฺฑิตํ
ทิสฺวา มุทฺติตฺโต ภวิสฺสติ อิจฺเจตํ กุสลํ โน เจ ตสฺส ตํ
อปสนฺตสฺเสว สินฺชวํ อโรเปตฺวา อาทาย คมิตฺตสํมิตฺติ ฯ อถ
นํ ปจฺจโต จเปตี ฯ เตน วุตฺตํ ฯ ปจฺจโต ปุณฺณกสฺสชาติ ฯ
สามคฺลিপฺเภจฺจิตฺติ สมนคฺลิตฺติ ปฺเภจฺจมาโน ฯ สามํ อเปจฺจิตฺติปิ ปาโจ ฯ
อตฺตโน ชามาตฺรํ ปสฺสิตฺวา ปจฺจมาตฺรํ สยเมว อชฺฌภาสชาติ
อตฺโต ฯ

นาคราชา อาห

[๑๐๐๓] ยํ นุ ตฺวํ อคฺมา มจฺจโลกํ

อนฺเวสฺมาโน หทยํ ปณฺฑิตสฺส

กจฺจิจิ สมิทฺเธน อิทานฺนุปฺตฺโต

อาทาย กตฺตารมฺโนมปฺลยฺณนฺติ ฯ

ตตฺถ กจฺจิจิ สมิทฺเธนาติ กจฺจิจิ เตน มโนเรถน สมิทฺเธน

นิปฺสนฺเนน อิทาคโตสฺสิตฺติ ปุจฺจิจิ ฯ

ปุณฺณโก อาห

[๑๐๐๔] อยํ หิ โส อากโต ยํ ตฺวมิจฺฉสิ

ธมฺเมน ลทฺโธ มม ธมฺมปาโถ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 357

ตํ ปสฺสธ สมมุขา ภาสมานํ

สุโข หเว สปุริเสหิ สงฺกโมติ ฯ

ตตฺถ ยํ ตวมิจฺฉสํตี ยํ ตฺวํ อิจฺฉสํตี ฯ ยํ ตวมิจฺฉสํตีปี(๑)
ปาโจ ฯ ภาสมานนฺตํ ตํ โลกํ ปากฺกํ (๒) ชมฺมปาลํ อิทานิ
มชฺเรน สเรน ชมฺมํ ภาสมานํ สมมุขาว ปสฺสธ สปุริเสหิ
เอกภูจฺจเน สมากโม หิ นาม สุโข โหตีติ ฯ

กาฬาคิริกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ ฯ

[๑] นาคราชา มหาสคฺตํ ทิสฺวา คากฺมาห

[๑๐๐๕] อทิฏฺฐปุพฺพํ ทิสฺวาน มจฺโจ มจฺจุกฺขทฺทิตฺโต

พฺยุมฺหิตฺโต นาภิวาทสิ น อิทํ ปญฺญวตฺตมฺวาติ ฯ

ตตฺถ พฺยุมฺหิตฺตํ ทิตฺโต ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ปญฺจทิต

ตฺวํ อทิฏฺฐปุพฺพํ นาคภวํ ทิสฺวา มรณฺภเยน จ อทฺทิตฺโต

ทิตฺโต หุตฺวา ยํ มํ นาภิวาทสิ อิทํ การณํ ปญฺญวณฺตํ

น โหตีติ ฯ

เอวํ นาคราชานํ วณฺฑนํ ปจฺจาสีสมานํ (๔) มหาสคฺโต น

ตฺวํ มยา วณฺฑิตพฺโพติ อวตฺตวาว อตฺตโน ฌาณตฺยา อูปายโก

สฺสเลน อิทํ วชฺชปฺปตฺตภาเวน ตํ น วณฺฑามิติ วทฺนฺโต

คากฺทวยมาห

๑. ม. ยนฺตุ มิจฺฉสํตีปี ฯ ๒. ม. สํ. โลกปาลกํ ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตโตติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. ปจฺจาสีสนฺตํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 358

[๑๐๐๖]น จมฺหิ พฺยมฺหิโต นาค น จ มจฺจุกฺยทุทฺติโต

น วชฺโณ อภิวาทเยย วชฺณํ วา นาทิวาทเย

กถํ นุ (๑)อภิวาทเยย อภิวาทาปเยถ เว

ยํ นโร หนฺตุมฺิจฺเจยย ตํ กมฺมํ นุปรปฺชชฺตีติ ฯ

ตสฺสตุโธ เนวาทํ นาคราช อทฺธิฏฺฐปฺพุพฺพิ นาคภวณฺ

ทิสฺวา ทฺธิโต น มรณฺภยตฺชฺชิตฺโต มาทิสฺสสฺส ทฺธิ มรณฺภยํ นาม

นตฺถิ วชฺโณ ปน ชเนน วชิตฺพุโพ ปุคฺคโล อตฺตทานํ วรกํ

ชนํ อภิวาทตฺถุ วชฺณํ วรโกปี อภิวาทตฺถุ(๒) น ลภติ ยํ ทฺธิ นโร

हनฺตุมฺิจฺเจยย ตํ กถํ นุ อภิวาทเยย กถํ วา เตน อตฺตทานํ

อภิวาทาปเยถ เว ตสฺส ทฺธิ ตํ กมฺมํ น อุปรปฺชชฺติ ตฺวณฺจ

กิริ มํ มารตฺถุ อธิ (๓) อาณาเปสิ กถํ อหํ ตํ วนฺทามิติ ฯ

ตํ สุตฺวา นาคราชา ตฺถุโธ มหาสตฺตสฺส ฤตี กโรนฺโต

เทว กาถา อภาสิ

[๑๐๐๗]เอวเมตํ ยถา พฺรุสฺสิ สจฺจํ ภาสฺสิ ปณฺทิต

น วชฺโณ อภิวาทเยย วชฺณํ วา นาทิวาทเย

กถํ นุ (๔) อภิวาทเยย อภิวาทาปเยถ เว

ยํ นโร หนฺตุมฺิจฺเจยย ตํ กมฺมํ นุปรปฺชชฺตีติ ฯ

อิทานิ มหาสตฺโต นาคราชาเชน สทฺธิ ปฏฺฐินฺนถาริ

กโรนฺโต อาห

๑. ส. ม. โน ฯ ๒. ม. วชฺณํ วา อวชฺโณปี อภิวาทาเปตฺถุ ฯ

๓. ม. มาราเปตฺถุ อิมํ ฯ ๔. ม. โน ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาตกั หน้า 359

[๑๐๐๘]อสสฺสตี สสฺสตี นฺ ตว อิํ (๑)

อิทฺธิ ชฺชตี พลวิริยฺอุปฺตติ

ปฺจฺฉามิ ตํ นาคฺราเช ตมตฺถํ

กถํ นฺ เต ลทฺฐมิทํ วิมานํ

อริจฺจ ลทฺฐํ ปริณามชนฺเต

สยํ กถํ อุทาทุ เทเวหิ ทินฺนํ

อกฺขามิ (๒)เม นาคฺราเช ตมตฺถํ

ยเถว เต ลทฺฐมิทํ วิมานนฺติ ฯ

ตตฺถ ตว อิทฺถนฺติ อิํ ตว ยสฺสาตี วิมานํ วา อสสฺสตี
สสฺสตสฺสทิสํ มา โข ยสํ นิสฺสาย ปาปมกาสิตี อิมินา
ปเทน อตฺตโน ชิวิตํ ยาจติ ฯ อิทฺธิตี นาคิทฺธิ จ นาคชฺชตี
จ กายพลญฺจ เจตสิกวิริยญฺจ นาคภวเน อุปฺตติ จ ยญฺจ
เต อิํ วิมานํ ปฺจฺฉามิ ตํ นาคฺราช เอตมตฺถํ กถํ นฺ เต
อิํ สพฺพํ ลทฺฐนฺติ กิณฺนุ ตยา อิํ วิมานํ เอวํ สมฺปนฺนํ
นาคภวณํ (๓)อริจฺจ อการณฺเนน ลทฺฐํ อุทาทุ อุตฺตฺตปริณามชนฺเต
อิํ อุทาทุ สยํ สหตฺถเนว กถํ อุทาทุ เทเวหิ เต ทินฺนํ
ยเถว อิํ ลทฺฐํ เม เอตมตฺถํ อกฺขาหิติ ฯ

[๔]นาคราชา อาห

๑. ม. ตวยิํ ฯ ๒. ม. อกฺขาหิ ฯ ๓. ม. อยํ ปาโฐ นตฺถิ ฯ

๔. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ สุตฺวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

[๑๐๐๕]นาธิจฺจ ลทฺธิ น ปรินามชฺชเม(๑)

น สยิกตํ (๒)นาปี เทเวหิ ทินฺนํ

สเกหิ กมฺเมหิ อปาปเกหิ

ปฺญฺเณหิ เม ลทฺธิมิทํ วิมานนฺติ ฯ

ตตฺถ อปาปเกหิตฺติ อลามเกหิ ฯ

[๓]มหาสตุโต อาห

[๑๐๑๐]กิณฺเต วตฺตํ (๔)กิมฺปน พุรหฺมจฺริยํ

กิสฺส สฺสจฺฉินฺนสฺส อยํ วิปาโก

อิทฺธิ ชฺชติ พลวิริยฺอุปฺปตฺติ

อิทฺถจฺ เต นาค มหาวิมานนฺติ ฯ

ตตฺถ กิณฺเต วตฺตนฺติ นาคราช ปุริมภเว ตว กิ วตฺตํ

อโหสิ โก [๕] พุรหฺมจฺริยวาโส กตฺรสฺส สฺจจฺริตฺสเสโส อิทฺธิอาทิโก

วิปาโกติ ฯ

[๖]นาคราชา อาห

[๑๐๑๑]อหฺลจฺ ภริยา จ มนฺุสฺส โลเก

สทฺธา อฺโก ทานปฺติ อหฺมฺหา

โอปานฺภูตํ เม ฆริ ตทาสิ

สนฺตปฺปีตา สมณฺพฺราหฺมณา จ

๑. ม. ปรินามชฺ เม ฯ ๒. ม. น สยิ กตํ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร

ตโตติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. วตฺ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท อตฺถิ ฯ

๖. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ สฺสุวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 วิชาตัก หน้า 361

มาตถจ คนุชถจ วิเลปนถจ
ปทีปยิ เสยุมปัสสยถจ
อตุฉาทนั สยนิ อนุนปานั (๑)
สกกจจัน ทานานิ อทมุห ตตุถ
ตัม เม วตตุตัม ตมปน(๒) พุรหุมจริยิ
ตสส สุจันณสส อัย วิปาโก
อิทธิ สุติ พลวิริยูปตติ
อิถถจ เม ชีร มหาวิมานนติ ฯ

ตตุถ มนุสสโลเกติ อังกรภูเจ กภาพจมปากนถเร ฯ ตัม
เม วตตุตติ ตัม สกกจจัน ทินัน ทานเมว มยหิ วตตุตสมาทานัน
พุรหุมจริยถจ อโหสิ ตสเสว สุจันณสส อัย อิทธิธาติโก
วิปาโก(๓) ฯ

มหาสตโต อาห

[๑๐๑๒]เอวถจ(๔) เต ลทฐมิท วิมานัน

ชานาสิ ปุณณานัน ผลูปตติ
ตสุมมา หิ ฐมัม จร อปมตโต
ยถา วิมานัน ปุณ มาวเวสิติ ฯ

ตตุถ ชานาสีติ สเจ ตยา ทานานุภาเวเนว ตัม ลทฐิ
เอวิ สนุเต ชานาสิ นาม ปุณณานัน ผลถจ ปุณณผลน
นิพพตตุต อูปตติถจ ฯ ตสุมมาติ ยสุมมา ปุณณเอหิ ตยา อิทธิ
๑. ม. สายนมนนปานัน ฯ ๒. ม. วตตุตัม ปน ฯ
๓. ม. วิปาโกติ ฯ ๔. ม. เอวิ เจ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 362

ลทุธิ์ ตสุม่า ฯ ปุณ มาวเสสตีติ ยถา ปุณปี อิมิ นาคภวานิ
อชฌาวสตี (๑)เอวั ธมมิมิ จร ฯ

[๒]นาคราชา อาห

[๑๐๑๓]นยิธ สนติ สมณพุราหุณณา วา(๓)

เยสนุนปานานิ ทเทมุ กตเต

อกุขาทิ เม ปุจฺฉิตโต เอตมตฺถิ

ยถา วิมานิ ปุณ มาวเสมาติ ฯ

มหาสตุโต อาห

[๑๐๑๔]โกถิ หิ เต สนติ อธิฐปฺปนฺนา

ปุตุตา จ ทารา อญฺชิวินอ จ

เตสุ ตฺวั วจสา กมฺมุนา จ

อสมฺปทฺฐุโจ จ ภวาทิ นิจฺจ

เอวั ตฺวั นาค อสมฺปโทส

อนฺุपालย วจสา กมฺมุนา จ

จตุวา อธิ ยาวตายุกั วิมานเ

อุทฺธิ์ อิติ คจฺฉสิ เทวโลกนฺติ ฯ

ตตฺถ โภถิติ โภถิโน นาคาติ อตฺถอ ฯ เตสุติ เตสุ

ปุตุตาทิสฺ โภถิสฺ วาจา ย กมฺเมน จ นิจฺจ อสมฺปทฺฐุโจ ภว ฯ

๑. ม. อชฌาวสตี ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ สุตฺวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๓. ม. สมณพุราหุณณา จ ฯ

*เล่มที่ 37 วิจารณ์ชาติก หน้า 363

อนุปาลยาติ เอวัง ปุตตาทิสฺสเยว เสสสตฺเตสุ จ เมตฺตจิตฺตํชาตํ
อสมฺปโทสิ อนฺรฺกข ๗ อุทฺธํ อิตฺติ อิตฺ นากฺกวณโต [๑]
อุปรฺริ เทวโลกํ คมฺิสฺสตี เมตฺตจิตฺตํ หิ ทานโต อติเรกตรฺ
ปฺลฺยณฺนตี ๗

เอวัง(๒) นาคราชา มหาสฺตฺตฺสฺส ฐมฺมกถํ สฺตฺวา ตฺถฺจฺจิตฺโต(๑)
น สกฺกา ปณฺชิตฺเตน พหฺิ ปปฺลฺยจํ กาทฺถํ ตํ (๔) วิมฺลายนฺ ทสฺเสตฺวา
สฺภาสิตํ (๕) สวาตฺตฺวา โทหฺพํ ปฏฺิปปฺสฺสมฺเมตฺวา ฐนฺลฺยชยราชานํ
โตเสตฺถํ ปณฺชิตํ เปเสตฺถํ วนฺณฺญิตฺตี จินฺนฺเตตฺวา คากฺคามหา

[๑๐๑๕] อทฺธา หิ โส โสจฺติ ราชเสฏฺโฐ

ตยา วินายสฺส ตฺวํ สชีโว(๖)

ทฺถฺกฺขปฺนิโตปี ตยา สเมจฺจ

วินฺนฺเตยฺย โปโส สฺขมาตฺโรปฺตี ๗

ตฺตฺถ สชีโวติ อมจฺโจ ๗ สเมจฺจาติ ตยา สห

สฺมาคณฺตฺวา ๗ อาตฺโรปฺตี พาทฺหฺคฺลาโนปี สฺมาโน ๗

ตํ สฺตฺวา มหาสฺตฺโต นาคราชสฺส ฐตฺตี กโรนฺโต อิตฺรํ

คากฺคามหา

[๑๐๑๖] อทฺธา สตํ ภาสตี นาค ฐมฺมํ

อนฺตฺตรํ อตฺถปทํ สฺจฺฉินฺณํ

๑. ม. เอตฺถนฺตฺเร จฺโตติ ทิสฺสตี ๗ ๒. ม. ตโต ๗

๓. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ๗ ๔. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ๗

๕. ม. หาเสนฺโต ๗ ๖. ม. สชีโว ๗

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 364

เอตาทิสฺยาสุ หิ อาปทาสู

ปญฺญาเย เต มาทิสานํ วิเสโสติ ฯ

ตตฺถ สตนฺติ อทฺธา สติ(๑) ปญฺจทานํ ชมฺมํ ภาสสิ ฯ

อตุลปทนต์ หิตโกฏฺฐาสํ ฯ เอตาทิสฺยาสุติ เอวรฺูปาสุ อาปทาสู

อิทิสฺเสสุ ภยฺสุ อุตฺถิตฺเตสุ มาทิสานํ ปญฺจวณฺดานํ วิเสโส

ปญฺญาเยติ ฯ

ติ สุตฺวา นาคราชา อติเรกตฺรํ ตฺวญฺจหฺนฺโ(๒) กถมาห

[๑๐๑๗]อกฺขาหิ โน ตายํ มุชานฺนลทฺโร

อกฺขาหิ โน ตายํ อเชสิ ชฺูเต

ชมฺเมเน ลทฺโร อติมายมหา

กถํ ตฺวํ (๓)หตฺถมิมฺสฺสมากโตติ ฯ

ตตฺถ อกฺขาหิ โนติ อาจิกฺข อมฺหากํ ฯ ตายนฺติ ตํ

อัย มุชานฺนลทฺโรติ กิ นฺุ โข มุชาน อมฺลเกเนว ลภิ อฺูทาทฺ

ชฺูเตเน อเชสิ ฯ อติมายมหาติ อัย ปุณฺณโก ชมฺเมเน เม

ปญฺจโต ลทฺโรติ วทติ ฯ กถํ ตฺวํ หตฺถมิมฺสฺสมากโตติ ตฺวํ

กถํ อิมฺสฺส หตฺถกตฺ อากโต ฯ

อถ นํ(๔) มหาสฺสโต อาห

[๑๐๑๘]โย มิสฺสโร ตตฺถ อโสสิ(๕) ราชา

ตมายมกฺเขหิ อเชสิ ชฺูเต

๑. ม. อทฺธา สตนฺติ เอกฺเสเน สนนฺตานํ ฯ ๒. ม. ตฺวญฺจ ตเมว

ปุณฺณโต ฯ ๓. ม. กถํ นฺุ ตฺวํ ฯ ๔. ม. อิมฺ ปาจา นตฺถิ ฯ

๕. ม. อโหสิ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 365

โธ มํ ชิโต ราชา อิมสุสทาสี

ชมฺเมน ลทฺโธสุมิ อสาทเสนาติ ฯ

ตตฺถ โย มิสฺสโรติ โย เม(๑) อิสฺสโร ฯ อิมสุสทาสีติ

อิมสุส [๒] อทาสี ฯ

[๓]ตมตฺถํ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๑๐๑๕]มโหโรโก อตฺตมโน อุกฺโก

สุตฺวาน ชีรสฺส สุภาสิตานี

หตฺถे กเหตุวาน อโนมปญฺญํ

ปาเวกฺขิ ภริยาย ตทา สํกาเส

เยน ตฺวํ วิมเล ปญฺฑู เยน ภตฺตํ น รุจฺจติ

น จ เม ตาทิสฺส วณฺโณ อยเมโส ตโมนุโท

ยสุส เต หทเย นตฺโก อากโตยฺ (๔)ปภงฺกโร

ตสุส วากฺยํ นิสามหิ ทุลลภํ ทสฺสนํ ปุณาติ ฯ

ตตฺถ ปาเวกฺขิตฺติ ปวิญฺโจะ ฯ เยนาติ ภทฺเท วิมเล เยน

การณน ตฺวํ ปญฺฑู เจว น จ เต ภตฺตํ รุจฺจติ ฯ น จ เม

ตาทิสฺส วณฺโณติ ปจฺวีตเล วา เทวโลเก วา น จ

เอตาทิสฺส(๕) วณฺโณ อณฺณสุส กสฺสจฺจิ อตฺถิ ยาทิสฺส เอตสุส

คุณวณฺโณ ปตฺถริโต (๖) ฯ อยเมโส ตโม ยํ นุโทติ ยํ นิสฺสา

๑. สี่. อิม ฯ ๒. ม. มํ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ปุณฺณกสฺสชาติ ทิสฺสติ ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ สุตฺวา นาคราชา ตฺถุโจะ อโหสีติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๔. ม. อากตฺยํ ฯ ๕. ม. ตา โส ฯ ๖. ม. ปตฺถโญ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 366

ตว โทหโพ อุปฺปนโน อัย เอโส สพฺพโลกสฺส ตโมนุโท ฯ

ปฺนาติ ปฺน เอตสฺส ทสฺสนนฺนาม ทลฺลภนฺติ วทติ ฯ

[๑]

[๑๐๒๐]ทิสฺวาน ตํ วิมลา ฐริปฺลยํ

ทสฺงคฺลํ อลฺขลํ ปคฺคเหตุวา

หฺนฺนุ เจน ภาเวน ปตฺติตรูปา

อิจฺจพฺริ วิกรฺมํ กตฺตเสฏฺฐนฺติ ฯ

ตตฺถ หฺนฺนุ เจน ภาเวนาคิ ตฺนฺนุ เจน(๒) จิตฺเตน ฯ ปตฺติตรูปาติ
โสมนสฺสชาติตา ฯ

อิโต ปรี วิมลา อาห(๑)

อทิฏฺฐปฺพหํ ทิสฺวาน มจฺโจ

มจฺจุกฺยทฺทิตโต พฺยมฺหิตโต

นาภิวาเทสิ น อิํ ปญฺญวตฺตมิมฺวาติ(๔) ฯ

ปญฺจทฺทิตโต อาห

[๑๐๒๑]น จมฺหิ พฺยมฺหิตโต นาคิ น จ มจฺจุกฺยทฺทิตโต

น วชฺโณ อภิวาเทยฺย วชฺมํ วา นาภิวาเทย

กถํ นุ(๕) อภิวาเทยฺย อภิวาทาปเยถ เว

ยํ นโร หนฺตุมิจฺเจยฺย ตํ กมฺมํ นุปรชฺชตีติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร วิมลาปี ตํ ทิสฺวา ปฏฺฐิสฺนถาริ อกาสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺนุโต สตฺถา อาหาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๒. ม. ปหฺนฺนุ เจน ฯ ๓. ม. วิมลา ย จ มหาสตฺตสฺส จ วจฺนนุปรชฺชิวจฺนคาถา

ทิสฺสนฺติ ฯ ๔. ม. นยิํ ปญฺญวตฺตมิมฺวา ฯ ๕. ม. โน ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 367

วิมลอาหา

[๑๐๒๒]เอวเมตฺย ฌถาพฺรูฐี สจฺจํ ภาสสิ ปณฺฑิต
น วชฺโฆ อภิวาเทยฺย วชฺณํ วา นาภิวาทเย๑
กถนฺนุ (๑)อภิวาเทยฺย อภิวาทาปเยถ เว
ยํ นโร หนฺตุมิจฺเจยฺย ตํ กมฺมํ นุปรชฺชตีติ(๒) ฯ

อด มหาสตุโต วมลาย สทฺธิ ปฏิสนฺถาริ กโรนฺโต อาหา

[๑๐๒๓]อสฺสฺสํ สฺสฺสํ นฺ ตว อิทํ (๓)

(วิมานํ) อิทฺธิ ชฺฐี พลวิริยฺยปรตฺติ
ปฺจฺฉามิ ตํ นาคกณฺเณ ตมตฺถํ
กถํ นฺ เต ลทฺฐมิทํ วิมานํ
อริจฺจ ลทฺฐํ ปริณามชนฺเต(๔)
สยิกตํ (๕) อุทาทุ เทเวหิ ทินฺนํ
อกุขาหิ เม นาคกณฺเณ ตมตฺถํ
ยเถว เต ลทฺฐมิทํ วิมานนฺติ(๖) ฯ

วิมลอาหา

[๑๐๒๔]นาริจฺจ ลทฺฐํ น ปริณามชนฺเม(๗)

น สยํ กถํ น จ เทเวหิ ทินฺนํ
สเกหิ กมฺเมหิ อปาปเกหิ
ปฺลฺยเถหิ เม ลทฺฐมิทํ วิมานนฺติ(๘) ฯ

๑. ม. กถํ โน ฯ ๒. ม. นุปรชฺชติ ฯ ๓. ม. ตวยิทํ ฯ

๔. ม. ปริณามชฺ, เต ๕. ม. สยิกตํ ฯ ๖. ม. วิมานํ ฯ

๗. ม. ปริณามชฺ เม ฯ ๘. ม. วิมานํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 368

มหาสตุโต อาห

[๑๐๒๕]กิณฺเต วตฺตํ กิ ปน พุรฺหมจฺริยํ

กิสฺส สฺสจฺฉณฺสฺส อยํ วิปาโก

อิหุธี ชฺฐตี พลวิริยูปฺปตฺติ

อิทฺถจฺ เต นาคิ มหาวิมานนฺติ (๑) ฯ

อถ นํ วิมฺลา อาห

[๑๐๒๖]อหฺลจฺ โข สามิโก จาปี มยฺหํ

สทฺธา อุโก ทานปฺตี อหฺมฺหา

โอปานญฺตํ เม ฆริ ตทาสิ

สนฺตปฺปีตา สมณพฺราหฺมณฺจา

มาลญฺจ กนฺธญฺจ วิเลปนญฺจ

ปทีปยํ เสยฺยมุปฺสฺสยฺญฺจ(๒)

อจฺฉาทนํ สยนํ อนฺนปानํ

สทฺกจฺจํ ทานานิ อทฺมฺห ตตฺถ

ตํ เม วตฺตํ ตมฺปน พุรฺหมจฺริยํ

ตสฺส สฺสจฺฉณฺสฺส อยํ วิปาโก

อิหุธี ชฺฐตี พลวิริยูปฺปตฺติ

อิทฺถจฺ เม ธีร มหาวิมานนฺติ(๑) ฯ

อถ นํ มหาสตุโต อาห

๑. ม. มหาวิมานํ ฯ ๒. ม. ปทีปยํ เสยฺยมุปฺสฺสยํ จ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 369

[๑๐๒๗]เอวณจ(๑) เต ลทฐมัท วิมานัน

ชานาสี ปุณณาน ผลุปปตตี

ตสฺมา หิ ชมฺมณจฺร อปฺปมตฺตา

ยถา วิมานัน ปุณ มาวเสสีติ(๒) ฯ

วิมลา อาห

[๑๐๒๘]มยิธ สนฺติ (๓)สมณพฺราราหฺมณา จ

เยสนฺนปานานิ ทเทมฺ กตฺเต

อกฺขาหิ เม ปุจฺฉิตฺเต เอตมตฺถิ

ยถา วิมานัน ปุณ มาวเสมาติ(๔) ฯ

มหาสตฺโต อาห

[๑๐๒๙]โกกิ หิ เต สนฺติ อธิฐปฺปนฺนา

ปฺตฺตา จ สามิ(๕) อนฺจิวโน จ

เตสุ ตฺวํ วจสา กมฺมฺนา จ

อสมฺปทฺฐจฺา จ ภวาหิ นิจฺจ

เอวํ ตฺวํ นาคิ อสมฺปโทสฺ

อนฺุปาลย วจสา กมฺมฺนา จ

จตฺวา อิช ยาวตายุกํ วิมานเ

อุทฺธํ อิตฺถ คจฺฉสิ เทวโลกนฺติ(๖) ฯ

๑. ม. เอวํ เจ ฯ ๒. ม. มาวเสสี ฯ ๓. ม. นยิธ สนฺติ ฯ

๔. ม. มาวเสมา ฯ ๕. ม. ทารา ฯ ๖. ม. เทวโลกิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณา หน้า 370

วิมลา อาห

[๑๐๓๐] อทฺธา หิ โส โสจติ ราชเสฏฺโฐ

ตยา วินายสฺส ตฺวํ สซีโว(๑)

ทฺกฺขุปโตนีปี (๒) ตยา สเมจจ

วิญฺเฑยฺ โปโส สุขมาตุโรปีติ(๓) ฯ

มหาสตฺโต อาห

[๑๐๓๑] อทฺธา สติ ภาสสิ นาคิ ฌมมํ

อนฺตุตฺตรํ อตฺถปทํ สฺวจินฺณํ

เอตาทิสฺยาสุ หิ อปทาสุ

ปณฺญาเขต มาทิสานํ วิเสโสติ(๔) ฯ

วิมลา อาห

[๑๐๓๒] อกฺขาหิ โน ตายํ มฺรานฺนุทฺโธ

อกฺขาหิ โน ตายํ อเชสิ ชฺูเต

ฌมฺเมน ทฺโธ อิติมาห(๕)

กถิํ ตฺวํ (๖) หตฺถมิมฺสฺส มากโตติ(๗) ฯ

อถ นํ มหาสตฺโต อาห

[๑๐๓๓] โย มิสฺสโร ตตฺถ อโหสิ ราชา

ตมายมกฺখেหิ อเชสิ ชฺูเต

๑. ม. สซีโว ฯ ๒. ม. ทฺกฺขุปนีโตปี ฯ ๓. ม. สุขมาตุโรปี ฯ

๔. ม. วิเสโส ฯ ๕. ม. อิติ ตายมาห ฯ ๖. ม. กถิํ นฺ ตฺวํ ฯ

๗. ม. มากโต ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 371

โสม มัง ชิต ราช อิมสุสทาสี

ชมเมณ ลทุโรสมิ อสหาเสนาติ ฯ

อิมาสี คานัน เหฏฐา วุตตนเยเนวตุโธ เวทิตพุโพ ฯ

มหาสตุตสุส วณัน สุตฺวา อติเรกตรั ตูฏฐา วิมาลา มหาสตุต
คเหตุวา สหสุสคนุโธทกมญฺเหหิ นหาเปตฺวา นหानกาลे มหาสตุตสุส
ทิพฺพหุสฺสทิพฺพคนุชมาลาทีนึ ทตฺวา อลงฺกตปฏฺิ-
ยตฺตกาเล ทิพฺพโกชน อทาสี (๑) ฯ ภูตฺตโกชน อลงฺกตาสัน
ปญฺญาเปตฺวา มหาสตุโต อลงฺกตชมฺมาสเน นิสีทิตฺวา พุทฺธลีลา
ชมมึ เทเสตี ฯ

ตมตฺถึ ปกาเสนุโต สตุธา อาห

[๑๐๓๔]ยเถว วรุณ นาคิ ปญฺหึ ปุจฺฉิตฺต ปญฺหิตฺ

ตเถว นาคกญฺญาปิ ปญฺหึ ปุจฺฉิตฺต ปญฺหิตฺ

ยเถว วรุณ นาคิ ชีโร โตเสตี ปุจฺฉิตฺโต

ตเถว นาคกญฺญมฺปิ ชีโร โตเสตี ปุจฺฉิตฺโต

อุโกปิ เต อตฺตมเน วิทิตฺวา

มโหฺรคํ นาคกญฺญญจ ชีโร

อจฺจนฺมฺภึ อพฺภิตฺโต อโลมหญฺโง

อิจฺจพฺรวิ วรุณ นาคราชฺ(๒)

มา เกถยิ(๑) นาค อยาหฺมสุมิ

๑. ม. โภเชตี ฯ ๒. ม. นาคราชานัน ฯ ๓. ม. โรชยิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 372

เยน ตว อตุโถ(๑) อิทํ สริริ

หทยเณ มํเสน กโรหิ กิจจํ

สยํ กริสฺสามิ ยถา มตฺตินฺเตติ(๒) ฯ

ตตฺถ อณฺมกฺกิตฺติ นิกมฺโป ฯ อโถมหฺนุจฺจติ ภเยน
อหฺนุจฺจโลโม ฯ อิจฺจพฺุรวิติ วิมฺสนวเสน อิติ อพฺุรวิ ฯ มา
เกถยฺิติ มิตฺตทฺพุทฺธิกมฺมํ กโรมีติ มา ภายิ กถํ นุ โข อิมํ
อิทานิ หนิสฺสามิติ มา จินฺตฺยิ(๓) ฯ นาคาคิ วรฺณมฺาลปฺติ(๔) ฯ
อยาหฺมสฺสามิติ อยํ อหฺมสฺสามิ (๕) อยเมว วา ปาโจ ฯ สยํ กริสฺสามิติ
สเจ ตวํ อิมสฺส เม สนฺติเก ชฺมโม สฺสูตฺติ มํ มาเรตุํ น วิสฺหสิ
อหฺเมว ยถา ตว อชฺชฺมาสโย ตถา สยํ กริสฺสามิติ ฯ

นาคราชา อาห

[๑๐๓๕]ปฺญญาหเว หทยํ ปญฺจทิตานํ

เต ตฺยมฺหา ปญฺญา ย มยํ สฺสูทฺฐา

อนฺนนาโม ลกฺตชฺชทาร์

อชฺชเวทํ กุรฺวโย ปาปยาตฺติ ฯ

ตตฺถ เต ตฺยมฺหาติ เต มยํ ตว ปญฺญา ย สฺสูทฺฐา ฯ
อนฺนนาโมติ สํปฺญณฺนาโม ปุณฺณโก ยกฺขเสนาปฺติ ฯ
ลกฺตชฺชทาร์นฺติ ลกฺต อชฺช ทาร์ ททามสฺส (๖) ธีตรํ อิรินฺทตี ฯ
๑. ม. ตวตุโถ ฯ ๒. ม. ยถามติ เตติ ฯ ๓. ม. มาเรสฺสามิติ วา
มา จินฺตฺยิ ฯ ๔. ม. วรฺณ อาลปฺติ ฯ ๕. ม. อยาหฺมสฺสามิติ อาโย
อหํ อสฺสามิ ฯ ๖. ม. ททามิ อสฺส ฯ

*เล่มที่ 37 วิชรชาติกั หน้า 373

ปาปยาตติ อชฺเชว ตั กุรุรภูจัน ปุณฺณโก ปาเปตฺ ๑

เอวณฺจ ปน วตฺวา วรุโณ อีรณฺทตี ปุณฺณกสฺส

อทาสี ๑ โส ตั ลภิตฺวา ตุภุจจิตฺโต มหาสตุเตน สทฺธี สลฺลปี ๑

ตมตฺถึ ปกาเสนฺโต สตุธา อาท

[๑๐๓๖]ส ปุณฺณโก อตฺตมโน อุกฺโข

อีรณฺทตี นาคกณฺณํ ลภิตฺวา

หภูเจน ภาเวน ปตีตฺรุโป

อิจฺจพฺรวิ กุรุณํ กตฺตเสฏฺฐัน

ภริยาย มํ ตฺวํ อกริ สมงฺคี

อหณฺจ เต วิชฺฐ กโรมิ กิจฺจํ

อิทณฺจ เต มณฺริตณฺ ททามิ

อชฺเชว ตั กุรุโย ปาปยามิตฺติ ๑

ตตฺถ มณฺริตณฺนุติ ปณฺทิต อหํ เต(๑) กุณฺณสุ ปสนฺโน

อรหามิ ตวานุจฺจวิกํ กิจฺจํ กาคูํ ตสฺมา อิมณฺจ เต จกฺกวตฺติ-

ปรีโภกํ มณฺริตณฺ ทมฺมิ (๒)อชฺเชว ตั อีรณฺทตฺถึ ปาเปมิ (๓)๑

อถ มหาสตุโต ตสฺส ภูตี กโรนฺโต อิตฺริ คาทมาห

[๑๐๓๗]อชฺเชยฺย เมสา ตว โหตุ เมตฺติ (๔)

ภริยาย กจฺจายน(๕) ปิยาย สทฺธี

๑. ม. ตว ๑ ๒. ม. เทมิ ๑ ๓. ม. อีรณฺทตฺถึ ปาเปมิติ ๑

๔. ม. เมตฺติ ๑ ๕. ม. กจฺจายน ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 374

อานนุทจิตฺโต สุมโน ปิตฺติโต(๑)

ทตฺวา มณฺี มม นยฺนุทปตฺตฺนฺติ(๒) ฯ

ตตฺถ อชฺเชยฺยเมสํสํติ เอสํสํ ทว ภาริยาย สทฺธิ

ปิยสํวํ สเมตฺติ อชฺชเยยา โหตุ ฯ อานนุทจิตฺโตติ อาทํทํ

ปิตฺติสมงฺกํภาวเมวสฺส วทตี ฯ นยฺนุทปตฺตฺนฺติ นย อฺนุทปตฺตํ ฯ

เคน วุตฺตํ ฯ

[๑๐๓๘]ส ปุณฺณโก กุรุณํ กตฺตฺเสฏฺฐํ

นํสิทฺธิ ปุโรโต อํสํนสฺมํ

อํทํย กตฺตํารมโนมปฺลณฺ์

อูปํนยํ นคฺริ อฺนุทปตฺตํ

มโน มนุสฺสสฺส ยถาปี คจฺเจ

ตโตปี สํขิปฺปตฺริ อโหสิ

(๑)ยํ ปุณฺณโก กุรุณํ กตฺตฺเสฏฺฐํ

อูปํนยํ นคฺริ อฺนุทปตฺตฺนฺติ(๔) ฯ

อถ นํ ปุณฺณโก อํท

[๑๐๓๙]เอตฺนุทปตฺตํ (๕) นคฺริ ปทิสฺสตี

รํมมํนํ จ อมฺพวนํนํ ภาคโส

อหฺลจ ภาริยาย สมงฺกํภูโต

ตฺวญจ ปตฺโตสิ สกํ นํเกตฺนฺติ ฯ

๑. ม. ปิตฺติโต ฯ ๒. มํ จ นยฺนุทปตฺตฺนฺติ ฯ

๓. ม. ส ฯ ๔. ม. อูปํนยํ นคฺริ อฺนุทปตฺตํ ฯ

๕. ม. เอตฺนุทปตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 375

ตตุถ ยถาปี คจฺเจติ มโน นาม [๑] น คจฺเจติ ทุเร
อารมฺมณั คณฺหนุโต ปน กโตติ วุจฺเจติ ตสฺมา มนสฺส
อารมฺมณคฺคหณโตปี จิปฺปตฺรํ ตสฺส มโนมยสินฺธุวสฺส คมนั
อโหสีติ เอวเมตฺถ อตุโถ ทฏฺฐพฺโพ ๑ เอตินฺทปตฺตฺนติ อสฺสปีฏฺเฐ
นินฺนุสฺเสว ทสฺเสนุโต เอวมาห ๑ สกั นิกตฺนติ ตฺวณฺจ
อตุตโน นินฺเวสนั สมฺปตฺโตติ อห ๑

ตสฺมี ปน ทิวเส ปจฺจฺสกาเล ราชา สุปีนั อทุทส ๑
เอวรูปุ สุปีนุ อโหสี ๑ รัญโณ นินฺเวสนทฺวาร เอโก
ปณฺณากฺขนุโร สีตสาโข(๒) ปณฺจโครสผโล อลงฺกตหตฺถิอฺสฺส-
ปฏฺิจฺฉนฺโน(๓) มหารุกฺโข จิตฺ มหาชโน ตสฺส มหาสกการิ
กตุวา อณฺชลี ปคฺคยฺห นมสฺสตี(๔) อเถโก กณฺโห ปุริโส(๕)
รตฺตสาฏกนินฺวตุโถ รตฺตปฺปผกณฺณโร อวฺฐหตุโถ อากนฺตุวา
มหาชนสฺส ปรีเทวนฺตฺสฺเสว ตั รุกฺขมฺลั (๖)ฉินฺทิตฺวา อากณฺณนุโต
อาทาย คนฺตุวา ปุณาหริตุวา(๗) ปกตฺธิฏฺฐาเนยฺว จเปตุวา
ปฏฺคามิติ ๑ ราชา ตั สุปีนั ปรีคคณฺหนุโต มหารุกฺโข วิทย
น อณฺโณ โกจิ วัชรปณฺฑิตฺโต มหาชนสฺส ปรีเทวนฺตฺสฺเสว
ตั รุกฺขมฺลั (๘) ฉินฺทิตฺวา อาทาย คตฺปุริโส วิทย น อณฺโณ
โกจิ ปณฺฑิตฺตํ คเหตุวา คตฺมาณโว ปุณ ตั รุกฺขั อหริตุวา
๑. ม. เอตฺถนฺตเร กิณฺจาปีติ ทิสฺสตี ๑ ๒. สี่. ย. สีตาสปฺสาโข ๑
ม. สีตมยสาโข ๑ ๓. ม. อลงฺกตหตฺถิกฺวาสฺสปฏฺิจฺฉนฺโน ๑
๔. ม. นมสฺสมาโน อฏฺฐาตี ๑ ๕. ม. กณฺหปุริโส ๑
๖. สี่. ย. มฺลเ ๑ ม. รุกฺขั สมฺลั ๑ ๗. ม. ปุณ ตั อหริตุวา ๑
๘. ม. สมฺลั ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 376

ปกคิฏฐานเนยว จเปตฺวา คโต วย เสว(๑) มาณโว [๒] ปณฺฑิตํ
อานตฺวา ฌมฺมสภาย ทฺวารเ จเปตฺวา ปกุกมิสฺสตี อทฺธา
อชฺช มยํ ปณฺฑิตํ ปสฺสิสฺสสามาตี สนนฺนิฏฺฐานํ กตฺวา
โสมนสฺสปรฺตโต สกฺลนคฺร์ อลงฺการาเปตฺวา ฌมฺมสภํ
สชฺชชาเปตฺวา อลงฺกตรตฺนมนฺจทเป ฌมฺมาสนํ ปณฺญาเปตฺวา
เอกสตราชอมจฺจคณนคฺรวาสีชนปรีวฺโต(๓) อชฺช คฺมุเห ปณฺฑิตํ
ปสฺสิสฺสตี มา ภายิตฺถาตี(๔) มหาชนํ อสฺสาเสนฺโต(๕) ปณฺฑิตสฺส
อากมนํ โอลเณนฺโต ฌมฺมสภายํ นิสีตี ๗[๖] ปุณฺณโกปี ปณฺฑิตํ
โอดาเรตฺวา ฌมฺมสภาย ทฺวารเ ปรีสมชฺฌเ(๗) จเปตฺวา
อาปฺจูจิตฺวา อีรฺนทฺตี อาทาย อคฺตโน เทวณคฺรเมว คโต ๗

ตมคฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๐๔๐]ส ปุณฺณโก กุรฺนนํ กตฺตฺเสฏฺฐจํ

โอรฺโรปยี ฌมฺมสภาย มชฺฌเ

อาชฺญณฺมารุยฺห อโนมวณฺโณ

ปกุกามิ เวทาย สมนฺตลิกฺเข

ตํ ทิสฺวา ราชา ปรมปฺปตีโต(๘)

อฺฏฺฐาย พาทาหิ ปรีสฺสชิตฺวา

- # ๑. ม. โส ๗ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ปฺน ตฺนฺตี ทิสฺสตี ๗
- # ๓. ม. เอกสตราชอมจฺจคณนคฺรวาสีชนปทปรีวฺโต ๗
- # ๔. ม. โสจิตฺถาตี ๗ ๕. ม. อสฺสาเสตฺวา ๗
- # ๖. ม. เอตฺถนฺตเร อมจฺจาทโยปี นิสีทิสฺ ๗ ตฺสฺมิมิ ขณฺเตตี
- # ทิสฺสนฺตี ๗ ๗. ม. ปรีสมชฺฌเยว ๗ ๘. ม. ปรมปฺปตีโต ๗

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 377

อวิกมฺปยั ฌมฺมสกาย มชฺฌ

นีสึทยิ ปมฺขั อาสนสมฺมินฺติ(๑) ๑

ตตฺถ อโนมวณฺโณติ อหีนวณฺโณ อุตฺตมวณฺโณ ๑

อวิกมฺปยณฺติ ภิกฺขเว โส ราชา ปณฺฑิตํ ปลิสฺสชิตฺวา

มหาชนมชฺฌ อวิกมฺปนฺโต อโนลีสฺยนฺโตเยว หตฺถे คเหตุวา

อตฺตโน อภิมุขั กตฺวา อลงฺกตชฺมฺมาสเน นีสึทาเปสิ ๑

อถ ราชา เตน สทฺธิ สมฺโมทิตฺวา มชฺชรปฺปฏิสนฺถาริ

กโรนฺโต กถมาห

[๑๐๔๑]ตฺวํ โน ปเนตาสิ รถิํ นนฺจึ

นนฺทนต์ิ ตํ กุโรโย ทสฺสเนน

อภฺขาทิ เม ปุจฺฉิตฺโต เอตมตฺถิ

กถิํ ปโมกฺโข อหุ มาณวสฺสาติ ๑

ตตฺถ นนฺจฺจนฺติ ยถา นนฺจึ รถิํ สารถิ อฺปนฺติ(๒) เอวํ ตฺวํ

อมุหากั การณฺเนน นเยน หิตฺถิริยาสุ วิเนตาสิ (๓)๑ นนฺทนต์ิ ตนต์ิ

ตํ ทิสฺวาว อิเม กุรฺรณฺจฺวาสิโน ทว ทสฺสเนน นนฺทนต์ิ ๑

माणวสฺสาติ มาณวสฺส สนฺติกา กถิํ ทว โมกฺโข (๔) อโหสิ โย

วา ตํ มฺฤจฺจนฺตสฺส มาณวสฺส ปโมกฺโข โส เกน การณฺเนน

อโหสิตี อตฺถิ ๑

อถ นั (๕)มหาสฺตฺโต อาห

๑. ม. ปมุขมาสนสมฺมินฺติ ๑ ๒. ม. วิเนติ ๑ ๓. ม. วิเนตา ๑

๔. ม. ปโมกฺโข ๑ ๕. ม. อิเม ปาจา นตฺถิ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 378

[๑๐๔๒] ยี่ มาณโว ตฺยาภิวทิตฺติ ชนินฺท

น โส มนุสฺโส นรวิริยเสฏฺฐ(๑)

ยทิตฺเต สุตฺตํ ปุณฺณโก นาม ยกุโฆ

รณฺโณ กุเวรสฺส ทิ โส สชฺชิว(๒)

ภูมินฺธโร วรุโณ นาม นาค

พฺรหา สฺวจีวณฺณพลฺลุปฺปนุโน

ตสฺसानุชฺชํ ธีตฺรํ กามยาโน

อิรณฺทตี นาม สานาคกณฺญา

ตสฺสา สุมชฺฌาย ปิยาย เหตุ

ปตฺตารยิตฺถ มรณฺาย มยฺหํ

โส เจว ภริยาย สมงฺกสิญฺโถ

อหฺลจฺานุญฺญาโต มณฺิ จ ลทฺโธติ ฯ

ตตฺถ ยี่ มาณโว ตฺยาภิวทิตฺติ ชนินฺท ยี่ ตฺว

माणโวติ อภิวทิตฺติ ฯ ภูมินฺธโรติ ภูมินฺธโร นาคภวานวาสี (๓) ฯ

सानาคกณฺญาติ [๔] ยี่ นาคกณฺญํ โส กามยาโน (๕) มม

มรณฺาย ปตฺตารยิตฺถ สานาคกณฺญา อิรณฺทตี นาม ฯ ปิยาย

เหตุติ มหาราช โส ทิ นาคราชา จตฺโปกฺสถิกปลฺลหฺวิสชฺชเน

ปสฺนุโน มํ มณฺินา ปุเชตฺวา นาคโลกํ (๖) คโต วิมลาย นาม

๑. ม. นรวิริยเสฏฺฐ ฯ ๒. ม. สชฺชิว ฯ ๓. ม. ภูมินฺธรรนาคภวานวาสี ฯ

๔. ม. เหตุณฺตเร จิตฺตํ ปวตฺเตตฺตีติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๕. ม. ปตฺตยมาโน ฯ ๖. ม. นาคภวานํ ฯ

*เล่มที่ 37 วิธูรชาตกั หน้า 379

เทวียา กหนุเต มณัตี(๑) ปุจฉิโต มม ชมมกถิกภาวั วณณเสี ส่า
มม(๒) ชมมกถั โสตุกามา หุตุวา มม หทยเณ(๓) โทหพั อุปาเทสิ
นาคราชา ทุกุคหิเตน อตุตโน ธีตรั อีรณุทตี อ่าห มาตา เต
วิธูรสสุ หทยมถั โทหพินั ตสุส หทยมถั อ่าหริตุ สมนตุถั ส่ามิกั
ปริเยส่าหิตี ส่า ปริเยสนุตี กุเวรสสุ ภาคิเนยัย ปุณณกั นาม
ยกขั ทิสว่า ตั อตุตนิ ปุฎิพทุชจิตตุ ฉตุวา ปิตุ สนตุกั เนสิ
อด นั โส วิธูรปนุชิตสุส หทยมถั อ่าหริตุ สกโกนุโต อีรณุทตี
ลภิสสุสัตี อ่าห โส เวปุลลปพุตโต จกุกวตุติปริโกถั มณั
อ่าหริตุวา ตุมเหหิ สทธี ชุตุ กิพิตุวา มั ลภิตุวา ตีหั(๔) มม
นิเวสเน วลิตุวา มั อสุสสุส วาลธี(๕)ค่าห่าเปตุวา หิมวณุเต
รูกุเชสุ จ ปพพเตสุ จ โปเถตุวา มั ม่าเรตุ อสกโกนุโต สตุตเม
วตกุขณุเช เวรมุกวต่ากิมุโข(๖) ปกุกขนุทิตุวา สกุจ็โยชนุพเพเช
ก่าพ่าคิริปพุตมตุถเก จเปตุวา สัหเวส่าทิวเสน อิทลยจิทลยจ
กตุวา มั ม่าเรตุ อสกโกนุโต มย่า อตุตโน มรณการณั
ปุฎุโจ อ่าจิกขิ อถสุส่าหิ ส่ารณุรชมมั กเถสิ โส ตั สตุวา
ปสนุนจิตุโต มั อีช่าเนตุก่าโม(๗) อโหสิ อถ่าหนตุ อ่าท่าย
นาคภวณั คนตุวา นาคरणุโย จ วิมล่าย จ ชมมั เทเสสิ

- # ๑. ม. เทวียา ตั มณั อทิสว่า เทว กุหิ มณัตี ฯ
- # ๒. ม. มยัหิ ฯ ๓. ม. หทยเณ ฯ ๔. ม. อหลยจ ฯ
- # ๕. ม. โสปี มั อสุสวาลธี ฯ ๖. ม. เวรมุกวต่ามuxe ฯ
- # ๗. ม. อีช อ่าเนตุก่าโม ฯ

สพฺพาว นาคปริสา(๑) ปสฺสึทิสฺส นาคราชา มม ฐมฺมเทสฺนายน
ตฺถุจฺจกาเล(๒) อิรินฺทตฺถิ ปุณฺณกสฺส อทาสี โส ตํ ลภิตฺวา
ปสฺสนฺจิตฺโต(๓) มํ มณฺริตเนน ปุเชตฺวา นาคราเชนาณตฺโต(๔) มํ
มโนมยสินฺธุวํ อาริเปตฺวา สยํ มชฺฌิมาสเน นิสฺสึทิตฺวา มํ
ปฺรูโต อาสเน นิสฺสึทาเปตฺวา อิรินฺทตฺถิ ปจฺฉิมาสเน นิสฺสึทาเปตฺวา
อิชานेतฺวา มํ ปริสฺมชฺเฌ โอตฺตารेतฺวา อิรินฺทตฺถิ อาทาย
อตุตฺตโน นครเมว คโต เอวํ มหาราช โส ปุณฺณโก ตสฺสา
สุมชฺฌาย ปิยาย เหตุ ปตฺตารยิตฺถ มรณาย มยฺหํ อเถว(๕) มํ
นิสฺสึสาย โส เจว ภริยาย สมจฺฉึทฺถิตฺโต มม ฐมฺมเทสฺสนํ (๖) สุตฺวา
ปสฺสนฺเนน นาคราเชน อหฺลจฺ อนฺนุญฺจาทิตฺ ตสฺส เม ปุณฺณกสฺส
สนฺติกา อยํ สพฺพกามทโท จกฺกวัตฺตติปฺริโภกมณฺนิ จ ลทฺโธ
กณฺหถ เทว อิมํ มณฺนิตฺติ มณฺนิ รยฺโย [๗] อทาสี ฯ

ตโต ราชา ปจฺจฺจสกาเล อตุตฺตนา ทิฏฺฐสฺสึปฺปํ นครวาสินํ
กเถตฺถุ (๘) โภจนฺโต นครวาสินो อชฺช มยา ทิฏฺฐสฺสึปฺปํ สฺสฺมาถาติ
วตฺวา อาห

[๑๐๔๗] รุกฺโข หิ มยฺหํ ฆรทฺวารเ ชาโต(๙)

ปญฺญาทกฺขนฺโธ สึลมยสฺส สาขา

- # ๑. ม. ตโต นาคราชา จ วิมลา จ สพฺพนาคปริสา จ ฯ
- # ๒. ม. ตตฺถ มยา ฉาหิ วุตฺถกาเล ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร
- # หุตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. นาคราเชน อาณตฺโต ฯ
- # ๕. ม. อเถว ฯ ๖. ม. ฐมฺมกถํ ฯ ๗. ม. เอตฺถนฺตเร รตนนฺติ
- # ทิสฺสตี ฯ ๘. ม. กเถตฺถกาโม ฯ ๙. ม. ปทฺวารเ สฺสาโต ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 381

อตเถ จ ฐเม จ จิตโต นิปาโก
ควปฺพลโ หตฺถิควาสฺสนโน
นจฺจกิตฺตฺตริยาภินาทีเต
อฺจฺฉชฺ เสนํ ปฺริโส อโหสิ(๑)
โส โน อัย อาคโต สฺนฺนิกตํ
รฺกฺขสฺสํสฺสาปจิติ กโรถ
เยเกจิ จิตฺตา(๒) มม ปจฺจเยน
สพฺเพว เต ปาตุกโรนฺตุ อชฺช
ติพฺพานิ กตฺวาน อฺปายนานิ
รฺกฺขสฺสํสฺสาปจิติ กโรถ
เยเกจิ พฺนฺธา(๓) มม อตฺถิ รฺกฺฺเจ
สพฺเพว เต พฺนฺธนา โมจยฺนฺตุ
ยเถวํ(๔) พฺนฺธนฺสฺมา ปมฺตุโต
ตเถว เต(๕) มฺฺจเร พฺนฺธนฺสฺมา
อฺนฺนงฺคลา มาสฺมิํ กโรนฺตุ
มํโสทํ พฺราหฺมณา กฺกฺขยฺนฺตุ
อมชฺชปา มชฺชรหา ปิวนฺตุ
ปฺุณฺณาหิ ธาธาหิ ปฺลิสฺสุตาหิ
มหาปถํ นิจฺจํ สฺมวฺหยฺนฺตุ
ติพฺพญจ รฺกฺขํ วิทฺหนฺตุ รฺกฺฺเจ

๑. ม. อหาสี ฯ ๒. ม. วิตฺตา ฯ ๓. ม. พฺนฺธา ฯ

๔. ม. ยเถวํ ฯ ๕. ม. เอวเมเต ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 382

ยถาณณมณณํ น วิหจเยยฺยํ

รูกฺขสฺสิมสฺสาปจิติ กโรธาติ ฯ

ตตฺถ สีสมยสฺสาติ เอตสฺส รูกฺขสฺส สีสมยา สาขา ฯ อตฺถ
 จ ฌมฺเม จาติ วุฑฺฒิยณฺจ สภาเว จ จิโต ฯ นิปาโกติ โส
 ปณฺณมโย รูกฺโข ปติฏฺฐิจิโต ฯ ควปฺพลโลติ ปณฺจวิธโครสฺสปฺพลโล ฯ
 หตฺถิกวาสฺสณฺโนติ อลงฺกเตหิ หตฺถิกวาสฺเสหิ สณฺณโน ฯ
 นจฺจกิตฺตฺริยาภินาเทติ อตฺสฺส รูกฺขสฺส ปุชฺชํ กโรนฺเตน
 มหาขเนน ตสฺมี รูกฺখে เอเตหิ นจฺจาทีหิ อภินาเทติ [๑]
 เอโก กณฺคหปุริโส อากนฺตฺวา ตํ รูกฺขํ อฺจฺฉิซฺช ปริวารตฺวา
 จิตฺตํ เสนํ ปลาเปตฺวา อโหสิ ปุณฺ รูกฺโข อากนฺตฺวา อมฺหากํ
 นิเวสนทฺวารเรเวว จิโต โส โน อํยํ มหารูกฺขสฺสทิสฺโส (๒) ปณฺชทิสฺโส
 สนฺนิกตํ อากโต อิทานิ สพฺเพว ตมฺเห รูกฺขสฺสิมสฺส(๓) อปจิติ
 กโรธ มหาสกฺกาโร ปวตฺเตตฺถ(๔) ฯ

มม ปจฺจเยนาติ อมฺโก อมฺจฺจา เยเกจิ มํ นิสฺสาเย
 ลทฺเชน ยเสน จิตฺตา ตฺถุจฺจิตฺตา เต สพฺเพ อตฺตโน จิตฺตํ
 ปาตฺถกโรนฺตฺวํ ฯ ติพฺพานิติ พหฺลานิ มหฺนฺตานิ ฯ อฺปายนानิติ
 ปณฺณาการานิ (๕) ฯ เยเกจิติ อนฺตมโส กิพฺนตฺถาย พนฺเช มิคปฺกฺขิ(๖)
 # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร อฺจฺฉิซฺช เสนํ ปุริโส อหาสีตฺติ ทิสฺสนฺติ ฯ
 # ๒. ม. รูกฺขสฺสทิสฺโส ฯ ๓. ม. รูกฺขสฺส อิมสฺส ฯ ๔. ม. ปวตฺเตตฺถ ฯ
 # ๕. ม. ปณฺณาการาเร ฯ ๖. ม. พนฺเช มิคปฺกฺขิโน ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกัม หน้า 383

อุปาทาย ฯ มุณฺจเรติ มุณฺจนฺตฺ ฯ อุณฺนงฺกลา มาสมิมิ กโรนฺตฺติ
 อิมิ มาสิ กสนนงฺกลานิ อุตฺสาเปตฺวา เอกมนฺเต จเปตฺวา
 นครเ เกริญฺจาราเปตฺวา สพฺเพ มนุสฺสา มหาณฺณิ กโรนฺตฺ ฯ
 ภกฺขยฺนฺตฺติ ภูณฺชนฺตฺ ฯ อมชฺชปาติ [๑] อกาโร นิปาตมตฺตํ ฯ
 มชฺชปา ปุริสา มชฺชรหา อตฺตโน อตฺตโน อาปานญฺจानเ
 สนฺนิสินฺนา (๒) ปิวนฺตฺติ อตฺโถ ฯ ปุณฺณหา นิลาหิตี ปุณฺณเห
 ตาเลหิ ฯ ปลิสฺสุตาหิตี อติปุณฺณตฺตา ปคฺขรมาเนาหิตี (๓) อตฺโถ ฯ
 มหาปถิ นิจฺจํ สมวฺหยฺนฺตฺติ อลงฺกตมมหาปถิ ราชมคฺคํ นิสฺสาย
 จิตา เวสิโย นิจฺจํ กิเลสวเสน กิเลสตฺถิกชนํ อวหยฺนฺตฺติ
 อตฺโถ ฯ ติพฺพนฺติ กาพฺหํ ฯ ยถาติ ยถา รุกฺขสฺส สฺสํวิทหิตตฺตา
 อุณฺนงฺกลา หุตฺวา รุกฺขสฺสิมสฺส อปจิติ กโรนฺตา อณฺวมณฺณํ
 น วิเหเจยฺยเ อวิ รุกฺขํ สฺสํวิทหฺนฺตฺติ อตฺโถ ฯ

เอวํ [๔] วุตฺเต

[๑๐๔๔] โอโรธา จ กุมารา จ เวสิยานา จ พุราหุมนา

พหุํ อุณฺนญจ ปานญจ ปณฺทิตฺตฺสสาภิหารยฺ

หตฺถาโรหา อนิกฺกฺจา รติกา ปตฺติการกา

พหุํ อุณฺนญจ ปานญจ ปณฺทิตฺตฺสสาภิหารยฺ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร เอตฺถาติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. อาปานญฺจานเ

นิสินฺนา ฯ ๓. ม. ปคฺขรมาเนหิ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร

รณฺณาติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 384

สมาคตา ซานปทา เนคมา จ สมาคตา
พหุ อนุณญจ ปานญจ ปญฺทิตฺตฺสากิหารยฺ
พหุชฺชโน ปสนฺโนสิ ทิสฺวา ปญฺทิตฺตมาคเต
ปญฺทิตฺตมฺหิ อนุปฺปตฺเต เจลกฺเขโป ปวตฺตถาติ ฯ

ตตฺถ อภิหารยฺนฺติ เอวํ รณฺณา อาณตฺตา มหาชนฺ(๑)
ปฏฺิยาเทตฺวา สพฺเพ สตฺเต พนฺธนา โมเจตฺวา เอเต [๒]
โอโรธาทโย นานปฺปการิ ปณฺณาการิ สชฺเชตฺวา(๓) เตน สทฺธิ
อนุณญจ ปานญจ ปญฺทิตฺตฺส เปเสตฺสุ ฯ ปญฺทิตฺตมาคเตติ ปญฺทิตฺเต
อากเต ตํ ปญฺทิตฺตํ ทิสฺวา พหุชฺชโน ปสนฺโน อโหสิ ฯ

ฉ โฉ มาเสน โอสานิ อคมาสิ ฯ [๔] มหาสตุโต
พฺทฺทกิจฺจํ สาเชนฺโต วีย มหาชนฺสฺส ฌมฺมํ เทเสนฺโต ราชานิ
อนฺุสาเสนฺโต ทานาทินิ ปฺุณฺณานิ กโรนฺโต(๕) อฺุโปสถกมฺมานิ
กโรนฺโต ยาวตายุํ จตฺวา อายุหฺปรีโยसानเ สกฺคปฺรายโน
อโหสิ ฯ ตสฺโสวาเท จตฺวา ราชานิ อาที กตฺวา สพฺเพปิ
กฺุรรุจฺจวาสิน(๖) ยาวชิวํ สีลํ รกฺขิตฺวา[๗] ทานาทินิ ปฺุณฺณานิ
กตฺวา อายุหฺปรีโยसानเ สกฺคปทเมว(๘) ปฺุริยิสฺสุ ฯ

- # ๑. ม. มหาจณฺ์ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร สพฺเพติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๓. ม. สชฺชิตฺวา ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร ตโตติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๕. ม. กตฺวา ฯ ๖. ม. นครวาสิน ฯ ๗. ม. เอตฺถนฺตเร
- # ปฺุณฺทิตฺตฺโสวาเท จตฺวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๘. ม. สกฺคปฺริ ฯ

*เล่มที่ 37 วัชรชาติกั หน้า 385

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตวา น ภิกขเว อิทาเนว
ปุพฺเพปิ ตถาคโต ปญฺญาสมฺปนฺโน อุปายกฺุสโลเยวติ วตฺวา
สจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาติกั สโมธานนฺติ ฯ ตทา ปญฺทิตฺตฺส
มาตาปิตโร มหาราชกฺุถานิ อเหตุํ ตฺสฺส เซฏฺฐภริยา ราหุลมาตา
อโหสิ เซฏฺฐปฺุตโต ราหุโล อโหสิ วิมลา อุปฺปลวณฺณา
วรุณนาคราชา สาริปฺุตโต อโหสิ สุปฺณนราชา โมคคฺลฺลาโน
สกุโก อนฺรุทฺุโร โกรพฺุยราชา อานนฺโท อโหสิ ปฺุณฺณโก
ฉนฺโน มโนมยสินฺุชโว กณฺจสฺุสราชา เสสปริสา พุทฺุชปริสา
วัชรปฺุณฺทิตโต ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺุชฺชิตฺติ(๑) ฯ

วัชรชาติกั นิฏฺุจิตฺติ(๒) ฯ

๑. ม. สมฺมาสมฺพุทฺุชฺช อโหสิตี ฯ ๒. ม. วัชรชาติกวณฺณา

นวมา ฯ

เวสสันดรชาดก

ผุสฺสตี วรวณณาเกติ อิทํ สตุถา กปิลวตฺถุสมิ(๑)
อุปนิตฺสาย นิโครธามะ วิหรนฺโต โปกฺขรวรฺสฺสํ อารพุก
กเถสิ ฯ

ยथा หิ สตุถา ปวตฺติตปวธมมจกโก อนุกุกเมน
ราชกํ หนตุวา ตตฺถ เหมนฺตํ วิตินาเมตฺวา อุทายิตฺถเรน
มคฺคทฺเทศเคน(๒) วิสฺตีสหสฺสชีณาสวปริวฺโต ปจฺมคมเนน ยาว
กปิลวตฺถุ อคฺมาสิ ฯ ตथा สกฺยราชาโน มยํ อิมิ(๓)
สิทฺษตฺถกฺมาริ อมฺหากํ ฅาติเสฏฺฐํ ปสฺสิสฺสสามาติ สนนฺิปตฺติวา
ภควโต วสนฺภูจฺานํ วิมฺสมานา นิโครธสฺสกฺสฺสาราโม
ธมฺมณิโยติ สลฺลทฺษเตวา ตตฺถ สพฺพิ ปฏฺิษคฺคนวิธิ กตฺวา
คฺนฺธปฺปฺพจฺุณฺณาทิตฺถา(๔) ปจฺุคฺคมนํ กโรนฺตา สพฺพาลงฺการ-
ปฏฺิมณฺฑิตะ ทฺหฺรทฺหเร นาคฺรทฺทาเร จ นาคฺรทฺทริกาโย จ
ปจฺมํ ปหิณฺสิสุ ฯ ตโต ราชกฺุมาระ จ ราชกฺุมาริกาโย จ
เตสํ อนุตรา สามํ คฺนฺธปฺปฺพจฺุณฺณาทิตฺธิ สตุถาริ ปุชฺยมาณา(๕)
ภควนฺตํ คเหตฺวา นิโครธารามเมว อคฺมฺิสฺสุ ฯ ตตฺถ ภควา
วิสฺตีสหสฺสชีณาสวปริวฺโต ปญฺยตฺตปวธพฺุทฺธาสนะ นิสฺสีทฺธิ ฯ

๑. ม. กปิลวตฺถุ ฯ ๒. ม. มคฺคเทศเคน ฯ

๓. ม. อมฺหากํ ฯ ๔. ม. คฺนฺธปฺปฺพจฺุณฺณาทิตฺธิ ฯ

๕. ม. ปุชฺยมาณา ฯ

ตทา[๑] สากิยา มานชาติกา มนถทฺธา(๒) เต อัย สิทฺทตฺตกฺกมาโร
อมฺเหหิ ทฺหฺรตโร อมฺหากํ กนิฏฺโจ ภาคิเนยฺโย ปฺตฺโต
นตฺตาทิ จินฺเตตฺวา เต ทฺหฺรทฺหเร ราชกฺุมารे (๓) อาหํสุ คฺกุมฺเห
ภควนฺตํ วนฺทถ มยํ คฺกุมฺหากํ ปิฏฺฐิจิโต นิสฺสิทิสฺสามาติ ฯ

เตสุ เอวํ ภควนฺตํ อวฺนฺทิตฺวา นิสฺสินฺเนสุ ภควา เตถํ
อชฺฌาสยํ ฌตฺวา (๔) น มํ ฌาตโย วนฺทนฺติ หนฺทาทํ เต
วนฺทาเปสฺสามิติ อภิณฺญาปาทกํ จตฺตตฺตชฺฌานํ สฺมาปชฺชิตฺวา
ตโต ปฏฺฐาย (๕) อากาสํ อพฺภุคฺคฺนตฺวา เตถํ ฌาตินํ สีส
ปาทปงฺสุ โอกิรียมาโน (๖) วีย คณฺฑามพฺรฺกขมฺมฺเล ยมกปาฎิหารียสทิสํ
ปาฎิหารียํ อกาสิ ฯ ตทา สุทฺโธทฺนมหาราชํ ตํ อจฺฉริยํ
ทิสฺวา อาห ภนฺเต คฺกุมฺหากํ ชาติทิวเส อีสิสฺส กาทฺเทวลสฺส
ชฺฌิตฺสฺส วนฺทนฺตถํ อฺปนฺตานํ โว ปาทะ ปรีวตฺเตตฺวา
พฺุราหฺมณฺสฺส มตฺถเก จิตะ ทิสฺวา อหํ คฺกุมฺหากํ [๗] วนฺทํ อัย
เม ปจฺมวฺนฺทนา [๘] วปฺปมจฺกฺลทิวเส ชฺมพฺุณฺณายาย สิริสยเน
นิปฺนฺนํ โว ชฺมพฺุณฺณายาย อปรีวตฺตํ ทิสฺวา อหํ คฺกุมฺหากํ
ปาทะ วนฺทํ อัย เม ทฺุติยวฺนฺทนา อิทานิ อิมํ อทฺิฏฺฐปฺุพฺุ
ปาฎิหารียํ ทิสฺวาปี อหํ คฺกุมฺหากํ ปาทะ วนฺทามิ อัย

๑. ม. เอตฺถนฺตเร หิสฺสุทฺโธ อตฺถิ ฯ ๒. ม. มานฺตฺถทฺธา ฯ

๓. ม. ราชกฺุมารे จ ราชกฺุมาริกายิ จ ฯ ๔. ม. โอลฺเกตฺวา ฯ

๕. ม. วุฏฺฐาย ฯ ๖. ม. โอกิรมาโน ฯ ๗. ม. เอตฺถนฺตเร

ปาทะติ ทิสฺสติ ฯ ๘. ม. เอตฺถนฺตเร ปฺุณฺปีติ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 388

เม ตติยวณฺหนาคี ฯ ตสฺมี รณฺญา ปน วณฺทิตเ อวณฺทิตฺวา
จาคฺ์ สมฺตฺโต นาม เอกสากิโยปี นาโหสิ ฯ สพฺเพปี เต
วณฺทิสฺสเยว ฯ

อติ ภควา ฅาตโย วณฺทาเปตฺวา อากาตโต โอตริตฺวา
ปฺลยฺตตฺตฺวรพฺพุทฺธาสนเ(๑) นิสฺสีทึ ฯ นิสฺสินฺเน ปน ภควติ
สิทฺถฺยปฺปตฺโต ฅาตสมากโม อโหสิ ฯ สพฺเพปี เอกคฺคจิตฺตา
หุตฺวา นิสฺสีทิสฺส ฯ ตโต มหาเมโฆ อฏฺฐหิตฺวา โปกฺขรวสฺสํ
วสฺสึ ฯ ตามพวณฺณํ อุกํ เหฏฺฐา วิรวณฺตํ คจฺฉติ ฯ เย
เตมิตฺตฺกามาว เต เตเมนฺติ อเตมิตฺตฺกามสฺส สรีเร เอกพินฺธุมตฺตมปี
น ปตฺติ ฯ ตํ ทิสฺวา สพฺเพ เต อจฺฉริยพฺพุตฺตฺชาตา(๒) อหฺสิ ฯ
อโห อจฺฉริยํ อโห อพฺพุตฺ อโห พฺพุทฺธานํ อานฺุภาโว เยสิ
ฅาตฺนํ สมากเม มหาเมโฆ เอวรูปํ โปกฺขรวสฺสํ วสฺสึตฺติ กถิ
สมฺภูจฺจาเปสิ ฯ ตํ สุตฺวา สตฺถา[๗] กาย นฺตฺถ ภิทฺทเว เอตฺรหิ
กถาย สนฺนินฺนินฺนาคี ปฺจฺฉิตฺวา อิมาย นามาคี วุตฺเต น
ภิทฺทเว อิทาเนว สพฺเพปี โปทฺตฺตฺกเถ มม ฅาตฺสมากเม
เอวรูปํ มหาเมโฆ โปกฺขรวสฺสํ วสฺสึเยวาคี วตฺวา ตฺถนฺหิ
อโหสิ เตหิ ยาจิตฺ อตฺตํ อหริ ฯ

อตฺเต ภิทฺทเว สิวริฏฺฐเ ฅตฺตฺตฺนคเร สิวิมหาราชา นาม
๑. ม. ปฺลยฺตตฺตฺวรพฺพุทฺธาสน ฯ ๒. ม. อจฺฉริยพฺพุตฺตฺจิตฺตฺชาตา ฯ
๓. ม. เอตฺถนฺตฺเร น ภิทฺทเว อิทาเนว ปฺพเพปีตฺติ ทิสฺสนฺติ ฯ

รชชั การเนโต สณชัย นาม ปุตตัม ปฏิกถิ ฯ โส ตสส
วยปุตตสส มททราชชัตร์ ผุสสตี นาม ราชกณณิ อานตฺวา
ตสส รชชั นิยุยาเทตฺวา ผุสสตี นาม อคฺคมเหสี อกาสิ ฯ
ตสสา อัย ปุพฺพโยโค ฯ อิตฺ หิ เอกนวุตฺกปฺปาวसानเ วิปสฺสิ
นาม สตฺถา โลเก อุทปาทิ ฯ ตทา พนฺธุมนฺดินฺนเร พนฺธุโม
นาม ราชารชชั การสิ ฯ ตสฺมี พนฺธุมนฺดินฺนริ อุปนิตฺสาย
เขมเม มิกทายเ วิหรนฺเต ตสฺมี กาลเ เอโก ราชา รณฺโณ
พนฺธุมนฺสส อนคฺเขน จนฺทนฺสเรน สทฺธิ สตสฺสสฺสคฺกมนิกั
สฺวณฺณมัลลึ เปเสสิ ฯ รณฺโณ ปน เทว ชิตโร อเหตุ ฯ
โส ตั ปณฺณาการิ ตาสั ทาตฺกามิ หุตฺวา จนฺทนฺสริ
เชฏฺจกาย อทาสิ ฯ สฺวณฺณมัลลึ กนิฏฺจาย อทาสิ ฯ ตา
อุโภปี น มยั อิมิ อมฺหากั สริเร อุปเนสฺสาม สตฺถารเมว
ปุเชสฺสามาติ จินฺเตตฺวา ราชานมาหึสฺ ตาต จนฺทนฺสเรน จ
สฺวณฺณมัลลาถ จ ทสพลั ปุเชสฺสามาติ ฯ ตั สฺตุวา ราชา
สฺวณฺณมัลลึ สมนฺปฏิจฺฉิ ฯ สฺวา สฺขุมิ จนฺทนฺสริ จณฺณิ การตฺวา
สฺวณฺณสมฺมุคฺเค ปุเรตฺวา คณฺหาเปสิ ฯ กนิฏฺจกฺกนิ ปน
สฺวณฺณมัลลึ อฺรจฺจทมาลั การตฺวา สฺวณฺณสมฺมุคฺเค ปุเรตฺวา
คณฺหาเปสิ ฯ ตา อุโภปี มิกทายวิหาริ คณฺตฺวา ตาสฺ ทฺวิสฺ
เชฏฺจกา ปน จนฺทนฺจณฺเนน ทสพลสฺส สฺวณฺณวณฺณสฺริริ(๑)
๑. ม. สฺวณฺณวณฺณิ สฺริริ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 390

ปุเชตฺวา เสตจฺจนฺทจฺจนฺณานิ(๑) คฺนฺชกฺกุญฺชียํ วิกีริตฺวา ฆฺนฺเต
อนาคเต กาเล ตุมหาทิสฺสฺส พุทฺธสฺส มาตา ฆเวยฺยนฺติ ปตฺถนํ
อกาสี คาทมาห

เอสา จฺนฺทจฺจนฺณเณน ปุชา ตุมฺเหสุ เม กตา
ตุมหาทิสฺสฺส พุทฺธสฺส มาตา เหสุํ อนาคเตติ ฯ

กนิฏฺฐกฺกนิ(๒) ปน ทสฺพลสฺส สุวณฺณวณฺณํ สรีริ
สุวณฺณมาลา ย อฺรจฺจนฺเทน ปุเชตฺวา ฆฺนฺเต ยาว อรหตฺตปฺปตฺติ
ตาว อิทํ ปสาธนํ มม สรีรา มา วิคตํ โหตุติ ปตฺถนํ
อกาสี คาทมาห

ฆฺนฺเต สุวณฺณมาลา ย มยา ตฺวํ ปุชิตฺวา อสิ
เตน มยฺหํ อฺเร โหตุ มาลา ปุณฺณเณน นิมนิตาติ ฯ

สตุถา(๓) ปน ตาสํ ปุชานฺนุโมทนํ อกาสี

ยา เจตฺถ ทฺวิหิ ตุมฺเหหิ ปุชา มยฺหํ ปติฏฺฐิตา
ตาย อิชฺฉนฺตุ ตุมฺหากํ ยถา โว ปตฺถนา ตถาติ ฯ

ตา อฺโกปี ยาวตายุกํ จตฺวา อายุหปฺริโยसानเ ตโต
จริตฺวา เทวโลกเ นิพฺพตฺตีสฺสุ ฯ ตาสฺสุ เชฏฺฐกฺกนิ เทวโลกโต
มนุสฺสโลกํ มนุสฺสโลกโต เทวโลกํ สฺสรนฺตี เอกนฺวตฺติกปฺปาวसानเ
พุทฺธสฺส มาตา มหามาया เทวี นาม อโหสิ ฯ กนิฏฺฐกฺกนิ
ปน ตเถว สฺสรนฺตี กสฺสฺสทสฺพลสฺส อฺปฺปาทกาเล (๔) กิสิสฺส

๑. ม. เสตจฺจนฺณานิ ฯ ๒. ม. กนิฏฺฐกฺกนิปี ฯ

๓. ม. สตุถาปี ฯ ๔. ม. กาเล ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาตกัม หน้า 391

รณฺโณ ชีตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ สฺวา จิตฺตกมฺมกตฺยา วีย
อฺรจฺจนฺทมาลา ย อลฺงฺกเตน อฺเรณ ชาตตฺตา อฺรจฺจนฺทา นาม
กฺุมาริกา หุตฺวา โสฬสวสฺสติกกาเล ตถาคตฺตฺส(๑) ภตฺตานุโมทนํ
สฺตฺวา โสตาปตฺตฺติผล ปตฺติจฺจาย อปรภาเค ภตฺตานุโมทนํ
สฺถนฺนเตเนว ปิตฺรา โสตาปตฺตฺติผลปตฺตฺทิวเสยว อรหตฺตํ ปตฺวา
ปพฺพชิตฺวา ปรีนิพฺพายี ฯ กกิริราชาปี อณฺณา สตฺตชิตฺโร
ปฏฺฐิตฺถิ ฯ ตาถํ นามานิ

สมณฺณี สมณฺณคฺคตฺตา กิกฺขุณี กิกฺขุทาสิกา(๒)

ชฺมมา เจว สฺชชฺมา จ สจฺจมหาตี จ สตฺตฺติมาติ ฯ

ตา อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท

เขมา จ อฺปฺปลวณฺณา จ ปฏฺฐิจฺจรา จาปี โคตฺมี(๓)

ชฺมมทินฺนนา มหามาया วิสาชา จาปี สตฺตฺติมาติ(๔) ฯ

ตาสุ สฺสฺสตี สฺชชฺมา นาม หุตฺวา ทานาทินิ ปฺลฺลฺยานิ
กตฺวา วิปฺสฺสิสมฺมาสมฺพุทฺธสฺส กตฺยา จนฺทนจฺจนฺเณน ปฺุชาย
ผลเณ รตฺตจนฺทนปรีปฺโผสิเตน วีย สรีเรณ ชาตตฺตา สฺสฺสตี
นาม กฺุมาริกา หุตฺวา เทเวสุ จ มนฺุสฺเสสุ จ สฺสฺสรนฺตี
อปรภาเค สกฺกสฺส เทวรณฺโณ อคฺคมเหสี หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ
อถสฺสา ยาวตฺยาถํ จตฺวา ปฺลฺลจฺสุ ปฺุพฺพนิมิตฺเตสุ อฺปฺปนฺเนสุ
๑. ม. สตฺตฺถุ ฯ ๒. ม. สมณฺณคฺคตฺตา ฯ ๓. ม. อฺปฺปลวณฺณา
จ ปฏฺฐาจารา จ โคตฺมี ฯ ๔. ม. สตฺตฺติมาติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 392

สกุโก เทวราชา ตสสา ปริกขีณายุกภาว ฌตฺวา มหนฺเตน
ยเสน ตํ อาทาย นนฺทวนฺยุยานํ คนฺตฺวา ตตฺถ ตํ
อลงฺกตสิริสยนปิฏฺเจ นิปนฺนํ สยํ สิริสยนปฺสเส(๑) นิสิตฺตฺวา
เอวมาห(๒) ภาทฺเต สฺสฺสฺสฺติ เต ทสฺ วเร ทมฺมิ เต คณฺหาหิตฺติ(๓) ฯ
สกุโก ตํ วรํ ททฺนฺโต อิมสฺมี คาทาสหฺสฺสปฏฺิมนฺจฺเท
มหาเวสฺสนฺตฺรชาทเก ปจฺมํ คาทมาห

[๑๐๔๕] สฺสฺสฺสฺติ วรวณฺณาเก วรฺสฺสฺ ทสฺชา วเร
ปจฺพฺยา จารุปฺพฺพฺงฺคิ ยํ ตฺยํ มนฺโส ปิยนฺติ ฯ

เอวเมสา มหาเวสฺสนฺตฺรชฺมมเทสนา เทวโลเก ปติฏฺจฺาปีตา
นาม โหติ ฯ ตตฺถ สฺสฺสฺสฺติ ตํ นามเนน อาลปฺติ ฯ
วรวณฺณาเกติ วราย วณฺณาภาย สมฺนฺนาคเต ฯ ทสฺชาติ
ทสฺวิเช ฯ ปจฺพฺยาติ ปจฺวิยํ คเหตุพฺเพ กตฺวา ฯ วรฺสฺสฺติ
คณฺหาหิตฺติ วทฺติ ฯ จารุปฺพฺพฺงฺคิ จารุณา ปฺพฺพฺงฺเคน
วรลฺกฺขณเนน สมฺนฺนาคเต ฯ ยํ ตฺยํ มนฺโส ปิยนฺติ ยํ ยํ
วรํ (๔) ตว มนฺโส(๕) ปิยํ ตํ ตํ ทสฺหิ โกฏฺจฺาเสหิ คณฺหาหิตฺติ
วทฺติ ฯ

สา อตฺตโน จวนชฺมมตฺติ อชานนฺติ ปมตฺตา หุตฺวา
ทฺติยํ คาทมาห(๖)

- # ๑. ม. อลงกตสยนปิฏฺเจ นิสินฺนํ สยํ สยนปฺสเส ฯ
- # ๒. ม. เอตทโวจ ฯ ๓. ม. ครุหฺสฺสฺติ ฯ ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ
- # ๕. ม. มนสา ฯ ๖. ม. ทฺติยคาทมาห ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 393

[๑๐๔๖]เทวราช มโน(๑) ตยตถุ กิ ปาปี ปกตัม มยา
รมมา จาเวสิ มังจนา วาโตว ธรณิรुหนติ ฯ
ตตถ มโน(๑) ตยตถุติ นโม เต อตถุ ฯ กิ ปาปนุติ กิ ปาปี
มยา ตว สนฺติเก ปกตฺนุติ ปุจฺจติ ฯ ธรณิรुหนติ รุกฺขํ ฯ
อถสุสา ปมตฺตภาวํ ฌตฺวา สกุโก เทว คาคา อภาสิ
[๑๐๔๗]น เจว เต กตํ ปาปี น จ เม ตวมสิ อปฺปิยา
ปฺลฺลณฺจ เต ปริกฺขิณํ เยน เตว วทามิหํ
สนฺติเก มรณํ ตฺยหํ วินาภาโว ภวิสฺสติ
ปฏิกฺกณฺหาหิ เม เอเต วเร ทส ปเวจฺจโตติ ฯ
ตตถ เยน เตวณฺติ เยน การณฺน(๒) ตํ(๓) เอว วทามิ
อหํ (๔) ฯ ตฺยหํ วินาภาโวติ ตว อมฺเหหิ สทฺธี วิโยโก
ภวิสฺสติ ฯ ปเวจฺจโตติ ททมานสุส ฯ
สา สกฺกสุส วจันํ สุตฺวา นิจฺจเยน อตฺตโน มรณํ
ฌตฺวา วริ คณฺหนฺติ อาห
[๑๐๔๘]วฺรณฺเจ เม อโท สกฺก สทฺพพฺภูตานิสุสฺร
สิวิราชสุส ภทฺทนฺเต ตตถ อสุสิ นีเวสเน
นีลเนตฺตา นีลภมฺ (๕) นีลภฺชีว(๖) ยถา มิตฺติ
สุสฺสตี นาม นามเน ตตถ อสุสิ ปฺรินฺทํ
๑. ม. นโม ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. เต ฯ
๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๕. ม. นีลภมฺ ฯ ๖. ม. นีลภฺชี จ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 394

ปุตต์ ลภถ วรทำ	ยาจโยคัม อมจุนรี
ปฐิต ปฐิราชูหิ	กิตติมนุตฺต ยสสุสิน
คพุกัม เม ธารยนุตติยา	มชฌิมงคัม อนุนนตัม
กุกุณิ อนุนนโต อสสุ	จาปัว ลิจิตัม สัม
ถนา เม นปฺปวตฺเตยฺย	ปฺลิตา นสฺสนุตฺต วาสว
กาเย รโชน ลิมฺเปถ	วชฺฌณฺจาปี ปโมจเย
มยฺยรโกถจาภิรฺูเท	นาริีวรกณฺยาเย
ขุชฺชเจลาวกากิณฺณ	สุทฺตมาคชวณฺณิตฺเต
จิตฺตคฺคเพรฺุชฺชิตฺเต	สุรามฺสปโปทฺเทน
สิวิราชสฺส ภทฺทนฺเต	ตตฺถ อสฺสํ มเหสิยาติ ฯ

ตตฺถ สิวิราชสฺสชาติ สฺวา ชมฺพุกิปปตฺลํ (๑) โอลเณนฺตี อตฺตโน
 อนฺจุนวิกิ สิวิรฺุโณ นิเวสนํ ทิสฺวา ตตฺถ อคฺคมเหสิภาวํ
 ปตฺเตนฺตี เอวมาห ฯ ยถา มิคิิติ เอกวสฺสิกา [๒] มิคิโปติกา
 วิย ฯ นิลกฺุชิติ นิมฺมลนึลเนตฺตา โหมิ (๓) ฯ เตเนวมาห ฯ ตตฺถ
 สฺสสฺสตีติ อิมินา (๔) นามเนน อสฺสํ ฯ ลภถาติ ลภฺยํ ฯ
 วรทฺนฺตี อลงฺกตสีสอกฺุชฺชุกลททฺยมฺิสฺรฺุริเสตจฺจตฺตปฺตฺตทาราทิกสฺส
 ยาจิตฺตยาจกสฺส (๕) วรภณฺฑสฺส ทายกํ ฯ กุกุณิิติ มชฌิมงคฺนฺตี
 # ๑. ม. สกถชมฺพุกิปปตฺลํ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร หิสฺสทฺโท อตฺถิ ฯ
 # ๓. ม. โหติ ฯ ๔. ม. ปสฺสนฺตี ตตฺถปี อิมินาว ฯ
 # ๕. ม. ...มฺิสฺรฺุริเสตจฺจตฺตปฺตฺตทาเรสุ ยาจิตฺตยาจิตฺตสฺส ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตํ หน้า 395

วุดฺติ สรฺูปโต ทสฺเสติ ฯ ลิจิตฺนฺติ ยถา เณเณ ฐนฺกาเรน
สมฺมา ลิจิตํ ฐนฺ ๑ อนฺนฺนตฺนฺติ อนฺนฺนตฺมชฺฉํ ตฺถาวณฺณํ (๑) สมํ
โหติ ๑ เอวรฺูป เม กุจฺฉิ ภาเวยฺย ๑

นปฺปวตฺเตยฺยฺยฺนฺติ (๒) ปตฺติววา โอลมฺพมฺมานา (๓) น ภาเวยฺย ๑
ปลิตา นสฺสนฺตฺ วาสวาทิ วาสว เทวเสณฺจ สิริสฺมี ปลิตานิปิ
เม สีสฺ (๔) นสฺสนฺตฺ (๕) มา ปณฺณายีสฺ ๑ ปลิตานิ สิริโรรฺุหาติปิ
ปาโจ ๑ วชฺฉณฺจปิตฺติ กิพฺพิสการกํ ราชฺาปราชิกํ วชฺฉนฺปตฺตํ
โจริ (๖) อตฺตโน พเลน โมเจตฺถ สมตฺถา อสฺสํ (๗) อิมินา อตฺตโน
อิสฺสรียภาวํ ทิปฺเตติ ๑ สฺวทฺมากชวณฺณเตติ โภชนกาลาทิสฺ
ถฺติวเสน กาลิ อารฺोजनाเตติ สฺวเทหิ เจว มาคฺชเกหิ (๘)
จ สฺวณฺณเต (๙) ๑ จิตฺตรกฺกเพรฺชฺฉติเตติ ปณฺจางฺกิกตฺตริยสทฺทสทิสฺ
มโนรมฺมวริ รวณฺเตหิ สตฺตฺตฺตฺตฺนวิจิตฺเตหิ อกฺกเพหิ ทฺวารกฺวาณฺเหหิ
อฺกฺโขสฺเตติ ๑ สฺรามงฺสฺปโปชเนติ ปิวถ ขาทถาติ สฺรามํเสหิ
ปโปชฺยมาเน เอวรฺูป สฺวิราชสฺส นินเวสเน ตสฺส อกฺคมเหสิ
ภาเวยฺยฺยฺนฺติ อิมิ ทสฺ วเร คณฺหิ ๑

ตตฺถ สฺวิราชสฺส อกฺคมเหสิภาโว ปจฺโม วโร ๑
นินเวตฺตฺตา ทฺติโย วโร ๑ นินเวมฺกฺตา ตฺติโย วโร ๑ สฺสฺสฺสฺตีติ
๑. ส. ม. ย. กุพาวณฺณํ ๑ ๒. ม. นปฺปวตฺเตยฺยฺยฺนฺติ ๑
๓. ม. ลมฺพา ๑ ๔. ม. สิริสฺมี ๑ ๕. ม. น สนฺตฺ ๑
๖. ม. วชฺฉนฺปตฺตโจริ ๑ ๗. ม. ภาเวยฺย ๑ ๘. ม. มาคฺชเกหิ ๑
๙. ม. วณฺณเต ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 396

นามิ จตุตโถ วัโร ๑ ปุตุตปฏิลาโก ปญจโม วัโร ๑
อนุนนตจจฉิตา ฉญุโจ วัโร ๑ อลมุพตุนตา สตุตโม วัโร ๑
อปลิตภาโว อญุจโม วัโร ๑ สุขุมจฉวิภาโว(๑) นวโม วัโร ๑
วชฌปโมจนสมตถตา ทสโม วัโร(๒) ๑

ตํ สตุวา สกโก อาห

[๑๐๔๕]เย เต ทส วรา ทินนา มยา สพพุงคโสภเน

สิวิราชสส วิชิตे สพเพ เต ลจฉลสิ วรรตติ ๑

ตมตถํ ปกาเสนโต สตุถา อาห

[๑๐๕๐]อิทํ วตฺวาน มจฺวา เทวราชา สุขุมปติ

มุสฺสตียา วรรํ ทตุวา อนฺโมทิตถ วัสไวติ ๑

ตตุถ อนฺโมทิตถาติ ปมุทิตจิตโต โสมนสฺสปฺตโต ๑

สพเพ เต ลจฉลสิ วรรตติ สพเพ เต วรร ลภสิ ๑

เอวํ สกโก ทส วรรํ ทตุวา ปมุทิตจิตโต(๑) หตุวา

ตุญฺจมานโส อโหสิ(๔) ๑

ทสวรคาถา(๕) นิญฺจิตา ๑

อิติ สวา วรรํ คเหตุวา ตโต จุตตา มทุทรณฺโณ

อคุคมเหสียา จุจฉิมุหิ นิพฺพตฺติ ๑ (๖) ชายมานาย จนฺทนจฺฉณฺเนน

ปรีปฺโฬสึเตน วิย สรีเรน ชาตตุตา(๖) เตนสฺสา นามคฺคหณทิวเส

๑. ม. สุขุมจฉวิภาโว ๑ ๒. ม. วัโรติ ๑ ๓. ม. ปมุทิตโต ๑

๔. ม. อโหสิติ อตุโถ ๑ ๕. ม. ทสวรคาถา ๑ ๖. ม. ชายมานา

จ จนฺทนจฺฉณฺณปรีกัณฺณเนน วิย สรีเรน ชาตา ๑

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกั หน้า 397

มุสสุตีเตวว นามิ กรีสุฯ สามี มหนุเตน ปรีวารน
วทุตติควา โสฬสวสุตีกกาเถ อุตตมรูปชรา อโหสิฯ อถ นั
สิวิมหารราชา ปุตตสุส สลชชกุมารสุสตุถาย(๑) อาเนตวา ตสุส
นตุตติ อุตสาเปตวา ตั(๒) โสฬสนนั อิตถีสหสสถานั เชฏฐกั
กตวา อคคุมเหสิฏฐานเน จเปสิฯ

เตน วุตติ

[๑๐๕๑] ตโต จุตตา สามี มุสสุตี ขตุติเย อุปปชชถ

เชตตุตตรมहि นกเร สลชชเยน สมากมีติ

สามี สลชชสุส ปิยา มนาปา อโหสิฯ อถ [๓] สกโก

อวชชมาโน มยา มุสสุตติยา ทินเนสุ วเรสุ นว วรา
สมิทฐาติ ทิสวา เอโก ปุตตวโร น ตาว สมิชชติ
ตปิสุสา สมิชชมาเปสุสามีติ จินุเตสิฯ ตทา มหาสตุโต
ตาวตีสเทวโลเก วสติฯ आयु จสุส ปริกขิมิ อโหสิฯ ตั
ถตุวา สกโก ตสุส สนตุกั กนตุวา มาริส ตยา
มนุสสุตโลกั กนตุ วุฏฐติ ตตุเถว สิวิरणโถ อคคุมเหสิยา
มุสสุตติยา กุจจิมहि ปฏิสนุธี กณหิตุ วุฏฐิตติ วตุวา ตสุส เจว
อถเถสญจ กโตฯ มหาสตุโตปี ตโต จิวตุวา ตตุถูปปโน
เสสเทวปุตตาปี สฏฐีสหสสถานั อมจจัน เคะहेสุ นิพพตุตีสสุฯ
มหาสตุเต ปน มาตุกุจจิกเต มุสสุตี โทหพิณี หตุวา จตุสุ
๑. ม. สลชชกุมารสุส อตุถายฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตุติฯ
๓. ม. เอตุถนตุเร นนติ ทิสสุติฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 398

นกรทวารเรสุ นครมชฺเฌ จ นิเวสนทวาร (๑) จาติ ฉ
ทานสาลาโย(๒) การาเปตฺวา เทวสิกํ เทวสิกํ ฉ สุตตสหัสสถานิ
วิษชเขตฺวา ทานํ ทาคูมา อโหสิ ฯ อถ ราชา ตสฺสา
โทหฬํ สุตฺวา เน มิตฺตเก พฺราหฺมเณ ปกฺโกสาเปตฺวา มหาสกฺการิ
กตฺวา ตมตฺถํ ปุจฺฉิ ฯ เนมิตฺตกา มหาราช เทวียา กุจฺฉิมฺหิ
ทานาภิรโต สุตฺโต อุปฺปนฺโน ทาเนน ติตฺตี น กมิสฺสตีติ
พฺยากริสุ(๓) ฯ ตํ สุตฺวา ราชา ตฺถุจฺमानโส หุตฺวา วุตฺตปฺปการา
ฉ ทานสาลาโย การาเปตฺวา วุตฺตปฺปการิ ทานํ ปฏฺจเปสิ ฯ
โพธิสฺตตสฺส ปฏฺิสนฺธิคฺคหณกาลโต ปฏฺจาย รมฺโถ อายปฺปมาณํ
นาม นาโหสิ ฯ ตสฺส ปุณฺณานุกาเวน สกฺลชมฺพุทฺธิปฺราชาโน
ตสฺส ปณฺณาการิ ปหิณฺสิ ฯ เทวี่ มหนฺเตน ปรีวารเณ
คพฺภํ ธารเณตี ทสฺมาเส ปรีปฺณเณ นคริ ทฏฺจูกามา หุตฺวา
รมฺโถ อารโจะสิ ฯ ราชา นคริ เทวนคริ วีย อลงฺการาเปตฺวา
เทวี่ ธรวริ อารโเปตฺวา นคริ ปทกฺขิณฺณํ การสิ ฯ ตสฺสา
เวสฺสวียา มชฺฉปฺปตฺตกาเล กมฺมชวตา จลิสฺสุ ฯ รมฺโถ
อารโจะสิ ฯ ตํ สุตฺวา ราชา เวสฺสวียา(๔) มชฺฉเณ ตสฺสา ปสฺสูติจฺริ
การตฺวา อารกฺขิ คณฺหาเปสิ ฯ สาทตฺถ ปุตฺถํ วิชายิ ฯ

เตน วุตฺถํ

๑. ม. ราชนิเวสนทวาร ฯ ๒. ม. ฉสุ จาเนสุ ฉ ทานสาลาโย ฯ

๓. ม. วทิสฺสุ ฯ ๔. ม. เวสฺสวียิเยว ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หนา 399

ทส มาเส ธารยิตฺวา กโรนฺตี ปฺรปทกฺขิณฺ

เวสฺสํ วิธียา มชฺเฌ ชเนตี ผุสฺสตี มมนฺตี ฯ

มหาสฺสโต มาตุ กุจฺฉิตฺโต นิภฺขมฺนฺโต(๑) วิสุทฺโธ หุตฺวา
อกฺขิณี อุมฺมิลิตฺวาว นิภฺขมิ นิภฺขมฺนฺโตเยว จ โส มาตุยา
หตฺถํ ปฺสารถฺวา อมฺม ทานํ ทสฺสามิ อตฺถิ กิณฺจิ(๒) ฐนฺตี
อาห ฯ อตฺสฺส มาตา ตาต ยถา อชฺฌาสเยน ทานํ
เทหิตฺติ ปฺสาริตฺตหฺตฺเต สหสฺสตฺวิกํ จเปตี ฯ

มหาสฺสโตปิ อุมฺมํภกฺชาติเก อิมฺสฺมี ชาติเก ปจฺฉิมฺตฺตภาเวตี
ตีสุ จาเนสุ ชาติมฺตฺโตเยว มาตรา สทฺธี กเถตี ฯ

อตฺสฺส นามภฺกฺทหฺมทิวเส เวสฺสฺวิธียา ชาติตฺตา เวสฺสนฺตโรตี
นามํ กรีสุ ฯ

เตน วุตฺตํ

น มยฺหิ มาตีกิ นามิ นปี เปตฺกสมฺภวํ

ชาติมฺหิ เวสฺสฺวิธียา ตสฺมา เวสฺสนฺตโร อหฺนฺตี ฯ

ชาติทิวเสเยว ปนฺสฺส เอกา อากาสจารินี กเรณฺฐกา
อภิมฺภกฺลสมฺมตฺติ สพฺพเสตฺตํ หตฺถิโปตฺกํ อานตฺวา มฺภกฺล-
หตฺถิภฺจฺจเนน จเปตฺวา ปกฺกามิ ฯ ตสฺส มหาสฺสตฺสฺส ปจฺฉยํ
กตฺวา อุปฺปนฺนตฺตา ปจฺฉโยเตว นามํ กรีสุ ฯ [๓] ราชา

๑. ม. นิภฺขมฺนฺโตเยว ฯ ๒. ม. กิณฺจิ เต ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตํทิวสเมว อมฺจฺเจเคเหสุ

สภฺจิสฺสทฺสฺสภฺมารกา ชายีสุตี ทิสฺสนฺตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 400

มหาสตุตสฺส อติทีฆาทีโทสวชฺชิตา อลฺมพตฺถนึโย มรฺฐรึราโย
 จตฺสภุจึชาติโย ทาเปลิ (๑)๑ เตน สทฺธิ ชาติกานณฺจ
 สภุจึทารกสทฺสทานมฺปิ เอเกกา ชาติโย ทาเปลิ ๑ โส
 สภุจึสทฺสเสที ทารเกที สทฺธิ มหนฺเตน ปรีวารเณ วทฺฒติ ๑
 อถสฺส ราชา สตสทฺสคฺฆนิกํ กุมารปีตนฺธนํ กอารสิ ๑
 โส จตฺพลฺจวสฺสีกกาลเ ตํ โอมุณฺจิตฺวา ชาตินํ ทตฺวา ปฺน
 ตาหิ ทิยมานํ น กณฺหิ ๑ ตา นํ ปวตฺตี รณฺโณ
 อารโจะยึสฺส ๑ ตํ สุตฺวา ราชา มม ปฺตฺเตน ทินฺนํ สฺทินฺนํ
 พุรหฺมเทยฺยเมว โหตฺตุติ อปรี ปีตนฺธนํ กอาราเปลิ ๑ กุมารโ
 ตํปี ปีตนฺธนํ อทาสึเยว ๑ โส (๒) ทารกกาลเเยว ชาตินํ นว
 วาร ปีตนฺธนํ อทาสึ ๑

โส (๑) อภุจฺวสฺสีกกาลเ ปน ปาสาทวรคโต สยนปฺภุจ
 นิสินฺโนเยว จินฺเตสิ อหํ พาทิรกทานเมว เทมิ ตํ มํ
 น ปรีโตเสติ อชฺฆตฺตีกทานํ ทาทฺตุกาโมมฺหิ[๔] สเจปี มํ โกจิ
 ททฺยํ ยาเจยฺย อูริ ภิณฺทิตฺวา ททฺยํ นีหริตฺวา ตสฺส ทเทยฺยํ
 สเจ อกฺขิณิ มํ ยาเจยฺย อกฺขิณิ อฺปฺปาณฺฑิตฺวา ทเทยฺยํ สเจ
 สรีรมํลํ ยาเจยฺย สกถสรีโรโต มํลํ เจตฺวา ทเทยฺยํ สเจปี
 มํ โกจิ รุจฺริ ยาเจยฺย รุจฺริ คเหตุวา ทเทยฺยํ อถ วาปี
 # ๑. ม. อฺปฺภุจฺวาเปลิ ๑ ๒. ม. อิติ ๑ ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑
 # ๔. ม. .เอตฺถนฺตเร ลีลํ ยาเจยฺย ลีลํ จินฺทิตฺวา ตสฺส
 # ทเทยฺยนฺติ ทิสฺสนฺติ ๑

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หน้า 401

มัม โภจิ เม ทาโส โหหิติ วเทยฺย อุตฺตานมสฺส สมฺมสฺสาเสตฺวา(๑)
ทาสี กตฺวา ทเทยฺยนฺติ ฯ ตสฺเสวํ สภาวํ สรตฺตจิตฺตํ จินฺนเตนฺตสฺส
จตุณฺหุตาธิกทฺวิโยชนสฺตสฺสทสฺสพฺพลา อัยฺย มหาปจฺวี มตฺตวรวารโณ
วีย ตฺชชฺมานา กมฺปิ ฯ สีนฺรูปพฺพตฺรราชา สฺเสทิตเวตตฺงฺกุโร
วีย โอมมิตฺวา เชตฺตตฺตรนคฺราภิมฺโข อฏฺฐาติ ฯ ปจฺวีสทฺเทน
เทโว ตฺชชฺนโต ขณฺิกวสฺสํ วสฺสํ ฯ อกาลวิชฺชุตฺตา นิจฺฉริสฺสุ ฯ
สาคโร อพฺพตฺติ (๒) ฯ สกฺโก เทวราชา อปฺโม่ฏฺฐี ฯ มหาพฺุราหฺมา
สาธฺุการมทาสิ ฯ[๓] ยาว พฺุรหฺมโลกา เอกโกลาหลํ อโหสิ ฯ

วตฺตมฺปิ เจตฺ

ยถาหํ ทารโก โหมิ ชาติยา อฏฺฐจวสฺสโก
ตทา นิสฺชช ปาสาเท ทานํ ทาทู วิจฺฉินฺตยิ
หทฺยํ ทเทยฺยํ จกฺขุ มํลํปิ รุชฺธิ(๔) จ
ทเทยฺยํ กายํ สาเวตฺวา ยทิ โภ ยาจเย มมนฺติ(๕)
สภาวํ จินฺนตฺยนฺตสฺส อกมฺปิ ตมสฺมจฺจิตฺ
อกมฺปิ ตตฺถ ปจฺวี สีนฺรฺวนวภูตฺกาติ ฯ

โพธิสฺสโต โสฬสวสฺสติกกาเลเยว สพฺพสิปฺปานํ(๖) นิปฺพตฺตี
ปาปฺปณฺิ ฯ อถสฺส ปิตา รชฺช ทาคฺกาโม มาตฺรา สทฺธิ
มณฺเฑตฺวา มทฺทราชาภูตโต มาตฺลธิตฺรํ มทฺทํ นาม ราชกณฺณํ
๑. ม. สาเวตฺวา ฯ ๒. ม. สจฺจบุภฺิ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร
ปฏฺฐายาติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๔. ส. ม. รุชฺธิรมฺปิ ฯ ๕. มมฺ ฯ
๖. ม. สพฺพสิปฺเปสฺ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 402

อาเนตฺวา โสฬสนฺนํ อิตฺถีสหสฺसानํ เชฏฺจกํ กตฺวา อคฺคมเหสีญฺ-
จानะ จเปตฺวา(๑) มหาสตุตฺ รัชเช อภิสฺสึจฺจํ มหาสตุตฺ รัชเช
ปติญฺจิตกาคโต ปญฺจาย เทวสฺกํ เทวสฺกํ (๒) ฉ สตฺสหสฺसानิ
วิสฺชเชนฺโต มหาทานํ ปวตฺเตสฺจํ อปรภาเค มทุทึ เทวี
ปุตฺตํ วิชายี ๑ ตํ กาลญฺจนาเลน สมฺปญฺจิสฺสึ ๑ เตนฺสฺส
ชาลิกฺุมาริเตว นามํ กรีสฺสึ ๑ ตฺสฺส ปทสา คมนกาเล สา
ชิตฺริ วิชายี ๑ ตํ กณฺหาชินนํ สมฺปญฺจิสฺสึ ๑ เตนฺสฺสา
กณฺหาชินนาเตว นามํ กรีสฺสึ ๑ มหาสตุตฺ เอกมาสฺสฺ (๓) ฉกฺขตฺตํ
อลงฺกตฺหตฺถิกฺขนฺชวรคโต ฉ ทานสาลาโย โอลิเกสิ ๑

ตทา กาลิงฺครญฺเจ ทฺพฺพญฺจิกา อโหสิ ๑ สฺสฺसानิ น
สมฺปชฺชิสฺสึ ๑ มหนฺตํ ฉาตกภยํ อุปฺปชฺชิ (๔) ๑ มนฺสฺสา ชิวิตฺตํ
อสกฺโกนฺดา โจรกมฺมํ กโรนฺติ ๑ ทฺพฺกิกฺขปฺพิตา ชานปทา
ราชงฺกณฺเ สนฺนิปตฺตฺวา [๕] อุปกฺโกสิสฺสึ ๑ ตํ สฺตฺวา รณฺณา
กิตฺตาคติ วุตฺเตปฺปี ตมตฺถํ อาโรจยฺสึ ๑ อถ ราชสา ธาธา
เทวํ วสฺสาเปสฺสามิติ วตฺวา เต อญฺโยเชตฺวา สมฺมาทินฺนสฺสิโลปฺปี
สฺตฺตาหํ อุโปสฺถวาสํ วสนฺโตปฺปี เทวํ วสฺสาเปตฺตํ นาสกฺขิ ๑
โส นาคเร สนฺนิปาเตตฺวา อหํปฺปี สมฺมาทินฺนสฺสิโล สฺตฺตาหํ
อุโปสฺถํ วสฺติตฺวา เทวํ วสฺสาเปตฺตํ นาสกฺขิ กิณฺนุ โข
๑. ม. อคฺคมเหสี กตฺวา ๑ ๒. ม. อญฺ โปโล นตฺถิ ๑
๓. ม. มาสฺส ๑ ๔. ม. ฉาตกภยํ ปวตฺติ ๑ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร
ราชานนฺติ ทิสฺสฺติ ๑

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 403

กาดพพุนติ ปุจฺฉิ ฯ สเจ เทว เทวํ วสฺสาเปตฺตํ น สกฺโกติ
เอส เขตฺตตฺตรนคเร สณฺขยรณฺโณ ปุตฺโต เวสฺสนฺตโร นาม
ทานาภโรโต ตสฺส [๑] สพฺพเสโต มงฺกลหตฺถิ อตฺถิ ยสฺส
คตคตฺถุจฺจเน เทโว วสฺสตี(๒) พฺราหฺมณเ ปเสตฺวา ตํ หตฺถิ
ยาจาเปตฺวา อาเนถาตี(๓) ฯ

โธ สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา พฺราหฺมณเ สนนฺิปาเตตฺวา
เตสุ [๔] อฏฺฐ ชเน วิจฺฉิตฺวา เตสํ นามานิ ราโม ชโช
ลกฺขโณ สุชาติมนฺุโต ยลฺโณ สุชาโต สุยาโม โกลฺยทลฺโณติ
สตฺตฺตฺนํ พฺราหฺมณานํ ปมฺุโข ราโม เตสํ ปริพฺพยํ กตฺวา (๕) คจฺฉถ
เวสฺสนฺตฺริ หตฺถิ ยาจิตฺวา อาเนถาตี เปเสตี ฯ อฏฺฐ
พฺราหฺมณา อนฺุพฺพเพน เขตฺตตฺตรนคฺริ คฺนตฺวา ทานคฺเค ภตฺตํ
ภฺยชิตฺวา อตฺตโน สริริ รโชปริกฺฉณํ ปิสมฺคฺคิตํ กตฺวา
ปฺน ทิวเส ราชานํ หตฺถิ ยาจิตฺกามา หตฺวา รณฺโณ
ทานคฺคํ คมนกาเล(๖) ปาจฺฉินทฺวาริ อคฺมฺสุ ฯ ราชาปี ทานคฺคํ
โธโลเกสฺสามิตี ปาโตว นหาตฺวา นานคฺครสโกชนํ ภฺยชิตฺวา [๗]
อลงฺกตฺหตฺถิกฺขนฺุชวรคโต ปาจฺฉินทฺวาริ อคฺมาตี ฯ พฺราหฺมณา
ตฺตฺโตถาสํ อลภิตฺวา ทกฺขิณทฺวาริ คฺนตฺวา อุนฺนตฺปฺปเทเส

๑. ม. เอตฺถนฺุตเร กิรฺสทฺุโท อตฺถิ ฯ ๒. ม. วสฺสตี ฯ
๓. ม. ยาจาเปตฺตํ วฏฺฐิตฺติ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺุตเร คฺณวณฺณสมฺปนฺเนติ
ทิสฺสตี ฯ ๕. ม. ทตฺวา ฯ ๖. ม. อากมนกาเล ฯ
๗. ม. เอตฺถนฺุตเร อลงฺกิตฺวาตี ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 404

จตุวา รัยโธ ปาจันทวารเ ทานคัค โอลเเกตุวา ทกขินทวาริ
อากมนกาล(๑) ทกขินหตุถิ(๒) ปสาเรตุวา ชยตุ ภาวิ ชยตุ ภาวิ
เวสุสนุตโรติ [๑] อาหิสฺ ๗ มหาสตุโต[๔] พุราหุมนเ ทิสฺวา
หตุถิ เตสิ จิตฺฐจัน เปเสตุวา หตุถิกขนุเช นิสฺนโนว ปจมิ
กาถมาห

[๑๐๕๒]ปรุพฺหกจฺจนขโลมา ปงฺกทนฺตารชสฺสิรา
ปกฺกยห ทกขินฺ พาหุ กิ มํ ยาจนฺติ พุราหุมนฺติ ๗
ตตุถ ปรุพฺหกจฺจนขโลมาติ ปรุพฺหกจฺจมา ปรุพฺหนขา
ปรุพฺหโลมา ทิมฺนขา ทิมฺโลมาติ อตุโถ ๗ กจฺเจ ชาตา
โลมา ๗ กจฺจมา จ นขา จ โลมา จ กจฺจนขโลมา ๗ ปรุพฺหา
กจฺจนขโลมา เยสิ เต ปรุพฺหกจฺจนขโลมา ๗

พุราหุมนฺตา อาหิสฺ

[๑๐๕๓]รตนํ เทว ยาจาม สิวินํ รมฺจวทฺฒนํ
ททาหิ ปวริ นาคํ อีสาทนฺตํ อुरुพฺหวนฺติ ๗

ตตุถ อुरुพฺหวนฺติ อูพฺพาหนสมคฺถํ ๗

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต อหิ สีสมาทึ กตุวา

อชฺมคฺติกทานํ ทาทุกาโมมฺหิ อิม [๕] มํ พาทิริกทานเมว
ยาจนฺติ ตถาปิ ปุเรสฺสามิ เตสิ มโนรถนฺติ จินฺเตตุวา

๑. ม. ทกขินทวาราคมนกาล ๗ ๒. ม. หตุถ ๗

๓. ม. เอตฺถนฺตเร ติกฺขตฺตุนฺติ ทิสฺสติ ๗

๔. ม. เอตฺถนฺตเร เตติ ทิสฺสติ ๗

๕. ม. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท อตุถิ ๗

หตฺถิกุณฺฐวรกโต อิมํ(๑) คากมาห

[๑๐๕๔] ททามิ น วิกรมปามิ ยํ มํ ยาจนฺติ พุราหุมนฺนา

ปภินฺนํ กุณฺฐริ ทนฺตี อุปกฺขุหํ กษฺตุตมฺนฺติ ฯ

เตน วุตฺตํ ฯ ปฏฺิษานิตฺวา จ ปน

[๑๐๕๕] หตฺถิกุณฺฐโต โอรุยห ราชานจาคาธิมานโส

พุราหุมนํ อทา ทานํ สิวินํ รฎฺจวฑฺฒโนติ ฯ

ตตฺถ อุปกฺขุหนฺติ ราชวานํ ฯ จาคาธิมานโสติ

จาคเนน อธิมานโส อทาติ พุราหุมนํ อทาสี ฯ โส

วารณฺสฺส อลงฺกตฎฺจเนน โอลอกนตฺถิ ติกฺษตฺถุ ปทกฺขิณฺ

กตฺวา อนลงฺกตฎฺจเนน อทิสฺวา กุสุมมิสฺสกฺสุคนฺโชรทกกริตฺ

สุวณฺณภิงฺการิ กเหตุวา อิโต เอถ มหาพุราหุมนฺนาติ (๒) วตฺวา

อลงฺกตฺรชตทามสทิสฺ หตฺถิโสณฺหํ [๑] เตสฺ หตฺถิสฺ (๔) จเปตฺวา

อุทกํ ปาเตตฺวา อลงฺกตวารณฺ [๕] อทาสี ฯ

ตสฺส จตฺสุ ปาเทสุ อลงฺการา(๖) จตฺตาริ สตฺสหฺสฺसानิ

อฺกฺษณฺติ ฯ อุโภสุ ปสฺเสสุ อลงฺการา(๖) เทว สตฺสหฺสฺसानิ

อฺกฺษณฺติ ฯ เหฏฺฐา อุทเร รตฺตกมฺพลํ สตฺสหฺสฺสํ อฺกฺษณฺติ ฯ

ปิฏฺุขิยํ มุตฺตาชาลํ มณฺนิชาลํ กาณฺจนฺชาลนฺติ ตีณฺนิ ชาลานิ

ตีณฺนิ สตฺสหฺสฺसानิ อฺกฺษณฺติ (๗) ฯ อุโภสุ กนฺเณสุ อลงฺการา

๑. ม. ตติยํ ฯ ๒. ม. เอถาติ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตฺเร กเหตุวาติ

ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. หตฺถิ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตฺเร พุราหุมนํ นนฺติ

ทิสฺสติ ฯ ๖. ม. อลงฺกาโร ฯ ๗. ม. อฺกฺษณฺติ ฯ

๘. ม. กมฺพลํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 406

เทว สตสหัสธานี อคฺฆนฺติ ฯ ปฏฺฐิยฺ อตฺถรณกมฺพลํ สตสหัสสํ
 อคฺฆนฺติ ฯ กุมฺภาลงฺกาโร สตสหัสสํ ฯ ตโย วฏฺฐกา ตีณิ
 สตสหัสธานี ฯ กณฺณจฺหวาลงฺการา เทว สตสหัสธานี ฯ
 ทฺวินฺนํ ทนฺตานิ อลงฺการา เทว สตสหัสธานี ฯ โสณฺฑาย
 โสวตฺถิกาลงฺกาโร สตสหัสสํ ฯ นงฺคุฏฺฐาลงฺกาโร สตสหัสสํ ฯ
 จเปตฺวา อนคฺฆนฺตํ กายารุพฺห ปสาธนํ พาวีสตฺติสตสหัสธานี
 อคฺฆนฺติ ฯ อาโรหณนิสฺเสณิ สตสหัสสํ ฯ ญฺชนฺกฏฺฐาหํ
 สตสหัสสนฺติ อิทํ(๑) ตาว เอตฺตํ ฐนํ จตฺวีสตฺติสตสหัสธานี
 อคฺฆนฺติ ฯ นตฺตปฺปิณฺฑิยฺ ปน มณิ จฺพามณิ มุตฺตาทาโร(๒) มณิ
 องฺกุโส(๓) มณิ หตฺถิโน กณฺจเวจฺจนมุตฺตาทาโร มณิ หตฺถิกุมฺภ
 มณฺธิ อิมานิ น อนคฺฆมานิ หตฺถิปี อนคฺฆโมยฺเววาทิ หตฺถินา
 สทฺธิ สตฺต อนคฺฆมานิ ตานิ สพฺพานิ พฺราหฺมณานํ อทาสิ ฯ
 ตถา หตฺถิโน ปริจารกานิ ปญฺจ กุสลตานิ หตฺถิเมณฺฑ-
 หตฺถิโคปเกหิ สทฺธิ อทาสิ ฯ สห ทานเนว ปนฺสฺส เหฏฺฐา
 วุตฺตนเยเนว ญฺมิกรมฺปาทโย อเหตุํ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๐๕๖]ตทาสิ ยํ ภีสนกํ	ตทาสิ โลมหํสนํ
หตฺถินาเค ปทินฺนมฺหิ	เมทนี สมกมฺปถ
ตทาสิ ยํ ภีสนกํ	ตทาสิ โลมหํสนํ
หตฺถินาเค ปทินฺนมฺหิ	ขุภิตฺถ นคฺร์ ตทา

๑. ม. เอว ฯ ๒. ม. มุตฺตาทาเร ฯ ๓. ม. องฺกุเส ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 407

สมากุล ปุริ อาสิ โฆโส จ วิปุลโฆ มหา

หตุตินาเค ปทินนมหิ สิวิน รฎฐวฑฒเนติ ฯ

ตตุถ ตทาสีติ ตทา อาสิ ฯ หตุตินาเคติ หตุติสัขาเต

นาเค ฯ ขุภิตถ นคริ ตทาคิ สัขุภิ [๑]อโหสิ ฯ

พฺราหฺมณา กิร ทกฺขินทวารเ หตุถิ ลภิตฺวา หตุถิปีฎฐเ

นิสีทิตฺวา มหาชนปรีวารา นครมชฺฌเนน ปายีสฺสุ ฯ มหาชนา(๒)

เต ทิสฺวา อาหังสุ (๓) อมฺโภ พฺราหฺมณา อมฺหากัง หตุถิ

อภिरุพฺพา กุโต โว ลทฺโธ หตุถิตฺติ ฯ พฺราหฺมณา อาหังสุ

เวสฺสันดรฺมหาราเชน โน หตุถิ ทินฺโน เก ตุมฺเหติ มหาชน

หตุถิวิการาทีหิ (๔) ฃฏฺเณตา นครมชฺฌเนน ปาเชตฺวา (๕) อุตฺตรทวารเณ

นิกขมึสฺสุ ฯ นาครา เทวตาวฎฐเเนน โปชิสฺตตสฺส กุฑฺธา

ราชทวารเ สนฺนิปติตฺวา มหนตฺ อุกโกสมกัสมฺ ฯ

เตน วุตฺตํ

สมากุล ปุริ อาสิ โฆโส จ วิปุลโฆ มหา

หตุตินาเค ปทินนมหิ สิวิน รฎฐวฑฒเน

[๑๐๕๗]อเถตถ วตฺตติ สทฺโท ตุมฺโโล เกรโว มหา

หตุตินาเค ปทินนมหิ ขุภิตถ นคริ ตทา

อเถตถ วตฺตติ สทฺโท ตุมฺโโล เกรโว มหา

หตุตินาเค ปทินนมหิ สิวิน รฎฐวฑฒเนติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตทา เชตฺตฺตรนกริ สงฺขุภิตฺนฺติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๒. ม. มหาชน ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ

๔. ม.หตุถิวิการาทีหิ ฯ ๕. ม. คนฺตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 408

ตตฺถ โฆโสติ อุปฺกโกสนสทฺโท ฯ วิปฺโลติ (๑) ปตฺถภูตฺตา
วิปฺโล ฯ มหาติ (๒) อฺทฺธิ คตฺตฺตา มหา ฯ สิวินฺ รฺภูจฺวทฺตฺนเนติ
สฺวิรฺภูจฺวาสิํ รฺภูจฺวทฺตฺนเกเร (๓) ฯ

อถสฺส ทาเนน สํขุพฺภิตฺตจิตฺตา หุตฺวา นครวาสิโน
รณฺโณ อาโรเจตุํ ฯ

เตน วุตฺตํ

[๑๐๕๘] อฺกฺคา จ ราชปฺตฺตา จ เวลฺยานา จ พฺราหฺมณา
หตฺถาโรหา อนิกฺกฺจา รติกา ปตฺติการกา
เกวโล จาปี นิคโม สิวโย จาปี สมากตา (๔)
ทิสฺวา นาคํ นิชฺมานํ เต รณฺโณ ปฏฺิเวทฺยํ
วิธมฺ เตว เต รฺภูจํ ปฺตฺโต เวสฺสนตโร ตว
กถํ โน หตฺถินํ ทชฺชา นาคํ รฺภูจฺสฺส ปฺชิตฺตํ
กถํ โน กฺุณฺชริํ ทชฺชา อีสาทนตํ อฺรุพฺหวํ
เขตฺตณฺณณ สพฺพยฺยทฺธานํ สพฺพเสตฺถํ กชฺชตฺตมํ
ปณฺฑกฺกมฺพลสณฺณนํ ปภินฺนํ สตฺตมฺมทฺทนํ
ทนฺตี สวาลวิชนี เสตฺถํ เกลาสสาทิสํ
สเสตฺถจฺจตฺตํ สฺปตฺถเยยฺย (๕) สาทพฺพนํ สหตฺถิปํ
อฺกฺคยานํ ราชวาหี พฺราหฺมณานํ อทา ฐนฺฺติ ฯ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๓. ม. สฺวิรฺภูจฺสฺส วฺทฺธิเกเร ฯ ๔. ม. สิวโย จ สมากตา ฯ

๕. ม. สอฺปาเชยฺยํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หนา 409

ตตฺถ อุกฺคาติ อุกฺคตา ปณฺญาตา ปากฺญา(๑) ฯ นิกโมติ
 เนคมกฺกฺกมฺพิทฺชโน ฯ วิธมฺ ิ เทว เต รฺกฺกฺกนฺติ เทว ตว รฺกฺกฺจ
 วิธมฺ ฯ กถิ โน หตฺถินิ ทชฺชาติ เกน นาม การณฺน
 อมฺหากิ หตฺถินิ อภิมฺกฺลสมฺมตฺ กาลิงฺกรฺกฺกวาสิํ พฺราหฺมณานํ
 ทเทยฺย ฯ เขตฺตณฺณลล สพฺพยฺยทฺธานนฺติ สพฺพยฺยทฺธานํปี ชยฺกฺกมิ-
 สีสฺปชานนสมฺตถิ (๒) ฯ ทนฺดินฺติ มโนรมทนฺตยฺตตฺ ฯ สวาลวิชนินฺติ
 วาลวิชนียา สห ยฺตตฺ ฯ สฺสปตฺถยฺยนฺติ สอตฺถรณฺณกํ (๓) ฯ
 สาถพฺพนนฺติ สหตฺถิเวชฺชํ ฯ สหตฺถิปนฺติ หตฺถิปริจารกานํ
 ปณฺจณฺนํ กฺลสฺตานํ หตฺถิเมณฺทหตฺถิโคปกานณฺจ วเสน
 สหตฺถิปี ฯ เอวณฺจ ปน วตฺวา ปฺน เอวมาหํสุ

[๑๐๕๕]อนนฺปานณฺจ โส ทชฺชา วตฺถเสนาสนานํ จ
 เอตํ โข ทานปฏฺธิรูปํ เอตํ โข พฺราหฺมณารหํ
 อยํ เต วัสฺรราชาโน สิวินํ รฺกฺกฺจวทฺมโน
 กถิ เวสฺสนุตฺโร ปฺตฺโต กชฺ ภาเชติ สลฺชย
 สเจ ตฺวํ น กริสฺสสฺสิ สิวินํ วณฺนํ อิทํ
 มณฺเฑ ตํ สห ปฺตฺเตน สิวีหตฺถे(๔) กริสฺสเรติ ฯ

ตตฺถ วัสฺรราชาโนติ ปเวณฺียา อากโต มหาราชา ฯ
 ภาเชตฺติ เทติ ฯ สิวีหตฺถे กริสฺสเรติ สิวีรฺกฺกฺจวาสิโน ชนา สห
 # ๑. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. เขตฺตณฺณมฺสีสฺชานนสมฺตถิ ฯ
 # ๓. ม. สอตฺถรณฺณํ ฯ ๔. ม. สิวี หตฺถे ฯ

ปุตเตน ตํ อตฺตโน หตฺเถ กริสฺสนฺติ(๑) ฯ

 ตํ สุตฺวา ราชา เอเต เวสฺสนฺตรํ มาเรตฺตํ(๒) อิจฺฉนฺตีติ

สณฺณาย อห

[๑๐๖๐]กามํ ชนปโท มาสี รกฺขณฺจาปี วินสฺสตุ

 นาหํ สีวินํ วจนา ราชปุตฺตํ อทฺฐกํ

 ปพฺพาเชยฺยํ สกา รกฺขา ปุตฺโต หิ มม โอรโส

 กามํ ชนปโท มาสี รกฺขณฺจาปี วินสฺสตุ

 นาหํ สีวินํ วจนา ราชปุตฺตํ อทฺฐกํ

 ปพฺพาเชยฺยํ สกา รกฺขา ปุตฺโต หิ มม อตฺโร

 น จาหํ ตสฺมี ทฺพฺเภยฺยํ อริยสีลวโต หิ โส

 อสีโลโกปี เม อสฺส ปาปญฺจ ปสเว พหุ

 กถํ เวสฺสนฺตรํ ปุตฺตํ สตุเถน ฆาตยามเสตี ฯ

 ตตฺถ มาสีตี มา อโหสี (๑) ฯ มา โหตฺตุติ อตฺถ โธ ฯ อริยสีลวโตติ

อริเยน สีเลน วเตน จ อริยาย สมาจารสมฺปตฺติยา

สมนฺนาคโต ฯ ฆาตยามเสตี มาเตสฺสาม ฯ ทฺพฺเภยฺยนฺติ มม

ปุตฺตํ นิทฺโทสํ นิรปรารชนฺติ อตฺถ โธ ฯ

 ตํ สุตฺวา สีวโย(๓) อโวจฺ

[๑๐๖๑]มา นํ ทณฺเฑน สตุเถน น หิ โส พนฺชนารโห

 ปพฺพาเชหิ จ นํ รกฺขา วงฺเก วสตุ ปพฺพเตตี ฯ

๑. ม. กริสฺสนฺตีติ ฯ ๒. ม. มาราเปตฺตํ ฯ ๓. ม. สีวโย ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันตรชาตกั หน้า 411

ตตถ มา นั ทณฺฑน สตุเถนาติ เทว มา ตุมเห
ตั ทณฺฑน วา สตุเถน วา ฆาตยิตถ ๑ น หิ โส
พนฺุชนารโหติ โส พนฺุชนารโหปี น โหติเยว ๑

ตั สตุวา ราชา อาห

[๑๐๖๒]เอโส เจ สิวินั ญนุโท ญนุทั น ปนุทามหเส

อิมั โส วสตุ รตตี กามะ จ ปริภุชตุ

ตโต รตยา วิวสเน(๑) สุริยสุสุกมณั ปติ

สมกฺกา สิวโย(๒) หตุวา รฎฺจา ปพพชยนตุ ตนฺติ ๑

ตตถ วสตุติ โส ปุตตทารสฺส โอวาทั ททมาโน วสตุ
เอกรตฺติมสฺส โอกาสิ์ เทธาติ วทติ ๑

เต เอกรตฺติมตฺตั วสตุติ รัยโธ วจัน สมนุปฏิจฉิสฺส ๑ อถ
เน นาคเร ราชา อฺยโยเชตฺวา ปุตตสฺส สาสันั เปเสนุโต กตฺตารั
อามนฺเตตฺวา ตสฺส สนฺติกั เปเสสิ ๑ โส สาฐฺติ สมนุปฏิจฉิตฺวา
เวสสันตรสฺส นิเวสนั คนฺตุวา ตั ปวตฺตี (๓)อาโรเจสิ ๑

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุธา อาห

[๑๐๖๓]อฺญฺเจหิ กตฺเต ตรมาโน คนฺตุวา เวสสันตรั วท

สิวโย เทว เต กุฑฺธา เนคมา จ สมากตา

อฺคฺคา จ ราชปุตฺตา จ เวสิยานา จ พุราหฺมณา

หตุถาโรหา อนิกฺฎฺจา รติกา ปตฺติการกา

๑. ม. วิวสเน ๑ ๒. ม. สิวโย ๓. ม. ปวตฺตี ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 412

เกวโล จาปี นิคโม สิวโย จาปี สมากตา

อสุมา รตฺยา วิวสเน สุริยสุสสุคฺคมนํ ปติ

สมคฺคา สิวโย(๑) หุตฺวา รฏฺฐา ปพฺพาชยฺนฺติ ตํ

[๑๐๖๔]สกตฺตา ตฺรมาโนว สิวฺราเชน เปสิโต

อามุตฺตสพฺพากรโณ(๒) สุวตฺโต จนฺทนปฺโผสิโต(๓)

สีสันหาโต อุทเท โส อามุตฺตมณฺิกุณฺฑโล

อุปาคมิ ปฺริ รมมํ เวสฺสนฺตรนิเวสนํ

ตตฺตทฺทส กุมาริ โส รมฺมมานํ สเก ปฺเร

ปฺริกิณฺณํ อวฺจเจหิ ดิทฺธานํว วาสํ

[๑๐๖๕]โส ตตฺถ คนฺตฺวา รมฺมมานํ (๔) กตฺตา เวสฺสนฺตรมพฺรวิ

ทฺกขํ เต เวทยิสฺสามิ มา เม กุชฺฌ(๕) รเถสภ

วฺนฺทิตฺวา โรทฺมาโน โส กตฺตา ราชานมพฺรวิ

ภตฺตา เมสิ มหาราช สพฺพกามรสาหโร

ทฺกขํ เต เวทยิสฺสามิ ตตฺถ อสุสาชยฺนฺตํ มํ

สิวโย เทว เต กุฑฺธา เนคมา จ สมากตา

อุคฺคา จ ราชปฺตฺตา จ เวสิยานา จ พฺราหฺมณา

หตฺตาโรหา อนิกฺกุฐา รติกา ปตฺติการกา

เกวโล จาปี นิคโม สิวโย(๑) จาปี สมากตา

๑. ม. สิวโย ฯ ๒. ม. อามุตฺตหตฺตากรโณ ฯ

๓. ม. จนฺทนปฺโผสิโต ฯ ๔. ม. ตฺรมาโน ฯ ๕. ม. กุชฺฌิ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกัม หน้า 413

อสุมา รตยา วิวสเน(๑) สุริยสุกคมนัน ปติ
สมคคา สิวโย(๒) หุตวา รฎจา ปพพาชยนติ ตนติ ฯ

ตตถ กุมารนติ มาตาปีตุนัน อตถิตาย กุมาริเรวาว
ลัญยิ คตัม ราชานัน ฯ รมมานนติ อตตนา ทินนทานส
วณณัน กถยมานัน โสมนสสปรตตัม หุตวา นิสินัน ฯ
อมจเจหิติ สหชาเตหิ สฎจิสหสเสหิ อมจเจหิ ปริวุต
สมุสสิตเสตจตเต ราชาสเน นิสินัน ฯ เวทยิสสามิติ
กถยิสสามิ ฯ ตตถ อสสาชยนตุ มนติ ตสมี ทุกุชสาสเน
อาโรจิต กิลมนตัม(๓) มัม เทว เต ปาพา อสสาชยนตุ วิสตุโ
กถหิติ มัม วทถาติ อธิปฺปาเยเนวมาห ฯ

มหาสตโต อาห

[๑๐๖๖]กิสมี เม สิวโย(๒) กุทฐา โย น(๔) ปสสามิ ทุกุทฐัน

ตัม เม กตเต วิยาจิกุช กสฺมา ปพพาชยนติมนติ ฯ

ตตถ กิสมินติ กตฺรสมิ การณ ฯ วิยาจิกุชชาติ วิตุถารโต

กาถหิ ฯ

กตฺตา อาห

[๑๐๖๗]ลอุคคา จ ราชปุตฺตา จ เวลียานา จ พุราหุมนา

หตุถาโรหา อนิกฎฐา รติกา ปตติการกา

นาคทานน ชียนติ ตสฺมา ปพพาชยนตฺนติ

๑. ม. วิวसान ฯ ๒. ม. สิวโย ฯ ๓. ม. ทุกุชสาสนาโรจน

กถตุ อวิสหวเสน กิลนตัม ฯ ๔. ม. นาหิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 414

ตตถ ขียนตติ กุชณนติ

ตํ สุตวา มหาสตุโต โสมนสฺสปฺปตฺโต[๑]อาห

[๑๐๖๘]หทยํ จกฺขุมฺปหํ ทชฺชํ ก็ เม พาหิรํ ฐนํ

หิรณฺณํ วา สุวณฺณํ วา มุตฺตา เวหุริยา (๒) มณฺี

ทกฺขิณฺณํ วามหํ (๓)พาหุํ ทิสฺวา ยาจกมาคเต

ทเทยฺยํ น วิกรมเปยฺยํ ทานे เม รมตี มโน

กามํ มํ สิวฺโย สพฺเพ ปพฺพาเชนตุ หนนฺตุ วา

เนว ทานา วิรมิสฺสํ กามํ ฉินฺทนฺตุ สตฺตธาติ ฯ

ตตถ ยาจกมาคเตติ ยาจเก อากเต ตํ ยาจกํ ทิสฺวา ฯ

เนว ทานา วิรมิสฺสนฺติ เนว ทานา วิรมิสฺสามิ ฯ

ตํ สุตวา กตฺตา เนว ญฺญานํ น นาคเรหิ ทินฺนํ อตฺตโน
มตฺติยาอปรปี สาสนํ กเถนฺโต อาห

[๑๐๖๙]เอวนฺตํ สิวฺโย อาหุ เนคมา จ สมากตา

โกนฺติมาราย ตีเรน คิริमारณฺชริ ปติ

เยน ปพฺพาชิตา ยนฺติ เตน คจฺจตุ สฺพฺพโตติ ฯ

ตตถ โกนฺติมารายาติ โกนฺติมาราย นาม นทฺธิยา ตีเรน ฯ

คิริमारณฺชริ ปตฺติ อารณฺชริ นาม คิริ อภิมุโข หุตฺวา ฯ

เยนาติ เยน มคฺเคน ญฺญา ปพฺพาชิตา ราชาโน คจฺจนฺติ เตน

มคฺเคน สฺพฺพโต เวสฺสนฺตโรปี คจฺจตฺติ เอวํ สิวฺโย กเถนฺตติ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร หุตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. เวหุริยา ฯ

๓. ม. วาปหํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 415

อาห ฯ อิทํ กิร โส เทวตาวิกุคหิโต หุตฺวา กเถติ ฯ

 ตํ สุตฺวา โปธิสตุโต สาธุ โทสการกานํ ราชนมหํ
 คณนคฺเคน(๑) คมิสฺสามิ มํ โข ปน นาครา น อญฺเณน
 โทเสน ปพฺพาเชนฺติ มยา หตฺถิสฺส ทินฺนตฺตา ปพฺพาเชนฺติ เอวํ
 สนฺเตปี อหํ เอกทิวสํ สตุตฺสตกมมหาทานํ ทสฺสามิ นาครา
 เม เอกทิวสํ ทานํ ทาคุํ โอกาสํ เทนฺตุเสว ทานํ ทตฺวา
 ตฺตียทิวเส คมิสฺสามิตี วตฺวา อาห

 [๑๐๗๐]โสหํ เตน คมิสฺสามิ เยน กจฺจนฺติ ทุสกา
 รตฺตินฺทิวํ เม ขมถ ยาว ทานํ ททามิหนฺติ ฯ

 ตํ สุตฺวา กตฺตา สาธุ เทว นาครานํ ราชนญจ ตํ
 วขฺขามิตี วตฺวา ปกฺกามิ ฯ มหาสตุโต ตํ อญฺโยเชตฺวา
 มหาเสนากุตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา [๒] อหํ เสว สตุตฺสตกมมหาทานํ
 ทสฺสามิ สตุตฺหตฺถิสฺตานิ สตุตฺอสุสฺสตานิ สตุตฺรธฺสตานิ
 สตุตฺอิตฺถิสฺตานิ สตุตฺเชนฺุสฺตานิ สตุตฺทาสฺสตานิ สตุตฺทาสีสฺตานิ
 ปฏฺิยาเทหิ นานปฺปการานิ จ อนฺนปนาทินิ อนฺตมโส สฺริปี
 อทาทพฺพยุตฺตํ สพฺพํ ตํ อฺปฺภุจเปหิตี สตุตฺสตกมมหาทานํ
 วิจาเรตฺวา อมจฺเจ อญฺโยเชตฺวา เอกโกว มทฺทิยา วสนญฺจานํ
 คณฺตฺวา สิริสยนปฺปญฺเจ นิสีทิตฺวา ตาย สทฺธี กถํ ปวตฺเตสิ ฯ

 ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

๑. ม. คตมคฺเคน ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตาตาตี ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 416

[๑๐๗๑] อามนุตยิตถ ราชานัม มทุที สพุพงคโสภนัม
ยัมเต กิณฺจิมยา ทินฺนัม ธนธณฺณณฺจ วิชฺชติ
หิรณฺณํ วา สุวณฺณํ วา มุตฺตา เวทฺฐิยา พหุ
สพุพนฺตํ นิทเหยฺยาสี ยณฺจ เต เปตีกํ ฐนฺฺติ ฯ
ตตฺถ นิทเหยฺยาสีตฺติ นิธิ กตฺวา จเปยฺยาสี ฯ เปตีกนฺติ
ปีติโต อากฺขํ ฯ

[๑๐๗๒] ตมพฺรวิ ราชปฺตฺติ มทุที สพุพงคโสภนา
กฺุหี เทว นิทเหยฺยาสี(๑) ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโตติ ฯ
ตตฺถ ตมพฺรวิตฺติ มยฺหํ สามินา เวสฺสนฺตเรณ เอตฺตํ
กาคํ ฐนฺ นิทเหยฺยาสีตฺติ(๒) น วุตฺตปฺพุพํ อิทาเนว วทติ กฺุหี
นฺ โข นิทเหตฺพุพํ ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา ตํ อพฺรวิ ฯ
เวสฺสนฺตโร ออาห

[๑๐๗๓] สีลวณฺเตสฺส ทชฺเชตี(๓) ทานํ มทุที ยถารหํ
น หิ ทานา ปรี อตฺถิ ปตฺติจฺจา สพุพปาณินนฺติ ฯ
ตตฺถ ทชฺเชตีตฺติ ภาทฺเต มทุที มม วิชิตฺเต โกฏฺฐาทีสฺ
จानฺเตสฺ ฐนฺ อนิททิตฺวา อนุกามิกํ นิธิ นิทหมานา สีลวณฺเตสฺ
ทชฺเชยฺยาสีตฺติ ฯ น หิ ทานา ปฺรณฺติ ทานโต อุตฺตริตฺรํ
ปตฺติจฺจา นาม นตฺถิ ฯ
สา สาธฺตฺติ ตสฺส วจฺนํ สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ อถ นํ อุตฺรํ
๑. ส. ม. นิทหามิ ฯ ๒. ม. นิเชหิตฺติ ฯ ๓. ม. ทชฺชาตี ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 417

โอวทนโต อาห

[๑๐๗๔]ปุตฺเตสุ มหฺทิ ทเยสิ	สสุยา สสุรมฺหิ จ
โย จ ตํ ภตฺตา มณฺเษย	สกกจฺจนฺตํ อุปฺภุจฺหิ
โน เจ ตํ ภตฺตา มณฺเษย	มยา วิปฺปวเสน เต
อณฺณํ ภตฺตารํ ปริเยสิ (๑)	มา กิลิตฺถ(๒) มยา วินาติ ฯ

ตตฺถ ทเยสิตี ทิยํ เมตฺตํ กเรยฺยาสี ฯ โย จ ตํ
 ภตฺตา มณฺเษยฺยาคิ ภทฺเท โย จ มยิ คเต อหํ เต ภตฺตา
 ภวิสฺสามิตี[๑] มณฺณิสฺสตี ตํปิ สกกจฺจํ อุปฺภุจฺหเยยฺยาสี ฯ มยา
 วิปฺปวเสน เตคิ มยา สทฺธิํ ตว วิปฺปวเสน สเจ โกจิ อหํ
 เต ภตฺตา ภวิสฺสามิตี ตํ น มณฺเษยฺย อถ สยเมว อณฺณํ
 ภตฺตารํ ปริเยสิ ฯ มา กิลิตฺถ มยา วินาติ มยา วินา ภูตา
 หุตฺวา มา กิลลา ภว มา กิลมสิตีอตุโถ ฯ

อถ นํ มหฺทิ กิ นฺุ โข เอส เอวรูปี วจัน [๔] ภณฺตีตี
 จินฺนเตตฺวา กสฺมา เทว อิมํ อยุตฺตํ กถิ กเถสิตี ปุจฺฉิ ฯ อถ
 นํ มหาสตุโต ภทฺเท มยา หตฺถิสฺส ทินฺนตฺตา สิวโย กุทฺธา
 มํ รุจฺจา ปพฺพาเซนฺติ เสว อหํ สตฺตสตกมมหาทานํ ทตฺวา
 ตติยทิวเส นครา นิภฺขมิสฺสามิตี วตฺวา อาห

[๑๐๗๕]อหํ หิ วณฺํ กจฺฉามิ	โฆรัม พาวมิคายุตฺตํ
สํสโย ชีวิตํ มยฺหิ	เอกกสฺส พุรหาวเนติ ฯ

๑. ม. ปริเยส ฯ ๒. ม. กิลิตฺถ โถ ฯ ๓. ม. เอตฺถินฺนตฺเร ตนฺติ
 # ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. เอตฺถินฺนตฺเร มนฺติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 418

ตตถ สัสโยติ อนกปจตุติเก เอกนตสุขุมาลสุส มม วเน
วสนตสุส กุโต ชีวิต นิจฺจนเณ มริสุสามิติ อธิปฺปาเยเนวมาห

[๑๐๗๖]ตมพฺรวิ ราชปฺตุตี มทฺที สพฺพงฺกโสภนา

อภุมเม กถํ นุ ภณฺสี ปาปกํ วัต ภาสฺสี

เนส ฐมฺโม มหาราช ยํ ตํวํ กจฺจนฺยเย เอกโก

อหํ ปิ เตน กจฺจนามิ เณ กจฺจนฺสี ขตฺติย

มรณํ วัต ตยา สทฺธี ชีวิตํ วัต ตยา วินา

ตเทว มรณํ(๑) เสยฺโย ยญฺเจ ชีเว ตยา วินา

อกฺคิ อฺชฺชาลยิตฺวาน เอกชาลสมาหิตํ

ตตฺถเวว มรณํ เสยฺโย ยญฺเจ ชีเว ตยา วินา

ยถา อารญฺณิกํ นาคํ ทนฺตี อเนวติ หตฺถินิ

เชสฺสนนฺตํ คิริทฺทฺทฺเคสุ สเมสุ วิสเม จ

เอวณฺตํ อนุกจฺจนามิ ปฺตุเต อาทาย ปจฺจนโต

สุภฺรา เต ภวิสฺสามิ น เต หเสฺสามิ ทฺพฺภฺราติ ฯ

ตตถ อภุมเมติ อภุตปฺพฬํ วัต เม กถฺยยาสิ ฯ กจฺจนฺยยาติ

กจฺจนฺติ ฯ เนส ฐมฺโมติ น เอโส สภาโว เนตํ การณํ ฯ

ตเทวาติ ยํ ตยา สทฺธี มรณํ [๒] ตเทว มม เสยฺโย ฯ

ตตฺถาติ ตสฺมี เอกชาลญฺเต ทารุจิตฺเก ฯ เชสฺสนนฺตฺติ วิจฺรณฺตํ ฯ

เอวํ วัตวา ปฺน สาทิฏฺฐปฺพฬํ วิย หิมวณฺตปฺปเทสํ

วณฺณนฺตี อาห

๑. ม. ตตถ เม มรณํ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อตฺถิติ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 419

[๑๐๗๗] อิมะ กุมาระ ปัสสนุโต มลฺลชุกะ ปิยภาณินเ

อาสินเ(๑) วณฺคุมพฺสุมิ น รชชสฺส สฺริสฺสตี

อิมะ กุมาระ ปัสสนุโต มลฺลชุกะ ปิยภาณินเ

กีพนฺเต วณฺคุมพฺสุมิ น รชชสฺส สฺริสฺสตี

อิมะ กุมาระ ปัสสนุโต มลฺลชุกะ ปิยภาณินเ

อสุสเม รณฺณิมฺหิ น รชชสฺส สฺริสฺสตี

อิมะ กุมาระ ปัสสนุโต มลฺลชุกะ ปิยภาณินเ

กีพนฺเต อสุสเม รณฺเม น รชชสฺส สฺริสฺสตี

อิมะ กุมาระ ปัสสนุโต มาลชาโร อลงฺกเต

อสุสเม รณฺณิมฺหิ น รชชสฺส สฺริสฺสตี

อิมะ กุมาระ ปัสสนุโต มาลชาโร อลงฺกเต

กีพนฺเต อสุสเม รณฺเม น รชชสฺส สฺริสฺสตี

ยทา ทกฺขลิตี นจฺจนฺเต กุมาระ มาลชาโร

อสุสเม รณฺณิมฺหิ น รชชสฺส สฺริสฺสตี

ยทา ทกฺขลิตี นจฺจนฺเต กุมาระ มาลชาโร

กีพนฺเต อสุสเม รณฺเม น รชชสฺส สฺริสฺสตี

ยทา ทกฺขลิตี มาตฺงคิ กุณฺชโร สฺญฺจิทฺทายนํ

เอกํ อรณฺเณ วิจฺรณฺตํ(๒) น รชชสฺส สฺริสฺสตี

ยทา ทกฺขลิตี มาตฺงคิ กุณฺชโร สฺญฺจิทฺทายนํ

๑. ส. ม. อาสินเ ฯ ๒. ม. จรณฺตํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 420

สาย ปาโต วิจรนฺตํ	น รชชสฺส สริสฺสตี
ยทา กเรณฺสสงฺฆสฺส	ยฺถสฺส ปฺรโต วํ
โกณฺจํ กาหตี มาตฺงฺโก	กฺุณฺชโร สฺสจฺจิหายโน
ตสฺส ตํ นทโต สฺตฺวา	น รชชสฺส สริสฺสตี
อฺุภโต วนวิกาเส ยทา	ทกฺขลิตี กามทํ (๑)
วเน พาพมิกากิณฺเณ	น รชชสฺส สริสฺสตี
มิกํ ทิสฺวาน สายณฺหํ	ปฺลยฺจมาลินีมาคตํ(๒)
กึปฺริเส จ นจฺจนฺเต	น รชชสฺส สริสฺสตี
ยทา โสสฺสตี นิกฺโขมสํ	สนฺทมานาย ลินฺธุยา
กิตํ กึปฺริसानญจ	น รชชสฺส สริสฺสตี
ยทา โสสฺสตี นิกฺโขมสํ	กิริคพฺุรจารโน
วสมานสฺสฺสูกสฺส	น รชชสฺส สริสฺสตี
ยทา ลีหสฺส พฺุยคฺฆสฺส	ขคฺคสฺส กวยสฺส จ
วเน โสสฺสตี พาพานํ	น รชชสฺส สริสฺสตี
ยทา โมรึหิ ปฺริกิณฺณํ	วรหิณฺ(๓) มตฺถกาสินํ
โมรึ ทกฺขลิตี นจฺจนฺตํ	น รชชสฺส สริสฺสตี
ยทา โมรึหิ ปฺริกิณฺณํ	อณฺทงฺ จิตฺรเปกฺขนํ(๔)
โมรึ ทกฺขลิตี นจฺจนฺตํ	น รชชสฺส สริสฺสตี

๑. ม. กามโท ฯ ๒. ม. ปฺลยฺจมาลินีมาคตํ ฯ

๓. ม. พริหิณ ฯ ๔. ส. เปกฺขนํ ฯ ม. จิตฺรเปกฺขินํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกั หน้า 421

ยทา โมริหิ ปริกิณณั	นีลคิวั สิจิณฺฑินั (๑)
โมริ ทกฺขสิ นจฺจนฺตั	น รชชสฺส สฺริสฺสตี
ยทา ทกฺขสิ เหมนฺเต	ปฺปฺพิเต ฐรณิรฺุเห
สุรภิสมฺปวายนฺเต(๒)	น รชชสฺส สฺริสฺสตี
ยทา เหมนฺตเก มาเส	หฺริตฺตํ ทกฺขสิ เมทนี
อินฺทโคปกสณฺณนั	น รชชสฺส สฺริสฺสตี
ยทา ทกฺขสิ เหมนฺเต	ปฺปฺพิเต ฐรณิรฺุเห
กฺกุชฺชํ พิมฺพชาลณฺจ	ปฺปฺพิตฺตํ โลกทฺทปทมกั
สุรภิสมฺปวายนฺเต	น รชชสฺส สฺริสฺสตี
ยทา เหมนฺตเก มาเส	วนั ทกฺขสิ ปฺปฺพิตฺตํ
โอปฺปฺพฺพานิ [๓]ปทฺุมานิ	น รชชสฺส สฺริสฺสตีตี ๑

ตตฺถ มณฺชฺเภาติ มชฺุรฺสเร มชฺุรฺกเถ ๑ กเรณฺุสงฺฆสฺสชาติ
 หตฺถินิฆฺเภาย ๑ ยฺยธสฺสชาติ หตฺถิยฺยธสฺส ปฺุรโต[๔] กจฺจนฺโต ๑
 อุกฺโกตฺติ อุกฺโกตฺ(๕) มกฺกสฺส ๑ วนฺวิกาเสตี วนฺฆฺเภาโย ๑ กามทฺนฺติ
 มยฺหํ สพฺพกามทํ ๑ สินฺธุยาตี นทียา ๑ วมานสฺสฺลฺกสฺสชาติ
 อฺลฺกสฺกณฺสฺส วมโต ๑ พาพานนฺติ พาพมิกานั ๑ เตสํ หิ
 สายณฺุหสมเย โส สทฺุโท ปฺยจจฺกติกตฺริยสทฺุโท วย ภวิสฺสตี
 ตสฺมาเตสํ สทฺุทํ สฺตฺวา น รชชสฺส สฺริสฺสตีตี วทตี ๑
 # ๑. ส. ม. สิจิณฺฑินั ๑ ๒. ม. สุรภี สมฺปวายนฺเต ๑
 # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร จสทฺุโท อตฺถิ ๑ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร วมฺนฺโตตี
 # ทิสฺสตี ๑ ๕. ม. อุกฺกยปฺสฺเสสฺสุ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 422

วรหิณฺณฺติ กลาปสณฺณนํ ฯ มตฺตกาสิณฺณฺติ นิจฺจํ ปพฺพตฺตมตฺตเก
นิสิณฺณํ ฯ มตฺตกาสิณฺณฺติปิ ปาโจ ฯ กามมทฺมตฺตํ หุตฺวา
กาสิณฺณฺติ อตฺโถ ฯ พิมฺพชาลนฺติ รตฺตงฺกฺรปตฺตํ ฯ โอปฺปฺพฺพานีติ
โอมฺพกปฺปฺพฺพานิ ปตฺติปฺปฺพฺพานิ ฯ

เอวํ มทฺที หิมวณฺตฺวาสิณี วิย เอตฺตกาหิ คาทาหิ
หิมวณฺตํ วณฺณเณสิ ฯ

หิมวณฺตวณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ผุสฺสตีปิ โข เทวี ปฺตฺตสฺส เม กฏฺกสาสนํ อาคตฺ
กิณฺนุ โข กโรติ อหํ คนฺตฺวา ชานิสฺสามิติ ปฏฺิจฺจนฺนโยเคน
อาคนฺตฺวา สิริสยนคพฺภทฺวาเร จิตฺตา เตสํ ตํ สลฺลาปี สุตฺวา
กลุณฺํ ปรีเทวํ ปรีเทวิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๐๗๘]เตสํ ลาลปีตํ สุตฺวา ปฺตฺตสฺส สฺมุทฺติสย จ

กลุณฺํ ปรีเทเวสิ ราชปฺตฺติ ยสฺสสิณี

เสยโย วิสิ เม ขายิตํ ปปาตา ปปเตยฺยหํ

รชฺชฺยา พชฺฌมียาหํ

กสฺมา เวสฺสนฺตรํ ปฺตฺตํ ปพฺพาเชนฺติ อทฺฐกํ

อชฺฌายิกํ(๑) ทานปตี ยาจโยคํ อมจฺจรี

ปฺุชิตํ ปฏฺิราฐหิ กิตฺติมณฺตํ ยสฺสสิณฺํ

๑. ม. อชฺฌายิกํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกั หน้า 423

กสุมมา เวสสุนทร ปุตต์ ปพพาเชนติ อทุสกะ

มาตา เปติกริ ชนตุ กุเล เชฎฐาปจายินิ

กสุมมา เวสสุนทร ปุตต์ ปพพาเชนติ อทุสกะ

รณโย หิตั เทวหิตั (๑) ฉาตีนิ สจिनิ หิตั

หิตั สพพสส รฎฐสส

กสุมมา เวสสุนทร ปุตต์ ปพพาเชนติ อทุสกะนตุ ๑

ตตถ ราชปุตติตี หุสสตี มททราชชิตา ๑ ปปเตยยหนตุ
ปปเตยย อหิ ๑ รชชยา พชฌมียาหนตุ รชชยา กิวิ
พนุชิตวา มเรยย อหิ ๑ กสุมมาติ เอวิ อมตายนเมว มยิ
เกน การณน มม ปุตต์ อทุสกะ สิวโย(๒) ปพพาเชนติ ๑
อชฌายิกนตุ ตินณิ เวทานิ ปารคต นานาสิปเปส นิปคตตี
ปุตต์ ๑

อิติ สา กลุณิ ปรีเทวิตวา ปุตตถจ สุนิสถจ อสสาเสตวา
รณโย สนุติกั กนตุวา อาห

[๑๐๗๕]มฐเนว ปพิทานิ(๓) อมพาว ปติตา ฌมา

เอวิ หะสสตี เต รฎฐิ ปพพาเชนติ อทุสกะ

หิโส นิภุชิตปคโตว ปลลลสมิ อนุทเก

อปริฎฐโจ อมจเจหิ เอโก ราชา วิหณณสิ(๔)

๑. ม. เทวหิตั ๑ ๒. ม. รฎฐา ๑ ๓. ม. มฐนิว ปลาทานิ ๑

๔. ม. วิหิยยสิ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 424

ตํ ตํ พุรุมิ มหาราช อตุโถ เต มา อุปชฌคา
มานํ สิวินํ วจนา ปพพาเชสิ อทุสกันติ ฯ

ตตุถ ปฟิตานิติ ปลาทมกุกิกานิ มฐุณี วย ฯ ปติตา
จมาติ ฐุมิยํ ปติตานิ อมพปกุกานิ วย จ ฯ เอวิ มม
ปุตเต ปพพาชิตเต เทว(๑) ตว ฐุจํ สพพสาธารณํ ภาวิสุสตีติ
ทสุเสสิ (๒) ฯ นิกุชิตปตุโตติ ปคฺฆริตปตุโต (๓) ฯ อปวิภูโจ อมจเจหิติ
म्म ปุตเตน สหชาเตหิ สฐุจิสทสุเสหิ อมจเจหิ จทุกุทิต
หุตฺวา ฯ วิหุลลสีติ กิลมิสุสสิ ฯ สิวินํ วจนาติ สิวินํ วจเนน
มา นํ อทุสกัน มม ปุตตุตํ ปพพาเชสิติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชอาหา

[๑๐๐] ฐมฺมสุสาปจิติ ฐุมฺมิ (๔) สิวินํ วจนํ ฐํ

ปพพาเชมิ สกัน ปุตตุตํ ปาณา ปียตโร หิ เมติ ฯ

ตสุสตุโถ ภาทเท อหํ สิวินํ ฐํ เวสุสนุตฺรฐุมาริ

วจนํ (๕) วจนยนฺโต ปพพาเชนฺโต สิวินฺนุเจ โปราณกราชุนํ
ปเวณิฐมฺมสุส อปจิติ ฐุมฺมิ (๕) กโรมิ ตสุมา สเจปิ เม ปาณา
ปียตโรปิ โส ตถาปิ นํ ปพพาเชมิติ ฯ

สา ตํ สุตฺวา ปรีเทวมานา อาหา

[๑๐๘๑] ยสุส ปุพเพ ฐชคฺคานิ กณิการาว ปุปฺพิตา

ยายนฺตมฺนุยายนฺติ สุวาชเชโกว คมิสุสตี

๑. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ ๒. ม. ทิปติ ฯ ๓. ม. ปคฺฆริตปตุโต วย ฯ

๔. ม. ฐุมฺมิ ฯ ๕. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 425

ยสุส ปุพเพ ชชคฺคานิ กณิการา วนานิว
ยายนตมฺนุยายนฺติ สุวาชเชโกว คมิตฺสฺสติ
ยสุส ปุพเพ อนีนํกานิ กณิการาว ปุปฺพิตา
ยายนตมฺนุยายนฺติ สุวาชเชโกว คมิตฺสฺสติ
ยสุส ปุพเพ อนีนํกานิ กณิการา วนานิว
ยายนตมฺนุยายนฺติ สุวาชเชโกว คมิตฺสฺสติ
อินฺทโคปกวณฺณาภา กนฺธารา ปณฺฑกมฺพลา
ยายนตมฺนุยายนฺติ สุวาชเชโกว คมิตฺสฺสติ
โย ปุพเพ หตฺถินา ยาทิ สิวิกาย รเถน จ
สุวาชเช เวสฺสนฺตโร ราชา ถถํ คจฺจติ ปตฺติโก
ถถํ จนฺทนลิตฺตงฺโก นจฺจคิตฺตปโปทโน
(๑)ขราชินํ ปราสฺสจ ขาริกาชณฺจ หาริตฺ(๑)
กสฺมา นาทิหรียนฺติ (๒) กาสาวา อชินานิ จ
ปวิสนฺตํ พุรหารณฺณํ กสฺมา จิรํ น พชฺฌเร
ถถํ นุ จิรํ ฐาเรนฺติ ราชปฺพุพพิตา ชนา
ถถํ กุสมยํ จิรํ มทฺที ปรีทเหสฺสติ
กาสฺยานิ ปธาเรตฺวา(๓) โขมโกทุมฺพรานิ จ
กุสจฺรานิ ฐาเรนฺตี ถถํ มทฺที กริตฺสฺสติ

๑. ม. ขุราชินํ ปราสฺสจ ขาริกาชณฺจ หาริตฺ ๑

๒. ม. นาทิหรียนฺติ ๑ ๓. ม. กาสฺยานิ จ ฐาเรตฺวา ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 426

วยุหาหิ ปริยายิตฺวา	สิวิกาย รเถน จ
สา กถชฺช อนุจฺจงฺคิ	กถิ คจฺจนฺติ ปตฺติกา
ยสฺสา มุทุตฺตา หตฺถา	จถนาว สฺสุขे จิตฺตา(๑)
สา กถชฺช อนุจฺจงฺคิ	ปถิ คจฺจนฺติ ปตฺติกา
ยสฺสา มุทุตฺตา ปาทา	จถนาว สฺสุขे จิตฺตา
ปาทุกาหิ สฺวณฺณาหิ	ปีพฺมานาว คจฺจนฺติ
สา กถชฺช อนุจฺจงฺคิ	ปถิ คจฺจนฺติ ปตฺติกา
ยสฺสฺ อิตฺถิสฺสทฺสฺสฺส (๒)	ปฺร โต คจฺจนฺติ มาลินี
สา กถชฺช อนุจฺจงฺคิ	วนํ คจฺจนฺติ เอกิกกา
ยา สา(๑) สิวาย สฺตฺวาน	มฺหุ (๔) อฺจฺจเรตเต ปฺเร
สา กถชฺช อนุจฺจงฺคิ	วนํ คจฺจนฺติ ภีรฺกกา
ยา สา(๑) อินฺทสฺส โคตฺตสฺส อฺจฺจเรตเต ปวสฺสโต	
สฺตฺวาน นทโต ภิตฺตา	วาริณฺว ปเวตฺติ
สา กถชฺช อนุจฺจงฺคิ	วนํ คจฺจนฺติ ภีรฺกกา
สฺกฺกฺนิ หตฺปฺตฺตาว	สฺกฺกฺนิ ทิสฺวา กฺลวากิ
จิริ ทฺกฺกฺเขน ฉายิสฺสฺ	สฺกฺกฺนิ อากมฺมิมิ ปฺริ
สฺกฺกฺนิ หตฺปฺตฺตาว	สฺกฺกฺนิ ทิสฺวา กฺลวากิ
กิสฺสา ปณฺฑุ ภาวิสฺสฺสามิ	ปีเย ปฺตฺเต อปฺสฺสตี
สฺกฺกฺนิ หตฺปฺตฺตาว	สฺกฺกฺนิ ทิสฺวา กฺลวากิ

๑. ม. จถนา จ สฺสุขิตา ฯ ๒. ม. ยาสฺส อิตฺถิสฺสทฺสฺสํ ฯ

๓. ม. ยาสฺส ฯ ๔. ม. มฺหุ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 427

เตน เตน ปชาวิสุตัง	ปิเย ปุตเต อปสฺสตี
กुरूริว หตจฺฉาปา(๑)	สุณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกั
จิรั ทุกฺเขน ฉายิสฺสั	สุณฺณํ อากมฺมิมํ ปุริ
กुरूริว หตจฺฉาปา	สุณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกั
กีสฺวา ปณฺฑุ ภาวิสุตฺตมิ	ปิเย ปุตเต อปสฺสตี
กुरूริว หตจฺฉาปา	สุณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกั
เตน เตน ปชาวิสุตัง	ปิเย ปุตเต อปสฺสตี
สา นฺน จากวากีว (๒)	ปลฺลลสฺสฺมี อนุทเก
จิรั ทุกฺเขน ฉายิสฺสั	สุณฺณํ อากมฺมิมํ ปุริ
สา นฺน จากวากีว	ปลฺลลสฺสฺมี อนุทเก
กีสฺวา ปณฺฑุ ภาวิสุตฺตมิ	ปิเย ปุตเต อปสฺสตี
สา นฺน จากวากีว	ปลฺลลสฺสฺมี อนุทเก
เตน (๓)เตน ปชาวิสุตัง	ปิเย ปุตเต อปสฺสตี
เอวญฺจ เม วิลปนฺตฺติยา	ราชปุตฺตํ อทุสฺสํ

ปพฺพาเชสิ จ(๔) นั รฎฺฐจา มณฺเณ เหสุตฺตมิ ชีวิตฺตฺติ ๑

ตตฺถ กณฺนิการาวตฺติ สุวณฺณาภรณาลงฺการสุวณฺณวตฺถปฏฺธิ-
มณฺฑิตตฺตยา(๕) สุปฺปฺพิตฺตกณฺนิการา วิย ๑ ยายนฺตมนฺนุยายนฺตฺติตี
อุยฺยานวนกัฬาทินิ อตฺถาย คจฺจนฺตํ เวสฺสันฺตรํ อนุคจฺจนฺตฺติ ๑

๑. ม. กुरूริ หตฉาปา ๑ ๒. ม. จกฺวากีว ๑ ๓. ม. เอว ๑

๔. ม. จสฺทโท นตฺติ ๑ ๕. ม. สุวณฺณาภรณสุวณฺณวตฺถปฏฺธิมณฺฑิตตฺตา ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 428

สุวาชเชโก วาติ โส อชช เอโกว [๑] คมิตฺตติ ฯ อนิกานีติ
หตฺถานีกาทีนึ ฯ คนฺธารรา ปณฺฑกมฺพลาติ คนฺธารรฏฺเฐ
อุปฺปนฺนา สตฺตสฺสคฺคณิกา เสนาย ปารุตา รตฺตกมฺพลา ฯ
หาริตฺติ ขนฺเช กตฺวา หริสฺสติ ฯ ปวิสฺนตฺนฺติ ปวิสฺนตฺส
เวสฺสนตฺรตฺส ฯ กสฺมา จีร์ น พชฺฌเรติ กสฺมา พนฺธิตฺ
ชานนฺตา วากจีร์ น พนฺธนฺติ ฯ ราชปฺพชิตาติ ราชานो
หุตฺวา ปพฺพชิตา ฯ โขมโกทฺมพฺรานิติ โขมรฏฺเฐ โททฺมพฺรรฏฺเฐ
อุปฺปนฺนานิ สาฏฺกานี ฯ สา กถชฺชาติ สา กถ อชช ฯ
อนุจฺจํกิตฺติ อนินฺทิตฺตอกรหิตฺตํ (๒) ฯ ปิพฺมานาวาติ (๓) กมฺปิตุวา
กิลนฺตา วिय (๔) กจฺจติ ฯ ยสฺส อิตฺถิสฺสทฺสชาติ (๕) อาทิสฺส ปเทสฺ
อสฺสฺสฺติ นิปาโต ยาติ อตฺโถ ฯ ยาสาติปิ ปาโจ ฯ สีวาयाติ
สิงฺคาลิยา ฯ ปุเรติ ปุพฺเพ นคเร วสนฺตี ฯ อินฺทสฺสโกตฺตสฺสชาติ
โกสิยโกตฺตสฺส ฯ วาริณฺเวิวาติ เทวตาปวิฏฺฐา ยกฺขทาสี วिय ฯ
ทูกฺเขนาติ ปุตฺตวิโยคฺสโกทูกฺเขน ฯ อากมฺมิํ ปุรฺนฺติ อิมิ [๖] ปุตฺเต
คเต ปุตฺตสฺส นิเวสนํ อากนฺตฺวา ฯ ปิเย ปุตฺเตติ เวสฺสนตฺรณฺจ
มทฺทิลฺลจฺ สนฺธายาห ฯ หตฺจฺฉาปาติ หตฺปุตฺตา หตฺโปตฺกา ฯ
ปพฺพาเชสิ จ นํ รฏฺฐาติ ยทิ นํ เวสฺสนตฺริ รฏฺฐา ปพฺพาเชสิ (๗) ฯ
๑. ม. เอตฺถนฺตเร หุตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. อกรหิตฺตํ ฯ
๓. ม. ปิพฺมานาว กจฺจติติ ฯ ๔. ม. กมฺปิตุวา กมฺปิตุวา ติฏฺฐนฺตี วिय ฯ
๕. ม. ยาสฺส อิตฺถิสฺสทฺสชานนฺติ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร มมาติ
ทิสฺสติ ฯ ๗. ม. ปพฺพาเชสิติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 429

เทวียา ปริเทวสทฺหํ สุตฺวา สพฺพา สณฺชยสฺส สีวิกฺขณฺยาโย(๑)
สมาคตา ปกฺกนฺทิสฺสุ ฯ ตาสํ ปกฺกนฺทิตสทฺหํ สุตฺวา มหาสตฺตสฺส
นิเวสเน ตเถว ปกฺกนฺทิสฺสุ ฯ อิติ ทฺวีสุ ราชกุเลสุ โภจ
สภฺภาเวน สณฺจฺราตฺตฺ(๒) อสฺสโกนฺโต วัตเวเคน ปมทฺทิตา
สาลา วย ปตฺติวฺวา ปริเทวมาโน ปริเทวิ (๓) ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๐๘๒]ตฺสฺสา ลาลปฺตี (๔)สุตฺวา สพฺพา อนฺเตปฺเร อหุ

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ สีวิกฺขณฺยา สมาคตา
สาลาว สมฺปมฺถิตา มาลฺูเตน ปมทฺทิตา
เสนฺติ ปฺตฺตา จ ทารา จ เวสฺสันฺดรนิเวสเน
โอโรธา จ กุมารา จ เวสิยานา จ พุราหฺมณา
พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ เวสฺสันฺดรนิเวสเน
หตฺถาโรหา อนิกฺกฺจฺจา รติกา ปตฺติการกา
พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ เวสฺสันฺดรนิเวสเน
ตโต รตฺยา วิวสเน สุริยสฺสุกฺกมฺนํ ปติ
อถ เวสฺสันฺตโร ราชา ทานํ ทาคฺคํ อฺุปากมิ
วตฺถานํ วตฺถกามานํ โสณฺจฺทานํ เทถ วารุณํ
โกชนํ โภชนตฺถินํ สมฺมาเทว ปเวจฺจถ

๑. ม. สีวิกขณา ฯ ๒. ม. สณฺจฺราตฺตฺ ฯ ๓. ม. ปรีวตฺตมานา

ปรีเทวิสุ ฯ ๔. ม. ลาลปฺตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 430

มา จ กิลฺยจิ วนิพฺพเก	เหฏฺฐยิตฺถ อธิธาเคเต
ตปฺเปถ อนฺนปาเนน	คจฺจนฺตฺติ(๑) ปฺฏิปฺฐิตา
[๑๐๘๓]เตสุ มตฺตา กิลฺนฺตาว	สมฺปตฺนฺติ วนิพฺพกา
นิกฺขมฺนฺเต มหาราเช	สิวีนํ ฐฺฏจวฑฺฒเน
อจฺเจจฺหฺมฺ วัต โภ ฐฺกฺขํ	นानาผลทํ ทุมํ
ยถา เวสฺสนฺตฺริ ฐฺฏจา	ปฺพพาเชนฺติ อหฺสํ
อจฺเจจฺหฺมฺ วัต โภ ฐฺกฺขํ	นानาผลชฺรี ทุมํ
ยถา เวสฺสนฺตฺริ ฐฺฏจา	ปฺพพาเชนฺติ อหฺสํ
อจฺเจจฺหฺมฺ วัต โภ ฐฺกฺขํ	สพฺพกามทํ ทุมํ
ยถา เวสฺสนฺตฺริ ฐฺฏจา	ปฺพพาเชนฺติ อหฺสํ
อจฺเจจฺหฺมฺ วัต โภ ฐฺกฺขํ	สพฺพกามรสาหฺริ
ยถา เวสฺสนฺตฺริ ฐฺฏจา	ปฺพพาเชนฺติ อหฺสํ
เย วุฑฺฒา เย จ ทหฺรา	เย จ มชฺฉิมปฺริสา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ

นิกฺขมฺนฺเต มหาราเช	สิวีนํ ฐฺฏจวฑฺฒเน
อติยฺกฺขา เวสฺสวรา	อิตฺถาคารา จ ราชิโน

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ

นิกฺขมฺนฺเต มหาราเช	สิวีนํ ฐฺฏจวฑฺฒเน
ถิโยปี ตตฺถ ปกฺกนฺทํ	ยาคมฺหิ นคเร อหฺ(๒)

๑. ม. คจฺจนฺตฺ ๑ ๒. ม. อหฺ ๑

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 431

นิกุขมนุเต มหาราเช สิวิน รุกฺจวฑฺฒเน
เย พุราหุมนา เย จ สมณา อญฺเฐ วาปี วนิพุกา
พาหา ปกฺคยฺห ปกฺกนฺทํ อธฺมโม กิร โภ อิติ
ยถา เวสฺสนฺตโร ราชา ยชฺมาโน สเก ปุเร
สิวิน วจนฺตฺเถน สมฺหา รุกฺจา นิรชฺชติ
สตุตฺตฺถิตฺสเต ทตฺวา สพฺพาลงฺการภูตฺเต
สุวณฺณกจฺเจ มาตฺงฺเก เหมกปฺปนิवासเส
อารุเพฺห คามณฺีเยภิ โดมรํงฺกุสปาณิกิ
เอส เวสฺสนฺตโร ราชา สมฺหา รุกฺจา นิรชฺชติ
สตุตฺตฺถิตฺสเต ทตฺวา สพฺพาลงฺการภูตฺเต
อาชานีเย จ(๑) ชาตฺิยา สินฺธุเว สิมฺพาหเน
อารุเพฺห คามณฺีเยภิ อินฺทฺิยาจาปชาริกิ
เอส เวสฺสนฺตโร ราชา สมฺหา รุกฺจา นิรชฺชติ
สตุตฺตรถสเต ทตฺวา สนนฺทฺุเช อฺุสฺสิตฺทฺุชเช
ทีเป อโถปี เวยฺยคฺุเม สพฺพาลงฺการภูตฺเต
อารุเพฺห คามณฺีเยภิ จาปฺทฺุเถหิ จมฺมิกิ(๒)
เอส เวสฺสนฺตโร ราชา สมฺหา รุกฺจา นิรชฺชติ
สตุตฺตฺถิตฺสเต ทตฺวา เอกาเมกา รเถ จิตฺา
สนนฺทฺุชา นิกฺุขรชฺชฺหิ สุวณฺเณน(๓) อลงฺกตา

๑. ม. อาชานีเย ว ฯ ๒. ม. วมฺมิกิ ฯ ๓. ม. สุวณฺเณหิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 432

ปีตาลงการา ปิตวสนา	ปีตาภรณภูสิตา
อาพารปุมหา(๑) หสุลา	สุสณณา ตนมชุมมิมา
เอส เวสสนุตโร ราชา	สมมหา รฎจา นิรชชติ
สตตเชนุตเต ทตวา	สพพา กัมสุปชาริโน(๒)
เอส เวสสนุตโร ราชา	สมมหา รฎจา นิรชชติ
สตตทาสีสเต ทตวา	สตตทาสตานิ จ
เอส เวสสนุตโร ราชา	สมมหา รฎจา นิรชชติ
หตุถิ อสุเส รเถ ทตวา	นาริโย จ อลงกตา
เอส เวสสนุตโร ราชา	สมมหา รฎจา นิรชชติ
ตทาสิ ยัม ภีสนัง	ตทาสิ โลมหังสนัม
มหาทานเน ปทินนุมหิ	เมทนี สมกมฺปถ
ตทาสิ ยัม ภีสนัง	ตทาสิ โลมหังสนัม
ยัม ปณฺชลิกโต ราชา	สมมหา รฎจา นิรชชตีติ ฯ

ตตถ สิวิกณฺณชาติ ภิกฺขเว สฺสุสฺสตียา ปรีเทวิทสทฺทํ
 สุตฺวา สพฺพปาปี สณฺชยสฺส สิวีรณฺโณ อิตฺถิโย สมากตา
 หุตฺวา ปกฺกนฺทํ โรทิสฺสุ(๓)ฯ เวสฺสนุตฺรนิเวสเนติ ตตถ อิตฺถินํ
 ปกฺกนฺทิตํ สทฺทํ สุตฺวา เวสฺสนุตฺรสฺสาปี นิเวสเน เตถ
 ปกฺกนฺทิตฺวา ทฺวิสฺสุปี ราชกุเลสุ เกจิ สกภาเวน สณฺจาเรตฺถ(๔)
 อสกุโกนฺตา วาตเวเคน สมฺปมถิตา สาธา วิย ปติตฺวา

๑. ม. อาพารปุมหาฯ ๒. ม. กัมสุปชารณาฯ
 # ๓. ม. ปรีเทวีสุฯ ๔. ม.สณฺจาเรตฺถฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หนา 433

ปริวตฺตุนฺดา ปริเทวีสุ ฯ ตโต รตฺยา วิวสเนติ ภิกฺขเว ตโต
ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน สุริเย อุกฺกเต ทานเวยฺยาวภิกฺกา ทานํ
ปฺปฺปฺยาทิตฺตุนฺติ รณฺโณ อาโรเจสุ (๑) ฯ น อถ เวสฺสนุตฺโร ราชา
ปาโตว นหายิตฺวา สพฺพาลงฺการปฺปฺมณฺฑิตโต สาธุรสโกชนํ
ภุญฺชิตฺวา มหาชนปริวฺโต สตฺตสฺตกมฺมหาทานํ ทาตุํ ทานกฺคํ
อุปาคมิ ฯ

เทธาติ ตตฺถ กนฺตฺวา สฏฺฐิสฺสทสฺเส อมฺจฺเจ อาณาเปนฺโต
เอวมาห ฯ วารุณฺนิตฺติ มชฺชทานํ นาม นิปฺพลนฺติ ชานาติ
เอวํ สนฺเตปี สุราโสณฺฑา ทานกฺคํ ปตฺวา เวสฺสนุตฺรตฺส
ทานกฺเก สุริํ ปิวิตุํ น ลภิมฺหาติ วตฺตุํ มา ลภนฺตฺติ
ทาเปสิ ฯ วนิพฺพเกติ วนิพฺพกฺชนเสสุ ยาจเกสุ กิณฺจิ เอกํปี
มา วิเหยยิตฺถ ฯ ปฺปฺปฺปฺชิตฺตาติ มยา ปฺปฺชิตฺตา หุตฺวา ยถา มํ
โถมยฺมานา กจฺจนฺติ ตถา [๒] กโรธาติ วทติ ฯ

อิติ โส สุวณฺณาลงฺการานํ สุวณฺณชฺชานํ เหมชาลปฺปฺปฺจ-
ณฺนุณานํ หตฺถินํ สตฺตสฺตทานิ จ ตถารูปานญฺเจว อสฺसानํ
สตฺตสฺตทานิ จ สีหจฺมฺมาทีหิ ปฺปรกฺขิตฺตทานํ นานารตฺนวิจิตฺรานํ
โสวณฺณชฺชานํ รถานํ สตฺตสฺตทานิ จ สพฺพาลงฺการปฺปฺมณฺฑิตานํ
อุตฺตมรูปชฺรานํ ขทฺติยกณฺณาทินํ อิตฺถินํ สตฺตสฺตทานิ จ
วรอุสภเชฏฺฐกานํ กุณฺโฑปโทหิณินํ เชนฺนํ สตฺตสฺตทานิ จ
๑. ม. อาโรเจยฺสุ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตฺมฺเหติ ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 434

สูวินีตานิ สุกฺกิชิตานิ ทาสินี สตุตตตานิ จ ตถารูปานญจ
ทาสานิ(๑) สตุตตตานิ จ อปริมาณปานโกชนนฺติ สตุตตตก-
มหาทานิ อทาสี ฯ

ตสมึ เอวํ ทานํ ททมานเณ เชตฺตตรนกรวาสินो
ขตฺตियพฺราหฺมณเวสฺสสุทฺทาทโย สามิ เวสฺสนนฺตร สิวิริฎฺจวาสินो
ตํ ทานํ เทนฺตํ(๒) ปพฺพาเชนฺติ ตวํ ปุณฺ ทานเมว เทสีติ ปรีเทวีสุ
เตน วุตฺตํ

[๑๐๘๔]อเถตฺถ วตฺตติ สทฺโท ตุมฺโถ เภรวโ มหา
ทานเนน ตํ นีหฺรนฺติ ปุณฺ ทานํ ททาทิ โสติ(๑) ฯ

ทานปฏิกฺคาหกา ปนฺ ทานํ คเหตุวา อิทานิ กิร
เวสฺสนนฺตโร ราชา อเมหฺ อนาเถ กคฺวา อรณฺณํ ปวิสฺสสฺติ
อิโต ปฏฺจาย กสฺส สนฺตีกํ คมิสฺสามาติ ฉินฺนปาทา วิย
ปตฺนตา อวฏฺฏนฺตา ปรีวตฺตนา มหาสทฺเทน ปรีเทวีสุ ฯ
ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๐๘๕]เต สฺ มตฺตา กิลนฺตาว สมฺปตฺนติ วนิพฺพกา
นิกฺขมฺนเต มหाराเช สิวินํ ฎฺจวฑฺฒเนติ ฯ

ตตฺถ เต สฺ มตฺตาถิ เอตฺถ สฺกาโร นิปาตมตฺโต
เต วนิพฺพกาถิ อตฺถโถ ฯ มตฺตา กิลนฺตาวาถิ มตฺตา วิย
จ กิลนฺตาวาถิ หุตฺวา ฯ สมฺปตฺนตีติ ปรีวตฺตติวา ฎฺมมฺย
๑. ม. ตถา ทาสินี ฯ ๒. ม. เทสีติ ฯ ๓. ม. อทา ตวนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาตกั หนา 435

ปตฺนติ ฯ อจฺเจจฺจํ วตฺตติ ฉินฺทิสฺสุ วต(๑) ฯ ยถาติ เยน
การณฺน ฯ อติยฺกฺขาติ ภูตเวชฺชาปี อิกฺขณฺิกาปี ฯ เวสฺสวราติ
อุทฺทททิตฺธา โอิโรชฺปาตกา ฯ วจนฺตฺเถนาติ วจนฺการณฺน ฯ
สมฺมหา รฏฺฐา นิรชฺชตีติ อตฺตโน รฏฺฐา นิกจฺจติ ฯ ความณฺเียกิตฺติ
หตฺถาจรฺเยหิ ฯ ชาติเยติ ชาติสมฺปนฺเน ฯ ความณฺเียกิตฺติ
อสฺสาจรฺเยหิ ฯ อินฺทียาจาปฺচারิโกติ อินฺทียे จ อจาเป(๒) จ
ชาเรณฺเตหิ ฯ ทีเป โอลิปี เวยฺยฺกฺเมติ ทีปิจมฺมพฺยฺกฺจมฺเมหิ
ปฺริกฺขิตฺเต ฯ เอกเมกา รเถ จิตฺตติ โส กิร เอกกั (๓)อิตฺถิรตฺนั
รเถ จเปตฺวา อฏฺฐหิ วณฺณทาสีหิ (๔) ปฺริวฺตํ อทาสี ฯ

นิกฺขรชฺชหิตฺติ สฺวณฺณนิกฺขสฺสฺตมเยหิ (๕) ปามจฺเกหิ ฯ
อาพารปฺปฺมุขาทิ วิสาลกฺขิณฺฑาทา ฯ หสฺสฺลาติ หสฺตีปฺพุพฺงกมกธา ฯ
สฺสฺสฺลฺลาติ สฺสฺโสณฺโຍ ฯ ตนฺนฺมชฺฉิมมาติ ตนฺนฺมชฺฉิมมฺภา(๖) ฯ
กัสมฺปาจาริโนติ อิช กัสมฺนฺติ รชตฺสฺส นามํ ฯ รชตฺมเยน
จิริปฺปฏิจฺจนฺนภาชเนน สทฺธิเยว อทาสีติ อตฺถโธ ฯ ปทินฺนฺมฺหิตฺติ
ทียมานเ ฯ สมกมฺปฺเถติ ทานานฺุภาเวณ (๗) กมฺปิตฺถ ฯ ยั
ปฺลฺยชฺฉีกโตติ ยั โส เวสฺสนฺตโร ราชา มหาทานํ ทตฺวา
อณฺชลี ปฺลฺยชฺฉห อตฺตโน ทานํ นมฺสฺสฺมาโน สทฺพฺพณฺณตฺถาณฺสฺเสว
๑. ม. วตฺตติ นิปาตมตฺตํ ฯ ๒. ม. อิลฺลฺยฺยจฺ จาปฺญจ ฯ
๓. ม.เอกเมกั ฯ ๔. ม. อฏฺฐอฏฺฐวณฺณทาสีหิ ฯ
๕. ม. สฺวณฺณสฺสฺตมเยหิ ฯ ๖.ม . กรตฺลมิว ตนฺนฺมชฺฉิมมภาคา ฯ
๗. ม. ทานเตเชน ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 436

เม อิทํ ปจฺจโย โหตุติ ปณฺชลิกโต อโหสิ ตํปี ภิสนกเมว(๑)
อโหสิ ฯ ตสฺมี ขณฺ ปจฺวี กมฺปิตุถาติ อตุโถ ฯ นรชชตีติ
เอวํ ทตฺวาปี นิคฺจฺจติเยว น นํ โกจิ นีวเรตีติ อตุโถ

ตทา ปน เทวตา(๒) ชมฺพุทฺธิปตเล ราชนํ เวสฺสนุตโร ราชา
ขตฺติยกณฺณาทิกํ (๓) มหาทานํ เทตีติ อโรจยีสฺสุ ฯ ตสฺมา [๔]
ขตฺติยา เทวตานุภาเวน อคฺนตฺวา ตา ขตฺติยกณฺณาโย
คณฺหิตฺวา ปกฺกมฺีสฺสุ ฯ

เอวํ ขตฺติยพฺรหฺมณฺเวสฺสสุทฺทาทย โศสฺส ทานํ กเหตุวา
ปกฺกมฺีสฺสุ ฯ อปี จ ตสฺส ทานํ ททฺนตฺสเสว สายํ อโหสิ ฯ
โส อตฺตโน นีเวสฺนเมว คนฺตฺวา มาตาปีตโร วนฺทิตฺวา เสว
กมฺิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา อลงฺกตรเถน มาตาปีตฺนํ วสนฺภูจฺานํ
กโต มทฺทํ เทวีปี อหํปี สามินา สทฺธิ คนฺตฺวา สสฺสฺสสฺสฺเร(๕)
อนฺุชานาเปสฺสามิตี เตน(๖) สทฺธิ คตา ฯ มหาสตุโต ปีตฺริ
วนฺทิตฺวา อตฺตโน คมนภาวํ กเถสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๐๘๖] อามนฺตยิตฺถ ราชนํ สลฺยชฺย ฌมฺมิกํ(๗) วริ

อวฺรทฺทสิ มํ เทว วงฺกํ กจฺจนามิ ปพฺพตฺ

เย หิ เกจิ มหาราช ภูตาเย จ ภวิสฺสเร

- # ๑. ม. ตทาปี ภิสนกเมว ฯ ๒. ม. เทวตาโย ฯ
- # ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม.เอตฺถนฺตเร เตตี ทิสฺสติ ฯ
- # ๕. ม. มาตาปีตโร ฯ ๖. ม. เตนว ฯ ๗. ม. ฌมฺมินํ ฯ

อดีตตาเยว กามเหที กจฺจนฺตึ ยมสาธนั
โสฬหัง (๑)สเถ อภิสสึ ยชมาโน สเถ ปุเร
สึวินั วจนฺตฺเถน สมฺหา รฏฺฐา นิรัชฺชหึ
อจฺจนฺตํ ปฏฺฐิสฺวิสฺส วเน พาวมิกาภิณฺเณ
ขคฺคทีปฺนิเสวิท

อหัง ปุณฺณานิ กโรมิ ตฺมุเห ปงฺกมฺหึ สึทถาติ ฯ
ตตฺถ ชมฺมิกั วรณฺตึ ชมฺมิกราชฺฐนั อนฺตเร อุตฺตมึ ฯ
อวรฺุทฺฐสึตฺติ รฏฺฐา นิหฺรสิ ฯ ภูตฺาติ อดีตฺา ฯ ภาวิสฺสเรติ
เย จ อนาเคเต ภาวิสฺสนฺตึ ปจฺจบุปฺนเน จ นิพฺพตฺตา ฯ
โสฬหัง สเถ อภิสสนฺตึ โส อหัง อตฺตโน นกรวาสิโนเยว
ปีเพสึ กึ กรอนฺโต ฯ ยชมาโนติ ทานั ททมานो ฯ สเถ
ปุเรติ สกปาสาเท ฯ ปาลิยฺ ปน โสฬหัง ทานั ททมานอติ
ลิจิถํ ฯ นิรัชฺชหนฺตึ นิกฺขมฺนฺโต อหัง ฯ อจฺจนฺตฺนฺตึ ยํ อรณฺเณ
วสนฺเตน ปฏฺฐิสฺวิตฺพุฬฺ พุกฺขั ถํ ปฏฺฐิสฺวิสฺสामी ฯ ปงฺกมฺหึตฺติ
ตฺมุเห ปน กามปงฺเก สึทถาติ วทตี ฯ

อิติ มหาสฺตุโต อิมานิ จคฺคูหิ คภาหิ ปีตฺรา
สทฺธิ์ กเถตฺวา มาตฺ สนฺตึกั คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ปพฺพชฺชั
อนุชานาเปนฺโต อาห

[๑๐๘๘]อนุชานาหิ มํ อมฺม ปพฺพชฺชา มม รุจฺจติ
 โสฬหัง สเถ อภิสสึ ยชมาโน สเถ ปุเร

๑. ม. สุวาหุ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 438

สีวิน วจนตเถน สมุหา รฎฐา นิรัชหัง
อมนุตฺ ปฎิเสวิสสั วเน พาพมิกากิณเณ
อหัง ปุณณานิ กโรมิ วงกั กจฺจามิ(๑) ปพฺพตฺนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา ผุสฺสตี อห

[๑๐๘๘]อนุชานามิ ตํ ปุตฺต ปพฺพชฺชา เต สมิชฺชตฺต

อญฺจ มทฺที กถฺยาณิ สฺสณฺณา ตฺนุชฺชมิมา

อจฺจตํ สห ปุตฺเตหิ ก็ อรณฺเณ กริสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ สมิชฺชตฺตติ ฌาเนน สมิทฺธา โหตุ ฯ อจฺจตฺนฺติ

อจฺจตฺ อีเชว โหตุติ วทติ ฯ

เวสฺสนตฺโร อห

[๑๐๘๙]นาหิ อกามา ทาสีปี(๒) อรณฺณํ เนตฺตฺมฺสฺสเห

สเจ มํ อิจฺจติ อเนวคฺ สเจ เนจฺจติ อจฺจตฺตติ ฯ

ตตฺถ อกามาติ อมฺม ก็ นามตํ กเถ อหิ อนิจฺจาย

ทาสีปี เนตฺตฺ น อุตฺสฺหามิ ฯ

ตโต ราชา ปุตฺตตฺสฺส กถิ สุตฺวา สฺสณฺหิ ยาจิตฺ

ปฎิปชฺชติ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อห

[๑๐๙๐]ตโต สฺสณฺหิ มหาราชา ยาจิตฺ ปฎิปชฺชต

มา จฺนฺทฺนสมฺจาเร รโชชฺลลํ อธารยิ

๑. ม. ตุมฺเห ปงฺกมฺหิ สีทถาติ ฯ ๒. ม. ทาสีมปี ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 439

กาลิยานิ ปรธาเรตฺวา(๑) กุสจිරมธารยิ
ทุกฺโข วาโส อรณฺยสุมี มา หิ ตฺวํ ลกฺขณฺณ คมิตฺติ ฯ

ตตฺถ ปฎิปชฺชถาติ ภิกฺขเว ปุตฺตสฺส กถิํ สุตฺวา ราชา
สุณฺหิ ยาจิตฺติ ปฎิปชฺชิ ฯ มา จนฺทนสมฺมาจเรติ โลหิตจนฺทนเนน
ปรีกัณฺณสรีเร ฯ มา หิ ตฺวํ ลกฺขณฺณ คมิตฺติ สุกฺกลกฺขณเนน
สมนฺนาคเต มา หิ(๒) ตฺวํ อรณฺยํ คมิตฺติ ฯ

[๑๐๕๑]ตมพรวี ราชปุตฺติ มทฺธิ สพฺพวงฺกโสภณา
นาหนตฺติ สุขมิจฺเจยฺยึ ยํ เม เวสฺสนฺตรํ วินาติ ฯ
ตตฺถ ตมพรวีติ ตํ สสฺสุริ อพฺรวี อโวจ(๓) ฯ

[๑๐๕๒]ตมพรวี มหาราชา สิวินํ รฏฺฐวฑฺฒโน
อิงฺฆม มทฺธิ นิสამเหติ วเน เย โหนฺติ ทฺสฺสหา
พหู กิฎฺฐา ปฏฺงกา จ มกฺสา มธฺมกฺขิกา
เตปิ ตํ ตตฺถ หีเสยฺยึ ตนฺเต ทฺกฺขตฺริ สียา
อปฺเร ปสฺส สนฺดาเส (๔) นทินฺนุปนฺเสวิเต
สปฺปา อชฺครา นาม อวิสา เต มหพฺพล (๕)
เต มนฺุสฺสํ มิคํ วาปี อปีจาสนฺนมากตฺ(๖)
ปรีกฺขิปิตฺวา โภเคหิ วสฺมาเนนฺติ อตฺตโน
อณฺเณปี กณฺหาชฺฎิโน อจฺฉา นาม อมฺมมิกา

๑. ม. มา กาลิยานิ ฐาเรตฺวา ฯ ๒. ม. หิสทฺโท นตฺถิ ฯ

๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. สนฺดาเป ฯ

๕. ม. มหพฺพลา ฯ ๖. ม. อปี มาสนฺนมากตฺ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 440

น เตหิ ปุริโส ธิฏฺโฐ รุกฺขมารุຍห มุญฺจติ
สงฺฆมฺภุญฺยนฺตา สิงฺฆานิ ติกฺขคฺคานิ ปหาริโน(๑)
มหีสฺวา(๒) วิจฺรนฺเตตฺถ นที โสตุมฺพริ ปติ
ทิสฺวา มิคานํ ยฺถานํ ควํ วิจฺรนฺตํ วเน
เชนฺว วจฺฉคิฑฺฐาว กถํ มทฺธิ กริสฺสตี
ทิสฺวา สมฺปติเต โฆเร ทุมฺมคฺเคสุ ปลฺวจฺจเม
อเขตตฺตณฺณาย เต มทฺธิ ภฺวิตนฺเต(๓) มหฺพฺภยํ
ยา ตวํ สีวาย สฺตฺวาน มหุํ อุตฺตสฺเต(๔) ปฺเร
สา ตวํ วจฺกํ อนฺุปฺปตฺตา(๕) กถํ มทฺธิ กริสฺสตี
จิตฺ มชฺฉนฺตฺติเก กาเล สนฺนินฺนินฺเนสุ ปกฺขิสฺ
สุณฺเดว พฺรหารณฺณํ ตตฺถ กิํ กนฺตุมิจฺฉสฺตีติ ฯ

ตตฺถ ตมฺพฺรวิติ ตํ สุณฺหํ อพฺรวิ ฯ อปฺเร ปสฺส

สนฺตาสฺเตติ อณฺเณปี สนฺตาสฺส ภยชนฺเก ปสฺส ปสฺสสาหิ(๖) ฯ
นทีนฺุปนิเสฺวิตฺติ นทีนํ อฺุปนิเสฺวิตฺเต อาสนฺนฺุจฺจาเนน นทีนฺุเก
วสนฺเตติ อตฺโถ ฯ อวิสาติ นินฺุพิสา ฯ อปฺิจาสนฺนฺุติ อาสนฺนํ
อตฺตโน สรรีฬฺสํ อากตฺนฺุติ อตฺโถ ฯ อมฺมมิกาคฺติ อมฺกรา
มิกา ฯ ทุกฺขาวหา มิกาคฺติอตฺโถ ฯ นที โสตุมฺพริ ปติติ
โสตุมฺพฺรายนาม นทฺธิยา ตีเร ฯ ยฺถานนฺุติ ยฺถานิ ฯ อยเมว
๑. ม. ติกฺขคฺคาคฺติปฺปหาริโน ฯ ๒. ม. มหีสฺวา ฯ ๓. ม. ภฺวิสฺสเต ฯ
๔. ม. มหุํ อุตฺตสฺตีติ ฯ ๕. ม. วจฺกมฺนฺุปฺปตฺตา ฯ ๖. ม. เปกฺข ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 441

[๑]ปาโจ ฯ เชนฺว วจฺจกิทฺฐาวาติ ตว ทารเก อปฺสฺสนฺติ
วจฺจกิทฺฐา เชนฺว วิย กถํ กริสฺสฺสตี ฯ วกาโร ปเนตฺถ
นิปาตมตฺโตว ฯ สมฺปติเตติ สมฺปตฺนฺเต ฯ โฆเรติ กีสฺนเก
วิรูเป ฯ ปลวฺงฺกเมติ มกฺกณฺเฑ ฯ อเขตฺตณฺญาติ อรณฺเณ
ณฺมียํ อกฺุสฺตาย(๒) ฯ ภาวิตฺนฺเตติ ภาวิสฺสฺสตี เต ฯ ยา ตฺวํ สีวาย
สุตฺวานาติ สิงฺคาลิยา สทฺทํ สุตฺวา ฯ มหฺนฺติ(๓) นกฺเร วสฺนฺตีปี
ปฺนปฺปฺนํ อุตฺตสฺสตี ฯ สฺจนฺเตวาติ นทฺติ สทฺทํ กโรติ(๔) วิย ฯ

[๑๐๕๓]ตมพฺรวิ ราชนฺตฺติ มทฺที สพฺพงฺกโสภณฺนา
ยานิ เอตานิ อกฺุขาสี วเน ปฏฺิภายานิ เม
สพฺพานิ อภิสฺมโภสฺสํ คจฺจนฺเณว รเถสภ
กาสํ กุสํ โปตฺกิลํ อฺุสิริ มฺุณฺชปฺพพฺชํ
อฺุรสา ปนฺนทฺเฮสฺสามิ นาสฺส เหสฺสามิ ทฺุณฺนยา
พฺนุหิ วตฺตจฺริยาหิ กุมาริ วินฺนทฺเต ปตี
อฺุทฺรสุสฺสปโรเชน โคหฺนฺเวณฺจเนน จ
อฺุคฺคิสฺส ปาริจฺริยาย อฺุทฺกมฺมชฺชเนน จ
เวรพฺยํ กณฺฑกํ โลกํ คจฺจนฺเณว รเถสภ
อฺุปีสฺสา โหติ อฺุปฺปตฺโต อฺุจฺจนฺจํ ปรีภฺณชิตฺตุ(๕)
โย นํ หตฺถे คเหตุวาน อฺุกามํ ปรีภฺณชิตฺติ

- # ๑. ม. เอตถนฺตเร วาสทฺโท อตฺถิ ฯ ๒. ม. อรณฺณณฺมียํอกฺุสฺตตาย ฯ
- # ๓. ม. มหฺนฺติ ฯ ๔. ม. สฺจนฺเตวาติ นทฺติ วิย สฺจนฺตํ ฯ
- # ๕. ม. อฺุจฺจนฺจํปรี ภฺณชิตฺตุ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 442

เวรพฺยํ กญฺจํ โลก	คจฺจนฺณเวว รเถสภ
เกสคฺคหณฺมกุเขปา	ญฺมฺยาจ ปฺริสุมฺภนา
ทตฺวา จ โน ปกฺกมฺติ	พฺหุํ ทุคฺขํ อนปฺปํ
เวรพฺยํ กญฺจํ โลก	คจฺจนฺณเวว รเถสภ
สุกฺกจฺฉวี เวรเวรา	ทตฺวา สุกฺกคฺคมาณีโน
อกามํ ปฺริกทฺตฺพนฺติ	อุคฺคกฺกฺกเวว วายสา
เวรพฺยํ กญฺจํ โลก	คจฺจนฺณเวว รเถสภ
อปี ฌาติ กุเล ฌิเต(๑)	กํสปฺปชฺโชตเน วสํ
เนวาติวากฺขํ น ลภ	ภาตฺตฺหิ สจฺฉิเกหิ(๒) จ
เวรพฺยํ กญฺจํ โลก	คจฺจนฺณเวว รเถสภ
นคฺคา นที อนุทกา	นคฺคํ รญฺจํ อราชาภิ(๓)
อิตฺถิปี วิชฺวา นคฺคา	ยสฺสาปี ทส ภาตโร
เวรพฺยํ กญฺจํ โลก	คจฺจนฺณเวว รเถสภ
ชฺโช รตฺตส ปญฺญาณํ	ฐโม ปญฺญาณมคฺคิโน
ราชา รญฺจสฺส ปญฺญาณํ	ภตฺตา ปญฺญาณมิตฺติยา
เวรพฺยํ กญฺจํ โลก	คจฺจนฺณเวว รเถสภ
ยา ทลิตฺถี ทลิตฺทสฺส	อจฺจฺจมา อจฺจฺจสฺส กิตฺติมา
ตํ เว เทวา ปสฺสนฺติ	ทุคฺคํ หิ กโรติ สา
สามิกํ อนุพฺนฺธิสฺสํ	สทา กาสาย วาสิณี
ปจฺพยาปี อภิขชฺนฺตฺยา	เวรพฺยํ กญฺจิกิตฺติยา

๑. ม. ฌิเต ฯ ๒. ม. สจฺฉิณีหิปี ฯ ๓. ม. อราชาภิ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสสูตรชาตกัม หน้า 443

อปี สาศกรปริยนต์	พหุวิตตธัมมเห
นानารตนปริปุรี	นิจเฉ เวสสสูตรัง วินา
กถนุญ ตาสัม ทย	สุขรา วต อิตถิโย
ยา สามิกเก ทุกุชิตมเห	สุขุมิจฉนตติ อตตโน
นิกุขมนุตเต มหาราเช	สิวินัง รกฎจวฏฒเน
ตมมเห อนุพณุชิสลัม	สพพกามทโท หิ เมตติ ฯ

ตตตถ ตมพรวีติ ภิกขเว มทเท รณโณ วจัน สุตวา ตัม
 ราชานัม อพรวี ฯ อภิสสมโภสสนตติ สหิสสามิ อภิวาเสสสามิ ฯ
 โปตถกิลนตติ โปตถกิลตถิม ฯ ปนุทเทสสามิตติ เทวธา กตวา
 เวสสสูตรส ปุโรโต คมิสสามิ ฯ อุตรสสุปโรธนาติ อุปวาเสน
 ขุพาธิวาเสน ฯ โคหนุเวฏฐเนนาติ วิสาลกภูโย โอนตปสสา [๑]
 จ สามิกัม ลภนตติตถิ ตตวา (๒) โคหนุนา กภูผลกัม โภภาเปตวา
 เวฏฐเนน ปสสานิ โอนาเมตวา กุมาริกา ปตี ลภนตติ (๓) ฯ
 กภูกนตติ อสาดัม ฯ กจจณญเววาติ คมิสสามิเยว ฯ

[๔] อปุปตฺโตตติ อสสา วิธวาย อจฺฉนิฏฺฐกัม ปริภุญชิตฺตุ
 อนนฺจฺฉนวิโกเยว (๕) ฯ โย นนตติ โย นิจจจฺโจ ตัม วิธว
 อนิจฺฉนมานญญเวว หตฺถถ คเหตุวา กฏฒตติ ฯ เกสคฺคณนฺมุกเขปา
 ญมฺยา จ ปริสฺสมภนนาติ อสสามิกัม อิตถิ หตฺถปาเทหิ

- # ๑. ม. เอตถนตฺเร อิตถิโยติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๒. ม. ลภตติ ฯ ๓. ม. เอตถนตฺเร อปฺสสา โหตฺตีติ ทิสฺสนตติ ฯ
- # ๕. ม. อจฺฉนิฏฺฐกมฺปิ ภุญชิตฺตุ อนนฺจฺฉนวิโกว ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 444

เกสคคหณั อุกุเขปา ภูมียิ ปาเตนุติ เอตา อวมณณา
นาตีกุมนนุติ(๑) ฯ ทตฺวา จาติ อสุสามิกาย อิตฺติยา เอวรูป
พหุ อนุปปกั ทุกุขั ปโร ปุริโส ทตฺวา จ ฯ โน
ปกุมนตฺติ ตั นีราสโก โอลเอนุโตว ติกุสฺสตี ฯ

สุกุกจจวตี นหานียจจณเณหิ อุกุภคฺคิตฺตวิวณณา(๒) ฯ
เวรเวรตฺติ วิธวตฺติกา(๓) ฯ ทตฺวาติ กิณฺจิทเวว อปฺปมตฺตกั ธน
ทตฺวา ฯ สุกุกคฺคมาโนนฺติ มยฺ สุกุกคฺคาติ มณฺณมานา ฯ
อกามนฺติ ตั วิธวํ อสุสามิกํ อกามํ ฯ อุลुकฺคเณว วายสาติ กากา
วีย อุลุกั ปริกทฺตมนฺติ ฯ กัสปฺปชฺโชตเนนฺติ สุวณฺณภาชเนนฺติ(๔)
ปชฺโชตนฺเต ฯ วสนฺติ เอวรูปเปปี ฌาตีกุเล วสมานา ฯ
เนวาทิวากุขั น ลเกติ อยฺ อิตฺติ นิสฺสามิกา ยาวชิวํ
อมุหากคฺคเณว ภารา ชาตาทิ อาทีนึ วจนานึ วทนฺเตหิ
ภาตฺตฺหิปี สชฺเคหิปี(๕) อตฺติวากุขั ครหวนฺนํ เอตฺตํ วจนํ เนว น
ลเก ลเกติเยว ฯ ปณฺณณานนฺติ ปากุณฺณาวกรณฺณํ ฯ ยา ทลิตฺตฺหิ
ทลิตฺตฺทสฺสาติ เทว กิตฺตฺติสมฺปนฺนา ยา อิตฺติ อตฺตโน สามิกสฺส
ทลิตฺตฺทสฺส ทุกุขปฺปตฺตสฺส กาลे สยฺปี ทลิตฺตฺหิ สมานา
ทุกุขา จ โหติ(๖) ฯ ตสฺส สามิกสฺส อทฺตสฺส สุกุขปฺปตฺตสฺส
๑. ม. ปาตนฺนุติ เอตานิ อวมณฺณนानิ กตฺวา อตฺตีกุมนนฺติ ฯ
๒. ม. อุกุภคฺคิตฺตวิวณณา ฯ ๓. ม. วิธวตฺติกา
ปุริสา ฯ ๔. ม. สุวณฺณภาชนาภาเยว ฯ ๕. มง สชฺคินฺนึหิปี ฯ
๖. ม. ทุกุขาว โหติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตํ หน้า 445

กาเล เตเนว สทฺธิ อฑฺฒา สุขปฺปตฺตา โหติ ฯ ตํ เว เทวา
ปัสฺสนตฺติ เทวาปี ตํ เอวรูปํ อิตฺถิ ปัสฺสนตฺติ ฯ อภิชฺชนตฺยาติ
อภิชฺชนตฺยา สเจปี หิ อิตฺถิยา สกฺลปจฺวี น ภิชฺชติ สกฺลา
ปจฺวียา सा ज इत्सरा โหति तदापि वेत्थपुं ग्लुकमेवाति
อตุโถ ฯ สุขรา วต อิตฺถิโยติ สฺกฺขุ ขรา วต อิตฺถิโยติ ฯ

[๑๐๕๔]ตมพฺรวิ มหาราชา มทฺธิ สพฺพงฺคโสภนํ

อิม เต ทหฺรา ปฺตฺตา ชาลิ กณฺหาชิณา จุโก

นิกฺขิป ลกฺขณ กจฺฉ มยฺนเต โปสฺยามเสติ ฯ

ตตฺถ ชาลิ กณฺหาชิณา จุโกติ ชาลิ จ กณฺหาชิณา จาติ

อุโก ฯ นิกฺขิปาติ อิม นิกฺขิปีตฺวา จเปตฺวา(๑) กจฺฉาหิติ ฯ

[๑๐๕๕]ตมพฺรวิ ราชนฺตฺติ มทฺธิ สพฺพงฺคโสภ นา

ปียา เม ปฺตฺตกา เทว ชาลิ กณฺหาชิณา จุโก

ตฺยมฺหํ ตตฺถ รมิสฺสนตฺติ อรณฺเย ชีวโสภินนฺติ(๒) ฯ

ตตฺถ ตฺยมฺहनฺติ เต ทารกา อมฺหากํ ตตฺถ อรณฺเย ฯ

ชีวโสภินนฺติ อวิคตโสภานํ หตฺย รมิสฺสนตฺติ(๓) อตุโถ ฯ

[๑๐๕๖]ตมพฺรวิ มหาราชา สิวินํ รกฺขจฺจทฺตโน

สาลินโอมฺหนํ (๔)ภฺตฺวา สฺจิมฺสฺสฺเสจฺฉนํ

รฺกฺขผลานิ ภฺตฺชนฺตา กถิ กานฺหฺติ ทารกา

ภฺตฺวา สตปฺเล กิเส โสวณฺเณ สตราชิเก

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. ชีวโสภินนฺติ ฯ

๓. ม. รมยิสฺสนตฺติ ฯ ๔. ม. สาลินํ โอมฺหนํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 446

รูกฺขปตฺเตสุ ภูณฺชนฺดา กถํ กานฺหนฺติ ทารกา
กาสิยานิ ปฺชารตฺวา (๑) โขมโกทุมฺพรานิ จ
กฺุสจฺรานิ ชาเรณฺดา กถํ กานฺหนฺติ ทารกา
วฺยฺหาหิ ปฺรียายิตฺวา สิวิกาย รเถน จ
ปตฺติกา ปฺริชานฺดา กถํ กานฺหนฺติ ทารกา
กฺุฎฺฐาคารํ สยิตฺวาน นีวาเต สฺมุสฺสิตกฺุคฺคเพ (๒)
สยณฺดา รูกฺขมฺลสฺมี กถํ กานฺหนฺติ ทารกา
ปฺลลฺงเกสุ สยิตฺวาน โคนเก จิตฺรสนฺนฺธิเต
สยณฺดา ตินฺนสนฺนฺธาเร (๓) กถํ กานฺหนฺติ ทารกา
กนฺธิเคน (๔) วิลิมฺเปตฺวา อกฺุคฺคจฺนฺทเนน จ
รชฺชชฺลานิ (๕) ชาเรณฺดา กถํ กานฺหนฺติ ทารกา
จามรโมรหฺตฺเถหิ วิชิตฺงฺคา (๖) สุเข จิตฺตา
สฺมุจฺจา จํเสหิ มกเสหิ กถํ กานฺหนฺติ ทารกาติ ฯ

ตตฺถ สตปฺเล กํเสติ ปฺลสฺเตน กตฺตาย กาลฺยจฺนปฺาติยา ฯ

โคนเก จิตฺรสนฺนฺธเตติ มหฺาปฺิฏฺฐิ กภาพโกชเวหิ เจว จิตฺรสนฺนฺธเรหิ
จ สนฺนฺธเต (๗) ฯ จามรโมรหฺตฺเถหิตี จามเรหิเจว โมรหฺตฺเถหิ จ
วิชิตฺงฺคา ฯ

๑. ม. กาสิยานิ จ ชาเรตฺวา ฯ ๒. ม. สฺมุสฺสิตกฺุคฺคเพ ฯ ๓. ม. ตินฺนสนฺนฺธาเร ฯ

๔. ม. กนฺธิเคน ฯ ๕. ม. รชฺชชฺลลฺานิ ฯ ๖. มง วิชิตฺงฺคา ฯ

๗. ม. มหฺาปฺิฏฺฐิ กภาพชเว เจว วิชิตฺตเก สนฺนฺธเร จ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกั หน้า 447

เอวี่ เตลั สลุตปนุตานณฺเวย รตฺติ วิภายิ สุริโย
อุคฺคจฺฉิ ฯ มหาสตุตฺตสฺส จตฺตสินฺชวยุตฺตํ อลงฺกตรธํ อานตฺวา
ราชทฺวารเร จปยีสฺสุ ฯ มทฺที เทวี สสฺสสฺสสุเร วนฺทิตฺวา
เสสฺสิตฺถิโย อปฺโบลเกตฺวา เทว ปฺตุเต อาทาย เวสฺสุนฺทรโต
ปจฺมตฺรํ คนฺตฺวา รเถ อฏฺฐาสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๐๕๑]ตมพฺรวิ ราชปฺตุตี มทฺที สพฺพงฺคโสภนา
 มา เทว ปรีเทเวสิ มา จ ตฺวํ วิมโน อหุ
 ยถา มยํ ภวิสฺสาม ตถา เหสฺสนฺติ ทารกา
 อิทํ วตฺวาน ปกฺกามิ มทฺที สพฺพงฺคโสภนา
 สิวิมฺกุเณน อเนวสิ ปฺตุเต อาทาย ลกฺขณาติ ฯ

ตตฺถ สิวิมฺกุเณนาติ สิวิริณฺณา คนฺตพฺพมฺกุเณน ฯ

อเนวสิตี ตํ อคฺมาสิ ปาสาทา โอตฺริตฺวา รธํ อภิรุหิตี อตฺถโธ ฯ

[๑๐๕๒]ตโต เวสฺสุนฺทรโร ราชา ทานํ ทตฺวาน ขตฺติโย
 ปิตฺุ มาตุ จ วนฺทิตฺวา กตฺวา จ นํ ปทกฺขิณํ
 จตฺวาหิ รธํ ยุตฺตํ สีมฺมารุยฺห สินฺชวํ
 อาทาย ปฺตุตฺตทารณฺจ วงฺกํ ปายาสิ ปพฺพตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ ตโตติ ภิกฺขเว ตสฺสา มทฺทียา รธํ อภิรุหิตฺวา

จิตฺกาเล ฯ ทตฺวานาติ หิยโย ทานํ ทตฺวา ฯ กตฺวา จ นํ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 448

ปทกขินนุติ ปทกขินณจ กตฺวา ฯ นนฺติ นิปาตมตฺตํ ฯ

[๑๐๕๕]ตโต เวสฺสนนฺตโร ราชานํ เยนาสี พหุโก ชโน
อามนฺต โข ตํ กจฺจนาม อโรคา โหถ ฅาตโยติ ฯ

ตสฺสตุโถ ภิกฺขเว ตโต เวสฺสนนฺตโร ราชานํ ยมฺหิ(๑)
จานน เวสฺสนนฺตโร ราชานํ ปสฺสิสฺสามาติ พหุโก ชโน จิตฺ
อาสี ตตฺถ รธํ เปเสตฺวา มหาชนํ อามฺปฺจณฺนโต อามนฺต
โข ตํ กจฺจนาม อโรคา โหถ ฅาตโยติ อาห ฯ ตตฺถ
ตนฺติ นิปาตมตฺตํ ฯ ภิกฺขเว [๒] เวสฺสนนฺตโร ราชานํ ฅาตเก
อาห ฅาตกา(๓) ตุมฺเห อามนฺเตตฺวา มยํ กจฺจนาม ตุมฺเห สฺสุขิตา
โหถ นิทฺทุกฺขาติ ฯ

เอวํ มหาสตฺเต มหาชนํ อามนฺเตตฺวา อปฺปมตฺตา
โหถ ทานาทินิ ปฺลฺณยานิ กโรธาทิ เตสํ โอวาทํ ทตฺวา(๔)
กจฺจนเต โพธิสฺตตฺส มาตา ปฺตฺโต(๕) ทานจิตฺตโก ทานํ เทตฺติ
อากรณฺเห สทฺธิ สตฺตรตฺนปฺุรานิ สกฺกฺยานิ อุโภสุ ปสฺเสสุ
เปเสสิ ฯ โสปี อตฺตโน กายารุพฺพหเมว อากรณฺณจํ
โอมฺลจิตฺวา สมฺปตฺตยาจกานํ อฏฺฐารส วาเร ทตฺวา อวเสสํ
สพฺพํ อทาสี ฯ โส นครา นิภฺขมิตฺวา นีวตฺติตฺวา นครํ(๖)
โอลเกตฺกาโม อโหสิ ฯ อถสฺส มนํ ปฏฺิจจ รทปฺปมาเณ จานน

๑. ม. ยตฺถ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตโตติ ทิสฺสติ ฯ

๓. ม. อยํ ปาโง นตฺถิ ฯ ๔. ม. โอวาทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ

๕. ม. โพธิสฺตเต มาตา ปฺตฺโต เม ฯ ๖. ม. อยํ ปาโง

นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตํ หน้า 449

ปจฺวี(๑) ภิชฺชิตฺวา กุลาจกุกํ วยิ ปริวตฺติตฺวา รถํ นคราภิมุขํ
อกาสิ ฯ โส มาตาปีตุนํ วสนภูจฺจํ โอลิเกสิ ฯ เตน
การุญเณน ปจฺวีกรมฺปาทโย อเหตุ (๒) ฯ

เตน วุตฺตํ ฯ

[๑๑๐๐]นิภุมิตฺวาน นครา นีวตฺติตฺวา วิโลเกเต

ตทาปี ปจฺวี กรมฺปี สีนฺรวณวภูตฺกาติ ฯ

สยํ ปน โอลิเกตฺวา มทุทึปี โอลิเปตฺ(๑) คากมาห

[๑๑๐๑]อิงฆ มทุทึ นิสาเมหิ รุมมรฺูปว ทิสฺสติ

อวาาโส(๔) สิวิสฺสภูจฺสส เปตฺติกํ ภาวนํ มมนฺติ(๕) ฯ

ตตฺถ นิสาเมหิติ โอลิเกหิ ฯ

อถ มหาสฺตฺโต สหชาเต สภูจิสฺสสฺส อมจฺเจ จ

เสสชนนฺจ นีวตฺตาเปตฺวา รถํ ปาเชนฺโต มทุทึ อาห ภทฺเท

สเจ ปจฺจฺโต ยากกา อากจฺจนฺติ อุปฺชาเรยฺยาสีติ ฯ สวาปี

โอลิเกนฺตี นิสีทึ ฯ อถสฺส สตฺตสฺตกมมหาทานํ สมฺปาปฺณิตฺุ

อสกฺโกนฺดา จตฺตาโร พุราหุณฺณา นครํ คนฺตฺวา กุหิ[๖] ราชาคิ

ปฺจฺจิตฺวา ทานํ ทตฺวา คโตติ วุตฺเต กิ คเหตุวา คโตติ

ปฺจฺจิตฺวา รเณน คโตติ สุตฺวา อสฺเส นํ ยาจิสฺสามาติ

อนฺพนฺธิสฺสุ ฯ อถ มทุทึ เต อากจฺจนฺเต ทิสฺวา ยากกา

๑. ม. มหาปถวิ ฯ ๒. ม. การเณน ปถวิกมฺโป อโหสิ ฯ

๓. ม. มทุทิมปี โอลิเกาเปตฺ ฯ ๔. ม. อวาาสิ ฯ

๕. ม. มมาติ ฯ ๖. ม. เหตุณฺนฺตเร เวสฺสนุตฺโรติ

ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 450

อาคจณฺฺติ เทวติ อาโรเจติ ฯ มหาสตุโต รณํ จเปติ ฯ
เต อาคนตุวา อสุเส ยาจิสฺสุ ฯ มหาสตุโต จตุโร อสุเส
เตสํ อทาสี ฯ

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๑๐๒]ตํ พุราหุมนฺนา อนฺวคम्म เต ตํ อสุเส อยาจิสฺสุ

ยาจิตํ ปฏฺยทาเทสิ จตุนฺนํ จตุโร หยติ ฯ

อสุเสสุ ปน ทินฺเนสุ รตฺฐริ อากาเสยเว อฏฺฐจาสี ฯ

อถ พุราหุมนฺเนสุ กตมตฺเตสุยเว จตฺตาริ เทวปฺตฺตทา โรหิตมิก-
วณฺณนา คนฺตุวา รตฺฐริ สมปฏฺยิจฺจิตฺวา อคมฺิสฺสุ ฯ มหาสตุโต
เตสํ เทวปฺตฺตทาวํ ฅตฺวา อิมํ คาทมาห

[๑๑๐๓]อิจฺฆ มทฺททิ นิสามาหิ จิตฺตฺรูปํ ทิสฺสติ

มิกา โรหิตวณฺณน(๑) ทกฺขินฺนสฺสา วหนฺติมนฺติ ฯ

ตตฺถ ทกฺขินฺนสฺสา วหนฺติ มนฺติ สฺสติกฺขิตา อสุสา วिय มํ
วหนฺติ ฯ

อถ นํ เอวํ คจฺจณฺฺติ อปโร พุราหุมนฺโณ อาคนตุวา

รณํ ยาจิ ฯ มหาสตุโต ปฺตฺตทาริ โอตฺตเรตฺวา รณํ ตสฺส
อทาสี ฯ รเถ ปน ทินฺเน เทวปฺตฺตทา อนฺตรธายิสฺสุ ฯ รตฺสฺส
ปน(๒) ทินฺนทาวํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

๑. ม. มิกโรหิจฺจวณฺณน ฯ ๒. ม. ปนสทฺโท นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกั หน้า 451

[๑๑๐๔]อถตุถ ปณจโม อากา โย นั(๑)รตมยาจถ

ตสฺส ตั (๒)ปฏฺยาเทสิ น จสฺส(๒) ปหโต มโน

[๑๑๐๕]ตโต เวสฺสนุตโร ราชา โอโรเปตฺวา สกั ชนั

อสฺสาสยิ อสฺสรถั พฺราหฺมณสฺส ฐเนสิโนติ ฯ

ตตุถ อถตุถาติ อถตฺสมี (๓) วเน ฯ น จสฺส ปหโต

มโนติ น จสฺส มโน โอลิโน (๔) ฯ อสฺสาสยิติ ปรีโตเสนฺโต

นียฺยาเทสิ ฯ

ตโต ปฏฺจาย ปน เต สพฺเพปิ ปตฺติกาเว อเหตุ ฯ

อถ มหาสตุโต มทฺที อโวจ

[๑๑๐๖]ตุวั มทฺที กณฺหาชินั (๕)กณฺหาหิ

ลหุกา เอสา กนิฏฺจกา

อหิ ชาลึ กณฺหิสฺสามิ (๖)

กรุโก ภาติโก หิ โสติ ฯ

เอวณฺจ ปน วตุวา อูโปปิ (๗) เทว ทารเก องฺเกนาทาย

ปกฺกมึสุ ฯ

ตมตฺถั ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๑๐๗]ราชา กุมาริ อาทาย (๘) ราชปฺตฺติ จ ทาริกั

สมฺโฆทมานา ปกฺกามม อณฺณมณฺณั ปิยิ วทาติ ฯ

ทานกณฺหั นิฏฺจิตั(๙) ฯ

๑. ม. โส ตั ฯ ๒. ม. ยาจิโตทาสิ น จสฺส ฯ

๓. ม. อถ ตสฺมี ฯ ๔. ม. โอลิโน ฯ ๕. ม. กณฺหิ ฯ

๖. ม. กเหตุสามิ ฯ ๗. ม.เอตฺถนฺตเร ขตฺติยาติ ทิสฺสติ ฯ

๘. ม. กุมารมาทาย ฯ ๙. ม. ทานกณฺทวณฺณนา นิฏฺจิตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 452

เต ปฏิปเถ(๑) อากจณฺเต มนุสฺเส ทิสฺวา กุหิ
วงฺกปฺพฺโตติ ปุจฺจนฺติ ฯ มนุสฺสา ทูเรติ วทฺนฺติ ฯ

เตน วุตฺตํ

[๑๑๐๘]ยฺหิ เกจิ มนุชา เอนฺติ อนุมฺกฺเค ปฏิปเถ

มกฺคนฺเต ปฏิปุจฺจาม กุหิ วงฺกตปฺพฺโต

เต ตตฺถ อมฺเห ปสฺสิตฺวา กลฺลัน ปรีเทวฺยฺ

ทกฺขนฺเต ปฏิเวทฺนฺติ ทูเร วงฺกตปฺพฺโตติ ฯ

มกฺกสฺส อุโกสุ ปสฺเสสุ วิวิธผลฺชาริโน รุกฺเข ทิสฺวา
ทารกา โรทฺนฺติ(๒) ฯ มหาสตฺตสฺसानุภาเวน ผลฺชาริโน รุกฺขา
โอนมิตฺวา หตฺถสมฺพสฺสํ อากจณฺติ ฯ ตโต สฺปกกผลาผลานิ
อุจฺจินิตฺวา เตสํ เทติ ฯ ตํ ทิสฺวา มทฺหิ อจฺจริยํ ปเวเทติ(๓) ฯ

เตน วุตฺตํ

[๑๑๐๙]ยฺหิ ปสฺสนฺติ ปวเน ทารกา ผลิเต(๔) ทูเม

เตสํ ผลานํ เหตุมฺหิ อุปโรทฺนฺติ ทารกา

โรทฺนฺเต ทารเก ทิสฺวา อุพฺพิคฺคา วิปฺลา ทูมา

สยเมโวนมิตฺวาน อุปกจณฺติ ทารเก

อิทํ อจฺจเรกรํ ทิสฺวา อพฺภูตํ โลมฺหฺสนํ

สาธฺกัรํ ปวตฺเตสิ มทฺหิ สพฺพงฺกโสภณา

อจฺจเร วต โลกสฺมี อพฺภูตํ โลมฺหฺสนํ

เวสฺสนฺตรสฺส เตเชน สยเมโวนตา ทูมาติ ฯ

๑. ม. ปฏิปถํ ฯ ๒. ม. กนฺทฺนฺติ ฯ ๓. ม. ปเวเทสิ ฯ

๔. ม. ผลิเน ฯ

เชตุตฺตรนกรโต สุวณฺณคิริตาโล นาม ปพฺพโต ปญฺจ-
โยชนานิ ตโต โกนฺติมารา นาม นที ปญฺจโยชนานิ ตโต
อญฺชนาคิริ (๑) นาม ปพฺพโต ปญฺจโยชนานิ ตโต ตฺถวณฺณวิธนาติ-
ทณฺฑพฺรหฺมณคาโม (๒) ปญฺจโยชนานิ ตโต มาตุลนกริ
ทสโยชนานิ อิติ ตํ รกฺขจฺ (๓) เชตุตฺตรนกรโต ตีสโยชนํ โหติ ฯ
เทวตา ตํ มคฺคํ ลํชิจีสฺสุ ฯ เต เอกทิวเสเนว มาตุลนกริ
ปาปฺณีสฺสุ ฯ

เตน วุตฺตํ

[๑๑๑๐] ลํชิจีสฺสุ ปถิ ยถา อนุกรมฺปาย ทารเก

นิกฺขนตทิวเสเนว เจตรกฺขมฺปากมฺนฺติ (๔) ฯ

อุปคจฺจนฺตา จ ปน เชตุตฺตรนกรโต ปาตฺราสสมเย

นิกฺขมิตฺวา สายณฺหสมเย เจตรกฺขเจ มาตุลนกริ สมฺปตฺตา (๕) ฯ

ตมตถิ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๑๑] เต คนฺตฺวา ทิมมทฺธานิ เจตรกฺขมฺปากมม

อิทฺธิ มิตฺติ ชนปทํ พหุํสฺสุโรทนฺนฺติ ฯ

ตทา มาตุลนกรเ สกฺขิจิตฺตยสฺสทฺธานิ วสนฺติ ฯ

มหาสฺตโต อนุโตนกริ อปฺวิสิตฺวา นครทฺวารเ (๖) สาลายํ นิสิตฺติ ฯ

อถสฺส มทฺทํ มหาสฺตตฺสฺส (๗) ปาทฺเส รชํ ปุณฺชิตฺวา ปาท

๑. ม. อญฺจรคิริ ฯ ๒. ม. ทนฺนนิวิกฺขพฺรหฺมณคาโม ฯ

๓. ม. มคฺคํ ฯ ๔. ม. เจตรกฺขจฺ อุปคจฺจนฺติ ฯ

๕. ม. ปตฺตา ฯ ๖. ม. นครทฺวารเเยว ฯ

๗. ม. โพธิสฺตตฺสฺส ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 454

สมุพาหิตฺวา เวสฺสนฺตรสฺส อากตภาวํ ชานาเปสฺสามิตฺติ สาลาโต
นิภฺขมิตฺวา ตสฺส จภฺขุเปเถ สาลทฺวารเ อฏฺฐาสิ ฯ เตน(๑) นครํ
ปวิสนฺติโย จ นิภฺขมฺนฺติโย จ อิตฺถิโย ตํ ทิสฺวา ปริวารេสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๑๒]เจติโย ปริกฺรีสุ(๒) ทิสฺวา ลภฺขณมากตํ

สุขุมาลี อัย(๓) อัยยา ปตฺติกา ปริชาวตี

วฺยหาหิ ปริยาธิตฺวา สิวิกาย รเถน จ

สาชฺช มทฺที อรณฺณสมิ ปตฺติกา ปริชาวตีติ ฯ

ตตฺถ ลภฺขณมากตฺนฺติ สพฺพลภฺขณสมปฺนฺนํ มทฺที อากตํ ฯ
ปริชาวตีติ เอวํ สุขุมาลี วัต หุตฺวา ปตฺติกาวิจฺรติ ฯ
ปริยาธิตฺวาติ ปุพฺเพ เชตฺตตฺตรนฺนเร วิจฺริตฺวา ฯ สิวิกายาติ
สุวณฺณสิวิกาย ฯ

มหาชนฺโน มทฺทีณฺจ เวสฺสนฺตรณฺจ เทว ปฺตฺเต จสฺส
อนาถาคมเนน อากเต ทิสฺวา กนฺตฺวา ราชนํ อาโรเจสิ(๔) ฯ เต
สฏฺฐิสฺสหาสา ราชาโน โรทฺนฺตา ปริเทวฺนฺตา ตสฺส สนฺติกํ
อากมึสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๑๓]ตํ ทิสฺวา เจตปาโมกฺขา โรทฺมานา อูปาคมม

กจฺจि นฺ เทว กุสฺลํ กจฺจิ เทว อนามยํ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. ปริวารีสุ ฯ

๓. ม. วัต ฯ ๔. ม. อาจิกฺขิ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 455

กจจิ ปิตา อโรโค เต สิวินญจ อนามยั
โก เต พลั มหาราช โก นุ เต รถมณฺฑลั
อนสุสโก อรธโก ที่म्मทฺธานมากโต
กจฺจามิตฺเตหิ ปกโต อนุปฺตฺโตติสมิํ ทิสฺนฺติ ฯ

ตตฺถ ทิสฺวาติ ทูรโตว ปสฺสิตฺวา ฯ เจตปาโมกฺขชาติ
เจตราชาโน ฯ อุปากมฺนฺติ อุปสงกมึสฺสุ ฯ กุสฺลนฺติ อาโรคฺยั ฯ
อนามยฺนฺติ นิทฺทุกฺขภาวํ ฯ โก เต พลนฺติ กุหิ นฺ ตว
พลนิกาโย ฯ อนสุสโกติ อนสุสโกเยว(๑) ฯ อรธโกติ อยานโก ฯ
ที่म्मทฺธานมากโตติ ที่म्मกฺกั อากโตติ ฯ ปกโตติ อภิภูโต
อุปฺทฺทฺโต ฯ

อถ เนสึ สฺภูจิสฺสทฺสฺสานั ราชนฺ(๒) มหาสฺตฺโต อตฺตโน
อาคตฺการณั กเถนฺโต อาห

[๑๑๑๔]กุสฺลญฺเจว เม สมฺมา อโถ สมฺมา อนามยั
อโถ ปิตา อโรโค เม สิวินญจ อนามยั
อหิํ หิ กุญฺชริํ ทชฺชั อีสาทนฺตํ อรุพฺพหวิํ
เขตฺตณฺณญ สพฺพยฺทฺธานั สพฺพเสตฺถ กชฺชุตฺตมํ
ปญฺจกฺกมฺพลสฺสณฺณนั ปภินฺนั สตฺตุมทฺทนั
ทนฺตี สฺวาตวิชนีํ เสตฺถ เกลาสฺสาทิสฺสั
สเสตฺจจฺจนฺตํ สฺปฺตฺถเยยฺย(๓)สาถพฺพนั สหตฺถิปิ

๑. ม. อสุสวิริหิตโต ฯ ๒. ม. อิมะ ปาจา นตฺถิ ฯ

๓. ม. อหฺนฺหิ ฯ ๔. ม. สเสตฺจจฺจตฺตํ สอุปฺปาเชยฺย ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 456

อศุคยานัน ราชวาที พุราหุมนานัน อทา(๑) ฐนั

ตสุมิ เม สิวโย กุฑธา ปิตา จุปหโตมโน

อวรุฑฐสิ มั ราชา วงกั กจณามิ ปพพตัม

โอกาสั สุมมา ชานาถ วเน ยตุถ วเสมเสติ(๒) ๗

ตตุถ ตสุมิ เมติ ตสุมิ การณ มยหุ สิวโย(๓) กุฑธา ๗

อุปหโตมโนติ อุปหตจิตโต กุฑโธว หุตวา มั รฎจา

ปพพาเชติ ๗ ยตุถาติ ยสุมิ วเน มยั วเสยยาม ตตุถ โน

วสโนกาสั ชานาถาติ อาห ๗

ตโต ราชานโน อาหุสุ

[๑๑๑๕]สวากตนะเต มหาราช อโถ เต อทุราคตัม

อิสุสโรสิ อนุปโตโต ยั อิฐตุถิ ปเวทย

สากั กิสิ(๔) มฐุมสิ(๔) สุฑฐสาลินโมทนั

ปริภุช มหาราช ปาหุโน โนสิ อากโตติ ๗

ตตุถ ปเวยาติ กเถหิ สพพิ ปฎิยาเทตุวา ทสุสาม ๗

ภิสนุติ ภิสมุลลั ยงกิลยจิ กนุทชาตัม ๗

ตโต เวสสนุตโร อาห

[๑๑๑๖]ปฎิภุคหิตัม ยั ทินุนัน สพพสุส อคุมยั กตัม

อวรุฑฐสิ มั ราชา วงกั กจณามิ ปพพตัม

โอกาสั สุมมา ชานาถ วเน ยตุถ วเสมเสติ(๒) ๗

๑. ม. อทาสหุ ๗ ๒. ม. วสามเสติ ๗ ๓. ม. สิวโย ๗

๔. ม. กิสิ มฐุ มสิ ๗

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 457

ตตถ ปฏิกคหิตนุติ สพพเมตฺ ตุมเหหิ ทินฺนํ มยา จ
ปฏิกคหิตเมว โหตุ ฯ สพพสฺส อคฺขมฺย กตฺนุติ สพพสฺส ตุมเหหิ
มยฺหํ อคฺขมฺย นิเวทฺยํ กตฺมํ อวรุทฺฐสี มํ ราชาทิ ราชานํ
มํ อวรุทฺฐสี รฎฺฐา ปพฺพาเชตี ตสฺมา วฏฺกตเมว(๑)คมิสฺสามิ
ตสฺมี เม อรณฺเณ วสนญฺจานํ ชานาถาติ ฯ

เต ราชานอ อหํสุ

[๑๑๑๗]อิเชว ตาว อจฺจนฺตฺส เจตฺรฎฺฐเ รเถสภ
ยาว เจตา คมิสฺสนุติ รณฺโโล สนฺติกยาจิตฺตุ
นิชฺฌาเปตฺตุ มหาราชํ สีวินํ รฎฺฐจวฑฺฒนํ
ตํ ตํ เจตา ปุรฺกขิตฺวา ปิติตา(๒) ลทฺฐปจฺจยา
ปริวาทเรตฺวาน กจฺจนฺติ เอวํ ชานาหิ ขตฺติยาติ ฯ

ตตถ รณฺโโล สนฺติกยาจิตฺตฺนุติ รณฺโโล สนฺติกํ ยาจนฺตฺถาย
คมิสฺสนุติ ฯ นิชฺฌาเปตฺตฺนุติ ตุมหากํ นินฺทฺโทสภาวํ ชานาเปตฺตุ ฯ
ลทฺฐปจฺจยาติ ลทฺฐปตฺติฎฺฐา ฯ กจฺจนฺตฺติ คมิสฺสนุติ ฯ

มหาสตุโต อาห

[๑๑๑๘]มา โว รุจิตฺถ คมนํ รณฺโโล สนฺติกยาจิตฺตุ
นิชฺฌาเปตฺตุ มหาราชํ ราชาน(๓) ตตถ น อิสฺสโร
อจฺจุคฺคตา หิ สีวโย(๔) พลคฺคา เนคมา จ เย
เต ปรีเสตฺตุมิจฺจนฺติ(๕) ราชานํ มม การณาติ ฯ

๑. ม. วฏฺกตเมว ฯ ๒. ม. ปุรฺกขิตฺวา ฯ ๓. ม. ราชานํ ฯ

๔. ม. สีวโย ฯ ๕. ม. วิธเสตฺตุมิจฺจนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 458

ตตถ ตตถาติ ตตถมี มม นิทุโทสภาว์ นิชฌาปนเ ราชาปี
อนิสฺสโร ฯ อจฺจุคฺคตาติ อติกฺุทฺธา ฯ พลคฺุคฺคาติ พลกาษา
พลนายนกา ฯ

ปฐิสฺเสตฺถุนฺติ(๑) รชชโต นีหริตฺถุ ฯ ราชานนฺติ ราชานปี ฯ
เต ราชาโน อาหิสฺ

[๑๑๑๕]สเจ เอสา ปวตฺเตตฺถถ รฏฺฐสฺมี รฏฺฐจวฑฺฒน
อิเชว รชฺช การเหติ เจเตหิ ปรีวาริโต
อิทฺธิ ฆิตฺถจฺจิทฺ รฏฺฐจฺ อิทฺธิ ชนปโท มหา
มตี กโรหิ ตฺว เทว รชชสฺสมนฺุสาสิตฺถุนฺติ ฯ

ตตถ สเจ เอสา ปวตฺเตตฺถาติ สเจ เอตสฺมี รฏฺฐเจ
เอสา ปวตฺติ ฯ รชชสฺสมนฺุสาสิตฺถุนฺติ รชฺช อนุสาสิตฺถุ ฯ อยเมว
วา ปาโง ฯ

ตโต(๒) เวสฺสนฺุตโร อาห

[๑๑๒๐]น เม นฺุโท มติ อตฺถิ รชชสฺสมนฺุสาสิตฺถุ(๓)
ปพฺพาชิตฺถส รฏฺฐสฺมา เจตปฺุตฺตา สฺุณฺาถ เม
อตฺถุจฺา สิวโย อสฺสุ(๔) พลคฺุคฺคา เนคมา จ เย
ปพฺพาชิตฺถส รฏฺฐสฺมา เจตา รชชเชภิสฺเสจฺย
อสมฺโมทียปี โว อสฺส อจฺจนฺตํ มม การณา

๑. ม. วิธิสฺเสตฺถุนฺติ ฯ ๒. ม. อยฺ ปาโง ฯ ๓. ม. รชชสฺส

อนุสาสิตฺถุ ฯ ๔. ม. สิวโย อาหฺ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 459

สีวีหิ ภูณฺทนนฺจจาปี	วิกฺคโห เม น รุจฺจติโ
อถสฺส ภูณฺทนนฺ โฆริ	สมฺปหาโร อนฺปโปโก
เอกสฺส การณา มยฺหิ	หิเสยฺย พหุโก ชโน
ปฏิกฺคหิตฺติ ยํ ทินฺนํ	สพฺพสฺส อคฺคมิยํ กตฺติ
อวรฺุทฺทสิ มํ ราชา	วงฺกํ กจฺจามิ ปพฺพตฺติ
โอกาสํ สมฺมา ชานาถ	วเน ยตฺถ วเสมฺหเสติ(๑) ฯ

ตตฺถ เจตา รชฺเชภิสฺเสจฺจนฺติ เจตรภูจฺวาติโน กิร เวสฺสันดรํ
 รชฺเชอภิสฺเสจฺจนฺติ (๒) ตุมฺหากํปี เต อตฺถุจฺจา อสฺสุ (๓) ฯ อสมฺโมทियฺนฺติ
 อสามคฺคิยํ ฯ อสฺสาติ ภเวยฺย ภวิสฺสตีตฺยตฺโต ฯ อถสฺสาติ อถ
 มยฺหิ เอกสฺส การณา ตุมฺหากํ ภูณฺทนนํ ภวิสฺสตีติ ฯ

เอวณฺจ(๔) ปน วตฺวา มหาสตุโต อนนฺกปริยาเยน ยาจิโตปี
 รชฺชํ น อิจฺฉิ ฯ อถสฺส เต เจตราชาโน มหนฺตํ สกฺกาโร
 กรีสุ ฯ โส อนฺโตนฺครํ (๕) ปวิสฺตุมฺ น อิจฺฉติ (๖) ฯ อถ นํ สาลเมว
 อลงฺกริตฺวา สานฺธิยา ปริกฺเขปํ กตฺวา มหาสยฺนํ ปญฺญาเปตฺวา
 สพฺเพ ราชาโน อารกฺขํ กตฺวา ปริวารยีสฺสุ (๗) ฯ โส เอกรตฺตี(๘)
 วสิตฺวา เตหิ สํคหิตารกฺโข สาลายํ สยิตฺวา ปุณฺ ทิวเส
 ปาโตว นหาตฺวา นานคฺครสโกชนํ ภูณฺชิตฺวา เตหิ ราชฺหิ
 ปริวโต สาลาโต นิกฺขมิ ฯ เต สญฺจิสฺสหาสา ขตฺติยา เตน
 # ๑. ม. วสามเสติ ฯ ๒. ม. อภิสฺสิยฺจิสฺสูติ ฯ ๓. ม. อาสุํ ฯ
 # ๔. ม. เอวํ ฯ ๕. ม. นนฺครํ ฯ ๖. ม. อิจฺฉิ ฯ
 # ๗. ม. กรีสุ ฯ ๘. ม. เอกรตฺตี ฯ

สทฐี ปณฺณรสโยชนมคฺคํ คนฺตุวา วนทฺวารเร จตฺวา ปุโรโต
ปณฺณรสโยชนมคฺคํ อัจฺจขนฺตฺวา อหํสุ

[๑๑๒๑]ตคฺฆม เต มยฺมกฺขาม ยถาปี กุสฺตา ตถา
ราชิสี ยตฺถ สมฺมุนฺติ อหุตฺตคฺคิ สฺมาหิตา
เอส เสโถ มหาราช ปพฺพโต คนฺธมาทโน
ยตฺถ ตฺวํ สห ปุตฺเตหิ สห ภริยาย จจฺฉตี
[๑๑๒๒]ตํ เจตา อนุสาสีสุ อสฺสุเนตฺตา รุทฺมมฺุขา(๑)
อิโต คจฺฉ มหาราช อุชฺฐํ เยนฺตฺตรา มฺุโข
อถ ทกฺขสิ ภาทฺทนฺเต วิปฺปลํ นาม ปพฺพตํ
นानาทุมคณาภิณฺณํ สีตจฺฉายํ มโนรมํ
ตมตฺติกฺกม(๒) ภาทฺทนฺเต อถ ทกฺขสิ อาปคํ(๓)
นที เกตฺตุมตี นาม คมฺภีริ คิริคพฺภีริ
ปุถุโลมมจฺฉนากิณฺณํ สฺุปฺติตฺถํ มโหทกํ
ตตฺถ นหาตฺวา ปวีตฺวา จ อสฺสาเสตฺวา สฺปฺตฺตเก
อถ ทกฺขสิ ภาทฺทนฺเต นิโคฺรธํ มฐฺุวิปฺปลํ
รมฺมเก สีขเร ชาตํ สีตจฺฉายํ มโนรมํ
อถ ทกฺขสิ ภาทฺทนฺเต นาลิกํ นาม ปพฺพตํ
นानาทิชคณาภิณฺณํ เสถํ กิปฺริสายุตํ
ตสฺส อุตฺตรปฺุเพน มุจฺฉินฺโท นามโส สโร

๑. ม. รุทฺมมฺุขา ฯ ๒. ม. ตมตฺติกฺกม ฯ ๓. ม. อาปคํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสนตรชตถ หน้ 461

ปฏทริเกหิ สณนโน	เสตโสคนุชเยหิ(๑) จ
โส วนั เมฆสงกถ	ฐวั หริตสททถ
สีโหวมิสเปกขีว	วนสณนํ วิกาหิย(๒)
ปฏพรุกเขหิ สณนนั	ผลรุกเขหิ จุกขั
ตตถ พินทุสสรถ วคค	นانونณณ พหุ ทิชา
กชนตมฏกชนติ	อตุสมฏปพิเต ทูเม
คนตุวถ คิริวิทुकถน(๓)	นทีนั ปกวอนิ จ
โส อททส(๔) โปกษรณิ	กรณชกกุชชยตุ
ปฏโลมมจถกถณณ	สुปติตุถั มโหทถ
สมณจ จตุรสสณจ	สอชั อปฏิกนุชขั
ตสสอ อตุตรปฏเพน	ปณณสอถั อมอปปย
ปณณสอถั อมอเปตุวถ	อณณจกรียอถ อิถถถติ ๑

ตตถ รชสีติ รชชอน โหตุวถ ปพพชิตถ ๑ สมอหิตถติ
 เอกคคจิตถถ โหตุวถ ๑ อสอติ ทกขินนหตุถั อูชิปิตุวถ อิมินอ
 ปพพตปอเทน คจถถถติ ออจิกชนตุวถ วทนติ ๑ อจถสีติ
 วสิสสสี ๑ ออปกนติ (๕)ออปลั อุกถวอหถ(๖) นที ๑ คิริคพกรนติ
 คิรินั กุจถิตอ ปวตุตุ ๑ มฐวิปผลนติ มฐรผลั ๑ รम्मเกติ
 รम्मณิเย ๑ กัปรีสอชตถนติ กัปรีเสหิ ออชตุตุ ปรีกถถณ ๑
 # ๑. ม. เสตโสคนุชเกหิ ๑ ๒. ม. วิกอหย ๑
 # ๓. ม. คิริวิทुकถน ๑ ๔. ม. ทกขิสสี ๑ ๕. ม. ออปกนติ ๑
 # ๖. ม. อุกถวอหนทอิอวณุถั ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 462

เสตโสคนุชเยหิ จาติ นานปฺปการาเหหิ เสตูปฺเปลหิ เจว

(๑) โสคนุชเยหิ จ สมฺนุณาคโต(๑) ฯ สีโหวามิสเปกฺขีวาติ อามิสฺ
ปตฺถเนโต สีโห วิย ฯ

พินฺทุสฺสราติ สมฺปิณฺฑิตฺตฺสรา ฯ วคฺคฺติ มชฺฐสฺสรา ฯ
กฺุชฺนตฺมฺปกฺุชฺนตฺตีติ ปจฺมํ กฺุชฺมานํ ปกฺุขี ปจฺญา ปฺุณ
อุปกฺุชฺนตฺติ ฯ อุคฺคฺสมฺปฺปิเต ทฺุเมติ อุคฺคฺสมเย ปฺุปิเต ทฺุเม
นินฺธิยิตฺวา กฺุชฺนตฺติ อุปกฺุชฺนตฺติ ฯ โส อทฺุทสาติ โส ตฺวํ ปสฺสฺติสฺสตีติ
อตุโถ ฯ กรณฺชกฺุชฺชายฺตฺนตฺติ กรณฺชชฺรฺกฺุเขหิ เจว กฺุชฺชชฺรฺกฺุเขหิ จ
สมฺปฺริกฺุณฺณํ ฯ อปฺุปฺปฏิคฺุณฺชฺยฺนตฺติ ปฺุฏฺุคฺุคฺุณฺชฺวิริหิตฺติ ฯ มชฺฐโรทกสฺส
สมฺปฺณฺณํ นานปฺปการาเหหิ ปทฺุมฺปฺปลาทีหิ(๒) สณฺณนฺนํ ฯ ปณฺณสาลํ
อมาปฺยาติ ปณฺณสาลํ มาเปยฺยาสี ฯ อมาเปตฺวาติ มาเปตฺวา ฯ
อุณฺณาจริยา ย อีถาติ อถ ตฺุเมเห เทว อุณฺณาจริยา ย เปนฺตา
อปฺุปฺมตฺตา อีถ อารทฺุชฺวิริยา หุตฺวา วิหเรยฺยาถาติ อตุโถ ฯ

เอวํ เจตฺราชาโน (๓) ตสฺส ปณฺณรสโยชนมคฺุคฺุ อากฺุชฺชิตฺวา
ตํ อุยฺโยเชตฺวา เวสฺสนฺตฺรสฺส อนฺตฺรารภยสฺส วินฺทนตฺถํ มา
โกจิ เทว ปจฺจามิโต โโอกาสํ ลเกยฺยาติ จินฺเตตฺวา เอกํ
พฺุยตฺตํ สฺุสฺสีกฺุชฺชิตํ เจตฺปฺุตฺตํ ปกฺุโกสาเถปฺตฺวา (๔) ตฺวํ คจฺจนฺเต จ
อากจฺจนฺเต จ ปฺุริคฺุณฺหาหิตฺติ วตฺวา วนทฺุวาเร อารกฺุชฺณตฺถาย
๑. ม. โสคนุชเยหิ จ สณฺณนฺนโน ฯ ๒. ม. มชฺฐโรทกปฺุริคฺุณฺณํ
นานปฺปการาปทฺุมฺปฺปลาทีหิ ฯ ๓. ม. เต ราชาโน ฯ
๔. ม. อามนฺเตตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนตรชาตํ หน้า 463

จเปตฺวา สกนคฺรี ปจฺจาคมฺีสุ (๑)ฯ เวสฺสนตโรปี สปุตฺตทาโร
 คนฺชฺมาทนํ ปตฺวา ตํ ทิวสํ ตตฺถ วสิตฺวา ตโต อุตฺตรากิมฺโช
 วิปฺลปพฺพตปาเทน คนฺตฺวา เกตฺมตฺินทีตีเร นิสิตฺติวา วนจรเกน
 ทินฺนํ มรฺฐมฺีสํ (๒) ขาทิตฺวา ตสฺส สุวณฺณสุจฺี ทตฺวา ตตฺถ
 นหาตฺวา [๓] ปฏฺิปปสฺสทฺษทรโธ นที (๔) อุตฺตริตฺวา สานุปพฺพตสฺขเร
 จิตสฺส นิกฺโรรชสฺส มฺูเล โธกํ นิสิตฺติวา นิกฺโรรชผลานิ
 ขาทิตฺวา อฏฺฏาย กจฺฉนฺโต นาลิกํ นาม ปพฺพตํ ปตฺวา ตํ
 ปรีหรนฺโต มุจฺฉินทสฺรี คนฺตฺวา สรตีเรน ปุพฺพตฺตรกณฺณํ ปตฺวา
 เอกปทิกมคฺเคน วนจฺมฺุํ ปวีสิตฺวา ตํ อติกมฺม กิริทฺคฺคานํ
 นทีปภวานํ ปฺุโรโต จตฺรสฺสโปกฺขรณฺี สมปาปฺณิ (๕)ฯ

ตสฺมี ขณฺเ สกฺกสฺส ภวานํ อฺุณฺหาการฺ ทสฺเสสฺสิ ฯ
 สกฺโก อวชฺเชนฺโต ตํ การณฺํ ฌตฺวา มหาสตฺโต หิมวณฺฺตํ
 ปวีญฺโจ (๖) ตสฺส วสนญฺจานํ ลทฺฐํ วญฺญตฺีติ จินฺเตตฺวา วิสฺสุกมฺมํ
 อามนฺเตตฺวา กจฺฉ ตาตฺ คุวํ วงฺกตปพฺพตกฺจฺฉิมฺหิ รมฺมณฺีเย
 จานเ อสฺสมปทํ มาเปตฺวา เอหิตฺติ วิสฺสุกมฺมํ เปเสสฺสิ ฯ โส
 สาธฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เทวโลกโต โอตฺริตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา
 เทว ปณฺณสาลาโย ทฺวิจงฺกเม รตฺติญฺจานทิวาญฺจานานิ จ
 มาเปตฺวา จงฺกมโกฏฺิยํ เตสฺ เตสฺ จานเสุ นานาปฺุฬวิจฺฉเต
 # ๑. ม. คมฺีสุ ฯ ๒. ม. มรฺฐมฺีสํ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ปวีตฺวาติ
 # ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. นทีโต ฯ ๕. ม. ปาปฺณิ ฯ ๖. ม. ปวีญฺโจติ
 # ฌตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 364

ปุปผคจฺเจ จ กทลีนานิ จ ทสฺเสตฺวา สพฺเพ ปพฺพชิตปริกฺขารเ
ปฏฺิยาเทตฺวา เย เกจิ ปพฺพชิตฺตุกามา เต อิเม คณฺฺหนฺตฺติ
อกฺขรานิ ลิจฺติวฺวา อมนฺฺสุเส จ เภรวสทฺเท มิคปฺกฺชินโน จ
ปฏฺิกฺกมาเปตฺวา สกฺกฺจฺจานเมว คโต ฯ

มหาสฺตฺโตปิ เอกปทิกมคฺคํ ทิสฺวา ปพฺพชิตานํ วสนฺฺจฺจานํ
ภวิสฺสตีติ สลลฺกเขตฺวา มทฺทิจฺจ ปฺตฺเต จ อสฺสมปททฺวารเ
จเปตฺวา สยํ อสฺสมปทํ ปวิสฺติวฺวา อกฺขรานิ โอลฺเกตฺวา
สกฺกเณ ทิฏฺโฐสฺมีติ สกฺกทตฺตฺติยภาวํ ญตฺวา ปณฺณสาลทฺวาริ
วิวริตฺวา ปวิสฺติวฺวา ขคฺคณฺจ ฌนฺฺณจ อปเนตฺวา สาฏฺเเก
โอมุณฺจิจฺติวฺวา รตฺตวากจิริ นีวาเสตฺวา อชินจมฺมํ องฺเส กตฺวา
ชฏฺามณฺฺทลํ พนฺธิตฺวา อีสฺนีเวสํ คเหตฺวา กตฺตรทณฺฺทํ อาทาย
ปณฺณสาลาโต นิภฺขมิตฺวา ปพฺพชิตสิริ สมนฺฺจฺจหนฺโต อโห สฺขํ
ปรมฺม(๑) สฺขํ ปพฺพชฺชา เม อธิคฺคาติ อฺุทานํ อฺุทานेतฺวา จงฺกมฺ
อารุยฺห อปราปริ จงฺกมิตฺวา ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺทิสฺเสน อฺุปสเมน
ปฺตฺตทธารานํ สนฺฺติกํ อคฺมาสิ ฯ (๒) มทฺทิจฺจ เทวิปิ โอลฺเกนฺฺตี
สยฺชานิตฺวา มหาสฺตฺตฺสฺส ปาเทสฺสุ นิปฺติตฺวา วนฺธิตฺวา โรทิตฺวา
เตเนว สทฺธิ อสฺสมปทํ ปวิสฺติวฺวา อตฺตโน ปณฺณสาลํ คนฺฺตฺวา
รตฺตวากจิริ นีวาเสตฺวา อชินจมฺมํ องฺเส กตฺวา ชฏฺามณฺฺทลํ
พนฺธิตฺวา อีสฺนีเวสํ คณฺฺหิ ฯ เต ปจฺจนา ปฺตฺเตปิ ตาปสฺกฺมาเร
กริสิ ฯ จตฺตาโรปิ ขตฺติยา วงฺกตปพฺพตฺกฺจฺฉิยํ วสิสิ ฯ อถ
๑. ม. อโห ฯ ๒. ม. มทฺทิจฺจ มหาสฺตฺตฺสฺส ปาเทสฺสุ ปตฺติวฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 465

มหุที มหาสตุตฺตํ วรฺ ยาจิ เทว ตุมฺเห ผลาผลตฺถาย อรณฺณํ
 อคนฺตุวา ปุตฺเต คเหตฺวา อิเชว โหถ อหํ ผลาผลํ
 อหริสฺสามิตฺติ ฯ ตโต ปญฺจาย สฺวา อรณฺณโต ผลาผลานิ
 อหริตฺวา ตโย ชเน ปญฺชกฺคตฺติ ฯ โปธิสตุตฺตปิ ตํ วรฺ ยาจิ
 ภทฺเท มหุที มยฺ อโถ ปญฺจาย ปพฺพชิตานาม อิตฺถิ จ
 นาม พุรหมฺจริยสฺส มลฺลํ อโถ ปญฺจาย อกาเล มม สนนฺตํ
 มา อากจฺฉาหิตี ฯ สฺวา สฺวฐฺติ สมฺปญฺจนิ ฯ มหาสตุตฺตสฺส
 เมตฺตานุกาเวน สมฺนฺตา ตโยชเน จาเน สพฺเพ ติริจฺฉานาปิ
 อณฺณมณฺณํ เมตฺตจิตฺตํ ปญฺฉิถิสุ ฯ มหุที เทวิ ปาโต
 วุญฺจาย ปานียํ ปริโกชนียํ อุปญฺจเปตฺวา มุโขทกํ อหริตฺวา
 ทนฺตกฎฺจํ ทตฺวา อสฺสมปทํ สมฺมชฺชิตฺวา เทว ปุตฺเต ปิตู
 สนนฺตเก จเปตฺวา ปจฺฉินฺนิตฺตํ อญฺสทตฺตา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา
 วณฺมุลผลาผลานิ อาทาย ปจฺฉิ ปุเรตฺวา สายณฺนสมเย
 อรณฺณโต อากนฺตุวา ปณฺณสาลายํ ผลาผลานิ จเปตฺวา
 นหาตฺวา ปุตฺเต นหาเปสิ ฯ อถ จตฺตาโรปิ ขตฺติยา(๑)
 ปณฺณสาลทฺวารे นิสิตฺตฺวา ผลาผลํ ปรีกฺขณฺนตฺติ ฯ ตโต มหุที
 เทว ปุตฺเต คเหตฺวา อตฺตโน ปณฺณสาลํ คจฺฉตฺติ (๒) ฯ อิมินาว
 นียาเมเน เต จตฺตาโร ขตฺติยา วญฺกตปพฺพตฺตกฺกจฺฉิมฺหิ สตุตฺตมาเส
 วสีสูตฺติ ฯ

วนปฺปเวสกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ(๓) ฯ

๑. ม. ชนา ฯ ๒. ม. ปาวีสี ฯ ๓. ม. วนปเวสนกณฺฑทวณฺณา
 # นิฏฺฐิตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 466

ตทา กาลิงครฎฐเ ทุนฺนวิภูจพฺรหฺมณคามาวาสี ชุชโก
นาม พฺรหฺมโณ ภิกฺขวาจริยา ย กหาปณสตํ ลภิตฺวา เอกสฺมี
พฺรหฺมณกุลเ จเปตฺวา ปุณฺ ฐนํ ปริเยสนตฺถาย คโต ๑ ตสฺมี
จิริยานุเต พฺรหฺมณกุลํ กหาปณเ วลณฺเชตฺวา ปจฺจนา อิตเรน
อาคณฺตฺวา โจทียมานํ กหาปณเ ทาตุํ อสกุโกณฺตํ อมิตฺตตาปนํ
นาม ฐิตฺรํ ตสฺส อทาสี ๑ โส ตํ อาทาย กาลิงครฎฐเ
ทุนฺนวิภูจพฺรหฺมณคามํ คณฺตฺวา วสึ ๑ อมิตฺตตาปนา สมฺมา
พฺรหฺมณํ ปฏฺิษคฺคิ(๑) ๑ อถ อณฺเณ ตฺรณพฺรหฺมณา ตสฺสา
อาจารสมฺปตฺตี ทิสฺวา อัย อมิตฺตตาปนา มหุลลภพฺรหฺมณํ
สมฺมา ปฏฺิษคฺคิ ตุมฺहे อมฺเหสุ กิ ปมชฺชธาคิ อตฺตโน(๒)
ภริยาโย ตชฺเชนฺตึ ๑ ตา อิมํ อมิตฺตตาปนํ อิมฺมา ทามา
ปลาเปสฺสามาติ นทิตฺตถาทิสฺ ฐนฺนปิตฺตฺวา ตํ ปริภาสีสุ ๑
ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๒๓]อหุ วาสี กาลิงฺเกสุ ชุชโก นาม พฺรหฺมโณ
ตสฺสาปี ทหฺรา ภริยา นามนามิตฺตตาปนา
ตานิ ตตฺถ คตาไวจฺจํ นทิวทกหาริยา
ถิโย นํ ปริภาสีสุ สมาคณฺตฺวา กุคฺคฺหลา
อมิตฺตา นฺน เต มาตา อมิตฺตา นฺน เต ปิตา
เย ตํ ชินฺณสฺส ปาทฺสุ เอวํ ทหฺริยํ สตี

๑. ม. ปริจฺรติ ๑ ๒. ม. อตฺตโน อตฺตโน ๑

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 467

อหิต(๑) วต เต ชาติ มนตยีสู รโหคตา
เย ตั ชินณสฺส ปาทิสฺส เอวั ทหริยํ สตี
ทุกุกฺกุ วต เต ชาติ มนตยีสู รโหคตา
เย ตั ชินณสฺส ปาทิสฺส เอวั ทหริยํ สตี
ปาปกั วต เต ชาติ มนตยีสู รโหคตา
เย ตั ชินณสฺส ปาทิสฺส เอวั ทหริยํ สตี
อมนาปํ วต เต ชาติ มนตยีสู รโหคตา
เย ตั ชินณสฺส ปาทิสฺส เอวั ทหริยํ สตี
อมนาปวาสํ วลี ชินณเนน ปตินา สห
ยา ตวั วสสิ ชินณสฺส มตนะเต ชีวิตา วริ
น หิ นฺน ตฺยํหํ กลฺยาณิ ปีตา มาตา จ โสภเน

อณฺณิ ภตฺตาริ วินทิสฺส

เย ตั ชินณสฺส ปาทิสฺส เอวั ทหริยํ สตี
ทฺยิฏฺฐนฺเต นวมิยํ อกคิ อคฺคิหุตฺตกั
เย ตั ชินณสฺส ปาทิสฺส เอวั ทหริยํ สตี
สมณฺเ พฺราหฺมณฺเ นฺน พฺราหฺมจฺริยปรายเน
สา ตวั โลเก อภิสฺสสิ (๒) สีลวณฺเต พหุสฺสฺเต
ยา ตวั วสสิ ชินณสฺส เอวั ทหริยํ(๓) สตี
น ทฺยํ อหิณา ททฺธํ น ทฺยํ สตฺตฺติยา หตี

๑. ม. อมิตตา ฯ ๒. ม. อภิสปี ฯ ๓. ม. ทหริยา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 468

ตณจ ทุกขณจ ติปฺปณจ ยํ ปสฺเส ชิณฺณกํ ปตี
 นตฺถิ จิตฺตํ นตฺถิ รติ ชิณฺณน ปตฺตินา สห
 นตฺถิ อลฺลาปสฺลลาโป ชมิตฺมปิ น โสภติ
 ยทา ทหโร ทหราช มนฺตยีสฺสุ(๑) รโหคตา
 สพฺเพ(๒) โสกา วินสฺสนฺติ เยเกจิ หทยนิสฺสตา
 ทหรา ตฺวํ รูปวตี ปุริสฺตานํปิ ตฺถิตา
 กจฺจ ฌาตฺถิเก อจฺจ ก็ ชิณฺโณ รมยิสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ อหฺตฺติ อโหตี ฯ วาสี กलिํเศสฺสูติ กาลิํจกรฺภูเจ
 ทฺนฺนวิภูจพฺราหฺมณคามวาสี ฯ ตา นํ ตตฺถ คตาโวจฺจุนฺติ ตา
 ตตฺถ คาม อิตฺถิโย นทีตฺถิเย อุตฺกหาริกา หุตฺวา คตา นํ
 อโวจฺจํ ติโย นํ ปริภาสึสฺสูติ ตา อิตฺถิโย น อณฺณํ กิณฺจ
 อโวจฺจํ อถ โข นํ ปริภาสึสฺสุ ฯ กุตุหฺลาติ โโกตุหฺลา ชาตา วีย
 หุตฺวา ฯ สมากนฺตฺวาติ สมนฺตโต ปริกฺขิปิตฺวา ฯ ทหริยฺนฺติ
 ทหรี ตฺรฺณี โสภคฺคปฺปตฺตํ สมานํ ฯ ชิณฺณสฺสตาติ ชฺราชิณฺณสฺส
 เกเห ฯ ทฺยฺยฺจฺจฺนฺเต นวมิยฺนฺติ ตยา นวมิยํ ยาคํ ทฺยฺยฺจฺจํ
 ภวิสฺสตี โส เต ยาคปฺปนฺโท ปจฺมํ มหฺลลกกาเกน คหิโต
 ภวิสฺสตี ทฺยฺยฺจฺจา เต นวมิยาตีปิ ปาโจ ฯ นวมิยา ตยา
 ทฺยฺยฺจฺจา ภวิสฺสตีติ อตฺถโถ ฯ อกตํ อคฺคิหฺตฺตกนฺติ อคฺคิชฺหนฺปี
 ตยา อกตํ ภวิสฺสตี ฯ อภิสฺสตีติ สมนฺพฺราหฺมณฺเ สมิติปาเป
 # ๑. ม. มนฺตยฺนฺติ ฯ ๒. ม. สพฺเพสฺส ฯ โสกา นสฺสนฺติ เย
 # เกจิ หทยสฺสตีตา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตกํ หน้า 469

วา พาทิตปาเป วา อุกโกสิ ฯ ตสฺส เต ปาปสฺส อิทํ
 ผลนฺติ อธิปฺปาเยเนวมาหิสฺส ฯ ชกฺขมิตฺตํ น โสภตฺติ ขณฺฑทนนฺเต
 วิวริตฺวา หสนฺตสฺส มหฺลลกสฺส หลิตฺตํ น โสภติ ฯ สพฺเพ
 สกา วินสฺสนฺตฺติ สพฺเพ เอเตสํ โสกา วินสฺสนฺติ ฯ ก็
 ชินฺโนติ อโย ชินฺโน ตํ ปญฺจหิ กามกฺขณฺหิ กถํ รมยิสฺสตีติ ฯ
 สตา ตาสํ สนฺติกา ปริภาสํ ลภิตฺวา อุทกขมฺภู อาทาย
 โรทมนานา ฆรํ คนฺตฺวา ก็ โภติ โรทสีติ พุราหฺมณฺน ปุฏฺจา
 ตสฺส อารโจะนฺติ
 อิมํ กถมาห

[๑๑๒๔]น เต พุราหฺมณ กจฺฉามิ นที อุทกหาริยา

ติโย มํ ปริภาสีสุ (๑) ตยา ชินฺนฺน พุราหฺมณาติ ฯ

ตสฺสตฺโต พุราหฺมณ ตยา ชินฺนฺน มํ อิตฺติโย ปริภาสนฺติ

ตสฺมา อิตฺโต ปุฏฺจาย ตว อุทกหาริกา หุตฺวา นที น

คมิสฺสสามิตฺติ(๒) ฯ

ชฺชโก อาท

[๑๑๒๕]มา เม ตฺวํ อกรา กมฺมํ มา เม อุทกมาหริ

อหํ อุทกมาหิสฺสํ มา โภตี กุปฺปีตา อหฺวติ ฯ

ตตฺถ อุทกมาหิสฺสนฺติ [๓] อหํ อุทกํ อหริสฺสามิตฺติ ฯ

พุราหฺมณฺนิ อาท

๑. ม. ปริภาสนฺติ ฯ ๒. ม. กจฺฉามิตฺติ ฯ ๓. ม. เอเตถนฺตเร

โภตีติ ทิสฺสตีติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 470

[๑๑๒๖]นาคิ ตมฺหิ กุเล ชาตา ยํ ตุํ อุตฺกมาหเร
เอวํ พุราหุมนฺ ชานาหิ น เต วจฺจามิหํ (๑)จฺเร
สเจ เม ทาสํ ทาสี วา นานยิสฺสตี พุราหุมน
เอวํ พุราหุมนฺ ชานาหิ น เต วจฺจามิ สฺนฺตฺติเกติ ฯ

ตตฺถ นาคิ ตมฺหิตฺติ(๒) ยมฺหิ กุเล สามิเก กมฺมํ กาเรนฺตฺติ(๓)
นาคิ ตตฺถ ชาตา ฯ ยํ ตวฺนฺตฺติ ตสฺมา ยํ อุตฺกํ ตุํ อahrtisฺsตี
น มยฺหํ เตน อตฺถโถติ ฯ

ชูชโก ออาห

[๑๑๒๗]นตฺถิ เม สิปฺปญฺจานํ วา ธนธณฺณํ(๔)วา พุราหุมนฺ
กุโธหํ ทาสํ ทาสี วา อานยิสฺสามิ โภติยา
อหํ โภตี อฺปญฺจิสฺสํ มา โภตี กุปฺปีตา อหฺวติ ฯ

สา เทวตาย วิคฺคหิตา หุตฺวา พุราหุมนฺ ออาห

[๕]

[๑๑๒๘]เอหิ เต อหฺมกฺขิสฺสํ ยถา เม วจฺนํ สฺตํ
เอส เวสฺสสนฺตโร ราชา วฺจเก วสฺติ ปพฺพเต
ตํ ตุํ คนฺตฺวาน ยาจสฺสุ ทาสํ ทาสีญจ พุราหุมน
โส เต ทสฺสตี ยาจิโต ทาสํ ทาสีญจ ขตฺติโยติ ฯ

ตตฺถ เอหิ เต อหฺมกฺขิสฺสสนฺตฺติ อหํ เต อจฺจิกฺขิสฺสามิ ฯ

อิทํ สา เทวตาวิคฺคหิตา หุตฺวา ออาห ฯ

๑. ม. วจฺจามิหํ ฯ ๒. ม. นานนฺตฺติ พุราหุมน ฯ

๓.ม. สามิโก กมฺมํ กโรติ ฯ ๔. ม. ธนํ ธณฺณญจ ฯ

๕. ม. เอตฺถนฺตเร พุราหุมนฺ ออาหติ ทิสฺสสนฺตฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 471

ชูชโก อาห

[๑๑๒๕] ชินฺโนหฺมสมฺมิ ทุพฺพโล ทีโฆ จทฺธา สฺทกฺคโม

มา โภติ ปรีเทวสฺสิ มา โภตี(๑)วิมฺนา อหุ

อหฺ โภตี อฺปฺภูจิสฺสํ มา โภตี กุปฺปีตา อหฺุตติ ฯ

ตตฺถ ชินฺโนหฺมสมฺมิตฺติ ภทฺเท อหฺํ ชินฺโน อสฺมิมิ กถํ

กมฺมิตฺตํ ฯ

พฺราหฺมณฺนิ อาห

[๑๑๓๐] ยถา อคฺนตฺวา สํกามํ อยฺยทฺเชวสฺส(๒) ปฺราจฺฉิตฺโต

เอวเมว ตฺวํ พฺรหฺเม อคฺนตฺวาว ปฺราจฺฉิตฺโต

สเจ เม ทาสี ฺวา ทาสี ฺวา นานยิสฺสสฺสิ พฺราหฺมณ

เอวํ พฺราหฺมณ ชานาหิ น เต วจฺฉามหิ(๓) ฆเร

อมฺนาปฺนเต กริสฺสามิ ตนฺเต ทุกฺขํ ภวิสฺสติ

นทฺขตฺเต อุตฺตฺพฺเพสฺสุ ยทา มํ ทกฺขสิลฺงกถํ

อณฺเวยหิ สทฺธิ รมฺมมานํ ตนฺเต ทุกฺขํ ภวิสฺสติ

อทสฺสเนน มยฺहनฺเต ชินฺนสฺส ปรีเทวโต

ภิกฺขุโย วฺงกา ปฺลิตา จ พฺหุ เหสฺสนฺติ พฺราหฺมณาติ ฯ

ตตฺถ อมฺนาปฺนเตติ เวสฺสันฺดรสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา ทาสี

วา ทาสี ฺวา อนาหรนฺตสฺส ตว อรฺุจฺจนกํ กมฺมํ กริสฺสามิ ฯ นทฺขตฺเต

อุตฺตฺพฺเพสฺสุติ นทฺขตฺตโยควเสน วา ฉนฺนํ อุตฺตฺนํ

๑. ม. มา จ ตฺวํ ฯ ๒. ม. อยฺยทฺชิว ฯ ๓. ม. วจฺฉามหิ ฯ

ตสส อุตฺตสส(๑) ปุพฺพวเสน วา ปวตฺเตสฺส ฌเณสฺส ฯ

ตํ สุตฺวา พุราหุมนฺโณ ภีโต อโหสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๓๑]ตโต โส พุราหุมนฺโณ ภีโต พุราหุมนฺนินฺยา วสฺสฺสโน

อทฺทิตฺโต กามราเคน พุราหุมนฺนํ เอตทพุริ

ปาเถยฺยํ เม กโรหิ ตวํ สํกฺกโล สงฺกฺพานิ (๒)จ

มธฺุปีณฺชิตฺกา สุกตฺาโย สตฺตฺกตฺตฺตฺยจ พุราหุมนฺนํ

อานยิสฺสํ เมถุนเก อฺโภ ทาสกฺมารเก

เต ตํ ปริจฺริสฺสนฺติ รตฺตฺินฺนํทิวมตฺนฺนํทิตาติ ฯ

ตตฺถ อทฺทิตฺตํ อฺปทฺทิตฺโต ปิพิตฺโต ฯ สํกฺกโลติ ติลปฺุเว(๓) ฯ

สงฺกฺพานิ จาติ สงฺกฺกปฺุเว จ ฯ สตฺตฺกตฺตฺตฺนฺติ พทฺทสตฺตฺ

อพทฺทสตฺตฺตฺยจเว ปฺุณฺนตฺตฺตฺยจ ฯ เมถุนเกติ ชาติโคตฺตฺกฺลปฺุเทเสหิ

สทฺทิสฺเส ฯ ทาสกฺมารเกติ ตว ทาสตฺถาย กฺมารเก ฯ

สา จิปปํ ปาเถยฺยํ ปฺุณฺนิตฺเตว พุราหุมนฺนสฺส อโรเจสิ ฯ

โส เกเห ทฺุพฺพลฺุจฺจํ ถิรํ กตฺวา ทฺุวาร์ ปฺุณฺนํชริตฺวา

อรณฺณํ ทารุณิ อหริตฺวา ฃณฺเณ อทฺทํ อหริตฺวา เกเห

สพฺุพฺพชานานิ ปฺุเรตฺวา ตตฺถเว ตาปสเวสํ สฺมาทฺยิตฺวา(๔) ภทฺุเท

อิโต ปฺุณฺนํจาย วิกาเล มา นิกฺขมิ ยาว มฺมาคฺมฺนา อปฺุปฺมตฺตา

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. สํกฺกฺลยา สกฺพานิ ฯ

๓.ม. สกฺพานิ จาติ สกฺกปฺุเว จ ฯ ๔. ม. กเหตุวา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาตกั หนา 473

โหหิติ ตั (๑) โกวทิตฺวา อุปาหนั อารุຍห ปาถะຍุยปสิพุกั องฺเส
ลคฺเคตฺวา อมิตฺตตฺตาปนั ปทกฺขิณั กตฺวา อสฺสุปฺปณฺเณหิ เนตฺเตหิ
โรทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ

ตมตฺถั ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๓๒]อิทํ กตฺวา(๒) พฺรหฺมพฺนฺชฺ ปฏฺิณฺณจฺ อุปาหนั

ตโต โส มนฺตยิตฺวาน ภริยํ กตฺวา ปทกฺขิณั

ปกฺกามิ โส รุณฺณมฺโข พฺรหฺมโณ สหิตพฺพโต

สิวีนํ นครํ ฝิตํ ทาสปริเยสนนฺจฺรณฺติ ฯ

ตตฺถ รุณฺณมฺโขติ รุทฺมฺโข ฯ สหิตพฺพโตติ สฺมาทินฺนฺวโต ฯ
คหิตตฺตาปสเวโสติ อตฺโถ ฯ จรณฺติ ทาสทาสีปริเยสนํ (๓) จรณฺโต
สิวีนํ นครํ อารพฺภ ปกฺกามิ ฯ

โส ตั นครํ คนฺตฺวา สนฺนิปตฺติตํ ชนํ ทิสฺวา(๔) เวสฺสนุตฺโร
ราชา(๕) กฺุหิณฺติ ปุจฺจติ(๖) ฯ

ตมตฺถั ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๓๓]โส ตตฺถ คนฺตฺวา อวจ ะย ตตฺถาสฺสุ สฺมาคตา

กฺุหิ เวสฺสนุตฺโร ราชา กตฺถ ปสฺเสมฺ ขตฺติยํ

โส ชโน ตั อวจาสิ(๗) ะย ตตฺถาสฺสุ สฺมาคคา

ตฺมเหหิ พฺรหฺเม ปกโต อติทาเนน ขตฺติโย

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. วตฺวา ฯ ๓. ม.ทาสปริเยสนํ ฯ

๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๖. ม. ปุจฺจติ ฯ ๗. ม. เต ชนา ตั อวจิสฺสุ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณา หน้า 474

ปพฺพชาติโต สกา รุจฺจา วงฺเก วสฺติ ปพฺพเต
ตุมฺเหหิ พุรฺหุเม ปกฺโต อติทานน ขตฺติโย
อาทาย ปุตุตทารณฺจ วงฺเก วสฺติ ปพฺพเตติ ฯ

ตตฺถ ปกฺโตติ อุปทฺทโต ปิพีโต อตฺตโน นกเร วสฺติ
อลภิตฺวา อิทานิ วงฺกตปพฺพเต วสฺตีติ ฯ

เอวํ ตุมฺเห อมฺหากํ ราชานํ นาสฺเตตฺวา ปุณฺปิ อาคตา
อิชฺ ติฏฺฐถาติ เต เลขทฺททณฺฑาทิหตฺถา พุราหุมนํ อนุพนฺธิสฺสุ ฯ
โส เทวตาวิกฺคหิตโต หุตฺวา วงฺกตปพฺพตมกฺคเมว กณฺหิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๓๔]โส โจทิตฺวา พุราหุณฺณิยา พุราหุณฺโณ กามกิทฺธิมา

อณฺนตํ ปฏฺฐิเสวิตฺถ วเน พาพฺมิกาภิณฺเณ(๑)

ขคฺคทีปฺนิเสวิตฺเต ฯ

อาทาย เวลฺลวํ (๒)ทณฺฑํ อกฺคิหุตฺตํ กมณฺฑล
โส ปาวิสฺสิ พุรฺหารณฺณํ ยตฺถ อสฺโสสิ กามทํ
ตํ ปวิฏฺฐํ พุรฺหารณฺณํ โกกานํ ปรีวารยฺม
วิกฺกนฺทํ โส วิปฺปนฺณฺโจ ทูเร ปนฺถา อปกฺกมิ
ตโต โส พุราหุณฺโณ คนฺตฺวา โภคฺลฺทฺโธ อสฺสณฺโต
วงฺกสฺโสโรหณฺนตฺโถ(๓) สุนฺเขหิ ปรีวาริตฺวา
รุกฺขสฺสมิณฺจ นิสฺสินฺโน ว อีมา คธา อภาสฺถาติ ฯ

๑. ม. วาพมิกาภิณเณ ฯ ๒. ม. เพลวํ ฯ

๓. ม. วงกสฺโสโรหณนฺนุเจ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกั หน้า 475

ตตถ อฆนตุนติ ตั มหาชเนน อนุพนชนทุกขณเจว
วนปรีโยคาหณทุกขณจ ๑ อคฺคิหุตตุนติ อคฺคิขุหนกุกฏจฺหุ ๑
โกกา นั ปรีวารยฺนติ โส หิ อรณฺณํ ปวีตฺติวา วฺกตปพฺพต-
คามิมคฺคํ อชานนฺโต มคฺคมุพฺโห หุตฺวา [๑] วิจริ ๑ อถ นั
อารกฺขณตฺถาย นิสินฺนสฺส เจตปฺตตฺสฺส สุนขา ปรีวารยฺสูติ
อตุโถ ๑ วิกนฺทิ โสติ โส เอกํ รุกฺขํ อารุหฺ มหนฺเตน
รเวณ กนฺทิ ๑ วิปฺปนฺนุจฺโติ วิปฺปนฺนุจฺมคฺโค ๑ ทูเร ปนฺถาติ
วฺกตปพฺพตคามิปโต ทูเร อปฺกมฺมิ(๒) โภคฺลฺลทฺโชติ โภคฺลาเก
ลฺลทฺโช (๓) ๑ อสณฺณตฺติ ทฺสฺสีโล ๑ วฺกตฺโสทรณฺณตฺโถติ วฺกต-
ปพฺพตฺสฺส คมนมคฺเค วิปฺปนฺนุจฺ(๔) ๑

โส สุนเขหิ ปรีวาริโต รุกฺเข นิสินฺโนว อีมา คา
อภาสถ

[๑๑๓๕] โโก ราชปฺตฺตํ นิสกํ ชยฺนตฺมปฺราจฺติ
ภเย เขมสฺส ทาทาริ โโก เม เวสฺสุนฺตรํ วิฑู
โย ยาจตํ ปติญฺจาสิ ญฺตานํ ฅรณฺีริว
ฅรณฺฺปมํ มหาราชํ โโก เม เวสฺสุนฺตรํ วิฑู
โย ยาจตํ คติ อาสิ วสนฺตีนํ ว สาคโร
อุทฺธฺปมํ(๕) มหาราชํ โโก เม เวสฺสุนฺตรํ วิฑู

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร อรณฺณเถติ ทิสฺสติ ๑ ๒. ม. ปกฺกามิ ๑
- # ๓. ม. โภครตฺโต ๑ ๔. ม. วฺกตปพฺพตฺสฺส คมนมคฺเค วินญฺเจ ๑
- # ๕. ม. ฅรณฺฺปมํ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 476

กลุยาณตติถัม สุปิวั	สีตฺตทกัม มโนรมัม
ปฺนุชฺรีเกหิ สณฺณนฺนัม	ยฺตุตฺตัม กิณฺชกฺขเรณฺณนา
รหฺนุปมัม มหาราชัม	โก เม เวสฺสณฺตรัม วิทฺ
อสุสฺตถัม ปเถ ชาตัม	สีตฺตจฺฉายมัม มโนรมัม
สณฺณตณฺนัม วิสเมตณฺนัม	กิลนฺตณฺนัม ปฏิกฺคหัม
ตฺถุปมัม มหาราชัม	โก เม เวสฺสณฺตรัม วิทฺ
นิโครฺชวั ปเถ ชาตัม	สีตฺตจฺฉายมัม มโนรมัม
สณฺณตณฺนัม วิสเมตณฺนัม	กิลนฺตณฺนัม ปฏิกฺคหัม
ตฺถุปมัม มหาราชัม	โก เม เวสฺสณฺตรัม วิทฺ
อมุฬัม วิย ปเถ ชาตัม	สีตฺตจฺฉายมัม มโนรมัม
สณฺณตณฺนัม วิสเมตณฺนัม	กิลนฺตณฺนัม ปฏิกฺคหัม
ตฺถุปมัม มหาราชัม	โก เม เวสฺสณฺตรัม วิทฺ
สาลัม วิย ปเถ ชาตัม	สีตฺตจฺฉายมัม มโนรมัม
สณฺณตณฺนัม วิสเมตณฺนัม	กิลนฺตณฺนัม ปฏิกฺคหัม
ตฺถุปมัม มหาราชัม	โก เม เวสฺสณฺตรัม วิทฺ
ทุมัม วิย ปเถ ชาตัม	สีตฺตจฺฉายมัม มโนรมัม
สณฺณตณฺนัม วิสเมตณฺนัม(๑)	กิลนฺตณฺนัม ปฏิกฺคหัม
ตฺถุปมัม มหาราชัม	โก เม เวสฺสณฺตรัม วิทฺ
เอวณฺจ เม วิลปโต	ปวิญฺจสฺส พุรหาวเน

๑. ม. วิสเมตารัม ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาตกั หน้า 477

อหิ ชานนฺติ โย วชฺชา นนฺที โส ชนเย มมํ
เอวญฺจ เม วิลปโต ปวิญฺจสฺส พุรหาวเน
อหิ ชานนฺติ โย วชฺชา เวสฺสนุตฺรนิวาสนํ(๑)
ตาย โส เอกวาจาย ปสเว ปุณฺณํ อนุปฺปกนฺติ ฯ

ตตฺถ ชยนฺตฺตฺติ มจฺเณรวิชิตฺติ ฯ โก เม เวสฺสนุตฺรํ
วิหฺตฺติ โก มยฺหิ เวสฺสนุตฺรํ อจิกฺเขยฺยาติ วทติ ฯ ปติญฺจาสีติ
ปติญฺจา อาสี ฯ สนนฺตานนฺติ ปฺริยนฺตานํ ฯ กิลนฺตานนฺติ
มกฺกกิลนฺตานํ ฯ ปฏิกฺกนฺตฺติ ปฏิกฺกนฺตํ ปติญฺจาญฺตํ ฯ อหิ
ชานนฺติ โย วชฺชาติ อหิ เวสฺสนุตฺรสฺส วสนญฺจานํ ชานามิติ
โย เอว (๒)วทฺเขยฺยาติ อตฺถโธ ฯ

ตสฺส ตํ ปฺริเทวนสทฺทํ [๓] อารกฺขณตฺถาย จปโต เจตปฺตฺโต
มิกฺลททโก หุตฺวา อรณฺเณ วิจฺรนฺโต สุตฺวา อยํ พุรหฺมณเ
เวสฺสนุตฺรสฺสตฺถาย (๔) ปฺริเทวติ น โข ปเนส ชมฺมตฺถาย อากโต
มทฺทํ วา ทารเก วา ยาจิสฺสตี อีเชว น มาเรสฺสามิติ ตสฺสํ
สนฺตํ กิ นนฺตฺวา พุรหฺมณ น เต ชีวิตํ ทสฺสามิติ ชนฺ
อาโรเปตฺวา อากทฺตฺติตฺวา ตชเชสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห
[๑๑๓๖]ตสฺส เจโต ปฏิสฺโสสิ อรณฺเณ ลุทฺทโก จโร(๕)
ตุมฺเหหิ พุรหฺม ปกโต อติทานเ ชตฺติโย

- # ๑. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. เอวสทฺโท นตฺถิ ฯ
- # ๓. ม. เอตฺถนฺตฺเร สุตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. เวสฺสนุตฺรสฺส
- # วสนญฺจานตฺถาย ฯ ๕. ม. จริ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 478

ปพฺพชาติโต สกา รฎฺฐา วฏฺเฏ วัสติ ปพฺพเต
ตุมุหิ พุรุหเม ปกโต อติทานน ขตุติโย
อาทาย ปุตฺตทารณจ วฏฺเฏ วัสติ ปพฺพเต
อกิจฺจการี ทุมเมโธ รฎฺฐา วิวนมากโต(๑)
ราชปุตฺตํ คเวสนุโต พโก มจฺฉมิโวทเก
ตสฺส ตฺยาคํ น ทสฺสามิ ชีวิตํ อิธ พุราหุมน
อโย หิ เต มยา นฺนุโน สโร ปาสฺสตี (๒) โลหิตํ
สิโร เต วชฺฉยิตฺวาน หทยํ เณตฺวา สพนฺชนํ
ปนฺถสฺสกุณฺณํ ยชิสฺสามิ ตฺยาคํ มํเสน พุราหุมน
ตฺยาคํ มํเสน เมเทน มตฺถลฺงฺเคน(๓) พุราหุมน
อาหุตี ปกฺคเหสฺสามิ เณตฺวาน หทยํ ตว
ตํ เม สฺยิณฺฺจํ สฺสุหฺตํ ตฺยาคํ มงฺเสน พุราหุมน
น จ ตฺวํ ราชปุตฺตตสฺส ภริยํ ปุตฺเต จ เนสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ อกิจฺจการีติ ตฺวํ อกิจฺจการโก ฯ ทุมเมโธติ

นิปฺปญฺโถ ฯ รฎฺฐา วิวนมากโตติ รฎฺฐโต มหาอรณฺณํ(๔)
อากโต ฯ สโร ปาสฺสตีติ อโย สโร ตว โลหิตํ ปิวิสฺสตี ฯ
วชฺฉยิตฺวานาติ ตํ มาเรตฺวา รุกฺขา ปตฺตตสฺส เต สีลํ ตาลผลํ
วีย ลฺลยฺจิตฺวา สพนฺชนํ หทยมฺลํ ฉินฺนิตฺวา ปนฺถเทวตฺย
ปนฺถสฺสกุณฺณํ นาม ยชิสฺสามิ ฯ น จ ตวณฺตี เอวํ สนฺเต ตฺวํ
๑. ม. ปวนมากโต ฯ ๒. ม. ปีสฺสตี ฯ ๓. ม. มตฺถเคน จ ฯ
๔. ม. มหารณฺณํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 479

ราชปุตตสฺส ภริยํ วา ปุตฺเต วา น เนสฺสสีติ ฯ

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา มรณภยตฺชชิโต มฺสาวาทํ กถนฺโต

อาห

[๑๑๓๗]อวชฺโณ พฺราหฺมโณ ทูโต เจตปุตฺต สฺโณหิ เม

ตสฺมา ทฺตํ น หนนฺติ (๑) เอส ฆมฺโม สนนฺตโน

นิชฺฌตฺตา สิวโย(๒) สพฺเพ ปีตา นํ ทฎฺฐุมิจฺฉติ

มาตา จ ทฺพพฺลา ตสฺส อจฺริรา จกฺขุณี ชีเยเร

เตสาหํ ปหิโต ทูโต เจตปุตฺต สฺโณหิ เม

ราชปุตฺตํ นยิสฺสามิ ยถิ ชานาสิ สํส เมติ ฯ

ตตฺถ นิชฺฌตฺตาติ สลฺลตฺตา ฯ อจฺริรา จกฺขุณี ชีเยเรติ

นิจฺจํ โรทเนน นจฺริสฺเสว จกฺขุณี ชียิสฺสนฺติ ฯ

ตทา เจตปุตฺโต อิทานิ เวสฺสนฺตรํ กิร อาเนตุํ

อากฺขตฺตีติ (๓) โสมนสฺสปฺปตฺโต หุตฺวา สุนฺเข พนฺธิตฺวา เอกมฺนฺเต

จเปตฺวา พฺราหฺมณํ โอดาเรตฺวา สาขาสฺนฺนเร นิสีทาเปตฺวา

โกชนํ ทตฺวา ปฎิสฺนฺถารํ กโรนฺโต อิมํ คาถมาห

[๑๑๓๘]ปฺยสฺส เม ปิโย ทูโต ปุณฺณปตฺตํ ททามิ เต

อิทลฺลจ มรฺุโน ตุมพํ มิคสฺตฺถิลฺลจ พฺราหฺมณ

ตลฺลจ เต เทสฺมกฺขิสฺสํ ยตฺถ สฺมมฺติ กามโทติ ฯ

ตตฺถ ปฺยสฺส เมติ มม ปฺยสฺส เวสฺสนฺตรสฺส ตฺวํ ปิโย

๑. ม. หนฺติ ฯ ๒. ม. สิวโย ฯ ๓.ม. อากฺโตติ ฯ

ทฺโตะ [๑] ตว อชฺฌาตยปฺรณตฺถิ(๒) ปุณฺณปตฺถิ เทมีติ(๓) ฯ

ชฺชกปพฺพิ นิฏฺฐิติ (๔) ฯ

เอวิ เจตปฺตฺโตะ พฺราหฺมณิ โภเชตฺวา ปาถะยฺยตฺถาย(๕)

ตสฺส มชฺฐโน ตุมฺพญเจว ปกฺกมิกตฺถิตฺถจ ทตฺวา มคฺเค จเปตฺวา(๖)

ทกฺขิมหตฺถิ อุกฺขิปิตฺวา มหาตตฺถสฺส วสโนกาสิ อัจฺจิกฺขนฺโตะ

อาห

[๑๑๓๕]เอสเสโล มหาพฺรหฺเม ปพฺพิโต คณฺฐมาทโน

ยตฺถ เวสฺสณฺตโร ราชา สหปฺตฺเตหิ สมฺมตฺติ

ชารนฺโตะ พฺราหฺมณฺวณฺณิ อาสทญฺจ มสฺสชฺฌิ

จมฺมวาสิ ฉมา เสติ ชาทเวทํ นมสฺสติ

เอเต นีลา ปทิสฺสณฺติ นานาผลชฺรา ทุมมา

อฺกคฺคา อพฺกฏฺฎาว นีลา อญฺชนปพฺพตา

ชวสฺสกณฺณา ขทฺิรา สาลา ฝนฺทนมาลูวา

สมฺปเวเชนฺติ วาเตน สกฺิ ปิตาว มาณฺวา

อฺปริ ทุมปฺริยาเยสุ สงฺกิตฺติโยว สฺยฺเยเร

นชฺชหา โกกฺิลา สงฺฆา สมฺปตฺนฺติ ทุมมา ทุมํ

อวฺหยฺนฺเตว คจฺจณฺตํ สาขาปตฺตสมฺิริตา

รมยฺนฺเตว อากฺนฺตุํ โมทยฺนฺติ นีวาสนํ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปุณฺณปตฺถนฺตฺติติ ทิสฺสติ ฯ

๒. ม. อชฺฌาตยปฺรณิ ฯ ๓.ม. ททามิติ ฯ

๔. ม. ชฺชกปพฺพวณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ ๕.ม. ปาถะยฺยตฺถาย ฯ

๖. ม. จตฺวา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาตกั หน้า 481

ยตฺถ เวสฺสนุตโร ราชา สห ปุตฺเตหิ สมฺมตฺติ
ชาเรนุโต พุราหุมนวณฺณํ อาสทญฺจ มสฺสชฎฺฐิ
จมฺมวาสิ นฺมาเสติ ชาตเวทํ นมสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ คนฺธมาทโนติ เอส คนฺธมาทนปพฺพโต เอตฺสส
ปาเทน อุตฺตราชิมุโข กจฺจนุโต ยตฺถ สกุกทตฺติเย อสฺสเม
เวสฺสนุตโร ราชา สห ปุตฺตทาเรหิ วสตี ตํ ปสฺสตีสฺสตีติ
อตุโถ ฯ พุราหุมนวณฺณนฺติ เสฏฺฐปพฺพชิตเวสํ ฯ อาสทญฺจ
มสฺสชฎฺฐนฺติ อากทฺธิตฺวา ผลาผลํ กหนฺตถํ องฺกุสญฺจ
อคฺคิชฺชนนฺจ(๑) มสฺสญฺจ(๒) ชฎฺญญฺจ(๓) ชาเรนุโต ฯ จมฺมวาสิตี
อชินจมฺมชโร ฯ นฺมา เสตีติ ปจฺวิยํ ปณฺณสนฺนเร สยตี ฯ
ชวสฺสกณฺณา ขทฺิราตี ชวา จ อสฺสกณฺณา จ ขทฺิรา จ ฯ
สกี ปิตาว มาณวาตี เอกวารเมว ปิตา มชฺชปानโสณฺทา(๔)
วียํ ฯ อฺุปริ ทุมฺปรียาเยสฺสุตี รุกฺขสาขาสุ ฯ สงฺคีติโยว สฺยฺยเรตี
นानาสกฺุณานํ วสนฺตานํ สทฺุทา (๕)ทฺิพฺพสงฺคีติ วีย สฺยฺยนฺนฺติ ฯ
นชฺชหฺาตี นชฺชหฺสกฺุณา ฯ สมฺปตฺนตีติ วิญฺชนฺตา วิจฺรนฺติ ฯ สาขา
ปตฺตสมฺีริตาตี สาขานํ ปตฺเตหิ สงฺฆณฺฎฺฐิตา หุตฺวา วิญฺชนฺตา
สกฺุณา วาเตน สมฺีริตปตฺตา สาขา เยว วา(๖) ฯ อากนฺตฺนฺติ
๑. ม. อคฺคิชฺชนนฺจญฺจ ฯ ๒. ม. อัย ปาโร นตฺถิ ฯ
๓. ม.ชฎฺฐามณฺฑลนฺจ ฯ ๔.ม. สฺุราโสณฺทา ฯ ๕. ม. ทฺิพฺพสงฺคีติโย
วีย ฯ สฺยฺยเร ฯ ๖. ม. สมฺีริตา ปตฺตสาขาเยว วา ฯ

อปคนตุกชน(๑) ฯ ยตถาติ ยสมิ อสฺสมปเท เวสฺสนุตโร วสติ
ตฺวํ ตตฺถ คนฺตฺวา อิมํ อสฺสมปทสมฺปตฺตี ปสฺสิสฺสสฺตี ฯ

ตโต อุตฺตริปี(๒) อสฺสมปทํ วณฺณนฺโต อาห

[๑๑๔๐]อมฺพา กปีตฺถา ปนสา สาธา ชมฺพุ วิภทฺทา(๓)

หริตฺถิ อามลกา อสฺสตุถา พทรานิ จ

จารุติมฺพฺรฺกฺขา เจตฺถ นิโครธา จ กปีตฺถนา

มฺชฺมฺชฺกา เถวนฺติ นิจฺ ปกฺกา จุมฺพฺรา

ปาเรวตา ภเวยฺยา จ มุทฺทิกา จ มฺชฺตฺถิกา

มฺชฺ อเนลกํ ตตฺถ สกมาทาย ภูณฺชเร

อณฺเฑตฺถ ปุปฺพิตา อมฺพา อณฺเฑ ติฏฺจนฺติ โทวิลา

อณฺเฑ อามา จ ปกฺกา จ เภงฺควณฺณา(๔) ตฺพฺภยํ

อเถตฺถ เภฏฺฐา ปุริโส อมฺพปฺกฺกานิ คณฺหติ

อามานิ เจว ปกฺกานิ วณฺณคนฺธฺรสุตฺตมา(๕)

อเตว เม อจฺฉริยํ หิงฺกาโร ปฏฺฐาติ มํ

เทวานมิว อาวาโส โสภติ นนฺทฺนุโปโม

วิภทฺทิกา นาฬิเกรา ขชฺชฺฐรินํ พุรฺทาวเน

มาลาว คนฺถิตา จฺนฺติ ฐชฺคฺคาเนว ทิสฺสเร

นानาวณฺณเณี ปุปฺเพหิ นภํ ตารา จิตามิว

๑. ม. อากนฺตฺนฺติ อากจฺนฺตํ ชนํ ฯ

๒. ม. อุตฺตริปี ฯ ๓. ม. วิภทฺทิกา ฯ ๔. ม. เภงฺควณฺณา ฯ

๕. ม. วณฺณคนฺธฺรสุตฺตมา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 483

กฤษี กฤษตครา	ปาฐิติโย จ ปุปพิตา
ปุนนาคา คิริปุนนาคา	โกวิพารา จ ปุปพิตา
อุทฐาลกา โสมรุกษา	อครุกฤติยา พหู
ปุตตชีวา จ กุกฤฎา	อสนา เจตถ ปุปพิตา
กฤษชา สลพา นิปา	โกสมพลพุชา(๑) ธวา
ศาลา จ ปุปพิตา ตตถ	ปลาลชลสนนิกา
ตสฺสาวิฑูเร โปกฺขรณิ	ภูมิภาเค สโนรม
ปทุมบุปฺลสณฺณนา	เทวานมิว นนฺทเน
อเถตถ ปุปฺพรสมตฺตา	โกกิลลา มลฺลชฺรภาณิกา
อภิปฺปนาเทนฺติ ตํ วนํ (๒)	อุตฺสมปฺปพิเต พุเม
ภสฺสฺสนฺติ มกรนฺเทหิ	โปกฺขเร โปกฺขเรมฐ
อเถตถ วาตา วายนฺติ	ทกฺขินา อถ ปจฺฉินา
ปทุมกิลฺลชกฺขเรณฺหิ	โอกิลฺโณ โหติ อสฺสโม
ถุลา สีมฺภาฎกา เจตถ	สสาทียา(๓) ปสาทียา
มจฺจกจฺจปพฺยาวิธา	พหู เจตถ มฺุปยานกา
มธฺุ ภูเสหิ สวติ	จิรี สปฺปิ มฺุพาลิกิ
สุรฺกิ (๔) ตํ วนํ วายติ	นानาคนฺธสฺมิรฺติ(๕)
สมฺุโมทิตฺเวว คนฺธเหหิ (๖)	ปุปฺปสาขาหิ ตํ วนํ

๑. ม. โกสมพาลพุชา ฯ ๒. ม. อภินาเทนติ ปวนํ ฯ

๓. ม. สีสาทียา ฯ ๔. ม. สุรกี ฯ ๕. ม. นานาคนฺธสฺมิรฺติ ฯ

๖. ม. สมฺมทฺทโต คนฺธเนน ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 484

ภมรา ปุ่ปลคนฺเชน	สมนฺตามภินาทิตา
อเถตฺถ สกฺขณา สนฺติ	นानาวณฺณนา พหุ ทิชา
โมทนฺติ สห ภริยาหิ	อณฺณมณฺณํ ปกฺขิโน
นนฺทิกา จีวปฺตฺตา จ	จีวปฺตฺตา ปิยา จโน
ปิยา ปฺตฺตา ปิยา นนฺทา	ทิชา โปกฺขรณฺนิมฺรา
มาลา ว คณฺธิตา จนฺติ	ชชคฺคาเนว ทิสฺสเร
นानาวณฺณเนหิ ปุ่ปลเฬหิ	กฺุสเลเหว คณฺธิกา
ยตฺถ เวสฺสสนฺตโร ราชา	สห ปฺตฺเตหิ สมฺมติ
ชาเรนฺโต พฺราหฺมณฺวณฺณํ	อาสทญฺจ มสฺสชฺฌุ
จมฺมวาสิ ฌมา เสติ	ชาติเวทํ นมสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ จารฺติมฺพฺรฺกฺษาติ สุวณฺณติมฺพฺรฺกฺษา ฯ มรฺมมฺรฺกฺชาติ
 มรฺรสา มรฺกฺกา ฯ เถวณฺตีติ วิโรจนฺติ ฯ มรฺตฺติกาติ มรฺ(๑)
 วิย ปกฺขมฺรฺนฺติโย มรฺรตฺตาย วา มรฺรสทิสฺสา (๒) ฯ ปาเรวตฺตาติ
 จารฺทนฺตา รฺกฺษา ฯ ภเวยฺยาติ ทิฆมฺผลา กทฺลฺโย ฯ สกฺมาทฺยาติ
 ตํ สยเมว คเหตฺวา ภูณฺชนฺติ(๓) ฯ โทวิทฺตาติ ปตฺติตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 สลฺยชายมานผลา ฯ เกงฺควณฺณนา ตฺทฺยณฺติ เต อุโกปี อมฺพา
 อามา จ ปกฺกา จ มณฺญุกปฺกฺกฺจิวณฺณนาเยว ฯ อเถตฺถ เหญฺจ
 ปฺริโสติ อเถตฺถ อสฺสเม เตสิ อมฺพานํ เหญฺจ จิตฺโก ว ปฺริโส
 อมฺพผลานิ คณฺหติ อาโรหนกฺิจจํ นตฺถิ ฯ วณฺณคณฺชรฺสฺตฺตฺมาติ
 # ๑. ม. มรฺตฺเถเว ฯ ๒. ม. มรฺตฺเถวสทิสฺสา ฯ ๓. ม. ปฺริภูณฺชนฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 485

เอเตหิ วณณาทีหิ อุตฺตมานิ ฯ

อเตว เม อจฺจนริยนฺติ อติวिय เม อจฺจนริยฺ ฯ หิงฺกาโรติ
หิหินฺติ (๑) กรณฺ ฯ วิเภทิกาทิ ตาธา ฯ มาลา ว คณฺธิตาทิ
สุปฺปฺพิตรุกฺขานํ อฺปริ คณฺธิตา มาลา วिय ปุปฺพานิ ติฏฺฐนฺติ ฯ
ชชฺคฺคาเนว ทิสฺสเรติ ตานิ รุกฺขานิ อลงฺกตชชฺคฺคานิ วिय
ทิสฺสนฺติ ฯ กุฏฺฐิ กุฏฺฐตฺตราติ กุฏฺฐินาเมกา รุกฺขชาติ กุฏฺฐคจฺฉา
จ ตฺรคจฺฉา จ ฯ กิริปฺนฺนา กาทิ มหาปฺนฺนาคา ฯ โกวิปาราทิ
โกวิปารุกฺखा(๒) ฯ อุทฺทาลกาทิ(๓) ปิตฺตปฺปฺพวณฺณา ราชรุกฺขา
นาม ฯ ภาลฺลียาทิ ภาลฺลिरุกฺखा นาม ฯ ลพฺุชาติ ลพฺุชา รุกฺขา
นาม ฯ ปฺตฺตชฺชิวาทิ มหานิโครฺชรุกฺखा(๔) ฯ ปฺลาลลสนฺนิภาติ เตสฺ
เหฏฺฐา ปคฺฉริตฺตปฺปฺพฺลฺุชา ปฺลาลลสทิสฺสาติ วทติ ฯ

โปกฺขรณฺธิติ จตฺรสุสโปกฺขรณฺธิ ฯ นนฺทเนติ นนฺทนฺวเน
นนฺทนโปกฺขรณฺธิ (๕) วिय ฯ ปุปฺพรสมตฺตาทิ ปุปฺพรเสน มตฺตา
ลฺุพิตา(๖) ฯ มกรนฺเทหิติ กิณฺชกฺขเรหิ ฯ โปกฺขเร โปกฺขเรติ
ปทุมฺนิปฺณฺเณ เตสฺ(๗) หิ กิณฺชกฺขรโต เรณฺุ ภาลฺลิตฺตฺวา โปกฺขรมธฺุ
นาม โหติ ฯ ทกฺขินฺนา อถ ปจฺฉิมาติ เอตฺตาวตฺตา สพฺุพา ทิสฺสา
วิทิสฺสา วาตา ทสฺสิตา โหนฺติ ฯ ภูลา สีมฺภาฏกาทิ มหนฺตา

- # ๑. ม. หินฺติ ฯ ๒. ม. โกวิปารุกฺขา นาม ฯ
- # ๓. ม. อุทฺทาลกาทิ อุทฺทาลรุกฺขา ฯ โสฺมรุกฺชาติ ฯ
- # ๔. ม. มหานิโครฺชา ฯ ๕. ม. นนฺทาโปกฺขรณฺธิ ฯ
- # ๖. ม. จลิตา ฯ ๗. ม. ปทุมฺนิปฺณฺเณ ปทุมฺนิปฺณฺเณ เตสฺ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 486

สีฆาฏกาฯ สสาทียาติ จิตา สยญชาตสาตี ขุททุกสาตี
ศุกกสาตีติปี วุจจนฺติฯ ปสาทียาติ เตเยว ภูมียิ ปติตาฯ
พฺยาวิชาติ ปสนฺเน อุทเท สณฺทสณฺทจาริโน พฺยาวิชา
ปฏฺธิปาฏฺฐิยา กจฺจนฺตา ทิสฺสนฺติฯ มฺพยานกาติ กกุกฏฺกาฯ
มธฺฐึ ภิเสหฺตี ภิสโกฏฺฐิยา ภิณฺนาย ปคฺขมฺรณโร มธฺฐติโส
โหติฯ จิรี สปิปี มฺพาลีภีติ มฺพาลีเหติ ปคฺขมฺรณโร
จิริมิสฺสกนฺวณฺติสปิปี วิย โหติฯ

สมฺมิมฺทิตฺเววาติ (๑) สมฺปตฺตชนฺ โมทยติ(๒) วิยฯ สมฺนตาม-
ภินาทิตาติ สมฺนตา อภินาเทนฺตา วิจฺรณฺติฯ นนฺทิกาติ
อาทินิ เตสํ นามานิฯ เตสฺ หิ ปจฺมา สามิเวสฺสนฺตร อิมสฺมี
วเน วสนฺโต นนฺทาติ วทฺนฺติฯ ทฺติยา ตฺวณฺจ สฺเขน ชีว
ปฺตฺตา จ เตติ วทฺนฺติฯ ตฺติยา ตฺวณฺจ ชีว ปิยา ปฺตฺตา จ
เตติ วทฺนฺติฯ จตฺตฺถา ตฺวณฺจ นนฺท ปิยา ปฺตฺตา จ เตติ
วทฺนฺติฯ เตน เตสํ เอตาเนว นามานิ อเหสฺสุฯ โปกฺขรณฺนิมฺราติ
โปกฺขรณฺนิยฺ นีวาสิโน(๓)ฯ

เอวฺ เจตปฺตฺเตน เวสฺสนฺตรสฺส วสนฺภูจฺจเน อกฺขาเต
ชฺชโกปี ตฺติตฺวา ปฏฺฐิสฺนฺถาริ กโรนฺโต อิมํ คาถมาห

[๑๑๔๑]อิทฺถจ เม สตฺตฺกตฺตํ มธฺฐนา ปฏฺฐิสฺยฺตํ
มธฺฐปฺณฺทิกา จ สฺกตาโย สตฺตฺกตฺตํ ททามิ เตติฯ

๑. ม. สมฺมทฺทิตฺเววาติฯ ๒. ม. มทยติฯ

๓. ม. โปกฺขรณฺนิวาสิโนฯ

*เล่มที่ 37 เวสสสูตรชาตกัม หน้า 487

ตตถ สตตถุทตตตตติ ปกุกมฐสนนินิ สตตตสัขาติ ภตติ ฯ
 อิทธิ วุตติ โหติ อิทธิ มม อตติ ต เต ทมมิ คณหาหิ นนติ ฯ
 ต สุตวา เจตปุตโต อาห
 [๑๑๔๒]ตฺยเหว สมพลั โหตุ นาหิ อิจฺฉามิ สมพลั
 อิตฺปิ พุรหุเม คณหาหิ กจฺจ พุรหุเม ยถาสุขั
 อัย เอกปที เติ อุขุ กจฺจติ อสฺสมั
 อิติปิ(๑) อจฺจุโต ตตถ ปงฺกทนุโต รชสฺสิโร
 ชารนุโต พุราหุมนวณณั อาสทลจ มสณฺชภู
 จมฺมวาลี ฉมา เติ ชาตเวท นมสฺสติ
 ต ตฺว คนฺตวาน ปุจฺจสฺสุ โส เต มคฺคิ ปวกฺขตีติ ฯ
 ตตถ สมพลนฺติ ปาเถยฺย ฯ เติติ โย เอกปทิกมคฺโค
 อมฺหากิ อภิมุโข เติ เอส อสฺสมปทึ อุขุ กจฺจติ ฯ อจฺจุโตติ
 เอวํ นามโก เอโก(๒) อิติ ตตถ วสฺติ ฯ

[๑๑๔๓]อิทธิ สุตวา พุรหุมนพฺนุ เจตํ กตฺวา ปทกฺขินั
 อุกคฺคจิตฺโต ปกุกามิ เยนาลี อจฺจุโต อิติติ ฯ
 ตตถ เยนาลีติ ยสฺมี จาเน อจฺจุโต อิติ อโหสิ ตตถ
 คโตติ ฯ

จุลวณณณา(๓) นิฎฺฐิตา

- # ๑. ม. อิติปิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโฐ นตฺถิ ฯ
- # ๓. ม. จุฬวณณณา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 488

[๑๑๔๔] กจฺจนฺโต โส ภาเรทฺวาไซ อทุทส อจฺจตุ อีสึ

ทิสฺวาน ตํ ภาเรทฺวาไซ สมฺโมทึ อีสึนา สห

กจฺจึ นฺุ โภโต กุสลํ กจฺจึ โภโต อนามยํ

กจฺจึ อญฺเณน ยาเปถ(๑) กจฺจึ มฺลผลา พาหุ

กจฺจึ ทํสา จ มกฺสา อปฺปเมว สิริสฺปา(๒)

วเน พาพฺมิกาภิณฺเณ กจฺจึ หีสาน วิชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ ภาเรทฺวาไซติ ชฺชโก ฯ อปฺปเมวาติ อปฺปาเยว ฯ

หีสาคี เตสํ วเสน ตุมฺหากํ วิหีสาน ฯ

ตาปโส อาห

[๑๑๔๕] กุสลญฺเจว เม พุรฺหุเม อโถ พุรฺหุเม อนามยํ

อโถ อญฺเณน ยาเปมิ อโถ มฺลผลา พาหุ

อโถ ทํสา จ มกฺสา อปฺปเมว สิริสฺปา

วเน พาพฺมิกาภิณฺเณ หีสาน มยฺหํ น วิชฺชตี

พฺหุณี วสุสฺสฺปกานี อสฺสเม สมฺมโต มม

นาภิขานามิ อฺปฺปนฺนํ อาพาธํ อมโนรมํ

สุวาคตฺนฺเต มหาพุรฺหุเม อโถ เต อทุราคตํ

อนฺุโต ปวิส ภาทฺทฺนฺเต ปาเท ปกฺขาลยสฺสุเต

ติณฺฑุกานี ปิยาลานี มธฺเก กาสฺมารีโย(๓)

ผลานี ชฺชุตฺทกปฺปานี ภูณฺช พุรฺหุเม วรี วรี

๑. ม. ยาเปสิ ฯ ๒. ม. สิริสฺปา ฯ ๓. ม. กาสฺมารีโย ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 489

อิทปิ ปานีย สิตัง อากตัง คิริคพุกกรา

ตโต ปิว มหาพุระหเม สเจ ตูว์ อภิกงฺขสีตี ฯ

ชูชโก อาห

[๑๑๔๖]ปฏิภุคฺคหิตัง ยํ ทินฺนํ สพฺพสฺส อคฺคฺมียํ กตัง

สณฺชยสฺส สกํ ปุตฺตํ สิวีหิ วิปฺปวาสิตัง

ตมมํ ทสฺสณมากโต ยทิ ชานาสี สัส เมติ ฯ

ตตฺถ ตมมํ ทสฺสณมากโตติ ตํ อมํ ทสฺสณาย อากโต ฯ

ตปโส อาห

[๑๑๔๗]น ภวํ เอติ ปุณฺณคฺคํ สิวีราชสฺส ทสฺสณํ

มณฺเฑ ภวํ ปตฺถยติ รณฺโณ ภริยํ ปติพฺพตัง

มณฺเฑ กณฺหาชินํ ทาสี ชาลี ทาสญจ อิจฺฉสิ

อถ วา ตโย มาตาปุตฺเต อรณฺญา เนตฺตุมากโต

น ตสฺส โภคา วิชฺชนฺติ ธนธณฺณจ(๑) พุราหุมนฺนาติ ฯ

ตตฺถ น ตสฺส โภคา วิชฺชนฺตีติ โภ พุราหุมนฺน ตสฺส

เวสฺสณฺดรสฺส อรณฺเฑ วิหรนฺตสฺส เนว โภคา วิชฺชนฺติ

ธนธณฺณจ น วิชฺชติ ทุกฺคโต หุตฺวา วสติ ตสฺส สนฺตีกํ

คณฺตุวา ก็ กริสฺสสีตี ฯ

ตํ สุตฺวา ชูชโก อาห

[๑๑๔๘]อกุทฺฐรูปาหํ โภโต นาหํ ยาจิตุมากโต

สาหุ ทสฺสณมรียานํ สนนฺวาโส สทา สุโข

๑. ม. ธน ธณฺณ จ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 490

อทิฏฐปุพฺโพ สิวีราชา สิวีหิ วิปฺปวาสิโต
ตมฺหํ ทสฺสนมากโต ยถิ ชานาสี สํส เมติ ฯ

ตตฺถ(๑) ชานาสี สํส เมติ อิทํ วุตฺตํ โหติ อหํ โภโต(๒)
อกุทฺฐรูปฺโ อสฺมิ(๓) เอตฺตาวตา อหํ ปน น กิณฺจิ วสฺสนตฺรํ
ยาจิตฺตุ อากโต(๔) อปีจ อริยานํ ทสฺสนํ สาธุ สนนฺนิวาโส จ
เดหิ สทฺฐี สุโข ฯ อหํ ตสฺส อัจฉริยพฺุราหฺมโณ มยา จ โข(๕)
ยโต สิวีหิ วิปฺปวาสิโต ตโต ปฏฺุจาย อทิฏฐปุพฺโพ เตนาหํ ตํ
ทสฺสนาย(๖) อากโต ยถิ ตสฺส วสฺสนภูจํชํ ชานาสี สํส เมติ ฯ

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา สทฺทหิตฺวา โหตุ เสว ตํ
ทสฺสิสฺสามิ(๗) เต อชฺช ตาว อิเชว วสาหิติ ตํ ผลาผลฺลหิ
สนตฺตปฺเปตฺวา ปฺน ทิวเส มกฺกํ ทสฺเสนฺโต ทกฺขิณฺหตฺถํ
ปสาเรตฺวา อาห

[๑๑๔๕]เอส เสโล มหาพฺุรหฺเม ปพฺุพฺโต คนฺธมาทโน
ยตฺถ เวสฺสนนฺตโร ราชา สห ปฺุตฺเตหิ สมนฺนติ
ธาเรนฺโต พฺุราหฺมณฺวณฺณํ อาสทฺถจ มสฺสชตฺ
จมนฺวาสิ ฉมา เสติ ชาตเวทํ น มสฺสติ
เอเต นีลา ปทิสฺสนติ นานาผลฺลชรา ทฺมา
อุคฺคตา อพฺุกฺกฺวาว นีลา อณฺชนปพฺุพตา

- # ๑. ม. ตสฺสตฺโต ฯ ๒. ม. โภ ตาปส ฯ ๓. ม. อลํ ฯ
- # ๔. ม. ยาจิตฺตุมากโต ฯ ๕. ม. โส ฯ ๖. ม. ทสฺสนตฺถาย ฯ
- # ๗. ม. สํสสามิ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หน้า 491

ชวสุสภณณา ขทึรา	สาธา ผนฺทนมมาลฺวา
สมฺปเวเชนฺติ วาเตน	สกี ปิตาว มาณวา
อุปริ ทุมปรียาเยสุ	สงฺคีติโยว สฺยฺเยเร
นชฺชหา โกกิลา สงฺฆา	สมฺปตฺนฺติ ทุมาทุมั
อวฺหยนฺเตว คจฺจนฺตึ	สาขา ปตฺตสมฺมึริตา
รมยนฺเตว อาคนฺตึ	โมทยนฺติ นึวาสนั
ยตฺถ เวสฺสนุตโร ราชา	สท ปฺตฺเตหิ สมฺมตฺติ
ชาเรนฺโต พฺราหฺมวณฺณั	อาสทลฺจ มสฺสชฺฏั
จมฺมวาลี ฉมา เสติ	ชาติเวทํ นมสฺสตี
กิเรริมาลา วิคตา(๑)	ภุมิภาเค มโนรเม
สทฺทลา หริตา ภุมิ	น ตตฺถุทฺธึสเต รโช
มยฺรคึวสักาสา	ตฺถลสฺสสมฺปมา
ติณฺยานิ นาทิวตฺตฺนฺติ	สมนฺตา จตฺรจฺจฺจฺจฺจ
อมฺพา ชมฺพุ กปฺปีฏฺฐา จ	นีเจ ปกฺกา จุทฺมฺพรา
ปฺริโกเคหิ รุกฺเขหิ	วนนฺตึ รติวทฺตฺนั
เวพฺุริยวณฺณสนฺนิภั	มจฺจคฺคฺมฺพนึเสวิตั
สฺจึ สฺคฺนฺธึ สลิลั	อาโป ตตฺถปปี สนฺทตี
ตสฺสาวิทฺุเร ปอกฺขรณึ	ภุมิภาเค มโนรเม
ปทฺมฺปปลสฺสจฺจฺจนา	เทวานมึว นนฺทเน

๑. ม. วิตตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 492

ตีณิ อุปปลชาตานิ ตสฺมี สรสิ พุราหุณ
วิจิตฺตนิลาเนกานิ (๑) เสตานิ(๒) โโลหิตกานิ จาติ ฯ

ตสฺสโต เหาจฺจา วุตตสทิสฺสว(๓) ฯ กเรริมาลา วิคตาคี
กเรริปฺปเหหิ วิคตา ฯ สทฺทลา หริตาคี ชฺวสทฺทเลน หริตา
ภุมิ(๔) ฯ น ตตฺถุทฺธํ สเต รโชติ ตสฺมี จาเน (๕) อุปปมตฺโตปิ
รโช น อุทฺธสฺติ(๖) ฯ ตฺลสฺสสฺสุมฺปมาติ มุทฺสมฺสฺสตาย
ตฺลสฺสสฺสทิสฺสา ฯ ตินานิ นาคิวตฺตนฺตฺติ ตานิ ตสฺสา
ภุมิยา มยฺรทิววณฺณานิ ตินานิ สมฺนตฺโต จตฺรํจฺจลปฺปมาณาเนว
ปวตฺตนฺตฺติ ตโต ปน อุตฺตริ (๗)น วทฺฒนฺตฺติ ฯ อมฺพา ชมฺพุ
กปิฏฺจฺจา จาติ อมฺพา จ ชมฺพุ จ กปิฏฺจฺจา จ ฯ ปรีโกเกหิติ
นानาวิเชหิ ปฺปฺมุขฺคผลฺลฺปะเกหิ ปรีโกขรฺกฺเขหิ ฯ สนฺทตฺติ ตสฺมี
วณฺณเจ ปพฺพตฺโต(๘) โอตฺรนฺตํ อุทฺกํ สนฺทตฺติ ปวตฺตตฺติ
อตุโล ฯ วิจิตฺตนิลาเนกานิ เสตานิ (๙) โโลหิตกานิ จาติ เอกานิ นิลานิ
เอกานิ เสตานิ เอกานิ โโลหิตกานิ จาติ อิมฺเหหิ ตีหิ อุปปลชาเตหิ
ตํ สรํ วิจิตฺตสฺสชฺชิตํ ปฺปฺมจฺจโกฏฺกํ(๑๐) วีย โสภตฺติ ทสฺเสติ ฯ

เอวํ จตฺรสฺสไปกฺขรณิ วณฺณเตจฺวา ปฺน มุจฺลินฺทสรํ

วณฺณเนนฺโต อาห

๑. ม. วิจิตฺตํ นีลาเนกานิ ฯ ๒. ม. เสตา ฯ ๓. ม. วุตตสทิสฺสเวว ฯ

๔. ม. อัยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๕. ม. วเน ฯ ๖. ม. อุทฺธสฺเต ฯ

๗. ม. อุตฺตริ ฯ ๘. ม. วฏฺกปพฺพเต กุณฺนทฺตีหิ ฯ

๙. ม. วิจิตฺตํ นีลาเนกานิ เสตา ฯ ๑๐. ม. วิจิตฺตํ สฺสชฺชิตปฺปฺมจฺจโกฏฺกํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 493

[๑๑๕๐] โขมว ตตถ ปทุมมา เสตโสคนฺธิเยหิ จ
 กลมฺพเกหิ สยจฺจโน มุจฺลินฺโท นาม โส สโร
 อถตถ ปทุมมา สฺลลทา อปรียนฺตาว ทิสฺสเร
 คิมฺหา เหมนฺตกา(๑) สฺลลทา ชณฺณตฺตคฺฆา อุปฺตฺถรา
 สฺรภี สมฺปวายนฺติ วิจิตฺรา ปฺุปฺสณฺจिता(๒)
 ภมฺรา ปฺุปฺสณฺเชน สมฺนตามภินาทิตาติ ฯ

ตตถ โขมวาทิ โขมมยา วีย ปณฺชรา ฯ เสตโสคนฺธิเยหิ
 จาติ เสตฺปฺุปฺเลหิ จ โสคนฺธิเยหิ จ กลมฺพเกหิ จ โส สโร
 สยจฺจโน ฯ อปรียนฺตาว ทิสฺสเรติ อปริมาณว วีย ทิสฺสนฺติ ฯ
 คิมฺหา เหมนฺตกาติ คิมฺเห จ เหมนฺเต จ สฺปฺุปฺพิตา ปทุมมา(๑) ฯ
 ชณฺณตฺตคฺฆา อุปฺตฺถราติ ชณฺณปฺุปฺมาเน อุทเก อุปฺตฺถรา
 สฺลลทา โหนฺติ สณฺจिता วีย ขายนฺติ ฯ วิจิตฺรา ปฺุปฺสณฺจิตานิติ
 วิจิตฺรา(๔) หุตฺวา ปฺุปฺเพหิ สณฺจिता สทา สฺรภี สมฺปวายนฺติ ฯ

[๑๑๕๑] อถตถ อุทกนฺตสฺมี รุกฺขา ติฏฺฐนฺติ พฺราหฺมณ
 กทฺมฺพา ปาฏฺฐี สฺลลทา โกวิพารา จ ปฺุปฺพิตา
 องฺโกกรา กจฺจิการา จ ปารีชณฺณา จ ปฺุปฺพิตา
 วารณา วุยฺหนา(๕) รุกฺขา มุจฺลินฺทมฺภโต สฺริ
 สิริสา เสตปารีสา สาธฺวายนฺติ ปทุมกา

- # ๑.ม. เหมนฺติกา ฯ ๒. ม. วิจิตฺตปฺุปฺสณฺจิตา ฯ
- # ๓. ม. ปฺุปฺพิตปทุมมา ฯ ๔. ม. วิจิตฺตปฺุปฺสณฺจิตาติ วิจิตฺตา ฯ
- # ๕. ม. วยนา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 494

นิคฺคณฺท์ สรณิคฺคณฺท์ อสนา เจตฺถ ปุปฺพิตา
 ปงฺกุรา พหุลา เสดลา โสภณชฺนา จ ปุปฺพิตา
 เกตกา กณฺการา จ กรวिरา (๑)จ ปุปฺพิตา
 อชฺชชฺนา อชฺชชฺกณฺณา จ มหามา จ ปุปฺพิตา
 สมฺปุปฺพิตคฺคา ติฏฺฐนฺติ ปชฺชชฺนเตว กิสุกา
 เสดปณฺณิ (๒)เสตปณฺณา กทลฺโย กุสุมฺภรา
 ชนฺตกการีปุปฺพิหิ สีสฺปาวารณาหิ จ
 อจฺฉิปา สิปฺพีรฺกฺษา(๓) สลฺลทกฺโย จ ปุปฺพิตา
 เสดเครฺตคฺกริกา มํสิโกฏฺฐกฺถาวรา(๔)
 ทหฺรา รุกฺษา วุฑฺฒา จ อกฺุมิลา เจตฺถ ปุปฺพิตา
 อสฺสมํ อุกฺโต จนฺติ อคฺยาการี สมฺนตฺโตติ ฯ

ตตฺถ ติฏฺฐนฺตีติ สรํ ปริกฺขิปิตฺวา ติฏฺฐนฺติ ฯ

กทมฺพาทิ กทมฺพรุกฺษา เจว ฯ กจฺฉิกการา จาติ เอวํ นามกา
 หุตฺวา รุกฺษา ฯ ปาริชนฺวาทิ รตฺตกมาลา ฯ วารณา วุยฺหนาคิ
 นาคฺรูกฺษา ฯ มุจฺฉินฺทมฺกฺโตติ มุจฺฉินฺทสฺส อุกฺยปฺสฺเสสฺส ฯ
 เสดปาริสาคิ เสดคจฺฉรูกฺษา ฯ เต กิร เสดกฺขนฺธา
 มหาปณฺณา กณฺการสทิสฺปฺพิพา โหณฺติ ฯ นิคฺคณฺท์
 สรณิคฺคณฺท์ติ ปกตฺนิคฺคณฺท์ เจว กภาพนฺิคฺคณฺท์ จ ฯ
 # ๑. ม. กณฺเวรา ฯ ๒. ม. เสดปณฺณิ ฯ ๓. ม. อจฺฉินฺวา
 # สลฺลวารูกฺษา ฯ ๔. ม. เสดเครฺ จ ตคฺรา มํสิโกฏฺฐา กฺถาวรา ฯ

ปงฺกุราติ ปณฺทรรูกฺขา(๑) ฯ กุสุมภราติ เอกา คจฺญา ฯ
ชนฺตการิปฺปฺเพหิติ ชนฺนณจ ตกฺการินณจ ปฺปฺเพหิ อุปฺโสภิตา ฯ
สีสฺปาวารณาหิ จาติ สีสฺเปหิ จ วารณฺเหหิ จ อุปฺโสภิตา(๒) ฯ
อจฺฉิปาติ อาทโยปี รูกฺขาเยว ฯ เสตฺเศรุตฺตริกาทิ เสตฺเศรฺ จ
ตฺตรา จ ฯ มํสิโกภฺจฺกุลาวราติ มํสิคจฺญา จ โภภฺจฺคจฺญา จ
กุลาวรา จ ฯ อกฺกฺกิตาติ อฺชุกา ฯ อคฺยาคาริ สมนฺตโตติ
อคฺยาคาริ ปริกฺขิปิตฺวา จิตาติ อตฺโถ

[๑๑๕๒]อเถตฺถ อฺทกนฺตฺสุมิ พหู ชาตา(๓) ผณฺชชกา

มฺกคฺคิตโย กรตฺติโย เสवालํ สีสํ พหู(๔)

อฺทฺธาปวตฺตํ อฺลลฺลิตํ มกฺขิกา หิงฺกฺชาลิกา

ทาสิมกณฺจโก เจตฺถ พหู นิเจ กลมฺพกา

เอลมฺพรูกฺขาหิ สณฺณนฺนา รูกฺขา ติภฺจฺจฺนฺติ พฺราหฺมณ

สฺตฺตาหํ ธาริยมานานํ คนฺโธ เตสํ น ฉิษฺชติ

อฺกโต สรณฺจ มจฺฉินฺทํ วปฺปา ติภฺจฺจฺนฺติ ภาคโส(๕)

อินฺทวเรหิ สณฺสนฺนํ วนฺนตฺมฺปฺโสภิตํ(๖)

อฺทฺตฺมาลํ ธาริยมานานํ คนฺโธ เตสํ น ฉิษฺชติ

นึลปฺปฺพิเสตฺวาริ ปฺปฺพิตา คิริกณฺณิกา

กเลรูกฺเขหิ สณฺณนฺนํ วนฺนตํ ตฺลสิหิ จ

๑. ม. ปงฺกุราติ ปงฺกุรูกฺขา ฯ ๒. ม. โสภิตา ฯ

๓.ม. พหูชาโต ฯ ๔. ม. พหู ฯ ๕. ม. ปฺปฺปา ติภฺจฺจฺนฺติ ฯ

๖. ม. วนํ ตํ อุปฺโสภิติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 496

สมุโมทิตเวว(๑) คนุเชน ปุပ္ผสาขาหิ ตํ วัน

ภมรา ปุပ္ผคนุเชน สมฺนตามภินาทิตา

ตีณิ กกฺการุชาตานิ ตสฺมี สรสี พุราหุมน

กมุภมตฺตานิเจกานิ มุรมตฺตานิ วา อุโภติ ฯ

ตตฺถ ผณิขุชกาติ ภูตติณฺกา(๒) ฯ มุคฺคตโยติ เอกา
มุคฺคชาติ ฯ กรตโยติ ราชมาโส ฯ เสวาลิ สีสกนฺติ อิมปี
คจฺฉาเยว ฯ อปี จ สีสกาติ รตฺตจฺนฺทนี วุตฺตํ ฯ อุทฺธาปวตฺตํ
อุลฺลลิตฺตํ ตํ อุทกํ ตีรมรียาทพฺนฺธํ วาตาหตฺ (๓) อุลฺลลิตฺ
หุตฺวา ติฏฺฐติ ฯ มกฺขิกา หิงฺกุชาลิกาติ หิงฺกุชาลสงฺขาเต
วิกิตฺตปุပ္ผคจฺฉเ ปณฺจ วณฺณา มธฺมกฺขิกา มธฺมสฺสเรน
วิรวนฺติโย ตตฺถ วิจฺรณฺตีติ อตฺโถ ทาสิมกณฺจโก เจตฺถาติ
อิมปี เทว รุกฺขชาติโย เอตฺถ ฯ นีเจ กลมฺพกาติ นีเจ
กลมฺพกา ฯ เอลมฺพกรุกฺขสณฺณนฺนาติ เอวํ นามิกาย วลฺลียา
สณฺณนฺนา ฯ เตสฺนฺติ เตสํ ตสฺสา วลฺลียา ปุပ္ผานํ สพฺเพสํปี
เอเตสํ ทาสิมกาทีนํ ปุပ္ผานํ สตฺตาทํ คนฺโธ น ฉิขฺชติ ฯ
เอวํ สุกฺนฺธสมฺปนฺนานิ ปุပ္ผานิ รชตปตฺตสทิสสา วาลุกฺปณฺณา
ภูมิภาตา ฯ คนฺโธ เตสฺนฺติ เตสํ อินฺทวรูปฺพาทีนํ คนฺโธ
อฑฺฒมาสํ น ฉิขฺชติ ฯ นีลปุပ္ผีติ อาทิกา ปุပ္ผवलฺลियो ฯ
ตุลฺลสีหิ จาติ ตูลฺลสีคจฺฉเห จ กกฺการุชาตานิติ ตีณิ

๑. ม. สมมทุทเตว ฯ ๒. ม. ผณิขุชโกติ ภูตฺนโก ฯ

๓. ม. วาตาปหตฺ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาตกํ หน้า 497

วลฺลิตฺถานี ฯ ตตฺถ เอกิสฺสา วลฺลิตฺยา ผลานี มหาฆณฺมตฺตานี
ทฺวินฺนํ มุทิจฺจมตฺตานี ฯ เตน วุตฺตํ ฯ มุรฺมตฺตานี วา(๑) อุโภติ

[๑๑๕๓]อถตฺถ สาสโป พหุโก นาทิโย หริตฺยาอุโต

อสีตาลาว ติฏฺฐนฺติ	เฉชชา อินฺทวรา พหุ
อปฺโปฏฺฐา สุริยวลฺลิตี จ	กาฬิยา มรฺคฺคฺนฺธิยา
อโสกา มุทยนฺตี จ	วลฺลิตฺโก ชุทฺทปฺปฬิโย
โกรณฺทกา อโนชา จ	ปฺปฬิตา นาคมลฺลิกา
รฺกฺขมารุยฺห ติฏฺฐนฺติ	ผุลฺลา กีสฺสวลฺลิตฺโย
กตฺรฺหา ปวาเสนฺติ(๒)	โยธิกา(๓) มรฺคฺคฺนฺธิยา
นิลิตฺยา สุมฺนา ภาณฺที	โสภติ ปทุมตฺตโร
ปาฏฺฐิสฺสมุทฺทกปฺปาสี	กณฺณการา จ ปฺปฬิตา
เหมชลา วทิสฺสนฺติ	รฺจิริรา อคฺคิสิชฺูปมา(๔)
ยานิ ตานี จ ปฺปฬานี	ถลชานฺนุทกานี จ
สพฺพานิ ตตฺถ ทิสฺสนฺติ	เอวํ รมฺโม มโหทฺธีติ ฯ

ตตฺถ สาสโปติ สิทฺฐตฺถโก ฯ พหุโกติ พหุ ฯ นาทิโย
 หริตฺยาอุตฺติ หริเตน आयฺตุโต นาทิโย อีมา เทวปี ลสฺสนชาติโย
 โสปี ลสฺสน ตตฺถ พหุโกติ อตฺถโก ฯ อสีตาลาว ติฏฺฐนฺตีติ
 อสีติ เอวํ นามกา รฺกฺขา สินฺทฺธาย ภูมฺมียา อุปฺปฏฺฐิตา(๕) ตาลา
 # ๑. ม. มุรฺชมตฺตานี ตา ฯ ๒. ม. จ วาสนฺติ ฯ ๓. ม. ยูธิกา ฯ
 # ๔. ม. รฺจิริรคฺคิ สิชฺูปมา ฯ ๕. ม. จิตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 498

วย ตัญญุติ ๑ ฌชชา อินทวรา พหุติ อุทกปริยญเต พหุ
 สวณณอินทวรา มุฏจينا ฉินทิตพพา หุตวา จิตาติ(๑) อตฺโถ(๒๒) ๑
 อปฺโผฏาติ อปฺโผฏาวลฺลิ(๓) ๑ วลฺลิโก ขุทฺทปฺปฝิโยติ วลฺลิโก จ
 ขุทฺทปฺปฝิโย จ ๑ นาคมลฺลิกาติ นาคา(๔) จ มลฺลิกา จ ๑
 กีสูกวลฺลิโยติ สุกนุชฺมตฺตา วลฺลิชาติ ๑ กเตรฺรหา ปวาเสนฺตฺติ
 อิเม จ เทว ปฺปฝคจฺฉา ๑ มชฺชุนฺชียาติ มชฺชมานคนฺชา ๑
 นิลียา สุมนา ภณฺฑีติ วลฺลิสุมนา จ ปกตฺติสุมนา จ ภณฺฑี
 จ ๑ ปทฺมุตฺตรโรติ เอโก(๕) รุกฺโข ๑ กณฺณการา จาติ วลฺลิกณฺณการาปี
 รุกฺขกณฺณการาปี ๑ เหมชาลาวาติ ปสาริตฺตเหมชาลา วย
 ทิสฺสนฺติ ๑ มโหทฺชิตฺติ มโหโต อุทกสฺส(๖) อาธารภโต มุจฺฉินฺทสโรติ ๑

[๑๑๕๔]อดสฺสา โปกฺขรณฺนียา พหุกา วาริโคจฺรา
 โรหิตา นลเปสฺิงฺกุ (๗) กุมฺภิลา มกรา สฺสู
 มชฺช จ มชฺชฏฺจิจ จ ตาลียา(๘) จ ปิยงฺกุกา
 กุทฺทชา ภาทฺทมฺมุจฺจา จ สตฺตปฺปผา(๙) จ โลลฺุปา
 สฺสรภิมรฺตฺตรา พหุกา ตฺงฺควลฺลิโย
 ปทฺมกา นารทา โกฏฺจา ฌามกา จ หเรณฺณกา
 หลิทฺทกา คนฺชเสลา หริเวรา จ กุคฺคฺลา
 วิภทฺทา โจรโฏฏฺจา กปฺปฺรา จ กลฺิงฺกุกาติ ๑

- # ๑. ม. อิติสทฺโท นตฺถิ ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑
- # ๓. ม. อปฺโฝฒวลฺลิโย ๑ ๔. ม. วลฺลินาคา ๑
- # ๕. ม. เหวนามโก ๑ ๖. ม. อุทกกุขนฺชสฺส ๑ ๗. ม. มนพฺปีสฺิงฺกุ ๑
- # ๘. ม. ตาลิสฺสา ๑ ๙. ม. เสตปฺปผา ๑

ตตฺถ อถสฺสา โปกฺขรณฺนิยาติ อธิ โปกฺขรณฺนิสทิสตาย
สรเมว โปกฺขรณฺนิติ วทติ ฯ โรหิตาติ อาทีนํ เตสํ วาริโคจฺรณํ
นามานํ ฯ มชฺฐ จาติ นิมฺมกฺขิกมชฺฐ จ ฯ มชฺฐลฺภฺจิจิ จาติ
ลภฺจิมชฺฐกณฺจ ฯ ตาลียาติ อาทิกกา สพฺพา คนฺธชาติโย

[๑๑๕๕]อเถตฺถ สීหา พฺยคฺขมา จ ปฺริสาลู จ หตฺถโย

เอณฺเวยยา ปสทา เจว โรหิตา สรภา มิกา
โกภฺจฺสุณา สฺโณปิ จ ตฺลียา นพฺสนฺนิภา
จามรี จถนํ ลงฺฆิ ฉาปีตา มกฺกภา ปิจู
กกฺกภา กตมายา จ อิกฺกา โคนฺสิรา พหู
ขคฺคา วราหา นกฺลา กาทฺเพตฺถ พหฺตโส
มหีส(๑) โสณา สิงฺคาลา จปฺปกา(๒) จ สมฺนฺตโต
อาภฺจฺจา ปจฺลาคา จ จิตฺรกา จาปี ทีปโย
เปลกา จ วิฆาสาทา สීหา โกกนีสทกา(๓)
อภฺจฺปาทา จ โมรา จ ภสฺสรา จ กุกฺกภฺจฺกา
จงฺโกรา กุกฺกภา นาคา อณฺณมณฺณํ ปภฺจฺชิโน
พกา พลาคา นชฺชหา ทินฺทิกา โคนฺจวาทิกา(๔)
พฺยคฺขมินฺสา โลหฺปิภฺจฺจา จปฺปกา ชีวชีวกา
กปฺลชฺรธา ติตฺติราโย กฺลว(๕) ปภฺจฺภฺจฺกา
มณฺฑาทกา เจลเกพฺ พณฺฑตฺติตรนามกา

๑. ม. มหีสฯ ๒. ม. ปมฺปกาฯ ๓. ม. โกกนีสทกาฯ

๔. ม. กฺลชฺวาชิตาฯ ๕. ม. กฺลา จฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 500

เจลาวกา ปิงฺคุลาโย โภชกา องฺคเหตุกา
กรวิกา จ สคฺคา จ อุหุงการา จ กุกฺกุหา
นानาชคณาภิณฺณํ นานาสรนิกฺุชิตนฺติ ฯ

ตตฺถ ปฺริสาลูติ วลวามุขยฺกฺุขินิโย ฯ โรหิตา

สรภา มิคาคิ โรหิตา เจว สรภา มิกา จ ฯ โภจฺจฺสุณาคิ
สิงฺคาลสุนฺขา ฯ โภจฺจฺโสณาคิปี ปาโจ ฯ สฺุณาคิ จาคิ เอกา
เจลกา ขุทฺทกมิกฺชาติ ฯ ตฺุลียาคิ ปกฺุขิวีฬารา ฯ นพสนฺนิกฺาติ
นพปฺุพลวณฺณา รุกฺขสุนฺขา ฯ จามรี จลนํ ลงฺมิติ จามรีมิกา
จ จลนํมิกา จ วาตมิกา(๑) จ ฯ ฉาปีตา มกฺกฏาคิ เทวปี
มหามกฺกฏฺชาติโย ฯ ปิจฺุติ สรปฺริยนฺเต โภจฺจฺกาหิ เอกา
มกฺกฏฺ (๒) ฯ กกฺกฏา กตมายา จาคิ เทว มหามิกา ฯ อิกฺกาคิ
นาเมตฺถ พหฺุตโส (๓) ฯ โสณา สิงฺคาลาคิ โภกฺสุนฺขา
จ สิงฺคาลา จ ฯ จปฺุปกาคิ อสฺุสมปํทํ ปฺริกฺุขิปิตฺวา จิตา
มหาเวฬุจปฺุปกา (๔) ฯ อากฺุจจาคิ โภชฯ ปจฺลาคาคิ คชกฺุมภมิกา ฯ
จิตฺรกา จาปี ทิปฺโยติ วิจิตฺรมิกา(๕) จ ทิปฺมิกา จ ฯ

เปลกา จาคิ สสา ฯ วิฆาสาทาติ เอเต คิขฺณา สกฺุณา ฯ
สีหาคิ เกสรสีหา ฯ โภกฺนิสาตกาคิ โภเก(๖) คเหตุวา ขาทนสีลา
ทฺุจฺมิกา ฯ อภฺุจปาทาติ สรภา มิกา ฯ ภสฺุสราคิ เสตฺหฺสา
๑. ม. ลงฺมิมิกา ฯ ๒. ม. เอโก มกฺกฏฺ ฯ ๓. ม. พหฺุตโส ฯ
๔. ม. มหาเวฬุจปฺุปกา ฯ ๕. ม. จิตฺรมิกา ฯ ๖. ม. โภคฺณิสาทกาคิ
โภคฺณ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หน้า 501

จ ฯ กกุฏจกาติ กกุฏจสกุณา ฯ จงฺโกราติ จงฺโกรสกุณา ฯ
กุกุกุญาติ วนกุกุกุญา ฯ ทินฺนทิกา โภณจวาทิกาทิ อิเม ตโยปี
สกุณาเยว ฯ พุคฺคฺมินฺสาติ เสนา ฯ โลหปีฏฺจาทิ โลหิตวณฺณ-
สกุณา ฯ จปฺปกาทิ จปฺปกฏฺกา ฯ กปีณฺชรา ติตฺตฺริยาติ
กปีณฺชรา จ ติตฺตฺริรา จ ฯ กุลาวา ปฏฺิกุฏฺจกาติ อิเมปี เทว
สกุณา ฯ มณฺฑาลกา เปลเกพุติ มณฺฑาลกา จ เปลเกพุ จ ฯ
ภณฺฑตฺติตฺตฺรินามกาติ ภณฺฑ จ ติตฺตฺริรา จ นามกา จ ฯ
เจตวกา ปิงฺคุลาโยติ เทว สกุณชาติโย จ ฯ ตตา โครกา
องฺคเหตุกา ฯ สกฺคาติ วาตสกุณา อุหฺงการาติ อุฏฺกสกุณา

[๑๑๕๖]อเถตฺถ สกุณา สนฺติ นีลกา มณฺชฺรภาณิกา
โมทนฺติ สห ภริยาหิ อณฺณมณฺณํ ปกุชิโน
อเถตฺถ สกุณา สนฺติ ทิชา มณฺชฺรสฺสราสีตา
เสตกฺขิณฺญา ภทฺรภา อณฺฑชา จิตฺรเปกฺขณา
อเถตฺถ สกุณา สนฺติ ทิชา มณฺชฺรสฺสราสีตา
สิขินฺทฺนีลคฺีวาหิ อณฺณมณฺณํ ปกุชิโน
กุกุกุฏฺจกา กุพีรกา โภณฺจว โปกฺขรสาตกา
กาพเวยฺยา(๑) พลฺียกฺขา กทมฺพา สุวสาธิกา
หฺลิตฺทา โลหิตา เสดา อเถตฺถ นพฺกา พหุ
วารณา ฅงฺคราชา(๒) จ กทมฺพา สุวโกกฺกิตา

๑. ม. กาลาเมยฺยา ฯ ๒. ม. สฺ. ยู. หิงฺคราชา ฯ
ม. หิงฺคราชา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 502

กุกกุสา กุรุรา หังสา	อาญา ปรีวเทนฺติกา
จากหังสา(๑) อติพลา	นชฺชหา ชีวชีวกา
ปาเรวตา รวิหังสา	จากวากา นทิจรา
วารณาภิรฺฐทา รมฺมา	อุโภ กาลุปกฺชิโน
อเถตฺถ สกฺขณา สนฺติ	นानาวณฺณา พหู ทิชา
โมทนฺติ สห ภริยาหิ	อณฺณมณฺณํ ปกฺชิโน
อเถตฺถ สกฺขณา สนฺติ	นानาวณฺณา พหู ทิชา
สพฺเพ มณฺชฺช นิกฺขนฺติ	มฺจลินฺทมฺภโต สรี
อเถตฺถ สกฺขณา สนฺติ	กรวีกา นาม เต ทิชา
โมทนฺติ สห ภริยาหิ	อณฺณมณฺณํ ปกฺชิโน
อเถตฺถ สกฺขณา สนฺติ	กรวีกา(๒) นาม เต ทิชา
สพฺเพ มณฺชฺช นิกฺขนฺติ	มฺจลินฺทมฺภโต สรี
เอณฺเอยฺยา ปสฺตาคิณฺณํ	นาคสงฺฆนิเสวิตฺ(๓)
นानาลตาหิ สยฺจณฺนํ	กทลิมิกนิเสวิตฺ(๔)
อเถตฺถ สามา พหฺกา(๕)	นิวาโร วรโก พหู
สาลี อกฺกุชปาโก จ	อุจฺจฺจ ตตฺถ อนปฺโป
อัยฺ เอกปที เอติ	อุจฺจฺจ คจฺจติ อสฺสมํ
ขุทฺ ปิปาสํ อรตี	ตตฺถ ปตฺโต น วิญฺหติ

๑. ม. ปากหังสา ฯ ๒. ม. ภริยา ฯ ๓. ม. นาคสังเสวิต

วนํ ฯ ๔.ม. กทลิมิกเสวิต ฯ ๕. ม. สาสโป พหุโก ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หน้า 503

ยตฺถ เวสฺสนุตโร ราชา สห ปุเตหิ สมฺมตฺติ

ชาเรนุโต พุราหุมนวณฺณิ อาสทญจ มสฺยชฺฌุ

จมฺมวาสี ฉมา เสติ ชาติเวทํ นมสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ นีลกาติ จิตฺรราชิปตฺตา ฯ มนฺยชฺสฺสราสีตาติ

นิพฺพทฺมชฺรฺสฺสรา(๑) ฯ เสตฺกขิกฺกุฎา ภาทฺรภฺชาติ อุภยปฺสฺเสสฺ

เสเตหิ อุกฺขิกฺกุฎหิ สมฺนฺนาคตา สฺนฺทฺรภฺชา ฯ จิตฺรเปกฺขณาติ

จิตฺรปตฺตา(๒) ฯ กุพีรกาติ กกฺกฏกา ฯ โกฏฺจาติ อาทโย

สฺกฺณา ฯ วารณาติ หตฺถิลิํจฺสฺกฺณา ฯ กทฺมฺพาติ มหากทฺมฺพา

คหิตา ฯ สุวโกกิลาติ โกกิลฺเลหิ สทฺฐี วิจฺรณา สุวกา เจว

โกกิลา จ ฯ กุกฺกฺสาติ กาพฺกฺรฺรา ฯ กฺรฺราติ เสตฺกฺรฺรา ฯ

หํสาติ เสตฺสฺกฺนหํสา ฯ อาฏาติ ทพฺพีสณฺจานมฺขสฺกฺณา ฯ

ปฺริวเทนฺตีกาติ เอกา สฺกฺนฺชาติ ฯ วารณาภิรฺฐา รมฺมาติ

รมฺมาภิรฺฐา วารณา ฯ อุโภ กาลุปฺกฺชินฺติ สายํ ปาตํ(๓)

ปพฺพตฺปาทํ เอกนินฺนาทํ กโรนฺตา นิฏฺชนฺติ ฯ เอณฺยฺยา

ปสฺตาคิณฺณฺนฺติ เอณฺยฺยมิเคหิ จ ปสฺตมิเคหิ จ จิตฺรมิเคหิ จ

อาภิณฺณํ ฯ ตตฺถ ปตฺโต น วินฺทตีติ พุราหุมน เวสฺสนุตฺรฺสฺ

อสฺสมํ (๔) ปตฺโต ปฺริโส ตตฺถ อสฺสเม ฉาตํ (๕) วา ปานียํ ปิปาสํ

วา อุกฺกณฺจิต্তํ วา น ปฏฺิลภตีติ(๖) ฯ

๑.ม. นิพฺพทฺมชฺรฺสฺสรา ฯ ๒. ม. วิจิตฺรปตฺตา ฯ ๓. ม. ปาโต ฯ

๔. ม. อสฺสมปทํ ฯ ๕. ม. ฉาตํ ฯ ๖. ม.ปฏฺิลภติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 504

(๑)ตมตถึ ปกาเสนุโต สตุถา อาห(๑)

[๑๑๕๗]อิหิ สตุถวา พุรหุมพนุชฺช อีสึ กตุวา ปทกขินัณ

อุทกคจิตโต ปกุกามิ ยตุถ เวสฺสนตุโร อหุติ ฯ

ตตุถ [๒] เวสฺสนตุโร อหุติ ยสฺมี จานเน เวสฺสนตุโร

อโหสิ ตํ จานัณ คโตติ ฯ

มหาวนณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ชฺชโกปี อจฺจุตตาปเสน กถิตมกฺเคน ยาว(๓) จตุรสฺส-
โปกฺขรณัณตีริ ปตุวา จินฺเตสิ อชฺชติกสายณฺเห อิทานิ มทฺที
อรณฺณโต อาคมิสฺสติ มาตุคาโม หิ นาม ทานสฺส อนฺตรายกโร
หติ เสฺว ตสฺสา อรณฺณคตกาเล อสฺสมปทึ กนตุวา เวสฺสนตุริ
อุปลัสมิตฺวา ทารเก ยาจิตฺวา ตาย อนาคตตาย เอวนฺเต กเหตุวา
ปกุกมิตฺสสามิติ ฯ อถสฺสาวินฺนุเร เอกัณฺ ปนุพฺพตึ อารุญฺห [๔]
ผาสูกฺกุจฺจานเน นิปชฺชิ ฯ

ตํ ปน รตฺตี ปจฺจุสกาเล มทฺที สุปินัณ อทฺทส เอวรฺฐโป
สุปิโน ทิฏฺฐโจ (๕) อโหสิ เอโก ปุริโส กณฺโห เทฺว กาสายานิ
ปริทหิตฺวา ทฺวีสุ กณฺเณสุ รตฺตมาลัณ ปิลนุทิตฺวา อาวุธหตุโถ
ตชฺเชนุโต อาคนตุวา ปณฺณสาลัณ ปวิสิตฺวา มทฺที ชฺญาสุ
กเหตุวา อากทฺถิตฺวา ญฺมียิ อุตฺตานัน ปาเตตุวา วิรวนฺตียา
๑. ม. อิม ปาโจ นตุถิ ฯ ๒.ม. เอตุถนฺตเร ยตุถาติ ทิสฺสติ ฯ
๓.ม. กจฺจนฺโต ฯ ๔. ม. เอตุถนฺตเร เอกสฺมินฺนติ ทิสฺสติ ฯ
๕. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ

ตสฺสา เทเวีย เทว อุกฺขิณี อุปฺปาณฺเฑตฺวา เทว พาหานิ
ฉินฺหิตฺวา อูร์ ฉินฺหิตฺวา ปคฺขมฺรณฺตโลหิตฺพินฺหุํ หทยมฺลํ
อาทาย ปกฺกามิตี ฯ สามี มหฺทึ ปพฺพชฺฉิตฺวา กิิตตฺสิดา ปาปโก
เม สุปีโน ทิฏฺฐโจติ สุปีนปาจโก ปน เวสฺสนุตฺเรน สทิตฺโส
นาม นตฺถิ ปุจฺฉามิ นนฺติ ฉินฺเตตฺวา คนฺตฺวา [๑]
มหาสตฺตสฺส ปณฺณสาลทฺวาริ อาโกณฺเฑสิ ฯ

อด(๒) มหาสตฺโต ตํ สทฺทํ สฺตฺวา(๓) โก เอโสติ อาห ฯ
อหํ เทว มหฺทึตี ฯ ภทฺเท อมฺหากํ กตฺติกวตฺตํ ฉินฺหิตฺวา กสฺมา
อกาเล อากตาสีตี ฯ เทว อหํ น กิเลสฺวเสน อากจฺฉามิ อปีจ
โฆ ปน เม ปาปโก สุปีโน ทิฏฺฐโจติ อาห ฯ เตนาหิ กเถหิ
มหฺทึตี ฯ สามี อตฺตนา ทิฏฺฐนฺิยาเมเนว กเถหิ ฯ

มหาสตฺโต(๔) ตํ สุปีนํ ปรีคฺคณฺหิตฺวา มยฺหํ ทานปารมิโย
ปุเรสฺสนฺติ เสว มํ ยาจโก อากนฺตฺวา ปุตฺเต ยาจิสฺสตี มหฺทึ
อสฺสาเสตฺวา อฺยโยเชสฺสามิตี ฉินฺเตตฺวา มหฺทึ ตว ทฺสฺสยน-
ทฺพฺโพชเนหิ จิตฺตํ อาลฺลิตฺตํ ภวิสฺสตี มา ภายีตี ปโมเหตฺวา
อสฺสาเสตฺวา อฺยโยเชสิ ฯ สามี วิภาตาย รตฺติยา สทฺทํ
กตฺตพฺพกมฺมํ(๕) กตฺวา เทว ปุตฺเต อาลิงฺกิตฺวา สีเส จุมฺทิตฺวา
อชฺช เม ทฺสฺสุปีโน ทิฏฺฐโจ อมมตฺตา(๖) อปฺปมตฺตา ภเวยฺยาถาติ

๑. ม. เอตฺถนฺตฺเร ปณฺณสาลนฺติ ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

๔. ม. มหาสตฺโตปิ ฯ ๕. ม. กตฺตพฺพกิจฺจํ ฯ

๖. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

โอวิทิตวา มหาสตุตสสุ สนุติกั กนตุวา เทว ทารเกสุ อปฺปมตฺตา

โทยถาติ มหาสตุตฺตํ ปุตุเต ปฏิจฺจนาเปตฺวา ปจฺฉินฺจณฺตฺติอาทีนึ

อาทาย อสุสุณึ มุญฺจนฺตึ มุถผลาผลตฺถาย วณฺํ ปาวิสิ ฯ

[๑]ชฺชโกปี อิทานึ มทุที อรณฺณํ คตา ภวิสฺสตีติ

सानุปรพฺพตา โอริยุหฺ เอกปรทิกมกฺเคน อสุสมากิมฺโข ปายาสึ ฯ

อด (๒) มหาสตุโต ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺวา [๓] ปาสาณผลเก

สฺวณฺณปรตฺติมา วิย นิสึทิตฺวา (๔) จินฺเตสิ อิทานึ ยาจโก

อากมฺิสฺสตีติ ปิปาสิตโต วิย สุราโสณฺโฑ ตสฺสาคมนมกฺกั

โอโลเกนฺโต นิสึทึ ฯ ปุตุตาปิสฺส ปาทมฺเเล กิพนฺติ ฯ โส

มกฺกั โอโลเกนฺโต พฺราหฺมณฺํ อากจฺจนฺตึ ทิสฺวา สตุตฺมาเส

นิกฺขิตฺตํ ทานธฺรึ อุกฺขิเปนฺโต วิย เอหิ วัต โภ พฺราหฺมณาติ

โสมนสฺสปรตฺโต ชาลิกุมารึ อามนฺเตนฺโต อิมํ คาถมาห

[๑๑๕๘]อฺภูเจหิ ชาลึ ปติภฺฐ ปรานํ วิย ทิสฺสตี

พฺราหฺมณฺํ วิย ปสฺสามึ นนฺทึโย มากิกรเรติ ฯ

ตตฺถ ปรานํ วิย ทิสฺสตีติ ปุพฺเพ เชตฺตตฺตรนฺคเร

นานาทิสาหิ ยาจกานํ อากมนํ วิย อชฺช ยาจกานํ อากมนํ

ทิสฺสตี ฯ นนฺทึโย มากิกรเรติ เอตสฺส พฺราหฺมณฺสฺส ทิภฺฐกาลโต

ปฏฺฐาย มํ โสมนสฺसानึ อภิกิรฺนฺติ จมฺมาภิตตฺตสฺส [๕] สึเส

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตทาติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. อัย ปาโร นตฺถิ ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร ปณฺณสาลทฺวารเรติ ทิสฺสตี ฯ

๔. ม. นิสินฺโน ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร ปุริสฺสสาตี ทิสฺสตี ฯ

(๑) สัตฺตทกฆฏสทสฺสาภิสฺเสจฺจนกาโล วีย ชาโต(๑) ฯ

ตํ สุตฺวา กุมาโร อรห

[๑๑๕๕] อหํปี ตาต ปสฺสามิ โย โส พุรหุมาว ทิสฺสติ

อตุถิโก วีย อายาติ อติถิ โน ภวิสฺสติ ฯ

วตฺวา จ ปน ชาติกุมาโร มหาสตุตฺตสฺส อปจิติ กโรนฺโต

อฏฺฐาย พุราหุมนํ ปจฺจกฺคนฺตฺวา ปริกฺขารคณฺณํ อาปฺจฺฉิ ฯ

พุราหุมนํ ตํ โอลเกตฺวา(๒) อัย เวสฺสุนฺทรสฺส ปฺตฺโต ชาติกุมาโร

นาม ภวิสฺสติ อาทิตฺโต ปฏฺฐาเยวสฺส(๓) พฺรฺสวจฺนํ กเถสฺสามิติ

จินฺเตตฺวา อเปหิ อเปหิติ อจฺฉริ ปหริ ฯ กุมาโร อปคฺนฺตฺวา

อัย พุราหุมนํ อติพฺรุโส กิณฺนุโขติ ตสฺส สิริโร โอลเกนฺโต

อฏฺฐารส ปฺริสโทเส ปสฺสิ ฯ พุราหุมนํปิ โปธิสตุตํ

อุปฺสงฺกมิตฺวา ปฏฺฐิสฺนฺถารํ กโรนฺโต อาห

[๑๑๖๐] กิจฺฉิ นฺุ โภโต กุสฺลํ กจฺฉิ โภโต อนามยํ

กจฺฉิ อฺญเณน ยาเปถ กจฺฉิ มฺลผลา พหู

กจฺฉิ ทํสา จ มกฺสา อปฺปเมว สิริสฺปา

วเนน พาวมิกากิณฺเณ กจฺฉิ หีสา น วิชฺชติติ ฯ

โปธิสตุตฺตํปิ เตน สทฺธิ ปฏฺฐิสฺนฺถารํ กโรนฺโต อาห

[๑๑๖๑] กุสฺรณฺเจว โน พุรหุเม อโถ พุรหุเม อนามยํ

อโถ อฺญเณน ยาเปม อโถ มฺลผลา พหู

๑. ม. สัตฺตทกฆฏสทสฺเสหิ อภิสฺเสจฺจนกาโล วีย ชาโตติ ฯ

๒. ม. โอลเกนฺโต ฯ ๓.ม. ปฏฺฐาเยว ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 508

อโธ ํสา จ มกสา อุปฺปเมว สรีสฺปา
วเน พาวมิกาภิณฺเณ หีสา มยฺหิ (๑)น วิชฺชติ
สตฺตโน มาเส วสตี อรณฺเณ ชีวิโสกินิ
อิทฺปิ ปจฺมํ ปสฺสามิ (๒) พฺราหฺมณฺณิ เทวณฺณินิ
อาทาย เวพฺุวิ ทณฺฑํ อคฺคิหุตฺตํ กมณฺฑล
สฺวาคตนฺเต มหาพฺรเหฺม อโธ เต อทฺุราคตี
อนฺุโต ปวีสฺส ภทฺทนฺเต ปาเท ปกฺขาลยสฺสุ เต
ติณฺฑุกานิ ปิยาลานิ มธฺุเก กาสมาริโย(๓)
ผลานิ ชุทฺทกปฺปานิ ภฺุณฺช พฺรเหฺม วรี วรี
อิทฺปิ ปานียํ สีตี อาภตี คิริคพฺุภฺรา
ตโต ปิว มหาพฺรเหฺม สเจ ตฺวํ อภิกงฺคสีตี ๑

วตฺวา จ ปน มหาสฺตฺโต(๔) อยิ พฺราหฺมโณ น อการณฺน
อิมิ พฺรหารณฺณิ อากมิสฺสตี(๕) อากมณฺการณฺนิ ปฺปญฺจํ อกตฺวา
ปฺุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา อิมิ คาทมาห

 อถ ตฺวํ เกน วณฺเณน เกน วา ปน เหตุนา
 อนฺุปฺตฺโตตี(๖) พฺรหารณฺณิ ตํ เม อภฺุขาหิ ปฺุจฺฉิโตตี ๑

 ตตฺถ วณฺเณนาติ การณฺน ๑ เหตุนาติ ปฺุจฺเจยน ๑

ชฺุชโก อาห

๑. ม. อมฺหิ ๑ ๒. ม. อิมมฺปิ ปจฺมํ ปสฺสาม ๑

๓. ม. กาสฺมาริโย ๑ ๔. ม. เอวิ จ ปน วตฺวา มหาสฺตฺโต ๑

๕. ม. อากโต ๑ ๖. ม. อนฺุปฺตฺโตตี ๑

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกัม หน้า 509

[๑๑๖๒]ยถา วาริวโห ปุโร สพุพกาลัน น ชียติ

เอวนตุ์ ยาจิตา คณฺณี (๑) ปุตุเต เม เทหิ ยาจิโตติ ฯ

ตตุถ วาริวโหติ ปญฺจสุ มหานทีสุ อุทกฺวาโห ฯ

น ชียตีติ ปิปาสีเตหิ นที อากนฺตุวา หตุเถหิ ภาชเนหิปี

อุสุสิณฺจิตฺวา ปิวมาโน น ชียติ ฯ เอวนตุ์ ยาจิตา

คณฺณินฺติ ตฺวั สพุชราย ปุริตตุตา เอวรูปุโยเววติ มณฺณมาโน

อหนตุ์ ยาจิตุ์ อากณฺณี ฯ ปุตุเต เม เทหิ ยาจิโตติ มยา

ยาจิโต ตว ปุตุเต มยฺหึ ทาสตุถาย เทหีติ ฯ

ตํ สุตุวา มหาสตุโต โสมนสฺสปฺปตุโต(๒) หตุวา

ปาสาริตหตุเถ สหสฺสตุถวิกิ จเปนฺโต วีย ปพุพตปาทำ

อุณฺนาเทนฺโต[๑] อาห

[๑๑๖๓]ททามิ น วิกรมฺปามิ อิสฺสโร นย พุราหุมน

ปาโต กตา ราชปฺตุตี สายํ อุณฺณาโต เอหิติ

อกรตุตี วสิตฺวาน ปาโต คจฺฉสิ พุราหุมน

ตสุสา นหาเต อุปสึฆาณฺเ (๔) อถ เน มาลชาริเน

เอกรตุตี วสิตฺวาน ปาโต คจฺฉสิ พุราหุมน

นนานาปุเปหิ สยฺฉนฺเน นานากนฺเชหิ ภูตีเต

นนานามูลผลากิณฺเณ คจฺฉิสฺสาทาย(๕) พุราหุมนฺนาติ ฯ

ตตุถ อิสฺสโรติ ตฺวั มม ปุตุตานํ อิสฺสโร สามิโก

๑. ม. คจฺฉิ ฯ ๒. ม. โสมนสฺสชาโต ฯ ๓. ม. เอตุถนฺตเร

อิม่า คาคาติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๔. ม. อุปฆาเต ฯ ๕. ม. คจฺฉ

สุวาทาย ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 510

หุตฺวา เอเต นย อปีจ โข ปเนตฺติ การณํ อตฺถิ เอเตสํ
 มาตาราชปฺตฺติ ผลาผลตฺถาย ปาโตว คตา สายํ
 อรณฺญโต อากมิตฺสฺสติ ตาย อนันฺตานิ มรฺฐรผลาผลานิ
 ปริภุญชิตฺวา(๑) อิวเ วเน อชฺเชกรตฺติ วสิตฺวา ปาโตว ทารเก
 คเหตุวา คมิตฺสฺสติ ฯ ตสฺสา นหาเตติ ตาย นหาปีเต ฯ
 อุปสึฆาณฺเฑติ สีสฺเส(๒) อุปสึฆาณฺเฑ ฯ อถ เน มาลธาริเนติ อถ
 [๓] วิจิตฺราย มาลา ย อลงฺกเต ตํ มาถิ วหฺมานเ ฯ
 ปาลิโปตฺถเกสฺ ปน อถ เนติ (๔) ลิจิตฺ ฯ ตสฺสตฺถิ น
 วิจาริโต ฯ มุลผลากิณฺเณติ มกฺเค ปาถะยฺยตฺถาย(๕) ทินฺเนหิ
 นานามุลผลาผลเอหิ อากิณฺเณ ฯ

ชูชโก อาห

[๑๑๖๔]น วาสมภิโรจามิ	คมนํ มยฺหํปี(๖) รุจฺจติ
อนฺตราโยปี เม อสฺส	คจฺจณฺเณว รเถสภ
น เหตา ยาจโยคิ นํ	อนฺตรายสฺส การิยา
อิตฺถิโย มนฺตํ ชานนฺติ	สพฺพิ คณฺหนฺติ วามโต
สทฺธาย ทานํ ททโต	มา สมทกฺขิ(๗) มาตริ
อนฺตรายํปี สากยิรา	คจฺจณฺเณว รเถสภ

- # ๑. ม. ภุญชิตฺวา ฯ ๒. ม. สีสฺมฺหิ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร เนติ
- # ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. อถ เน มาลาธาริโนติ ฯ ๕. ม. ปาถะยฺยตฺถาย ฯ
- # ๖. ม. มยฺห ฯ ๗. ม. สํ อทกฺขิ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หน้า 511

อามนุตฺยสฺส เต ปุตุเต มา เต มาตรมทฺทสุ
สทฺทชาย ทานํ ททโต เอวํ ปุณฺณํ ปวทฺตติ
อามนุตฺยสฺส เต ปุตุเต มา เต มาตรมทฺทสุ
มาทิสฺสสฺส ฐนํ ทตฺวา ราช สกฺกํ คมิตฺสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ น เหตา ยาจโยคี นนฺติ เอตฺถ นนฺติ
นิปาตมตฺตํ ฯ อิํ ํ วุตฺตํ โหติ มหาราช เอตฺตา อิตฺถิโย
นาม น หิ ยาจโยคี ยาจนาย อนฺจฺฉวิกา น โหนฺติ
เกวลํ ฯ อนนฺตรายสฺส การิยาติ ทายกานํ ปุณฺณนฺตรายํ
ยาจกานํ(๑) ลากนฺตรายํ กโรนฺติ (๒) ฯ มนฺตฺนฺติ อิตฺถิ มายํ
นาม ชานนฺติ ฯ วามโตติ สพฺพิ วามโต คณฺหนฺติ น
ทกฺขิณโต ฯ สทฺทชาย ทานํ ททโตติ กมฺมมฺลจฺ ผลมฺลจ
สทฺทททิตฺวา ทานํ ททโต ฯ มาสนฺติ มา เอเตสํ มาตฺรํ
อทกฺขิ ฯ กยิราติ กเรยฺย ฯ อามนุตฺยสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สทฺทธี เปเสหิตี วทติ ฯ ททโตติ ททนฺตฺสฺส ฯ

เวสฺสนุตโร อาห

[๑๑๖๕]สเจ ตฺวํ นิจฺฉเส ทฏฺฐจ มม ภริยํ ปติพฺพตํ
(๑)ออยฺยกสฺสปีเม เทหิ ชาลึ กณฺหาชินา(๑) จูโก
อิเม กุมारे ทิสฺวาน มลฺลชฺเช ปยฺภาณิเน
ปิตฺโต(๔) สุมโน จิตฺโต พหุํ ทสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

๑. ม. ยาจกานมฺลจ ฯ ๒. ม. กโรนฺตีติ ฯ ๓. ม. ออยฺยกสฺสปี
ทสฺส

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 512

ตตถ อยยกสฺสชาติ มยฺหํ ปิตฺโน สณฺชยมหาราชสฺส ฯ
ทสฺสตี เตติ โส ราชา ตฺยฺหํ พหุํ ฐนํ ทสฺสตี ฯ
ชูชโก อห
[๑๑๖๖] อจฺเจทนสฺส ภายามิ ราชปฺตฺต สฺโณหิ เม
ราชทณฺฑาย มํ ทชฺชา วิกฺกิณฺเอยฺย หเนยฺย วา
นินฺโน(๑) ฐนณฺจ ทาสจ จ กาเรยฺหสฺส พฺรหฺมพฺนฺชฺยาตี ฯ

ตตถ อจฺเจทนสฺสชาติ อจฺฉินฺนิตฺตฺวา คหณฺสฺส ฯ
ราชทณฺฑาย มํ ทชฺชาติ อยฺ พฺรหฺมโณ ทารกโจโร ทณฺฑมสฺส
อุปเนถาตี เอวํ ทณฺฑตฺถาย มํ อมจฺจันํ ทเทยฺย ฯ
กาเรยฺหสฺส พฺรหฺมพฺนฺชฺยาตี [๒] พฺรหฺมณฺเีย จ(๓) ครหิตฺพุโป
ภวิสฺสามิตี ฯ

เวสฺสณฺตโร อห

[๑๑๖๗] อิเม กุมารे ทิสฺวาน มลฺลชฺูเก ปิยภาณิเน
ฐมฺเม จิโต มหาราชา สิวินํ รกฺขจฺวฑฺฒโน
ลทฺฐา ปิตฺโตสมนสฺสํ พหุํ ทสฺสตี เต ฐนฺฺตี ฯ

ชูชโก อห

[๑๑๖๘] นาหนฺตฺปี กริสฺสามิ ยํ มํ ตฺวํ อนุสาสตี
ทารเกว อหํ เนสฺสํ พฺรหฺมณฺเีย ปรีจาริเกตี ฯ

๑. ม. ชีโน ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร เกวณฺตี ทิสฺสตี ฯ

๓. ม. พฺรหฺมณฺเียว ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หน้้า 513

ตตฺถ ทารเกวติ อลั มยหิ อณฺเณน ฐเนน อหิ
อิเม ทารเกว อตฺตโน พุราหฺมณฺเณน ปรีจาริก
เนสฺสามิตี ฯ

ตฺนตฺสฺส พฺรฺสวจฺนั สฺตฺวา ทารกา ภิตา [๑] ปิฏฺฐิปปณฺณสาลิ
คฺนตฺวา ตโตปิ ปลายิตฺวา กุมฺพคฺคเน นิลิยิตฺวา ตตฺราปิ
ชฺชฺเคนา คฺนตฺวา คหิตํ วิย อตฺตานิ สฺมฺปฺสฺสฺมาณา กมฺปฺมาณา
กตฺถจฺจิ สฺนฺจฺเรตฺถุ (๒) อสฺมตฺถา อิตฺโต จิตฺโต จ ปฺชาวิตฺวา ยาว
จตฺรฺสฺสโปกฺขรณฺตีริ คฺนตฺวา ทพฺหิ วากจิริ นีวาเสตฺวา
ภิตา (๓) อุกฺกั โอรุยฺห โปกฺขรณฺปตฺตํ สีเส จเปตฺวา อุกฺกเณ
ปฏฺิจฺจฺนฺนา หุตฺวา อฏฺฺิจฺจฺสฺ ฯ

ตมตฺถิ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๖๕] ตโต กุมารรา พุยฺยคฺคิตา สฺตฺวา ลุทฺทสฺส ภาสิคิ
เตน เตน ปฺชาวีสุ ชาติ กณฺหาชฺฉินา จุโภติ ฯ

ชฺชฺโกปิ กุมารเ อทิสฺวา โปชฺชิตฺตํ อปฺสาเทสิ โภ
เวสฺสนุตฺร ตฺวํ อิทาเนว มยฺหิ ทารเก ทตฺวา มยา นานํ
เชตฺตฺตฺรณคฺริ คมิสฺสามิ ทารเก มม พุราหฺมณฺเณน ปรีจาริก
เนสฺสามิตี วุตฺเต อิงฺฆิตฺตณฺณํ ทตฺวา ปฺตฺเต ปลาเปตฺวา
อชานนฺโต วิย นิสินฺโน นตฺถิ มณฺเณ โลกสฺมี ตยา สทิสฺ
มฺสาวาทิตี ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปลายิตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. จาคุํ ฯ ๓. ม. อยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 514

ตั้ง สุตฺวา มหาสตุโตปิ กมฺปิโต หุตฺวา ทารกา ปลาตา
ภวิสฺสนฺตฺติ จินฺเตตฺวา[๑] พุราหุมน มา จินฺตฺยิ อานฺเสสฺสามิ
เต กุมาเรติ วตฺวา(๒) อุกฺกฺชาย ปิฏฺฐิปลณฺณสาลํ คณฺตฺวา เตสํ
วนคหฺนํ ปวิฏฺฐกาวิ ฌตฺวา ปทวลญฺชานฺุสฺเรน โปกฺขรณฺตีริ
คณฺตฺวา อุกฺเก โอดิณฺณปฺเท(๓) ทิสฺวา[๔] อุกฺเก โอรุยฺห จิตา
ภวิสฺสนฺตฺติ ฌตฺวา ตาต ชาลิตฺติ ปกฺโกสฺตฺวา(๕) คาถมาห(๖)

[๑๑๗๐]เอหิ ตาต ปิยฺปฺตฺต ปฺุเรถ มม ปารมฺมี
หทยํ เมภิสฺสิญฺเจถ กโรถ วจฺนํ มม
ยานนาวา(๗) เม โหถ อจลา ภวสาครา(๘)
ชาติปาริ ตริสฺสามิ สนฺตฺวาเรสฺสํ สเทวกนฺติ ฯ

กุมาโร ปิตุ กถํ (๘) สุตฺวา เอวํ จินฺเตสิ อัยฺ พุราหุมนโ
มํ ยถารุจํ กโรตุ ปิตฺรา สทฺธิ เทว กถา น กเถสฺสามิติ
ลีสํ นิหริตฺวา โปกฺขรปฺตฺตานํ วิยฺหิตฺวา อุกฺกา อุตฺตริตฺวา
มหาสตุตฺสส ทกฺขิณปาเท นิปฺติตฺวา โคปฺปกสนฺธิ ทพฺหํ
คเหตฺวา ปโรทิจํ อถ นํ มหาสตุโต อาห ตาต ภกฺนินิ
เต กุหิณฺติ ฯ ตาต อิเม สตุตฺตานาม ภเย อฺปฺปนฺเน
อตุตฺตานเมว รกฺขณฺตีติ ฯ อถ มหาสตุโต ปฺุตฺเตหิ เม กตฺติกา
๑. ม. เอตฺถนฺตฺเร โภติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. อัยฺ ปาโจ นคฺถิ ฯ
๓. ม. โอดิณฺณปฺทํ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตฺเร กุมาราติ ทิสฺสติ ฯ
๕. ม. ปกฺโกสฺนฺโต ฯ ๖. ม. อิมํ คาถาทฺวยมาห ฯ
๗. ม. ยานา นาวา จ ฯ ๘. ม. ภวสาครา ฯ ๙. ม. วจฺนํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนฺตรชาติกั หนา 515

กตา ภวิสฺสตีติ ญตฺวา เอหิ อมฺม กณฺเหติ ปกฺโกสิตฺวา

คาถมาห

เอหิ อมฺม ปิยา ธีตา ปิยา เม ทานปารมี
หทยํ เมภิสฺสญฺเจถ กโรถ วจัน มม
ยานนาวาว เม โหถ อจลา ภวสาครา
ชาติปารี ตรีสฺสามิ อุทฺธริสฺสํ สเทวกนฺติ ฯ

สา ปิตุ วจันฺ สุตฺวา ปิตฺรา สทฺธิ เทว กถา น
กเถสฺสามีติ ตเถว อุทฺกา อุตฺตริตฺวา มหาสตฺตสฺส วามปาเท
นิปฺติตฺวา โคปฺปกสฺสนฺธิ ทพฺหํ กเหตุวา ปโรทิจิ เตสํ อสฺสูนิ
มหาสตฺตสฺส สุลลปทฺมวณฺเณ ปาทปิฏฺเจ ปตฺนฺติ ตสฺส อสฺสูนิ
เตสํ สฺวณฺณผลกสฺทิสาย ปิฏฺจิจิยา ปตฺนฺติ ฯ

อถ มหาสฺสโต วิลินฺมานหทยโย วिय วิปฺพนฺทมาปฺนโน
มฺุทฺหตฺเถน กุมารานํ ปิฏฺจิจิ ปฺรามสฺนโต กุมารเ อฏฺฐาเปตฺวา
อสฺสาเสตฺวา ตาต ชาลิ กิ ตฺวํ มม ทานวิทกฺกภาวํ น
ชานาสิ อชฺฆาสยํ เม ตาต มตฺถกํ ปาเปหิติ วตฺวา โคณ
อคฺฆาเปนฺโต วिय ตตฺเถว จิโต กุมารเ อคฺฆาเปสิ ฯ โส
กิริ ปฺตฺตํ อามนฺเตตฺวา อาห ตาต ชาลิ สเจ ตฺวํ ภูชิสฺสโต
โหตฺถกาโม พฺราหฺมณฺสฺส นิกฺขสฺสสฺสํ ทตฺวา ภูชิสฺสโต ภเวยฺยาสิ
ภกิณี โข ปน เต อุตฺตมรฺูปรฺธา โกจิ นิจฺชาติโก พฺราหฺมณฺสฺส
๑. ม. ปิยธิตฺติ ปุเรถ มม ปารมี ฯ ๒.ม. โคปฺปกสฺสนฺธิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 516

กิลยจิเทว ฐนั ทตฺวา ตว ภคินี ภูษิสฺสั กตฺวา ชาติสมภทํ
 กเรยฺย อณฺณตฺร รณฺณา สพฺพสฺตทายโก นาม นตฺถิ ตสฺมา
 (๑)ตว ภคินี ภูษิสฺสา(๑) โหตุกามา พุราหฺมณฺสฺส ทาสีสํ ตํ ทาสสํ
 หตฺถิสํ อสฺสสํ ควสํ (๒) นิกฺขสฺตนฺติ เอวํ สพฺพสํ ทตฺวา
 ภูษิสฺสา โหตุติ ฯ เอวํ กุมาเร อคฺขมาเปตฺวา สมสฺสาเสตฺวา
 อสฺสมปํทํ กนฺตฺวา กมณฺทลฺลนา อุทกํ กเหตฺวา เอहि วัต
 โภ พุราหฺมณาติ อามนฺเตตฺวา สพฺพณฺณตฺตวณฺสฺส [๑]
 นิพนฺธณั กตฺวา ตสฺส หตฺถे อุทกํ ปาเตตฺวา อมฺโภ
 พุราหฺมณฺ ปิยปฺตฺเตหิ(๔) สตฺตฺกฺเณน สหสฺสฺกฺเณน สตฺสหสฺสฺกฺเณน
 สพฺพณฺณตฺตวณฺเมว ปิยตฺรณฺติ ปจฺวี อุณฺนาเทนฺโต พุราหฺมณฺสฺส
 ปิยปฺตฺเต ทานมทาสิ(๕) ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๗๑]ตโต กุมาเร อาทาย ชาลึ กณฺหาชิณา จุโภ
 พุราหฺมณฺสฺส อทา ทานํ ลิวินํ รณฺจวทฺธโน
 ตโต กุมาเร อาทาย ชาลึ กณฺหาชิณา จุโภ
 พุราหฺมณฺสฺส อทา จิตฺโต (๖) ปฺตฺเตเก ทานมุตฺตมํ
 ตทาสิ ยํ ภีสนํ ตทาสิ โลมหํสนํ

- # ๑. ม. ภคินี เต ภูษิสฺสา ฯ ๒.ม. อุตฺถสํ ฯ ๓.ม. เอตฺถนฺตเร
- # ปจฺจโย โหตุติ ปตฺถนํ กตฺวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๔. ม. ปฺตฺเตหิ เม ฯ
- # ๕. ม. ปิยปฺตฺเตทานํ อทาสิ ฯ ๖. ม. วิตฺโต ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกั หน้า 517

ยั กุมารเ ปทินนมหิ เมทนี สมกมฺปล
ตทาสี ยั กีสนัง ตทาสี โลมหังสนั
ยั ปญชลิโกโต ราชธา กุมารเ สุขวฑฺฒิตเ
พฺรหฺมณฺสฺส อทา ทานั ลีวินั รฎฺจวฑฺฒโนติ ฯ

ตตฺถ จิตฺโตติ ปิตฺโตสมมฺนฺสฺสชาโต หุตฺวา ฯ ตทาสี ยั
กีสนกนฺติ ตทา ทานเตเชน อุนฺนทนฺติ มหาปถวี จตุ-
นหฺตาทิกทฺวิโยชนสฺตสทฺสฺสพฺพลา มตฺตวาร์โณ วีย ตชฺชมาณา(๑)
กมฺปิ ฯ ตทา สากโร อฺพพฺตฺติ (๒) ฯ ลีเนรฺูปพฺพตฺรธา
สุเสทิตเวตฺตงฺกุโร วีย โอนมิตฺวา วงฺกตปฺพตฺตาทิมฺโข อฏฺจาสี ฯ
สกุโก เทวราชา อปฺโฆฏฺติ ฯ มหาพฺรหฺมา สาธุการมทาสี ฯ
สพฺเพ เทวา สาธุการมทํสุ ฯ ยาว พฺรหฺมโลกา เอกโกลาหลิ
อโหสิ ฯ ปถวีสทฺเทน เทโว ตชฺเชนฺโต ขณิกวสฺสั วสฺสั ฯ
อกาลวิชฺชุตตา นิจฺจรีสุ ฯ หิมวณฺตวาลีโน ลีหาทโย
จตุปฺปาทา สกฺลหิมวณฺตํ เอกนินฺนาทํ กรีสุ ฯ เอวรูปั กีสนัง
อโหสิ ฯ ปาลิยั ปน เมทนี สมกมฺปลธาติ เอกตฺตกเมว
วุดฺติ ฯ ยนฺติ ยทา ฯ กุมารเ สุขวฑฺฒิตฺติ สุขวฑฺฒิตเ
สุขวสฺสิตเ สุขปฺริจาเค(๓) อทาสี ฯ อทา ทานนฺติ อมฺโก
พฺรหฺมณฺ ปุตฺเตหิ เม สตฺตฺถเนน สทฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สพฺพญฺญตฺตณฺเมว ปียตฺรณฺติ ตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
๑. ม. กชฺชมาณา ฯ ๒. ม. สงฺขุภี ฯ ๓. ม. สุขสั้วฑฺฒิตเ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 518

มหาสตุโต ทานํ ทตฺวา อโห สฺวทินฺนํ วัต เม ทานนฺติ
ปีตี อุปฺปาเตตฺวา กุมารเ อโโลเกนฺโต อฏฺฐาสิ ฯ

ชฺชโกปี วณฺณมฺพคหฺนํ (๑) ปวิสิตฺวา วลฺลํ ทนฺเตหิ ฉินฺนิตฺวา
อาทาย กุมารสฺส ทกฺขิณฺหตฺถํ กุมาริกาย วามหตฺเถน สทฺธิ
เอกโต พนฺชิตฺวา ตเมว วลฺลํโกฏฺฐิ คเหตฺวา โปถยมาโน
คเหตฺวา ปายาสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๗๒]ตโต โส พฺราหฺมโณ ลฺหุโท ลตฺถํ ทนฺเตหิ ฉินฺนิตฺย

ลตฺถาย หตฺถเ พนฺชิตฺวา ลตฺถาย อนฺนฺมชฺชถ

ตโต[๒] รชฺชมาทาย ทณฺฑมาทาย พฺราหฺมโณ

อาโกฏฺยนฺโต เต เนติ สิวีราชสฺส เปกฺขโตติ ฯ

ตตฺถ [๓] ตตฺถ เตสํ ปหตฺปหตฺฏฺจानเ นวิ ฉิขฺชิ ฯ โลหิตานิ
ปกฺขมฺรณฺติ ฯ ปหฺรณฺกาเล อลฺลณฺมณฺณสฺส ปิฏฺฐิ ททฺนฺติ ฯ
อถกสฺมี วิสมฺภูจฺจानเ พฺราหฺมโณ ปกฺขลิตฺวา ปติ ฯ กุมารานํ
มูทฺหตฺถเหิ ถทฺชวลฺลํ คลิตา ฯ เต โรทฺมานา ปลาโยติวา
มหาสตฺตสฺส สนฺตํกํ อคมฺสฺสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๗๓]ตโต กุมารา ปกฺกามม พฺราหฺมณฺสฺส ปมฺณจฺย

อสุสฺสฺปนฺณเหิ เนตฺเตหิ ปีตรํ โส อุกฺกขฺติ(๔)

๑. ม. วณฺณมฺพํ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร โสติ ทิสฺสติ ฯ

๓. ม. เอตฺถนฺตเร สิวีราชสฺสาติ เวสฺสนฺตฺรสฺสาติ ทิสฺสติ ฯ

๔. ม. อุกฺกขฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 519

เวธมสุตฺถุจปตฺตว ปิตุปาทภิวนฺทติ(๑)
ปีตุ ปาทานี วนฺทิตฺวา อิทํ วจนมพฺรวิ
อมฺมา จ ตาต นิกฺขนฺตา ตวณฺจ โน ตาต ทสฺสตี
ยาว อมฺมปี ปสฺเสมฺ อถ โน ตาต ทสฺสตี
อมฺมา จ ตาต นิกฺขนฺตา ตวณฺจ โน ตาต ทสฺสตี
มา โน ตฺวํ ตาต อททา ยาว อมฺมาปี เอติ (๒) โน
ตทายํ พฺราหฺมโณ กามํ วิกฺกิตฺตํ หนาคฺ วา
พลงฺกปาโท อทฺธนฺโข อโถ โอปทฺธปฺปณฺฑิตฺโก
ทีฆมฺตตโรฎฺฐโจ จปฺโล กพาโร ภคฺคณาสโก
กฺมฺภโร ภคฺคปฺปญฺจิ อโถ วิสมจกฺขุโก
โลหฺมสฺสุ หริตเทโส วลีเน ติลกาหโต
ปิงฺกโล จ วินโต จ วิกฺกโถ จ พฺรหา ขโร
อจินฺนานิปี สนนฺทฺโร อมนฺสฺโส ภยานโก
มนฺสฺโส อฺทาทุ ยกฺโข มํสโลหิตโกชโน
คามา อรณฺญํ อากมฺม ธนํ ตํ ตาต ยาจตี
นียมานา(๓) ปิสฺาเจน กิณฺนุ ตาต อทฺทขตี
อสมฺมา นฺน เต ททฺย อยสา ทพฺพพฺนธนํ
โย โน พนฺธเน น ชานาสี พฺราหฺมณฺเนน ธเนสนิชา
อจฺจายิเกน ลฺลทฺเทน โย โน คาโวว สุมภติ

๑. ม. ปีตุ ปาทานี วนฺทิตฺวา ๒. ม. เอตุ ๑

๓. ม. นียมานา ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 520

อิเชว อจฺจตฺ กณฺหา น สา ชานาติ กิสุมิญฺจิ
มิกิวั ชีรสมตฺตา ยูถา หีนาว กนฺทตีติ(๑) ฯ

ตตฺถ อุทกฺขสีติ มหาสตฺตสฺส สนฺติกั กนฺตฺวา กมฺปมาโน
โอโลเกสิ ฯ เวชนฺติ เวชฺมาโน ฯ ตฺวณฺจ โน ตาต ทสฺสสีติ
ตาต ตฺวณฺจ อเมห ตาย อนาคตฺตาย เอว พุราหฺมณฺสฺส
อทาสี ฯ เอวฺ มา กริ อธิวาเสหิ [๒] ตาว ตาต ยาว
อมฺมปิ ปสฺเสมุ อถ โน ตาต ตาย ทิฏฺฐกาเล ตฺวปี
ทสฺสสี ฯ วิกฺกัณฺนาตุ หนาตุ วาติ ตาต อมฺมาย อากตฺกาเล
เอส อมฺเห วิกฺกัณฺนาตุ วา หนาตุ วา ยํ วา อิจฺฉิตฺติ
ตํ กโรตุ ฯ อปิจ โข ปเนส กกฺขโล ผรุโส อญฺจารสฺหิ
ปฺริสโทเสหิ สมนฺนาคโตติ อญฺจารส ปฺริสโทเส กเถสิ ฯ

ตตฺถ พลงฺกปาโทติ ปตฺถกฺกปาโท ฯ อทฺชนโขติ ปฺุตินโข ฯ
โอพทฺชปฺณฺทโกติเหญฺจา คพิตปฺณฺทกิมฺโส ฯ ทิโมตฺตโรญฺโจติ
มุขํ ปิทฺทิตฺวา จิเตน ทิเมเนน อุตฺตโรญฺเจเนน สมนฺนาคโต ฯ
จปโลติ ปคฺขมฺริตฺตาโล ฯ กพาโรติ สุกรทฺทาจาหิ วีย
นิกฺขนฺตทฺนฺเตหิ สมนฺนาคโต ฯ ภคฺคนาสโกติ ภคฺคยา วิสฺมา
นาสาย สมนฺนาคโต ฯ โลหฺมสฺสุติ ตมฺพโลหฺวณฺณมฺสฺสุ ฯ
หริตเกโสติ สุวณฺณวณฺณพฺเกโส วิรุพฺพหเกโส (๑) ฯ วลีนนฺติ
๑. ม. หีนา ปกนฺทตีติ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตฺวณฺติ ทิสฺสตี ฯ
๓. ม. สุวณฺณวณฺณวิรุพฺพหเกโส ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสสูตรชาตกํ หน้า 521

สรีรจมฺมสุส วลี น คหิโต ฯ ติลกาหโกติ กาพติลก-
ปริกัณโณ (๑) ฯ ปิงฺคโลติ นิพฺพิฏฺจปิงฺคโล วิพารกฺขิสทิสเสหิ อกฺขีหิ
สมนฺนาคโต ฯ วินโตติ กฺกัณฺธิ ปิฏฺฐิยํ กณฺเจติ ตีสฺสุ จานฺเนสุ
วงฺโก ฯ วิกโกติ วิกฺกปาโท รวญฺจิสนฺธิตีปี วุตฺตํ กญฺจกฺกาทิ
วิรวนฺเตหิ อญฺจิสนฺธิหิ สมนฺนาคโต ฯ พุรฺหาติ ทีโฆ ฯ
อมนฺสุโสติ น มนฺสุโส มนฺสุสเวเสน วเน วิจฺรนฺโต ยกฺโขปิ
โย ตาต เอส ฯ ภยานโกติ อตีวียา กีสฺนโก ฯ

มนฺสุโส อุทาหุ ยกฺโขติ ตาต สเจ โกจิ เอตํ (๒) พุราหุมนํ
ทิสฺวา ปุจฺเจยฺย [๓] อถ มํสโลหิตโกชโนติ วตฺตํ ยุตฺตํ ฯ ฐนํ
ตํ ตาต ยาจตีติ ตาต เอส อมฺหากํ มํสํ ขาทิคฺคาโม
คฺคุมฺเห ปุตฺตธฺนํ ยาจติ ฯ อุทิกฺขลิตฺติ อชฺฌเปกฺขลิตฺติ ฯ อสุมา
นฺน เต หทยนฺติ ตาต มาตาปีตฺถนํ หทยํ นาม ปุตฺเตสุ
มฺทุกํ โหติ ปุตฺตานํ ทฺกํ น สหติ ตว ปน [๔] ปาสาโณว
[๕]มญฺเญ หทยํ ฯ อถวา ฯ อยสา(๖) ทพฺพหฺนฺธนํ เตน อมฺหากํ
เอวรูเป ทฺกฺเข อุปฺปนฺเน น รุชติ ฯ

น ชานาสีติ อชานนฺโต วีย อจฺจลิตฺติ ฯ อจฺจายิเกน
ลฺลทฺเทนฺนาติ อตีวีย ลฺลทฺเทน ปมาณาติกฺกนฺเตน ฯ โย โนติ

- # ๑. ม. กาพติลเกหิ ปริกัณโณ ฯ ๒. ม. อิมํ ฯ
- # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร มนฺสุโสเย พุราหุมนโณ อุทาหุ
- # ยกฺโขติ น มนฺสุโส อถ โข มํสโลหิตโกชโน ยกฺโขติ ทิสฺสนฺติ ฯ
- # ๔. ม. เอตฺถนฺตเร หทยนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร
- # วียสทฺโท อตฺถิ ฯ ๖. ม. อายลํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 522

พฺรหฺมณฺเณ โน อมฺเห กณฺภูจฺภาตฺเท พทฺเช พนฺชิตฺ โย
ตฺวํ น ชานาสฺย ๑ สุมฺภตฺตี โปเถตฺย ๑ อีเชว อจฺจตฺนฺตฺย
ตาท อัย กณฺหาชินฺนา น กิณฺจฺย ทฺกฺขํ ชานาติ ยถา นาม
จฺีรสมตฺตฺตา มิกโปตฺติกา ยฺฐา ปรีหฺีนา มาตฺรี อปฺสฺสนฺตฺย
จฺีรตฺตฺยา ย กนฺทฺย อีว อมฺมํ อปฺสฺสนฺตฺย กนฺทิตฺวา สฺสฺสฺยิตฺวา
มริสฺสฺย ๑ ตสฺมา มณฺเฆว(๑) พฺรหฺมณฺสฺส เทหิ อหํ คมฺยสฺสามิ
อัย กณฺหา(๒) อีเชว โหตฺย ๑

เอวํ วุตฺเตปี มหาสตฺโต น กิณฺจฺย กเถสิ ๑ ตโต กฺุมาโร
มาตาปีตโร อารพฺภ ปรีเทวนฺโต อาห

[๑๑๗๔]น เม อิทํ ตถา ทฺกฺขํ	ลพฺพา หิ ปฺมุณา อิทํ
ยถจ อมฺมํ น ปสฺสามิ	ตํ เม ทฺกฺขตฺโร อีโต
น เม อิทํ ตถา ทฺกฺขํ	ลพฺพา หิ ปฺมุณา อิทํ
ยถจ ตาตํ น ปสฺสามิ	ตํ เม ทฺกฺขตฺโร อีโต
สา นฺน กปฺณา อมฺมา	จฺีรํ รตฺตฺยา รุจฺฉิตฺย
กณฺหาชินฺนํ อปฺสฺสนฺตฺย	กฺุมาริ จารุทฺสฺสนิ
โส นฺน กปฺโณ ตาโต	จฺีรํ รตฺตฺยา รุจฺฉิตฺย
กณฺหาชินฺนํ อปฺสฺสนฺโต	กฺุมาริ จารุทฺสฺสนิ
สา นฺน กปฺณา อมฺมา	จฺีรํ รุจฺฉิตฺย อสฺสเม
กณฺหาชินฺนํ อปฺสฺสนฺตฺย	กฺุมาริ จารุทฺสฺสนิ

๑. ม. มียะ ๑ ๒. ม. กณฺหาชินฺนา ๑

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตกัม หน้าที่ 523

โส ฐุน กปโณ ตาโต	จิริ รุจฺฉิตฺติ อสฺสเม
กณฺหาชินฺ อปฺสฺสนฺโต	กุมาริ จารุทสฺสนิ
ธา ฐุน กปณา อมฺมา	จิริ รตฺตาย รุจฺฉิตฺติ
อทฺตฺตฺตเวว รตฺเต วา	นทิว อวสฺสฺสตี
โส ฐุน กปโณ ตาโต	จิริ รตฺตาย รุจฺฉิตฺติ
อทฺตฺตฺตเวว รตฺเต วา	นทิว อวสฺสฺสตี
อิเม เต ชมฺพุกา รุกฺขา	เวทิสฺสา สินฺธุวาริตา
วิวิทฺตานิ รุกฺขชาตานิ	ตานิ อชฺช ชหามฺเส(๑)
อสฺสฺสตา ปนฺสา เจเม	นิโคธฺธา จ กปิตฺถนา
วิวิทฺตานิ ผลชาตานิ	ตานิ อชฺช ชหามฺเส
อิเม ติฏฺฐนฺตฺติ อารามา	อัยฺ สิตฺถุกา นทิว
ยตฺถอสฺส ปุพฺเพ กิพฺพาม	ตานิ อชฺช ชหามฺเส
วิวิทฺตานิ ปุพฺผชาตานิ	อสฺมี อฺปริ ปพฺพเต
ยานสฺส ปุพฺเพ ฐาเรม	ตานิ อชฺช ชหามฺเส
วิวิทฺตานิ ผลชาตานิ	อสฺมี อฺปริ ปพฺพเต
ยานสฺส ปุพฺเพ ภูณฺชาม	ตานิ อชฺช ชหามฺเส
อิเม โน หตฺถิกา อสฺสา	พลิตฺททา จ โน อิเม
เยหิสฺส ปุพฺเพ กิพฺพาม	ตานิ อชฺช ชหามฺเสติ ฯ

ตตฺถ ปุมนฺนาติ อิทํ ภเว วิจฺจรฺนเตน ปุริเสน [๒]

๑. ม. ชหามฺเส ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตฺเร ทพฺภาตฺตี ทิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 524

ลภิตพฺพิ ๑ ตํ เม ทุกฺขตรํ อิตฺติ ตํ เม อมฺมํ ปสฺสตีตุ
 อลภนฺตสฺส ทุกฺขํ [๑] อิตฺ โปถนทุกฺขโต สตคฺคณฺน สหสฺส-
 คฺคณฺน สตสฺสทสฺสคฺคณฺน ทุกฺขตรํ ๑ รุจฺจตีติ โรทิสฺสตี ๑
 อทฺตมฺรตฺเตว รตฺเต วาติ อทฺตมฺรตฺเต วา สกฺกมฺรตฺเต วา อมฺมเห
 สริตฺวา จิรํ โรทิสฺสตี ๑ อวสฺสสฺสตีติ อปฺโปทกา กุณฺนที
 วิย อวสฺสสฺสตี ยถา สํ ขิปฺปเมว อวสฺสสฺสตี เอวํ อรุณ
 คจฺจนฺเตยฺว สฺสสฺสตีวา มริสฺสตีติ อธิปฺปาเยเนวมาห ๑
 เวทิสฺสตี โอลมฺพนสาขา ๑ ตานีติ เยถํ โน มฺลปฺปผลานี
 คณฺหนฺเตหิ จิรํ กิฬิตานี ตานี อชฺช อุโกปี มยํ
 ชหาม ๑ หตฺถิกาทิ ตาเตน อมฺหากํ กิฬนฺตถาย
 กตฺตหตฺถิกา(๒) ๑

ตสฺส (๓) เอวํ ปรีเทวมานสฺเสว (๔) สทฺธิ ภกฺนียา ชุชโก
 อากนฺตฺวา กุมารํ โปถนโต คเหตุวา ปกฺกามิ ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๗๕] นียมานา กุมารา เต ปีตฺริ เอตมฺพฺรํ (๕)

อมฺมํ อารุคฺยํ วชฺชาลี ตฺวณฺจ ตาต สฺสึ ภาว

อิมํ โน หตฺถิกา อสฺสา พลิตฺททา จ โน อิม

ตานี อมฺมาย ทชฺชาลี โสกนฺเตหิ วินฺตฺสตี

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺตี ทิสฺสตี ๑ ๒. ม. กตา หตฺถิกา ๑

๓. ม. ตํ ๑ ๔. ม. ปรีเทวมานเมว ๑ ๕. ม. เอตมฺพฺรํ ๑

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หน้า 525

อิเม โน หตฺถิกา อสฺสา พลิตฺพทา จ โน อิเม
ตานิ อมฺมา อุทิกฺขณฺตี โสกั ปฏฺวิเนสฺสตีติ ฯ

ตทา มหาสत्ตสฺส ปุตฺเต อารพฺภ พลวโสโก
อุปฺปชฺชิ ฯ หทยมฺลั อุนฺหิ อโหสิ ฯ โส โสเกน เกสรสีเณ
คหิตมตฺตวาวารโณ วีย ราหุเม ปวิฏฺจณฺโท วีย จ กมฺปมาโน
สภวาเณ สนฺธาเรตุ (๑) อสกโกนฺโต อสฺสุปฺณเณหิ เนตฺเตหิ
ปณฺณสาถั ปวิสิตฺวา กลฺลันฺ ปรีเทวิ ฯ

ตมตฺถั ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๗๖]ตโต เวสฺสนุตฺโร ราชา ทานันฺ ทตฺวาน ขตฺติโย

ปณฺณสาถั ปวิสิตฺวา กลฺลันฺ ปรีเทวียตีติ ฯ

ตโต ปรี(๒) มหาสत्ตสฺส วิลาลฺปาถา โหนฺติ

กนฺวชฺชจฺฉาตา ตสฺสิตา อุปรฺจุเณตฺติ(๓) ทารกา
สายั สัเวสนากาเล โโก เน ทสฺสตี โภชนัน
กนฺวชฺชจฺฉาตา ตสฺสิตา อุปรฺจุเณตฺติ ทารกา
สายั สัเวสนากาเล อมฺมจฺฉาตฺมหา(๔) เทถ โน
กถนฺนุ ปถั กจฺฉนฺติ ปตฺติกา อานุปาหนา
สนฺตา สฺเณหิ ปาเทหิ โโก เน หตฺถे คหฺสฺสตี
กถนฺนุ โส น ลชฺเชยฺย สมฺมุขา ปหริ มม
อทฺฐกานันฺ ปุตฺตานันฺ อลชฺชี วัต พุราหุมนฺ

๑. ม. สณฺจาทู ฯ ๒. ม. ปรา ฯ ๓. ม. อุปรฺจุฉนฺติ ฯ

๔. ม. อมฺมา ฉาตฺมฺห ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 526

โยปีเม ทาสีทาสสุส อญโธ วา ปน เปลियो
ตสุสาปี สุวิหีนสุส โก ลขชี่ ปหริสุสติ
วาริชสุเสว เม สโต พนุชสุส กุมิโน มุเข
อกุโกสติ ปหริติ ปิเย ปุตเต อปสุสโตติ ฯ

ตตถ กนุชชาติ กั นุ อชช ฯ อุปรุจเณตติ
สกุจโยชนมคัก อุปคนตวา โรทิสสนติ (๑) ฯ สเวสนากาเลติ
มหาชนสุส ปรีเวสนกาเล ฯ โก เน ทสุสติติ โก เนส
โกชน ทสุสติ ฯ กถนุ ปถิ กจณตติติ กถิ นุ สกุจโยชนมคัก
คมิสสนติ ฯ ปตติกาติ หตถิยานาทีหิ วิรหิตา ฯ
สุขุมาลปาทา ฯ กหสุสติติ กิลมถวิโนทนตถาย โก
คณหิสสุติ ฯ ทาสีทาสสุสาติ ทาสี ทาโส อสุส ฯ อญโธ
วา ปน เปลियोติ ตสุสาปี ทาโส ตสุสาปี ทาโสติ เอว
ทาสปติทาสปรมุปราย โย มยหิ จตุตถโธ เปลियो เปสนการโก
อสุส ฯ ตสุส เอว สุวิหีนสุสาปี อัย เวสสนนตฺรสุส
ทาสปติทาโสติ ญตวา ฯ โก ลขชี่ติ โก ลขชามุปนโน
ปหเรยฺย น ยุตติ นุโข ตสุส นิลลชชสุส มม ปุตเต
ปหริตฺนุติ ฯ วาริชสุเสวาติ (๒) กุมิโน มุเข พนุชสุส มจจสุเสว
สโต มม ฯ อปสุสโตติ อกาโร นิปาตมตฺติ ฯ ปสุสนตฺสเสว
ปิเย ปุตเต อกุโกสติ เจว ปหริติ จ อโห เอส
๑. ม. อุปโรทิสสนติ ฯ ๒. ม. กุมินามุเข พนุชสุส ฯ

อติทารุโณติ (๑) ฯ

อถสฺส กุมารสฺส สีนะเหเน เอวํ ปรีวิตฺกโก อุทปาที อัย
พฺรหฺมาหุโมเน มม ปฺคฺเต อตีวีย วิเหเจตีตี โสกํ สณฺจเรตุ
อสกโกเนโต(๒) พฺรหฺมาหุมนํ อนุพนฺธิตฺวา ชีวิตฺกขัณฺณํ ปาเปตฺวา
อาเนสฺสามิ เต กุมารเต ฯ ตโต อฏฺฏจานเมตํ กุมารานํ ปิพนํ
เม อตีวีย ทฺกขัณฺณํ ทานํ ทตฺวา ปจฺจนา อนุตฺตปฺปนํ(๓) นาม สคฺ
ชฺมโม น โหตีตี จินฺเตตี ฯ ตตฺถตฺถโชตนา อีมา เทว
ปรีวิตฺกกคคาถา นาม โหนฺติ

[๑๑๗๗]อาทฺห จาปี คเหตฺวาน ขคฺคํ พนฺธิตฺวา(๔) วามโต

อาเนยฺยามิ สเก ปฺคฺเต ปฺคฺตทานํ หิ วโร ทฺกโข

อฏฺฏจานเมตํ ทฺกขรฺูปํ ยํ กุมารา วิหณฺณเร

สคฺฉย ชฺมมมณฺณาย โโก ทตฺวา อนุตฺตปฺปตีตี ฯ

ตตฺถ สคฺฉนฺติ ปุพฺเพ โปธิสคฺตทานํ (๕) ปเวณฺชชฺมมํ ฯ โส

กิริยํ สคฺฉิมิ ขณฺเณ โปธิสคฺตทานํ ปเวณฺชํ อนุสฺสรี ฯ ตโต

สพฺเพ โปธิสคฺตา(๖) ธนปรีจจาคํ อํคปรีจจาคํ ชีวิตปรีจจาคํ(๗)

ปฺคฺตปรีจจาคํ ภริยปรีจจาคนฺติ อีเม ปญฺจมหาปรีจจาค

อปรีจจชิตฺวา พุทฺธภูตปุพฺพา นาม นคฺติ อหํปิ เตสํ

อพฺภนฺตเร อนุปวิฏฺโฐ อโหสี(๘) ฯ มยาปิ ปฺคฺตชิตโร อทตฺวา

๑. ม. วต ทารุโณติ ฯ ๒. ม. น สกโกมิ ฯ ๓. ม. ปจฺจนาอนุตฺตปฺป ฯ

๔. ม. พนฺธิย ฯ ๕. ม. ปุพฺพโปธิสคฺตทานํ ฯ ๖. ม. สพฺพโปธิสคฺตทานํ ฯ

๗. ม. ชีวิตปรีจจาคนฺติ ฯ ๘. ม. อพฺภนฺตโร โหมิ ฯ

น สกกา พุทฺเชน ภวิคฺคฺนฺติ จินฺเตตฺตฺวา กิ ปน ตฺวํ
เวสฺสฺนฺตฺร ปเรสํ ทาสฺตฺถาย ทินฺนปฺตฺตฺตานํ ทุกฺขภาวํ น
ชานาสี เยน พฺร่าหฺมณํ อนุพฺนฺธิตฺตฺวา จีวิตฺกฺขยํ ปาเปสฺสํมีติ
สฺลยํ อฺปฺปาเทสิ ฯ ทานํ ทตฺตฺวา ปจฺจฺจฺนฺตฺวาไป นาม ตว
นानุรูป โหตีติ เอวํ อตฺตฺตานํ ปรีภาสิตฺตฺวา สเจปี เอโส
กฺุมารे มาเรสฺสตี ทินฺนกาลโต ปฏฺจาย มม กิณฺจि น โหตีติ
ทพฺพํ สีลสมาทานํ(๑) อธิฏฺจาย ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺตฺวา
ปณฺณสาลทฺวารे ปาสาณผลเก กาลญฺจนปติมา วิย นิสีทิ ฯ

ชฺชโกปี โปชิตฺตฺตฺสฺส สมฺมุเข กฺุมารे โปเถตฺตฺวา เนติ ฯ
ตโต กฺุมารโ วิลปฺนฺโต อาห

[๑๑๗๘]สจฺจํ กิเรวมาหํสุ นรา เอกจฺจฺยิยา อธิ
ยสฺส นคฺคิ สกา มาตา ยถา นคฺคิ ตเถว โส
เอहि กณฺเห มริสฺสาม นตฺถตฺถโถ จีวิตฺน โน
ทินฺนมหาปี ชนินฺเทน พฺร่าหฺมณฺสฺส ชเนสิโน
อจฺจายิกสฺส ลุทฺทสฺส โย โน คาโวว สุมภฺติ
อิม เต ชมฺพุกา รุกฺขา เวทิสสา สินฺธุวาริตา(๒)
วิวิทฺตานิ รุกฺขชาตานิ ตานิ กณฺเห ชหามฺเส(๓)
อสฺสตฺถา ปนสา เจ เม นิโครฺชา จ กปีตฺถนา
วิวิทฺตานิ ผลชาตานิ ตานิ กณฺเห ชหามฺเส(๓)

๑. ม. ทพฺพสมาทานํ ฯ ๒. ม. สินฺธุวารกา ฯ

๓. ม. ชหามเส ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 529

อิมะ คิฏฺฐนฺตึ อารามา	อัย สึตฺถกาน นทึ
ยตฺถสฺส ปุพฺเพ กิพาม	ตานึ กณฺเห ชหามฺหเส
วิวิทฺตานึ ปุพฺผชาตานิ	อสฺมึ อฺปฺริ ปพฺพเต
ยานสฺส ปุพฺเพ ฐาเรม	ตานึ กณฺเห ชหามฺหเส
วิวิทฺตานึ ผลชาตานิ	อสฺมึ อฺปฺริ ปพฺพเต
ยานสฺส ปุพฺเพ ภูณฺชาม	ตานึ กณฺเห ชหามฺหเส
อิมะ โน หตฺถิกา อสฺสา	พลีพทฺทา จ โน อิมะ
เยหิสฺส ปุพฺเพ กิพาม	ตานึ กณฺเห ชหามฺหเสติ(๑) ฯ

ตตฺถ ยสฺสาติ ยสฺส สนฺตึเก สกา มาตา นตฺถิ ฯ
 ปุณฺ พฺราหฺมโณ เอกสฺมึ วิสมญฺจानะ ปกฺขลิตฺวา ปตฺติ ฯ เตสํ
 หตฺถโต พนฺชนํ มุจฺจิตฺวา กลิตฺ (๒) ฯ เต ปทกฺกุกฺกุฏา วิย
 กมฺปมานา ปลายิตฺวา เอกเวเคนเนว ปิตฺ สนฺตึกั อากมฺิสฺสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๗๕]นึยมานา กุมาราทะ	พฺราหฺมณฺสฺส ปมฺมุจฺจिय
เตน เตน ปฺชาวีสุ	ชาลึ กณฺหาชึนา จูโกติ ฯ

ตตฺถ เตน เตนาติ เตน มุตฺตกฺขณฺเนน เยน เตสํ ปิตา(๓)
 เตน ปฺชาวีสุ ฯ ปฺชาวิทฺวา ปิตฺ สนฺตึกัเยว อากมฺิสฺสูติ อตฺถโธ ฯ
 ชุชโกปี เวเคนฺญจาย วลฺลิตฺทณฺฑทฺทโต กปฺปญฺจานคฺคิ วิย

๑. ม. ชหามเส ฯ ๒. มง พนฺชนวฺลฺลิตฺ มุจฺจิตฺวา ฯ

๓. ม. เยน ทิสภาเคน เตสํ ปิตา อตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 530

อวตถรณโต อากนตุวา อติวีย ปลายิตุ์ เถกา ตุมเหติ หตุเถ
พนุชิตฺวา ปุณ เต เนติ ฯ

ตมตถุ์ ปกาเสนโต สตุถา อาห

[๑๑๘๐]ตโต โส รชชุนาทาย ทณฺฑมทาทาย พุราหุมโน

อาโกฏยนโต เต เนติ สิวีราชสฺส เปกฺขโตติ ฯ

เอวํ นียมานเสฺส กณฺหาชิณา นินฺตติตฺวา โอลเกนฺติ ปิตรา
สทฺธิ สลลปิ ฯ

ตมตถุ์ ปกาเสนโต สตุถา อาห

[๑๑๘๑]ตํ กณฺหาชิณาโวจ อัย มํ ตาต พุราหุมโน

ลภูจฺยิยา ปฏฺโถเกตฺติ ฆเร ชาตฺว ทาสียํ

น จายํ พุราหุมโน ตาต ฐมฺมิกา โหนฺติ พุราหุมณา

ยกฺโข พุราหุมณฺวณฺเณน ขาทิตุ์ ตาต เนติ โน

นียมานา ปิสาเจน กิณฺนุ ตาต อุทิกฺขสฺสิติ ฯ

ตตุถ ตนฺติ ตํ ปสฺสมานํ นินฺนํ ปิตฺรํ สิวีราชํ(๑) ฯ

ทาสียนฺติ ทาสิกํ ฯ ขาทิตฺนฺติ ขาทนฺตถาย ฯ อัย หิ ตาต
โน คิริทฺวารเสฺส(๒) อสมฺปตฺเตยฺเว อุโถหิ จกฺขุหิ รตฺตโลหิต-
ปคฺฆมนฺเตหิ ขาทิตุ์ เนติ สพฺเพ ขาทิสฺสามิตี เนติ ตฺวณฺจ
ขาทิตุ์ วา ปจฺจิตุ์ วา นียมานเ อมฺเห(๓) อุทิกฺขสฺสิ สพฺพทา
สฺสุขิโต โหหิติ ปรีเทวิ ฯ

๑. ม. สิวีราชานํ ฯ ๒. ม. คิริทฺวารํ ฯ ๓. ก็ อมฺเห ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกัม หน้า 531

ทหกรุมาริกาย วิลปนุติยา กมฺปมานาย คจฺจนุติยา
มหาสตุตฺตสฺส พลวโสโก อุปฺปชฺชชฺช ๗ ททยวตฺตฺต อฺฉนฺหํ อโหสิ ๗
นาสิกาย อุปฺปโหนุติยา มฺเชน อฺฉนฺเห อสฺสาสปฺสฺสาเส
วิสชฺเชสิ ๗ อสฺสูนิ โลหิตวินฺทุนิ หุตฺวานนตฺเตหิ นิกฺขมฺมีสุ ๗
โส อิทํ เอวรूपํ ทฺกขฺมํ สินฺเนหโทเสน ชาตํ น อญฺเณน
การ เณน มยา ตสฺมา สินฺเนหํ อกตฺวา มชฺฉนฺตฺเตเนว
ภวิตพฺพนฺติ ตถารูปํ โสกํ อตฺตโน ฅาณพฺเลน วิโนเทตฺวา
ปกฺคินิสินฺนากาเรเนว นิสฺสีทิ ๗

กิริทวาริ อสมฺปตฺตา(๑) กุมาริกา วิลปนฺติ อคฺมาสิ ๗

[๑๑๘๒]อิเม โน ปาทกา(๒) ทฺกขา ทีโฆ จทฺธา สฺวทฺกคโม

นิเจ โวลมฺพเก(๓) สฺริเย พฺราหฺมโณว ตเรติ โน
โอกนฺทามฺหเส ฐฺตานิ ปพฺพตานิ วนานิ จ
สฺรสฺส สิริสา วนฺทาม สฺวปฺติตฺเต จ อปาเก
ติณฺนา ลตา(๔) จ โอสโถย ปพฺพตานิ วนานิ จ
อมฺมํ อารุคฺยํ วชฺชาถ อยฺ โน เนติ พฺราหฺมโณ
วชฺชนฺตฺต โกณฺโต อมฺมณฺจ มทฺที อสฺมากมาตฺริ
สเจ อนฺุปฺติตฺตฺกามา(๕) จิปฺปํ อนฺุปฺตฺเตยฺย โน
อຍฺ เอกปฺที เอตฺติ อฺฉฺหํ คจฺจนฺติ อสฺสํ
ตเมว อนฺุปฺตฺเตยฺยาสฺสิ อปิ ปสฺเสสิ โน(๖) ลหฺมํ

- # ๑. ม. อสมฺปตฺตาเยว ๗ ๒. ม. ปาทกา ๗ ๓. ม. โจรฺมกเต ๗
- # ๓. ม. ตินฺนตฺตานิ ๗ ๕. ม. อนฺุปฺติตฺตฺกามาสิ จิปฺปํ อนฺุปฺตฺติยาสิ ๗
- # ๖. ม. เน ๗

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 532

อโห วัต เร ชฎินี วนมุตผลาหาริยา(๑)
สุณฺณํ ทิสฺวาน อสุสมํ ตนฺเต ทุกฺโข ภวิสฺสติ
อติเวถํ นฺน อมฺมาย อุณฺณาลทฺธิ อนฺปโปกํ(๒)
ยา โน พนฺเช น ชานาติ พฺราหฺมณฺณ ชเนสินา
อจฺจายิเกน ลฺลทฺเทน โย โน คาโวว สุมฺภติ
อปฺชช อมฺมํ ปสฺเสมฺ สายํ อุณฺณาโต อากตฺ
ทชฺชา อมฺมา พฺราหฺมณฺสฺส ผลํ ชุทฺเทน มิสฺสํ(๓)
ตทายํ อาสิตฺ ฌาโต(๔) น พาพฺหํ ตฺรเยยฺย โน
สุณฺนา จ วัต โน ปาทา พาพฺหํ ตฺรติ พฺราหฺมโณ
อิติ ตตฺถ วิลปี้สุ กุมารฺมา ตฺคฺคิทฺธิโนติ ฯ

ตตฺถ ปาทุกาติ ชุทฺทกปาทา ฯ โอกนฺทามฺหเสติ

อวุกนฺทาม ฯ อปฺจิตฺตี นิจฺจุตฺตี ทสฺเสนฺตฺตา ชานาเปม ฯ
สรสฺสาติ อิมสฺส ปทฺมสรสฺส ปฺริคฺคหิตา(๕) เทวตา นาคกฺุลาณี
สิรฺสา วนฺทาม ฯ สฺปฺตติตฺเถ จ อापฺเกติ สฺปฺตติตฺถาย นทฺธิยา
อธิวตฺถา เทวตาปี วนฺทาม ฯ ตินฺนา ลตฺตาติ ตินฺนาณี จ
โอมฺพนฺลตฺตโย จ ฯ โอสโถยติ โอสธิโย ฯ สพฺพตฺถ อธิวตฺถา
เทวตาโย สนฺชราย เอวมาห ฯ อนฺปฺตติตฺถกามาติ สเจปี ส
อมฺหากํ ปทานฺปทํ อากจฺจตฺถกามา อมฺมา ฯ อปี ปสฺเสสิ
โน ลนฺนุติ อปี นาม เอตฺตาย เอกปฺทฺธิยา อนฺปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
๑. ม. วนมุตผลาหาริเก ฯ ๒. ม. อุณฺณาลทฺธิ อนฺปโปโก ฯ
๓. ม. มิสฺสํ ฯ ๔. ม. อสิโต ฐาโต ฯ ๕. ม. ปฺริคฺคาหกาเนว ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตรชาติกั หนา 533

ปุตฺตเก ตว ลหุํ ปสฺเสยฺยาสีติ (๑)เอวํ วเทยฺยถ ๑ ชฎินีติ
มาตริ ปรมฺมุขาลปนเนน อาลปนฺตี อาห ๑ อติเวลนฺติ
ปมาณาติกุกนฺตํ กตฺวา ๑ อุณฺณาติ อุณฺณาจริยาย ลทฺฐิ
วณฺมุลผลํ ๑ ขุทฺเทน มิสฺสกนฺติ ขุทฺทกมฺรฺณา มิสฺสกํ ๑
อาสีโตติ อาสีตาสีโน ปริกฺกตฺตปฺโผล ๑ ฉาโตติ สฺหิโต ๑
น พาพฺหิ ตฺรเยยฺยติ น ถทฺชเวเคน นเยยฺย (๒)๑
มาตุกิทฺธิโนติ มาตริ กิทฺเชน สมฺนฺนาคตา พลวสีเนหา
เอวํ วิลปิสฺสูติ ๑

กุมารปพฺพิ นิฏฺจิตฺ(๓) ๑

ยํ ปน รณฺญา มหาปจฺวี(๔) อุณฺณาเทตฺวา พฺราหฺมณฺสฺส
ปียปุตฺเตสฺส ทินฺเนสฺส ยาว พฺรหฺมโลกา เอกโกลาหฺลํ ชาตํ
เตนาปิ ภิชฺชิตฺตทฺทยา วิย หิมวณฺตวาลีโน เทวตฺาโย(๕) เตสํ
พฺราหฺมณฺเนน นียมนานํ ตํ วิลापํ สฺตฺวา มนฺตฺยีสฺส สเจ
มทฺธิ สกาลสฺเสว อสฺสมํ อากมิสฺสตี สว ตตฺถ ปุตฺเต
อทิสฺวา เวสฺสนุตฺตรํ ปุจฺฉิตฺวา พฺราหฺมณฺสฺส ทินฺนภาวํ
สฺตฺวา พลวสีเนเหน ปทานุปทํ ชาวิทฺวา มหนฺตํ ทุกฺขํ
อนฺนทเวยฺยติ ๑

อถ เต ตโย เทวปุตฺเต ตมฺเห สึหพฺยคฺขมทึปเวเสน

- # ๑. ม. เอวํ ตํ วเทยฺยถาติ ๑ ชฎินีติ พทฺชชฎิ อารพฺถ ๑
- # ๒. ม. ตฺรเยยฺย โนติ น โน พาพฺหิ เวเคน นเยยฺย ๑
- # ๓. ม. ทารกปพฺพวณฺณนา นิฏฺจิตฺตา ๑ ๔. ม. ยํ ปน
- # ตํ รณฺญา ปถวี ๑ ๕. ม. เทวา ๑ ๖. ม. กาลสฺเสว ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 534

เทวียา อากมนมคัค รุมหิตุวา ตาย ยาจियมานาปี ยาว
สุริยตถงคมา มคัค อทตวา ยถา จนุทาโลเกน อสุสมิ ปวิสติ
เอวมสุสาปี สีหาทีหิ (๑) อวิเหจนตถาย อารกขิ สุตวิทหิต
กเรยยาถาติ อาณาเปสฺสุ ฯ

ตมตถึ ปกาเสนโต สตุถา อาห

[๑๑๘๓]เตสึ ลาลปีตี สุตวา ตโย พาพา(๒) วเน มิกา
สีโห พยคุโฆ จ ทีปี จ อิทํ วจนมพรวว
มาเหว โน ราชปุตตี สายํ อุณฺณาโต อากตา
มาเหวมุหากิ(๓) นิพฺโปกเก เหจยิตถ วเน มิกา
สีโห เจนํ วิเหเจยฺย พยคุโฆ ทีปี จ ลกฺขณํ
เนว ชาลิกุมารสุส กุโต กณฺหาชิชา สียา
อุภเยเนว ชียเยถ ปติปฺตุเต จ ลกฺขณาติ ฯ

ตตถ อิทํ วจนมพรวนฺติ ตุมฺเห ตโย ชนา สีโห

จ พยคุโฆ จ ทีปี จาติ เอวํ ตโย พาพา วเน มิกา
โหถาติ อิทํ ตา เทวตา ตโย เทวปฺตุเต วจนํ อพรวว ฯ
มาเหว โนติ มทุที ราชปุตตี อุณฺณาโต สายํ มา อากมิ
จนุทาโลเกน สายเมว อากจฺจตุติ วทนฺติ ฯ มาเหวมุหากิ
นิพฺโปกเถติ อุมหากิ นิพฺโปกเก วิชิต อุมหากิ วนฺชญา ย มา
ตี โกจิ วเน พาพมิโค วิเหจยิตถ(๔) ฯ ยถา น วิเหเจนฺติ(๕)

๑. ม. สีหาทีนมุปี ฯ ๒. ม. วาพา ฯ

๓. ม. เหวมุหากิ ฯ ๔. ม. วาพมิโค วิเหเจติ ฯ

๕. ม. น ยถา วิเหเจติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 535

เอวมสุสาปี อรกข์ ฌนุหธาติ วทนุติ ฯ ลีโห เจ นนุติ
สเจ หิ นั อนารกข์ สีหาทีสุ โภจิ วิหะเจย อถสุสา
ชีวิตกขัย ปตฺตาย เนว ชาลิกุมารโ วสุส(๑) กุโธ ฌนุหาชีนา
ลียา เอวံ สว ลกขณสมปฺนนา อุกเขเนว ชียเยต ฯ ปติปฺตเต
จาติ ทวีหิ โภฏฐาเสหิ ชียเยต ตสฺมา สฺสูวิทหิตฺ (๒) อารกข์
กโรธาติ ฯ

อถ เต ตโย เทวปฺตฺตา สาฐุติ ตาสี เทวตานัน [๑]
วจนัน ปฏิสฺสูณิตฺวา สีหพยคฺขมทีปโน หุตฺวา อาคนฺตฺวา ตสุสา
อาคมณมคฺเค ปฏิปาฎิยา นิปชฺชีสุ ฯ

มทฺที ปิ โข อชฺช มยา ทุสฺสูโนปิ ทิฏฺฐโ จ สกาลสเสว
วนมฺลผลาผลานิ (๔) กเหตุวา อสุสมปทํ คมิสฺสูสามิติ กมฺปมานา
มฺลผลาผลานิ อฺปชาเรลลิตฺ ฯ อถสุสา หตฺถโต ขณิตฺตํ
ปตฺติ(๕) ฯ ตถา องฺสโต ปจฺฉิ ปตฺติ ฯ ทกฺขินฺนํ จ ฌนุทติ
ผลิโน รุกฺขา อผลา วิย อผลาว ผลิโน วิย ขายีสุ ฯ
สพฺพา ทิสฺวา น ปณฺณายีสุ ฯ สว กิณฺนุ โข อิทํ ปุพฺเพ
อพฺภูตปุพฺพํ อชฺช เม โหติ ก็ ภวิสฺสูติ มยฺหํ วา เม(๖)
ปฺตฺตานัน วา อฺทาทุ เวสฺสูนฺดรสุส จาติ จินฺเตตฺวา อาห

[๑๑๘๔] ขณิตฺตํ เม ปตฺติ ทกฺขินฺนํ จ ฌนุทติ

อผลา ผลิโน รุกฺขา สพฺพา มยฺหฺนุติ เม ทิสฺวา(๗)

๑. ม. อสุส ฯ ๒. ม. สฺสูวิทิตมสุสา ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร

ตนฺตติ ทิสฺสูติ ฯ ๔. ม. กาลสฺสูเสว มฺลผลาผลัน ฯ

๕. ม. ขณิตฺตํ ปติ ฯ ๖. ม. มยฺหํ วา อนฺตราโย

ภวิสฺสูติ มม ฯ ๗. ม. ทิสฺวาติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 536

ตสฺสา สายณฺหกาลมฺหิ อสฺสมากมณฺํ ปติ
อตุถฺกตมฺหิ สฺริเย พาวา ปนฺเถ อุปฺภูจฺหุ
นีเจ โวลมฺพเท สฺริเย(๑) ทูเร จ วต อสฺสโม
ยญจ เนถฺ อีโต หาสฺ ตนฺเต ภูณฺเชยฺยํ โภชนํ
โส นฺน ขตฺติโย เอโก ปณฺณสาลาย อจฺฉติ
โตเสนฺโต ทารเก ฉาเต มมํ ทิสฺวา อนายตี
เต นฺน ปุตฺตกา มยฺหํ กปณฺาย วราภิยา
สાયํ ตํเวสนากาเล จิรี ปิตาว(๒) อจฺฉเร
เต นฺน ปุตฺตกา มยฺหํ กปณฺาย วราภิยา
สાયํ ตํเวสนากาเล วาริ ปิตาว(๓) อจฺฉเร
เต นฺน ปุตฺตกา มยฺหํ กปณฺาย วราภิยา
ปจฺจุคฺคตา มํ ติฏฺฐนฺติ วจฺฉา พาลาว มาตริ
เต นฺน ปุตฺตกา มยฺหํ กปณฺาย วราภิยา
ปจฺจุคฺคตา มํ ติฏฺฐนฺติ หํสาวุปริปฺลลเล
เต นฺน ปุตฺตกา มยฺหํ กปณฺาย วราภิยา
ปจฺจุคฺคตา มํ ติฏฺฐนฺติ อสฺสมสฺสาวิทฺุโรโต
เอกายโน เอกปโถ สฺรา โสพฺภา จ ปสฺสโต
อญฺฉํ มคฺคํ น ปสฺสามิ เยน คจฺเจยฺย อสฺสมํ
มิกา นมตฺถ ราชานो กานนฺสุมิ มหพฺพลา
ธมฺเมน ภาตโร โหถ มคฺคํ เม เทถ ยาจิตา

๑. ม. โวลมฺพเต สฺริโย ฯ ๒. ม. จิรีปิตาว ฯ

๓. ม. วาริปิตาว ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 537

อวรุทศุสสาห์ ภริยา	ราชปุตตสสุ สิริมโต
ตณฺจาทิ นาทิมณฺญามิ	รามํ สีตาวนุพพตา
ตุมฺเห จ ปุตฺเต ปสฺเสถ	สಾಯํ สํเวสนํ ปตี(๑)
อหฺลจ ปุตฺเต ปสฺเสยฺย	ชาลี กณฺหาชินํ จุโภ
พหฺลจิทํ มฺลผลํ	ภกฺโข จายํ อนปฺปโก
ตโต อฺปทฺตํ ทสฺสามิ	มคฺคํ เม เทถ ยาจิตา
ราชปุตฺตี จ โน มาตา	ราชปุตฺโต จ โน ปิตา
ชฺมเมณ ภาตโร โหถ	มคฺคํ เม เทถ ยาจิตาติ ฯ

ตตฺถ ตสฺสาติ ตสฺสา มม ฯ อสฺสมากมนํ ปตีติ อสฺสมํ
 ปฏิจจ สนฺธาย อากจฺจนฺติยา ฯ อฺปฏฺจหฺนฺติ อฺปฏฺจาย (๒)
 จิตา ฯ เต กิร ปจฺมํ ปฏฺธิปาฏฺฐิยา นิปชฺชิตฺวา ตาย
 อากมนกาเล อฺฏฺจาย วิชฺมฺหิตฺวา (๓) มคฺคํ รุมฺภนฺตา ปฏฺธิปาฏฺฐิยา
 ติริยํ อฺฏฺจํสฺ ฯ ยลฺยจ เนสนฺติ อหฺลจ ยํ อิตฺถ มฺลผลาผลํ
 เตสํ หริสฺสํ ตํ (๔) เวสฺสนฺตโร จ อฺโภ ปุตฺตกา ปสฺสาติ (๕) เต
 ตโยปี ชนา กฺุญฺเชยฺยํ อณฺณํ เนสํ โภชนํ นคฺถิ ฯ อนายตฺตินฺติ
 อนากจฺจนฺตี มํ ลตฺวา เอกโกว นฺน ทารเก โตเสนฺโต
 นิสินฺโน ฯ สํเวสนากาเลติ อณฺเณสฺ ทิวเสสฺ อตฺตโน
 ขาทาปนปิปายนกาเล(๖) ฯ จิรํ ปิตาวาติ ยถา จิรํปิตา มิคโปตกา
 จิรสฺสตฺถาย กนฺทิตฺวา ตํ อลภิตฺวา กนฺทนฺตาว นิทฺถํ
 # ๑. ม. ปตี ฯ ๒. ม. อฺฏฺจาย ฯ ๓. ม. วิชฺมฺหิตฺวา ฯ
 # ๔. ม. ตเมว ฯ ๕. ม. จาติ น ๖. ม. ขาทาปนปิวาปนกาเล ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 538

โอกกมนฺตี เอว เต [๑] ผลาผลตถาย กนฺทิตฺวา ตํ อลภิตฺวา
กนฺทนฺตาว นินฺทํ อูปคตา ภวิสฺสนฺตํ วทติ ฯ

วาริ ปิตาวาติ(๒) อสฺสมปเท ยถา มิคโปตกา ปิปาสิกา
ปานียตถาย กนฺทิตฺวา ตํ อลภิตฺวา กนฺทนฺตาว นินฺทํ
โอกกมนฺตํ อิมินา นเยน อตุโธ ทฏฺฐพฺโพ ฯ อจฺจนเรติ
อจฺจนฺติ ฯ ปจฺจुकฺคตา มํ ติฏฺฐนฺตํ มํ ปจฺจुकฺคตา หุตฺวา
ติฏฺฐนฺติ ฯ ปจฺจुकฺคตฺนฺตํ ปิปาโส ฯ ปจฺจुकฺคตฺนฺตฺวาติ
อตุโธ ฯ เอกายโนติ เอกสฺเสว आयโน เอกปฺทิกมฺกุโค ฯ
เอกปฺโถติ โส จ เอโกว ทฺติโย นตฺถิ โอกกมิตฺวาปี
กนฺตํ น สกฺกา ฯ กสฺมา ฯ ยสฺมา สรา โสพฺภา จ
ปสฺสโต ฯ นมตฺถติ สวา อณฺณํ มกฺคํ อทิสฺวา เอเต ยาจิตฺวา
ปฏิกฺกมาเปสฺสามิตี ผลปจฺจํ องฺสโต โอตฺวาเรตฺวา อณฺชลี
ปคฺคยฺห นมสฺमानา เอวมาห ฯ ภาตโรติ มยฺหิ
มนุสฺสราชนฺตฺวา(๓) ตุมฺहेปิ มิคราชนฺตฺวา อิติ เม ฐมฺเมน
ภาตโร โหถ ฯ

อวรุทฺทสฺสาติ รฏฺฐโต ปพฺพาชิตฺสฺส ฯ รามํ
สีตาวนฺนพฺพตาติ ยถา ทสฺสรณฺหาราชนฺตํ รามํ ตสฺส
กนฺนิฏฺฐา(๔) สีตา เทวี ตสฺเสว อคฺคมฺहेสิ หุตฺวา ตํ
อนฺนพฺพตา ปติเทวตา หุตฺวา อปฺปมตฺตา อฺปฏฺฐาติ(๕) ตถา อหํปี
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปฺตฺตกาติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. วาริปิตาวาติ ฯ
๓. ม. มนุสฺสราชนฺตํ ฯ ๔. ม. กนฺนิฏฺฐกนฺนิ ฯ
๕. ม. อฺปฏฺฐาติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนฺตรชาตกํ หน้า 539

เวสฺสนฺตรํ อปฺปมตฺตา อุกฺกุจาสินฺนํติ (๑)วทติ ฯ ตุมฺเห จาติ
ตุมฺเห จ มยฺหํ มกฺกํ ทตฺวา สายํ โคจรรคฺคหณฺกาเล ปฺตฺเต
ปฺสฺสอ อหฺลจ อตฺตโน ปฺตฺเต ปฺสฺเสยฺยํ เทถ มกฺกนฺนํติ
ยจติ ฯ

อถ เต [๒] เทวปฺตฺตา เวลํ โอลฺเกนฺตา (๓) อิทานิ ตฺสฺสา
มกฺกํ ทาทํ เวลาติ ฌตฺวา อุกฺกุจาย อปฺกจฺนํสฺสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อหา

[๑๑๘๕]ตฺสฺสา ลาลปฺปมานาย พหุการุณฺณสฺสณฺนํติ(๔)

สฺตฺวา เนลปฺตี วาจํ พาพา(๕) ปนฺธา อปฺกมฺนํติ ฯ

ตตฺถ เนลปฺตินฺนํติ น เอลปฺตี เอลปฺตฺรหิตํ วิสํ

มธฺรฺวาจํ ฯ

สา พาเพสฺสุ อปฺกเตสฺสุ อสฺสมํ อคฺมาสิ ฯ ตทา จ

ปฺนฺณณฺมํอโปสฺโถ อโหสิ(๖) ฯ สา จงฺกมนฺโกฏฺฐิ ปตฺวา เยสฺสุ เยสฺสุ

จําเนสฺสุ ปุพฺเพ ปฺตฺเต ปฺสฺสติ เตสฺสุ เตสฺสุ จําเนสฺสุ อปฺสฺสนฺนํติ

อหา

[๑๑๘๖]อิมฺมํหิ นํ ปเทสมฺหิ ปฺตฺตกา ปฺสฺกุณฺจิตา

ปจฺจุกฺคตา มํ ติฏฺฐนฺนํติ วจฺจํ พาลาว มาตฺริ

อิมฺมํหิ นํ ปเทสมฺหิ ปฺตฺตกา ปฺสฺกุณฺจิตา

ปจฺจุกฺคตา มํ ติฏฺฐนฺนํติ หํสาวุปริปฺลลล

๑. ม. อุกฺกุจํหามิ นาดิมฺณณฺณามํติ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺนเร ตโยติ

ทิสฺสติ ฯ ๓. ม. โอลฺเกตฺวา ฯ ๔. ม. พหุ การุณฺณสฺสณฺนํติ ฯ

๕. ม. วาพา ฯ ๖. ม. ปฺนฺณณฺมํอโปสฺโถ โหติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 340

อิมฺมฺหิ นํ ปเทสมฺหิ ปุตฺตกา ปัสฺสกุณฺจิตา
ปจฺจุคฺคาตา มํ ติฏฺฐนฺติ อสฺสมสฺสาวิหฺรโต
เต(๑) มิกา วีย อุกฺกณฺณา สมนฺตตามภิชาวิโน
อานนฺทิโน ปมฺุทิตา วตฺตมานาว(๒) กมฺุปเร
ตฺยชฺช ปุตฺเต น ปสฺสामी ชาลึ กณฺหาชินา(๓) จูโก
ฉคิลิว มิตฺติ ฉาปี ปกฺขี ปุตฺตาว ปณฺชรา
โอหાય ปุตฺเต นิกฺขมฺม(๔) สิทฺทิวามิสฺสทฺธิ
ตฺยชฺช ปุตฺเต น ปสฺสामी ชาลึ กณฺหาชินา จูโก
อิทํ เนลฺลํ ปรกฺกนฺตํ นาคานมิว ปพฺพเต
จิตฺตา ปริกิณฺณาโย อสฺสมสฺสาวิหฺรโต
ตฺยชฺช ปุตฺเต น ปสฺสामी ชาลึ กณฺหาชินา จูโก
วาลุกายปี โอกิณฺณา ปุตฺตกา ปัสฺสกุณฺจิตา
สมนฺตตามภิชาวนฺติ เต น ปสฺสामी ทารเก
เย มํ ปุเร ปจฺจุเทนฺติ อรณฺญา ทูรมายตี
ตฺยชฺช ปุตฺเต น ปสฺสामी ชาลึ กณฺหาชินา จูโก
ฉคิลิว มิตฺติ ฉาปา ปจฺจุคฺคฺควาน มาตฺร
ทฺูเร มํ ปฏฺิวิลเณนฺติ เต น ปสฺสामी ทารเก
อิทลฺลจ เนลฺลํ กิพฺนํ ปตฺติตํ ปณฺฑูเวลฺลวํ
ตฺยชฺช ปุตฺเต น ปสฺสामी ชาลึ กณฺหาชินา จูโก
ถนา จ มยฺหิ เม ปุรา อูโร จ สมฺปทาสิทฺธิ

๑. ม. เทว ๑ ๒. ม. วคฺคมานาว ๑ ๓. ม. ชาลึ กณฺหาชินํ ๑

๔. ม. นิกฺขมึ ๑

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 541

ตยชช ปุตุเต น ปสฺสามิ ชาลี กณฺหาชฺณา จูโก
 อุจฺจงฺเก(๑) เม โกวิจฺนติ ธนา เมกาว ลมฺพติ
 ตยชช ปุตุเต น ปสฺสามิ ชาลี กณฺหาชฺณา จูโก
 ยสฺสา สทายณฺหสมยฺม ปุตุตกา ปัสฺสุกฺกจฺจิตา
 อุจฺจงฺเก(๑) เม วิวตฺตฺนติ เต น ปสฺสามิ ทารกา
 อยฺ โส อสฺสโม ปุพฺเพ สมนฺชฺโซ ปฏฺิภาติ มํ
 ตยชช ปุตุเต น ปสฺสนฺตฺยา ภมฺเต วิย อสฺสโม
 กิมิทํ อปฺปสทฺโทว อสฺสโม ปฏฺิภาติ มํ
 กาโกลาปี น วสฺสนฺติ มตา เม นฺน ทารกา
 กิมิทํ อปฺปสทฺโทว อสฺสโม ปฏฺิภาติ มํ
 สกฺุณาปี น วสฺสนฺติ มตา เม นฺน ทารกาติ ฯ

ตตฺถ นนฺติ นิปาตมตฺตํ ฯ ปัสฺสุกฺกจฺจิตาติ ปัสฺสมกฺุจฺจิตา ฯ
 ปจฺจุกฺกตา มนฺติ มํ ปจฺจุกฺกตา หุตฺวา ปจฺจุกฺกนฺตฺนฺตฺนฺตฺปี
 ปาโง ฯ ปจฺจุกฺกนฺตฺวา อิจฺเจว อตฺโถ ฯ อุกฺกณฺณาติ ยถา
 มิคโปตกา มาตฺรี ทิสฺวา กณฺเณ อุกฺุขิปิตฺวา ทิวํ ปสาเรตฺวา
 มาตฺรี อุปฺกนฺตฺวา หฏฺุจฺจฺจฺจฺจ สมนฺตฺตา อภิธาวิโน โหณฺติ(๒) ฯ
 วตฺตฺมานาว กมฺปรฺเตติ วตฺตฺมานา มาตุ หทยมฺิสํ กมฺเปนฺติ
 วิย เอวํ ปุพฺเพ มม ปุตุตา โหณฺติ(๓) ฯ ตยชฺชชาติ เต อชฺช
 น ปสฺสามิ ฯ ฉลิสฺสว มิคิ ฉาปนฺติ ยถา ฉลิสฺส จ มิคิ

๑. ม. อุจฺจงฺเก ฯ ๒. ม. อยฺ ปาโง นตฺถิ ฯ

๓. ม. วกฺุคฺมานาว ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 542

จ ปณฺชรสชาตา กุลาวกา มุตฺตา ปกฺขี จ อามิสฺสทฺธิ
สีหี จ อตฺตโน ฉาปี โธหาย โคจฺราย ปกฺกมนฺติ ตถาหฺ(๑) โธหาย ปุตฺเต
นิกฺขมนฺตีติ วทตี ฯ อิทํ เนสํ ปฺรกกฺกนฺตฺติ วสฺสสารตฺเต
สถานุปฺพเต นาคานํ ปทวลญฺชํ วิย อิทํ เนสํ กิพฺพนฺฐาน
อาชวณฺปฺริชวณฺปฺริกกฺกนฺตํ ปณฺญาติ ฯ จิตฺกาทิ สณฺณตฺนิจิตา
วาลุกฺปฺลุชา ฯ ปฺริกกฺกนฺตฺติ วิปฺปฺริกกฺกนฺตฺติ ฯ สมฺนตฺตามกิ
ชวณฺตีติ อณฺเณสฺส ทิวเสสฺส สมฺนตฺตา อภิชวณฺตีติ ฯ

ปจฺจุเทนฺตีติ ปจฺจุจฺกจฺจนฺตีติ ฯ ทูรมายตฺตินฺตีติ ทูโรโต
อากจฺจนฺตีติ ฯ นคิลีว มิกิ ฉาปาติ อตฺตโน มาตฺริ ทิสฺวา
นคิลี วิย มิกิ ฉาปาติ(๒) ฯ อิทญฺจ เนสํ กิพฺพนฺตี(๓)
หตฺถิรฺูปกาทีหิ กิพฺพนฺตํ อิทญฺจ เนสํ สุวณฺณวณฺณํ กิพฺนํ
เวลฺลวํ(๔) ปฺริกกฺกนฺตฺติวา ปตฺติติ ฯ มยฺหิเมติ มยฺหํ อิเม ฉนา
จ ชิรสฺส ปุรา ฯ อุโร จ สมฺปทาลิกิตี หทยญฺจ ผลติ
วิย ฯ อุจฺจงฺเก เม วิวตฺตฺนฺตีติ มม อุจฺจงฺเก อวณฺณนฺตี
ปฺริวตฺตฺนฺตีติ ฯ สมฺมชฺโช ปฏิกฺกาทิ มนฺตี สมฺมชฺชฺชฺชฺชานํ วิย
มม อุปฺปฺฐจฺจติ ฯ ตยฺชฺชชาติ เต อชฺช ฯ อปฺสฺสนฺตฺยาติ
อปฺสฺสนฺตฺยา มม ฯ ภมเต วิยติ กุลาจกฺกํ วิย ภมตี ฯ
กาโกลาติ วณฺกาทา ฯ มตา นฺนาติ อทฺธา(๕) มตา เกนจิ นีตา(๕)

๑. ม. ตถาหฺมปี ฯ ๒. ม. มิกิ วิย จ ฉาปา ฯ

๓. ม. กิพฺพนฺตีติ ฯ ๔. ม. กิพฺนเพลฺลวํ ฯ

๕. ม. มตา วา เกนจิ นีตา วา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตํ หน้า 543

ภวิสฺสนฺติ ฯ สกฺขณปิตี อวเสสสกฺขณา ฯ มตา นฺนุนาติ อทุธา

มตา ภวิสฺสนฺติ ฯ

อิตฺติ สฺวา วิลปนฺตี มหาสตุตฺตสฺส สฺนฺตํ กฺนฺตฺวา ผลปจฺจํ

โอบาเรตฺวา มหาสตุตฺตํ ตฺถุหิมาสินํ ทิสฺวา ทารเกปฺสฺส (๑) สฺนฺตํ

อปฺปสฺสนฺตี อาท

[๑๑๘๗]กิมิํ ตฺถุหิํ โตสฺสิ อปี รตฺเตว เม มโน

กาโกลาปี น วสฺสนฺติ มตา เม นฺนุน ทารกา

กิมิํ ตฺถุหิํ โตสฺสิ อปี รตฺเตว เม มโน

สกฺขณปิ น วสฺสนฺติ มตา เม นฺนุน ทารกา

กจฺจํ นฺนุ เม อยฺยปฺตฺตํ มิคา ขาทิสฺส ทารเก

อรณฺเณ อีริเน วิวเน เกน นีตา เม ทารกา

อาทฺ เต ปฺหิตา ทฺตฺตา อาทฺ สุตฺตา ปิยฺวทา

อาทฺ พหิโน นิกฺขนฺตฺตา จิตฺทาสฺส ปฺสฺตา นฺนุเต

เนवासฺส เกสา ทิสฺสนฺติ หตฺถปาทา จ ชาลิโน

สกฺขณานญจ โอบาโต เกน นีตา เม ทารกาติ ฯ

ตตฺถ อปี รตฺเตว เม มโนติ อปีจ พลวปจฺจฺเจ สฺปิณ

ปฺสฺสนฺตฺติยา วิย เม มโน ฯ มิคาติ สีสาทโย พาวมิคา ฯ

อีริเนติ นีโรเช ฯ วิวเนติ วิวเต ฯ อาทฺ (๒) เตติ อาทฺ

เชตฺตฺตรนคเร สิวริณฺโณ สฺนฺตํ ตฺยา ทฺตฺตา กตฺวา เปสฺสิตา ฯ

๑. ม. ทารเก จสฺส ฯ ๒. ม. อทฺ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 544

อาหุ สุตฺตาคี อนุโต ปณฺณสาถํ ปวิสิตฺวา สยิตาฯ อาหุ
พหิ โนติ อาหุ(๑) โน เต ทารกา จิตฺทาปฺสุตา หุตฺวา พหิ
นิกฺขนฺตาคี ปุจฺจติฯ เนวาสํ เกสา ทิสฺสนฺตฺติติ สามิ เวสฺสนฺตร
เนว เตสํ กอพฺพชนวณฺณนา เกสา ทิสฺสนฺติ ชาลวิจิตฺตา
หตฺถปาทา ทิสฺสนฺติฯ สกฺขณานญจ โอปาโตติ หิมวณฺตปฺปเทเส
หตฺถิลิงฺกสกฺขณา นาม อตฺถิ เตปิ อุปฺติตฺวา อาทาย อากาเสเนว
คจฺจนฺติ เตน ตํ ปุจฺจามิ กิณฺเตหิ สกฺขณฺเหหิ นิตา อิตฺ
อญฺเฒสํปี เกสญฺจิ เตสํ สกฺขณานํ วีย โอปาโต ชาโต
อกฺขาหิ เกน นิตา เม ทารกาคีฯ

เอวํ วุตฺเตปิ มหาสตุโต น กิณฺจิกิ กเถสิ(๒)ฯ อถ นํ
สา เทว กสมฺมา มยา สทฺธีน กเถสิ โโก มม โทโสติ
วตฺวา อาห

[๑๑๘๘]อิทํ ตโต ทฺกฺขตรํ สลฺลวิทฺโธ ยถา วโณ
ตฺยชฺช ปฺตฺเตน น ปฺสฺสามิ ชาลํ กณฺหาชินํ จุโภ
อิทํปี ทฺตฺติยํ สลฺลํ กมฺเปติ หทฺยํ มม
ยญฺจ ปฺตฺเตน น ปฺสฺสามิ ตฺวญฺจ มํ นาภิกาสสิ
อชฺช เจ เม อิมํ รตฺตี ราชปฺตฺเตน น สํสสิ
มญฺเฒ โอกฺกนฺตสนฺตมํ ปาโต ทกฺขสิ โน มตฺนฺติฯ

ตตฺถ อิทํ ตโต ทฺกฺขตรนฺติ สามิ เวสฺสนฺตร ยํ มม

๑. ม. อหุฯ ๒. ม. อาหฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตรชาติกั หนา 545

รฎุจา ปพฺพชิตาย อรณฺเณ วสนฺตฺติยา ปุตฺเต จ อปฺสฺสนฺตฺติยา
 ทุกฺขั อิทํ ทว ม ยา สทฺธิ อกถนํ มยฺหิ ตโต ทุกฺขตฺร
 ตฺวํ หิ มํ อคฺคิททฺตฺมํ ปฎฺธิทหนฺโต วิย ตาลา ปตฺติ(๑) ทณฺเฑน
 โปถเนนฺโต วิย สลฺเลน วณฺเณ ปฎฺธิวิชฺฌนฺโต(๒) วิย ตุนฺหิภาวน
 กิลเมสิ ฯ อิทํ หิ เม หทฺยํ สลฺลวิทฺโธ ยถา วโณ ตเถว
 กมฺปติ เจว รุชฺติ จ ฯ สํวิทฺโธติปิ ปาโธ ฯ สมฺปฎฺธิวิทฺโธติ
 อตุโถ ฯ โอกฺกนฺตสนฺตมนฺติ(๓) อปฺคตชฺรีวิตํ มํ ฯ ทกฺขสิ โนนฺติ(๔)
 เอตฺถ โนกาโร นิปาตมตฺโต ฯ กาลสฺเสว มตํ มํ ปสฺสสีติ
 อตุโถ ฯ

อถ มหาสตุโต กกฺขลกถาย นํ ปุตฺตโสกํ ชหาเปสฺสามิติ
 จินฺเตตฺวา อิมํ กถมาห

[๑๑๘๕]นฺนุ มทฺธิ วราโรหา ราชปฺตฺติ ยสฺสฺสินิ
 ปาโต คตาสิ อญฺญา ย กิมิทํ สายมากตฺตาติ ฯ

ตตฺถ กิมิทํ สายมากตฺตาติ มทฺธิ ตฺวํ อภิรฺูปา
 ปาสาทิกา หิมวณฺเต จ นาม พนฺุ วนจรกา ตา
 ปสฺวิชฺชาทราทโย จ วิจฺรณฺติ โโก ชานาติ [๕] กิณฺจติ ตยา
 กตํ ตฺวํ ปาโตว คนฺตฺวา กิมิทํ สายมากจฺจสิ ทหรกฺุมาร
 โอหาย อรณฺณคตฺติโย นาม สสฺสามิกิตฺติโย วา อสฺสามิกิตฺติโย
 # ๑. ม. ปปาตา ฯ ๒. ม. วณฺ วิชฌนฺโต ฯ ๓. ส. ย. อุกฺกนฺตสฺตฺติ ฯ
 # ม. โอกฺกนฺตสนฺตํ มนฺติ ฯ ๔. ม. โน มตฺนฺติ ฯ
 # ๕. ม. เอตฺถนฺตเร ก็ ภวิสฺสฺสีติ ทิสฺสฺติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 546

เอวรูปา น โหนติ กา นุ โข เม ทารกานํ ปวฺตติ กี
วา เม สามิโก จินฺเตสฺสตีติ เอตฺตํปี เต นาโหสิ ตฺวํ
ปาโตว คนฺตฺวา จนฺทาโลเกน อากจฺฉสิ มม ทฺวคฺคภาวสุเสเวส
โทโสติ ตชฺเชตฺวา นิพฺพเชตฺวา กเถสิ ฯ

สา ตสฺส กถํ สฺตฺวา อาห

[๑๑๕๐]นฺนุ ตฺวํ สทฺทมฺสฺโสติ เย สฺริ ปาตุมากตา
สีหสฺส วินทนฺตสฺส (๑) พฺยคฺขมฺสฺส จ นิฏฺฐิตํ
อหุ ปุพฺพนิมิตฺตํ เม วิจฺรนฺตฺยา พฺรหฺวเน
ขณฺติโต เม หตฺถา ปติโต อุกฺกิวฺจจาปี องฺสโต
ตทาหํ พฺยตฺติตา ภิตา ปุณฺ(๒) กตฺวาน อณฺชลี
สพฺพา ทิสฺวา นมฺสฺสิสฺสํ อปี โสตฺถิ อิตฺ สียา
มาหเว โน ราชปฺตฺโต หโต สีเหเน ทิปินา
ทารกา วา ปฺรามญฺจา อจฺฉ โกกตฺรจฺฉนฺนิ
สีโห พฺยคฺโข จ ทิปี จ ตโย พาวา(๓) วเน มิกา
เต มํ ปฺริยวํรु มคฺคํ เตน สายมฺหิ อากตาติ ฯ

ตตฺถ เย สฺริ ปาตฺนฺติ(๔) เย ปานีโย ปาตุ อิมํ สฺริ

อากตา ฯ พฺยคฺขมฺสฺส จาติ พฺยคฺขมฺสฺส จ อณฺเณสณฺจ หตฺถิอาทินํ
จตุปฺปทานณฺเจว สกฺขณฺสงฺมสฺส จ นิฏฺฐิตํ เอกนินฺนาทํ สทฺทํ (๕)

๑. ม. สีหสฺสปี นทนฺตสฺส ฯ ๒. ม. ปุณฺ ฯ ๓. ม. วาพา ฯ

๔. ม. ปาตุมากตาติ ฯ ๕. ม. เอกนินฺนาทสทฺทํ ฯ

ก็ คำ วสุโสสีติ(๑) ปุจฉติ ฯ โส ปน มหาสตุเตน ปุตตานัน
ทินนเวลาย สทุโท อโหสิ ฯ อหุ ปุพฺพนิมิตฺตฺนฺติ(๒) เทว อิมสฺส
เม ทุกฺขสฺส อนุกฺวนตฺถาย ปุพฺพนิมิตฺตํ อโหสิ ฯ อุกฺคิวนฺติ
องฺสฺสกุญฺเฏ ปจฺฉิลคฺคนกํ ฯ ปุณฺนฺติ วิสฺสุ วิสฺสุ สพฺพา ทสฺสทิสฺสา
นมสฺสฺสฺสํ ฯ มาเหว โนติ อมฺหากํ ราชปุตฺโต สีสฺหาทิสฺสี
หโต มา โหตุ ทารกา อจฺฉาทิสฺสี ปฺรามกฺุจฺจา มา โหนฺนฺตฺติ
ปฺตฺถยฺนฺติ นมสฺสฺสฺสํ ฯ เต มํ ปฺริยวํรฺ มคฺคนฺติ สามี
อหํ อิมานิ จ กิสนฺกานิ มหนฺตฺตานิ ทฺสฺสฺสฺปิโน จ เม
ทิกฺุจฺ อชฺช สกาลสฺเสว อากมฺิสฺสํมิตฺติ ผลิตฺรฺกฺเข อผลฺล วย
อผลฺล จ ผลิตฺ วย ปฺสฺสํมิตฺติ กิจฺเจน ผลาผลฺลานิ คเหตฺวา
กิริทวํริ สมฺปาปฺณิตฺตํ อสฺกโกนฺตฺติ อถ เต สีสฺหาทโย มํ ทิสฺวา
มคฺคํ ปฏฺิปาฏฺิยว รุมฺหิตฺวา อฏฺฺิสฺสฺเตน สายํ อากตฺมฺหิ
ขมาหิ เม สํมิตฺติ วทฺติ ฯ

มหาสตุโต ตาย สทุธี เอตฺตกเมว ถถ วตฺวา ยาว
อรุณฺคฺคฺมนา น กิณฺจ กเถสิ ฯ อิตฺ(๓) ปฏฺุจฺจาย มทฺทิสฺสี
นानปฺปการํ วิลปฺนฺตฺติ อาท

[๑๑๕๑]อหํ ปตฺติจ ปุตฺเต จ อจฺริยมิว มาณโว

อนฺนฺจิตฺตา ทิวารตฺตฺติ ชฺญินิ พฺรหฺมจฺารินิ

อชฺฉินานิ ปฺริทฺหิตฺวา วนฺมฺลผลฺลหาริยา

วิจฺรามิ ทิวารตฺตฺติ ตฺมฺหํ กามา หิ ปุตฺตกา

๑. ม. อสุโสสีติ ฯ ๒. ม. ปุพฺพนิมิตฺตํ เมติ ฯ

๓. ม. ตโต ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณฺณนา หน้า 548

อิทฺ(๑) สุวณฺณหาลิทุทฺ	อภตฺ ปณฺฑเวลูว
รูกฺขปกฺกานิ จาหาสี	อิเม โว ปุตฺตกีพนา
อิทฺ มุพาลิวตฺตก	สาลูกํ ชิลฺลชโรทก
ภุญฺช ขุทฺเทน สํยุตฺต	สทฺ ปุตฺเตหิ ขตฺติย
ปทุมํ ชาลินโน เทหิ	กุมุทํ ปน(๒) กุมาริยา
มาลินเ ปสฺส นจฺจนฺเต	สิวิปุตฺตานิ อวฺหย
ตโต กณฺหาชินา ยาทิ	นิตาเมหิ รเถสภ
มณฺชสฺสสราย วคฺคฺยา	อสฺสมํ อปฺกจฺจนฺติยา
สมานสุขทฺกขมฺหา	รณฺญา ปพฺพาชิตา อฺโก
อปิ สิวิปุตฺเต ปสฺเสสิ	ชาตี กณฺหาชินํ จฺโก
สมณฺเ พฺราหฺมณฺเ นฺน	พฺรหฺมจฺริยปรายเน
อหํ โลเก อภิสฺสี	สีลวณฺเต พหุสฺสฺเต
ตฺยชฺช ปุตฺเต น ปสฺสามิ	ชาตี กณฺหาชินํ จฺโกติ ฯ

ตตฺถ อจฺริยมิว มาณโวติ วตฺตสมปฺนโน อนฺเตวาสิโก
อจฺริยํ วิย ปฺภิชคฺคฺติ ฯ อนฺนุจฺจิตาติ ปาริจฺริยาย(๓) อฺนฺนฺจฺจเนน
อนฺนุจฺจิตา อปฺปมตฺตา หุตฺวา ปฺภิชคฺคามิ ฯ ตฺมทํ กามาติ
ตฺมทากํ กามเนน ตฺมทฺเห ปตฺถยณฺติ ฯ ปุตฺตกาติ กุมารเ อาลปฺนฺติ
ปฺริเทวติ ฯ สุวณฺณหาลิทฺทฺนฺติ ปุตฺตกา อหํ ตฺมทากํ น
หาปฺนตฺถาย สุวณฺณวณฺณํ หาลิทฺทํ นิสฺสทายํ ฌฺสิตฺวา
๑. ม. อหํ ฯ ๒. ม. กุมุทํ ฯ ๓. ม. ปาริจฺริยานฺนฺนฺจฺจเนน ฯ

อาทาย อากตาฯ ปณฺฑเวลูวณฺติ กิพนฺตถาย จ โว อิํ
สฺวณฺณวณฺณํ เวลูวปฺกัปปิ มยา อากตํฯ รุกฺขปฺกานีติ
ตุมฺหากั กิพนฺตถาย อณฺณานิปี มนาปานิ กุขผลานิ
อาทาสีฯ อิเม โวติ ปุตฺตกา อิเม โว กิพฺนาติ
วทติฯ มุพาทิวตฺตกนฺติ มุพาทิกณฺฑทลิกํฯ สาลุกนฺติ อิํ
อุปฺปลาทิสาลุกมฺปิ เม พหุ อากตํฯ ชิลฺลชโรทกนฺติ
สีฆาณฺทิกํฯ กุณฺชาติ อิํ สพฺพํ ชุทฺทกมฺชฺนา สยฺยตฺตํ ปุตฺเตหิ
สทฺฐี กุณฺชาติ ปรีเทวติฯ ลีวิปุตฺตานิ อวฺหยาติ สามิ ลีวிரาช
ปณฺณสาถาย สยาปิตฺถจฺจานโต ลีฆํ ปุตฺเต ปกฺโกสิ(๑)ฯ อปี
ลีวิปุตฺเต ปตฺเสสิติ สามิ ลีวிரาช อปี ปุตฺเต ปสฺสสิ สเจ
ปสฺสสิ เม ทสฺเสหิ มา มํ อติวिय กิลเมหิฯ อภิสสินฺติ
ตุมฺหากั ปุตฺตชิตโร มา ปสฺสธาติ เอวํ ญฺน อกฺโกสิ(๒)ฯ
เอวํ วิลปมานายปี ตาย สทฺฐี มหาสฺตโต น กิลฺลิจิ
กเถสิฯ สทา ตสฺมี อกเถนฺเต กมฺปมานา จนฺทาโลเกน อตฺตโน
ปุตฺเต วิจฺจินฺตึ เยสุ เยสุ ชมฺพุกา รุกฺขาทีสุ จาเนสุ เต ปุพฺเพ
กีฬีสฺส ตานิ ตานิ สพฺพานิ จานานิ ปตฺวา ปรีเทวณฺติ
อาท

[๑๑๕๒]อิเม เต ชมฺพุกา รุกฺขา เวทิสฺสา สินฺธุวาริตา

วิวิธานิ รุกฺขชาตานิ เต กุมาราน ทิสฺสเร

๑. ม. ปุตฺตเก ปกฺโกสฺสหาหิฯ ๒. ม. อกฺโกสินฺติฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 550

อสุตตถา ปนสา เจเม	นิโครธา จ กปีตถนา
วิวิชานี ผลชาตานิ	เต กุมาราน ทิสฺสเร
อิมะ ตัญจนฺตึ อารามา	อัย สีสฺสูทกา นที
ยตฺถอสุตฺต ปุพฺเพ กิฬีสฺส	เต กุมาราน ทิสฺสเร
วิวิชานี ปุพฺผชาตานิ	อสมิ อูปริปพฺพเต
ยานสฺส ปุพฺเพ ฐารีสฺส	เต กุมาราน ทิสฺสเร
วิวิชานี ผลชาตานิ	อสมิ อูปริปพฺพเต
ยานสฺส ปุพฺเพ ภูณฺชีสฺส	เต กุมาราน ทิสฺสเร
อิมะ โน(๑) หตฺถิกา อสุตฺตา	พลิปฺพทา จ โน อิมะ
เยหิสฺส ปุพฺเพ กิฬีสฺส	เต กุมาราน ทิสฺสเรติ ฯ

ตตฺถ อิมะ โน หตฺถิกา อสุตฺตาคี สา ปพฺพตฺตปริ ทารเก
 กเวสนฺตึ อทิสฺวา ปริเทวมานา ตโต โอรุยฺห ปฺน อสุสมปทํ
 อาคนตฺวา ตตฺถ เต อูปราราณฺตึ เตสํ กิฬนภณฺฑกานี ทิสฺวา เอวมาท ฯ
 อตฺถสฺสา ปริเทวนสทฺเทน เจว ปทสทฺเทน จ มิคปภฺขินอ จลีสฺส ฯ

สา เต ทิสฺวา อาห

[๑๑๕๑]อิมะ สามา สโสลูกา	พหุกา กทลิมิกา
เยหิสฺส ปุพฺเพ กิฬีสฺส	เต กุมาราน ทิสฺสเร
อิมะ หํสา จ โภณฺจา	จ มยฺวรา จิตฺรเปชฺนา
เยหิสฺส ปุพฺเพ กิฬีสฺส	เต กุมาราน ทิสฺสเรติ ฯ

๑. ม. เต ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 551

ตตถ สามาติ ขุททกา สามวณณมิกาฯ สโสลูกาติ
สสา จ วณอุฏกา(๑) จ ฯ

สา อสสมปเท ปียปุตเต อทิสฺวา ตโต นิกฺขมิตฺวา
ปฺปฺพวณณํ ปฺวิสิตฺวา ตํ ตํ จานํ โอลเกตฺวา อาห

[๑๑๕๔]อิมา ตา วณคฺมุพาโย ปฺปฺพิตา สพฺพกาลิกา
ยตฺถสฺส ปฺพุเพ กิฬิสิ เต กุมาราน ทิสฺสเร
อิมา ตา ปอกฺขรณิ รมฺมา จกฺกวากฺวปฺกฺขิตา
มณฺฑาลเกหิ สลฺยสนฺนา(๒) ปทฺมฺปฺปลเกหิ จ
ยตฺถสฺส ปฺพุเพ กิฬิสิ เต กุมาราน ทิสฺสเรติ ฯ

ตตถ วณคฺมุพาโยติ วณมาลาคฺมุพาวฯ สา กจฺจจิ
ปุตเต อทิสฺวา ปฺน มหาสตฺตสฺส สนฺติกํ อาคฺนตฺวา ตํ
ทฺมฺมํ นิสินฺนํ ทิสฺวา อาห

[๑๑๕๕]น เต กญฺจานิ ภินฺนานิ น เต อุทกฺมาภตํ
อคฺคิปี เต น หาสิโต กิณฺนุ มนฺโทว ฌายสิ
ปิโย ปิเยน สงฺกมฺม สโมหฺ(๓) พฺยปฺพลฺลติ
ตฺยชฺช ปฺตเต น ปสฺสามิ ชาลึ กณฺหาชฺฉิ จุโภติ ฯ

ตตถ น หาสิโตติ น ชลิตฺวา อิทํ วุตฺตํ โหติ สามิ
ตฺวํ ปฺพุเพ กญฺจานิ ภินฺนสิ อุทกํ อาหริตฺวา จเปสิ
องฺคารกปฺลเต อคฺคิ กโรสิ อชฺช เอเตสฺส เอกํปี อกตฺวา
กิณฺนุ มนฺโทว ฌายสิ ตว กิริยา มยฺหํ น รุจฺจติ ฯ

๑. ม. อรุกาฯ ๒. ม. สลฺยสนฺนาฯ ๓. ม. สโม เม ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 552

ปิโย ปิเณนาคี เวสฺสนนฺตโร มยฺหํ ปิโย อิตฺโต เม ปิยตโร
นตฺถิ อิมินา เม ปิเณน สงฺกมฺม สมฺมาคนฺตฺวา ปุพฺเพ สโมหํ(๑)
พฺยปฺหณฺนตฺติ ทฺวํ วิจฺจตฺติ อชฺช ปน เม อิมํ ปสฺสนฺตฺติยาปี
โสโก น วิจฺจตฺติ กิณฺนุ โข การณฺนตฺติ ฯ ตฺยชฺชชาติ โหตฺ
ทิจฺจํ เม การณํ เต อชฺช ปุตฺเต น ปสฺสามิเตน เม
อิมํ ปสฺสนฺตฺติยาปี โสโก น วิจฺจตฺตีติ ฯ

ตาย เอวํ วุตฺเตปิ มหาสत्ตฺโต ตฺตฺตฺทิจฺจํ นิสฺสีติ ฯ
สา ตสฺมี อกฺเณเต โสกสฺลลสมฺปปีตา ปหตฺกุกฺกุฏี วีย
กมฺปฺมานา ปฺน ปจฺมํ วิจฺจณฺณจฺานานิ วิจฺจิตฺวา มหาสत्ตฺตฺส
สนฺตฺติกํ ปจฺจาคนฺตฺวา อาห(๒) ฯ

[๑๑๕๖]น โข โน เทว ปสฺสามิ เยน เต นีหฺญา มตา
กาโกลาปี น วสฺสนตฺติ มตา เม นฺน ทารกา
น โข โน เทว ปสฺสามิ เยน เต นีหฺญา มตา
สฺกฺญาปี น วสฺสนตฺติ มตา เม นฺน ทารกาติ ฯ

ตตฺถ น โข โนติ เทว น โข อมฺหากํ ปุตฺเต
ปสฺสามิ ฯ เยน เต นีหฺญา มตาติ เกนจิ เตสํ นีหฺญาภาวํปี
น ชานามิตฺติ อธิปฺปาเยเนว อาห ฯ

ตาย เอวํ วุตฺเตปิ มหาสत्ตฺโต น กิณฺนิจิ กเถสิ ฯ
สา ปุตฺตฺโสเกน สฺกฺญา ปุตฺเต อุปฺชาเรนฺตี ตตฺติวาริ ตานิ
๑. ม. สโม เม ฯ ๒. ม. อธิปฺปาเยเนวมาห ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 553

ตานี จานานี วาดเวเคน วิจริ ฯ ตาย กิร เอกรัตตี
วิจริตภูจ้าน อูปริคยหมานัน ปณฺณรสโยชนมคฺคํ อโหสิ ฯ อถ
รตฺติ วิภายิ ฯ อรุโณทโย ชาโต ฯ สา ปุณาคนตุวา
มหาสตฺตสฺส สนฺติเก จิตา ปริเทวิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๑๕๗]สา ตตฺถ ปริเทวิตฺวา ปพฺพตานิ วณานิ จ

ปุณฺเทวสฺสมํ คนฺตุวา สามิกสฺสฺสนฺติ โรทฺติ

น โข โน เทว ปสฺสามิ เยน เต นิหฺญา มตา

กาโกลาปี น วสฺสนฺติ มตา เม นฺน ทารกา

น โข โน เทว ปสฺสามิ เยน เต นิหฺญา มตา

สกุณาปี น วสฺสนฺติ มตา เม นฺน ทารกา

น โข โน เทว ปสฺสามิ เยน เต นิหฺญา มตา

วิจฺรณฺตี รุกฺขมฺมุเลสุ ปพฺพเตสุ กุหาสุ จ

อิตฺติ มทฺที วราโรหา ราชปฺตฺติ ยสฺสฺสินิ

พาหา ปคฺคยฺห กนฺทิตฺวา ตตฺถเวย ปตฺติตา ฌมาติ ฯ

ตตฺถ สามิกสฺสฺสนฺติ โรทฺตีติ ภิกฺขเว สา มทฺที ตตฺถ

วํกตปพฺพตฺกฺจฺฉิยฺ สานุปพฺพตานิ จ วณฺคหณานิ (๑) จ วิจฺรณฺตี

ปริเทวิตฺวา ปุณาคนฺตุวา สามิกํ นิสฺสาย ตสฺส สนฺติเก จิตา

ปฺตฺตานํ อตฺถาย โรทฺนฺติ น โข โนติ อาทิณี วทฺนฺตี

๑. ม. วณานิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 554

ปริเทเวตติ อตุโธ ๑ อิติ มหุที วราโรหาติ ภิกขเว เอว
สา อุตตนมรुปชรา(๑) วราโรหามหุที รุกขมูลาทีสุ วิจรนุตี
ทารเก อทิสฺวา นิสฺสํสยํ มตา ภวิสฺสนุตีติ พาหา ปคฺคยห
กนฺทิตฺวา ตตฺถเว เวสฺสนนฺตรสฺส ปาทมูเล ฉินฺนสฺวณฺณกทลී
วีย ฉมายํ ปตติ ๑

อถ มหาสตุโต มตา มหุทีติ สลฺลณาย กมฺปมาโน
อฏฺฐจาเน วิเทเส มตา มหุที สเจ หิสฺสา เขตฺตตฺตรนคเร
กาลกิริยา ภวิสฺสตี มหนฺโต ปริหาโร อภวิสฺส เทว รฏฺฐจานิ
จลฺลยฺย ๑ อหํ ปน อรณฺเณ เอกโกว กิณฺนุโข กริสฺสามีติ
อุปฺปนฺนพลวโสโกปี สตี ปจฺจุปฏฺฐเปตฺวา ซานิสฺสามิ ตาวาติ
อฏฺฐจาย หทยे ทกฺขิณฺหตฺถํ จเปตฺวา สนฺตาปปฺวตฺตี ฌตฺวา
กมณฺทลฺลนา อุทกํ อหาริตฺวา สตฺตมาเส กายสํสคฺคํ
อนาปนฺนปฺพุโปปี พลวโสเกน อตฺตโน ปพฺพชิตถาวํ สลฺลกฺเขตฺถํ
อสกฺโกนฺโต อสฺสุปฺณฺเนหิ เนตฺเตหิ ตสฺสา ลีลํ อุกฺขิปีตฺวา
อฺรุสฺส ปพฺพชิตํ อุกฺขิปีตฺวา อฺรุสฺส จเปตฺวา อุทเกน ปรีปฺโผลีตฺวา
มุขลฺลจ หทยลฺลจ ปรีมชฺชนฺโต นิสฺสีติ ๑ มหุทีปี โข โลกํ
วீตินาเมตฺวา สตี ปฏฺฐิตฺวา หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปฏฺฐเปตฺวา
อฏฺฐจาย มหาสตุตฺตํ วนฺทิตฺวา สามิ เวสฺสนนฺตร ทารกา เต
กฺุหี คตาติ ปุจฺฉิ(๒) ๑ โส อห เทวิ เอกสฺส พฺราหฺมณฺสฺส
ทาสตฺถาย มยา ทินฺนาติ ๑

๑. ลี. ย. อุกกมสรีรา ๑ ๒. ม. อห ๑

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 555

ตมตถึ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๑๑๕๘]ตมชช ปตตํ ราชปุตตี อุตเกนาภิสัญจิด

อสสุจัน นํ วิทิตวาน อถ นํ เอตมพรวีติ ฯ

ตตุถ ตมชช ปตตุนติ อตตุโย สนตักิ ปตตํ ฯ ปาทุมเอ

ปติตวา วิสญญิตุนติ อตโต ฯ เอตมพรวีติ เอตํ เอกสุส

เม พราหฺมณสุส ทาสตถาย ทินฺนาติ วจัน อพรวีติ ฯ

ตโต ดาย เทว ปุตเต พราหฺมณสุส ทตฺวา มม สพฺพรตตี

ปริเทวิทฺวา วิจฺรนฺติยา กิณฺนาจิกฺขสิตี วุตเต มหาสตุโต อาห

อาทิเยเนว เต มทฺธิ ทุกฺขํ นกฺขาตุมิจฺฉิสฺสํ

ทลิตฺโท ยาจโก วุฑฺโฒ พราหฺมโณ ฆฺรมาคโต

ตสุส ทินฺนา มยา ปุตตา มทฺธิ มา ภายิ อสุสฺสุ

มํ ปสุส มทฺธิ มา ปุตเต มา พาพฺหํ ปริเทวยิ

ลจฺฉาม ปุตเต ชีวนฺตา อโรคา จ ภวามฺหเส

ปุตเต ปสุญจ ฐลฺลญจ ยญจ อญฺจเมเร ฐนํ

ทชฺชา สปุริโส ทานํ ทิสฺวา ยาจกมาคเต

อนฺุโมทาหิ เม มทฺธิ ปุตเตเก ทานมุตตมนฺติ ฯ

ตตุถ อาทิเยเนวาติ อาทิเกน ฯ อิํ วุตฺติ โหติ สเจ

เต อิํ อาทิตฺโต ปญฺจาย เอตมตถึ อาจิกฺขิสฺสํ ฯ ตํ

สุตฺวา ตว โสกํ สณฺฺจารตฺตุ อสกุโกนฺติยา ททฺยํ ผลฺลเยย ฯ

ตสฺมา อาทิเยเนว เต มทฺธิ ทุกฺขํ น อกฺขาตุมิจฺฉิสฺสํ ฯ

ฆฺรมาคโตติ อิํ อมฺหากํ วสนญฺจานํ อากโต ฯ อโรคา จ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณนา หน้า 556

ภวามุหเสติ ยถา ตถา มยฺ อโรคา โหม ชีวมานา อวสุสิ
ปุตฺเต พุราหุมนเนน นีเตปิ ปสฺสิสฺสามาติ วทติ ฯ ยถจ
อณฺณฆเร ฐนฺฺติ ยํ อณฺณฆเร สวิณฺณณกาวิณฺณณกธฺนํ ฯ
ทชฺชา สปฺปริโส ทานนฺติ สปฺปริโส อุตฺตมคฺถํ ปตฺถเนนฺโต อูริ
ภินฺนิตฺวา หทยมฺสํปี กเหตุวา ทานํ ทททยฺยาติ ฯ

มทฺทํ อาท

[๑๑๕๕]อนฺุโมทามิ เต เทว ปุตฺตเก ทานมุตฺตมํ
ทตฺวา จิตฺตํ ปสาเทหิ ภิกฺขุโย ทานํ ทโท ภว
โย ตฺวํ มจฺเจรภูเตสุ มนฺุสฺเสสุ ชนาริเป
พุราหุมนฺุสฺส อทา ทานํ ลีวีนํ ฐฏฺจวทฺธโนติ ฯ

ตตฺถ อนฺุโมทามิ เตติ ทสฺมาเส กุจฺฉิยา ชาเรตฺวา
วิชายิตฺวา ทิวสฺสฺส ทฺวิติกฺขตฺตํ นหาเปตฺวา ปายะตฺวา
โกเชตฺวา อูเร นิปชฺชาเปตฺวา ปฏฺิขคฺคิ เต ปุตฺตเกสุ โภชิสฺตฺเตน
ทินฺเนสุ สยํ ปตฺตี อนฺุโมทนฺติ เอวมาห ฯ อิมินา การณฺน
ชานิตพฺพํ ปีตาว ทารกานํ สามิโกติ ฯ ภิกฺขุโย ทานํ
ทโท ภวติ มหาราช อุตฺตรีปิ ปุณฺปุณฺํ ทานํ ทายโกว
โหหีติ สฺทินฺนุเต ทานํ (๑) จิตฺตํ ปสาเทหิ โย ตฺวํ มจฺเจรภูเตสุ
สฺตเตสุ ปิยปุตฺเต อทาสีติ ฯ

เอวํ วุตฺเตปิ มหาสฺตฺโต มทฺทํ กิณฺนาเมตฺถํ กเถสิ สเจ

๑. ม. โหหิ สฺทินฺนํ เม ทานนฺติ ฯ

หิ มยา ปุตุเต ทตุวา จิตฺตํ ปสาเทตฺตํ นากวิสฺส อิมานิ [๑]
เม อจฺจริยานิ นปฺปวตฺเตยฺยุนฺติ สพฺพานิ ปจฺวินินฺนาทิตาทินิ
กเถสิ ฯ ตโต มทฺที ตาเนว อจฺจริยานิ ปกิตฺเตตฺตวา ทานํ
อนฺุโมทนฺติ อหา

[๑๒๐๐]นินฺนาทิตาเต ปจฺวี สทฺโท เต ติทิวฺจฺโคโต
สมนฺตา วิชฺชุตฺตา อาคฺชฺชิ กิรีนํว ปฏฺฐิสฺสุตฺตาติ ฯ
ตตฺถ วิชฺชุตฺตา อาคฺชฺชิ อกาลวิชฺชุตฺตา หิมวณฺตปฺปเทเส
สมนฺตา นิจฺจริสฺสุ ฯ กิรีนํว ปฏฺฐิสฺสุตฺตาติ กิรีนํ ปฏฺฐิสฺสุตฺตสทฺทา
วีย วิรฺวา อฺปฏฺฐหิสิ

[๑๒๐๑]ตสฺส เต อนฺุโมทนฺติ อฺโก นารทปฺพพฺตา
อินฺุโท จ พุรฺหฺมา จ ปชาปติ จ โสโม ยโม เวสฺสวณฺโณ จ ราชา
สพฺเพ เทวา อนฺุโมทนฺติ ตาวตีสฺสา สอินฺุทกา
อิติ มทฺที วราโรหา ราชนฺุตฺติยสฺสฺสินิ
เวสฺสนตรสฺส อนฺุโมทิติ ปุตุตฺเต ทานมฺุตฺตมฺนฺติ ฯ

ตตฺถ[๒] นารทปฺพพฺตาติ อิมปี เต เทว เทวณิกายา
อตฺตโน วิมานทฺวาเร จิตฺวา สฺฐินฺนํ วต เต ทานนฺติ
อนฺุโมทนฺติ ฯ ตาวตีสฺสา สอินฺุทกาติ อินฺุทเชฏฺฐกา ตาวตีสฺสาปี
เทวา เต ทานํ อนฺุโมทนฺติ ฯ

เอวํ มหาสฺตฺเตน อตฺตโน ทานเน วณฺณิตฺเต ตเมว วตฺถํ
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท อตฺถิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อฺโกติ
ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 558

ปรีวตติตฺวา มหาราช เวสฺสนฺตร สฺทินฺนํ [๑] เต ทานนฺติ ฯ
มทฺทีปึ โข ตเถว ทานํ วณฺเณตฺวา อฺนุโมทมาณา นิสีทิ ฯ
เตน สตฺถา อิติ มทฺที วราโรหาติ คาทมาห

มทฺทีปพฺพํ นิฎฺฐิตํ(๒) ฯ

เอวนฺเตสุ อณฺณมณฺณํ สฺมฺโมทนียํ กถํ กถเนตฺเตสุ สกฺโก
เทวราชา จินฺเตสิ อัย เวสฺสนฺตรมหาราชหฺมา หียโย ชฺชกสฺส
ปจฺวี อุนฺนาเทตฺวา ทารเก อทาสิ อิทานิ นํ โกจิ
หีนปฺริโส อฺปสงฺกมิตฺวา สพฺพลกฺขณสฺมปฺนํ สีสฺวตี มทฺที
ยาจิตฺวา ราชานํ เอกกํ กตฺวา มทฺที กเหตุวา กจฺเจยฺย
ตโต เอส อนาโถ นิปฺปจฺโย ภาเวยฺย ยนฺนุนาหํ
พฺราหฺมณวณฺเณน นํ อฺปสงฺกมิตฺวา มทฺที ยาจิตฺวา ปารมิญฺญํ
คากาเปตฺวา กสฺสจฺจิ อวิสชฺชนียํ กตฺวา ปฺน ตํ ตสฺเสว
ทตฺวา อาคมิสฺสามิติ ฯ โส สุริยฺยฺกฺคฺมณเวลายํ ตสฺส สนฺติกํ
อคมาสี ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๐๒]ตโต รตฺยา วิวสเน สุริยฺยฺกฺคฺมณํ ปติ

สกฺโก พฺราหฺมณวณฺเณน ปาโต เนสํ อทิสฺสธฺตํ ฯ

ตตฺถ ปาโต เนสํ อทิสฺสธฺตํ ปาโตว เนสํ ทฺวินฺนํ
ชนานํ ปญฺญาيمانฺรโป ปฺรโต อฏฺฐาสิ ฯ จตฺวา จ ปน
ปฏฺฐิสฺนธฺตํ กโรนฺโต อาห

๑. ม. เอตฺถนฺตเร นามาติ ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. มทฺทีปพฺพวณฺณณา นิฎฺฐิตา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตํ หน้า 559

[๑๒๐๓] กจฺจि นฺุ โภโต กุสลํ กจฺจิ โภโต อนามยํ

กจฺจิ อญฺเณน ยาเปถ กจฺจิ มฺลผลา พหุ

กจฺจิ ํสา จ มกฺสา อปฺปเมว สิริสฺปา

วเน พาพฺมิกาภิณฺเณ กจฺจิ หีสา น วิชฺชตีติ ฯ

เอวํ วุตฺเตปิ มหาสฺตฺโต เตน สทฺธิ ปฏฺิสนฺถาริ

กโรนฺุโต อาห

[๑๒๐๔] กุสลญฺเจว โน พุรฺหเม อโถ พุรฺหเม อนามยํ

อโถ อญฺเณน ยาเปม อโถ มฺลผลา พหุ

อโถ ํสา จ มกฺสา อปฺปเมว สิริสฺปา

วเน พาพฺมิกาภิณฺเณ หีสา มยฺหํ น วิชฺชติ

สฺตฺตฺ โน มาเส วสฺตํ อรญฺเณ ชีวิโสภินํ

อิทฺปิ ทฺติยํ ปสฺสาม พุราหฺมณํ เทววณฺฺณินํ

อาทาย เวลฺุวํ ทณฺุํ ฐาเรนฺตุํ อชินกฺจิปิ

สุวาคตฺนฺเต มหาพุรฺหเม อโถ เต อทฺุราคตํ

อนฺุโต ปวิส ภทฺทนฺเต ปาเท ปกฺขาลยสฺสุ เต

ติณฺุทฺกานิ ปิยาลานิ มรฺุเก กาสมาริโย

ผลานิ ชุทฺทกปฺปานิ ญฺุช พุรฺหเม วริ วริ

อิทฺปิ ปานียํ สีตํ อากตํ คิริคพฺุรธา

ตฺโต ปิว มหาพุรฺหเม สเจ ตฺวํ อภิกงฺขสีติ ฯ

เอวํ เตน สทฺธิ ปฏฺิสนฺถาริ กตฺวา มหาสฺตฺโต อาห

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณา หน้า 560

อด ตฺว เคน วณฺเณน เคน วา ปน เหตุนา

อนุปฺตฺโตติ พุรหารณฺณํ ตํ เม อุกฺขาหิ ปุจฺฉิตฺติ ฯ

อิตฺติ โส ตสฺส อากมนการณํ ปุจฺฉิ ฯ อด นํ สกฺโก

มหาราช อหํ มหฺลลโก อิธาคจฺฉนฺโต ตว ภริยํ มทฺที ยาจิตฺตุ
อากโตมฺหิ ตํ เม เทหิตฺติ วตฺวา คาถมาห

[๑๒๐๕]ยถา วาริวโห ปุโร สพุพกานํ น จียติ

เอวนตํ ยาจิตากจฺฉิ ภริยํ เม เทหิ ยาจิตฺติ ฯ

อวํ วุตฺเตปี มหาสฺตฺโต หิโยโย เม พุรหฺมณฺสฺส ทารกา
ทินฺนา อหํ อรณฺเณ เอกโกว หุตฺวา กถนฺเต มทฺที ทสฺสามิตฺติ
อวตฺวา ปสาร์ิตหฺตฺเถ สหฺสฺสตุถวิกิ จเปนฺโต วีย อสฺชชิตฺวา
อวชฺชิตฺวา อโนลีนมานโส หุตฺวา คิริ อุนฺนาเทนฺโต วีย อิมํ
คาถมาห

[๑๒๐๖]ททามิ น วิกมฺปามิ ยํ มํ ยาจสิ พุราหฺมณ

สนตํ นปฺปฏิคฺขฺยามิ ทาเน เม รมเต มโนติ ฯ

ตตฺถ สนตํ นปฺปฏิคฺขฺยามิตฺติ สํวิชฺชมานํ น นิคฺขฺยามิ ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา มหาสฺตฺโต สีฆเมว กมณฺทลฺลนา

อุทกํ อahrtิตฺวา อุทกํ พุราหฺมณฺสฺส หตฺเถ ปาเตตฺวา ปิยภริยํ
พุราหฺมณฺสฺส อทาสิ ฯ ตังขณฺณเวย เญจาวุตฺตปฺปการานิ
สพุพานิ อจฺฉริยานิ ปาตฺรเหสฺสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตถา อาห

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 561

[๑๒๐๗] มหุที หตฺเถ คเหตุวาน อุทกสุส กมณฺพถล

พฺราหฺมณฺสุส อทา ทานํ สีวินํ วฏฺฐวฑฺฒโน

ตทาสี ยํ ภีสนกํ ตทาสี โลมหฺสนํ

มหุที ปริจฺจชนฺตสุส เมทนี สมกมฺปถ

เนวสุส มหุที ภกุฏี น สนฺธิยติ น โรทติ

เปกฺขเวตฺตสุส ตฺถุหิยา เอส ชานาติ ยํ วรรณฺติ ฯ

ตตฺถ วทา ทานนฺติ อมฺโภ พฺราหฺมณ มหุทีโตปี เม

สตฺถุณฺน สหฺสฺสทฺถุณฺน สตฺสทฺสฺสทฺถุณฺน สพฺพณฺณตฺถาณเมว

ปิยตฺริ อิทํ เม ทานํ สพฺพณฺณตฺถาณปฏฺิวเรชฺสุส ปจฺจโย โหตฺตุติ

วตฺวา ทานํ อทาสี ฯ

วตฺตมฺปิ เจตํ

[๑๒๐๘] ชาลี กณฺหาชินํ ธีตํ มหุที เทวี ปติพฺพตฺติ

จชฺชมาโน น จินฺเตสี โโพธิยาเยว การณา

น เม เทสุสา อุโภ ปุตฺตา มหุที เทวี นอบฺปิยา (๑)

สพฺพณฺณตฺติ ปิยํ มยฺหํ ตสฺมา ปิเย อทาสหนฺติ ฯ

ตตฺถ สมกมฺปถาติ ปจฺวี อุทกปริยนฺตํ กตฺวา

กมฺปิตฺถ ฯ เนวสุส มหุที ภกุฏีติ ภิกฺขเว ตสฺมี ขณฺ

มทฺธิยา มหฺลลกพฺราหฺมณฺสุส มํ ราชา เทตฺติติ โภชฺวเสน

มุเข ภกุฏีปี นาโหสิ ฯ น สนฺธิยติ น โรทตีติ สามิกิมํ

๑. ม. น เทสุติยา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 562

โอโลเกสตี เนว มงกุ อโหสิ น อุกุณี ปูเรตุวา โรทติ ฯ
อถ โช ตุนุหิยา(๑) หุตฺวา มาทิสฺ อิตฺถิรตฺนํ ททมาโน น
นิกุการณา ทสฺสตี ฯ เอโสว ยํ วริ ชานาตีติ สุลลปทุมวณฺณํ
อสฺส มุขํ เปกฺขเตว โอโลกิยมาณา จิตาติ อตุโถ ฯ

อถ มหาสตุโต กิทิสสา มทุทิตติ ตสฺสา มุขํ โอโลเกสตี ฯ
สา กิ มํ เทว มุขํ โอโลเกสตีติ วตุวา สีนานาทิ นทนฺตี
อิมิ คากมาห

[๑๒๐๕]โกมารี ยสฺสาหํ ภริยา สามิโก มม อิสฺสโร
ยสฺสิจฺเฆ ตสฺส มํ ทชฺชา วิกุกิณฺเอยฺย หเนยฺย วาติ ฯ
ตตุถ ยสฺสาติ(๒) ยสฺส ตวาทิ โโกมาริยา ภริยา โส
ตุวณฺเจว มม สามิโก อิสฺสโร จ นาม อาสิ ยสฺสิจฺฉติ
ตสฺส(๑) วา ทเทยฺย ฐเนน วา อตุเถ สติ มํ วิกุกิณฺเอยฺย
มํเสน วา อตุเถ สติ หเนยฺย ตสฺมา ยํ โวรุจฺจติ ตํ
กโรถ นาทิ กุชฺฌามิตฺติ ฯ

อถ สกุโก เตสํ ปณฺธิตชฺฌาสยํ วิทิตฺวา ตสฺส ฤตี
อกาสี ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๒๑๐]เตสํ สฺกปฺปมณฺเวย เทวินฺโท เอตทพฺุริ
สพฺุเพ ชิตา เต ปจฺุหา เย ทิพฺุพา เย จ มานุสา

๑. ม. ตุนุหิ สา ฯ ๒. ม. โโกมารี ยสฺสาหํ ภริยาติ อหํ

ยสฺส ตว ททริกา ฯ ๑. ม. ยสฺสิจฺเฆ ตสฺสาติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันตรชาตกั หน้า 563

นินฺนาทิตา เต ปจฺวี สทฺโท เต ติทฺวิงฺกโต

สมนฺตา วิชฺฐา(๑) อาคฺฐ คีรีนํ ปตฺติสฺสุตา

ตสฺส เต อนฺโฆมฺทนต์ิ อุโฆ นารทปฺพุตตา

อินฺโท จ พุรฺหฺมา จ ปชาปฺติ จ

โสโม ยโม เวสฺสวณฺโณ จ ราชา

สพฺเพ เทวา อนฺโฆมฺทนต์ิ ทฺวักฺกริ หิ กโรติ โส

ทฺวทฺทํ ททมานานํ ทฺวักฺกริ กมฺมกฺวพฺพตํ

อสฺนโต นานฺกุพฺพนฺติ สตํ ฌมฺโม ทฺรณฺวโย

ตสฺมา สตณฺจา สตณฺจ(๒) นานา โหติ อิตฺถ คติ

อสฺนโต นิริยํ ยนฺติ สนฺโต สกฺกปรายนา

ยเมตํ กฺุมาเร อททา ภริยํ อททา วเน วสํ

พุรฺหฺมยานมโนกฺกมฺม สกฺเค เต ตํ วิปฺจฺจตุตฺติ ฯ

ตตฺถ ปจฺจุหาติ ปจฺจติกา ฯ ทิพฺพาติ ทิพฺพสมฺปตฺติ-

ปฺฏิพาหกา ฯ มานุสาติ มนุสฺสสมฺปตฺติปฺฏิพาหกา ฯ เก ปน

เตติ มจฺฉริยชฺมฺมา เต สพฺเพ ปฺตฺตทาร์ เทนฺเตน มหาสฺตเตน

ชิตา ฯ เตนาห สพฺเพ ชิตา เต ปจฺจุหาติ ฯ ทฺวักฺกริ หิ

กโรติ โสติ โส เวสฺสนฺตโร ราชา เอกโกว อรณฺเณ วสนฺโต

ภริยํ พุราหฺมณฺสฺส เทนฺโต ทฺวักฺกริ กโรตีติ เอวํ เต สพฺเพ

เทวา อนฺโฆมฺทนต์ิ วทติ ฯ ยเมตฺนฺติ คาลํ อนฺโฆมฺทนต์ิ กโรนฺโต

อาห ฯ วเน วสนฺติ วเน วสนฺโต ฯ พุรฺหฺมยานนฺติ เสณฺฐยานํ

๑. ม. วิชฺฐา อาคฺฐ คีรีนํ ฯ ๒. ม. สตณฺจ อสตํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 564

ติวิโร หิ สุจริตฺตมฺโอม เอรุโป จ ทานมฺโอม อริยมคฺคสฺส
ปจฺจโย โหตีติ พุรหฺมยานนฺติ วุจฺจติ ฯ ตสฺมา ยนฺตํ อิํ
อชฺช ทานํ ททโต (๑) นิปฺพนํ พุราหฺมยานํ อปายภูมี
อโนกุกมิตฺวา ฯ สกฺเค เต ตํ (๒) วิปฺจฺจตุติ วิปากปริโยसानเว
สพฺพณฺฺตณฺฺส ทายกํ (๓) โหตุติ ฯ

เอวมสฺส สกฺโก อนฺฺมโหนํ กตฺวา อิทานิ มยา อิเชว
ปฺปณฺจํ อกตฺวา อิมํ อิมสฺเสว ทตฺวา คนฺตุํ วฏฺฏตีติ
จินฺเตตฺวา อาห

[๑๒๑๑] ททามิ โภโต ภริยํ มทฺที สพฺพงฺคโสภณํ
ตวณฺฺเจว มทฺทียา ฉนฺโน มทฺที จ ปตีนา สห
ยถา ปโย จ สงฺโข จ อฺโภ สมานวณฺฺณโน
เอวํ ตฺวณฺฺจ มทฺที จ สมานมนเจตฺสา
อวรุทฺเชตฺถ อรณฺฺยสฺมี อฺโภ สมฺมถ อสฺสเม
ขตฺติยา โคตฺตสมฺปนฺนา สุชาตา มาตฺุเปตีโต
ยถา ปฺุณฺฺณนิ กยิราถ ททฺตา อปฺราปรนฺฺติ ฯ

ตตฺถ ฉนฺโนติ อนฺฺรุโป ฯ อฺโภ สมานวณฺฺณโนติ
สมานวณฺฺณา อฺโภปี ปริสุทฺธาเยว ฯ สมานมนเจตฺสาติ
อาจาราทีหิ [๓] สมานน มนสฺขาเตน เจตฺสา สมฺนฺนาคตา ฯ

๑. ม. ททโตปี ฯ ๒. ม. วิปฺจฺจตุ วิปากปริโยसानเ จ

สพฺพณฺฺตณฺฺส ทายกํ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺฺตเร กมฺเมหีติ

ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 565

อวรุตฺตเถถาติ รฎฺฐโต ปพฺพาชิตา หุตฺวา เอตถ อรณฺเณ
วสถฯ ยถา ปุณฺณานิติ ยถา เขตฺตตฺรนคเร โว พหุณี ปุณฺณานิ
กตานิ หิโยโย ปุตฺตานํ อชฺช ภริยาย ทานวเสนปี กตานิติ
เอตฺตเกเนว ปรีโตสํ อคฺตฺวา ตโต อุตฺตริปี(๑) อปฺราปรี ททฺนตา
ยถานูรูปานิ ปุณฺณานิ กรียายถ ยเวาติ(๒) ฯ

อด(๓) สกฺโก มหาสตฺตสฺส มหฺที ปฏิจฺฉาเทตฺวา วรี ทาคฺ์
อดฺตานํ อัจฺจขฺนโต อาห

[๑๒๑๒]สกฺโกหฺมสฺสมิ เทวินฺโท อาคโตสฺมิ ตวนฺติเก

วรี วรฺสฺสุ ราชฺสิ วเร อฏฺฐ ททามิ เตติ ฯ

กเถนฺโต กเถนฺโตยฺว ทิพฺพตฺตภาเวน ชลนฺโต ตฺรณฺสุริโย
วีย อากาเส อฏฺฐาสิ ฯ

ตโต โปธิสฺตฺโต วรี คณฺหนฺโต อาห

[๑๒๑๓]วรณฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานิสฺสร

ปีตา มํ อนุโมเทยฺย อิตโต ปตฺตํ สกํ ฆริ

อาสเนน นิมนฺเตยฺย ปจฺเมตํ วรี วเร

ปฺริสสฺส วริ น โรเจยฺย อปี กิพฺพิสการกํ

วชฺชํ วรฺมฺหา โมเจยฺย ทฺติเยตํ วรี วเร

เย วุฑฺฒา เย จ ทหฺรา เย จ มชฺฉิมโปริสา

มเมว อฺปชีเวยฺยํ ตติเยตํ วรี วเร

๑. ม. อิตโต อุตฺตริปี ฯ ๒. ม. กรียายถาติ ฯ ๓. ม. เอวณฺจ ปน

วตฺวา ฯ

* เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณา หน้า 566

ปรทาร์ น กจฺเจยฺย	สทารปสุโต สีย
ถีนํ วสํ น กจฺเจยฺย	จตุตฺเถตํ วริ ฺวเร
ปฺคุโต เม สกฺก ชาเยถ	โส จ ทีฆายุกํ สีย(๑)
ธมฺเมน ชินเ ปจวี	ปญฺจเมตํ วริ ฺวเร
ตโต รตฺยา วิวสเน	สุริยสุสฺสुकมนํ ปติ
ทิพฺยา ภกฺขา ปาตุภเวยฺย	นญฺจเมตํ วริ ฺวเร
ททโต เม น จีเยถ	ทตฺวา นานุตฺตปฺเปยฺยหํ
ททํ จิตฺตํ ปสาเทยฺย	สตฺตเมตํ วริ ฺวเร
อิโต วิมฺจจฺมานาหํ	สคฺคกามี วิเสสฺสุ
อนิพฺพตฺตี ตโต อสฺสํ	อญฺจเมตํ วริ ฺวเรติ ฯ

ตตฺถ อนฺโอมเทยฺยาติ สมฺปญฺจิเจยฺย น กฺขเจยฺย ฯ
 อิโต ปตฺตฺนฺติ อิมฺมา อรณฺวา สกํ ฆริ อนุปฺปตฺตี ฯ
 อาสเนนาติ ราชาสเนน รชฺช เม เทตฺติ วทติ ฯ อปี
 กิพฺพิสการกนฺติ ราชา หุตฺวา ราชاپราธิกํปี วชฺฉํ วธฺมา
 โมเจยฺย เอวรูปฺสฺสปี เม วโธ นาม มา รุจฺจตุ ฯ
 มเมว อุปฺชีเวยฺยฺนฺติ สพฺเพ เต มมฺญเณว(๒) อุปฺชีเวยฺยฺย ฯ ธมฺเมน
 ชินฺเต ธมฺเมน ชินฺตุ สเมน(๓) รชฺชํ กาทเรตฺติ อตฺถิ ฯ
 วิเสสฺสุติ วิเสสฺกมโน หุตฺวา ตฺสิตฺตฺเร นิพฺพตฺตี โหมีติ
 วทติ ฯ อนิพฺพตฺตี ตโต อสฺสฺนฺติ ตโต (๔)ตฺสิตฺตฺวานโต
 จวิตฺวา มนุสฺสฺตตํ อากโตว ปุณฺพภเวว อนิพฺพตฺตี อสฺสํ
 # ๑. ม. สีย ฯ ๒. ม. มญฺเณว ฯ ๓. ม. ชินาตุ ธมฺเมน ฯ
 # ๔. ม. นิพฺพตฺโต ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 567

สพพณฺณุตฺติ ปาปฺปณฺเณยฺยนฺตฺติ (๑)วทิตฺติ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโถ สตฺถา อาห

[๑๒๑๔]ตสฺส ตํ วจันํ สุตฺวา เทวฺนฺโถ เอตทพฺรวิ

อจิริ วต เต ตาโต(๒) ปีตา ตํ ทฺภูจฺเจเมสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ทฺภูจฺเจเมสฺสตีติ มหาราช ตว ปีตา (๓) อจิริเนว ตํ

ปฺสฺสตีตฺถกาโม หุตฺวา อิชาคมิสฺสตี อาคนฺตฺวา จ ปน เต

เสตจฺจตฺตํ ทตฺวา [๔]เชตฺตตฺตรนกรเมว เนสฺสตี สพฺเพ เต

มโนรธา มตฺถกมฺปาปฺปนิสฺสนฺติ(๕) มา จินฺตฺยิ อปฺปมตฺโต โหหิ

มหาราชชาติ ฯ

เอวํ มหาสตฺตสฺส โอวาทํ ทตฺวา สกฺโก สกฺกฺจฺจานเมว

คโต ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโถ สตฺถา อาห

อิทํ วตฺวาน มฆฺวา เทวราชา สุขมฺปติ

เวสฺสนฺตเร วริ ทตฺวา สกฺกกาเย อปฺกกมิตฺติ ฯ

ตตฺถ เวสฺสนฺตเรติ เวสฺสนฺตฺรสฺส ฯ อปฺกกมิตฺติ คโต

อนฺุปฺปตฺโตเยวติ ฯ

สกฺกปฺพฬํ นิฏฺฐิตํ(๖) ฯ

ตทา โพธิสฺตฺโต จ มหฺที จ สมฺโมทมานา สกฺกทตฺติเย

อสฺสเม วสฺสีสุ ฯ อถ ชุชฺโกปี กุมาเร คเหตุวา สกฺกฺชีโยชนมคฺคํ

๑. ม. สมฺปาปฺปณฺเณยฺยนฺตฺติ ฯ ๒. ม. ตโต ฯ ๓. ม. มาตา จ ปีตา จ ฯ

๔. ม. เอตฺถนฺตเร รชฺชํ นิยฺยาเทตฺวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

๕. ม. มตฺถกํ ปาปฺปนิสฺสนฺติ ฯ ๖. ม. สกฺกปฺพฬวณฺณา นิฏฺฐิตา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณา หน้า 568

ปฏิบัติชฺชึฯ เทวดา กุมารานํ อารกฺขมกรีสฺสุฯ ชุชโกปี สุริเย
อตุณฺจกมิตฺเต กุมารเ คจฺเจ พนฺธิตฺวา ภูมียํ นิปชฺชาเปตฺวา
สยฺปิ จณฺทฺวาพมิกฺกเยน รุกฺขํ อารุยุหฺ สาขาวินฺนุปลฺสุสพฺกนฺตเร
สยติฯ

ตสฺมี ขณฺเ เอโก เทวปฺตุโต เวสฺสนฺตรวณฺเณนาคนฺตฺวา
อถ เอกาทฺเวชฺชิตฺตา มทฺทิวณฺเณนาคนฺตฺวา เทว กุมารเ โมเจตฺวา
เตสํ หตฺถปาเท สมฺพาหิตฺวา นหาตฺวา มณฺเฑตฺวา
ทิพฺพโกชนํ ภูณฺชาเปตฺวา สพฺพาลงฺกาเรน อลงฺกริตฺวา ทิพฺพสยเน
สยาเปตฺวา ยาว อรฺณฺคฺคฺมณฺกาเล ปฺน พนฺชากาเรนเว
นิปชฺชาเปตฺวา อนฺตรชานฺนติฯ เอวํ เต เทวดาสงฺกฺหน อโรคา
หฺตฺวา คจฺจนฺติฯ เอตาย รตฺติยา วิภาตาย รุกฺขา โอริยุหฺ
มุโขทกํ ทนฺตกฺกฺจํ ขาทิตฺวา โส ผลาผลํ ปริภฺลฺลชิตฺวา ตทา
ชุชโก เทว ทารเก คเหตฺวา เอกมคฺคํ คนฺตฺวา กาลิงฺครกฺกฺจํ
คจฺจนํมีติ จินฺเตตฺวา คนฺตฺวา เทว มคฺเค ทิสฺวา เอกํ มคฺคํ
กาลิงฺครกฺกฺจํ เอกํ มคฺคํ เชตฺตฺตรนฺครนฺจาติ เทวดาวิกฺหิตฺโต
หฺตฺวา กาลิงฺครกฺกฺจมคฺคํ ปหาย เอกมคฺคํ เชตฺตฺตรนฺครํ ทิสฺวา
อຍํ กาลิงฺครกฺกฺจํ คมนมคฺโคติ สลฺลยาย เทว ทารเก
อานลฺสิฯ กาลิงฺครกฺกฺจํ คจฺจนํมีติ คิริทฺคฺคานํ ปพฺพตฺปาทำ
อติกฺกมฺม อทฺตฺมาเสนฺ เชตฺตฺตรนฺครํ สมฺปฺตุโตฯ

ตํ ทิวสํ ปจฺจฺสกาเล สลฺลชโย สิวิมหาราชา(๑) สฺปีนํ

๑. ม. มหาราชาฯ

*เล่มที่ 37 เวสสุนทรชาติกัม หน้า 569

ปสฺสตี ๑ เอรูโปปี สุปีโน อโหสี รมฺโหโย มหาวินิจฺจเย
 นิสินฺนสฺส เอโก ปุริโส กณฺโห เทว ปทุมานิ อหริตฺวา
 รมฺโหโย หตฺเถ จเปสฺตี ๑ ราชา ตานิ กเหตุวา ทฺวีสุ กณฺเณสุ
 ปิลนฺชติ เตสํ เรณฺู ภสฺสิตฺวา รมฺโหโย อูเร ปตฺนติ ๑ โส
 ปพฺพชฺฉิตฺวา ปาโตว สุปีนปาสเก พฺราหฺมณเ ปกฺโกสาเปตฺวา
 ราชา ปุจฺฉิ ๑ เต พฺราหฺมณา จิรปฺปวฺภูจฺจา เต เทว พนฺชวา
 อากมิสฺสนฺตีติ พฺยากรีสฺส ตํ สุตฺวา ราชา ตฺวฺโวจฺ เต
 อฺยุโยเชตฺวา ปาโตว สีสํ นฺหาตฺวา นานคฺครสโกชนํ ภูณฺชิตฺวา
 สพฺพาทรรณาลงฺการเหิ อตฺตานิ อลิ่งกริตฺวา มหาวินิจฺจเย(๑)
 นิสีทิ ๑ เทวตา พฺราหฺมณํ ทฺวีหิ กุมารเหิ สทฺธี อานตฺวา
 ราชงฺกณเ จปยีสฺส ๑ ตสฺมี ขณเ ราชา มคฺคํ โอลเณนโต
 เทว กุมารเ ทิสฺวา อห

[๑๒๑๕]กสฺเสตฺติ มฺขมาภาติ	เหมํวตฺตตฺตมคฺคินา
นิกฺขว ชาตฺรปสฺส	อฺกกามฺขปหฺสฺตี
อฺโภ สทิสปจฺจงฺกา	อฺโภ สทิสลกฺขณา
ชาลิสฺส สทิส เอโก	เอกา กณฺหาชฺินา ยถ
สีหา วิลาว(๒) นิกฺขนฺตา	อฺโภ สมฺปตฺติรูปกา
ชาตฺรปมยาเยว	อิม ทิสฺสนฺติ ทารกาติ ๑

ตตฺถ วตฺตตฺตมคฺคินาติ (๓) [๔] อตฺตตฺตํ อคฺคินา ๑ สีหา

๑. ม. วินิจฺจเย ๑ ๒. ม. พิลาว ๑ ๓. ม. เหมํวตฺตตฺตมคฺคินาติ ๑

๔. ม. เอตฺถนฺตเร เหมํ อิวาติ ทิสฺสตี ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 570

วิลาว นิกขนุตาคี สุวณฺณคฺหาโตว นิกขนุตสีโห วีย(๑) ฯ

เอวํ ราชา ตีหิ คาคาหิ กุมารे วณฺเณตฺวา เอกํ
อมจํ พุชฺคํ สฺสึกฺขิตํ อาณาเปตี คจฺจ ตํ พุราหุมนํ
ทฺวีหิ ทารเกหิ สทฺธิ อานะหิตี ฯ โส ตํ สุตฺวา อฏฺฐาย
เวเคน คนฺตฺวา พุราหุมนํ ทฺวีหิ ทารเกหิ สทฺธิ อานะตฺวา
รณฺโณ ทสฺเสตี ฯ อถ ราชา พุราหุมนํ ปุจฺฉนฺโต อาห

[๑๒๑๖] กุโธ นุ ตํ ภาวทฺวาช อิมะ อานะตี ทารเก
อชฺช รณฺณมนุสฺสํ กุโธ อากจฺฉตี พุราหุมนาคี ฯ
ชฺช โโก อาห

[๑๒๑๗] มยฺหนฺเต ทารกา เทว ทินฺนา จิตฺเตน สลฺลชฺช
อชฺช ปณฺณรสา รตฺตี ยโต ลทฺธา เม ทารกาคี ฯ
ตํ สุตฺวา ราชา สลฺลชฺชโย อาห

[๑๒๑๘] เกน วาจาเยน เปยฺเยน สมฺมา ญาเยน สทฺทเห
โก เต ตํ ทานมททา ปุคฺคเก ทานมุตฺตมนฺติ ฯ

ตตฺถ ทินฺนา จิตฺเตนาคี ตฺถุจฺเจน ปสนฺเนน ฯ อชฺช
ปณฺณรสา รตฺตีติ มยา อิมํ ลทฺธทิวสโต ปฏฺฐายเยว อชฺช
ปณฺณรสา รตฺตีติ วทตี ฯ ตตฺถ เกน วาจาเยนาคี
พุราหุมนํ เกน ปียวจฺเจน เต ตยา ลทฺธา ฯ สมฺมา ญาเยน
สทฺทเหตี มุสาวาทํ อกตฺวา สมฺมาเทว ญาเยน การณฺน

๑. ม. กณฺจนคฺหาโต นิกขนุตาคี สิวา วีย ฯ

อมเห สททหาเปยยาสิ ฯ ปุตตเกติ อุตตโน ปิยปุตตเก อุตตมัม
ทานัน กตฺวา โโก เต เอตํ อททา ฯ

ชูชโก อาห

[๑๒๑๕] โย ยาจตํ ปติฏฺฐาสี ภูตานิ ฌรณีริว

โส เม เวสฺสนฺตโร ราชา ปุตฺเตทาสี วเน วสิ

โย ยาจตํ คติ อาสิ สวณฺตีเนว สาคโร

โส เม เวสฺสนฺตโร ราชา ปุตฺเตทาสี วเน วสนฺติ ฯ

ตตฺถ ปติฏฺฐาสีติ ปติฏฺฐา อาสิ

ติ สุตฺวา อมจฺจา เวสฺสนฺตรํ ฌรมาณา อาหํสุ

[๑๒๒๐] ทุกกฺกั วต โภ รณฺณา สทฺเชน ฌรเมสิณา

กถํ นุ ปุตฺตเก ทชฺชา อรณฺเณ อวรุทฺโธ

อิมํ โภนฺโต นิสาเมถ ยาวนฺเตตฺถ สมากตา

กถํ เวสฺสนฺตโร ราชา ปุตฺเตทาสี วเน วสิ

ทาสํ ทาสินฺจ โส ทชฺชา อสุสิ วาสฺสตริริถํ

หคฺคินฺจ กุณฺขริ ทชฺชา กถํ นุ ปุตฺตเก ทชฺชา

สุวณฺณํ รชตํ สีลํ มุตฺตา เวพฺพริยามณิ

ปพาพรตฺนํ ทชฺชา กถํ โส ทชฺชา ทารเกติ ฯ

ตตฺถ สทฺเชนาติ โภ สทฺเชนาปิ สทฺชาย สมฺปนฺเนนปิ

สตา ฯ ฌรเมสิณาติ ฌราวาสํ วสนฺเตน รณฺณา อิทํ ทุกกฺกั

วต อยุตฺตํ วต กถํ ฯ อวรุทฺโธติ รฏฺฐา ปพฺพาชิตฺโต เวสฺสนฺตโร

อรณฺเณ วสนฺโต ฯ อิมํ โภนฺโตติ โภนฺโต นครวาสินฺโน ยาวนฺโต

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 572

เอตฺถ สมากตา สพุเพ อิมํ นิสามถ อุปฺชาเรถ กถํ นามโส
อตุตฺตโน ปุตุตฺเตก ทาเส กตุวา อาทาสี เกน นามน(๑) เอวรूपิ
กตปุพฺพนฺติ อธิปฺปาเยเนวมาหํสุ ฯ ทชฺชาติ ทาสาทิสฺสุ ยงฺกิญฺจิ
ธนํ เทตฺถ ฯ กถํ โส ทชฺชา ทารเกติ อิเม ปน ทารเก
เกน การณน อทาสีติ อหํสุ(๒) ฯ

ตํ สุตฺวา กุมารโ อปฺตุ ครอบิ อสหนฺโต วาตาทิหตฺส
สิเนรุโน อตุตฺตโน(๓) พาทุนา อุปฺตุตฺตมฺเกนฺโต(๔) วิย อิมํ กาลมาห
[๑๒๒๑]ยสฺส นาสฺส ฆเร ทาโส อสฺโส วาสฺสตริริโ
หตฺถิ จ กุญฺชโร นาโค กิ โส ทชฺชา ปิตามหา
ยสฺส นาสฺสสฺสเม สิลิํ สฺวณฺณรชตํ มณฺนิ
ปพพหฺรตฺนํ เจว กิ โส ทชฺชา ปิตามหาติ ฯ

ตํ สุตฺวา สยฺชโย อาห
[๑๒๒๒]ทานมฺสฺส ปัสสาม นาวนินฺทาม โปตก
กถํ นุ ทพฺย อาสิ ตุมฺเห ทตุวา วนิพฺพเกติ ฯ
ตตุถ ทานมฺสฺส ปัสสามาติ โปตก มยิํ ตว ปิตฺตโน
ทานํ ปัสสาม น นินฺทามาติ ฯ

ตํ สุตฺวา กุมารโ อาห(๕)
[๑๒๒๓]ปิตา มยฺหิ มหาราช อมฺเห ทตุวา วนิพฺพเก
สฺตุวาน กถุนํ วาจิ อจฺจนฺนฺหาเย ภาสิตํ

๑. ม. นาม ฯ ๒. ม. อยิํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. อยิํ ปาโจ นตฺถิ ฯ
๔. ม. พาทิํ โอญฺญฺนฺโต ฯ ๕. ม. ราชอาห ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 573

[๑๒๒๔]ทุกขสฺส หทยํ อาสิ อโถ อุน्हํปิ อสฺสสิ
โรหิณีเหว ตามุพฺภุชึ ปีตา อสฺสูนิ วตฺตยฺตี ฯ
ตตฺถ ทุกขสฺสชาติ ปีตามหา มม ภคินียา กณฺหาชินาย
วุตฺตํ เอตํ วจันํ สุตฺวา ตสฺส หทยํ ทุกฺขํ อาสิ ฯ โรหิณีเหว
ตามุพฺภุชฺชิตี ตามุพวณฺณา โรหิณี วิย ตามุพฺภุชฺชิตี มม ปีตา
ตสฺมี ขณฺเ โลหิตอสฺสูนิ ปวตฺตยฺตี อิทานิ ตํ กณฺหาชินาย
วจันํ ทสฺเสนฺโต อาห

[๑๒๒๕]ยนฺตํ กณฺหาชินาโวจ อัยํ มํ ตาต พุราหฺมโณ
ลภฺภูจฺชียา ปภฺภูโกภฺภูติ ฆเร ชาตฺว ทาสียํ
น จายํ พุราหฺมโณ ตาต ฆมฺมิกา โหนฺติ พุราหฺมณา
ยฺกโข พุราหฺมณวณฺณน ชาทิตฺตํ ตาต เนติ โน
นียมานา(๑) ปิสฺาเจน กิณฺนุ ตาต อุกฺกขสิตี ฯ
อถ โส เต พุราหฺมณสฺส (๒) หตฺถโต อมฺฤจฺจนฺเตยฺเว ทิสฺวา
ราชา คากฺมาห

[๑๒๒๖]ราชปฺตฺตี จ โว มาตา ราชปฺตฺโต จ โว ปีตา
ปฺพุเพ เม องฺกมารุญฺห กิณฺนุ ติฏฺฐถ อารกาติ ฯ
ตตฺถ ปฺพุเพ เมติ ตุมฺเห อิตฺโต ปฺพุเพ มํ ทิสฺวา
เวเคนาคนฺตุวา มม องฺกมารุญฺห อิทานิ กิณฺนุ โข การณํ
อารกา ติฏฺฐถาติ ฯ
ชาลิกฺุมาโร อาห

๑. ม. นียมานเ ฯ ๒. ม. เน กุมาเร พุราหฺมณํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 574

[๑๒๒๗]ราชปุตฺตี จ โน มาตา ราชปุตฺโต จ โน ปิตา
ทาสา มยฺ พุราหฺมณฺสฺส ตสฺมา ติฏฺฐาม อารกาติ ฯ
ตตฺถ ทาสา มยฺนฺติ ปุพฺเพ มยฺ เทว ราชปุตฺตาติ ชานาม
อิทานิ ปน มยฺ พุราหฺมณฺสฺส ทาสา [๑] น ตุมฺหากํ นตฺตาริ(๒) ฯ
ราชา สณฺชโย อหา

[๑๒๒๘]มา สมฺเมวํ อวจฺจตุถ ทยฺหเต ทหฺมํ มม
จิตฺกายํ เม กาโย อาสเน น สุขํ ฌเก
มา สมฺเมวํ อวจฺจตุถ ภิโย โสกํ ชเนถ มํ
นิกฺกัณฺธิสฺสามิ ทพฺเพน น โว ทาสา ภวิสฺส
กิมฺภุณฺธิ หิ โว ตาต พุราหฺมณฺสฺส ปิตา อทา
ยถาภูตํ เม อภฺขาถ ปฏฺธิปาเทนฺตุ พุราหฺมณฺนฺติ
ตตฺถ สมฺมาติ ปิยวณฺํ ฯ จิตฺกายํ เม กาโยติ
อิทานิ มม กาโย อจฺจคารจิตฺกายํ อาริปีโต วีย ฯ ชเนถ
มนฺติ ชเนถ เม อยเมว ปาโง ฯ นิกฺกัณฺธิสฺสามิ ทพฺเพนาติ
ธนํ ทตฺวา โมเจสฺสามิ ฯ กิมฺภุณฺธิยฺนฺติ ก็ อภฺมํ กตฺวา ฯ
ปฏฺธิปาเทนฺตฺติ ธนํ ปฏฺธิจฺญาเทนฺตุ(๓) ฯ

ตํ สุตฺวา(๔) กุมาริ อหา

[๑๒๒๙]สทฺสฺสภฺมํ หิ มํ ตาต พุราหฺมณฺสฺส ปิตา อทา
อจฺจํ(๕) กณฺหาชินฺํ กณฺถํ หตฺถิอาทิสฺเตน วาติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ภวามาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

๓. ม. ปฏฺธิจฺญาเปนฺตุ ฯ ๔. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

๕. ม. อถ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 575

ตตถ สหสฺสคฺคฺมฺหิ มนฺติ เทว มํ ตาโต นิกฺขสฺหสฺส
อฺคฺคฺมาเปตฺวา ตสฺส อทาสี ฯ อจฺจนฺติ กนิฏฺฐํ ปน เม
กณฺมาชินํ กณฺณํ ฯ หตฺถิอาทิสเตนาติ หตฺถินา อสฺเสน จ
รเถน จาติ สพฺพสฺสํ เอเตสํ สตานํ สเตน อนฺตมโสปี มณฺจปฺิจเก
อุปาทย สพฺพสเตน อคฺคฺมาเปสฺสิติ อาห ฯ

ตี สุตฺวา ราชฯ กุมารานํ นิกฺกยํ ทาเปนฺโต อาห

[๑๒๓๐] อฺภูเจหิ กตฺเต ตรมาโน พฺราหฺมณฺสฺส อวาร

ทาสีสํ ทาสสํ คฺวี หตฺถสฺสํ สํ

ชาตฺรฺอุปสฺหสฺสณฺจ โปตฺตานํ เทหิ นิกฺกยณฺติ ฯ

ตตถ อวาราทิ เทหิ ฯ นิกฺกยณฺติ อคฺคฺมฺสฺส มฺลํ เทหิ ฯ

ตี สุตฺวา กตฺตา ตถา กตฺวา กุมารานํ อคฺคฺมฺสฺส

มฺลํ พฺราหฺมณฺสฺส ชิปปํ ทาเปสฺสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๓๑] ตโต กตฺตา ตรมาโน พฺราหฺมณฺสฺส อวาริ

ทาสีสํ ทาสสํ คฺวี หตฺถสฺสํ สํ

ชาตฺรฺอุปสฺหสฺสณฺจ โปตฺตานํ ทาสี(๑) นิกฺกยณฺติ ฯ

ตตถ อวาริตี อทาสี ฯ นิกฺกยณฺติ อคฺคฺมฺสฺส มฺลํ เทหิ ฯ

เอวํ พฺราหฺมณฺสฺส สพฺพสตฺถณฺจ นิกฺขสฺหสฺสณฺจ กุมารานํ

นิกฺกยํ อทาสี ฯ สตฺถมฺกณฺจ ปาสาทํ ตสฺส อทาสี ฯ ตโต

ปฏฺจาย พฺราหฺมณฺสฺส มหาปฺริวาริ อโหสิ ฯ โส ฐนํ

๑. ม. ปุตฺตานํ เทหิ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 576

ปฏิสามेतฺวา ปาสาทํ อภิรุษฺห มหาปลฺลงฺเก นิสีทิตฺวา

สาธฺรฺสโกชนํ ภูณฺชิตฺวา มหาสยเน นิปชฺชิตฺวา

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๓๒] ทาสีสํ ตํ ทาสสํ คํวํ หตฺถุสํ สํ

อสุสตรึรณฺเจว สพฺพโกเค สํ สํ

ชาตฺรฺสปสฺสสฺสจ พฺราหฺมณฺสฺส ธเนสิโน

อจฺจาณิกสฺส ลุทฺทสฺส โปตฺตานํทาสี นิกฺกยณฺติ ฯ

อถ สยชโย มหาราชา กุมารेषิ สีสํ นหาเปตฺวา

โกชนํ ภูณฺชาเปตฺวา เทวํ กุมारे อลงฺกริตฺวา สีสํ จุมฺพิตฺวา

เอกํ อยฺยโก เอกํ อยฺยิกาติ เทวํ ขตฺติยา อจฺจงฺเก อูปเวเสยฺยํ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๓๓] นิกฺกิณฺติวํ นหาเปตฺวาน โภชยิตฺวาน ทารเก

สมลงฺกริตฺวา ภูณฺเขหิ อจฺจงฺเก อูปเวสฺยํ

สีสํ นหาเต สฺวจิวคฺเต สพฺพาทฺรณฺภูติเต

ราชา องฺเก กริตฺวาน อยฺยโก ปริปฺจฺจถ

กฺุณฺขลเ ฆฺุสฺสิตเ มาเล สพฺพาลงฺการฺภูติเต

ราชา องฺเก กริตฺวาน อิทํ วจนฺมพฺรวิ

กจฺจิจิ อูโภ อโรคา เต ชาลิตฺวา มาตาปิตา ตว

กจฺจิจิ อฺุณฺเจเนน ยาเปณฺติ กจฺจิจิ มฺุลผลา พหุ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตํ หน้า 577

กจฺจि หํสา จ มกฺสา อปฺปเมว สิริสฺปา

วเน พาวมิกากิณฺเณ กจฺจิ หีสา น วิชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ กุณฺฑเลติ กุณฺฑลानी ปิณฺฑุชาเปตฺวา ฯ ฌุตีเตติ
อุคฺคฺโขสิตฺเต มโนรมฺมรํวํ รวนฺเต กุณฺฑเล ฯ มาเลติ อุโก ตานี
ปฺปฺพานี ปิณฺฑุชาเปตฺวา ฯ องฺเก กริตฺวานาติ ชาลิกุมาริ องฺเก
นีสีทาเปตฺวา ฯ

ตํ สุตฺวา ชาลิกุมาริ อห (๑)

[๑๒๓๔]อุโธ อุโก อโรคา เต เทว มาตาปิตา มม

อุโธ อุณฺเณน ยาเปนฺติ อุโธ มฺลผลา พหุ

อุโธ หํสา จ มกฺสา อปฺปเมว สิริสฺปา

วเน พาวมิกากิณฺเณ หีสา เนสํ น วิชฺชตี

ขนนฺตาลุกฺลมฺพานี วิพานิตกฺกลานี จ

โกลมฺพลา ตกฺกํ เวพฺพ สานโน อหจฺจ โปสตี

ยณฺเจว สานนํ อหฺรตี วณฺมฺลผลหฺริยา

ตํ โน สพฺเพ สมากนฺตฺวา รตฺตี ภูณฺชาม โน ทิวา

อมฺมา จ โน กิสา ปณฺฑุ อหฺรนฺตี ทุมฺปฺพลํ

วาตาทเปนฺ สฺขุมาลี ปทุมํ หตฺถกตฺมिव

อมฺมาย ปตฺนฺนุเกสา วิจฺรณฺตฺยา พุรฺหาวเน

๑. ม. กุมาริ อห ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 578

วเน พาวมิกากิณฺเณ ขกฺคทีปฺนิเสวิเต
เกเสสุ ชฺฌุํ พนฺธิตฺวา กจฺเณ ชลฺลมชารยิ
ชารนฺโต พุราหุมนวณฺณิ อาสทญจ มสฺยชฺฌุํ
จมฺมวลีสึ ฉมา เสติ ชาตเวทํ นมสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ขนฺนตฺถาลุกถมฺพานีติ อาลฺลูนี จ กลมฺพานี จ ขนฺนติ
อิมินา มาตาปิตฺตุนํ กิจฺเณน ชีวิตํ วณฺเณติ ฯ ตนฺโนติ เอตฺถ
โนติ นิปาตมตฺตํ ฯ ปทุมํ หตฺถกตฺตมิวาทิ หตฺถเณน ปริมทฺทิตํ
ปทุมํ วิย ชาตา ฯ ปตฺนฺนุเกสาติ เทว อมฺมาย เม พุรหาวเน
วิจฺรณฺติยาเต ฆมฺรปตฺตวณฺณนา กภาพเกสา รุกฺขสาขาทีหิ
วิลฺลุตฺตา ปตฺนฺนุเกสา ชาตา ฯ ชลฺลมชารยิติ อุโภหิ กจฺเณหิ
ชลฺลิกํ ชารเตติ กิลิฏฺฐเวเสน วิจฺรตีติ ฯ

โส เอวํ มาตุ ทุภฺชิตภาวํ กเถตฺวา ปฺนุ อຍ္ຍကံ ခြေတေတ
အိမ် ကာဏမာဟ

[๑๒๓๕]ปฺตฺตา ปิยา มนฺนุสฺसानํ โลกสฺมี อฺุทปฺชฺชิสฺสุ
น หิ นฺนุมนฺหากํ อຍ္ຍကສ္ဓ ปฺตฺเต สินฺโห อชายถาติ ฯ

ตตฺถ อฺุทปฺชฺชิสฺสุติ อฺุปฺปชฺชนฺติ ฯ
ตโต ราชา อตฺตโน โทสํ อวิกโรนฺโต อาห

[๑๒๓๖]ทุภฺกถฺถญจ หิ โน โปต ฐฺนหจฺจํ กตฺมยา
โยหํ สิวินํ วจฺนา ปพฺพาเชสึ อทฺสํ
ຍံ เม กိလ္လจိ อិธ อตฺถิ ธนฺธလ္လညจ วิชฺชติ
เอตฺถ เวสฺสန္တโร ราชา สิวิริฎฺฐเจ ปສာສတฺထိติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 579

ตตถ ไปตาดิ โปต ชาลิกุมาร เอต อมุหาคัม ทุกุกุณฺฑี ฯ
ภูนหจุนฺตติ วุฑฺฒิมิตตมมฺมิ ฯ ยํ เม กิณฺจิติ ยํ เม กิณฺจิติ
ยํ เม กิณฺจิจิ อธิ อตฺถิติ สพฺพเมตํ เต ปิตุโน เทมิ ฯ
สิวิรรุเจ ปสาสตฺตติ อิมสฺมิมิ นนเร โส ราชชา หุตฺวา
ปสาสตฺต ฯ

ชาลิกุมารโ อหา

[๑๒๓๗]น เทว มยฺหํ วจนา เอหิติ สิวิสุตฺตโม
สยเมว เทโว คนฺตฺวาน สิญฺจ โภเกหิ อตฺตรชนฺตติ ฯ
ตตถ สิวิสุตฺตโมติ สิวิเสฏฺฐโ จ ฯ สิญฺจจาติ มหาเมโฆ วिय
วฺภูจिया โภเกหิ อภิสิญฺจ ฯ

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา เสนาคฺคตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา
มหาภริณฺจาราเปตฺวา อาณาเปสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อหา

[๑๒๓๘]ตโต เสนาปตี ราชชา สลฺลชโย อหฺมภาสถ
หตฺถิ(๑) อสฺสา รธา ปตฺติ เสนา สนนฺนาหยฺนตฺตํ นํ
เนกมา จ มํ อนฺเวนฺตฺตํ พุราหฺมณา จ ปุโรหิตา
ตโต สฏฺฐิสฺสหสฺसानิ โยธิโน จารุทสฺสนา
จิปฺปมายฺนตฺตํ สนนฺนทฺธา นานาวตฺถเอหิ อลฺงกตา
นีลวตฺถาธราเนเก ปิตาเนเก นิवासิตา
อณฺเณ โลหิตอณฺเณหิสา สุตฺธานเนเก นิवासิตา

๑. ม. หตฺถี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 580

จิปป์มายนตุ สนนทฐา นานาวตเถหิ อลงกตา
หิมวา ยถา คนฺธโร ปพฺพโต คนฺธมาทโน
นานารุกฺเขหิ สยฺจนฺโน มหาภูตคณาลโย
โอสเถหิ จ ทิพฺเพหิ ทิสา ภาติ ปวาติ จ
จิปป์มายนตุ สนนทฐา ทิสา ภูตฺ ปวณฺตุ จ
ตโต นาคสหัสฺธานี โยชยนฺตุ จตุทฺทส
สุวรรณกจฺเจ มาตงฺเก(๑) เหมกปป์นิवासเส
อารุพฺเห กามณฺเฑภิกิ โตมรํ กุสฺปาณิกิ
จิปป์มายนตุ สนนทฐา หตฺถิขณฺเฑหิ ทสฺสิตา
ตโต อสฺสสหัสฺธานี โยชยนฺตุ จตุทฺทส
อาชานเฑ(๓) จ ชาติเย สินฺธเว สีมฺวาหเน
อารุพฺเห(๒) กามณฺเฑภิกิ อิลฺลิตฺยาจาปชาริกิ
จิปป์มายนตุ สนนทฐา อสฺสปีฏฺเฐ อลงกตา
ตโต รตสหัสฺธานี โยชยนฺตุ จตุทฺทส
อโยสุกตเนมิโย สุวรรณจิตฺรโปกฺขเร
อาโรเปนฺตุ ชเช ตตฺถ จมฺมานิ กวฺจานิ จ
วิปฺพาเลนฺตุ จ จาปานิ ทพฺพหฺมมา ปหาริโน
จิปป์มายนตุ สนนทฐา รเถสุ รตชีวิโนติ ฯ

๑. ม. สุวรรณกจฺจมา มาตงฺกา ฯ ๒. ม. อารุพฺหา ฯ

๓. ม. อาชานเฑยาว ชาติยา สินฺธวา สีมฺวาหนา ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 581

ตตถ สนนานหณตฺตฺติ อาวฺธานิ สนนยฺหณตฺตฺตฺ ๑ สฏฺฐิสฺสทฺสฺสทานิตี
 มม ปฺตฺตฺเตน สหชาตา สฏฺฐิสฺสทฺสฺสตา อมจฺจา ๑ นิลวตฺตฺถาธฺรณเเกติ
 เเกเก นิลวตฺตฺถาธฺรณ นิลวตฺตฺถานิ นิวาสิตา หุตฺวา อายนฺตฺ ๑
 มหาภูตคณณโยติ ยกฺขคณณํ อาลโย ๑ ทิสสา ภนฺตฺ ปวณฺตฺ จาติ
 วุตฺตปฺปการา หิมวา วิย อารณฺณวิเลปนาทีหิ โโอภาสยนฺตฺ เจว
 ปวายนฺตฺ จ ๑ หตฺถิกฺขณฺเชหิตี เต หตฺถิกามิโน(๑) หตฺถิกฺขณฺเชหิธ
 จิปรฺปมายนฺตฺ ๑ ทสฺสิตาติ ทสฺสิตวิภูสฺนา ๑ อโยสุกตเนมิโยติ
 อเยน สฏฺฐจฺจฺ ปริกฺขิตเนมิโย ๑ สุวณฺณจิตฺโรปฺกขเรติ สุวณฺณเณน
 ขจิตโปกฺขเร เอวรูเป จตฺตฺทสฺสทฺสฺสรเถ โยชยนฺตฺตฺติ วทติ ๑
 วิปฺพาเลนฺตฺตฺติ อาโรเปณฺตฺ ๑

เอวํ ราชสา เสนางคํ ตํ วิจาเรตฺวา ปฺตฺตฺตฺสฺส เม
 เชตฺตฺตฺตรนกรโต ยาว วงฺกตปฺพพฺตา อฏฺฐจฺจฺสภวิตฺถารโต
 อากมนมคฺคํ สมตลํ อลงฺกริตฺวา มคฺคาลงฺการตฺถาย อิทลฺลจิทลฺลจ
 กโรถาติ อาณมาเปณฺโต อาห

[๑๒๓๕]ลาสา โอลโลกิยา ปุปฺฟา มาลาคนฺธวิเลปนา

อคฺคิยานิ ปตฺติจฺจนฺตฺ ยเณ มคฺเคน เอหิติ

คามเณ คามเณ สตํ กุมฺภา เมรยสฺส สุราย จ

มคฺคมฺหิ ปตฺติตา จนฺตฺ ยเณ มคฺเคน เอหิติ

มํสา ปฺวา จ สํกฺลฺยา(๒) กุมฺมาสา มจฺจฺสยฺตฺตา

๑. ม. หตฺถิกามนิโน ๑ ๒. ม. สฏฺฐกฺลิโย ๑

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 583

มณฑลทศายิกาฯ โสภชฌายิกาติ มายาการา อณฺเวยปี
วา เยเกจิ อุปนฺนโสภทรณสมตฺถา โสภชฌายิกาติ วุจฺจนฺติ ฯ
ขรมุขานีติ สามุทฺทิกา มหาสัขา ทกฺขิณาวณฺเณฯ สงฺขาคี
มฺภูจิสัขา นาฬิกสัขาคี เทว สัขาฯ โคธา ปรีวทนฺตีกา
ทินฺทิมานี กุณฺมฺพานี จาคี อิมานี จตฺตารี ตูริยาเนว ฯ

เอว ราชา มคฺคาลงฺการี(๑) วิจาเรตี ฯ ตทา ชูชโกปี
ปมาณาตีกุณฺตํ ภูณฺชิตฺวา ชีราเปตฺตุ(๒) อสฺกโกนฺโต ตตฺถเว
กาลมกาสิ ฯ อถ ราชา ตสฺส สรีริกัจจํ การาเปตฺวานคเร
มหาเกริณฺจาราเปตฺวา เยเกจิ ตสฺส ฌาตกา อิมานี เต
คณฺหนฺตฺตฺติ กิณฺจํ ตสฺส ฌาตกํ อปฺสฺสิตฺวา สพฺพิ ฌนํ ปฺน
อตฺตโนเขว โภจฺจาการเ สัหฺราเปสิ ฯ อถ ราชา สตฺตเมว
ทิวเส สพฺพา ทฺวาทสอกฺโขภินิ เสนาโย สนนฺิปตีสุ ฯ ราชา
มหนฺเตน ปรีวเรน ชาลิกุมารํ มคฺคนายกํ กตฺวา เสนํ อาทาย
นคฺรา นิกฺขมิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๔๐]สา เสนา มหตี อาสิ อฺยฺยตฺตา สิวิพาหิณี

ชาลินา มคฺคนาเยน วงฺกํ ปายาสี ปพฺพตฺติ

โกณฺจํ นทติ มาตฺงฺโค กุณฺชโร สภฺจฺจฺหายโน

กจฺจนาย พชฺฌมานาย โภณฺจํ นทติ วารโณ

๑. ม. มคฺคาลงฺการานี ฯ ๒. ม. ชีราเปตฺตุ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 584

อาชานิยา หลิสฺสนฺติ(๑) เนมิโฆโส อชายถ
 นภฺ(๒) รโฆ อจฺญาเทหิ (๒) อฺยุยฺตุตา สิวิพาหิณฺ
 สาสฺนา มหฺตี อาสิ อฺยุยฺตุตา หาริหารินฺ (๓)
 ชาลินา มคฺคฺนาเยน วงฺกํ ปายาสิ ปพฺพตฺ
 เต ปาวีสฺสุ พุรฺหารณฺณํ พุสฺสาขํ มโหทกํ
 ปุปฺผรฺกฺเขหิ สณฺณนฺนํ ผลรฺกฺเขหิ จุกฺขํ
 ตตฺถ วินฺทุสฺสรา วคฺคฺ นานาวณฺณา พหุ ทิชา
 กฺชนตฺมฺปกฺชนฺติ อุตฺถํปฺปฺพิเต ทูเม
 เต คนฺตฺวา ทิฆมฺมทฺธานํ อโหฺรตฺตานมจฺเจเยน(๔)
 ปเทสนตฺ อฺปกณฺณํ ยตฺถ เวสฺสนฺตโร อหฺนฺติ ฯ

ตตฺถ มหฺตีติ ทฺวาทสอกฺโขภิณฺณิถฺสฺชาตา เสนา ฯ

อฺยุยฺตุตาติ ปยาตา ฯ โภณฺจํ นทฺตีติ ตทา กาลิงฺครณฺจฺวาสิโน
 พุราหฺมณา อตฺตโน รณฺเจ เทเว วุณฺเจ ตํ มหฺนาคํ อหริตฺวา
 สณฺชยสฺส อทฺสุ ฯ โส [๕] สามิกํ วต ปสฺสิตฺถุ ลภิสฺสามิติ
 ตฺถุโจ โภณฺจนาทํ อกาสิ ฯ ตํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ
 กจฺญาชาติ สุวณฺณกจฺญาช พชฺชมฺมานายปี ตฺสิตฺวา โภณฺจํ
 นทฺติ ฯ หลิสฺสนฺติติ มหฺสทฺทํ อภฺสุ ฯ หาริหารินฺติ
 หริตฺพุพฺพหฺรณฺสมตฺถา ฯ ปาวีสฺสุติ ปวิสฺสุ ฯ พุสฺสาชฺชนฺติ

๑. ม. หลิสฺสนฺติ ฯ ๒. ม. อพฺภํ รโฆ อจฺญาเทหิ ฯ

๓. ม. หาริหารินฺ ฯ ๔. ม. อโหฺรตฺตานมจฺเจเย ฯ

๕. ม. เอตฺถนฺตเร หตฺถินฺติ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาติกั หน้า 585

พหุรุกขสาขั ฯ ทิมมทฺธานนฺติ สกุจฺจโยชนมคฺคั ฯ อุปากณฺณนฺติ
ยตฺถ เวสฺสนุตฺโร อโหสิ ตั ปเทสฺส อุปากตาดิ อตฺถโถ ฯ

มหาราชปพฺพิ นิฏฺจิตฺติ (๑) ฯ

ชาลิกุมาริปี มุจลินฺทสรตีเร ขนฺธาวาริ นินวสาเปตฺวา
จตุทฺทสตรสทฺสทานิ อากตมคฺคาภิมุขานเว จปาเปตฺวา ตสฺมี
ตสฺมี ปเทเส สิทฺพยคฺคฺชทปิขคฺคาทิสฺส อารกขั สิวิทฺทิ ฯ
หตฺถิอาทินิ สทฺโท มหา อโหสิ ฯ อถ มหาสตุโต ตั สทฺทํ
สุตฺวา กิณฺนุ โข เม ปจฺจามิตฺตา มม ปิตฺริ จมาเตตฺวา
มมตฺถาย อากตาดิ มรณภยภีโต มทฺทึ อาทาย ปพฺพตฺติ อารุยฺห
เสนํ โอโถเกสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๒๔๑]เตสฺส สุตฺวาน นิคฺโขมสฺส ภีโต เวสฺสนุตฺโร อหุ
ปพฺพตฺติ อภิรุหิตฺวา ภีโต เสนํ อุทิกฺขติ
อิงฺฆม มทฺทึ นิสาเมหิ นิคฺโขมโส ยาทิสฺส วเน
อาชานียา หสิสฺสนฺติ (๒) ชชคฺคาเนว(๓) ทิสฺสเร
อิม นฺนุ อรณฺณมฺหิ มิคสงฺฆมานิ ลุทฺทกา
วาคฺราหิ ปริกฺขิตฺวา โสพฺเพ(๔) ปาเตตฺวา ตาวเท
วิกฺโกสมานา ติปฺปาหิ หนฺติ เนสฺส วริ วริ

๑. ม. มหาราชปพฺพวณฺณา นิฏฺจิตฺตา ฯ ๒. ม. หสิยนฺติ ฯ

๓. ม. ชคฺคานิ จ ฯ ๔. ม. ปริกฺขิปฺป โสพฺภั ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺรชาตํ หน้า 587

ตตฺถ อคฺคิวิ อุตฺถณฺณเวติ ยถา ตินฺนุกาทิวเสน อุปฺปนีโต
อคฺคิ อณฺณวสฺสาตานิ ปุณฺณคฺมภีรานิ อุตฺถกานิ นปฺปสฺหติ
ตฺตาปฺตฺตฺ น สกฺโกติ ตถา ปจฺจามิตฺตฺตา นปฺปสฺสเหยฺย
นาภิกฺวิสฺสนฺติ ฯ ตทฺทวาทิยํ ปน สกฺเกน ตฺยหํ วริ ทตฺวา
มหาราช นจิสฺสเสว เต ปิตา เอหิตฺตี วุคฺคํ ตทฺทว ตฺว
วิจฺฉินฺเตหิ อปฺปจ นาม อิตฺโต พลนิกายโต อมฺหากํ โสตฺถิ สียาติ
มหาสคฺคํ อสฺสาเสสิ ฯ

อถ มหาสคฺคโต โสกํ ตนน ปนฺนุทิตฺวา ตาย สทฺธิ
ปพฺพตฺตา โอรุยฺห ปณฺณสาลทฺวารเ นิสฺสีทิ อิตฺราปิ อคฺคตโน
ปณฺณสาลทฺวารเ นิสฺสีทิ ฯ

ตมคฺคํ ปกาเสนฺโต สคฺคธา อาห

[๑๒๔๑]ตโต เวสฺสนุตฺโร ราชานํ โอโรหิตฺวาน ปพฺพตฺตา
นิสฺสีทิ ปณฺณสาลายํ ทพฺพหํ กตฺวาน มานสนฺติ ฯ

ตตฺถ ทพฺพหํ กตฺวาน มานสนฺติ มยํ ปพฺพชิตฺตา นาม
อมฺหากํ โภจิกิ กวิสฺสตีติ ธิริ ทพฺพหํ กตฺวา นิสฺสีทิ ฯ

ตสฺมี ขณฺเ สยฺชโย [๑] เทวี อามนฺเตตฺวา ภทฺเท สฺสตี
อมฺहेสฺส สพฺเพสฺส เอกโต กเตสฺส โสโก มหา ภวิสฺสตี ปจฺมณฺตาว
อหํ คจฺฉามิ ตโต อิทานิ โสกํ วินฺนเตตฺวา นิสฺสินฺนา ภวิสฺสนฺตีติ
สคฺคกฺขเตตฺวา ตฺว มหนฺเตน ปรีวารเณ คจฺฉเยยาสี(๒) อถ โสกํ
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ราชานํ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. อากจฺฉเยยาสี ฯ

กาลํ วิตฺตินาเมตฺวา ชาลีสฺ(๑) จ กณฺหาชิเน(๑) จ ปจฺจนโต อากจฺจนฺตฺติ
วตฺวา รถํ วิวตฺตาเปตฺวา อากตมกฺคาภิมฺขํ กตฺวา ตตฺถ ตตฺถ
อารกฺขํ สํวิทฺทิตฺวา อลงฺกตหตฺถิกฺขนฺชวรคโต โอรุหฺ ปุสฺตสฺส
สนฺตํ อคฺมาสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๔๕]นิวตฺตยิตฺวาน รถํ วุฏฺฐาเปตฺวาน เสนิโย
เอกํ อรณฺเณ วิหรนฺตํ ปีตา ปุตฺตํ อุปากมิ
หตฺถิกฺขนฺชโต โอรุหฺ เอกํโส ปณฺชตฺถิกโต
ปริกิณฺโณ อมจฺเจहि ปุตฺตํ สิญฺจิตฺตฺวามมิ
ตตฺถทฺทส กุมารํ โส รมฺมรูปํ สฺมาหิตํ
นินฺนํ ปณฺณสาลายํ ฌายนฺตํ อกฺุโตภยนฺติ ฯ

ตตฺถ วุฏฺฐาเปตฺวาน เสนิโยติ อารกฺขณฺตฺถาย พลนิกาย
วุฏฺฐาเปตฺวา ฯ เอกํโสติ เอกํสํ กตฺตฺวา สงฺโก ฯ
สิญฺจิตฺตฺวามมิตฺติ รชฺเช อภิสิญฺจิตฺตุ อุปากมิ ฯ รมฺมรูปนฺติ
อนนฺชิตมณฺฑิตํ

[๑๒๔๕]ตลฺลจ ทิสฺวาน อายนฺตํ ปีตรํ ปุตฺตกฺทิตฺธินํ
เวสฺสนฺตโร จ มทฺธิ จ ปจฺจกคฺนตฺวา อวณฺทิสฺสุ
มทฺธิ จ สิริสา ปาเท สสุรฺสสาภิวาทฺธิ
มทฺธิ อหฺลจ เต เทว ปาเท วนฺทามิ เต หุสา
เตสุ ตตฺถ ปตฺติสชฺช ปาณินา ปริมชฺชถาติ ฯ

๑. ม. ชาลิกณฺหาชิเน ฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตราชตํ หน้า 589

ตตฺถ ปาทะ วณฺทามิ เต หุสฺสาคิ เทว อหํ เต สฺสูณิสฺสา
ปาทะ วณฺทามิตฺติ เอวํ วตฺวา วณฺทิตฺติ ๑ เตสฺสุ ตตฺถาคิ เต
อุโภปี ชเน ตสฺมึ สกฺกทตฺตฺติเย อสฺสเม ๑ ปลิสฺชชฺชาติ หทฺเย
นิปฺชชฺชาเปตฺวา สีเส ปริจฺจุมฺพิตฺวา มุทฺทเกน ปาณินา ปริมฺชชฺถ
ปิฏฺจโย เนถิ ปริมฺชชฺชิ ๑

ตโต ราชฺวา โรทิตฺวา ปริเทวิทฺวา โสเก ปรินิพฺพุเต
เตหิ สทฺธิ ปฏฺฐิสฺนถาริ กโรนฺโต อาห

[๑๒๔๖] กจฺจि วอ กุสฺสํ ปุตฺต กจฺจิ ปุตฺต อนามยํ
กจฺจิ อุณฺเณน ยาเปถ กจฺจิ มฺลผลา พหุ
กจฺจิ จํสา จ มกฺสา อปฺปเมว สิริสฺปา
วเน พาวมิกาคิณฺเณ กจฺจิ หีสา น วิชฺชตีติ ๑

ปีตุ วจฺนํ สุตฺวา มหาสฺตฺโต อาห

[๑๒๔๗] อตฺถิ โน ชีวิกา เทว สฺวา จ ยาทิสฺสิ กิทิสฺสา
กสิรา ชีวิกา โหม อุณฺณาจฺริยาย ชีวิตํ
อนิทฺธินํ มหาราช ทเมตฺยสฺสํ(๑) สารีถิ
ตฺยมหา อนิทฺธิกา ทนฺตา อสมิทฺธิ ทเมติ โน
อปี โน กิสาณิ มํสาณิ ปีตุ มาตฺถ อทฺสฺสนา
อวฺรุทฺธานํ มหาราช อรณฺเณ ชีวิโสกินฺนติ ๑

ตตฺถ ยาทิสฺสิ กิทิสฺสาคิ ยา วา สฺวา วา ลามกาคิ

อตฺถ โท ๑ กสิรา ชีวิกา โหมมาติ ตาต อมฺหากํ อุณฺณาจฺริยาย
ชีวิตนฺนาม กิทิสํ ทุกฺขา โน ชีวิกา อโหสิ ๑ อนิทฺธินฺนติ

๑. ม. ทเมตฺยสฺสํ ๑

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณณา หน้า 590

มหาราช อนิทธิ อสมิทธิ นั ทลิตุทำ ปุริส นาม ทเมติ ส
จ อนิทธิ เณโก สารถิ อสุส วิย ทเมติ นิพพิเสวนัน กโรติ
เต มย อธิ วสนุตตาอนิทธิกา ทนุตตา นิพพิเสวนา กตา
อสมิทธิเยว โน ทเมตติ ๑ ทเมถ โนติปี ปาโจ ทมยิตถ
โนติ อตุโธ ๑ ชีวิโสกินนุติ อวิคตโสกัน อรณเณ วสนุตตัน
กินุนาม อมหากั สุขนุติ วทติ ๑

เอวณจ ปน วตุวา ปุน ปุตตตัน ปุตติ ปจณโต

อาห

[๑๒๔๘]เยปี เต สิวเสฏฐส ทายาทปุตตมานสา
ชาติ กณหาชชา จโก พุราหุณสสุ วสานุคา
อจายิกสสุ ลุททสสุ โย เน คาโวว สุขุมภติ
เต ราชปุตติยา ปุตเต ยทิ ชานาถ สัสถ
ปริยาปุณณ โน จิปปิ สปปทภูจิว มาณวนุติ ๑

ตตุถ ทายาทปุตตมานสาติ มหาราช เย เต ตว

สิวิเสฏฐส ทายาทาว อปุตตมานสา อสมปุณณมโนธา
หุตวา พุราหุณสสุ วสานุคา ชาตา เต เทว กุมารา(๑)
โย โส พุราหุณโม คาโวว(๒) วิยปี สุขุมภติ เต ราชปุตติยา
ปุตเต ยทิ ทิภูจิวเสน วา สุตวเสน วา ชานาถ สัสถ ๑
สปปทภูจิว มาณวนุติ วิสนิมมทนต์ถาย สปปทภูจิว มาณว
๑. ม. กุมารา ๑ ๒. ม. คาโวว ๑

ตักิฉนุโต วิย จิปปุ โน ปริยาปูณาถ กเถถาติ วทติ ฯ

ราชา อَاه

[๑๒๔๕]เอเต กุมารา นิกกิตา ชาลึ กณฺหาชึนา จุโก

พฺรหฺมณฺสฺส ธนํ ทตฺวา ปุตฺต มา ภายิ อสฺสสีติ(๑) ฯ

ตตฺถ นิกกิตาติ นิกฺกยํ ทตฺวา คหิตา ฯ

ตี สุตฺวา มหาสตุโต ปฏฺฐิตทฺชฺสาโส ปิตฺรา สทฺธิ ปฏฺฐิสฺนถาริ

กโรนุโต อَاه

[๑๒๕๐]กจฺจึ นุ ตาต กุสํ กจฺจึ ตาต อนามยํ

กจฺจึ นุ ตาต เม มาตุ จกฺขุ น ปริหายตีติ ฯ

ตตฺถ จกฺขุติ ปุตฺตโสเกน โรทนฺตฺติยา จกฺขุ น ปริหายตีติ

ปุจฺฉิ ฯ

ราชา อَاه

[๑๒๕๑]กุสฺสณฺเจว เม ปุตฺต อโถ ปุตฺต อนามยํ

อโถ จ ปุตฺต เต มาตุ จกฺขุ น ปริหายตีติ ฯ

มหาสตุโต(๒) อَاه

[๑๒๕๒]กจฺจึ อโรคํ โยคุคนฺเต กจฺจึ วทติ วาหนํ

กจฺจึ ผิโต ขนปโท กจฺจึ วุฏฺฐิ น ฉิชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ วุฏฺฐีติ เทโว(๓) ฯ

ราชา อَاه

๑. ม. อสฺสสาติ ฯ ๒. ม. โพธิสตุโต ฯ ๓. ม. วุฏฺฐิธารา ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 592

[๑๒๕๓]อโธ อโรคํ โยคุคมฺเม อโธ วหติ วาหนํ
อโธ ผิโต ชนปโท อโธ วุฏฺฐิ น ฉิษฺชตีติ ฯ
เอวํ เตสํ สลฺลปฺนฺตฺตานญฺเจว ผุสฺสตีปิ โข เทวี อิทานิ
เต ตโย โสกํ ฅนฺกํ กตฺวา นิสินฺนา ภวิสฺสนฺตีติ สลฺลภฺเขตฺวา
มฺहनฺเตน ปรีวารเณ สทฺธิํ ปุตฺตฺสฺส สฺนฺตีกํ อคฺมาสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสณฺโต สตฺถา อาท

[๑๒๕๔]อิจฺเจว มนฺตฺยณฺตฺตานํ มาตา เนสํ อทิสฺสธ
ราชฺปุตฺตี คิริทฺวาเร ปตฺติกา อนฺุปาหนา
ตฺถจฺ ทิสฺวาน อายนฺตี มาตฺรี ปุตฺตฺกิทฺธิเน
เวสฺสนฺตโร จ มทฺที จ ปจฺจฺกฺกนฺตฺวา อวณฺทิสฺสุ
มทฺที จ สิริสา ปาทฺเท สสฺสุยา อภิวาทฺธิ
มทฺที อหฺมฺหิ เต อยฺเย ปาทฺเท วณฺทามิ หุสาติ(๑) ฯ

เตสํ หิ ผุสฺสตี เทวี วณฺทิตฺวา จิตฺกาเล เทว ปุตฺตา
กุมารกฺุมาริกาหิ ปรีวฺตฺตา อาคมฺมีสุ ฯ มทฺที จ เตสํ อาคมนมฺคฺคํ
โอโลเกนฺตีเยว อฏฺฐาสิ ฯ सा ปุตฺเต โสตฺถินา อากจฺจนฺเต
ทิสฺวา สกฺภาเวณ สนฺจฺจารเฑํ อสฺกฺโกนฺตี ตฺรณฺวจฺฉา วิย คาวี
ปรีเทวมาณา ตโต ปายาสิ ฯ เตปิ ตํ ทิสฺวา ปรีเทวณฺตา
ตทภิมฺขาว ธาวีสุ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสณฺโต สตฺถา อาท

๑. ม. วณฺทามิ เต สฺนฺหาติ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 593

[๑๒๕๕]มทุทิตฺย จ ปุตุตถกา ทิสฺวา	ทฺุรโต โสตุถิมาคตา
กนฺทนฺดา อภิธาวิสุ	วจฺญา พาลาว มาตฺร
มทุทิตฺย จ ปุตุตถเก ทิสฺวา	ทฺุรโต โสตุถิมาคเต
วารุณิว ปเวเชนฺติ	ถนธารากิสิญฺจถาติ ฯ

ตตุถ กนฺทนฺดา อภิธาวิสุติ กนฺทนฺดา อภิธาวิสุ ฯ
 วารุณิว ปเวเชนฺติติ ยกขปวิญฺญา อิกฺขณิกา วิย ปเวชมานา ฯ
 ถนธารากิสิญฺจถาติ ชีรธารา ทฺุวิหิ ถเนหิ อภิสิญฺจถ ฯ

สา กิร มหนฺเตน สทฺุเทน ปรีเทวิตฺวา กมฺปมานา
 วิสญฺณี หุตฺวา ทิมฺโต ปจฺวิย ปตติ ฯ กุมารายี เวเณนาคนฺตฺวา
 มาตฺร ปตฺวา วิสญฺณีโน หุตฺวา มาตุ อุปรियฺเว ปตติตา ฯ
 ตสฺมี ขณฺเ ตสฺสา ทฺุวิหิ ถเนหิ เทว ชีรธารา นิกฺขมิตฺวา
 เตสํ มุขเยว ปวิสิสุ ฯ สเจ กิร เอตุตฺโก อสฺสาโส นากวิสุส
 เทว กุมารา สุกฺขหทยา หุตฺวา อนสฺสิสุ(๑) ฯ เวสฺสนฺตโรปี
 ปิยปุตฺเต ทิสฺวา โสกํ สณฺฺจเรตุํ อสกโกนฺโต วิสญฺณี หุตฺวา
 ตตุเถว ปตติ ฯ มาตาปีตโรปีสุส วิสญฺณีโน หุตฺวา ตตุเถว
 ปตฺิสุ ฯ ตตา มหาสตุตฺสฺส สหชาตา สฏฺุจิสฺสหาสา อมจฺจา
 เต ทิสฺวา วิสญฺณีโน หุตฺวา ตตุเถว ปตฺิสุ ฯ ตํ การุญฺญํ
 ปสฺสนฺเตสุ เตสุ เอโกปี สกภาเวน สณฺฺจเรตุํ(๒) นาสกฺขิ ฯ
 สกถํ อสฺสมปทํ ยฺคนฺตฺวาตมทุทิตฺติ วิย สาลวนํ อโหสิ ฯ

๑. ม. อทุธา นสฺสิสุสนฺติ ฯ ๒. ม. สณฺฺจเรตุํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 594

ตสฺมี ขณฺ ปพฺพตา นทีสุ มหาปจฺวี กมฺปิ มหาสมฺพุโท
สํขุภี สีนฺรูปพฺพตฺราชา โอนมิ จกามาจรเทวโลกา
เอกโกลาหลา อเหตุํ ฯ

อถ สกฺโก เทวราชา ฉ ขตฺติยา สปฺริสา วิสณฺณโน
ชาตา เตสุ เอโกปี อญฺจาย กสฺสจฺจี สรีเร อุทกํ สิญฺจิตฺ
สมตฺโถ นาม นตฺถิ หนฺททานิ เนถํ โปกฺขรวสฺสํ
วสฺสาเปสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา ฉกฺขตฺติยสมาคเม โปกฺขรวสฺสํ
วสฺสาเปสิ ฯ ตตฺถ เย เตมิตฺตูกามา เต เตเมนฺติ
อเตมิตฺตูกามานํ อุปฺริ เอกวินฺนุทฺตมฺปิ น สณฺจติ
ปทุมฺปตฺตโต อุทกํ วยิ วินิวตฺติตฺวา กจฺนติ ฯ อิติ
โปกฺขรปตฺเต ปตฺติวสฺสํ วยิ ตํ โปกฺขรวสฺสํ อโหสิ ฯ ตทา
ฉ ขตฺติยา อสฺสาสํ ปฏฺธิถิสฺสุ ฯ มหาชนฺโน มหาสตฺตสฺส
ณฺาติสมาคเม โปกฺขรวสฺสํ วสฺสิ มหาปจฺวี กมฺปิตฺติ อจฺฉิริยํ
ปเวเทสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๕๖]สมาคตานํ	ณฺาตินํ	มหาโฆโส	อชายถ
ปพฺพตา	สมนาทีสุ	มहीं	อากมฺปิตา อหุ
วฺภูจฺฉาริ	ปวตฺเตนฺโต	เทโว	ปาวสฺสิ ตาวเท
อถ	เวสฺสนฺตโร	ราชา	ณฺาตีหิ สมคฺจฺจถ
นตฺตาโร	สุณฺิสสา	ปฺตฺโต	ราชา เทวี จ เอกโต

*เล่มที่ 37 เวสฺสนุตฺตรชาตกั หน้้า 595

ยทา สมากตา อาลั ตทาสิ โลมหังสนั
ปญฺชติกา ตสฺส ยาจนฺติ โรทฺนตา เภรว เวเน
เวสฺสนุตฺตรยจ มหุทฺธิยจ สพฺเพ รฎฺฐา สมากตา
ตฺวั โนสิ อิศฺสโร ราชา รชฺชั การเถ โน อุโภติ ฯ

ตตฺถ โฆโสติ การุณฺณโฆโส ฯ ปญฺชติกาติ สพฺเพ
นาครา เจว เนคมา จ ชานปทา จ ปคฺคหิตยชฺฉิ หุตฺวา ฯ
ตสฺส ยาจนฺตีติ ตสฺส ปาทฺสฺส ปติตฺวา โรทิตฺวา กนฺทิตฺวา
เทว ตฺวั โน สามิโก อิศฺสโร ปิตา เต อิว อภิญฺจิตฺวา
นคฺริ เนตฺถกาโม หุตฺวา กุลสนฺตกั เสดจฺจตฺตํ ปฏฺิจฺจถาติ
ยาจนฺตีติ (๑) ฯ

นคฺขตฺติยปพฺพิ นิฎฺฐิตฺติ(๒) ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต ปิตรา สทฺธิ สลฺลปนฺโต อิมั

กาถมาห

[๑๒๕๑]ธมฺเมน รชฺชั การนฺตํ รฎฺฐา ปพฺพาชยิตฺถ มั
ตวญฺจ ชานปทา เจว เนคมา จ สมากตาติ ฯ

ตโต ราชา อตฺตโน โทสิ ปุตฺตํ ขมาเปนฺโต อาห

[๑๒๕๒]ทุกกฺกญฺจ หิ โน ปุตฺตํ ญฺนหจฺจ กตฺมยา

โยหิ สิวินฺน วจนา ปพฺพาเชสิ อทฺฐกนฺติ ฯ

อิมั กาลั วตฺวา อตฺตโน ทุกฺขหฺรณฺตถํ ปุตฺตํ ยาจนฺโต

๑. ม. ยาจยีสฺสุ ฯ ๒. ม. นคฺขนฺตฺติยกมฺมวณณนา นิฎฺฐิตา ฯ

อิตรึ คากมาห

[๑๒๕๕]เยน เกนจิ วณเณน ปิตุ ทุกข์ อุทพพเห

มาตุยา ภคินิยาป(๑) อปี ปาเนหิ อตฺตโนติ ฯ

ตตฺถ อุทพพเหติ หเรยฺย ฯ อปี ปาเนหิ อตฺตโนติ

ตาท ปุตฺเตน นาม ชีวิตฺตํ ปริจฺจชิตฺวาปี มาตาปีตฺตํ โสกทุกข์

หริตพฺพิ ตสฺมา มม โทสํ หทยे อกตฺวา มม วณฺํ กโรหิ

อิมํ อิติลฺิงคํ นีหริตฺวา(๒) ราชเวสํ คณฺห ตาตาทิ อิมินา กิร

ตํ อธิปฺปาเยเนวมาห

โพธิสฺสโต รชฺชํ กาทเรตฺตกาโมปี เอตฺตเก ปน วจเน

อกถิเต ครุกนฺนาม น โหติ(๓) (๔)ตสฺมา รณฺเณ สทฺธิ(๕) กเถสิ ฯ

ราชา มหาสฺสโต อาราเชสิ (๕) ฯ มหาสฺสโต สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ

อถสฺส อธิवासํ วิทิตฺวา สหชาตา สญฺจิสฺสสฺสา อมจฺจา

นทานกาโล มหาราช รโฆชลลํ ปวาหยาติ วทิสฺสุ ฯ อถ

เน มหาสฺสโต โถกํ อธิวาเสถาติ วตฺวา ปณฺณสาลํ ปวิสิตฺวา

อสิถณฺฑํ โอมุญฺจิตฺวา ปฏฺิสามตฺวา สงฺขวณฺณํ สาญฺกํ

นิวาเสตฺวา ปณฺณสาลโต นิภฺขมิตฺวา อิทํ มยา นวมาเส

อทุตฺตมาสญฺจ สมณฺธมฺมสฺส กตฺตฺตฺตฺตํ ปารมีกฺกํ คณฺหนเตน

ทานํ ทตฺวา ปจฺวิยา กมฺปิตฺตฺตฺตํ ปณฺณสาลํ ติกฺขตฺตํ

๑. ม. ภคินิยา จาปี ฯ ๒. ม. หาทเรตฺวา ฯ ๓. ม. น โหตีติ ฯ

๔. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๕. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

ปทกขิณั กตฺวา ปณฺจางคปติญฺจิตน วนฺทิตฺวา อญฺจาสี ฯ
อดสฺส กปฺปกาทโย เกตมสฺสูกมฺมาทีนึ กรีสุ ฯ ตตฺเถว นั
สพฺพพารณญฺสึตฺติ เทวราชมิว วิราชมานั รชฺเช อภิสึญฺจิสฺสุ ฯ

เตน วุตฺตึ

[๑๒๖๐]ตโต เวสฺสันตโร ราชา รโชชลฺลึ ปวาหึ (๑)

สพฺพึ วุตฺตึ จเชตฺวาน ราชเวสมชารยีติ ฯ

ตตฺถ ปวาหึติ หาเรสิ หาเรตฺวา จ ปน ราชเวสั

คณฺหีติ อตฺโถ ฯ

อดสฺส ยโส มหา อโหสิ ฯ เตน โอลิโกโตโลกิตญฺจานัน
กมฺปิ ฯ มุขมฺงคฺลิกา มงฺกลานึ โฆสยีสฺสุ ฯ สพฺพตฺริยานึ
ปคฺคณฺหีสฺสุ ฯ มหาสมุทฺทกฺจฺฉึยฺ เมมตฺชชิตนึคฺโฆโส วิย
ตฺริยนิคฺโฆโส(๒) มหา(๓) อโหสิ ฯ หตฺถิรตฺนั อลงฺกริตฺวา อมจฺจา
อุปนยีสฺสุ ฯ โส ขคฺครตฺนั พนฺธิตฺวา หตฺถิรตฺนั อภิรุหึ ฯ ตาวเทว
นั สพฺเพ สหชาดา สญฺจิสฺสหฺสฺสา อมจฺจา สพฺพาลงฺการปฺภึ-
มณฺจิตา ปรีวารยีสฺสุ ฯ สพฺพา กณฺณาโย มทฺทีปี เทวี นหาเปตฺวา
อลงฺกริตฺวา อภิสึญฺจิตฺวา(๔) สีสฺเส จ ปนฺสฺสา อภิเสโกทกั(๕)
อภิสึญฺจึยฺมานา เวสฺสันตโร อภิปาเลตฺตึ อาทิณึ มงฺกลานึ วทีสุ ฯ

ตมตฺถึ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

๑. ม. รโชชลฺลึ ปวาเหตุวา สงฺขวณฺณั อชารยีติ ฯ

๒. ม. ตฺริยนิคฺโฆโส ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. อภิสึญฺจิสฺสุ ฯ

๕. ม. อภิเสกอุทกั ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณนา หน้า 598

[๑๒๖๑] สีสนหาโต สุจิตุโธ สพพาลงการภูติโต
 ปจฺจยํ นาคมารุหํ ขคฺคํ พนฺธิ ปรนตปปี
 ตโต สฏฺฐีสหสฺสานิ โยธินอ จารุทสฺสนา
 สหชาตา ปริกฺรีสุ นนุทยนฺตา รเถสภํ
 ตโต มทฺที(๑) นหาเปสฺสุ สิวิกณฺณา สมากตา
 เวสฺสนตโรตํ ปาเลตุ ชาลีส กณฺหาชิโน จุโก
 อโถปี ตํ มหาราช สณฺชโย อภิกฺขตฺตติ ฯ

ตตฺถ ปจฺจยํ นาคมารุหํ ตํ อตฺตโน ชาตทิวเส
 อูปนํนํ หตฺถินาคํ ฯ ปรนตปนฺติ อมิตฺตตาปนํ ฯ ปกรีสฺสูติ
 ปริวารยีสฺสุ ฯ นนุทยนฺตาดิ ตอเสนฺตา ฯ สิวิกณฺณาติ สิวिरณฺโณ
 ปชาปติโย สนนฺปิตฺตวา กนฺโรทเกน นหาเปสฺสุ ฯ ชาลีส
 กณฺหาชิโน จุโกติ อิม เต ปุตฺตปปี มาตฺรี รกฺขนฺตฺตติ ฯ

[๑๒๖๒] อิทฺถจ ปจฺจยํ ลทฺธา ปุพฺเพ กิเลสมตฺตโน
 อานนฺทียํ ปริกฺรีสุ(๒) รมฺมณฺเีย คิริพฺพะเซ
 อิทฺถจ ปจฺจยํ ลทฺธา ปุพฺเพ กิเลสมตฺตโน
 อานนฺทิจิตฺตา สุมนา ปุตฺเต สงฺกมฺม ลกฺขณา
 อิทฺถจ ปจฺจยํ ลทฺธา ปุพฺเพ กิเลสมตฺตโน(๑)
 อานนฺทิจิตฺตา ปิตฺตา สห ปุตฺเตหิ ลกฺขณาติ ฯ

ตตฺถ อิทฺถจ ปจฺจยํ ลทฺธาติ ภิกฺขเว เวสฺสนตโร จ
 # ๑. ม. มทฺทีมปี ฯ ๒. ม. อจฺรีสุ ฯ ๓. ม. สํเกตฺสมตฺตโน ฯ

มทฺที จ อิทํ ปจฺจยํ อิทํ ปตฺติภุจํ ลภิตฺวา รชฺเช ปตฺติภุจหิตฺวาติ
อตุโถ ๑ ปุพฺเพติ อิตฺโต ปุพฺเพ อตุตฺโน วนวาสํ กิเลสํ
อนุสฺสริตฺวา อานนฺทียํ เภริ อจฺริสฺสุ ๑ รมฺมณียํ คิริพฺพเชติ
รมฺมณียํ วงฺกตคิริภุจฺฉิมฺหิ เวสฺสนตรสฺส รณฺโณ อาณาติ
กณฺจนลตาวินทฺธํ อานนฺทเกริณฺจาราเปตฺวา อานนฺทณฺณํ
กริสฺสุ ๑ อานนฺทจิตฺตา สุมฺนาติ ลกฺขณสมฺปนฺนา ๑ มทฺที
ปฺตุเต สงฺกมฺม ปาปฺมิตฺวา จิตฺตา สุมฺนา หุตฺวา อติวีย
นนฺทิตฺวาติ อตุโถ ๑ ปิติตาติ ปวตฺตปิตฺโตสมฺนสฺสา หุตฺวา ๑
เอวํ ปิติตา หุตฺวา จ ปน ปฺตุเต อาห

[๑๒๖๓]เอกภตฺตา ปฺเร อาสี นิจจํ ฅณฺฑิลสಾಯินิ
อิตฺติ เมตํ วตฺติ อาสี ตุมฺหํ กามา หิ ปฺตุตฺตา
ตเมว ตํ สมิทฺทชฺช ตุมฺเห สงฺกมฺม ปฺตุตฺตา
มาตฺตฺตฺตํ ปาเลตฺตํ ปิตฺตฺตํ จ ปฺตุตฺตา
อโถปิตํ มหาราชา สลฺลชโย อภิริภุจฺตํ
ยงฺกิลฺลจิตฺติ กตํ ปฺลฺลณฺณํ มยฺหฬฺเจว ปิตฺตํ จ เต
สพฺเพน เตน กุสฺเลน อชโร ตฺวํ อมโร ภวาติ ๑

ตตฺถ ตุมฺหํ กามา หิ ปฺตุตฺตาติ ปฺตุตฺตา อหํ ตุมฺเห(๑)
ปฺตุตฺตยมาณา ปฺเร ตุมฺहेสฺสุ พุราหฺมณฺณ นีเตสฺสุเอกภตฺตํ
ภุจฺฉิตฺวา ภุจฺฉิมฺหิ สยิ อิตฺติ เม ตุมฺหากํ กามา เอตํ วตฺติ
๑. ม. ตุมฺหากํ กามา ตุมฺเห ๑

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 600

อาสีติ วทติ ฯ สมิตุชชชาติ ตเมว วตฺ อชช สมิตุชฺ ฯ
มาตุชฺปี ตํ ปาเลตุ ปิตุชฺปี จ ปุตตกาติ ปุตตกา มาตุชาตํ
โสมนสฺสํ ปิตุชาตํ โสมนสฺสํปี ปาเลตุ มาตาปีตุนํ สนตํ
ปฺลฺยํ ตํ ปาเลตฺติ อตุโถ ฯ เตเนวาท ยงฺกิลฺยจิตฺติ กตํ
ปฺลฺยณฺติ ฯ

ผุสฺสตีปี โข เทวี อิตฺโต ปฏฺจาย มม สฺนฺหา อิมานว
วตฺถานิ นิวาเสตุ อิมานิ จ อารณฺณานิ ชาเรตฺติ
สฺวณฺณสมฺมุเก ปฺเรตฺวา ปหิณฺติ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๖๔]กปฺปาสฺติกฺจ โกเสยฺยํ โขมโกทุมฺพฺรานิ จ

สสฺสุ สฺนฺหาย ปาเหสิ เยหิ มทฺที อโสภถ
ตโต โขมณฺจ กายูริ องฺกทํ มณฺนิเมขลํ
สสฺสุ สฺนฺหาย ปาเหสิ เยหิ มทฺที อโสภถ
ตโต โขมณฺจ(๑) กายูริ คีเวยฺยํ รตฺนามยํ
สสฺสุ สฺนฺหาย ปาเหสิ เยหิ มทฺที อโสภถ
อฺณฺณตํ มุขผลฺลณฺจ นานารตฺเต จ มาณิเย(๒)
สสฺสุ สฺนฺหาย ปาเหสิ เยหิ มทฺที อโสภถ
อฺกฺกตฺถนํ กิํจฺมกํ เมขลํ ปฏฺฐิปาทฺกํ(๓)
สสฺสุ สฺนฺหาย ปาเหสิ เยหิ มทฺที อโสภถ

๑. ม. เหมณฺจ ฯ ๒. ม. มาณิเก ฯ ๓. ม. ปาฏฺฐิปาทฺกํ ฯ

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 601

สุดตลยจ สุตตวชชยจ	อุปนิชฌาย เสยยสี
อโสกถ ราชปุตตี	เทวกณณว นนุทเน
สีสนหาตา(๑) สัจจิตถา	สพพากรณภูสิตา(๒)
อโสกถ ราชปุตตี	ดาวตีเสว(๓) อจจนรภ
กถลี วาตจจุปีตา	ชาตา จิตตลดาวเน
ทนุตาวรณสมปนนา	ราชปุตตี อโสกถ
สกุณิ มานูสินีว	ชาตา จิตตปุตตา ปติ
นิโคธรรปกกพิมโพฐจี	ราชปุตตี อโสกถาติ ฯ

ตตถ โขมยจ กายูรณติ สุวณณมยิ ขชชुरิผลสณจัน(๔)

กิวาปสาธนเมว ฯ รตนามยณติ อปริปี รตนมยิ กิเวยยิ ฯ
 องกท มณิเมขลนติ องกทาภรณลยจ มณิมยเมขลยจ ฯ
 อณณตณติ เอกิ ปสาธัน(๕) ฯ มุขมุขลนติ นลาตนุเต
 ติลกมาลาภรณิ ฯ นานารตเตติ นานาวณณเ ฯ มาณิเยติ
 มณิมเย ฯ อุกุกตถนั กิงกมกนติ เอตานิปี เทว
 อภรณานิ ฯ เมขลนติ สุวณณรชตมยิ เมขลั ฯ ปฎิปาทุกนติ
 ปาทปสาธัน ฯ สุตตลยจ สุตตวชชยจจาติ สุตตารุพหยจ
 อสุตตารุพหยจ ปสาธัน ฯ ปาลิยิ ปน สุปปยจ
 สุปปวชชยจจาติปี ลิจิติ ฯ อุปนิชฌาย เสยยสีติ เอติ
 # ๑. ม. สีสิ นหาตา ฯ ๒. ม. สพพาลลงการภูสิตา ฯ
 # ๓. ม. ดาวตีเสว ฯ ๔. ม. วนขชชुरิผลสณจัน ฯ
 # ๕. ม. นลาฏปสาธัน ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิပါတวณฺณนา หน้า 602

รุตุตารุพฺหุจ อสุตตารุพฺหิ อภรรณํ ตํ ตํ โอนฺภูจฺจํ
 โอลฺเกตฺวา อลงฺกริตฺวา จิตฺตา เสยฺยสฺสึ อุตฺตมรฺูปรฺชา มทฺทึ
 เทวึ เทวภฺณว นนฺทวเน อโสกถ ๑ วาตจฺจุปฺตาคี
 จิตฺตลตาวเน ชาตา วาตสฺสฺมุจฺจาสฺวณฺณกทลึ วิย ตํ ทิวสฺสึ
 สว วิชฺมิหฺมานา อโสกถ ๑ ทนฺตาวรณฺสมปฺนฺนาคี พิมฺพผลสฺสทิสฺเสหิ
 รตฺตทนฺตาวรณฺเหหิ สมฺนฺนาคตา ๑ สกฺุณฺนิ มานฺุสฺสินิว ชาตา
 จิตฺตปฺตฺตา ปตฺตีติ ยถา มนฺุสฺสสฺรีเรน(๑) ชาตา มานฺุสฺสินี
 นาม สกฺุณฺนิปฺปี จิตฺตปฺตฺตฺตา อากาเส ปตฺตฺตฺมานา ปกฺุเข
 ปสาเรตฺวา กจฺจฺนฺนฺติ โสกฺุทฺติ เอวํ สว รตฺตโอบฺุจฺจตฺาย
 นิโคฺุรชฺพิมฺพปฺกุกสฺทิสโอบฺุจฺจ(๒) อโสกถ

[๑๒๖๕]ตฺสฺสา จ นาคมาเนสฺสุ นาคิวฺทฺทํว กุญฺชริ
 สตฺตฺติกฺขมํ สรฺกฺขมํ อีสาทนฺตํ อฺุรฺพฺหฺว
 สว มทฺทึ นาคมารุหิ นาคิวฺทฺทํว กุญฺชริ
 สตฺตฺติกฺขมํ สรฺกฺขมํ อีสาทนฺตํ อฺุรฺพฺหฺวนฺนฺติ ๑

ตตฺถ ตฺสฺสา จาคี ภิกฺุขเว ตฺสฺสา จ มทฺทึยา สพฺพาลงฺการ-
 ปฏฺิณฺณทฺติํ กตฺวา นาคิวฺทฺทํ(๓) ตฺรฺุณฺม มชฺฉิมวยํ สตฺตฺติสรฺปหารกฺขมํ
 เอกํ ตฺรฺุณฺนหฺตฺถึ อฺุปเนสฺสุ ๑ นาคมารุหิตฺติ หตฺถิปิฏฺุจฺจึ อภฺิรฺุหิ ๑

อิติ เต อฺุภฺิปี มหฺนฺเตน ยเสน ขนฺุชวาวริ อคฺมํสฺสุ ๑
 สลฺยชยฺรชวปี ทฺุวาทสฺหิ อฺุกฺุโขภฺิณฺนิหิ สทฺุธี มาสมตฺตํ
 # ๑. ม. มานฺุสฺสียา สฺรีเรน ๑ ๒. ม. นิโคฺุรชฺปฺกุกพิมฺพผลสฺทิสโอบฺุจฺจเหหิ ๑
 # ๓. ม. นาคิวฺทฺุชฺว ๑

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 603

ปพพตกีฬยจ วณกีฬยจ กิฬิ ฯ มหาสตุตสสุ เตเชน ดาว
มหนเต อรณเณ โกจิ พาวมิโค วา ปกชี วา น กิณจิ
สตุตฺ วิเหเจติ ฯ

ตมตุถึ ปกาเสนโต สตุธา อาห

[๑๒๖๖]สพพมฺหิ ตํ อรณณมฺหิ ยาวนเตตฺถ มิกา อหุ(๑)

เวสฺสนฺดรสฺส เตเชน นานณมณณํ(๒) วิเหจฺยํ ฯ

สพพมฺหิ ตํ อรณณมฺหิ ยาวนเตตฺถ ทิชา อหุ

เวสฺสนฺดรสฺส เตเชน นานณมณณํ วิเหจฺยํ

สพพมฺหิ ตํ อรณณมฺหิ ยาวนเตตฺถ มิกา อหุ

เอกขณฺณํ สนนฺปิตีสุ

เวสฺสนฺดร ปยาตมฺหิ สิวินํ รณฺจวฑฺฒเน

สพพมฺหิ ตํ อรณณมฺหิ ยาวนเตตฺถ ทิชา อหุ

เอกขณฺณํ สนนฺปิตีสุ

เวสฺสนฺดร ปยาตมฺหิ สิวินํ รณฺจวฑฺฒเน

สพพมฺหิ ตํ อณณมฺหิ ยาวนเตตฺถ มิกาอหุ

นาสฺส มณฺชุนิ ญชีสุ

เวสฺสนฺดร ปยาตมฺหิ สิวินํ รณฺจวฑฺฒเน

สพพมฺหิ ตํ อรณณมฺหิ ยาวนเตตฺถ ทิชา อหุ

นาสฺส มณฺชุนิ ญชีสุ

เวสฺสนฺดร ปยาตมฺหิ สิวินํ รณฺจวฑฺฒเนติ ฯ

๑. ม. อหุ ฯ เอวมุปริปี ฯ ๒. ม. นณณมณณํ ฯ เอวมุปริปี ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 604

ตตุถ ยาวนุเตตถาติ ยาวนุโต เอตถ ๑ เอกชฌ
สนนิปตีสูติ เอกสุมิ จาเน สนนิปตีสุ ๑ สนนิปตีตวา จ
ปน อิโต ปญฺจาย อิทานิ อมฺหากิ อณฺณมณฺณลํ ลชฺชา วา
[๑]สัวโร วา น ภวิสฺสตีติ โทมนสฺสปฺปตฺตา อเหตุ ๑ นาสฺส
มณฺชฺนิ กุชฺชีสูติ มหาสตุตฺส วิโยคทุกฺขิตา มจฺจรวํ น รวีสุ ๑

สยฺชยนรินฺโท ทวทสฺหิ อุกฺโขภินฺนิหิ สทฺธิ มาสมตฺตํ
ปพฺพตฺกิพนฺจ วนฺกิพฺพจ กิพิตฺวา เสนากุตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา
ตาทา จิริ โน อรณฺเณ วุฏฺจามฺหา กิเนต มม ปุตฺตสฺส
กมนมคฺโค อลงฺกโตติ ปุจฺฉิตฺวา อาม เทว กาโล โว
กมนายาติ วุตฺเต เวสฺสนฺตรสฺส อาโรเจตฺวา เภริณฺจาราเปตฺวา
เสนํ อาทาย นิกฺขมิ ๑ วงฺกตฺทิริกฺขมิโต ยาว เซตฺตฺตรนฺครา
สทฺธิโยชนํ อลงฺกตมคฺคิ มหาสตุโต มหนฺเตน ปรีวารเณ [๒]
ปฏฺธิปฺหฺชิ ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๒๖๗]ปฏฺธิยตุโต ราชมคฺโค วิจิตฺโต ปุปฺสณฺจโต
วสิ เวสฺสนฺตโร ราชา (๑) ยตุถ ยาว(๔) เซตฺตฺตรา
ตโต สทฺธิสฺสทฺธานิ โยชิโน จารุทสฺสนา
สมนฺตา ปรีกรีสฺสุ (๕)

- # ๑. ม. เอตถนฺตเร หิโรตฺตปฺป วาติ ทิสฺสตี ๑ ๒. ม. เอตถนฺตเร
- # สทฺธินฺติ ทิสฺสตี ๑ ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๔. ม. ยาวตาว ๑
- # ๕. ม. ปรีกรีสฺสุ ๑ เอวมฺปรีปี ๑

*เล่มที่ 37 เวสสันดรชาดก หน้า 605

เวสสันดร เหยดมเหสี ธีวีน รุกขจวดเน
โอโรธา จ กุมารา จ เวสยานา จ พุราหุณา

สมนตา ปริกกรีส

เวสสันดร เหยดมเหสี ธีวีน รุกขจวดเน
หตุธาโรหา อนีกฐา รติกา ปตุติการกา

สมนตา ปริกกรีส

เวสสันดร เหยดมเหสี ธีวีน รุกขจวดเน
กโรฐิยา จมมธรา ลิตฺลิตฺหตุธา สุวมมิกา(๑)

ปุโรโต ปฏิปชชีสุ

เวสสันดร เหยดมเหสี ธีวีน รุกขจวดเน
สมาคตา ซานปทา เนคมา จ สมาคตา

สมนตา ปริกกรีส

เวสสันดร เหยดมเหสี ธีวีน รุกขจวดเนติ ฯ

ตตุถ ปฏियตุโตติ วิสาขปุณณมิมุชากาเล(๒) วิย อลงกโต ฯ
วิจิตฺโตติ กทลิมุณณฆฏฐชปฏากาทิหิ วิจิตฺโต ฯ ปุพฺพสณฺจโตติ
ลาชปณฺจมเกหิ ปุพฺเพหิ สณฺจโต ฯ ยตุถาติ ยสุมี
วงฺกตปพฺพเต เวสสันดรโร วสิ (๓) ตโต ปฏฺจาย ยาว
เชตุตฺตรนคฺรา นินฺนตฺรํ อลงกตปฏियตุโต อโหสิ ฯ กโรฐิยาติ
สีสฺกโรฐิโกติ ลทฺชนามา สีเส ปฏิมุกฺกกโรฐิกา โยธา ฯ
๑. ม. อิตฺลิตฺหตุธา สุวมมิโน ฯ ๒. ม. วิสาขปุณณมิมุชากาเล ฯ
๓. ม. วสติ ฯ ๔. ม. สีสฺกโรฐิติ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 606

จम्मชราติ กณฐวารณจम्मชราฯ สุวมมิกาทิ วิจิตราหิ
ชาลิกาทิ สุกุจุมมิกาฯ ปุโรโต ปฏิปชชีสูติ เอวรูปา มตตหตฺถิสฺสปี
อากจฺจนฺเตสุ อนิวตฺติโน สุโรยธา รณฺโถ เวสฺสนฺตรสฺส ปุโรโต
ปฏิปชชีสุฯ

ราชา สุกุจฺโยชนมคฺคํ ทวีหิ มาเสหิ อติกम्म
เชตฺตตฺตรนคฺคํ ปโต อลงฺกตปฏิยตฺตนคฺคํ ปวิสิตฺวา ปาสาทํ
อภิริหิฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๒๖๘]เต ปาวิสฺสุ(๑) ปุริ รम्मํ พหุปาการโตรณฺ(๒)

อุเปตฺติ อนฺนปानเหติ นจฺจคฺคิตฺเทหิ จฺญยํ

จิตฺตา ชานปทา อาสิํ เนคมา จ สมากตา

อนฺนปฺตฺเต กุมารมฺหิ สิวินํ รฎฺวทฺฒเน

เจลกฺเขโป ปวตฺเตตฺถ อากเต ชนทายเก

นฺนทฺธิปฺปเวสิ นคเร พนฺชโมกฺโข(๓) อโฆสธาติฯ

ตตฺถ พหุปาการโตรณฺนฺติ พหุเกหิ อุจฺเจหิ ปากาเรหิ

จ อฏฺฏาถเกหิ โตรณฺเหหิ จ สมนฺนาคตฺํฯ นจฺจคฺคิตฺเทหิ จฺญยนฺติ

นจฺเจหิ จ คฺคิตฺเทหิ จ อุภเยหิ สมนฺนคตฺํฯ จิตฺตาติ ตฺฏฺจฺจา

โสมนฺสฺสปฺตฺตาฯ อากเต ชนทายเกติ มหาชนฺสฺส ชนทายเก

มหาสฺตฺเต อากเตฯ นฺนทฺธิปฺปเวสิติ เวสฺสนฺตรสฺส มหาราชฺสฺส

๑. ม. ปาวิสฺสุฯ ๒. ม. มหาปาการโตรณฺฯ

๓. ม. พนฺชนา โมกฺโขฯ

*เล่มที่ 37 เวสฺสนตรชาตกั หน้าที่ 607

อาณัติ นคเร นนฺทิกเรธิจฺริ ฯ พนฺธโมกฺโข(๑) อโฆสถาติ
สพฺพสตุตถานํ พนฺธนา โมกฺโข อุกฺโขสิโต อนฺตมโส วิพาริ
อุปาทย เวสฺสนตรมหาราชา สพฺพสตุเต พนฺธนา วิสขฺษาเปสิ ฯ

โส นคริ ปวิภูจทิวเสเยว ปจฺจุกกาลเถ จินฺเตสิ เสว (๒)
วิภาตยา รตฺติยา สมากตภาวํ(๓) สุตฺวา ยางกา อากมิสฺสนฺติ
เตสาหํ ก็ ทสฺสามิติ ฯ ตสฺมี ขณฺเ สกฺกสฺส ภาวนํ อุณฺหาการิ
ทสฺเสสิ ฯ โส อาวขฺเขนฺโต ตํ การณํ ฌตฺวา ตาวเทว
ราชนิเวสนสฺส ปุริมวตฺถุญจ ปจฺฉิมวตฺถุญจ กภูิปฺปมาณํ
ปุเรนฺโต ฆนเมโฆ วิย สตฺตรตฺนวสฺสํ วสฺสาเปสิ ฯ สกฺลนคเร
ชาณฺุปฺปมาณํ วสฺสาเปสิ ฯ ปุณฺทิวเส มหาสตุโต เตสิ เตสิ
กุลานํ ปุริมปจฺฉิมวตฺถุญจ วุฏฺฐชนํ (๔) เตสญฺเเวว โหตุติ ทาเปตฺวา
อวเสสํ อหฺราเปตฺวา อตฺตโน เภหวตฺถุญจํ ชเนน สทฺธิ
โกฏฺฐาคาเรสุ โอกิราเปตฺวา ทานมุเข ปญฺจเปสิ ฯ

ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๑๒๖๕]ชาตฺรูปมยํ วสฺสํ เทโว ปาวสฺสิ ตาวเท
 เวสฺสนฺตเร ปวิภูจมฺหิ สิวินํ รุฏฺฐวทฺตเน
 ตโต เวสฺสนฺตโร ราชา ทานํ ทตฺวาน ขตฺติโย
 กายสฺส เกทา สปลฺโย สกฺกํ โส อุปฺปชฺชถาติ ฯ

๑. ม. นนฺทิกเร จริ พนฺธนา โมกฺโข ฯ ๒. ม. เย ฯ

๓. ม.รตฺติยา มม อากตภาวํ ฯ ๔. ส. วุฏฺฐิ ชนํ ฯ ม. วุฏฺฐชนํ ฯ

*เล่มที่ 37 มหานิปาตวณณา หน้า 608

ตตุถ สกุกั โส อุปปชชถาติ ตโต จูโต ทุติยจิตเตน
ตุสิตปุเร อุปปชช (๑) ฯ

สตุถา อิมิ คากาสหสฺสปฏิมณฺฑิติ มหาเวสฺสนุตฺร-
ธมฺมเทสนิ อหริตฺวา เอวิ ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ มม ถาติสฺมาคเม
มหาเมโฆ ปิกฺขรวัสฺสํ วสฺสียเววติ วตฺวา ชาตํ
สโมชานสิ ฯ ตทา ชุชโก เทวตฺโต อโหสิ อมิตฺตตฺวาปนา
จิตฺตจฺฆานวิกา เจตฺตฺโต ฉนฺโน อจฺจตฺวาปโส สาริปฺตฺโต
สกโก อนฺรุทฺโธ สลฺยชยฺนริฺนโท สฺสทฺโชนมหาราชฺวา สฺสสฺสตี
เทวี มหามายา (๒) มทฺที เทวี ราหุลมาตา ชาลิกฺมาโร ราหุโล
กณฺหาชฺนิวา อุปฺลวณฺณา เสสฺปริสา พุทฺธปริสา เวสฺสนุตโร
ราชา ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ (๓) ฯ

นคฺรกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ (๔) ฯ

เวสฺสนุตฺรชาติภุจกถา สมตฺตา (๕) ฯ

[๖]

- # ๑. ม. อุปปชชติ ฯ ๒. ม. สิริมหามายา ฯ ๓. ม. สมมาสมพุทฺโธ
- # อโหสิ นฺติ ฯ ๔. ม. นคฺรกณฺฑวณฺณา นิฏฺฐิตา ฯ
- # ๕. ม. มหานิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร
- # ชาติภุจกถา สมตฺตาติ ทิสฺสนฺติ ฯ